

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова праця
на правах рукопису

МИРГОРОД ВАЛЕРІЯ ВАЛЕРІЇВНА

УДК : 342.951:341.232.5(477)(043.5)

ДИСЕРТАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА
ФУНКЦІОНУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ
ЗАЛУЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗА
МІЖНАРОДНОЮ ТЕХНІЧНОЮ ДОПОМОГОЮ В УКРАЇНІ

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право;
інформаційне право

Галузь знань – Право

Подається на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук

Дисертація містить результати власних досліджень.

Використання ідей, результатів і текстів інших
авторів мають посилання на відповідне джерело

В. В. Миргород

Науковий консультант:

Куліш Анатолій Миколайович

доктор юридичних наук, професор

Суми – 2024

АНОТАЦІЯ

Миргород В. В. Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні. – Кваліфікаційна наукова робота на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Сумський державний університет. – Суми, 2024.

Дисертаційне дослідження присвячено комплексному дослідженню адміністративно-правовим засадам створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні. Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

В роботі окреслено історичні передумови становлення міжнародної технічної допомоги, уточнено сутність міжнародної технічної допомоги та здійснено бібліометричний аналіз розвитку досліджень з питань міжнародної технічної допомоги, визначено сильні та слабкі сторони існуючого законодавчого підґрунтя міжнародної технічної допомоги в Україні, узагальнено стратегічні напрямки залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Україні.

Систематизація підходів до розуміння сутності міжнародної технічної допомоги, запропонованих вітчизняними та закордонними вченими, а також визначених в нормативно-правових документах засвідчила їх різноманітність, відсутність системності щодо трактування її передумов, ключових особливостей та наслідків. В межах авторського розуміння міжнародної технічної допомоги запропоновано розглядати, як вид допомоги, який надається на підставі укладеного договору/угоди, на безповоротній основі, на пільгових умовах донорами, в межах реалізації конкретного проєкту/програми, з урахуванням стратегічних напрямків розвитку реципієнта та стабілізації соціально-

економічного розвитку. Встановлено, що на відміну від інших підходів зацентровано увагу на базових ознаках й особливостях міжнародної технічної допомоги, а також уявлення про механізми технічного співробітництва: 1) міжнародна технічна допомога виступає різновидом зовнішньої допомоги; 2) міжнародна технічна допомога надається на контрактній основі, який укладається для реалізації відповідного проєкту (програми); 3) міжнародна технічна допомога має безповоротний характер; 4) міжнародна технічна допомога надається на пільгових умовах, які передбачають звільнення від оподаткування або застосування спрощеного режиму оподаткування; 5) надання міжнародної технічної допомоги відбувається з урахуванням стратегічних напрямків розвитку держави та направлене на забезпечення соціально-економічного розвитку в межах окреслених векторів такого розвитку. З метою аналізу базових закономірностей розвитку теорії управління міжнародної технічної допомоги у роботі проведено бібліометричний аналіз (на основі інструментарію VOSViewer v.1.6.10), об'єктом якого стала 9459 наукові публікації з цієї проблеми за період 1990–2023 рр. у виданнях, що індексуються наукометричною базою даних Scopus.

Проаналізовано стратегічні напрямки розвитку міжнародної технічної допомоги з часів незалежності України. Визначено п'ять концептуальних нормативно-правових документів, які визначали вектор розвитку сфери міжнародної технічної допомоги та залучення протягом: 1995-1997 рр., 2004-2007 рр., 2009-2012 рр., 2011-2016 рр. та 2013-2016 рр. Доведено необхідність формування концепції щодо формування стратегічних векторів розвитку міжнародної технічної допомоги, яка закріплювала б загальні підвалини повоєнного відновлення України не зважаючи на турбулентність політичної ситуації в країні та була б обов'язковою для виконання не враховуючи персоналії у владі.

Розглянуто теоретико-правові засади інституту міжнародного договору, проаналізовано міжнародні угоди у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги, укладені з країнами-донорами, досліджено

адміністративно-правові засади співробітництва України з ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги, здійснено аналіз особливостей реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги, в рамках угод укладених між Україною та міжнародними організаціями.

Встановлено, що специфічною рисою інституту міжнародних договорів є процедура укладення угод, яка ґрунтується на використанні рамкових угод між її сторонами, а саме країнами-партнерами або ж міжнародними організаціями. Базуючись на вітчизняній та закордонній правовій базі ідентифікації категоріального апарату «рамкова угода» доведено, що цей вид угод фактично не має жодних конкретних умов та не встановлюють їх, а виступає базисом для укладення контрактів/угод по технічному співробітництву в майбутньому. Підтверджено гіпотезу, що рамкові угоди з країнами-партнерами виступають не тільки відправною точкою укладення контрактів міжнародної технічної допомоги, але й забезпечують мультиплікативний ефект їх обсягів протягом наступних років. Так, рамкові угоди з США 1991-1993 рр. забезпечили Україні реалізацію проєктів з міжнародної технічної допомоги протягом 2002-2020 рр. на суму більше 4 млрд дол США, а після 24 лютого 2022 року загальний обсяг МТД склав більше ніж 1 млрд дол США. Основними напрямками реалізації цих проєктів виступили: забезпечення миру і безпеки; економічний розвиток; підтримка демократії, захист прав і свобод людини; охорона здоров'я.

Встановлено, що адміністративно-правові засади співробітництва України з ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги зазнавали значних трансформацій, а також характеризувались ексклюзивними особливостями. Ураховуючи активну співпрацю України з ЄС починаючи із 1994 р. (Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством та їх державами-членами ратифікованої Законом України від 10.11.1994 р. № 237/94-ВР), а також два переломні моменти їх зближення (Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 року №1629-IV; Угода про асоціацію між Україною, з однієї

сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони ратифікованої Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 року), визначено, що основним вектором надання міжнародної технічної допомоги з боку ЄС є розвиток людський потенціалу та підвищення кваліфікації державних службовців.

Обґрунтовані індивідуальні та спільні проблеми процесів залучення та використання МТД, а також з'ясовані наслідки до яких призводить їх системне нехтування. Встановлено, що досягнення синергетичного ефекту покращення системи залучення та використання МТД в Україні можливе за рахунок: законодавчого закріплення чітких строків державної реєстрації проєктів МТД та наслідків невиконання цього припису; формування єдиної централізованої інформаційної платформи проєктів МТД; створення Національного агентства з питань залучення МТД; ухвалення спеціального закону, який закріпить правові засади залучення, використання та контролю за МТД; ідентифікації принципів реалізації МТД (прозорість, пріоритетність, партнерство, координація, результативність та своєчасність, юридична рівність та недискримінація, верховенство права, запобігання корупції).

З урахуванням аналізу звітності міжнародних організацій, що займаються моніторингом та контролем МТД (Global Financial Integrity, Світовий банк, OLAF, USAID, JICA й інші) та оцінювання рівня впливу корупційного ризику на етапи прийняття рішень щодо залучення й використання МТД, доведено повну відсутність методичних засад щодо формалізації правопорушень в цій сфері в Україні. Обмеженим є не тільки перелік правопорушень в сфері залучення, використання, моніторингу й контролю МТД, але й їх нормативно-правове забезпечення в Україні. Зважаючи на дотримання принципу економічної ефективності та раціональності заходів удосконалення, запропоновано деталізований перелік правопорушень, які можуть виникати в Україні в сфері МТД (чотири типи), ідентифіковано зміст правопорушення в рамках вже наявного вітчизняного законодавства та проведено кваліфікацію правопорушень використовуючи

існуючи статті ККУ та КУПАП. Це створює об'єктивні можливості швидкої реалізації запропонованих нововведень за допомогою вже існуючої нормативно-правової бази, досягаючи при цьому підвищену ефективність заходів впливу та притягнення порушників до відповідальності.

Запропоновано авторське визначення критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні: це законодавчо закріплені кількісні та якісні показники діяльності реципієнтів й виконавців проєктів МТД щодо реалізації ефективного підходу використання ресурсів МТД, з метою забезпечення контролю за проєктами МТД, попередження правопорушень в цій сфері та виявлення головних проблемних питань, які перешкоджають отриманню очікуваних результатів. На відміну від інших підходів зацентровано увагу на диференціації релевантних показників оцінювання ефективності та базових напрямках необхідності дослідження ефективності проєктів МТД.

Обґрунтовано необхідність формування інформаційної бази дослідження ефективності реалізації проєктів МТД в Україні виключно за допомогою оцінювання намірів і оцінювання результативності виконання останніх. Оцінювання паралельно з результатами намірів реалізації дозволяє реципієнтам, після завершення виконання проєктів МТД, отримати повні й об'єктивні підсумкові висновки щодо здатності повноцінно та своєчасно реалізувати заходи в межах цієї допомоги. Визначений підхід до класифікації критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні сприятиме з'ясуванню недоліків і визначенню прогалів законодавчого забезпечення сфери МТД.

Ключові слова: міжнародна технічна допомога, офіційна допомога розвитку, міжнародне співробітництво, механізм контролю, механізм моніторингу, система залучення та використання міжнародної технічної допомоги, адміністративно-правовий статус, державне управління, правоохоронні органи, правопорушення.

SUMMARY

Myrhorod V.V. Administrative and legal principles of creation and functioning of an innovative system of attraction, use and control of international technical assistance in Ukraine. – *Qualifying scientific work on the rights of the manuscript.*

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Legal Sciences, Specialty 12.00.07 – administrative law and process; finance law; information law. – Sumy State University. – Sumy, 2024.

The dissertation is devoted to a comprehensive study of the administrative and legal principles of the creation and functioning of an innovative system of attracting, using and controlling international technical assistance in Ukraine. The object of the research is public relations in the sphere of creation and functioning of the innovative system of attraction, use and control of international technical assistance in Ukraine.

The work outlines the historical prerequisites for the formation of international technical assistance, specifies the essence of international technical assistance and carries out a bibliometric analysis of the development of research on international technical assistance, identifies the strengths and weaknesses of the existing legislative basis of international technical assistance in Ukraine, summarizes the strategic directions of attracting, using and monitoring international technical assistance in Ukraine.

Systematization of approaches to understanding the essence of international technical assistance, proposed by domestic and foreign scientists, as well as defined in regulatory documents, proved their diversity, lack of systematic interpretation of its prerequisites, key features and consequences. Within the author's understanding of international technical assistance, it is proposed to consider as a type of assistance provided on the basis of a concluded contract / agreement, on an irreversible basis, on preferential terms by donors, within the framework of the implementation of a specific project / program, taking into account the strategic directions of the recipient's development and the stabilization of socio-economic development. It was established that, unlike other approaches, attention is focused on the basic features

of international technical assistance, as well as an idea of the mechanisms of technical cooperation: 1) international technical assistance is a type of foreign aid; 2) international technical assistance is provided on the basis of a contract concluded for the implementation of the relevant project (program); 3) international technical assistance is irreversible; 4) international technical assistance is provided on preferential terms, which provide for exemption from taxation or the application of a simplified taxation regime; 5) the provision of international technical assistance takes place taking into account the strategic directions of the state's development and is aimed at ensuring socio-economic development within the defined vectors of such development. In order to analyse the basic regularities of the development of the management theory of international technical assistance, a bibliometric analysis (based on the VOSViewer v.1.6.10 toolkit) was carried out in the work, the object of which was 9,459 scientific publications on this issue for the period of 1990–2023 in editions, which are indexed by the Scopus scientometric database.

The strategic directions of the international technical assistance development since the independence of Ukraine have been analysed. Five conceptual regulatory and legal documents were identified, which determined the vector of development of the field of international technical assistance and involvement during: 1995–1997, 2004–2007, 2009–2012, 2011–2016 and 2013–2016. The necessity of forming a concept for the formation of strategic vectors for the development of international technical assistance, which would establish the general foundations of the post-war recovery of Ukraine, has been proven regardless of the turbulence of the political situation in the country and would be mandatory for implementation regardless of the personalities in power.

The theoretical and legal foundations of the institution of an international treaty were considered, international agreements in the field of attraction and use of international technical assistance concluded with donor countries were analysed; the administrative and legal foundations of cooperation between Ukraine and the EU in the field of attraction and use of international technical assistance were studied; an analysis of the peculiarities of the international technical assistance projects

implementation was carried out within the framework of the agreements concluded between Ukraine and international organizations.

It has been established that a specific feature of the institution of international treaties is the procedure for concluding agreements, which is based on the use of framework agreements between its parties, namely partner countries or international organizations. Based on the domestic and foreign legal framework for the identification of the categorical apparatus “framework agreement”, it is proven that this type of agreement does not actually have any specific conditions and does not establish them, but acts as a basis for concluding contracts / agreements on technical cooperation in the future. The hypothesis was confirmed that framework agreements with partner countries are not only the starting point for concluding international technical assistance contracts, but also ensure the multiplier effect of their volumes in the following years. Thus, the framework agreements with the USA of 1991–1993 provided Ukraine with the implementation of international technical assistance projects during 2002–2020 in the amount of more than 4 billion US dollars, and after February 24, 2022, the total volume of ITA amounted to more than 1 billion US dollars. The main areas of implementation of these projects were: ensuring peace and security; economic development; support of democracy, protection of human rights and freedoms; health care.

It was established that the administrative and legal principles of Ukraine’s cooperation with the EU in the field of attracting and using international technical assistance underwent significant transformations and were also characterized by exclusive features. Considering the active cooperation of Ukraine with the EU since 1994 (Agreement on partnership and cooperation between Ukraine and the European Community and their member states ratified by the Law of Ukraine dated November 10, 1994 No. 237/94-VR), as well as two turning points of their rapprochement (the Law of Ukraine “On the Nationwide Program for the Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union” dated 18.03.2004 No. 1629-IV; the Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community of energy and their member states,

on the other hand ratified by the Law of Ukraine No. 1678-VII of 16.09.2014), it is determined, that the main vector of the provision of international technical assistance by the EU is the development of human potential and the improvement of the qualifications of civil servants.

Individual and joint problems of the processes of involvement and use of ITA are substantiated, as well as the consequences of their systemic neglect are clarified. It has been established that achieving a synergistic effect of improving the system of attracting and using ITA in Ukraine is possible due to: legislating clear deadlines for state registration of ITA projects and the consequences of non-fulfilment of this prescription; formation of a single centralized information platform of ITA projects; creation of the National Agency for ITA involvement; the adoption of a special law, which will establish the legal principles of attraction, use and control of ITA; identification of the principles of ITA implementation (transparency, priority, partnership, coordination, effectiveness and timeliness, legal equality and non-discrimination, rule of law, prevention of corruption).

Taking into account the analysis of the reports of international organizations engaged in monitoring and control of ITA (Global Financial Integrity, World Bank, OLAF, USAID, JICA and others) and the level assessment of the influence of corruption risk on the stages of decision-making regarding the involvement and use of ITA, the complete absence of methodological principles has been proven regarding the formalization of offenses in this area in Ukraine. Not only the list of offenses in the sphere of attraction, use, monitoring and control of ITA is limited, but also their regulatory and legal support in Ukraine. Taking into account the principle of economic efficiency and the rationality of improvement measures, a detailed list of offenses that may arise in Ukraine in the field of ITA (four types) has been proposed, the content of the offense has been identified within the framework of the already existing domestic legislation, and the qualification of offenses has been carried out using the existing articles of the Criminal Code of Ukraine and the Code of Ukraine on Administrative Offenses. This creates objective opportunities for quick implementation of the proposed innovations with the help of the already

existing legal framework, while achieving increased effectiveness of influence measures and bringing violators to justice.

The author's definition of the criteria for evaluating the effectiveness of the implementation of ITA projects in Ukraine is proposed: these are legally established quantitative and qualitative indicators of the activities of recipients and executors of ITA projects regarding the implementation of an effective approach to the use of ITA resources, with the aim of ensuring control over ITA projects, preventing offenses in this area and identifying the main problematic issues that prevent obtaining the expected results. In contrast to other approaches, attention is focused on the differentiation of relevant performance evaluation indicators and the basic directions of the need to study the effectiveness of ITA projects.

The necessity of forming an information base for the study of the effectiveness of the implementation of ITA projects in Ukraine exclusively through the evaluation of intentions and the evaluation of the effectiveness of the implementation of the latter is substantiated. Evaluation in parallel with the results of implementation intentions allows the recipients, after the completion of ITA projects, to obtain complete and objective final conclusions regarding the ability to fully and timely implement measures within the scope of this assistance. The defined approach to the classification of criteria for evaluating the effectiveness of the implementation of ITA projects in Ukraine will contribute to the identification of shortcomings and the identification of gaps in the legislative provision of ITA.

Keywords: international technical assistance, official development assistance, international cooperation, control mechanism, monitoring mechanism, system of attracting and using MTD, administrative and legal status, state administration, law enforcement agencies, offenses

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА, В ЯКИХ ОПУБЛІКОВАНІ ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ:

Загальна кількість опублікованих праць – 75. У списку подані основні з них:

Монографії

1. Сухонос В.В., Гаруст Ю.В., Миргород-Карпова В.В. Державне управління фінансовою системою України: концепція нової інноваційної моделі: монографія / за ред. СумДУ. Суми: СумДУ, 2021. 321 с. (14 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано перспективи розвитку фінансової системи та визначено зарубіжний досвід функціонування основних фінансових інститутів (5 друк. арк.).*

2. Myrhorod V., Bondarenko O., Steblianko A Enforcement System in Ukraine and Prospects for its Modernization: монографія. Берлін: AP Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG., 2024. 85 с. (4 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано забезпечення економічної безпеки в Україні (1 друк. арк.).*

3. Kulish A., Bondarenko O., Myrhorod V. Law Enforcement Bodies and Economic Security of the State: монографія. : Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG., 2024. 85 с. (4 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено побудова системи правоохоронних органів в провідних країнах світу та окреслено вектори імплементації позитивного досвіду (1 друк. арк.).*

4. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. Шляхи вдосконалення та оптимізації адміністративно-правового регулювання системи здійснення контролю над міжнародними фінансами в Україні. *Prognostication And Planning Of Economic Development: Microeconomic And Macroeconomic Level: /* за ред. Publishing house “Baltija Publishing”. Рига: Publishing house “Baltija Publishing”, 2019. С. 33-45. (0,5 друк. арк.) *Особистий внесок: обґрунтовано особливості імплементації позитивного зарубіжного досвіду щодо організації контрольних функцій за міжнародними фінансами в Україні (0,25 друк. арк.).*

5. Миргород-Карпова В.В., Старинський М.В., Шлапко Т.В. Система державних органів у сфері захисту та забезпечення економічної безпеки як складової економічного суверенітету України. *"Давид і Голіаф: проблеми безпеки та сталого розвитку України в умовах війни"*: / за ред. ЗВО "Львівський університет бізнесу і права". Львів: ЗВО "Львівський університет бізнесу і права", 2022. С. 253-286. (1 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено вітчизняну систему державних органів щодо забезпечення економічної безпеки (0,35 друк. арк.)*.

6. Миргород-Карпова В.В., Шлапко Т.В., Кисельова О.І. "Ukrainian corruptpeople - beware" or should we expect results from the existing system?. *Закордонна колективна монографія "Трансформація економіки, фінансів і менеджменту в сучасних умовах"*: / за ред. Baltija Publishing. Рига: Baltija Publishing, 2022. С. 139-166. (1 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано перспективи запобігання корупції в Україні (0,33 друк. арк.)*.

7. Myrhorod-Karpova V., Kyselesa E., Rudenko L. Features and characteristics of internal affairs bodies in Ukraine. *Entwicklung des wissenschaftlichen Denkens*: / за ред. Scientific thought development. Берлін: , 2022. С. 74-85. (1 друк арк.). *Особистий внесок: проведено оцінку роботи правоохоронних органів в Україні (0,3 друк. арк.)*.

Публікації в наукових виданнях, що індексуються

БД Scopus та Web of Science

8. Syroid, T., Kolomiets, Y., Kliuiev, O., Myrhorod-Karpova, V. International financial institutions as subjects of the financial system of the state. *Asia Life Sciences. (Scopus)*. 2019. 2. С. 153-164. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077197830&origin=resultslist&sort=plf-f> (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано міжнародну технічну допомогу як елемент фінансової системи України (0,12 друк. арк.)*.

9. Manzhula, A., Harust, Yu., Myrhorod-Karpova, V., Sobol, Y. Search for ways to optimize the activities of state bodies managing the funds of international technical assistance. *Asia Life Sciences*. (**Scopus**). 2019. 2. С. 189-212. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077188943&origin=resultslist&sort=plf-f> (1 друк. арк.).

Особистий внесок: обгрунтовано сутність та зміст категорії «міжнародна технічна допомога» (0,3 друк. арк.)

10. Myrhorod-Karpova V., Hrytsenko V., Dragonenko A., Chernenko A., Penkov S. The Economic Security of the State: its Genesis and the Transformation Approaches of the Modernity. *Reice-revista electronica de investigacion en ciencias economicas*. (**WoS**). 2020. С. 328-345. DOI: 10.5377/reice.v8i15.9963. (1 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено перспективи модернізації шляхів забезпечення економічної безпеки держави (0,1 друк. арк.)*.

11. Myrhorod-Karpova V., Strelchenko O., Horbach-Kudria I., Bass V. Administrative and legal status of subjects of the state's financial system management: innovative standards and system modernization in Ukraine. *Journal of law and political sciences*. (**WoS**). 2021. Том 2 Випуск 1. С. 207-226. URL: <https://www.periodicojs.com.br/index.php/gei/article/view/133> (1 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено статус суб'єктів фінансової системи України (0,2 друк. арк.)*.

12. Harust Y., Myrhorod-Karpova V., Melnyk V., Maletov D., Kiiashko Y., Pavlenko B. Implementation of international technical assistance projects in Ukraine since 1991 and their actual effectiveness for the state. *Astra Salvensis*. (**Scopus**). 2022. С. 691-703. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1048196> (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено ефективність реалізації проєктів МТД в Україні з 1991 року (0,1 друк. арк.)*.

13. Kulish A., Myrhorod-Karpova V., Kiselyova E. Efficiency of labour duties performance by civil servants: world experience and prospects in Ukraine. (**Scopus, WoS**) *Idp-Internet Law And Politics*. 2024. 40. С. 5-20. (0,8 друк. арк.).

Особистий внесок: досліджено статус державних службовців в системі правоохоронних органів України (0,2 друк. арк.).

Публікації в зарубіжних наукових виданнях

14. Миргород-Карпова В.В., Кисельова О.І., Корощенко К.Р. Зміст категорії «правоохоронний орган» в умовах реформування вітчизняної системи. *ScienceRise: Juridical Science*. 2022. № 2. С. 147-153. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/30.pdf> (0,4 друк. арк.). *Особистий внесок: перспективи реформування правоохоронних органів в Україні (0,12 друк. арк.).*

15. Myrhorod V., Hrytsenko V., Dragonenko F., Chernenko F. The Economic Security Of The State: its Genesis And Transformation Approaches Of The Modernity. *Turismo-Estudos e Praticas*. 2020. Issue 3. P. 328–345. URL: <https://doi.org/10.5377/reice.v8i15.9963> (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано напрямки реформування економічної безпеки в Україні (0,17 друк. арк.).*

Публікації у наукових фахових виданнях України

16. Миргород В.В. Періоди становлення та розвитку фінансової системи в Україні. *Правові горизонти*. 2016. №1(14). С. 106-118. (0,6 друк. арк.).

17. Миргород-Карпова В.В. Теоретичні засади та проблематика визначення сутності державного фінансового контролю в Україні. *Правові горизонти*. 2017. № 5. С. 95-104. (0,45 друк. арк.).

18. Миргород-Карпова В.В. Міжнародні фінансові організації як суб'єкти фінансової системи України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. №2 (14). С. 53-58. (0,2 друк. арк.).

19. Миргород-Карпова В.В. Особливості співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями та перспективи прийняття Закону

України «Про міжнародні фінанси в Україні». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. №2. С. 137-140. (0,16 друк. арк.).

20. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В., Хурсенко К.І. Напрямки удосконалення діяльності Міністерства фінансів України. *Правові горизонти*. 2019. № 15. С. 34-39. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: правовий статус Міністерства фінансів України (0,1 друк. арк.)*.

21. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. Адміністративно-правові засади діяльності контролюючих органів щодо використання коштів міжнародної технічної допомоги. *Правові горизонти*. 2019. №17. С. 112-128. (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано реалізацію контрольних функцій держави за МТД (0,35 друк. арк.)*.

22. Миргород-Карпова В.В., Каріх І.В. Організація контрольних функцій держави за міжнародними фінансами: міжнародний досвід. *Правові горизонти*. 2019. №18. С. 128-141. (0,55 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано імплементацію зарубіжного досвіду щодо реалізації контрольних функцій за МТД в Україні (0,3 друк. арк.)*.

23. Миргород-Карпова В. В., Васильєва Т. А., Гаруст Ю. В., Сухонос В. В., Мельник В. І., Кобзєва Т. А. Напрямки адаптації фінансового законодавства України до законодавства ЄС з урахуванням впровадження Концепції нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України. *Правові горизонти*. 2020. №25 (37). С. 97-114. (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано реалізацію концептуального підходу до ефективного врегулювання функціонування фінансової системи в Україні (0,15 друк. арк.)*.

24. Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави. *Правові горизонти*. 2020. №25. С. 131-136. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано сутність економічної безпеки держави (0,1 друк. арк.)*.

25. Гаруст Ю. В., Мельник В. І., Миргород-Карпова В. В., Павленко Б. О., Кіяшко Ю. М., Малетов Д. М. Аналіз офіційних даних щодо реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги та їх результативності в Україні з

1991 року. *Правові горизонти*. 2020. №25 (38). С. 50-59. (0,6 друк. арк.).
Особистий внесок: аналіз ефективного підходу в реалізації проєктів з 2014 року (0,12 друк. арк.).

26. Миргород-Карпова В. В., Лісов Д. А. Порівняльно-правова характеристика Рахункової палати в Україні, США, Польщі. *Правові горизонти*. 2020. №23 (35). С. 35-45. (0,55 друк. арк.). *Особистий внесок: правовий статус Рахункової палати в США (0,18 друк. арк.).*

27. Миргород-Карпова В. В., Доценко А. В. Порівняльно-правова характеристика функціонування Міністерства фінансів України, США та Італії. *Правові горизонти*. 2020. №21 (34). С. 74-80. (0,25 друк. арк.).
Особистий внесок: правовий статус Міністерства фінансів США (0,12 друк. арк.).

28. Миргород-Карпова В. В., Шевцов Я. А. Електронне урядування в Україні: поточні досягнення, проблеми реформування та діяльності Міністерства цифрової трансформації України. *Правові горизонти*. 2020. №22 (35). С. 35-43. (0,33 друк. арк.). *Особистий внесок: перспективи цифровізації в Україні (0,16 друк. арк.).*

29. Миргород-Карпова В.В. Діяльність Міністерства фінансів України, США та Італії: порівняльно-правова характеристика. *Правові горизонти*. 2020. №18. С. 121-130. (0,37 друк. арк.).

30. Миргород-Карпова В.В., Безвін О.С. Правові основи електронного декларування доходів та видатків державних службовців в Україні та розвинених країнах світу. *Правові горизонти*. 2020. №25. С. 7-13. (0,3 друк. арк.). *Особистий внесок: правовий статус державних службовців (0,15 друк. арк.).*

31. Миргород-Карпова В.В. Загальні засади організації та діяльності суддів в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. № 1. С. 61-69. (0,33 друк. арк.).

32. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. General principles of organization and activity of judge in Ukraine. *Правові горизонти*. 2021. №26. С.

107-111. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: реалізація судової реформи в Україні (0,1 друк. арк.).*

33. Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Міжнародний досвід функціонування антикорупційного судочинства. *Правові горизонти*. 2021. № 26. С. 112-116. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: аналіз антикорупційного законодавства в провідних країнах світу (0,1 друк. арк.).*

34. Бондаренко О. С., Куліш А.М., Миргород-Карпова В. В. Корупційна взаємодія суб'єкта надання адміністративних послуг та суб'єкта звернення. *Європейські перспективи*. 2021. №1. С. 208-214. (0,3 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтування корупційної складової (0,1 друк. арк.).*

35. Гаруст Ю.В., Мельник В.І., Миргород-Карпова В.В., Павленко Б.О., Кіяшко Ю.М., Малетов Д.В. Функціонування системи оцінювання ефективності міжнародної технічної допомоги: досвід Європейського Союзу та провідних країн світу. *Правові горизонти*. 2021. №. 26 (39). С. 117-124. (0,34 друк. арк.). *Особистий внесок: теоретичні засади оцінки ефективності МТД (0,1 друк. арк.).*

36. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В., Мельник В.І., Малетов Д.В. Загальні критерії оцінки ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні через призму оцінки намірів та результативності виконання проєктів. *Юридичний правовий електронний журнал*. 2021. №7. С. 71-92. (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтування визначення груп критеріїв через призму оцінки намірів та оцінки результативності реалізації проєктів МТД (0,2 друк. арк.).*

37. Шлапко Т. В., Старинський М. В., Миргород-Карпова В. В., Висоцький А. І., Шеїн Д. С. Правове забезпечення трансформації сфери охорони здоров'я у світлі медичної реформи з огляду на євроінтеграційні процеси. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 3. С. 141–147. (0,25 друк. арк.). *Особистий внесок: реалізація медичної реформи за рахунок ресурсів МТД (0,09 друк. арк.).*

38. Кисельова О.І., Миргород-Карпова В.В. Mediation in labor disputes. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. №32/2022. С. 220-224. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено медіацію як спосіб врегулювання спорів в різних сферах суспільного життя (0,1 друк. арк.)*.

39. Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Місце і роль Вищого антикорупційного суду України в державному механізмі протидії корупції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. ЕО Дідоренко*. 2022. №3 (17). С. 246-257. (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано корупцію як соціально-економічну проблему (0,2 друк. арк.)*.

40. Миргород-Карпова В.В., Корощенко К.Р. Теоретичне дослідження системи органів забезпечення національної безпеки України як передумова модернізації галузі. *Адміністративне право і процес*. 2022. № 2. С. 337-340. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано особливості забезпечення національної безпеки в Україні (0,1 друк. арк.)*.

41. Кобзєва Т.А., Миргород-Карпова В.В. Фінансова та адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства. *Європейські перспективи*. 2022. №3. С. 170-177. (0,33 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено фінансову відповідальність за порушення податкового законодавства (0,15 друк. арк.)*.

42. Сухонос В. В., Миргород В. В. Правопорушення як форма правової поведінки: зовнішній та внутрішній контекст диференціації. *Наше право*. 2022. №3. С. 187-193. (0,3 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено теоретичні аспекти категорії «правопорушення» (0,15 друк. арк.)*.

43. Сухонос В. В., Миргород В. В., Кобзєва Т. А. Підприємницький статус держави: історико-теоретичні та юридичні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 332-335. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено юридичний аспект підприємницького статусу держави (0,08 друк. арк.)*.

44. Куліш А.М., Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Гносеологічний аналіз категорії «правоохоронна діяльність». *Юридичний науковий*

електронний журнал. 2022. №3. С. 43-48. (0,3 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено наукові розробки вітчизняних науковців щодо змісту категорії «правоохоронні органи» (0,1 друк. арк.).

45. Куліш А.М., Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Судові органи та особливості здійснення ними правоохоронної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №5. С. 612-615. (0,2 друк. арк.). Особистий внесок: дослідження сутності правоохоронної діяльності (0,1 друк. арк.).*

46. Миргород В. В. Методологічні підходи до визначення критеріїв ефективності використання МТД: методологічні особливості визначення. *Наше право. 2023. №4. С. 234-243. (0,42 друк. арк.).*

47. Миргород В. В. Оцінка намірів та оцінка результативності: основні критерії оцінки ефективності реалізації проєктів МТД в Україні. *Право. UA. 2023. №2. С. 300-308. (0,38 друк. арк.).*

48. Бондаренко О. С., Янішевська К. Д., Миргород-Карпова В. В. Антикорупційна спеціалізація в діяльності прокуратури: інституційні та правові засади. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2023. №1 (101). С. 36-48. (0,5 друк. арк.). Особистий внесок: обґрунтовано антикорупційну діяльність в Україні (0,15 друк. арк.).*

49. Бондаренко О. С., Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В. Принципи реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Академічні візії. 2023. № 15. С. 1-7. (0,3 друк. арк.). Особистий внесок: обґрунтовано особливості забезпечення фінансово-економічної безпеки в Україні (0,1 друк. арк.).*

50. Миргород В. В. Особливості функціонування органів досудового розслідування в сфері залучення та використання МТД: світова практика. *Право. UA. 2023. №3. С. 220-227. (0,3 друк. арк.).*

51. Бондаренко О. С., Миргород-Карпова В. В. Валютне регулювання як складова забезпечення економічної безпеки держави в умовах воєнного стану. *Журнал східноєвропейського права. 2023. №109. С. 20-26. (0,3 друк. арк.).*

Особистий внесок: забезпечення економічної безпеки в державі в умовах війни (0,15 друк. арк.)

52. Миргород В. В. Перспективи функціонування системи залучення МТД в Україні. *Європейські перспективи*. 2023. №2. С. 234-239. (0,3 друк. арк.).

53. Бондаренко О. С., Куліш А. М., Миргород В. В. Закономірності модернізації і реформування правоохоронних органів у контексті ефективного забезпечення економічної безпеки. *Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 205–210. (0,25 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано перспективи реформування правоохоронних органів в Україні (0,1 друк. арк.)*.

54. Янішевська К.Д., Бондаренко О.С., Миргород В.В. Прокуратура як суб'єкт протидії та запобігання злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №8. С. 399-402. (0,16 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено адміністративно-правовий статус прокуратури в Україні (0,05 друк. арк.)*.

55. Бондаренко О. С., Миргород В. В. Корупція та національна безпека: виклики та шляхи реформ. *Академічні візії*. 2024. №28. С. 1-11. (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок: шляхи запозичення зарубіжного досвіду щодо запобігання корупції в Україні (0,2 друк. арк.)*

56. Миргород В. В. Термінологічна характеристика категорії «міжнародна технічна допомога». *Європейські перспективи*. 2024. №1. С. 231-239. (0,37 друк. арк.)

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

57. Миргород-Карпова В.В. Визначення сутності фінансової системи науковцями Західної Європи. *Реформація правової системи в контексті євроінтеграційний процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 18-19 травня 2017. С. 123-126 (0,16 друк. арк.).

58. Миргород-Карпова В.В. Етапи становлення елементів фінансової системи до проголошення незалежності України. *Національні та міжнародні*

стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 4-5 серпня 2017 року. С. 45-48. (0,16 друк. арк.).

59. Миргород-Карпова В.В. Проблематика сутності фінансової системи в роботах західноєвропейських науковців. *Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 18-19 серпня 2017 року. С. 78-80. (0,12 друк. арк.).*

60. Миргород-Карпова В.В. Теоретико-правові підходи до визначення поняття фінансової системи України. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 11-12 серпня 2017 р. С. 34-37. (0, 16 друк. арк.).*

61. Миргород-Карпова В.В. Теоретико-правові аспекти визначення сутності фінансового контролю. *Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20-21 жовтня 2017 р. С. 55-58. (0,16 друк. арк.).*

62. Миргород-Карпова В.В. До питання щодо прийняття Закону України «Про Державний фінансовий контроль». *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 27-28 жовтня 2017 р. С. 39-43. (0,16 друк. арк.).*

63. Миргород-Карпова В.В. Міжнародні фінансові відносини як правова категорія. *Роль права та закону в громадянському суспільстві: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 9-10 лютого 2018 р. С. 64-68. (0,20 друк. арк.).*

64. Миргород-Карпова В.В. Особливості визначення поняття та ознак фінансової системи держави. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: II зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 18-19 травня 2018 р. С. 65-67. (0,12 друк. арк.).*

65. Миргород-Карпова В.В. Міжнародні фінанси та форми фінансового забезпечення в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові*

демократичної правової держави: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р. С. 112-115. (0,20 друк. арк.).

66. Миргород-Карпова В.В. Матеріальна відповідальність публічних службовців за бездіяльність у сфері міжнародної фінансової допомоги. *Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики: матеріали I зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5-6 липня 2018 р. С. 81-84. (0,16 друк. арк.).*

67. Миргород-Карпова В.В. Роль зарубіжного досвіду організації контрольних функцій держави за міжнародними фінансами в побудові дієвого механізму контролю в Україні. *Міжвузівська науково-практична конференція здобувачів та викладачів закладів вищої освіти, м. Черкаси. 7 травня 2019 р. С. 50-55. (0,25 друк. арк.).*

68. Миргород-Карпова В. В. Порівняльно-правова характеристика Державного бюро розслідувань в Україні та зарубіжних країн. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 21-22 травня 2020 р. с.54-58. (0,16 друк. арк.).*

69. Миргород-Карпова В. В. Порівняльно-правова характеристика Національного антикорупційного бюро України та Центрального антикорупційного бюро Республіки Польща. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 21-22 травня 2020 р. С. 43-46. (0,16 друк. арк.).*

70. Миргород-Карпова В. В., Мурач Д. В. Десгенезія процедурної частини адміністративного законодавства України як актуальна проблема адміністративного права. *KORSZERŰ MŰSZEREK ÉS ALGORITMUSA TAPASZTALATI ÉS ELMÉLETI TUDOMÁNYOS KUTATÁSI: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Будапешт 18 вересня 2020. С. 23-25. (0,12 друк. арк.).*

71. Миргород-Карпова В. В. Щодо змісту категорії «зовнішня фінансова допомога» через призму євроінтеграційних процесів. *Реформування правової*

системи в контексті євроінтеграційних процесів: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 21-22 травня 2021 р. URL: С. 34-38. (0,25 друк. арк.).

72. Миргород-Карпова В.В. Особливості правової природи заходів адміністративної відповідальності. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 19-20 травня 2022. С. 74-77. (0,16 друк. арк.).

73. Миргород-Карпова В.В. Зміст феномену терміну «національної безпеки» у юридичній літературі. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 19-20 травня 2022. С. 68-72. (0,16 друк. арк.).

74. Миргород-Карпова В.В. Забезпечення економічної безпеки та запуск Бюро економічної безпеки України: актуальні питання сьогодення. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 19-20 травня 2022. С. 98-102. (0,25 друк. арк.).

75. Миргород В.В. Захист економіки в контексті сучасних європейських процесів. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 18-19 травня 2023 р. С. 56-59. (0,16 друк. арк.).

ЗМІСТ

ВСТУП.....	27
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	41
1.1 Дослідження історичних передумов виникнення та розвитку міжнародної технічної допомоги.....	41
1.2 Теоретичні засади змісту категорії «міжнародна технічна допомога».....	70
1.3 Законодавче підґрунтя залучення і використання міжнародної технічної допомоги в Україні.....	87
1.4 Дослідження стратегічних напрямків залучення і використання міжнародної технічної допомоги в Україні.....	116
Висновки до розділу 1.....	131
РОЗДІЛ 2 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ.....	136
2.1 Теоретико-правові засади інституту міжнародного договору.....	136
2.2 Аналіз міжнародних угод у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги укладених з країнами-донорами.....	159
2.3 Адміністративно-правові засади співробітництва України з ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги.....	197
2.4 Особливості реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в межах угод, укладених між Україною та міжнародними організаціями.....	219
Висновки до розділу 2.....	245

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА МОНІТОРИНГУ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ.....	248
3.1 Система залучення міжнародної технічної допомоги в Україні: адміністративно-правові засади.....	248
3.2 Перспективи процесу реалізації та моніторингу проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні.....	271
3.3 Правові засади ідентифікації правопорушення у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги.....	290
3.4 Дослідження динаміки отримання міжнародної технічної допомоги різними країнами світу.....	308
Висновки до розділу 3.....	319
РОЗДІЛ 4 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗА МІЖНАРОДНОЮ ТЕХНІЧНОЮ ДОПОМОГОЮ В УКРАЇНІ.....	323
4.1 Методичні засади визначення критеріїв ефективності використання міжнародної технічної допомоги.....	323
4.2 Критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні: практичний аспект.....	341
4.3 Особливості побудови механізму контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.....	359
Висновки до розділу 4.....	390
ВИСНОВКИ.....	394
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	400
ДОДАТКИ.....	450

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сталий розвиток країни не можливий без забезпечення достатнього обсягу фінансових ресурсів для виконання покладених на органи державної влади функцій і злагодженого функціонування всіх сфер і ланок соціально-економічної системи. Резильєнтність процесу фінансування критично важливих потреб в умовах стабільного соціально-економічного розвитку забезпечено переважно внутрішніми фінансовими ресурсами, тоді як у періоди турбулентності, зокрема в умовах воєнного стану, дефіцит внутрішніх джерел покриття критично важливих видатків обумовлює необхідність пошуку їхнього зовнішнього фінансування. Одним із перспективних інструментів забезпечення додаткових надходжень фінансових ресурсів для реалізації важливих проєктів є міжнародна технічна допомога.

Станом на 01.04.2024 в Секретаріаті Кабінету Міністрів України зареєстровано понад 560 активних проєктів МТД, сумарний бюджет реалізації яких становить близько 550 мільярдів гривень, що еквівалентно третині планових доходів Державного бюджету України на 2024 рік. Масштаби фінансування проєктів міжнародної технічної допомоги та широка диверсифікація географічної структури донорів, що його надають, обумовлює критичну важливість ефективного та транспарентного використання цих фінансових ресурсів, що визначено як перспективами розв'язання соціально-економічних, екологічних або інфраструктурних проблем за кошти міжнародних донорів, так і іміджевими викликами держави України перед міжнародними партнерами.

Водночас на сьогодні в Україні практично відсутні дієві механізми обліку, моніторингу, оцінювання та звітування за використання коштів міжнародної технічної допомоги, що суттєво знижує потенціал створення доданої вартості за умови їхньої реалізації. Розв'язанню зазначеної проблеми може сприяти удосконалення нормативно-правового забезпечення у сфері оцінювання проєктів міжнародної технічної допомоги (як з урахуванням

ефективності напрямів залучення коштів, так і результативності їхнього використання, визначених на основі базових і факультативних індикаторів); побудова суб'єктної підсистеми контролю за використанням коштів міжнародної технічної допомоги та створення у структурі органів виконавчої гілки влади Національного агентства з питань залучення міжнародної технічної допомоги; формалізація послідовних і транспарентних механізмів проміжного та кінцевого звітування за використання коштів міжнародної технічної допомоги з чітким переліком звітних КРІ; визначення концептуальних засад формування аналітичного підґрунтя та моніторингових засад квантифікації якості реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги з розробленням дієвих механізмів покарання за нецільове та неефективне використання цих коштів. Усе це в комплексі визначає актуальність розроблення комплексного методологічного підґрунтя щодо адміністративно-правових засад створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що в теорії і практиці функціонування системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою накопичено значний досвід: *обґрунтовано історико-правові аспекти становлення й розвитку системи міжнародної технічної допомоги*: (І. Братко, Л. Кістерський, Т. Липова Н. Голуб, В. Озель та ін.); *окреслено сутність і характеристики міжнародної технічної допомоги*: (Г. Макота, О. Лисенко, М. Михайлів, К. Антонюк та ін.); *глобалізаційні процеси та їхній вплив на інститут міжнародних договорів, рамкових угод і контрактів міжнародної технічної допомоги*: (Т. Данилов, Ю. Малишева, М. Тараненко, Р. Бірюков та ін.); *досліджено питання функціонування сфери міжнародної технічної допомоги в сучасних умовах*: (І. Забокрицький, С. Браун, О. Палюх, Т. Кожухова та ін.); *роль правоохоронних органів у забезпеченні ефективного функціонування фінансової системи та системи міжнародної технічної допомоги в Україні*: (А. Куліш, О. Музичук, І. Коропатник, Ю. Гаруст та ін.); *особливості*

реалізації державного управління в Україні: (Д. Лученко, В. Піхоцький, І. Стефанюк, О. Шевчук та ін.); функціонування системи моніторингу та контролю: (І. Онищук, Н. Нижник, М. Лисенко, І. Завиднюк та ін.).

Об'єктивна потреба й економічне значення проведення цілісного дослідження ролі й місця контролю в умовах формування ефективної системи залучення й використання міжнародної технічної допомоги в Україні зумовили актуальність теми дисертаційної роботи «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Сумського державного університету: «Концепція нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України» (проект Міністерства освіти і науки України, номер державної реєстрації – 0118U003582); «Розробка Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021–2025 рр.» (проект Національного фонду досліджень України, номер державної реєстрації – 2020.02/0137); «Концептуальні засади реформування системи правоохоронних органів в сучасних умовах трансформації нагляду і контролю щодо забезпечення економічної безпеки України» (проект Міністерства освіти і науки України, номер державної реєстрації – 0122U000779); «Засади діяльності правоохоронних органів у сфері контролю за системою залучення і використання МТД: глобалізаційний вимір» (проект Міністерства освіти і науки України, номер державної реєстрації – 0124U000635); «Корупція в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови: оптимальна модель протидії» (проект Міністерства освіти і науки України, номер державної реєстрації – 0124U000556). До звітів за держбюджетними темами ввійшли пропозиції автора стосовно концептуальної моделі функціонування системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Україні; формування системи контролю та

значення довіри на ринку сучасних фінансових послуг; впливу платіжних фінансових технологій на рівень тіньової економіки; обґрунтування впливу тенденцій (переваг і ризиків), що визначають трансформації на ринку фінансових послуг; оцінювання рівня сформованості цифрової економіки та цифровізації банків в Україні.

Мета дослідження – розроблення адміністративно-правових засад створення і функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

Поставлена мета зумовлює виконання таких завдань:

- дослідити історичні передумови виникнення та розвитку міжнародної технічної допомоги;
- окреслити теоретичні засади змісту категорії «міжнародна технічна допомога»;
- розкрити законодавче підґрунтя залучення й використання міжнародної технічної допомоги в Україні;
- дослідити стратегічні напрями залучення й використання міжнародної технічної допомоги в Україні;
- визначити теоретико-правові засади інституту міжнародного договору;
- проаналізувати міжнародні угоди у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги, укладені з країнами-донорами;
- охарактеризувати адміністративно-правові засади співробітництва України з ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги;
- уточнити особливості реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в межах угод, укладених між Україною та міжнародними організаціями;
- узагальнити підходи до сутнісної характеристики адміністративно-правових засад системи залучення міжнародної технічної допомоги в Україні;

- розкрити перспективи процесу реалізації та моніторингу проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні;
- з'ясувати правові засади ідентифікації правопорушення у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги;
- дослідити динаміку отримання міжнародної технічної допомоги різними країнами світу;
- обґрунтувати методичні засади визначення критеріїв ефективності використання міжнародної технічної допомоги;
- охарактеризувати критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні;
- розкрити особливості побудови механізму контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, що виникають під час створення і функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади створення і функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять фундаментальні положення юридичної теорії, наукові праці вітчизняних і закордонних учених-юристів, аналітичні матеріали міжнародних фінансових організацій і країн-донорів, фінансові звіти та звіти роботи державних органів щодо функціонування системи залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні.

Для розв'язання поставлених завдань і досягнення мети використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, зокрема наукової абстракції, аналізу та синтезу, функціонального й системного аналізу, індукції та дедукції, аргументації – для розкриття теоретичних положень функціонування системи залучення, використання, моніторингу та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні й обґрунтування

сутності основних понять; історико-логічний метод – для дослідження еволюції розвитку сфери залучення та використання міжнародної технічної допомоги як передумови формування ефективної системи; оцінювання, групування, табличний і графічний аналізи, компаративний аналіз – для характеристики стану міжнародного співробітництва України з донорами міжнародної технічної допомоги; системно-структурний метод, метод логічного узагальнення й тенденційного аналізу – для обґрунтування доцільності формування механізму контролю за міжнародною технічною допомогою та окреслення місця і значення моніторингу цієї сфери; статистичний аналіз, групування, метод інтегральних оцінок – для ефективності використання ресурсів міжнародної технічної допомоги в Україні, бібліометричний аналіз – із використанням програмного комплексу VOSViewer v.1.6.10.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові документи з питань функціонування системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні, статистичні дані Секретаріату Кабінету Міністрів України, Рахункової палати, Міністерства економіки України, Міністерства фінансів України, Бюро економічної безпеки України, Національного агентства з питань запобігання корупції, Global Financial Integrity, Світового банку, OLAF, USAID, JICA, звіти фінансових установ, дисертації та наукові публікації вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в розробленні й обґрунтуванні адміністративно-правових засад щодо створення і функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні. Найбільш вагомими результатами дослідження, які характеризуються науковою новизною, отримані особисто й винесені на захист, полягають у такому:

уперше:

– запропоновані адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні, які враховують розширення чинної нормативно-правової бази Законом України «Про систему залучення, використання та контролю за МТД в Україні»; трансформацію інституційної основи сфери міжнародної технічної допомоги закріпленням за новоствореним органом виконавчої гілки влади (Національне агентство з питань залучення міжнародної технічної допомоги) функцій координації роботи між донорами та бенефіціарами в межах процесу залучення міжнародної технічної допомоги та регулювання відносин на етапі використання міжнародної технічної допомоги; імплементацію інноваційної інтегральної системи контролю за міжнародною технічною допомогою, яка охоплює суб'єктно-об'єктну підсистему, сукупність принципів, інструментів і важелів, що цілісно взаємодіють із метою забезпечення правильності дій і запобігання порушень законодавства у сфері міжнародної технічної допомоги;

– розроблено науково-методичні засади контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні, що характеризуються конгруентністю та взаємоузгодженістю таких складових, як суб'єкти контролю (загальні та спеціальні органи контролю), предмет та об'єкт контролю, принципи реалізації контрольних заходів, узгодженість видів контролю за різними ознаками та їхня закріпленість у правових документах відповідних рівнів нормативного забезпечення механізму контролю. Запропонована система контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні дозволяє як виконувати номінальні контрольні-моніторингові завдання, так і забезпечувати реалізацію інституту покарання за вчинення правопорушень;

– розроблено проєкт Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні», який визначає правові основи організації та функціонування системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою,

що отримує Україна, та складається із семи розділів: 1) загальні положення (базові дефініції, принципи, види, форми, порядок оподаткування); 2) Національне агентство з питань залучення міжнародної технічної допомоги (адміністративно-правовий статус, структура, повноваження, права, порядок взаємодії); 3) міжнародна технічна допомога (мета, завдання, напрями і способи залучення міжнародної технічної допомоги); 4) система залучення, моніторингу та використання міжнародної технічної допомоги (етапи, планування, акредитація донорів, виконавців); 5) оцінювання ефективності використання проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні (строки проведення, суб'єкти, об'єкти, інструменти оцінювання); 6) реєстр проєктів міжнародної технічної допомоги (адміністрування, контроль, перереєстрація, анулювання); 7) прикінцеві положення (дата введення в дію);

– розроблено інституційні засади створення та функціонування центрального органу виконавчої влади, уповноваженого на формування та реалізацію державної політики у сфері міжнародної технічної допомоги, – Національного агентства з питань залучення міжнародної технічної допомоги, який функціонально буде забезпечувати залучення, моніторинг використання та оцінювання результатів виконання проєктів і їхньої ефективності, а також здійснювати контроль за використанням міжнародної технічної допомоги. Визначено, що організаційно та функціонально діяльність Національного агентства має координувати КМУ через Міністерство економіки України, а правовий статус має ґрунтуватися й бути відображеним через чітке закріплення завдань, повноважень і прав у сфері міжнародної технічної допомоги;

– запропоновано методичні засади періодизації процесу становлення та подальшого розвитку міжнародної технічної допомоги на основі опису базових нормативно-правових засад формування кожного етапу, ідентифікації реперних точок переходу від одного етапу до іншого, визначення нормативної складової процесів залучення, використання та контролю в межах кожного досліджуваного етапу. Це дозволило виділити нормативні особливості

трансформації інституту міжнародної технічної допомоги, визначити подальші вектори його розвитку, ідентифікувати вразливі місця для донорів і реципієнтів;

удосконалено:

– теоретичні засади становлення законодавчого підґрунтя міжнародної технічної допомоги в Україні, що охоплюють п'ять фундаментальних кластерів нормативно-правових актів, а саме: базові (чинні); основоформувальні (увійшли до Порядку № 153 та втратили чинність); проєктні (не набрали чинності); допоміжні (що частково діють); інституційні (втратили чинність). На відміну від інших підходів, встановлено сильні та слабкі сторони нормативно-правових актів, кожен із яких описує окремий кластер, а також сформовано правові підвалини повоєнного відновлення України, незважаючи на турбулентність влади;

– принципи формування контракту, який укладають на підставі рамкової угоди з міжнародної технічної допомоги (державність, координація взаємодії сторін договору, альтернативність концепції), а також його змістові елементи: преамбула повинна містити мету тієї чи іншої угоди, зважаючи на актуальні соціально-економічні потреби країни-реципієнта; основна частина має враховувати умови реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги та узгоджені основні напрями таких проєктів; прикінцеві положення повинні закріплювати строкові умови, якими фіксуються часові межі виконання відповідного контракту між донором і реципієнтом. Обрана структура контракту у сфері міжнародної технічної допомоги на нормативному рівні забезпечує популяризацію демократичних цінностей і засад верховенства права;

– структурно-логічну схему взаємозв'язку між індивідуальними / спільними проблемами процесів залучення й використання міжнародної технічної допомоги, системне нехтування розв'язанням яких призводить до значних негативних наслідків, основними векторами подолання є такі: законодавче закріплення чітких строків державної реєстрації проєктів

міжнародної технічної допомоги та наслідків невиконання цього припису; формування єдиної централізованої інформаційної платформи проєктів міжнародної технічної допомоги; створення Національного агентства з питань залучення міжнародної технічної допомоги; ухвалення спеціального закону, який закріпить правові засади залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою; ідентифікація принципів реалізації міжнародної технічної допомоги (прозорість, пріоритетність, партнерство, координація, результативність і своєчасність, юридична рівність і недискримінація, верховенство права, запобігання корупції);

– типологізацію правопорушень у сфері міжнародної технічної допомоги: 1) порушення порядку реєстрації проєктів міжнародної технічної допомоги; 2) невідповідність етапів реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги напрямам державної соціально-економічної політики; 3) порушення фінансової дисципліни; 4) порушення умов контракту, пов'язаного з поданням бенефіціаром висновків про незадовільні результати впровадження проєкту. Ідентифікація змісту правопорушень у межах розробленого вітчизняного законодавства та кваліфікація правопорушень використовуючи наявні статті ККУ та КУПАП, на відміну від чинних, дозволяють створити передумови швидкої реалізації нововведень за допомогою наявного нормативно-правового забезпечення, і одночасно досягти зростання ефективності заходів впливу;

– концептуальні засади співробітництва України з ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги, що, на відміну від чинних, формалізовані за такими блоками: 1) трансформація нормативно-правового забезпечення – обґрунтовано існування трьох етапів конвергенції нормативно-правового забезпечення кооперації України з ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги з конкретизацією критично важливих новацій, характерних для кожного з них; 2) форми міжнародної технічної допомоги (обмін експертами; організація і проведення семінарів; надання інформації; професійна підготовка, перепідготовка кадрів; допомога у здійсненні належного перекладу законодавства ЄС; субсидії); 3) напрями

фінансування; 4) узагальнення масштабів залучення представників державного апарату до реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в межах проєктів міжнародної технічної допомоги. Усе це в комплексі є підґрунтям для удосконалення системи адміністративного регулювання міжнародної технічної допомоги на основі активного залучення європейської експертної підтримки, визначення конкретних центрів відповідальності, встановлення основних показників ефективності та термінів їхнього досягнення;

набули подальшого розвитку:

– визначення сутності категорії «міжнародна технічна допомога» як виду допомоги, який надається на підставі укладеного договору / угоди на безповоротній основі, на пільгових умовах донорами в межах реалізації конкретного проєкту / програми, з урахуванням стратегічних напрямів розвитку реципієнта та стабілізації соціально-економічного розвитку. На відміну від інших підходів, таке визначення акцентує увагу на базових ознаках й особливостях міжнародної технічної допомоги, а також уявленні про механізми технічного співробітництва;

– теоретичні засади структуризації наукового доробку з питань міжнародної технічної допомоги, які відрізняються від чинних використанням програмного комплексу VOSviewer v.1.6.10, що створило передумови дослідження динаміки публікацій із питань міжнародної технічної допомоги, які індексують провідні міжнародні наукометричні бази даних у тридцятитрьохрічній ретроспективі, структурувати основні контексти дослідження питань міжнародної технічної допомоги у змістовому вимірі, виявити пріоритетні напрями наукового пошуку в цій сфері та крос-секторних дослідженнях;

– характеристика інволюційної ролі моніторингу міжнародної технічної допомоги в Україні, здійснена за допомогою формалізації недоліків чинної системи поточних і кінцевих звітів міжнародної технічної допомоги: 1) відсутній єдиний інформаційний ресурс обліку проєктів міжнародної технічної

допомоги (наразі частково відображено на офіційних вебсайтах органів виконавчої влади); 2) прості та неінформативні форми звітів поточного та кінцевого моніторингу (наявні звіти не містять інформації для ухвалення управлінських рішень щодо кореляції запланованих результатів фактично отриманим); 3) відсутня формалізація механізму подальших дій у разі недосягнення результатів проєкту міжнародної технічної допомоги; 4) відсутній чіткий механізм притягнення до юридичної відповідальності в разі виявлення порушень у процесі моніторингу;

– сутність поняття «критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні» як законодавчо закріплених кількісних і якісних показників діяльності реципієнтів і виконавців проєктів міжнародної технічної допомоги щодо реалізації ефективного підходу використання ресурсів міжнародної технічної допомоги з метою забезпечення контролю за проєктами міжнародної технічної допомоги, попередження правопорушень у цій сфері та виявлення головних проблемних питань, які перешкоджають отриманню очікуваних результатів. На відміну від інших підходів, акцентовано увагу на диференціації релевантних показників оцінювання ефективності та базових напрямках необхідності дослідження ефективності проєктів міжнародної технічної допомоги;

– обґрунтування методичних засад формування інформаційної бази дослідження ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні за допомогою двох груп релевантних показників, оцінених через призму намірів і результатів. Це сприяє комплексному та мультикритеріальному аналізу кількісних і якісних показників реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги, а також дозволяє сформулювати підґрунтя для уповноважених органів державної влади в контексті ухвалення управлінських рішень щодо необхідності проведення додаткового аудиту проєктів міжнародної технічної допомоги залежно від рівня ефективності їхньої реалізації.

Практичне значення отриманих результатів. Обґрунтовано теоретичні висновки доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть бути використані в законотворчому процесі, у практиці роботи бенефіціарів, контролювальних і правоохоронних органів, а також у межах розроблення державних концептуальних програм розвитку системи залучення, використання і контролю за міжнародною технічною допомогою та формування стратегічних напрямів розвитку цієї сфери.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування в роботі окремих установ, що підтверджено відповідними довідками та актами. Розроблено проект Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» та науково обґрунтовані рекомендації і висновки щодо побудови системи контролю за досліджуваною сферою враховано в роботі Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку (довідка Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку). Рекомендації щодо взаємодії правоохоронних органів із бенефіціарами, реципієнтами, виконавцями проектів міжнародної технічної допомоги враховано в роботі Окружної прокуратури міста Суми (довідка Окружної прокуратури міста Суми). Рекомендації щодо організації взаємодії бенефіціарів, реципієнтів і виконавців у межах реалізації проектів міжнародної технічної допомоги в умовах воєнного стану з метою ефективного використання ресурсів ураховано в роботі Сумської міської військової адміністрації (довідка Сумської міської військової адміністрації).

Матеріали наукового дослідження використовують в освітньому процесі Сумського державного університету, зокрема через упровадження й оновлення змісту дисциплін «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи» (ОС «Бакалавр») (акт про впровадження Сумського державного університету). Результати дисертації апробовано на таких конференціях: I–VI Міжнародна науково-практична конференція «Реформація правової системи в контексті євроінтеграційних процесів» (м. Суми),

Міжнародна науково-практична конференція «Національні та міжнародні стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку» (м. Харків), Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми та стандарти дотримання захисту прав людини в Україні» (м. Львів), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні питання правової теорії та юридичної практики» (м. Одеса), Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні» (м. Харків), Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування» (м. Запоріжжя), Міжнародна науково-практична конференція «Роль права та закону в громадянському суспільстві» (м. Київ), I Міжнародна науково-практична конференція «Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики» (м. Київ), Міжвузівська науково-практична конференція здобувачів та викладачів закладів вищої освіти (м. Черкаси), Міжнародна науково-практична конференція «Korszerű Műszerek És Algoritmusok Tapasztalati És Elméleti Tudományos Kutatási» (м. Будапешт).

Особистий внесок здобувача. Результати наукового дослідження, винесені на захист, отримано автором особисто і знайшли відображення в опублікованих працях. Внесок автора у праці, опубліковані у співавторстві, наведено у списку публікацій.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та результати проведеного дослідження були обговорені і дістали позитивну оцінку на 20 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Публікації. Основні наукові положення, результати й висновки дисертаційного дослідження опубліковано в 75 наукових працях загальним обсягом 49,16 друк. арк., з яких особисто автору належить 21,39 друк. арк., зокрема 7 колективних монографій, 41 стаття в наукових виданнях з економіки (з яких 29 статей – у наукових фахових виданнях, 6 – у виданнях, що входять до наукометричних баз даних Scopus та/або Web of Science, 2 – у зарубіжному виданні), 19 публікацій у збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг роботи. Дисертація складається із вступу, шести розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Повний обсяг дисертації – 542 сторінки, основний текст займає 373 сторінки. Робота містить 47 таблиць і 15 рисунків на 67 сторінках основного тексту, 13 додатків на 92 сторінках і список використаних джерел, що налічує 462 найменування.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРАВОВОГО СТАТУСУ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

1.1 Дослідження історичних передумов виникнення та розвитку міжнародної технічної допомоги

Досліджуючи історичний розвиток МТД, справедливо зазначити, що майже кожне десятиліття у світі відбуваються значні трансформаційні процеси, які активно впливають на економічні, фінансові, соціальні, гуманітарні та інші відносини між державами. Причинами цих змін є не тільки глобалізація та інтернаціоналізація як доміанти міжнародного розвитку останніми десятиліттями, але й цифровізація всіх сфер життєдіяльності, пандемія, військові конфлікти тощо. Водночас розвиток штучного інтелекту, діяльність транснаціональних корпорацій, можливість дистанційного навчання та трудових відносин не призвели до всесвітнього добробуту, а ще більше загострили питання нерівномірного розвитку країн світу. Саме тому цілком логічно зауважити, що особливу роль у межах співпраці одних країн з іншими відіграють відносини у сфері надання та використання міжнародної технічної допомоги, базовим завданням якої є сприяння створенню позитивних умов для економічного і соціального розвитку країни, модернізація чинних галузей економіки, підвищення рівня життя населення та подолання бідності як головної проблеми, задекларованої в Цілях сталого розвитку [1]. Саме проблема нерівності вперше спонукала світову спільноту до активних дій, спрямованих на допомогу одних країн іншим, оскільки неможливим залишається пошук напрямів розв'язання цієї проблеми в самотійному порядку, а саме всередині країни без підтримки світової спільноти. Так, на саміті ООН у 2015 році було ухвалено план дій «Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року», який окреслив вектор розвитку всіх країн, спрямований

на формування та реалізацію поступального розвитку з використанням обмежених фінансових ресурсів, а також постійного економічного зростання і соціальної інтеграції. Водночас саме міжнародному фінансуванню було відведено провідну роль у забезпеченні цього процесу [2, с. 20; 3].

З метою визначення початкових форм і механізмів міжнародної фінансової допомоги звернемося до дисертаційної роботи Н. В. Комар «Міжнародна економічна допомога в процесі реалізації Стратегії подолання бідності в Україні» [4], у якій він, посилаючись на таких дослідників, як Т. Суботіна [5, с. 73], С. Браун [6, с. 24], В. Новіков [7, с. 32], М. Ромер [8], О. Рогач [9, с. 320], М. Гіліас, Д. Перкінс [10, с. 92], Д. Снодглас [11] доходить висновку про існування:

- 1) приватних надходжень або приватного капіталу;
- 2) офіційної допомоги розвитку.

Зокрема С. Браун визначає, що для розв'язання проблеми подолання бідності в країні створюються передумови до появи такої форми міжнародного співробітництва і допомоги, як приватні надходження від добровільних неурядових установ, які надаються на комерційних умовах і є формою комерційних угод. Для цього виду допомоги, на думку дослідника, характерними залишаються три риси, а саме: 1) неурядові організації перебувають у тісному контакті з одержувачами допомоги, що прямо впливає на ефективність її використання; 2) обсяг допомоги – незначний; 3) відсутнє бюрократичне обтяження, адже механізм надання допомоги не містить офіційних державних структур [6, с. 43].

Натомість саме Н. В. Комар зазначає неможливість віднесення приватних надходжень до різновиду міжнародної допомоги, а саме міжнародної економічної допомоги. Однак навіть наявність дискусії щодо правової природи приватного капіталу та його місця в системі міжнародної допомоги не знижує цінності і ролі приватних надходжень у системі передумов до соціально-економічного розвитку країни, до технологічного та інвестиційного розвитку, а також до подолання бідності та соціальної

нерівності [4, с. 34]. Підтвердженням зазначеного твердження є також думка Т. Суботіної, яка зазначає, що саме приватний капітал сприяв розвитку інвестиційного клімату, припливу іноземних інвестицій у 90-х роках минулого століття до країн, що розвиваються, у такий спосіб сприяючи соціально-економічному розвитку в країнах-реципієнтах [5, с. 74].

Зупиняючись на офіційній допомозі розвитку, зауважимо, що вона є основною формою надання міжнародної економічної допомоги, для якої характерні такі вимоги:

- 1) реципієнтами є бідні країни або країни, що розвиваються;
- 2) мета допомоги – підтримання і забезпечення соціально-економічного розвитку держави;
- 3) донорами є офіційні державні установи;
- 4) не є комерційним проєктом і не може мати комерційної складової, спрямованої на отримання прибутку.

Актуальність наведених вимог неодноразово було зазначено на Міжурядовому комітеті експертів із питань фінансування сталого розвитку, який, зокрема, у своїй доповіді 2014 року визначав офіційну допомогу розвитку як каталізатор у сфері фінансування країн, що потребують такої допомоги, як інструмент до сталого зростання, зміцнення економічного, інституційного, соціального, інфраструктурного статусу країни, а також інструмент до заохочення іноземного інвестування та торгівлі, подолання бідності, зміцнення системи охорони здоров'я, освіти та науки [11; 12].

Схожої думки дотримуються й експерти Організації економічного співробітництва й розвитку, з якою Україна почала співпрацю в 1997 році. Так, соціально-економічний вектор визначено як основний напрям використання офіційної допомоги розвитку.

Водночас справедливо зауважити, що вітчизняна юридична та економічна наука [13, с. 26; 14, с. 43; 15, с. 26; 16, с. 53] умовно розподіляють офіційну допомогу розвитку за трьома критеріями для порівняння залежно:

- 1) від кількості суб'єктів;

- 2) способу надання;
- 3) форми надання.

З метою наочної формалізації офіційної допомоги розвитку залежно від установлених вище трьох класифікаційних ознак сформуємо таблицю 1.1, яка дозволить установити місце та значення міжнародної технічної допомоги серед інших видів офіційної допомоги розвитку, а також окреслити її загальні мету, форми та види.

Так, на основі даних, наведених у таблиці 1.1, доцільно зазначити, що кожен із різновидів допомоги має свої особливості, а їхня основна спрямованість залежить від проблем країни-реципієнта. Крім того, значно відрізняються механізми фінансування в розрізі кожного з видів допомоги, а також подальша система використання отриманих фінансових ресурсів.

Подальші аспекти дослідження запропоновано сфокусувати на аналізі історичного становлення МТД, що дозволить не тільки визначити трансформацію її правового статусу та нормативно-правові засади залучення й використання фінансових ресурсів, але й ідентифікувати вразливі місця для країн-донорів і реципієнтів, а також з'ясувати подальші вектори розвитку МТД.

Визначаючи період зародження МТД, звернемося до монографії І. В. Братко «Правове регулювання міжнародної технічної допомоги: стан, тенденції та перспективи розвитку» [15], у якій він визначає 1945 рік як період справжнього «народження» унікальної тоді міжнародної допомоги, яку у своїх нормативно-правових документах формалізувала ООН (у межах проведення Конференції Об'єднаних Націй 25 квітня 1945 року – 26 червня 1945 року в Сан-Франциско) [15, с. 22]. Країни-фундатори ООН ухвалили Статут ООН, у преамбулі якого визначено: «Ми, народи об'єднаних націй, сповнені рішучості позбавити наступні покоління від страждань війни... та використовувати міжнародний апарат для сприяння економічному та соціальному прогресу всіх народів, вирішили об'єднати наші зусилля для досягнення цих цілей» [15, с. 25], тобто зазначених цілей можливо досягти тільки завдяки спрямуванню

фінансових ресурсів нерозвинутим країнам і країнам, що розвиваються (табл. 1.1).

П'ятдесят країн світу підписали та легалізували цей Статут ООН, а 15 жовтня 1945 року до цієї співдружності додалася і 51-ша країна – Польща. Зауважимо, що серед цих країн була й Україна, яка підтримала ідею популяризації соціально-економічного розвитку країн через такі установи ООН, як Адміністрація допомоги та реабілітації, Економічна та соціальна Рада ООН, Генеральна Асамблея ООН [15, с. 27].

Вагомою подією першого етапу історичного розвитку МТД стало ухвалення в 1945 р. Великою Британією Закону про розвиток та добробут колоній, у межах якого було визначено необхідність фінансового підтримання держав, які перебували в полі впливу імперії. Паралельно з цим Франція теж проявила ініціативу підтримання власних територій за межами Європейського континенту, ухваливши створення Фонду соціального та економічного розвитку морських територій [15, с. 29].

Першою фактичною та ефективною МТД була допомога в межах реалізації Плану Маршалла, ідею створення якого висунув у 1947 році тогочасний державний секретар США К. Маршалл, – програма допомоги для післявоєнної Європи для забезпечення економічного розвитку, відновлення, модернізації, які проявлялися через модернізацію інфраструктури, забезпечення фінансової і грошової стабільності, збільшення обсягів виробництва, розвитку агропромислового комплексу тощо. МТД було надано 16 західноєвропейським країнам, які найбільше постраждали у Другій світовій війні. Так, Т. В. Кожухова зауважує [16, с. 127], що загальна реалізація Плану Маршалла цілком відповідала поставленим цілям міжнародної допомоги, а використання 30 млн дол. США, надані в межах цієї програми, було ефективним.

Таблиця 1.1 – Основні види офіційної допомоги розвитку

№ пор.	Критерій для порівняння	Вид офіційної допомоги розвитку	Характеристика	
1	Залежно від кількості суб'єктів	Двостороння	Основним джерелом є фінансові ресурси держави в особі офіційних державних установ	
		Багатостороння	Основним джерелом є фінансові ресурси міжнародних організацій	
		Колективна	Основним джерелом є спеціальний фонд, утворений на підставі внесків колективних донорів	
2	Залежно від способу надання	Фінансова	Форма	дотації, субвенції, кредити, пільгові позики, гранти, гарантії тощо
			Мета	фінансування проєктів державного значення, спрямованих на забезпечення економічного розвитку країни, забезпечення стабільності бюджетної системи, доповнення внутрішніх фінансових ресурсів держави, подолання бідності тощо
			Види	1) «зв'язана допомога»; 2) «незв'язана допомога»; 3) «частково зв'язана»
		Технічна	Форма	семінари, консультації, курси, підвищення кваліфікації, дослідження, навчання студентів, спеціалістів, обмін спеціалістами, надання в користування прав інтелектуальної власності, обладнання, устаткування, комп'ютерних технологій тощо
			Мета	структурна перебудова, розвиток виробництва, підвищення та зміцнення соціально-економічного рівня розвитку суспільства
			Види	1) технологічні гранти; 2) співфінансування технологічного спрямування
		Продовольча	Форма	продовольство, дотації, які використовують на придбання продовольчих товарів або покривають витрати, пов'язані з їхнім транспортуванням і розподілом
			Мета	забезпечення подолання бідності
			Види	1) продуктові набори; 2) продовольчі сертифікати
		Гуманітарна	Форма	медичні товари та одяг або кошти на придбання медичних товарів та одягу
			Мета	забезпечення подолання бідності та забезпечення досягнення рівня, за якого отримувачі допомоги матимуть змогу допомагати собі самостійно
			Види	1) продукти харчування; 2) житло; 3) медичні товари; 4) санаторно-курортне лікування; 5) освіта
Військова	Форма	боєприпаси та воєнна техніка або фінансові ресурси на їхнє придбання, розвиток і модернізація воєнної інфраструктури		
	Мета	зміцнення оборони країни		
3	Залежно від форми надання допомоги	Проєктна	надають у вигляді гарантій надання кредитів за умови повного виконання реципієнтом відповідних умов і зобов'язань, установлених донорами (колективними донорами або міжнародними організаціями)	
		Позапроєктна	надають у вигляді грантів для реформування державних процесів, додаткового фінансування, пільгових кредитів, позакредитних інструментів. Основними видами є такі: 1) товарна допомога; 2) програмна допомога; 3) галузева допомога	

Джерело: складено автором.

Крім того, донори МТД позитивно вплинули на економічне зростання в Європі, стимуляцію припливу інвестицій, стабілізували політичні процеси та демократичні цінності, взяли участь у подоланні бідності та підвищенні рівня життя європейців. Зі свого боку, позитивний ефект від реалізації Плану Маршалла не був односпрямованим, оскільки США розширили свої експортні можливості та отримали новий ринок збуту, забезпечили задоволення потреб громадян у нових товарах, підвищили рівень гарантування власної національної безпеки. Реалізація Плану Маршалла – це найдовший період економічного процвітання та соціального миру в історіографії сучасних Західної та Східної Європи [16, с. 128].

Паралельно з Т. В. Кожуховою такі науковці, як Дж. Сорос, Т. Липова, Л. Кістерський, І. Скребцов, С. Браун [17; 18, с. 303; 19, с. 29; 20, с.37] визначають, що План Маршалла є справжнім взірцем надання та реалізації МТД:

1) було проаналізовано та враховано всіх проблемні моменти в ставленні та розвитку тогочасних західноєвропейських країн, зроблено акцент на розвиток внутрішніх виробництв і внутрішнього ринку кожної країни, простимульовано розвиток національних ринкових економік і популяризації національних демократичних цінностей;

2) своєчасність та оперативність у наданні МТД із мінімізацією бюрократичних процедур;

3) надання достатнього обсягу МТД на довготривалий період;

4) уникнення тотального контролю з боку донора за реалізацією МТД, невтручання у внутрішню політику країн Західної Європи, збереження ліберальних цінностей, інтеграція ринків, розвиток подальшого співробітництва;

5) взаємна вигода для донора і реципієнта від реалізації програм МТД;

6) ініціативність реципієнтів, скоординованість допомоги, формування довгострокових національних стратегій розвитку;

7) контроль ефективності використанням МТД за допомогою відповідних інституцій донора та реципієнта з чітким розподілом зон відповідальності;

8) створення спеціального бюджетного рахунку, де концентруються кошти МТД виключно за цільовим призначенням.

Отже, перший етап історичного розвитку МТД можна назвати зародженням, для якого характерні первинні процеси формалізації механізму надання фінансової допомоги та повна відсутність нормативного регламентування процесів залучення, використання та контролю фінансових ресурсів.

Переломним моментом переходу до другого етапу розвитку МТД є початок створення інституції регулювання МТД. Так, насамперед необхідно зазначити, що в 1949 р. тогочасний президент США Г. Трумен задекларував програму «Четвертий пункт», який визначив цю програму як сміливий крок на шляху до популяризації взаємодії науки і промислових досягнень задля подолання бідності та підвищення рівня життя населення у країнах із низьким економічним рівнем розвитку. Було зауважено, що такий високий рівень бідності, який був у 1949 році у світі, загрожував не лише бідним країнам, а й усьому світу загалом. Ідея набула широкого розголосу та дійсної підтримки. Фактично з використанням технічних можливостей, а саме технічної допомоги у вигляді МТД США намагалися допомогти в модернізації економіки та проведенні виховної політики, спрямованої на прищеплення західних ідеалів, орієнтирів і цінностей [21, с. 32].

Фактично програма Г. Трумена «Четвертий пункт» – це лише четвертий пункт його інавгураційної промови. Водночас світова спільнота назвала цей четвертий пункт «віком розвитку, який став синонімом науково-технічного прогресу, збільшення виробництва та технічних знань».

Прогресивною в межах розвитку МТД була й тогочасна діяльність ООН. З моменту створення вже в 1959 році ООН заснувала Спеціальний фонд ООН з питань економічного розвитку. А до цього в **1948 та 1950** роках було

ухвалено дві програми МТД, відповідно «Регулярна програма технічної допомоги» та «Розширена програма технічної допомоги». У роботах І. В. Братко [15, с. 30; 22] можна відслідкувати думку про те, що ухвалення таких програм МТД стало новим етапом у плануванні та програмуванні МТД. Резолюція ЕКОСОС E/RES/222 (IX) [23] закріпила, що Розширена програма технічної допомоги має працювати на основі акумуляції досвіду та кращих світових практик різних країн світу, незважаючи на релігійні, етнічні, культурні, ментальні відмінності, відмінності рівнів економічного розвитку, національних стратегій функціонування державності та соціальних передумов. Єдиною метою такої Програми має стати покращання розвитку бідних країн і країн, що розвиваються, підтримати їх у розв'язанні соціально-економічних проблем [15, с. 32].

В основі реалізації Регулярної програми технічної допомоги та Розширеної програми технічної допомоги проводили підготовку висококваліфікованих спеціалістів у різних галузях. Водночас саме в цей період розвитку МТД було закладено основний принцип взаємодії донора і реципієнта МТД – відповідальність за ефективність використання МТД, контроль за використанням МТД і фактичною реалізацією програми МТД покладається на країну-реципієнта. Саме країна-реципієнт є керівником програми та власником ресурсів МТД.

Резолюція ООН ГА № 200 (III) [23] закріпила, що МТД надається на підставі ініціативи та обґрунтованого подання реципієнта МТД. З метою координації діяльності нового напрямку у сфері міжнародної допомоги – допомоги у вигляді МТД, у рамках ООН в 1958 році було створено Спеціальний фонд ООН з питань економічного розвитку. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 1240 (XIII) [24] закріплювала основні напрями діяльності цього Фонду, серед яких основними можна визначити такі:

- 1) дослідження і вивчення фактичного економічного потенціалу країн світу;

2) створення освітнього підґрунтя для підготовки висококваліфікованих спеціалістів у різних галузях і сферах (основними водночас були технічний та інженерний напрями);

3) дослідження ефективності реалізації програм МТД, вивчення потенціалу країн-реципієнтів після реалізації програм МТД;

4) створення системи органів, відповідальних за економічне планування на національному та регіональному рівнях [15, с. 35].

Аналізуючи особливості роботи Спеціального фонду ООН з питань економічного розвитку, Н. В. Голуб у роботі «Україна та міжнародні організації: інформаційно-довідкове видання» [25, с. 39] та О. Б. Гаєвський у роботі «Управління міжнародним співробітництвом» [26, с. 25] указують на те, що допомогу, яку надавали в межах функціонування цього фонду векторно, завжди було спрямовано на розв'язання глобальних і найбільш важливих проблем економічного розвитку на довгостроковій основі, що характеризувалося значним рівнем ефективності використання. Структурно до складу Спеціального фонду ООН з питання економічного розвитку входила Рада директорів із представниками з 24 країн світу. До повноважень Ради директорів Спеціального фонду ООН належало затвердження проєктів фінансування, їхнє фактичне вивчення та узгодження пропозиції до реалізації. Водночас за час функціонування цієї установи було реалізовано проєктів на загальну суму більш ніж 1 млрд дол. США. Зведену інформацію з цього питання акумульовано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Проєкти МТД, реалізовані Спеціальним фондом ООН з питання економічного розвитку 1959–1965 рр.

Територія реалізації проєктів МТД Спеціальним фондом ООН із питань економічного розвитку	Кількість проєктів
Країни Європи	33
Країни Середньої Європи	43
Країни Азії та Далекого Сходу	137
Країни Латинської Америки	142
Країни Африки	166
Міжрегіональний проєкт	1
Усього	522

Джерело: складено автором на підставі даних І. В. Братко [15, с. 37].

Зважаючи на особливості другого етапу історичного розвитку МТД, його можна окреслити як етап початкового розвитку, для якого характерні перші кроки нормативного визначення програми МТД, а також закладення принципів залучення та використання МТД.

Реперною точкою трансформації поступального розвитку МТД стала зміна парадигми надання МТД. Так, третій етап розвитку МТД припадає на 60-ті роки ХХ століття, які можна назвати десятиліттям розвитку для міжнародного співробітництва і підтримки. Цю тезу яскраво висвітлено в роботах С. Браун [6, с. 29], який стверджує, що саме цей період є головним у становленні сучасного розуміння МТД, участі політичної спільноти в розв'язанні глобальних проблем людства та мінімізації дискусій про відносини між країнами, що розвиваються, та розвинутими країнами. Також підтримуємо думку Н. В. Комар, яка у своїй дисертації «Міжнародна економічна допомога в процесі реалізації Стратегії подолання бідності в Україні» [4, с. 46] зауважує, що міжнародна допомога впливає на геополітичну ситуацію у світі та внутрішньополітичну в середині країни-реципієнта або донора. Узгодження спільних дій і зусиль може допомогти ефективно використати МТД та досягнути бажаного ефекту. Яскравим прикладом такої узгодженості та реалізації об'єктивного підходу до надання МТД продемонструвала тогочасна Швеція. С. Браун [6], Дж. Сорос [27], Н. В. Комар [4] зауважують, що Швеція була частиною світової системи надання МТД, ґрунтуючись на таких принципах:

- 1) відсутність власних національних інтересів у наданні МТД країнам, що її потребують;
- 2) об'єктивне врахування потреб країни-реципієнта, аналіз відповідних передумов;
- 3) ознайомлення із специфікою як економічного, так і національного розвитку країни-реципієнта задля розуміння особливостей використання МТД відповідними реципієнтами;

4) залучення країни-реципієнта до розроблення проєктів МТД та постійний контакт із ними протягом строку реалізації проєктів.

З метою забезпечення економічного зростання, покращання світових соціально-економічних умов розвитку країн світу, фактичного підвищення ефективності світових економік у **1961** році було засновано Організацію економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), основною метою створення якої був менеджмент фінансової допомоги, яку надавали такі країни, як США і Канада в межах реалізації Плану Маршалла для відбудови післявоєнної Європи. Учасниками ОЕСР стали 35 країн. У складі ОЕСР було створено Комітет зі сприяння розвитку Організації, до складу якого увійшли Європейський Економічний Союз, США, Канада, Франція, Італія, Великобританія, Португалія, Німеччина, Бельгія. Функціонування цього Комітету стало справжнім взірцем для функціонування національних систем надання МТД у розвинутих країнах, де поступово створювали відповідні державні комітети в розрізі цього напрямку.

Україна ж почала співробітництво з цією організацією лише в 1997 році після ухвалення та підписання Угоди щодо привілеїв, імунітетів і пільг, які надає ОЕСР на території України, ратифікованої 07.07.99 № 850-XIV Верховною Радою України [28]. У подальшому така співпраця відбувалася на підставі Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і ОЕСР щодо поглиблення співробітництва від 07.10.2014 [29; 30, с. 106].

Однією з найбільших світових програм надання МТД і справжнім центром координації та планування сталого розвитку в 1965 році стає Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) [31]. Фактично ця програма – спеціально створений орган ООН, який став результатом цілеспрямованої координації та систематизації діяльності ООН із питань боротьби з бідністю та надання МТД у світі, за допомогою об'єднання Розширеної програми технічної допомоги та Спеціального фонду.

Іншою міжнародною організацією, діяльність якої була прямо пов'язана з наданням МТД в 1967 році, стає Організація системи ООН з питань

промислового розвитку (ЮНІДО), головними напрямками функціонування якої стають:

- 1) забезпечення сталого розвитку у світі;
- 2) пошук нових напрямів до збільшення обсягу надання МТД та ефективності їхнього використання;
- 3) створення механізмів співпраці між країнами-донорами та країнами-реципієнтами;
- 4) створення механізмів співпраці між країнами, що розвиваються, та розвинутими країнами;
- 5) фактична участь на всіх етапах переговорів і співпраці тощо [15, с. 36].

Такий підхід ООН щодо створення нових інституцій породив підґрунтя до потреби у створенні відповідної законодавчої бази. Тому в 1970 році Генеральна Асамблея ООН ухвалила Резолюцію «Міжнародна стратегія розвитку на друге Десятиліття розвитку Організації Об'єднаних Націй» [32] від 24 жовтня 1970 р. № 2626 (XXV), яка закріплювала, що МТД – це інструмент регіонального співробітництва. Водночас уперше було зафіксовано обов'язок розвинутих країн у вивченні питання, якої саме потребують допомоги країни-реципієнти в межах своїх запитів і фактичної можливості використати надану допомогу. У цьому разі погоджуємося з думкою П. Бюрнел [33, с. 103] та І. В. Братко [15, с. 34], котрі стверджують, що ухвалення цієї Резолюції закріпило домінантне становище країн-донорів у відносинах надання / отримання МТД. Однак разом із домінантним становищем розвинути країни отримали й обов'язок – «кожна розвинена економіка світу зобов'язана щорічно поступово збільшувати обсяги міжнародної технічної допомоги для країн, що її потребують, та досягнути показники в розмірах 0,7 % валового національного продукту до середини 70-х років ХХ століття». Водночас П. Бюрнел зазначає, що саме Резолюція № 2626 уперше на законодавчому рівні закріпила систему фінансових надходжень для реалізації проєктів МТД, та зауважує, що тогочасні обсяги

перевищували запропоновані обсяги в 0,7 % від валового національного продукту і сягали позначки 1,5 % [33, с. 106].

Резолюція Генеральної Асамблеї ООН № 2626 фактично була базисом для розвитку правової основи існування відносин між країнами-донорами і реципієнтами та заклала підвалини до появи нових форм взаємодії, побудованих на принципі ефективності реалізації проєктів МТД. У пріоритетному порядку було досліджено показники розвитку та прогресу країн-реципієнтів за фактом реалізації проєктів МТД (економічне зростання, подолання бідності, підвищення рівня освіти, тривалість життя, рівень медицини, рівень освіченості громадян тощо). З-поміж усіх показників найбільшого пріоритету отримали показники подолання бідності та подолання крайньої бідності, а не показники макроекономічного зростання, як це було за часів зародження такої категорії, як «міжнародна технічна допомога». У 70-ті роки ХХ ст. ООН заклало принципово інший підхід до свого функціонування – раціональне використання та зважене ставлення країн до своїх ресурсів. Такий підхід було створено на противагу тогочасного бачення існування політичних та адміністративних систем [32; 15, с. 34].

Тогочасне бачення відносин між країнами світу зародило принцип міжнародного співробітництва, який, відповідно до положень Статуту ООН [34], передбачає здійснення міжнародного співробітництва в розв'язанні соціальних, економічних, гуманітарних, культурних проблем держав, у забезпеченні належного рівня захисту прав, свобод і законних інтересів людини незалежно від різного рівня відмінностей. Це положення знайшло своє продовження в Декларації ООН про принципи міжнародного права 1970 р. [35], якою закладено обов'язок держав, незалежно від різних відмінностей на расовій, релігійній, ідейній, соціальній, економічній основі співпрацювати між собою задля забезпечення і підтримання миру і безпеки, міжнародного співробітництва, досягнення економічної стабільності та загального добробуту [15, с. 36].

Принцип міжнародного співробітництва знайшов своє відображення і продовження в Гельсінському заключному акті 1975 р., який було ухвалено на Нараді з безпеки та співробітництва в Європі 1 серпня 1975 р. Вітчизняна наука називає Гельсінський заключний акт справжнім кодексом норм поведінки у внутрішніх і міжнародних відносинах, кодексом співробітництва між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, задля досягнення стабільності, миру та безпеки [36, с. 301].

Іншими важливими законодавчими актами в межах міжнародного співробітництва можна визначити Декларацію про встановлення нового економічного порядку (1974 р.); Хартію економічних прав та обов'язків держав (1974 р.); Резолюцію ООН «Розвиток та міжнародне економічне співробітництво» (1975 р.).

Характеризуючи цей етап розвитку МТД та співробітництва країн щодо реалізації проєктів МТД, І. В. Братко зауважує, що саме в 60-70-ті роки ХХ ст. зародилася стійка система зв'язків між країнами, в основі яких лежало міжнародне співробітництво, котре:

- 1) мало спільні цілі;
- 2) мало правове оформлення співробітництва;
- 3) мало чітко окреслені зобов'язання між країнами [15, с. 37]. Цю позицію також зазначено в роботах О. Гаєвської, котра зазначає, що ефективність системи міжнародного співробітництва заклало основи до однозначного тлумачення та розуміння базових категорій і дефініцій [26, с. 43].

Саме в 60-х роках ХХ століття Комітет допомоги в розвитку ОЕСР сформував категорію «міжнародна технічна допомога», або ж «офіційна допомога розвитку» (ці поняття існували нерозривно та використовувалися в синонімічному значенні). Передумовами такого чіткого виокремлення та формування понятійного апарату стало відокремлення від фінансових ресурсів окремого виду допомоги, не пов'язаного з пільговим кредитуванням або наданням позики.

Наступним кроком у межах міжнародного співробітництва та формування основ реалізації проєктів МТД стає введення ООН нової системи класифікації країн і розподіл країн:

- 1) на економічно розвинуті;
- 2) нові індустріальні;
- 3) найменш розвинуті.

В основу такої класифікації було покладено визначення структурних проблем у кожній окремій країні; аналіз економічного стану (економічна вразливість, низький рівень прибутку населення, якість життя населення). Крім значної уваги до класифікації країн та їхніх потреб, ООН розширила кількість суб'єктів міжнародного співробітництва щодо реалізації проєктів МТД. Крім таких традиційних суб'єктів, як країни-донори та країни-реципієнти, з'явилися країни з перехідною економікою, що потребують допомоги, та міжнародні організації-донори. Така класифікація країн була, зокрема, і наслідком збільшення розриву між країнами, що розвиваються, та індустріально розвинутими країнами. Цей розрив почав прослідковуватися вже у 80-ті рр. ХХ століття. І хоча економічний розвиток країн-донорів у 80-ті рр. ХХ ст. був нестабільний, але цей історичний період вирізняється ґрунтовними ідеологічними змінами, реалізованими ООН.

Так, у 1986 р. було ухвалено Декларацію про право на розвиток [37], якою задекларовано необхідність в ефективному правовому регулюванні міжнародного співробітництва з метою досягнення прогресу в межах міжнародного співробітництва, а також закріплено базові дефініції, зокрема поняття «розвиток» і «право на розвиток». Однак звертаємо увагу, що такий процес декларування не мав наукового підходу та був вектором для подальшої роботи ООН у цьому напрямку. Наприклад, ООН створили Комісію з довілля та розвитку, основною місією діяльності якої було вивчення та аналіз базових проблем людства (економічних, соціальних, екологічних) і розроблення довгострокової програми боротьби з цими проблемами з метою досягнення загального добробуту. У 1987 р. Комісія з довілля та розвитку ООН

репрезентувала результати своєї роботи, які відобразилися в доповіді «Наше спільне майбутнє». Саме в цій доповіді очільника Комісії Гро Харлема Брутланда вперше фундаментально використано категорію «сталий розвиток», якою запропоновано вважати такий розвиток, за якого задовольняються потреби сучасного (нинішнього) покоління та відсутні перешкоди в задоволенні потреб прийдешніх поколінь [38; 15].

Погоджуємося з висловленою позицією О. Білорус і Ю. Мацейко [39], які у своїй роботі «Імперативи сталого розвитку в епоху глобалізації» зазначають, що на сьогодні є ціла низка вітчизняних і зарубіжних доктринальних підходів до розуміння категорії «сталий розвиток» [39]. Однак усі вони зводяться до закріплення трьох основних принципів, на яких ґрунтується ця категорія:

- 1) економічне зростання;
- 2) прогрес соціального характеру;
- 3) захист навколишнього середовища.

Наявний економічний дисбаланс між країнами був причиною організації і проведення в 1990 р. 8-ї спеціальної сесії ООН, де було ухвалено Резолюцію Генеральної Асамблеї ООН «Декларація про міжнародне економічне співробітництво, зокрема поживавлення економічного зростання і розвитку в країнах, що розвиваються» від 1 травня 1990 р. № A/RES/S-18/3 [40], якою закріплено необхідність консолідації країн, світових спільнот задля розв'язання макроекономічних проблем країн, що розвиваються, та відображено попередньо задекларований показник Резолюцією № 2626 (у 1970 р. – 0,7 % обсягів фінансування міжнародної технічної допомоги від валового національного продукту розвинутих країн). Положення цієї Декларації 1990 р. стали основою до Міжнародної стратегії розвитку на четверте десятиріччя розвитку ООН, ухваленої на 45-й сесії Генеральної Асамблеї ООН у 1990 р [41]. Основні завдання, які ставила Стратегія розвитку 1990 р. [41] задля мінімізації економічного дисбалансу між всіма країнами світу та реалізації ідеї сталого розвитку:

- 1) економічне зростання та зростання темпів національних економік;
- 2) удосконалення фінансових, торговельних, грошових, грошово-кредитних, валютних систем;
- 3) зниження рівня бідності, забезпечення екологічної безпеки, формування ефективного людського ресурсу;
- 4) міжнародне співробітництво;
- 5) розв'язання макроекономічних проблем, створення передумов до розвитку світових економік;
- 6) концентрація уваги на економічно найслабших країнах у країнах, що розвиваються, за допомогою реалізації проєктів МТД.

Ідеологічною основою тогочасного міжнародного співробітництва стала Концепція сталого розвитку 1992 р. [42], ухвалена на Конференції ООН з охорони навколишнього природного середовища та розвитку. Фактично Концепція сталого розвитку ввібрала в себе дві головні ідеї щодо розвитку:

- 1) держава відповідає перед кожною людиною та громадянином щодо забезпечення належного рівня існування та забезпечення основних потреб, зокрема освіти, медицини, житла, харчування, роботи, екології тощо;
- 2) економічний розвиток будь-якої країни є способом розширення спектра можливостей для пропорційного збільшення прибутку, водночас саме економічний сталий розвиток є основою раціонального функціонування держави та забезпечення людського розвитку, достойного життя кожного члена суспільства.

Аналізуючи положення цієї Концепції, ми дотримуємося положень К. О. Дергачова [43, с. 12], який звертає увагу на те, що сталий розвиток актуалізує перспективи вирішення питань локального і глобального характеру, ставить на новий рівень проблеми балансування перспектив збереження державного суверенітету та глобального управління, зіставляє та аналізує відповідність національних політичних ідей Цілям сталого розвитку та відшукує оптимальні способи взаємодії.

Як бачимо, ООН поступово починає вводити нові категорії та розширює свій понятійний апарат у межах міжнародного співробітництва. Так, у 1990 р. в Програмі розвитку ООН, а саме Звіті про людський розвиток [44] уперше сформульовано поняття «людський розвиток», яким визначено нескінченний процес збільшення можливостей вибору в кількісній і якісній площині. Цими можливостями є такі: 1) вибору і здобуття освіти; 2) вести здоровий спосіб життя протягом максимально тривалого проміжку часу; 3) доступу до ресурсів, необхідних для належного рівня життєдіяльності людини [15, с. 39].

Отже, можна зазначити, що третій період історичного розвитку МТД може мати назву етапу становлення, а основними його характеристиками є правова формалізація МТД як окремого інституту, а також оформлення правової процедури процесу залучення МТД.

Причиною виділення останнього, четвертого етапу, розвитку МТД є пріоритизації процесу оцінювання ефективності МТД. Крім того, додатковими причинами виділення саме нового четвертого етапу є всебічна глобалізація світових процесів, поглиблення міжнародного співробітництва та підвищення ролі контрольних процесів. Ці процеси збігаються з реформаційними діями в межах ООН. Зокрема в доповіді Генерального секретаря ООН «Оновлення ООН: програма реформи» [45] у 1997 р. констатовано структурні та управлінські новації в ООН. Ухвалено створення Групи розвитку ООН, на яку було покладено роль виконавчого комітету із процесів реформування діяльності ООН щодо питання міжнародного співробітництва у сфері реалізації проєктів МТД. Уперше було створено окремий структурний підрозділ, діяльність якого було спрямовано:

- 1) на організацію міжнародного співробітництва щодо надання МТД;
- 2) формування програм реалізації МТД;
- 3) загальну уніфікацію процедур надання та отримання МТД і гармонізацію міжнародного законодавства з цього питання;
- 4) створення системи координаторів МТД;
- 5) створення системи підтримання донорів – міжнародних організацій;

б) консультування з питань надання та отримання МТД як донорів і реципієнтів відповідно.

Найбільших реформаційних масштабів зазнав 2000 р., коли було ухвалено Декларацію тисячоліття ООН [46], яка закріплювала комплексну програму, що була планом розвитку подальшого міжнародного співробітництва в новому тисячолітті, – Цілі розвитку тисячоліття. Було визначено вісім цілей розвитку:

- 1) формування глобального партнерства;
- 2) забезпечення екологічної стійкості;
- 3) боротьба з ВІЛ / СНІД та іншими важкими захворюваннями;
- 4) охорона материнства;
- 5) зниження рівня дитячої смертності;
- 6) забезпечення рівності жінок і чоловіків, розширення прав жінок;
- 7) забезпечення належної загальної початкової освіти;
- 8) подолання крайньої бідності та голоду.

Цілями розвитку тисячоліття задекларовано, що основним показником міжнародної допомоги є МТД, яка дорівнює 0,7 % від валового національного доходу розвинутих країн світу. Фактично ООН вкотре декларує обов'язок держав виділяти з власних бюджетів установлений обсяг фінансових ресурсів, які потрібно спрямовувати до малорозвинених країн або країн, що розвиваються. Цю тезу й було озвучено на Міжнародній конференції з фінансування розвитку в Мексиці [15, с. 39] у 2002 р. До країн-донорів приєдналися Китай, Індія, Бразилія, які повинні були провадити діяльність у цій сфері, спираючись на програмні документи ООН.

Водночас справедливо зауважити, що вкотре до запропонованих обсягів фінансування МТД почали ставити питання щодо ефективності її використання. Так, це питання актуалізувалося на Міжнародній конференції з фінансування розвитку [15, с. 39; 47] (Мексика, 2002), було зроблено висновок, що збільшення обсягів МТД ніяк не впливає на розв'язання проблем, а питанню ефективності використання МТД не приділено жодної уваги,

Всесвітніх зустрічах із питань сталого розвитку [48] (Південна Африка, 2002), крім окреслення векторів спрямування МТД, було досягнуто згоди щодо формування механізму управління МТД, Форумі з питань гармонізації [49] (Італія, 2003), поставлено питання формування стандартів МТД, реалізацію принципів взаємодії донорів і реципієнтів та формування єдиної практики реалізації МТД.

Проблематика функціонування системи надання та отримання МТД в тогочасному світі була одним із основних питань на порядку денному роботи міжнародних організацій. Вищевказані зустрічі та конференції є яскравим прикладом актуальності МТД як для донорів, які почали акцентувати увагу на ефективності використання МТД, так і реципієнтів, які чітко окреслювали цілі залучення МТД та почали виробляти механізми внутрішнього моніторингу за реалізацією проєктів МТД всередині країни. Комітет допомоги розвитку ОЕРС, ОЕСР, МВФ, МБРР за результатами зустрічей 2002–2003 років окреслив такі вектори розвитку сфери:

- 1) надання МТД має відбуватися виключно на цілі розвитку відповідної країни, яка є реципієнтом МТД;
- 2) гармонізація законодавства у сфері МТД;
- 3) удосконалення процедур надання МТД;
- 4) популяризація контрольної функції всередині країни, що є реципієнтом за реалізацією проєктів МТД;
- 5) стандартизація процедур реалізації МТД;
- 6) запозичення досвіду та засад передової практики надання МТД;
- 7) підвищення ролі національних координаторів у процесі реалізації проєктів МТД та управління процедурами в процесі реалізації таких проєктів;
- 8) децентралізація співробітництва [15, с. 42].

Римська декларація про питання гармонізації 2003 р. [49], ухвалена на Форумі з питань гармонізації, мала суттєве значення для подальших реформаційних процесів у сфері МТД. Зокрема із 28 лютого та 3 березня 2005 року в Парижі на Засіданні з питань гармонізації та підвищення міжнародної

допомоги (присутніми були представники 26 міжнародних організацій і 91 країни світу) було ухвалено Декларацію щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги, або Паризьку декларацію щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги 2005 року [50].

Паризькою декларацією зафіксовано такі цілі, поставлені перед реципієнтами з метою забезпечення ефективності МТД:

- 1) формування національних стратегій розвитку країн і стратегій залучення МТД;
- 2) формування національних систем, які б дозволили забезпечити реалізацію стратегій залучення та використання МТД;
- 3) формування системи звітування країн-реципієнтів про результати реалізації проєктів МТД;
- 4) формування системи звітування країн-донорів перед відповідними державними органами та громадянами щодо виконання програми фінансування в межах МТД;
- 5) зміцнення потенціалу країн-реципієнтів;
- 6) раціоналізація донорської допомоги;
- 7) формування системи контролю за ефективністю надання МТД;
- 8) популяризація спільних проєктів між країнами-донорами та міжнародними організаціями;
- 9) стандартизація процедури звітування та гарантій реалізації проєктів [50; 51].

Фактично закріплення таких цілей Паризькою декларацією 2005 року сформувало основний напрям розвитку системи МТД на наступні десятиліття та заклало підвалини побудови механізмів залучення та використання МТД, засад функціонування системи моніторингу та контролю, напрямів забезпечення ефективності реалізації проєктів МТД. Акцентом міжнародно-правового регулювання МТД було формування принципів функціонування всієї системи та правила регулювання правових відносин, які виникають у процесі надання та отримання МТД. Аналізуючи положення Паризької

декларації 2005 року [50] та Римської декларації про питання гармонізації 2003 року [49], можна виокремити такі принципи регулювання МТД на міжнародному рівні:

1) принцип узгодження (залучення МТД узгоджується між реципієнтом і донором, що в подальшому взаємодіють між собою в процесі реалізації проєкту на рівні партнерства задля досягнення спільної мети);

2) принцип законодавчої визначеності (основою відносин між донором і реципієнтом є чітко встановлені та ратифіковані правила, на яких побудовано систему координації та адміністрування МТД);

3) принцип причетності (стратегічні плани розвитку сфери МТД стосовно донора мають бути узгоджені з національними стратегічними планами розвитку країни-реципієнта, що дозволить більш ефективно планувати та бюджетувати);

4) принцип передбачуваності (обізнаність про політичні процеси всередині країни-донора та країни-реципієнта має бути спільною, адже обізнаність у політичних і економічних обставинах дозволяє на належному рівні планувати перспективи реалізації проєктів МТД);

5) принцип відповідальності (відповідальність за ефективність використання МТД має бути спільною зі зміною акценту на відповідальність країн-донорів перед своїми урядами, громадянами, міжнародною спільнотою та країнами-реципієнтами, що закладено в основах моніторингу МТД та реалізації цілей сталого розвитку) [15, с. 41].

У XXI столітті роль ООН не зменшилася у сфері МТД та охарактеризувалася практичною складовою у правотворчій діяльності. Наприклад, у 2004 р. Генеральним секретарем ООН було проголошено доповідь «Трьохрічний всеосяжний огляд політики у сфері оперативної діяльності в цілях розвитку в рамках системи ООН» [52], де оголошено, що людина, її життя, здоров'я, свобода мають бути найбільшою цінністю кожною держави, водночас її соціальне благополуччя є виключною прерогативою та обов'язком держави. Задля цього і співпрацюють донори та країни-

реципієнти, використовуючи всі можливості МТД. Багатосторонність, безповоротність, нейтральність допомоги у вигляді МТД забезпечують національні інтереси реципієнтів і пріоритети розвитку сфери [52; 15].

Іншою важливою стадією сфери становлення ефективної системи залучення та використання МТД є форуми в Аккрі 2008 р. та Пусані 2011 р. Основною ідеєю, яка була озвучена на форумі 2008 р., була ідея прискорення прогресу у сфері забезпечення ефективності реалізації проєктів МТД та фактичного виконання положень Паризької декларації. Було визначено, що основними недоліками тогочасного функціонування сфери є такі:

- 1) занадто повільне залучення інклюзивного партнерства;
- 2) ініціатива урядів країн-реципієнтів має будуватися на формування політичного напрямку розвитку країн з урахуванням максимально активного втручання в процеси моніторингу за ефективністю реалізації проєктів МТД;
- 3) повільне отримання результатів від МТД, що породжує формування значного кластера проблеми, – ефективності використання МТД.

Результатом Аккрського форуму став документ – Аккрська програма дій [53], де акцентовано увагу на необхідності формування більш відповідального підходу до планування залучення МТД країнами-реципієнтами та удосконалення процесів бюджетного планування в таких країнах. На цьому форумі було наведено дані щодо 72 країн світу, які потребують допомоги та активної її отримують у межах реалізації проєктів МТД. Основні дані стосовно цих подій наведено в таблиці 1.3.

Аналізуючи основні показники бюджетної прозорості та ефективність використання МТД в таких країнах, погоджуємося з висновком В. П. Колосової, яка у своєму дослідженні «Фінансові ресурси міжнародних інституцій у системі бюджетного планування України» [54, с. 147] зауважує, що країни-реципієнт з найнижчим рівнем прозорості бюджетного планування та ефективності використання МТД мають такі об'єднувальні характеристики:

- 1) слабкі або відсутні демократичні цінності та демократичні інституції;
- 2) низький рівень доходу на душу населення;

3) повна залежність від міжнародної допомоги (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 – Розподіл країн за групами з урахуванням рівня залежності від міжнародної допомоги та бюджетної прозорості на підставі даних Аккрського форуму 2008 р.

Група країн	Показник бюджетної прозорості	Рівень залежності від міжнародної допомоги
Група 1: Боснія та Герцеговина, Буркіна-Фасо, Гана, Гондурас, Демократична Республіка Конго, Замбія, Камбоджа, Киргизька Республіка, Ліберія, Малаві, Монголія, Нігер, Нікарагуа, Руанда, Сенегал, Танзанія, Уганда, ЧАД	22	високий
Група 2: Албанія, Ангола, Болівія, В'єтнам, Грузія, Йорданія, Камерун, Македонія, Непал, Нігерія, Папуа Нова Гвінея, Судан	28	середній
Група 3: Алжир, Аргентина, Азербайджан, Бангладеш, Болгарія, Ботсвана, Бразилія, Венесуела, Гватемала, Домініканська Республіка, Еквадор, Екваторіальна Гвінея, Єгипет, Ємен, Індія, Індонезія, Казахстан, Кенія, Китай, Колумбія, Коста-Ріка, Ліван, Малайзія, Марокко, Мексика, Намібія, Пакистан, Перу, Південна Корея, Польща, Російська Федерація, Румунія, Сальвадор, Саудівська Аравія, Словенія, Таїланд, Тринідад і Тобаго, Туреччина, Україна, Фіджі, Філіппіни, Чеська Республіка, Шрі-Ланка, ЮАР	45	низький

Джерело: складено автором на основі досліджень Колосової В. П. [54], Братко І.В. [15, с. 44], положень Паризької та Аккрської декларацій [55].

Іншим важливим заходом у цей період був форум у Пусані 2011 р., результатом якого було проголошення Пусанської заяви та ухвалення Декларації про Пусанське партнерство для ефективної співпраці з метою розвитку [56, с. 57]. Зміст Пусанської заяви передбачав утворення абсолютно нового партнерства між країнами-донорами та країнами-реципієнтами, яке б дозволило сформувати нову систему моніторингу у сфері МТД. Запропоновано було побудувати таке партнерство на принципах:

- 1) результативності використання МТД;
- 2) розвиток країн є основним критерієм для надання МТД;

- 3) підзвітність;
- 4) взаємна відповідальність донора і реципієнта;
- 5) формування умов для сталого розвитку;
- 6) боротьба з корупцією тощо [56, с. 58].

Аналізуючи особливості реалізації ухвалених декларацій, програм, угод, погоджуємося з позицією В. І. Озеля, яку науковець висловив у своїй роботі «Конституційні та міжнародно-правові засади регулювання міжнародного технічного співробітництва України та країн і організацій донорів» [57, с. 65], де автор, визначаючи вплив Декларації тисячоліття 2000 р., зазначає, що дійсно позитивних зрушень не отримано. Ця обставина й була передумовою до ухвалення нової Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 2015 р. «Глобальні цілі сталого розвитку до 2030 року» [58], де відбулося розширення раніше окреслених цілей розвитку: 1) подолання бідності; 2) подолання голоду, розвиток сільського господарства; 3) міцне здоров'я і благополуччя; 4) якісна освіта; 5) гендерна рівність; 6) чиста вода та належні санітарні умови; 7) доступна й чиста енергія; 8) гідна праця та економічне зростання; 9) промисловість, інновації та інфраструктура; 10) скорочення нерівності; 11) сталий розвиток міст і громад; 12) відповідальне споживання та виробництво; 13) пом'якшення наслідків зміни клімату; 14) збереження морських ресурсів; 15) захист і відновлення екосистем суші; 16) мир, справедливість і сильні інститути; 17) партнерство заради сталого розвитку [57, с. 66; 58; 59, с. 3; 60, с. 23].

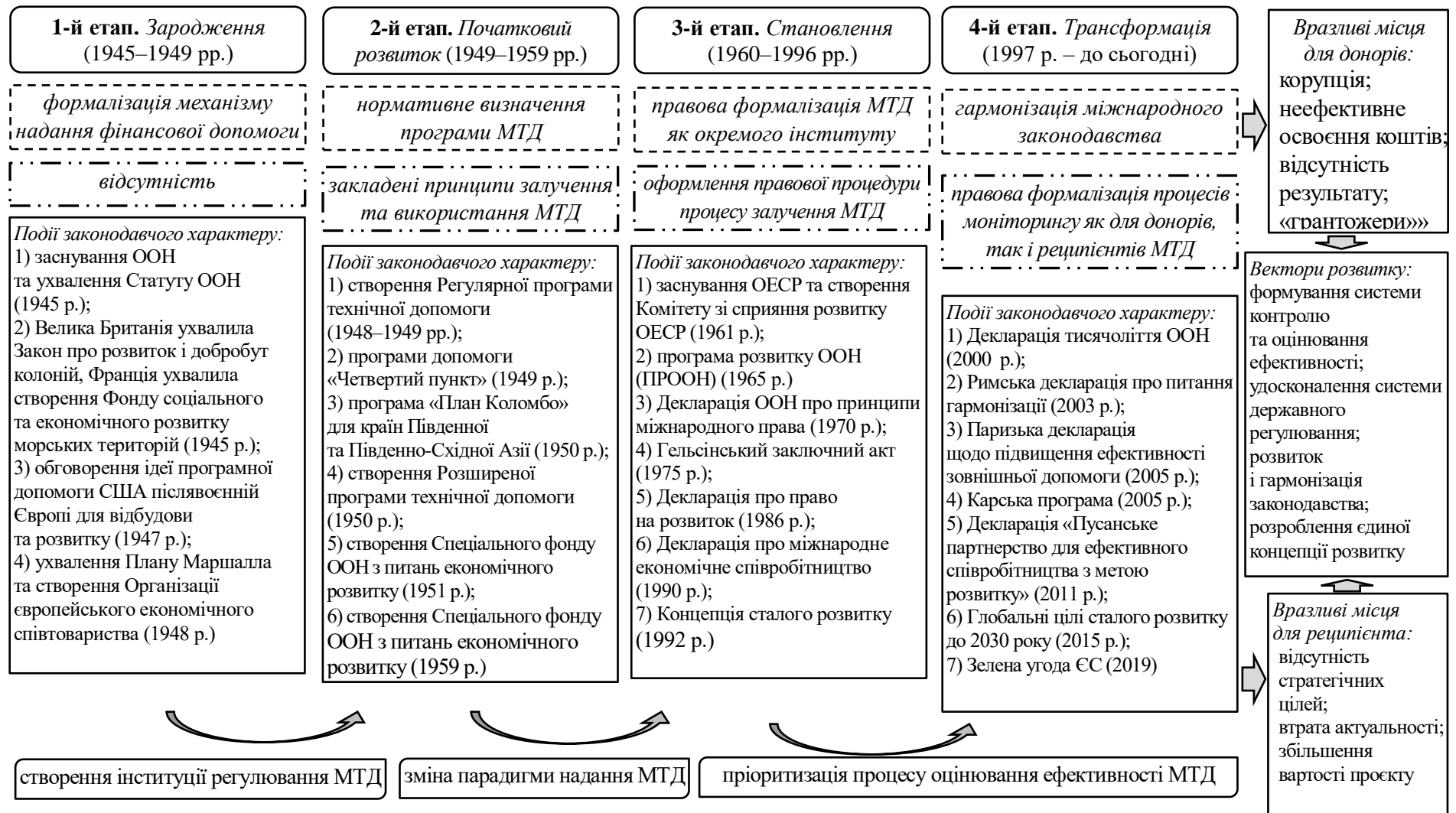
Досліджуючи історичне становлення МТД у світі, необхідним є акцентування уваги на Зеленій угоді ЄС 2019 р. [15, с. 43], яка потребує особливої уваги. Ця Угода дістала ще назву Європейський Зелений Курс і стала справжньою дорожньою картою для ЄС щодо побудови стійкого, ефективного та конкурентоспроможного економічного середовища. Фактично цей документ став невід'ємною частиною Стратегії ЄС щодо виконання плану ООН до 2030 р. Визначено план дій у Європі для формування до 2050 р. кліматично нейтрального континенту за допомогою формування стимулів до

економічного розвитку, належного рівня соціальної складової розвитку країн, завдяки розвитку високої ефективності системи охорони здоров'я, за допомогою формування засад розвитку світу, які мінімізують екологічні та кліматичні виклики у світі. Основними сферами, охопленими цією угодою, стали такі: 1) стале виробництво; 2) чиста енергетика; 3) біорізноманіття; 4) будівництво; 5) мінімізація забруднення та усунення наявних наслідків; 6) формування харчової промисловості на засадах екологічності [56, с. 59; 61; 62].

Підсумовуючи шлях історичного становлення та розвитку МТД у світі, справедливо його формалізувати у вигляді рисунка 1.1 із чітко окресленими етапами, нормативно-правовими засадами, що їх характеризують, нормативною складовою процесів залучення, використання та контролю, а також причинами переходу від одного періоду етапу становлення до іншого.

Отже, справедливо зауважити, що, провівши дослідження історичних передумов виникнення та розвитку міжнародної технічної допомоги, можливо виділити чотири етапи становлення цього процесу:

1) зародження (1945–1948 рр.), коли вперше суспільство сформувало новий вид міжнародної допомоги в межах реалізації Плану Маршалла з метою подолання наслідків Другої світової війни; МТД надавалася хаотично, неструктурно, з відсутністю абсолютного контролю за наслідками реалізації проєктів МТД;

Примітка: [---] – нормативно-правові засади формування етапу; [---] – нормативна складова процесів залучення, використання та контролю

Рисунок 1.1 – Формалізація процесу становлення та розвитку МТД

2) початковий розвиток (1949–1959 рр.), а саме зародження ідей МТД та закладення головних принципів, який є дійсно періодом акцентування уваги на перспективах формування МТД як невід’ємної частини тогочасних міжнародних відносин; для цього періоду характерним є розроблення спеціальних міжнародних програм залучення та використання МТД та створення спеціальних інституцій, до адміністративно-правового статусу яких належало регулювання сфери МТД та економічного розвитку національних економік і загального благополуччя;

3) становлення (1960–1996 рр.) – було справжнім етапом популяризації міжнародного співробітництва у сфері МТД, формування концепції сталого розвитку, формування якісно нових механізмів надання та отримання МТД, популяризації ефективності використання МТД;

4) трансформація (1997 р. і до сьогодні) характеризується ухваленням фундаментальних актів у сфері МТД, зокрема Декларації тисячоліття ООН (2000 р.), Паризької декларації (2005 р.), Глобальних цілей сталого розвитку до 2030 р. (2015 р.), особливе місце у яких посідає питання надання та використання МТД.

Водночас справедливо зазначити, що для кожного етапу становлення МТД і до сьогодні цьому процесу характерні певні загальні ризики. Так, на наш погляд, серед усіх можливих ризиків базовими для донорів є корупція (використання фінансування з метою збагачення), неефективне освоєння коштів (використання коштів із мінімальною ефективністю), відсутність результату (досягнення завдань, які не мають практичного результату), «грантожери» (витрачання фінансових ресурсів не за призначенням і нераціонально). Паралельно з цим для реципієнтів основні ризики полягають у відсутності загальнодержавної стратегії розвитку, зважаючи на можливість отримання МТД, втрату актуальності проекту в процесі залучення коштів і значного збільшення вартості проекту з часом. На підставі вищезазначеного актуальності набуває визначення векторів розвитку МТД в Україні, найбільш пріоритетними з яких наразі є формування системи контролю та оцінювання

ефективності, удосконалення системи державного регулювання, розвиток і гармонізація законодавства, розроблення єдиної концепції розвитку. Саме ці вектори й буде детально розглянуто та проаналізовано в подальших підрозділах дисертаційної роботи.

1.2. Теоретичні засади змісту категорії «міжнародна технічна допомога»

Як було визначено в попередньому підрозділі, МТД справедливо розглядати як основний вид міжнародного співробітництва і фінансової взаємодопомоги та один із головних елементів реалізації національної внутрішньої та зовнішньої політики країн світу, з вектором реалізації – економічний розвиток і соціальне благополуччя. Разом із такою актуальністю і важливістю цього питання зауважимо, що категорія «міжнародна технічна допомога» є малодослідженою для вітчизняної та світової науки. Так, В. О. Медвідь убачає в цьому такі причини:

1) відсутність достатності офіційних даних щодо реалізації проєктів МТД, а також зведеної інформації і це, зважаючи на те, що в Україні цей вид допомоги масштабно почали залучати ще з 1996 р.;

2) актуальність виключно практичної реалізації МТД в Україні, зважаючи на просвіропейський вектор міжнародної співпраці держави, що наростає після подій 2004 р.;

3) відсутність чіткої державної політики щодо реалізації проєктів МТД, моніторингу за їхнім виконанням та ефективністю МТД в Україні;

4) відсутність чітко визначеного впливу МТД на політичні, соціальні та політично-суспільні процеси в державі [63, с. 168].

Крім того, значною проблемою в межах трактування категорії МТД є суть її реалізації, а саме необхідність гармонізації до міжнародної та національної правових систем, адже навіть якщо реалізація проєктів МТД відбувається на підставі положень національного права, залишається

необхідним, водночас, виконання міжнародних зобов'язань. Саме це і є передумовою для проведення правотворчих заходів на підставі імплементації міжнародно-правових положень на відповідному національному рівні.

І. В. Братко, продовжуючи цей тезис, стверджує, що процес імплементації умовно можна розділити на два механізми:

1) нормативно-правовий (механізм, який подано у вигляді конкретних засобів, що забезпечують реалізацію взятих на себе державою міжнародних зобов'язань);

2) організаційний (механізм, який відображає функціонування і діяльність системи національних державних органів та управлінських інституцій задля реалізації проєктів і виконання взятих на себе стороною міжнародних зобов'язань) [15, с. 54].

Популярність цього виду допомоги породила низку різних бачень і тлумачень самої допомоги як такої. Аналогічну позицію висловлено і в роботі Б. Беззубка та Ю. Беззубко «Міжнародна технічна допомога для України», де визначено, що світова наука та практика реалізації проєктів МТД в економічній, правовій площинах, сфері державного управління та у сфері гуманітарної допомоги використовують різні назви одного й того ж самого явища – «міжнародна технічна допомога», «офіційна допомога розвитку», «зовнішня допомога», «зарубіжна допомога», «міжнародна допомога», «гуманітарна допомога» тощо [64, с. 211].

На підставі вищезазначеного запропоновано розглянути основні термінологічні характеристики категорії «МТД» у межах нормативно-правових документів основних міжнародних донорів – Міжнародного валютного фонду (МВФ), Європейської комісії, Організації з економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Організації Об'єднаних Націй, з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО).

Так, МВФ у своїй практиці міжнародного співробітництва та надання міжнародної допомоги використовує категорію «міжнародна технічна допомога», під якою йдеться про надання допомоги у вигляді проведення

курсів підвищення кваліфікації, освітніх курсів, надання консультаційних послуг, направлення відповідного висококваліфікованого персоналу, радників та експертів задля організації і здійснення різних досліджень (діагностичних або технічних) [65, с. 56].

Аналогічний зміст категорії «міжнародна технічна допомога» відображено і в роботі ЮНЕСКО, де, крім окреслених форм МТД, Міжнародний валютний фонд додає консалтингові послуги, професійне навчання різного рівня та напряду, обмін інформацією з міжнародними або національними спеціалістами, передання технічних ресурсів [65, с. 60; 66].

По-іншому категорію «міжнародна технічна допомога» визначають Європейська комісія та Організація з економічного співробітництва і розвитку. Ці міжнародні організації використовують термін «технічне співробітництво», яким Європейська комісія вважає надання різних ноу-хау (надання навчальних послуг, направлення персоналу, проведення спільних досліджень, взаємодопомога з питань у межах реалізації проєкту МТД). Разом із категорією «технічне співробітництво» Європейська комісія ввела в обіг категорію «технічна допомога» – залучення персоналу та висококваліфікованих кадрів різного рівня та різних галузей знань [67].

ОЕСР розуміння категорії «технічне співробітництво» розширює та додає такі форми, як надання грантів для організації і проведення освітніх заходів як юридичним особам, так і фізичним особам, оплата консультаційних послуг, аналітичних послуг, викладацьких послуг у межах проведення досліджень. Водночас ОЕСР виводить позики і гранти для країн-реципієнтів в окрему категорію «офіційна допомога розвитку» [68, с. 465; 69].

Зважаючи на різні підходи до наповнення категорії «МТД» міжнародними організаціями, погоджуємося з позицією І. В. Братко, яка зауважує, що таке неоднозначне ставлення до категорії «міжнародна технічна допомога» полягає в тому, що вона досить тісно пов'язана з іншою категорією «офіційна допомога розвитку», яку почали використовувати в міжнародному співробітництві ще в середині 60-х років минулого століття. Саме в цей

історичний період відбулося виокремлення цього виду допомоги від фінансових ресурсів, які надавалися виключно у вигляді пільгового кредитування або позик на пільгових умовах [15, с. 54].

Водночас зауважимо, що дослідниця зазначає досить спірне твердження з приводу того, що використання терміна «офіційна допомога розвитку» дало змогу Генеральній Асамблеї ООН:

- 1) визнати надання цього виду допомоги через відповідні офіційні канали, а саме за механізмом «від країни-донора до країни-реципієнта»;
- 2) поєднати для країн, що розвиваються, традиційну фінансову допомогу із загальною міжнародною допомогою.

З огляду на це І. В. Братко пропонує в межах свого дослідження міжнародною технічною допомогою вважати як інтелектуальні, так і матеріальні ресурси, котрі надають розвинуті країни, країни з перехідною економікою та уповноважені міжнародні організації на пільгових умовах із метою забезпечення та прискорення соціального, економічного, політичного розвитку країни-реципієнта [15, с. 42].

Досліджуючи підходи до тлумачення МТД, зазначимо, що у своїй роботі «Foreign Aid for Development Assistance» А. Шах визначає МТД як різновид фінансової допомоги, реципієнтами якої є країни, що розвиваються, в особі урядів таких країн або інших державних установ для сприяння політичному, економічному, соціальному, екологічному розвитку [69]. Водночас дослідник акцентує увагу, що не потрібно прирівнювати цю категорію до категорії «гуманітарна допомога», основною метою якої є подолання бідності в короткостроковій перспективі.

Увага на суб'єкті «надання допомоги» характерна і для робіт С. Браун, який МТД вважає таким видом допомоги, який надається через Комітет сприяння розвитку ОЕСР з 1969 року [6, с. 29]. Крім цього, науковець робить акцент саме на ресурсах, які призначені для передання кваліфікації та/або знань адміністративного й технічного характеру задля підтримання тенденцій розвитку.

Паралельно з цим цікавим є підхід Т. В. Липової, яка відзначає, що світ не стоїть на місці, і на сьогодні неможливо так однобоко давати характеристику такій структурно складній категорії, як МТД. Ця допомога: 1) є цільовою допомогою; 2) надається виключно на безповоротній основі; 3) основним вектором є соціально-економічний розвиток реципієнта; 4) реципієнти МТД зобов'язані виконувати відповідні правила, зокрема виключно цільове використання коштів і передання ресурсів у відповідно втіленій формі [70, с. 27].

Зі свого боку, Т. В. Липова та Л. Л. Кістерській у своєму монографічному дослідженні «Міжнародна технічна допомога: шляхи підвищення ефективності» визначають, що МТД – це допомога, яка містить як приватні, так і офіційні джерела надходження допомоги, які надходять через неурядові організації на безповоротній і безоплатній основі задля економічного та соціального розвитку країни-реципієнта [70, с. 31].

Саме на соціальний аспект двосторонніх (донор і реципієнт) відносин, що виникають, у своїх дослідженнях звертає увагу П. Бюрнел, де американський науковець досліджує зміст категорії «міжнародна технічна допомога» і визначає її як передання ресурсів задля задоволення побажань та інтересів відповідного реципієнта [33, с. 65]. Виключно як матеріальні ресурси досліджує категорію «міжнародна технічна допомога» у своїх роботах О. Стоун і визначає, що такі ресурси спрямовано на формування сталого розвитку реципієнта в довгостроковій перспективі [15, с. 54].

О. Лисенко зауважує, що МТД на сьогодні є важливим інструментом міжнародної інтеграції України та реалізації внутрішньодержавної політики з цього напрямку, реалізації реформаційних процесів у різних сферах економічного й соціального державотворення та побудови ринкової інфраструктури, що ефективно функціонує. Це конкретні послуги та ресурс, котрі надає донор Україні на підставі міжнародного договору на безповоротній і безоплатній основі задля державного та регіонального розвитку [71, с. 17671].

І. А. Рудницький, О. М. Мильченко, О. В. Островський, І. В. Троїцький у своєму дослідженні «Стан і проблеми залучення міжнародної технічної допомоги в інтересах розвитку системи підготовки національних контингентів та національного персоналу» зауважують, що характеризувати категорію МТД можливо за допомогою окреслення основних видів МТД, а саме грантів, інших фінансових ресурсів, послуг і робіт, прав інтелектуальної власності, що надаються на безповоротній і безоплатній основі з метою підтримання реформаційних процесів усередині країни, та фактичної реалізації програм економічного та соціального розвитку держави [72, с. 2372].

Як відповідний комплекс організаційних, правових, матеріально-технічних, інформаційних, фінансових заходів із боку органів державної влади з метою забезпечення розвитку міжнародного співробітництва охарактеризовано МТД у роботах Г. Макоти [65, с. 5765].

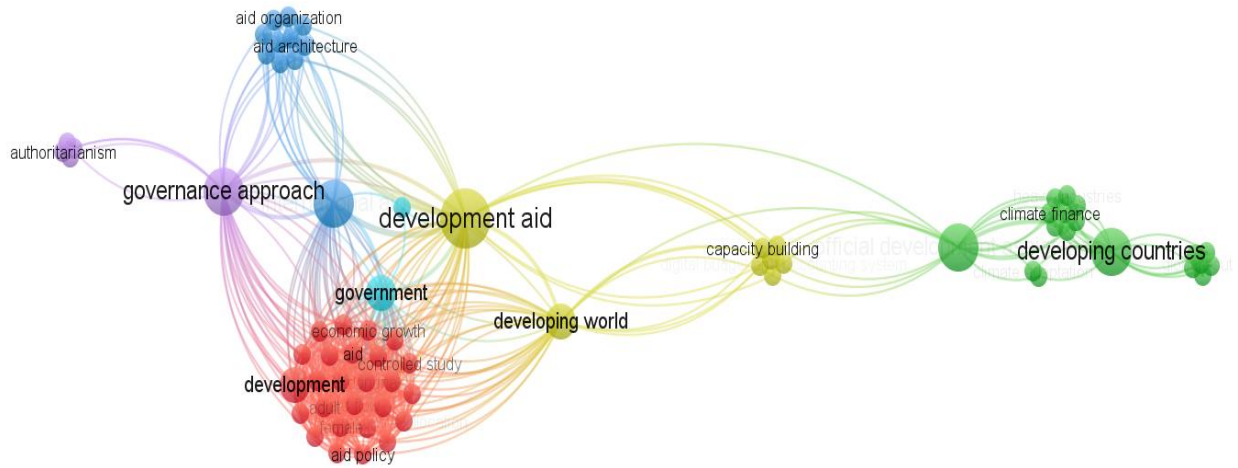
Інший вітчизняний дослідник М. Михайлів у своїх дослідженнях щодо сутності МТД спирається на її форми та пропонує категорією «МТД» вважати матеріали, інформацію, обладнання, права інтелектуальної власності, роботи, послуги, інформацію, майно, що, ґрунтуючись на договірних відносинах, надаються країні-реципієнту від донора на безповоротній і безоплатній основі з метою соціально-економічного розвитку реципієнта та фактичної реалізації програми допомоги [73, с. 12].

Для подальшого аналізу зарубіжного досвіду вивчення теоретичних засад категорії «міжнародна технічна допомога» пропонуємо провести бібліометричний аналіз із використанням дослідницького інструментарію VOSviewer. Об'єктом дослідження стали наукові роботи, які індексуються в наукометричній базі даних Scopus. Використання зазначеного методу дозволяє визначити основні напрями наукової думки в розрізі тематики досліджуваного питання, сформулювати групи тотожних поглядів, здійснити аналіз дослідницьких мереж за різними класифікаційними ознаками. Вважаємо доцільним акцентувати увагу на широкому синонімічному ряді відповідників англійською мовою поняття «міжнародна технічна допомога»,

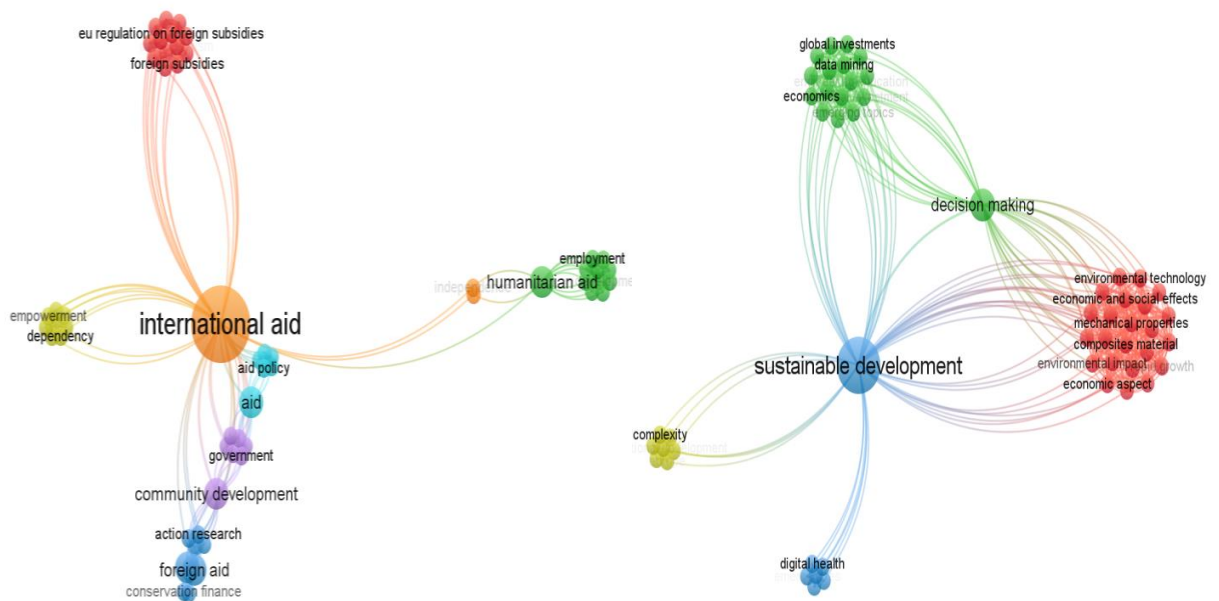
які використано в наукових роботах зарубіжних дослідників. Серед них найбільш вживаними, на наш погляд, є такі дефініції:

1. International aid.
2. Global technical assistance.
3. Worldwide technical support.
4. International technical cooperation.
5. Global technical aid.
6. International technical assistance.
7. Cross-border technical aid.
8. Transnational technical support.
9. International engineering assistance.
10. Development assistance.
11. Global technical development aid [74, с. 236].

Так, з метою формалізації змістовно-концептуального виміру наукових досліджень у сфері міжнародної технічної допомоги було відібрано 9459 наукових публікацій, проіндексованих наукометричною базою Scopus протягом 1990–2023 років. Відбір релевантних публікацій було здійснено на основі таких основних фраз, як «international assistance» (2478 публікацій), «international aid» (5155 публікацій), «international technical cooperation» (1737 публікацій) і «global technical aid» (89 публікацій), які є загальноприйнятими англійськими синонімами категорії «міжнародна технічна допомога» та трапляються найбільш часто. Результати цього етапу бібліографічного аналізу викладено на рисунку 1.2.

international assistance

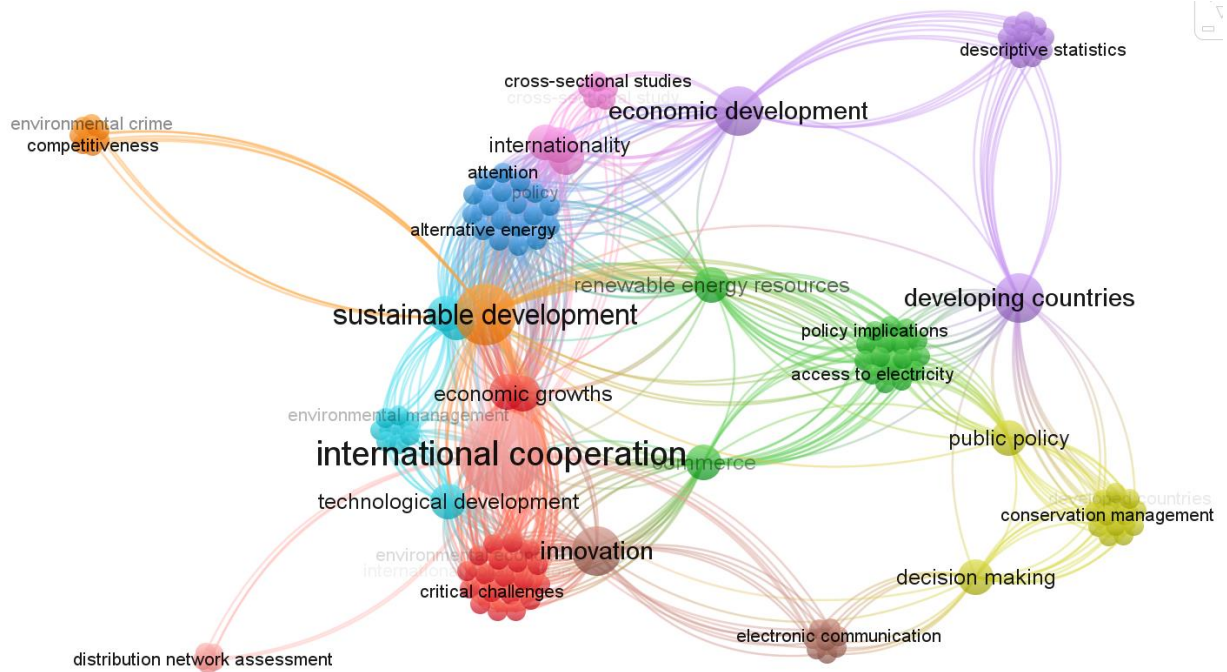

international aid

global technical aid

Рисунок 1.2 – Виявлення взаємозв'язків ключових фраз досліджуваного показника з іншими поняттями за 1990–2023 роки (а)

Джерело: розроблено автором із використанням дослідницького інструментарію VOSviewer

international technical cooperation

Рисунок 1.2 – Виявлення взаємозв'язків ключових фраз досліджуваного показника з іншими поняттями за 1990–2023 роки (б)

Джерело: розроблено автором із використанням дослідницького інструментарію VOSviewer

Відповідно до проведеного бібліометричного аналізу релевантних наукових публікацій, проіндексованих наукометричною базою Scopus протягом 1990–2023 років, за допомогою формування результативних карт візуалізації було створено мапи взаємозв'язків тотожних дефініцій до поняття «міжнародна технічна допомога». Кожен із термінів належить до синонімічного ряду і має лише невелику частку специфічного спрямуванням досліджуваної категорії [74, с. 235].

Підтвердженням цієї гіпотези є візуалізація даних за запитом «international assistance» та «international aid». Так, виокремлено по шість і сім кластерів взаємодії з іншими напрямками наукового пізнання відповідно. Водночас справедливо зазначити, що результати візуалізації взаємозв'язків у розрізі поняття «global technical aid» дозволили виділити лише п'ять кластерів способів комунікації. Натомість формування запиту відповідно до пошуку

аналізу налічує 129 термінів. Узагальнення результатів змістовно-концептуального блоку бібліометричного аналізу дозволило визначити, що основний масив наукових публікацій зосереджено на виявленні взаємозв'язків міжнародної технічної кооперації та сталого розвитку (червоний кластер – 21 елемент), формуванні відновлювальної економічної системи (зелений кластер – 18 елементів), визначенні сильних і слабких сторін з огляду на глобалізаційні процеси та співпрацю технологічного характеру (синій кластер – 18 елементів), публічному управлінні та реалізації стратегії ресурсозбереження (жовтий кластер – 15 елементів), утворенні центрів економічного розвитку та просуванні державних інтересів (фіолетовий кластер – 14 елементів), технологічному розвитку у сферах екологічного, економічного та соціального спрямування (бірюзовий кластер – 11 елементів), висвітленні конкурентоспроможності та чинників переваги національної економіки (помаранчевий кластер – 9 елементів), інноваційному спрямуванні та впровадженні в систему життєдіяльності суб'єктів економічного господарювання (коричневий кластер – 9 елементів), просуванні перехресних досліджень і залученні третіх сторін для кооперації і реалізації планів економічного розвитку (рожевий кластер – 8 елементів), створенні розумної мережі, нових форм візуального аналізу, освоєнні модернізованих освітніх процесів (персиковий кластер – 6 елементів). Між виокремленими кластерами є взаємозв'язок, який можна пояснити спрямованістю міжнародної технічної кооперації на підтримання економічного, соціального та екологічного розвитку країн-одержувачів завдяки забезпеченню їхнього технічного потенціалу, розвитку інфраструктури, підвищенню кваліфікації фахівців тощо [74, с. 237].

Концепція міжнародної технічної допомоги ґрунтується на принципах солідарності та взаємодопомоги між країнами та учасниками альянсів із метою спільного розвитку та підтримання більш слабких членів світового співтовариства. Таку думку підтверджено результатом наступного етапу бібліографічного аналізу наукових публікацій у контексті міжнародної

кооперації та допомоги. На рисунку 1.4 можемо побачити щільність зв'язків між досліджуваним поняттям і сферою наукової діяльності. Отже, діаметр кола характеризує значущість явища в дослідженні міжнародної кооперації. Відповідно до цього можемо зробити висновок, що найбільш вагомими є вплив сталого розвитку, економічного зростання та впровадження інновацій на якість проведення міжнародних кооперацій. На нашу думку, висвітлені результати цілком відповідають викликам сталого розвитку, що можна пояснити сучасними умовами глобалізаційних процесів.

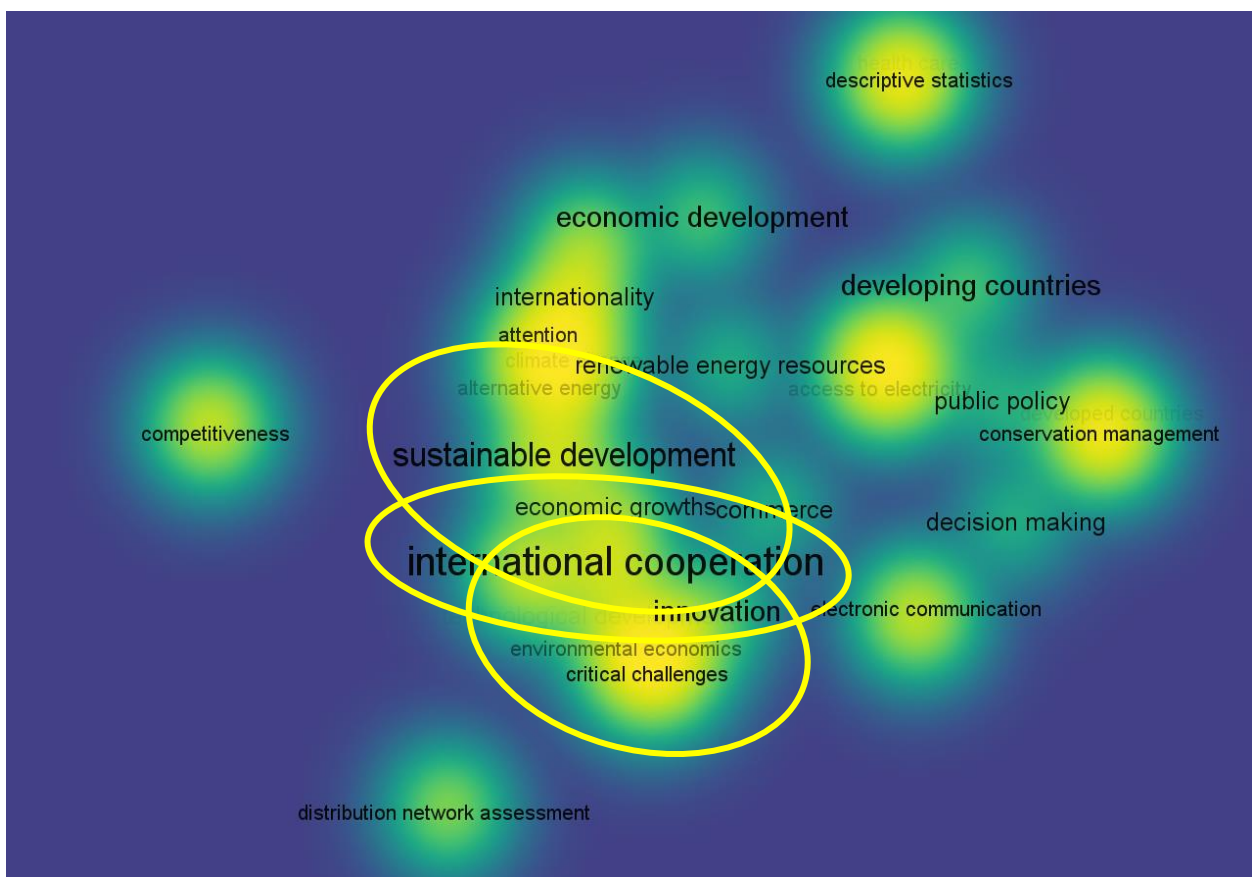

Рисунок 1.4 – Щільність зв'язків із публікаціями тих галузей, у яких здебільшого наявна тематика дослідження міжнародної технічної кооперації

Джерело: розроблено автором із використанням дослідницького інструментарію VOSviewer

Аналізуючи сформовані зв'язки МТД, зазначимо, що вони повинні сприяти переданню технологій і знань для підтримання розвитку країн-

одержувачів, особливо у сферах енергоефективності, відновлювальної енергетики, сільського господарства та інфраструктури. Проекти МТД мають спрямовуватися на покращання якості життя населення в країнах-одержувачах, зокрема за допомогою підвищення рівня освіти, здоров'я, формування сталого середовища розвитку тощо [74, с. 238].

Упровадження сучасних технологій, таких як штучний інтелект, аналітика даних, Інтернет речей (IoT), блокчейн тощо дозволяє оптимізувати процеси та збільшувати ефективність технічної допомоги. Установлення партнерств із приватними компаніями та стартапами може сприяти розвитку інноваційних рішень і технологій у проєктах МТД. Ще одним елементом інноваційних зв'язків є інтеграція зелених технологій і підходів до розвитку проєктів, яка допомагає зменшити негативний вплив на довкілля та сприяє сталому розвитку.

Ці інновації спрямовано на підвищення ефективності, сталості та впливу міжнародної технічної допомоги, сприяючи досягненню глобальних цілей розвитку та підтриманню країн-одержувачів.

Водночас науковий інтерес становить дослідження географічних особливостей мережевої візуалізації співцитувань наукових публікацій у тематиці міжнародної технічної кооперації. Так, за допомогою дослідницького інструментарію бібліографічного аналізу VOSviewer сформували карту із зазначенням локалізації та зосередженням наукових праць по країнах (рис. 1.5).

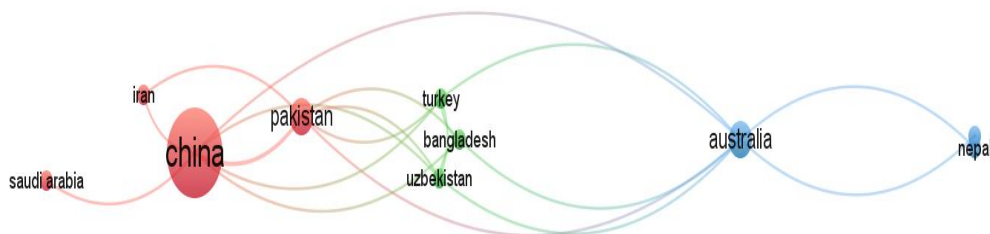

Рисунок 1.5 – Результати виокремлення груп за географічним зосередженням міжнародних дослідницьких мереж

Джерело: розроблено автором із використанням дослідницького інструментарію VOSviewer

Аналізуючи схему географічного зосередження міжнародних публікацій і цитувань у галузі міжнародної технічної кооперації, виділяємо три групи країн, автори яких досліджують зазначене питання. До першої групи належать такі країни, як Китай, Пакистан, Іран і Саудівська Аравія. Другу групу представників дослідження тематики міжнародної технічної кооперації формують Туреччина, Бангладеш та Узбекистан. І до третьої групи, згенерованої схеми, належать Австралія та Непал. Пропонуємо більш детально розглянути особливості формування міжнародної технічної допомоги (кооперації) у зазначених групах країн, які спонукають до нарощення наукового інтересу її дослідження. Так, Китай став однією з найбільших економічних сил у світі й останніми роками активно збільшує свою роль у наданні міжнародної допомоги, зокрема МТД. Китай активно інвестує в будівництво інфраструктури в країнах Азії, Африки та Латинської Америки, що може містити будівництво доріг, залізниць, портів, енергетичних мереж та інших об'єктів.

Водночас Пакистан активно співпрацює з міжнародними організаціями та державами-донорами для отримання технічної допомоги в різних галузях, зокрема освіті, охороні здоров'я, інфраструктурі тощо. Особливу увагу приділено програмам розвитку освіти та покращанню медичного обслуговування.

Іран також залучає міжнародну технічну допомогу для розвитку своєї економіки та інфраструктури, зокрема у сферах нафтової промисловості, енергетики та іншого важкого виробництва. Країни Європи та Азії часто є партнерами Ірану в наданні технічної допомоги.

Зі свого боку, Саудівська Аравія як великий виробник нафти активно інвестує в розвиток енергетичних проєктів і виробництва. Крім того, останніми роками Саудівська Аравія активно розвиває програми соціальної та економічної модернізації, які можуть потребувати технічної допомоги з різних галузей.

Аналізуючи другу групу країн, зазначимо, що Туреччина є важливим гравцем у міжнародній політиці та економіці, тому її МТД зорієнтовано на розвиток і співпрацю з іншими країнами, зокрема з країнами Східної та Південної Європи, Азії та Африки. Також Туреччина активно надає технічну допомогу в галузі освіти, охорони здоров'я, енергетики, інфраструктури та сільського господарства.

Зазначимо, що Бангладеш є однією з найбідніших країн у світі, тому її програми МТД зорієнтовано на боротьбу з бідністю, підвищення якості освіти, покращання медичної допомоги та інфраструктури. Значну частину технічної допомоги в Бангладеші надають міжнародні гуманітарні та розвиткові організації.

На противагу попередній країні, Узбекистан є важливим гравцем у Центральній Азії, і його програми МТД спрямовано на підтримання економічного розвитку, реформування галузей, таких як енергетика та транспорт, а також підвищення якості життя населення. Країни Європи, США, Японія та інші країни є головними донорами технічної допомоги для Узбекистану, сприяючи розвитку його економіки та інфраструктури.

Зважаючи на особливості кожної країни, їхні МТД-програми фокусуються на конкретних проблемах і потребах національного розвитку, а також на співробітництві з міжнародними партнерами для досягнення спільних цілей.

Переходячи до аналізу третьої групи країн-дослідників, почнемо з того, що Австралія та Непал мають різний рівень економічного розвитку, а отже, зв'язки, утворені між науковими працями дослідників цих країн, зумовлено саме в розрізі пошуків способів допомоги. Австралія є значним донором МТД для країн світу, що розвивається, особливо в регіоні Тихоокеанського басейну та Південно-Східної Азії. На наше глибоке переконання, пріоритети австралійської МТД полягають у галузі розвитку громад, здоров'я, освіти, економічного розвитку та зміцнення демократії.

Австралія надає технічну допомогу через різноманітні програми та організації, такі як Агентство Австралійської Міжнародної Розвідки (Australian Agency for International Development, AusAID), Організація Об'єднаних Націй (ООН), а також регіональні організації.

Непал є однією з найбільш бідніших країн у світі, тому пріоритети МТД в Непалі полягають у галузі освіти, охорони здоров'я, водопостачання та санітарії, а також розвитку сільського господарства та транспортної інфраструктури.

Технічну допомогу в Непалі часто надають міжнародні гуманітарні та розвиткові організації, такі як УЄ, ООН, Червоний Хрест тощо, а також завдяки двосторонньому співробітництву з іншими країнами.

Таке географічне розгалуження не є масштабним, проте має свою цінність і значущість для нарощення наукових робіт щодо висвітлення питання міжнародної технічної допомоги у країнах із різним економічним розвитком.

Відповідно до вищезазначеного характерними рисами категорії МТД можна назвати такі:

- 1) завжди міжнародний характер допомоги на підставі підписаного договору / угоди між реципієнтом і донором;
- 2) надання МТД відбувається за погодженням уряду країни-донора (у разі надання МТД країною-донором) або виконавчим органом міжнародної організації (у разі надання МТД організацією-донором);
- 3) надання МТД відбувається на пільгових умовах;
- 4) МТД надається в межах реалізації конкретної програми або проєкту, тобто МТД має програмний характер;
- 5) безповоротний характер допомоги;
- 6) формування напрямів надання МТД і їхнє узгодження між донорами та реципієнтами;
- 7) моніторинг реалізації МТД, моніторинг за ефективністю використання ресурсів МТД;

8) формування стратегічних планів залучення МТД реципієнтами за допомогою включення цього елемента допомоги до стратегічних планів розвитку та стабілізації національної економіки [74, с. 239].

Отже, справедливо зауважити, що хоча законодавчо цю категорію відображено в Постанові Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2022 № 153 (далі – Порядку № 153) [75], де як МТД запропоновано вважати фінансові та інші ресурси та послуги, що, відповідно до міжнародних договорів України, надають партнери з розвитку на безповоротній основі з метою підтримання України. Але така дефініція повною мірою не відображає зміст та особливості категорії МТД, тому в межах нашого дослідження МТД справедливо розглядати як вид допомоги, який надають на підставі укладеного договору / угоди, на безповоротній основі, на пільгових умовах партнери з розвитку, у межах реалізації конкретного проєкту / програми, з урахуванням стратегічних напрямів розвитку реципієнта та стабілізації соціально-економічного розвитку.

На відміну від чинних трактувань категорії МТД, запропоноване трактування відображає базові ознаки та особливості такого виду допомоги, як МТД і формує загальне та чітке уявлення про механізми технічного співробітництва: 1) МТД є різновидом зовнішньої допомоги; 2) МТД надають на контрактній основі, що укладають для реалізації відповідного проєкту (програми); 3) МТД має безповоротний характер; 4) МТД надають на пільгових умовах, які передбачають звільнення від оподаткування або застосування спрощеного режиму оподаткування; 5) надання МТД відбувається з урахуванням стратегічних напрямів розвитку держави та спрямоване на забезпечення соціально-економічного розвитку в межах окреслених векторів такого розвитку.

Отже, проведене дослідження понятійного апарату категорії МТД дозволяє виокремити основні фундаментальні особливості досліджуваної дефеніції. До таких можна віднести співпрацю з різними секторами, що може

охоплювати різні сфери та галузі, а саме охорону здоров'я, освіту, сільське господарство, енергетику, транспорт тощо. Міжнародна технічна допомога часто ґрунтується на партнерстві між міжнародними та місцевими організаціями, урядами та громадськими групами, щоб забезпечити максимальну ефективність і стійкість проєктів. Технічна допомога може бути швидко мобілізована для надання допомоги під час криз, таких як природні катастрофи чи конфлікти, що дозволяє швидко відновити інфраструктуру та забезпечити необхідні послуги.

1.3. Законодавче підґрунтя залучення і використання міжнародної технічної допомоги в Україні

Переходячи до нормативно-правового забезпечення МТД, зазначимо, що базовим актом, який на законодавчому рівні максимально чітко регулює питання правового статусу МТД в Україні, є Порядок № 153 [75]. Цим актом регламентовано поняття «міжнародна технічна допомога», під якою визначено фінансові та інші ресурси та послуги, що відповідно до міжнародних договорів України надають партнери з розвитку на безоплатній і безповоротній основі з метою підтримання України. Крім того, положенням 3 Порядку № 153 зафіксовано форми, у яких може залучатися МТД в Україні: 1) у формі робіт і послуг; 2) формі будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проєктів, яке ввозиться або набувається в Україні; 3) формі фінансових ресурсів або грантів як у національній валюті, так і в іноземній; 4) формі прав інтелектуальної власності; 5) формі інших ресурсів, не заборонених законодавством, зокрема у формі стипендій [75].

Однією з позитивних тенденцій, відображених у цьому підзаконному акті, є те, що Порядок № 153 надає чітке розмежування базових категорій, які є основою функціонування системи залучення та використання МТД в Україні та світі. Зміст базових дефініцій відображено в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4 – Законодавчо визначені дефініції у сфері залучення та використання МТД відповідно до положень Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затвердженого Постановою КМУ від 15 лютого 2002 р. № 153

№ пор.	Назва категорії	Зміст категорії
1	Реципієнт	Фізична та/або юридична особа, які є резидентами та котрі безпосередньо одержують МТД відповідно до проєкту (програми)
2	Відповідальна особа	Фізична особа, яка призначена реципієнтом або бенефіціаром для забезпечення організації робіт, пов'язаних із реалізацією відповідного проєкту (програми), та є тією особою, яка безпосередньо готує звіти для подання до Секретаріату Кабінету Міністрів України
3	Виконавець	Будь-яка особа як резидент, так і нерезидент, яка має письмову угоду з партнером із розвитку або є уповноваженою партнером із розвитку особою та котра забезпечує реалізацію відповідного проєкту (програми) як на безоплатній, так і на платній основі
4	Бенефіціар	Центральний орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська, Севастопольська міська державні адміністрації, до компетенції котрих належить формування та/або реалізація державної політики у відповідному регіоні або галузі, де передбачено впровадження проєкту (програми), що зацікавлена в результатах виконання проєкту (програми), відповідний виконавчий орган місцевого самоврядування, юрисдикція якого поширюється на територію реалізації проєкту (програми), Секретаріат КМ України, Офіс Президента України, відповідні комітети та Апарат Верховної Ради України, Національний банк України, Верховний Суд, відповідні вищі спеціалізовані суди, що функціонують, Рахункова палата, Національне антикорупційне бюро України, інші державні органи
5	Субпідрядник	Резидент або нерезидент (тобто будь-яка особа), яка має письмову угоду з реципієнтом або виконавцем, забезпечує реалізацію проєкту (програми) загалом або в частині та здійснює процедури закупівлі за коштів МТД у межах реалізації відповідного проєкту (програми)
6	Партнер із розвитку	Іноземна держава, уряд іноземної держави та уповноважені урядом іноземної держави організації та/або органи, іноземний муніципальний орган (орган місцевого самоврядування) або міжнародна організація, що надають МТД відповідно до міжнародних договорів України
7	Інститути громадянського суспільства	Громадські об'єднання, благодійні, релігійні організації, професійні спілки, творчі спілки та їхні об'єднання, організації роботодавців і їхні об'єднання, недержавні ЗМІ, легалізовані відповідно до вимог чинного законодавства України

Джерело: складено автором на підставі положень Порядку № 153 [75].

Окреслення всіх суб'єктів процесу залучення, розподілу і використання МТД дозволяє чітко зрозуміти коло можливих учасників цього процесу та максимально запобігти неправомірному освоєнню фінансових ресурсів на етапі взаємодії «донор – реципієнт».

Паралельно з вищезазначеним із метою удосконалення всіх процесів, пов'язаних із функціонуванням системи МТД в Україні, а саме процесами залучення, використання та моніторингу Порядком № 153 чітко окреслено питання координації МТД в Україні. Так, у змісті документа визначено, що законодавчим підґрунтям функціонування цієї процедури є саме Порядок № 153 та Указ Президента України «Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги» від 19 квітня 2007 року № 325 [76]. Крім того, Порядок № 153 закріплює рівні системи координації МТД в Україні: 1) форум «Партнерство з розвитку»; 2) стратегічна платформа; 3) секторальні робочі групи [75].

Акцентуючи таку змістовну увагу в Порядку № 153 до процедури координації МТД, зауважимо, що однією з цілей ухвалення цього акта було врегулювання питання моніторингу МТД. Зокрема в пункті 1 Порядку № 153 визначено, що цей Порядок визначає процедуру моніторингу МТД, зокрема моніторингу проектів (програм) [75]. Крім того, законодавчо чітко визначено зміст цієї категорії. Під «моніторингом проектів (програм)» визначено систему спостереження за станом реалізації проекту (програми). Цій процедурі в Порядку № 153 приділено цілий розділ «Моніторинг проектів (програм)», де в пункті 24 вказано, що суб'єктом проведення процедури моніторингу є Секретаріат КМУ разом із бенефіціаром та уповноваженими представниками партнера з розвитку [75]. Виокремлено два види моніторингу:

- 1) поточний, який проводять у процесі реалізації проекту (програми);
- 2) кінцевий, який проводять на кінцевому етапі реалізації проекту (програми) [75].

У межах кожного виду моніторингу визначено чітку звітність. Пунктом 29 Порядку № 153 покладено на Секретаріат КМУ обов'язок щодо

щорічної підготовки узагальненої інформації про МТД, сформованої на основі моніторингу проєктів і підготовки відповідних висновків, рекомендацій і заходів щодо подальшого процесу залучення і використання МТД в Україні. На підставі результатів моніторингу проєктів (програм) Секретаріат КМУ реалізує нагляд за цільовим використанням МТД [75].

Аналізуючи зміст Порядку № 153, зауважимо, що хоча процедуру моніторингу визначено однією з головних у сфері МТД (на рівні залучення та використання), однак вона законодавчо визначена досить поверхово. Не деталізовані повноваження Секретаріату КМУ, бенефіціарів, реципієнтів, не визначено порядок дій за фактом виявлення різних порушень або випадків нецільового використання МТД [77, с. 210]. Загалом низка таких прогалин ставить під сумнів ефективність визначеної процедури моніторингу МТД в Україні. Якщо ж аналізувати процедуру контролю, то в базовому законодавчому акті у сфері МТД вона взагалі не зафіксована, що свідчить про фактичну відсутність абсолютних контрольних процедур у цій сфері.

Не менш важливою для функціонування сфери МТД в Україні є Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги 2005 року [50], сформованої на підставі Декларації тисячоліття, Цілей розвитку тисячоліття, Декларації Римського форуму 2004 року та Декларації Маракеського круглого столу 2004 року. Саме підвищення ефективності всіх видів зовнішньої допомоги визначено як один із найважливіших етапів розвитку співпраці між країнами. Реформи в цій сфері потребують постійної і системної політичної підтримки на найвищому рівні, а спільну підзвітність визначено як чинник, що дозволить прискорити темп таких перетворень.

Україна приєдналася до Паризької декларації у 2007 році за допомогою ухвалення указу Президента України «Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги» від 19 квітня 2007 року № 325/2007 [76].

Паризькою декларацією 2005 року зафіксовано, що і країни-отримувачі МТД і країни-донори зацікавлені в ефективному використанні ресурсів МТД і

визначають підвищення ефективності з цього питання як високопріоритетний напрям своєї співпраці. Водночас зафіксовано шість основних сфер, за якими підвищення ефективності зовнішньої допомоги визначено як пріоритет:

1) формування максимально чітких національних стратегій розвитку країн-партнерів;

2) узгодження зовнішньої допомоги з основними пріоритетами, процедурами та системами функціонування країн-партнерів, зміцнення загального потенціалу таких країн;

3) раціоналізація донорської допомоги з метою забезпечення її максимальної ефективності, уникнення дублювання будь-яких заходів у межах надання такої допомоги;

4) обов'язкове звітування країн-партнерів і країн-донорів та отримання і надання донорської допомоги, підвищення рівня відповідності такого звітування як перед державними органами, так і перед громадськістю;

5) спрощення та реформування процедур і стратегій країн-донорів задля заохочення їх до спільної роботи та узгодження з процедурами країн-партнерів;

6) фактичного використання і застосування кращих світових практик щодо визначення ідентифікаторів, стандартів, критеріїв виконання та підзвітності для національних систем країн-партнерів у сфері закупівель і фінансового управління [76].

Щодо питання ефективності використання зовнішньої допомоги, зокрема й МТД, Паризькою декларацією 2005 року визначено завдання для країн-партнерів і країн-донорів, загальну характеристику яких наведено в таблиці (додаток А).

Отже, справедливо зауважити, що Паризькою декларацією 2005 року було закладено підвалини формування та розвитку в Україні сфери ефективного використання МТД та всієї зовнішньої допомоги загалом. Основні положення цього документа стали підґрунтям для ухвалення відповідних законодавчих актів в Україні, формування стратегічних напрямів

розвитку системи залучення, використання й моніторингу МТД в державі, побудови концептуальних засад реформування системи.

З часу проголошення незалежності України, на зорі формування української державності та становлення партнерських відносин із донорами, що заклали підвалини демократичних перетворень фінансового характеру в Україні, першим нормативно-правовим актом, який декларував формування програм, координації та створення умов для реалізації МТД із боку Комісій Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Європейського банку реконструкції та розвитку, Європейського співтовариства, інших міжнародних організацій і зарубіжних країн, була Постанова КМУ «Про створення національного центру реалізації міжнародної технічної допомоги України» від 13 квітня 1992 р. № 190 [78]. Цей акт передбачав створення спеціального органу – Національного центру реалізації МТД України, основним завданням якого було забезпечення спрямованості МТД на реалізацію заходів економічної реформи в Україні. Водночас окресленими сферами було визначено:

- 1) формування ринкової економіки, формування фінансових і кредитних структур;
- 2) запровадження новітніх технологій;
- 3) модернізація промисловості та сільського господарства;
- 4) конверсія оборонних галузей промисловості;
- 5) модернізація медичного, житлового та іншого обслуговування, підвищення якості життя населення [78].

З метою забезпечення і формування сприятливих умов для міжнародного співробітництва та розвитку вітчизняної економіки, забезпечення умов для якомога швидшої її інтеграції у світову економіку, залучення та використання МТД, залучення та використання іноземних кредитів та інвестицій, забезпечення державної регуляторної політики в цій сфері було ухвалено Постанову КМУ «Про створення Агентства міжнародного співробітництва та інвестицій» від 2 вересня 1993 року № 695

[79]. Цей законодавчий акт передбачав створення спеціального державного органу з відповідним адміністративно-правовим статусом – Агентства міжнародного співробітництва та інвестицій, яке мало бути сформовано на базі Національного центру реалізації МТД в Україні [79]. Однак, аналізуючи положення цієї Постанови, зазначимо, що жодної деталізації статусу та специфіки діяльності державного органу не зафіксовано, що свідчить про відсутність системного підходу в розробленні законодавчого базису функціонування сфери МТД у незалежній Україні.

Забезпечуючи подальший розвиток питання функціонування системи залучення і використання МТД в Україні та подальшої реалізації реформаційних процесів в економічній сфері, Президент України видав Указ «Про утворення Агентства координації міжнародної технічної допомоги» від 27 березня 1995 року № 255/95 [80]. Було передбачено, що новостворене Агентство запрацює на базі попереднього – Агентства міжнародного співробітництва та інвестицій. Указ № 255/95 покладав на новостворене Агентство координації МТД такі завдання:

- 1) реалізація державної політики у сфері залучення і використання МТД, контроль за стратегічним спрямуванням МТД на соціально-економічну сферу в країні;
- 2) розроблення механізмів ефективної координації МТД;
- 3) здійснення експертизи проєктів МТД, проведення процедури державної реєстрації, здійснення контролю за ефективністю реалізації цих проєктів;
- 4) підготовка проєктів міжурядових угод щодо надання МТД і фактичне представництво України в міжнародних організаціях-донорах [80].

Наступним кроком було розроблення документів, що закріплюють адміністративно-правовий статус новоствореного Агентства. Відповідно до Положення про Агентства координації МТД, затвердженого Указом Президента України від 26 червня 1995 року № 488/95 [81], окреслено правовий статус новоствореного органу як центрального органу державної

виконавчої влади, підвідомчого КМУ, у своїй діяльності спрямованого на реалізацію політики в державі у сфері МТД, що забезпечує координацію роботи міністерств, інших центральних органів державної виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ, організацій усіх форм власності, забезпечує в державі використання узагальненої практики застосування законодавства у сфері МТД, формує систему ефективної співпраці України з іноземними державами, міжнародними організаціями, неурядовими установами, кредитно-фінансовими установами. Положення № 488/95 закріплює невиключний перелік завдань Агентства, які розширюють завдання, окреслені Указом № 255/95 [81], зокрема:

1) бере участь у процедурі розроблення стратегічних планів соціально-економічного розвитку держави;

2) подає пропозиції щодо удосконалення економічних регуляторів розвитку економіки, господарства, ринку та ринкової збалансованості, екологічної безпеки, соціального захисту;

3) формує стратегічні напрями залучення МТД в Україні за допомогою співпраці з органами державної виконавчої влади різного рівня;

4) проводить експертизу проєктів МТД, здійснює їхню державну реєстрацію, вживає заходів моніторингу та контролю щодо реалізації проєктів МТД;

5) здійснює розроблення механізмів реалізації державної політики у сфері залучення та використання МТД;

6) здійснює координаційну діяльність щодо роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ, організацій;

7) здійснює діяльність щодо створення сприятливих умов до ефективного залучення та використання МТД в Україні, аналізує перспективи та вивчає пропозиції щодо участі держави в наданні МТД іншим державам;

8) проводить аналіз виконання зобов'язань із боку України та з боку іноземних партнерів за реалізацію міжнародних договорів у сфері МТД;

9) проводить розроблення методології формування запитів потенційних і майбутніх реципієнтів на предмет одержання МТД (міністерства, інші центральні органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, місцеві державні адміністрації, підприємства, установи, організації), здійснює збирання запитів, експертизу таких запитів і вирішує питання щодо їхньої відповідності до соціально-економічних пріоритетів розвитку України, а також їхньої відповідності стратегічним напрямам залучення МТД, провадить роботу щодо обліку таких запитів;

10) проводить переговори з потенційними донорами щодо питання залучення, використання, моніторингу, контролю за МТД, можливих форм залучення, можливих обсягів залучення і використання, провадить роботу щодо підготовки проєктів міжнародних договорів у сфері МТД, провадить роботу щодо підготовки пропозицій укладення таких договорів;

11) здійснює діяльність щодо пошуку донорів МТД, зокрема серед іноземних держав і урядів таких держав, міжнародних організацій, недержавних установ, юридичних і фізичних осіб, надає таким потенційним донорам запити вітчизняних реципієнтів та виявляє можливість і спроможність донорів у наданні МТД;

12) погоджує технічні завдання в межах проєктів МТД і міжнародних договорів;

13) веде облік міжнародних договорів щодо надання МТД, їхню державну реєстрацію, державну реєстрацію програм і проєктів МТД, акредитацію іноземних суб'єктів (персоналу), видає інші документи в межах реалізації проєктів МТД, займається питанням надання привілеїв, пільг, імунітету, податкових пільг, митних пільг щодо об'єктів, які надають як МТД;

14) фінансує українську частину проєкту в разі співфінансування реалізації проєкту МТД, погашає експлуатаційні, операційні витрати, пов'язані з наданням МТД;

15) організовує протокольне забезпечення представникам і делегаціям, котрі приїхали до України з питань надання МТД та укладення міжнародних договорів;

16) здійснює облік виконавців проєктів МТД (фізичних і юридичних осіб) у державі, організовує роботу щодо видачі свідоцтва;

17) організовує тендерну роботу та представляє державу в такому процесі під час відбору виконавців і програм МТД;

18) проводить аналіз ефективності реалізації проєктів МТД;

19) забезпечує інформаційне супроводження програм МТД, займається питанням обліку інформації та інформаційних джерел щодо використання МТД, використовує цю інформацію для економічного оцінювання МТД і звітування про результати реалізації МТД;

20) здійснює інформування реципієнтів і донорів, надає консультаційні послуги щодо всього процесу залучення, використання, моніторингу, контролю за МТД;

21) займається питанням підготовки проєктів міжнародних договорів щодо співробітництва;

22) реалізує державну політику в Україні щодо співробітництва з такими глобальними міжнародними організаціями, як ООН, ЄС, СОТ тощо;

23) забезпечує представництво України в міжнародних організаціях;

24) укладає договори міжнародного характеру, котрі відповідно до вітчизняного законодавства на мають статусу міжнародних і не потребують обов'язкової ратифікації ВРУ;

25) займається кадровими питаннями, зокрема питанням підвищення кваліфікації, підготовки, перепідготовки відповідних кадрів державних органів (міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, місцевих державних адміністрацій, підприємств, установ, організацій); виконує інші функції [81].

Крім помірно чіткого окреслення адміністративно-правового статусу новоствореного органу – Агентства координації МТД та ухвалення базових

нормативно-правових актів щодо його функціонування, законодавець побудував систему роботи цього органу. Так, Типовим положенням про представництво Агентства координації МТД в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, затвердженим Постановою КМУ від 12 березня 1996 року № 320 [82], зафіксовано створення місцевих органів Агентства координації МТД. Перед представництвами Агентства координації МТД було поставлено такі завдання:

- 1) реалізація механізму координації сфери залучення та використання МТД;
- 2) забезпечення державної політики щодо функціонування системи залучення, використання, моніторингу, контролю у сфері МТД задля забезпечення соціально-економічного розвитку України;
- 3) реалізація фактичного контролю за реалізацією проєктів МТД;
- 4) формування системи співробітництва між представництвами донорів в Україні та відповідних державних органів України, органів місцевого самоврядування, відповідних представницьких органів [82].

Наступним кроком у побудові законодавчого базису функціонування системи залучення та використання МТД в Україні та фактичного здійснення адміністрування постало питання врегулювання ефективної координації роботи щодо функціонування цієї сфери через призму законодавчого закріплення порядку державної реєстрації проєктів. Постановою КМУ «Про державну реєстрацію програм і проєктів міжнародної технічної допомоги» від 18 квітня 1996 року № 441 [83] було запроваджено з 1 червня 1996 року обов'язкову державну реєстрацію всіх програм і проєктів МТД, покладено обов'язок на чинне тоді Агентство координації МТД створити Державний реєстр програм і проєктів МТД та координувати його діяльність. Для ефективної роботи цього Реєстру було визначено обов'язок усіх державних органів, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, які мають інформацію про реалізацію МТД та є сторонами реалізації проєктів. Так, було визначено

необхідність подання до 1 травня 1996 року до Агентства координації МТД документів щодо проєктів МТД із визначенням стадії реалізації таких проєктів [83].

Відповідно до пункту 3 Постанови КМУ № 441 зазначена державна реєстрація є підставою для акредитації виконавців проєктів МТД і підтвердженням для надання різних пільг, імунитетів, привілеїв. Отже, уперше в законодавстві України визначено порядок і особливості державної реєстрації проєктів МТД, окреслено чіткий вичерпний перелік документів, необхідний для проведення цієї процедури (пункт 4 Постанови КМУ № 441), а саме: лист-звернення; копія міжнародного договору; копія контракту між виконавцем і донором; відомості про донора; відомості про виконавця проєкту; відомості про реципієнта; кошторис проєкту; строки виконання проєкту; перелік обладнання і матеріалів, які надходять як МТД (якщо такі є); реєстраційний номер проєкту [83]. Водночас Постановою КМУ № 441 чітко окреслено й випадки відмови від державної реєстрації:

- 1) невідповідність документів визначеному Постановою КМУ № 441 переліку;
- 2) невідповідність документів, які подають, вимогам законодавства України;
- 3) виявлення недостовірної інформації в поданих документах [83].

З метою забезпечення ефективної реалізації проєктів МТД було запропоновано побудувати єдину систему акредитації організацій, що забезпечують реалізацію програм і проєктів МТД на підставі Постанови КМУ «Про затвердження Положення про порядок акредитації організацій, що забезпечують реалізацію програм і проєктів міжнародної технічної допомоги» від 8 лютого 1999 року № 170 [84]. Цей обов'язок було покладено на новостворений центральний орган виконавчої влади, підпорядкований КМУ, – Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції на підставі Положення про Національне агентство України з питань розвитку

та європейської інтеграції, затвердженого Указом Президента України від 23 квітня 1998 року № 357/98 [85].

Відповідно до змісту Указу Президента України № 357/98 Національне агентство є органом міжвідомчої координації з питань міжгалузевого соціального та економічного співробітництва України з ЄС, бере участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері взаємодії з відповідними організаціями, зокрема міжнародними фінансовими організаціями, іноземними державами та урядами, фінансово-кредитними установами з метою залучення іноземних інвестицій, МТД, кредитів, грантів, забезпечує реалізацію контрольних заходів над ефективним використанням зовнішніх ресурсів, що залучаються, та забезпечує координацію суб'єктів господарювання й органів виконавчої влади, які провадять діяльність у цій сфері [85]. Адміністративно-правовий статус Національного агентства України з питань розвитку та європейської інтеграції окреслений пунктом 4 Указу ПУ № 357/98, відповідно до якого цей центральний орган виконавчої влади:

- 1) забезпечує реалізацію державних програм, бере участь у розробленні змісту стратегії соціально-економічного розвитку держави;
- 2) надає пропозиції в межах питання вдосконалення механізмів регулювання перспектив розвитку економіки держави, забезпечення реалізації реформаційних процесів у цій сфері, забезпечення екологічної безпеки, соціального захисту населення;
- 3) бере участь у розробленні загальнонаціональних програм соціального та економічного розвитку, а також проекту Державного бюджету України;
- 4) забезпечує реалізацію та виконання зобов'язань із боку України за Угодою про партнерство та співробітництво між Україною та ЄС;
- 5) реалізує в межах своєї компетенції та повноважень заходи щодо забезпечення проведення державної валютно-кредитної політики та заходи щодо скорочення дефіциту Державного бюджету;

б) займається питанням і готує пропозиції щодо вдосконалення механізмів взаємодії КМУ, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування з ЄС;

7) бере участь у підготовці проєктів законодавчих актів із питань співробітництва нашої держави з ЄС;

8) проводить організаційне забезпечення роботи Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС;

9) здійснює діяльність щодо підготовки матеріалів до розгляду на засіданнях Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС;

10) проводить роботу щодо залучення та участі України в реалізації різних трансєвропейських програм;

11) провадить діяльність щодо залучення вітчизняних підприємств, установ, організацій до участі і реалізації галузевих програм ЄС;

12) реалізує політику щодо побудови відносин між органами місцевого самоврядування, місцевими органами виконавчої влади та європейськими регіональними структурами;

13) надає пропозиції у встановленому чинним законодавством порядку щодо денонсації та укладення міжнародних договорів, бере участь в укладенні міжнародних договорів міжвідомчого характеру;

14) узагальнює пропозиції відповідних органів державної влади, а також центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування щодо окреслення пріоритетних напрямів економічного співробітництва з міжнародними організаціями, міжнародними фінансовими організаціями, кредитно-фінансовими установами, іноземними державами та їхніми урядами;

15) організовує роботу з питання залучення іноземних інвестицій, кредитів, грантів, МТД в економіку України, здійснює контроль за цим питанням;

16) вносить на розгляд КМУ пропозиції щодо вирішення питання участі України в міжнародних організаціях, міжнародних фінансових організаціях, регіональних і міждержавних організаціях;

17) провадить діяльність щодо координації роботи центральних органів виконавчої влади, міністерств, інших органів виконавчої влади щодо питання залучення в економіку України іноземних інвестицій, грантів, МТД, щодо питання формування стратегії допомоги та щорічних планів дій, щодо питання залучення, використання, погашення іноземних кредитів, щодо питання виплати й погашення зобов'язань за міжнародними договорами українською стороною;

18) координує питання щодо доцільності залучення під гарантії або інші зобов'язання КМУ іноземних інвестицій і надає узагальнювальну інформацію та пропозиції на розгляд Валютно-кредитній раді КМУ;

19) провадить роботу щодо залучення іноземних кредитів на світових ринках позикового капіталу;

20) займається питанням розроблення та супроводу інвестиційних програм і проєктів, реалізацію яких спрямовано на створення вільних економічних зон, функціональних режимів інвестиційної діяльності, а також бере участь у розробленні проєктів відповідних нормативно-правових актів;

21) проводить узагальнення результатів роботи та досвіду співпраці з міжнародними організаціями, міжнародними фінансовими організаціями, іноземними державами та їхніми урядами, кредитно-фінансовими установами щодо питання залучення й використання іноземних інвестицій, грантів, МТД, іноземних кредитів тощо;

22) здійсню діяльність щодо акредитації іноземного персоналу й організацій, які провадять діяльність в Україні щодо реалізації програм і проєктів МТД, видає дозвільні документи, свідоцтва, інші документи, які підтверджують привілеї, пільги, імунітет, податкові, митні пільги з приводу матеріалів, обладнання, іншого майна, що надходить як МТД у межах співробітництва;

23) здійснює роботи щодо координації діяльності відповідних державних органів, центральних органів виконавчої влади, органів місцевого

самоврядування щодо підготовки, перепідготовки, а також підвищення кваліфікації кадрів за кошт МТД;

24) виконує інші функції, що впливають з окреслених завдань і повноважень діяльності [85].

Саме на Національне агентство законодавцем Постановою КМУ № 170 було покладено проводити акредитацію організацій, що забезпечують реалізацію проєктів і програм МТД. Крім чітко закріпленої процедури акредитування, Постановою КМУ № 170 визначено і вичерпний перелік підстав для відмови, серед яких (пункт 14):

1) виявлення недостовірної інформації в документах, що подають на акредитацію;

2) невідповідність таких документів вимогам чинного законодавства України.

Вичерпний перелік підстав до скасування акредитації (пункт 16):

1) скасування державної реєстрації відповідного проєкту, програми МТД;

2) припинення строку дії договору на реалізацію проєкту, програми МТД;

3) наявне офіційне звернення про скасування акредитації від відповідної організації, котра надавала доручення на здійснення представницьких функцій [84].

У цей період законодавець намагався ухвалити профільний нормативно-правовий акт, який би чітко врегулював категоріальний апарат і визначив особливості функціонування системи залучення, використання, моніторингу / контролю за МТД в Україні. Так, у 1999 р. було зареєстровано проєкт указу Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» від 1 червня 1999 р. № 596/99 [86], основною метою якого було визначено підвищення ефективності роботи у сфері МТД. Проєкт фіксував визначення поняття МТД, яким запропоновано вважати ресурси, котрі відповідно до міжнародних договорів України надають донори на безоплатній основі Україні для

здійснення програм, проєктів МТД із метою проведення реформ і реалізації програм соціально-економічного розвитку України. Визначено основні сторони процесу залучення і використання МТД: «донор – це держава, уряд іноземної держави, а також організація, установа, фонд, уповноважені урядом іноземної держави, міжнародна організація, що надає МТД Україні»; «реципієнт – визначений у програмі проєктів МТД резидент України, що одержує МТД»; «виконавець – організація, що забезпечує реалізацію програм, проєктів МТД» [86]. Уперше на законодавчому рівні намагалися чітко окреслити види МТД, водночас, звертаємо увагу, що наданий проєктом указу Президента України від 1 червня 1999 р. № 596/99 перелік не є вичерпним і до нього віднесено:

- 1) майно, що зафіксовано в проєкті МТД;
- 2) права інтелектуальної власності, права на винаходи, технології, ноу-хау тощо;
- 3) фінансові ресурси як у національній, так і в іноземній валюті;
- 4) інші ресурси, заборону на віднесення яких до МТД не визначено.

Однак у документі визначено лише чотири форми МТД: 1) гранти; 2) майно і майнові права; 3) консультації з експертами; 4) витрати на підвищення кваліфікації й навчання [86].

Водночас зауважимо, що на підставі Постанови ВРУ «Про проєкт Закону України про міжнародну технічну допомогу» від 30.06.99 № 779-XIV Указ Президента України від 1 червня 1999 р. № 596/99 не набув чинності, а сфера МТД була без профільного законодавчого акта [86]. Лише у 2013 р. в Україні знову намагалися врегулювати сферу МТД та ухвалити проєкт Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» від 29 листопада 2013 р. № 3725 [87]. Ініціатором законопроєкту № 3725 було Мінекономрозвитку України з метою виконання вимог Національного плану дій на 2012 р. у межах реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»

(затвердженого Указом Президента України від 12 березня 2013 року № 128/2013) [88].

Першочерговою назвою цього законопроекту була «Про зовнішню допомогу», а дія поширювалася та врегульовувала досить велику сферу національної економіки – усі види зовнішньої допомоги, зокрема й МТД. Однак із метою концентрації уваги саме на сфері залучення й використання МТД, на підставі консультацій із відповідними державними органами та представниками основних донорів МТД базову сферу регулювання було уточнено та сконцентровано увагу саме на МТД.

Відповідно до Пояснювальної записки проєкту Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» [89] основними питаннями, які ставилися перед законотворцями цього нормативно-правового акта, були такі: 1) урегулювати категоріальний апарат цієї сфери; 2) удосконалити процедури залучення та використання МТД в Україні; 3) визначити роль бенефіціарів у системі залучення і використання МТД, окреслити їхню відповідальність у процесі як планування проєктів МТД, так і їхньої реалізації; 4) декларування обов'язку державної реєстрації проєктів МТД із метою централізованого ведення державного реєстру проєктів МТД; 5) визначення принципів надання Україною МТД країнам, що її потребують, формування засад реалізації таких процедур [89].

Розробники цього законопроекту, а саме Міністерство економічного розвитку й торгівлі України прогнозувало, що в майбутньому запропонований нормативний акт дозволить максимально чітко визначити всі процедури в межах залучення, використання, моніторингу, контролю МТД в Україні, а також урегулює процедури планування цього процесу; посилить роль України як головної сторони в процесі реалізації проєктів МТД; сформує механізми, які будуть передумовою до підвищення ефективності реалізації проєктів і програм, досягнення основних цілей і координації результатів [90, с. 335].

Відповідно до висновку Головного науково-експертного управління від 13 січня 2014 року проєкт Закону України «Про міжнародну технічну

допомогу» потребує доопрацювання, уточнення та окремого додаткового обґрунтування [91]. Зроблено висновок узагальнювального характеру, згідно з яким документ може бути взято за основу, з урахуванням визначених пропозицій і зауважень.

Однак звертаємо увагу, що подальшої уваги вказаний проєкт спеціального закону не привернув і до сьогодні є в статусі проєкту.

За фактом побудови системи залучення, використання МТД в Україні, розвитку та формування системи державних органів, що функціонує, щодо координації цього питання постала необхідність в ефективності використання ресурсів МТД, здійсненні контрольних заходів у цій сфері, проведенні перевірок використання МТД, яку отримали відповідні державні органи, центральні органи виконавчої влади, міністерства, місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, Рада міністрів АРК, підприємства, установи, організації всіх без винятку форм власності. На вирішення цього питання вперше в Україні на законодавчому рівні було видано розпорядження Президента України «Про Комісію з перевірки використання міжнародної технічної допомоги» від 30 листопада 2000 року № 361/2000-рп. На підставі цього Розпорядження ПУ № 361/2000-рп було утворено Комісію з перевірки використання МТД та призначено її головою тогочасного секретаря Ради національної безпеки і оборони України Євгена Марчука [92].

Крім цього, було затверджено персональний склад Комісії, до якої увійшли: Володимир Першин (заступник голови Комісії, тогочасний керівник Головного контрольного управління Адміністрації Президента України); Наталія Рубан (заступник голови Комісії, тогочасний заступник голови Головного контрольно-ревізійного управління України); Володимир Іващенко (член Комісії, тогочасний керівник управління Адміністрації Президента України, заступник керівника Головного державно-правового управління); Ігор Кальніченко (член Комісії, заступник голови Державної податкової адміністрації України); Сергій Кіруца (член Комісії, начальник управління Головного контрольно-ревізійного управління України); Олексій Крикун

(член Комісії, завідувач відділу Адміністрації Президента України, заступник керівника Головного контрольного управління); Володимир Кротюк (член Комісії, заступник голови Національного банку України); Олександр Курдинович (член Комісії, головний консультант Головного управління з питань економічної політики Адміністрації Президента України); Микола Куркін (член Комісії, заступник начальника департаменту Служби безпеки України); Сергій Львовчкін (член Комісії, референт Президента України); Леонід Мінін (член Комісії, керівник управління стратегії забезпечення економічної безпеки апарату Ради національної безпеки і оборони України); Юрій Остапчук (член Комісії, заступник голови Державного комітету статистики України); Євген Перелигін (член Комісії, начальник управління економічного та наукового співробітництва Міністерства закордонних справ України); Василь Рижих (член Комісії, завідувач відділу Головного контрольного управління Адміністрації Президента України) [92].

Водночас, крім затвердження персонального складу новоствореної Комісії з перевірки використання МТД, тогочасний Президент України Розпорядженням № 361/2000-рп надав лише 2 місяці на запуск роботи цього органу та першочергову організацію діяльності. Пунктом 5 Розпорядження ПУ № 361/2000-рп було визначено обов'язок Комісії доповісти про результати своєї роботи до 1 лютого 2001 року [92].

Однак із метою подальшого вдосконалення системи дорадчих, консультативних та інших органів в Україні, а також із метою раціонального використання коштів Державного бюджету України вже Указом Президента України від 13 листопада 2002 року № 1071/2001 було ліквідовано Комісію з перевірки використання МТД [93]. Фактично для держави функціонування цієї Комісії було першою спробою запровадити ефективну систему моніторингу та контролю у сфері залучення і використання МТД в Україні. Тим паче функціонування дієвої системи вже тоді потребувала Україна. Адже з кожним роком обсяги МТД лише збільшувалися. Одним із основних донорів МТД для України завжди був ЄС, а тому, зважаючи на загальні обсяги

допомоги ЄС, у межах міжнародних договорів і проєктів щодо фінансування, укладених між ЄС та КМУ, та з метою врегулювання цієї сфери було ухвалено Порядок підготовки, виконання та проведення моніторингу програм секторальної бюджетної підготовки Європейського Союзу в Україні, затверджений Постановою КМУ від 15 вересня 2010 року № 841 [94], де на законодавчому рівні вперше чітко конкретизовано таку дефініцію, як «індикатор результативності виконання програм секторальної бюджетної підготовки», якою запропоновано вважати критерії та/або показники, котрі є невід'ємною частиною програми, за допомогою яких визначають відповідний прогрес у досягненні цілей, визначених програмою для кожного окремого року або для конкретного року порівняно з іншим роком, оцінювання результативності яких є передумовою ухвалення ЄС рішення про подальше фінансування. Вважаємо, що дія цього підзаконного акта для України дійсно була реальним кроком до впорядкування сфери МТД та запускання ефективної системи моніторингу та контролю [94].

Крім того, пунктом 4 Порядку № 841 зазначено, що за ініціативи Секретаріату КМУ відбувається форсування складу робочої групи щодо визначення переліку індикаторів результативності виконання таких програм. За фактом відбувається остаточне формування переліку індикаторів, які в подальшому затверджує Європейська Комісія на підставі загальноприйнятих європейських стандартів. На підставі такого переліку індикаторів відбувається формування проєкту угоди про фінансування відповідно до положень Закону України «Про міжнародні договори України» [94].

Аналізуючи цей підзаконний акт, звертаємо увагу, що значну увагу в ньому приділено саме питанню моніторингу. Насамперед на законодавчому рівні Постановою КМУ від 15 вересня 2010 року № 841 чітко окреслено в пункті 2 дефініції «моніторинг програми» (спостереження, збирання, оброблення, аналіз, узагальнення інформації та підготовка звіту щодо виконання індикаторів і програми з метою проведення оцінювання ходу реформ у відповідній сфері реалізації державної політики) та «спільна група

моніторингу» (координаційний орган у складі представників зацікавлених органів та організацій, утворений на період виконання програми з метою забезпечення моніторингу виконання індикаторів, проведення оцінювання виконання індикаторів і досягнення очікуваних результатів програми) [94].

Крім того, цим актом сформовано механізм моніторингу, який відповідно до пункту 10 передбачає формування через 30 днів із дня набрання чинності угоди про фінансування, укладеної на підставі Закону України «Про міжнародні договори України», спільної групи моніторингу з-поміж представників органів державної влади України та представників ЄС. За фактом проведення огляду виконання програм МТД відповідальний за організацію і проведення такого огляду подає до Секретаріату КМУ, Мінфіну України звіт про стан виконання індикаторів і фактичну виплату траншів секторальної бюджетної підтримки ЄС. Зі свого боку, Секретаріат КМУ здійснює перевірку такого звіту та подає до Європейської Комісії зведений звіт про стан реалізації заходів, необхідних для виконання індикаторів і виплати траншів секторальної бюджетної підтримки ЄС [94].

Указом Президента України ще від 1 листопада 2003 року № 1238/2003 було затверджено Положення про Національного координатора з питань технічної допомоги Європейського Союзу. Це Положення діяло до ухвалення Указу Президента України «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України» від 22 жовтня 2021 року № 549/2021 [95].

Відповідно до Указу Президента України від 1 листопада 2003 р. № 1238/2003 функціонування Національного координатора спрямовано на забезпечення координації та організації відповідної діяльності та заходів, пов'язаних із залученням і використанням МТД ЄС [96]. За посадою Національним координатором є Міністр економіки та з питань європейської інтеграції України, основними функціями якого визначено такі: 1) реалізує стратегічний курс інтеграції України до ЄС; 2) розробляє питання щодо удосконалення механізму взаємодії державних органів та органів місцевого самоврядування з ЄС і його інституціями щодо питань залучення та

використання МТД; 3) сприяє органам виконавчої влади в їхній взаємодії та спільній роботі з інституціями ЄС; 4) здійснює роботу щодо послідовного залучення ресурсів МТД ЄС задля досягнення цілей і домовленостей між ЄС та Україною, особливо в межах укладених Угод про партнерство і співробітництво; 5) координує питання розвитку місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо питань європейської інтеграції та залучення МТД; 6) розробляє індикативні програми МТД; 7) надсилає пропозиції до щорічних програм фінансування та інших документів щодо залучення і використання МТД в Україні, узгоджує їх із відповідними інституціями ЄС тощо [96].

Одним із базових законодавчих актів у сфері МТД можна визначити Порядок ініціювання, підготовки та реалізації проєктів Twinning, затвердженого Постановою КМУ від 11 жовтня 2016 року № 700 (у редакції Постанови КМУ від 22 серпня 2018 року № 663) [97]. Порядок № 700 визначає процедуру щодо ініціювання, підготовки та реалізації проєктів Twinning. Указана процедура здійснюється на базі Керівництва з використанням інструменту інституційної розбудови ЄС Twinning, Фінансового регламенту ЄС, методичних рекомендацій, затверджених НАДС [94]. Зважаючи на специфіку проєктів Twinning, в акті чітко надано визначення базових категорій, перелік яких наведено в таблиці (додаток Б).

Особливу увагу в Порядку № 700 було сконцентровано на аспекті формування пропозицій Twinning, котрі мають ґрунтуватися: 1) на стратегічних цілях залучення і використання МТД в Україні; 2) зобов'язань, узятих на себе Україною на підставі міжнародних договорів, зокрема на підставі Угоди про асоціацію; 3) пріоритетних аспектах функціонування ініціатора проєктів і програм Twinning; 4) попередніх проєктах МТД, реалізація яких завершена у сфері публічного адміністрування і державного управління; 5) фактичної спроможності ініціатора проєктів Twinning виконати зобов'язання в межах реалізації проєктів Twinning [97].

Попередньо цю сферу було врегульовано іншим нормативно-правовим актом – Порядком організації роботи з підготовки та реалізації проєктів Twinning в Україні, затвердженим Постановою КМУ від 7 лютого 2007 року № 154, у якому було акцентовано увагу на сфері реалізації проєктів Twinning – обмін досвідом і надання допомоги щодо питань державного управління та адаптації і гармонізації законодавства України до законодавства Європейського Союзу [98]. Крім того, центральним суб'єктом сфери реалізації проєктів Twinning було визначено Нацдержслужбу, чітко окреслено її адміністративно-правовий статус і роль у системі залучення, використання МТД і реалізації проєктів Twinning. Натомість новим Порядком № 700 провідну роль було надано Адміністративному офісу програми Twinning [97]. На Нацдержслужбу відповідно до старого Порядку № 154 було покладено значну частину повноважень щодо питання ініціювання проєктів, залучення МТД, реалізації програм і моніторингу [98]. Зокрема Нацдержслужба мала здійснювати моніторинг щодо питання стану реалізації проєктів Twinning завдяки участі в засіданнях наглядових комітетів проєктів Twinning щоквартально та затверджувати щорічні й щоквартальні звіти проєктів Twinning. Водночас Нацдержслужба мала розглядати питання стану реалізації проєктів Twinning і підготовки проєктів Twinning на засіданнях Української частини Комітету з питань співробітництва між Україною та ЄС [98]. Однак таке тотальне покладання наглядових функцій виключно на один національний орган продемонструвало свою недієвість і неефективність реалізації проєктів Twinning у сфері державного управління та публічного адміністрування [99].

У 2016 році було ухвалено й інший ґрунтовний законодавчий акт у сфері залучення і використання МТД – Порядок підготовки, схвалення та використання плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії в межах ТАІЕХ, затверджений Постановою КМУ від 13 січня 2016 року № 32. Відповідно до підпункту 1 пункту 2 Порядку, затвердженого Постановою КМУ № 32 ТАІЕХ, – це інструмент технічної допомоги та обміну інформацією

різного характеру, що надає Європейська Комісія з метою розбудови інституційної спроможності, наближення, адаптації і гармонізації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС, його фактичної імплементації, а також ефективного подальшого використання. Водночас захід ТАІЕХ відіграє роль технічної допомоги, котру надають задля проведення семінарів або ж у формі експертної місії до України або навчальної поїздки до країни – члена ЄС [100].

Відповідно до змісту Порядку № 32 в центрі питання такого інструменту МТД, як ТАІЕХ перебуває робота НАДС із широким колом повноважень на кожному етапі, зокрема на етапі ініціювання, залучення, використання, моніторингу МТД [100]. Аналогічний статус НАДС вибудований і в новому Порядку підготовки, схвалення та використання плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії в межах ТАІЕХ, затвердженому Постановою КМУ від 9 вересня 2020 року № 813 [101]. Водночас звертаємо увагу на те, що новий Порядок № 813 розширює коло осіб, які входять до координаційної групи з питань впровадження інструменту, – представники НАДС, МЗС, Секретаріату КМУ, Офісу Президента України, представники Представництва ЄС в Україні [101].

Незважаючи на постійні зміни до чинних законодавчих актів, що регулюють діяльність у сфері залучення та використання МТД, донори та науковці зазначають, що на сьогодні в Україні відсутні дієві механізми щодо врегулювання питання моніторингу і контролю за використанням міжнародної технічної допомоги. З метою пошуку оптимальних моделей контролю за досліджуваною сферою Міністерство фінансів України наказом від 14.08.2019 № 341 [102] затверджує Порядок оприлюднення інформації щодо розміру та напрямів використання технічної допомоги, отриманої Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю від урядів іноземних держав, їхніх агентств та установ, а також міжнародних фінансових організацій. Цей Порядок, затверджений наказом Мінфіну України від 14.08.2019 № 341, передбачав обов'язкове оприлюднення інформації щодо

розміру та напрямів використання МТД, отриманої Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю від урядів іноземних держав, їхніх агентств та установ, а також МФО, та зазначено, що інформацію щодо розміру та напрямів використання МТД, отриману Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю від урядів іноземних держав, їхніх агентств та установ, а також міжнародних фінансових організацій, має бути наведено у Звіті за відповідною формою. Було затверджено, що звіт має бути доступним на офіційному вебсайті Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю протягом трьох років [102; 103].

Особливої уваги сфера залучення і використання МТД зазнала в умовах війни. На підставі Постанови КМУ «Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану» від 19 липня 2022 року № 2424-IX [104] розпочала своє функціонування Тимчасова спеціальна комісія Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану. Відповідно до положень Постанови КМУ від 19 липня 2022 року № 2424-IX перед Тимчасовою спеціальною комісією було поставлено лише два завдання:

1) законодавча ініціатива щодо розроблення моделі парламентського контролю у сфері використання МТД, зокрема з питань використання озброєння, яке було надано державі з метою боротьби з російською воєнною агресією від міжнародних партнерів задля досягнення прозорості та забезпечення принципу законності;

2) збирання інформації, її аналіз задля проведення парламентських слухань щодо випадків нецільового та/або неналежного використання МТД, зокрема з питань використання озброєння, яке було надано державі з метою боротьби з російською воєнною агресією від міжнародних партнерів [104].

Звертаємо увагу, що Тимчасова спеціальна комісія має специфічну мету діяльності – запевнення міжнародних партнерів України, що держава є

демократичною, правовою, соціальною, навіть в умовах дії воєнного стану. Задекларовано, що таке запевнення можливе через співпрацю з відповідними державними органами (Міністерство оборони України, Збройні сили України, Міністерство внутрішніх справ, Міністерство інфраструктури України тощо) щодо питань логістики, обміну, розподілу, моніторингу, використання військової техніки та озброєння, що були надані у вигляді МТД.

Для врегулювання основних напрямів роботи Тимчасової спеціальної комісії законодавець урегулював роботу цього органу через регулярний звітний процес, особливості якого визначено Постановою ВРУ «Про звіт Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану» від 20 березня 2023 року № 2966-IX [105].

У постанові ВРУ № 2966-IX акцентовано увагу на важливості МТД для України, а отже, і важливості належного й цільового використання цього ресурсу Україною. Визначено, що підтримка, яка надходить від міжнародних партнерів у вигляді МТД, є одним із базових чинників у протидії військовій агресії з боку Росії, а наявність випадків неефективного використання МТД Україною створює передумови до нагальної потреби формування дієвого механізму контролю за МТД та формування належного рівня інформування міжнародних партнерів щодо результатів використання МТД, наданої ними [105].

Зазначено, що основою нормативно-правової бази є два акти – Постанова КМУ «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15 лютого 2002 року № 153 [75] та Наказ Міноборони України «Про затвердження Інструкції про організацію залучення, використання, обліку та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України» від 1 лютого 2018 року № 37 [106]. Водночас контрольні повноваження в цій сфері було покладено не лише на Тимчасову спеціальну комісію як орган парламентського контролю, а й на Апарат Ради національної безпеки і оборони України й Офіс Президента України.

Практичним інструментарієм реалізації системи моніторингу залучення й використання МТД є програмне забезпечення, яке слугує інформаційною базою логістики, обсягів отриманого фінансування, напрямів його використання та інформації про потенційні нові проєкти (табл. 1.5).

За результатами діяльності Тимчасова спеціальна комісія сформулювала такі рекомендації Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України:

- 1) формування та закріплення єдиного координатора МТД, основою роботи якого буде формування запитів МТД і дослідження потреб щодо надання МТД;
- 2) формування механізмів оцінювання вартості засобів МТД;
- 3) формування загального звіту центральних органів виконавчої влади щодо питання залучення, використання і потреби в залученні МТД [105].

Таблиця 1.5 – Програмне забезпечення, використовуване у процесі моніторингу залучення і використання МТД

Назва	Характеристика
Інформаційно-аналітична система «СОТА»	Запущена і працює в Апараті Ради національної безпеки і оборони України, куди Міністерство оборони України щоденно надає інформацію щодо того, які озброєння та військову техніку отримано в межах проєктів МТД, які плани щодо подальшого отримання
Система «КОРОВАЙ»	Спеціальний софт, розроблений у кооперації із США, Великобританією та Україною, перебуває у стадії впровадження. Моніторинг цієї системи здійснює Міністерство цифрової трансформації України, а наповнення – Міноборони України. Ця програма передбачає, що країна-надавач буде вказувати кількість і форму пакування МТД, її рух буде відображено в цій програмі, поки МТД не буде доставлена до Командування Сил логістики ЗСУ. Також софт дає можливість задіяти всіх користувачів, які братимуть участь у плануванні потреби і відстежуванні руху цих матеріальних засобів до об'єднаного центру ЗСУ
Logistic Functional Area Services «LOGFAS»	Інтегрований набір програмних систем, розроблений для підтримання логістичного забезпечення НАТО, що перебуває у стадії запровадження та інтеграції з модулем ІАС «СОТА», використовують для координації логістики між країнами – членами НАТО

Джерело: складено автором на підставі Постанови ВРУ «Про звіт Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану» від 20 березня 2023 року № 2966-IX [105].

Підсумовуючи вищенаведений аналіз нормативно-правової бази МТД в Україні, справедливо зазначити, що в Україні наразі функціонує лише Порядок № 153, який намагається повністю врегулювати сферу залучення, використання та моніторингу МТД в Україні. Жодні інші спеціальні та профільні законодавчі акти, які врегульовували б цю сферу, в Україні відсутні. Крім запропонованого на розгляд єдиного за часи незалежності проекту Закону України у 2013 р., інші законопроекти відсутні у сфері МТД, що свідчить про відсутність реального наміру в законотворців належно врегулювати значну за обсягами надходжень і допомоги сферу в державі. Аналіз головних законодавчих актів, які прямо або опосередковано стосуються врегулювання досліджуваної сфери, дає можливість зробити висновок про наявність низки прогалин у вітчизняному законодавстві, серед яких можна визначити такі:

- 1) декларативний характер положень окремих нормативних актів, зокрема Указу ПУ про приєднання України до Паризької декларації 2007 року;
- 2) відсутність дієвого механізму моніторингу, зокрема в Порядку № 153;
- 3) наявність застарілих положень, колізій, прогалин, положень, які неоднозначно врегульовують процедури щодо залучення та використання МТД;
- 4) повна відсутність контролю у сфері МТД, адже жоден НПА не закріплює за державними органами, бенефіціарами, реципієнтами контрольні функції за залученням і використанням МТД;
- 5) неузгодженість щодо державного управління у сфері МТД;
- 6) наявний механізм урегулювання сфери залучення, використання МТД не забезпечує ефективного використання МТД в Україні.

Тому подальший вектор формування законодавчої бази повинен сконцентруватися на усуненні вищевикладених недоліків і реалізації вектора розвитку, закладеного ще Паризькою декларацією щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги 2005 року.

1.4. Дослідження стратегічних напрямків залучення і використання міжнародної технічної допомоги в Україні

Досліджуючи й далі методологічні основи розвитку системи залучення, використання та контролю МТД в Україні, справедливо зазначити, що вона сформована не лише на основі законних і підзаконних актів. Основними є документи, які закладають підвалини існування і фактичного розвитку цієї системи, а саме концепції та стратегії розвитку й реформування. Аналізуючи нормативно-правові акти в цій сфері, звертаємо увагу, що хоча законодавче підґрунтя розвинуто на недостатньому рівні в Україні, але концептуальні засади мають реальний і фактичний прояв у межах розвитку сфери міжнародної допомоги. Так, уже через кілька років після проголошення незалежності України законотворці підійшли максимально системно та ґрунтовно до окреслення стратегій розвитку сфери МТД, що мало б бути в подальшому фундаментом до формування раціональної законодавчої бази. З метою врегулювання всіх процедурних питань у сфері МТД було ухвалено Стратегічні напрямки міжнародної технічної допомоги Україні на 1995–1997 роки, затверджені Постановою КМУ від 14 червня 1995 року № 424 [107]. Фактично цей акт був першим в Україні законодавчим актом, у якому закріплено основи стратегічного планування залучення МТД. Базові стратегічні напрями МТД в Україні на 1995–1997 роки наведено в таблиці. (додаток В).

Досліджуючи Положення Стратегічних напрямків міжнародної технічної допомоги Україні на 1995–1997 роки, затверджені Постановою КМУ від 14 червня 1995 року № 424, звертаємо увагу на значущість цього документа для належного врегулювання сфери МТД в Україні. Адже ці стратегічні напрями стали основою до ухвалення основного законодавчого акта в цій сфері – Порядку № 153, який є базовим до сьогодні.

Глобалізаційні процеси, формування системи сталого розвитку України, світові тенденції та міжнародна практика стали передумовами до ухвалення

нової Стратегії залучення міжнародної технічної допомоги на 2004–2007 роки, затвердженої Постановою КМУ від 14 січня 2004 року № 15 [108], яка буде сприяти виконанню завдань, окреслених Президентом України в Посланні до ВРУ «Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002–2011 роки» [109].

Метою ухвалення цієї Стратегії, затвердженої Постановою КМУ № 15 [108], визначено необхідність установлення завдань і напрямів щодо залучення МТД на окреслений період задля поглиблення реформаційних процесів усередині країни, забезпечення подальшого розвитку держави як демократичної, правової, соціальної, з конкурентоспроможною економікою, що є базисом до реалізації євроінтеграційних процесів, забезпечення належного рівня життя громадян і зростання добробуту населення до європейських стандартів [108]. Стратегією окреслено основні напрями залучення МТД на найближчі 4 роки, а саме 2004–2007 рр. Узагальнену інформацію наведено в таблиці (додаток Г).

Законодавець акцентував увагу на ролі МТД у розбудові України та розвитку основних соціально-економічних складових. Зокрема визначено, що допомога, яку надають донори у вигляді МТД, сприяє європейській і євроатлантичній інтеграції, а також сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів задля виконання стратегічних завдань розвитку України та зменшення фінансового навантаження на Державний бюджет України як основного ресурсного джерела країни. Досвід, який набуває Україна в межах реалізації проєктів і програм МТД, співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, іноземними країнами та їхніми урядами, неурядовими організаціями, сприяє зміцненню інституційної спроможності органів державної влади, органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, розвитку приватного сектору економіки щодо формування суспільства на демократичних засадах, прискоренню міжнародної інтеграції та розвитку ринкових відносин в Україні.

На момент ухвалення Постанови КМУ № 15 офіційно зафіксовано надходження у вигляді МТД від донорів загальним розміром 4 млрд дол. США. Основними донорами тоді були: США, Німеччина, Канада, Великобританія, Швейцарія, Нідерланди, ООН, ЄС. Водночас звертаємо увагу на те, що, аналізуючи основні статистичні дані, можна дійти висновку, що з часу проголошення незалежності України – орієнтовно до 1997 року донори здебільшого фінансували такий напрям в Україні, як розбудова основних принципів функціонування державності, розвиток економіки та інфраструктури. Уже після 1997 року основний фокус було спрямовано на поглиблення та реалізацію правової реформи, структурних перетворень у державі, демократизацію суспільства, забезпечення екологічної та ядерної безпеки, підвищення рівня та якості життя населення, створення передумов до стабільного економічного зростання, розвиток української культури та відродження духовності. Станом на 1 січня 2003 року пройшли процедуру державної реєстрації та були внесені до Державного реєстру 1635 проєктів МТД, з яких 241 перебували в стані активної реалізації. Залучення МТД допомогло Україні сформувати атрибути державності і незалежності, а саме фінансову систему, банківську, бюджетну, грошову, митну та інші системи, забезпечити правове регулювання та закріплення основоположних прав і свобод людини та громадянина, законодавчо закріпити демократичні засади організації суспільства, розвинути політичну складову функціонування держави та сформувати ефективні механізми функціонування державної влади, сформувати в Україні громадянське суспільство, підвищити його роль і значущість у державі.

Водночас Постановою КМУ № 15 було визначено низку завдань, які стоять перед Україною:

- 1) адаптація та гармонізація законодавства України до міжнародного законодавства та міжнародних стандартів;
- 2) стати членом СОТ;

3) створити та забезпечити належне функціонування вільних економічних зон торгівлі між Україною та ЄС;

4) підвищити можливості економіки з метою зростання конкуренції на європейських ринках;

5) сформувати загальнонаціональні проєвропейські засади функціонування держави [108].

Акцентовано увагу на необхідності та першочерговості підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки через популяризацію інноваційної моделі розвитку, котра ґрунтується на застосуванні і використанні високих технологій, розповсюдженні і використанні нових знань, комерціалізації максимальної кількості результатів науково-дослідницької та науково-технічної діяльності, підвищенні рівня освіти в Україні, підготовці та перепідготовці кадрів, розвитку кадрового потенціалу, формуванні інформаційних систем.

Постановою КМУ № 15 указано й на підстави відсутності сталого розвитку щодо питання формування конкурентоспроможності економіки. Основною проблемою визначено саме незадовільний рівень розвитку законодавства та фактичну необхідність удосконалення законодавчого процесу в державі. Крім цього, акцентовано увагу й на таких аспектах:

- 1) низька конкуренція на ринку енергоносіїв;
- 2) низька конкуренція на ринку сільськогосподарської продукції;
- 3) відсутність належного інвестиційного клімату в країні;
- 4) низький рівень упровадження новітніх технологій;
- 5) низький рівень прибутковості активів;
- 6) незадовільний рівень капіталізації банків;
- 7) значна кількість проблем усередині податкової системи;
- 8) незадовільний рівень забезпечення прав акціонерів тощо [108].

Крім окреслення базових проблем, Постанова КМУ № 15 визначає і пропозиції щодо способів їхнього розв'язання (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 – Базові проблеми функціонування основних сфер держави та способи їхнього розв’язання відповідно до Стратегії залучення МТД на 2004–2007 роки, затвердженої Постановою КМУ від 14 січня 2004 року № 15

№ пор.	Проблема	Спосіб розв’язання
1	Активізація підприємницької діяльності	Реалізація судової системи та принципу прозорості й об’єктивності судового процесу в Україні
2	Низька частка продукції середніх і малих підприємств у ВВП	Удосконалення процедур державної реєстрації та ведення бізнесу, розширення можливостей щодо отримання кредитів для бізнесу
3	Енергетична безпека	Упровадження енергетичної стратегії та забезпечення національної безпеки держави, реалізація положень Комплексної державної програми енергозбереження, зміцнення ядерної безпеки АЕС
4	Реформування АПК	Завершення розпочатої земельної реформи, реформування фінансово-кредитних відносин у земельній сфері, побудова ринку землі, формування сучасних земельних, орендних, іпотечних відносин
5	Розв’язання екологічних проблем	Реалізація рішень, ухвалених на Саміті тисячоліття ООН 2000 року, ефективне використання природних ресурсів в Україні, боротьба з наслідками Чорнобильської катастрофи
6	Укріплення міграційних зв’язків та удосконалення міграційних процесів	Необхідним є упорядкування відносин у цій сфері та міграційних процесів, розвиток міжнародних транспортних коридорів, укріплення міжнародного співробітництва, мінімізація випадків торгівлі людьми, боротьба з організованою злочинністю
7	Подолання бідності	Реалізація Цілей розвитку тисячоліття ООН, розроблення та ухвалення Завдань із подолання бідності до 2015 року для України, підвищення рівня освіти та підвищення рівня доступу до освіти
8	Незадовільна система охорони здоров’я	Реалізація ґрунтовної реформи охорони здоров’я, популяризація профілактики здоров’я на державному рівні, популяризація здорового способу життя серед населення, акцентування уваги на лікуванні хворих на туберкульоз та інфікованих ВІЛ / СНІД
9	Реформування системи освіти	Гармонізація з європейськими стандартами системи освіти в Україні, популяризація і розвиток науки та наукоємних технологій, забезпечення рівного доступу населення до всіх рівнів освіти в Україні, підвищення кваліфікації, перекваліфікація кадрового потенціалу
10	Зміцнення обороноздатності держави	Вступ України в НАТО, реформування армії в Україні

Джерело: складено автором на основі Постанови КМУ «Про затвердження Стратегії залучення міжнародної технічної допомоги на 2004-2007 роки» від 14.01.2004 № 15 [108].

Аналізуючи дані, наведені в таблиці 1.6, зауважимо, що Стратегія залучення МТД на 2004–2007 роки, затверджена Постановою КМУ від 14 січня 2004 року № 15, досить точно окреслила тогочасні проблеми сфери залучення та використання МТД, визначила базові необхідні напрями такого залучення й основні проблеми, розв’язання яких можливе через залучення МТД, це й соціально-економічний напрям розвитку держави, і розв’язання екологічних проблем, і врегулювання міграційної політики, і реформування сфери охорони здоров’я, освіти, культури. На відміну від усіх попередніх стратегічних документів, законодавчо запропоновано досить логічні та узгоджені способи розв’язання вищевказаних проблем в Україні.

З метою забезпечення ефективного залучення та використання МТД в Україні, формування системи планування та стратегічного формування залучення МТД, розв’язання проблем координації та співробітництва з міжнародними донорами було утворено Тимчасову робочу групу з питань стратегічного планування та координації залучення міжнародної технічної допомоги, затверджену Розпорядженням Президента України від 5 липня 2005 року № 1108/2005-рп [110]. Очолив цю Робочу групу Владислав Каськів (радник Президента України). Персональний склад затверджено цим Розпорядженням ПУ № 1108/2005-рп: Тамара Андрієва (директор Департаменту Міжнародного співробітництва Міністерства юстиції України); Сергій Доротич (головний консультант Головної служби економічної політики Секретаріату Президента України); Володимир Крохмаль (начальник Договірно-правового управління Міністерства закордонних справ України); Мирослав Ілінський (заступник керівника Департаменту економічної стратегії Міністерства економіки України); Тарас Крупський (координатор проєктів Коаліції громадських організацій України «Свобода вибору»); Олександр Пінський (начальник Управління міжнародного співробітництва, міждержавних відносин та зовнішньоекономічної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України); Віра Нанівська (директор

Міжнародного центру перспективних досліджень); Ілля Шевляк (перший заступник Міністра України у справах молоді та спорту) [110].

Метою створення Робочої групи відповідно до пункту 5 Розпорядження Президента України від 5 липня 2005 року № 1108/2005-рп є розроблення пропозиції щодо створення та функціонування Консультативної ради з питань залучення та реалізації МТД при Президентові України [110]. Однак, зважаючи на неефективність роботи цієї Робочої групи, відсутність реальних результатів роботи та з метою упорядкування системи державних органів та установ, Указом Президента України «Про ліквідацію деяких допоміжних органів і служб, утворених Президентом України» від 6 серпня 2008 року № 963/2008 Тимчасову робочу групу з питань стратегічного планування та координації залучення міжнародної технічної допомоги було ліквідовано [111].

Зауважимо, що ідея створення та функціонування Тимчасової робочої групи з питань стратегічного планування та координації залучення МТД мала справити дійсно позитивний вплив на координацію сфери залучення та використання МТД. Адже ми неодноразово підкреслювали, що сфера МТД є значною та надзвичайно функціональною із залученням великого кола суб'єктів. Тому саме такий напрям і потребує спеціального органу або служби, якою мала б бути Тимчасова робоча група з питань стратегічного планування та координації залучення МТД. Але відсутність належного законодавчого базису роботи, відсутність чіткого окреслення правового статусу стали передумовами до неефективності роботи цієї Робочої групи. Крім цього, Робоча група була утворена як результат ухвалення Паризької декларації 2005 року, але функціональна неготовність державного апарату та відсутність належного законодавчого підґрунтя не дали можливості Робочій групі виконувати свої функції належно.

Крім намагань структурно реформувати системи залучення та використання МТД, розробити систему державних органів і установ, що максимально ефективно функціонує, у державі намагалися сформувати стратегії

розвитку цієї сфери. Після ухвалення Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги у 2005 році [50] (приєднання до неї відбулося на підставі Указу Президента України від 19 квітня 2007 року № 325) та з урахуванням змісту її основних положень КМУ розробив Програму діяльності КМУ «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток», затверджену Постановою КМУ від 20 грудня 2008 року № 1107 [112]. Ця програма діяльності КМУ закріпила короткострокові та середньострокові завдання для України, наведені в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7 – Завдання для всіх гілок влади, спрямовані на мінімізацію негативного впливу, спричиненого впливом світової фінансової кризи на економічний розвиток держави

Період реалізації завдань	Завдання
Короткострокові завдання на 2009 рік	Формування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку держави та досягнення макроекономічних показників і макроекономічної стабільності
	Стимулювання інвесторів внутрішнього ринку та впровадження проєктів інвестиційного характеру
	Реформування податкової політики
	Оптимізація витрат Державного бюджету України та оптимізація системи державних органів і витрат на їхнє утримання
	Збільшення ефективності використання державних ресурсів і державного майна
	Формування ефективної регуляторної політики
	Розвиток фінансових ринків і забезпечення ефективного функціонування банківської системи
	Стабілізація банківської системи через стабілізацію валютного ринку та грошово-кредитного ринку
	Удосконалення соціальної політики та забезпечення її ефективної реалізації, мінімізація безробіття, захист усіх верств населення, розвиток кадрового потенціалу, забезпечення системи перекваліфікації працівників, що ефективно функціонує
	Забезпечення економічної активності, розвиток підприємництва, експортної та імпоротної політики, погашення заборгованості підприємств перед державою
Середньострокові завдання на 2010–2012 роки	Забезпечення формування належних умов розвитку держави в посткризовий період через підвищення якості освіти, розвиток інноваційних технологій, досконале управління інтелектуальною власністю, розвиток високотехнологічного виробництва
	Розвиток інфраструктури та її інтеграція до загальноєвропейської інфраструктури

Продовження таблиці 1.7

Період реалізації завдань	Завдання
Середньострокові завдання на 2010–2012 роки	Реалізація бюджетного підтримання інвестиційних проєктів, розвиток енергозберіжливих технологій
	Формування сучасного агропромислового комплексу та популяризація державної підтримки сільськогосподарських виробників
	Продовження інтеграції до європейського простору у всіх сферах, зокрема економічній, соціальній, політичній, культурній, безпековій, гуманітарній

Джерело: складено автором на підставі положень Програми діяльності КМУ «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток», затвердженої Постановою КМУ від 20 грудня 2008 року № 1107 [112].

Крім окреслення проблемних і перспективних способів виходу України з кризової ситуації та реалізації посткризової політики, визначено Постановою КМУ № 1107 чіткі завдання для уряду, які належать і до інтеграції України в міжнародну спільноту, і спрямовані на розвиток та формування взаємовигідного співробітництва, євроінтеграцію, участь нашої держави в міжнародних організаціях таблиці (додаток Д).

Аналізуючи завдання КМУ та очікувані результати, окреслені Програмою діяльності КМУ, затвердженою Постановою КМУ від 20 грудня 2008 року № 1107 [112], зауважимо, що питання залучення й використання МТД в Україні не залишено поза увагою. У зв'язку з цим, а також на підставі багаторічної співпраці України з донорами різного рівня та характеру, ґрунтуючись на першочерговості у формуванні нового тлумачення категорії МТД, її суті і значення для держави, було ухвалено Стратегічні напрямки та завдання щодо залучення МТД і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009–2012 роки, ухвалені Розпорядженням КМУ від 3 вересня 2009 року № 1156-р [113]. Цим Розпорядженням КМУ № 1156-р було визначено, що МТД є взаємодоповнювальним інструментом упровадження та реалізації політики в Україні щодо міжнародної інтеграції, формування державних інтересів на зовнішньому ринку, економічного

зростання [113]. Цей підхід повністю гармонізовано з положеннями та засадами, визначеними Паризькою декларацією щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги [50].

Розпорядженням КМУ № 1156-р визначено п'ять основних стратегічних напрямів і завдань, на які відбувається залучення МТД у 2009–2012 роках [113]:

1) сприяння підвищенню конкурентоспроможності економіки з урахуванням інвестиційно-інноваційного базису (макроекономічна стабільність; розвиток фінансового ринку; ефективність діяльності уряду держави; упровадження сучасних засад підтримання сільськогосподарських виробників, збільшення виробництва рослинництва і тваринництва; збільшення рівня енергозабезпечення вітчизняної економіки, ефективне використання паливно-енергетичного комплексу, популяризація відновлюваних джерел енергії; побудова інноваційної та інвестиційної інфраструктури, забезпечення належного функціонування інвестиційної діяльності, використання результатів науково-технічного прогресу);

2) підвищення соціальних стандартів, зокрема щодо рівня життя, здоров'я, рівня забезпечення верховенства права, розвитку громадянського суспільства (модернізація та формування новітньої системи охорони здоров'я; побудова системи високоякісної освіти, розвиток системи підготовки / перепідготовки кадрів; розвиток культури; забезпечення належного рівня соціального захисту та підвищення загальної якості життя населення; формування сучасної системи захисту прав людини; формування та розвиток громадянського суспільства);

3) усунення інфраструктурних обмежень (побудова сучасної транспортної системи та модернізація транспортних коридорів; інтеграція до загальноєвропейської інфраструктури; оновлення муніципальної інфраструктури; модернізація засобів зв'язку);

4) забезпечення євроатлантичної та європейської інтеграції;

5) підвищення рівня захисту держави і громадянина, рівня безпеки, зокрема в радіаційній, екологічній, ядерній безпеці (забезпечення належного рівня охорони навколишнього природного середовища та забезпечення сталого розвитку довкілля; реалізація заходів, спрямованих на запобігання глобальним кліматичним змінам; забезпечення захисту держави і громадян) [113].

На кожному з вищезазначених напрямів, чітко визначених Розпорядженням КМУ № 1156-р, акцентовано увагу не лише на довгострокових стратегічних напрямках реалізації державної політики у сфері залучення і використання МТД в Україні, а й закріплено першочергові завдання, реалізація яких має відбуватися негайно [114, с. 104].

З метою подолання наслідків і загального впливу фінансово-економічної кризи на всі сфери функціонування держави за допомогою МТД потрібно виконати такі завдання:

1) забезпечення стабільного стану та подальшого підвищення стабільності всієї банківської системи, підвищення рівня довіри до банківської системи;

2) забезпечення розвитку вітчизняної економіки в аспекті підвищення її конкурентоспроможності, використання енергоефективних технологій, популяризація і використання інновацій у реальному секторі економіки, розвиток інфраструктури;

3) формування ефективної системи соціальної допомоги в країні, удосконалення функціонування ринку праці, системи загальнообов'язкового державного соціального страхування, формування ефективної політики зайнятості населення та чинного реформування пенсійної системи [113].

Приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги 2005 року на підставі Указу Президента України від 19 квітня 2007 року № 325 [50] забезпечило поштовх у законодавчому полі України щодо формування ефективних організаційно-правових механізмів координації МТД, взаємодії донорів і реципієнтів,

координації співпраці України з іноземними державами та урядами, міжнародними організаціями, зокрема міжнародними фінансовими організаціями, неурядовими організаціями.

Довгий час система залучення, використання, моніторингу, контролю МТД, координації співпраці в цій сфері функціонувала на підставі Стратегічних напрямків і завдань щодо залучення МТД і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009–2012 роки [113]. Однак із появою нових інструментів надання МТД, з формуванням нових пріоритетних завдань Кабінетом Міністрів України та Президентом України, з використанням нових механізмів планування проєктів бенефіціари та реципієнти розробили Концепцію планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, схваленої Розпорядженням КМУ від 20 жовтня 2011 року № 1075-р [115]. Реалізацію цього документа було передбачено протягом 2011–2016 років. Однак, навіть зважаючи на концептуальний підхід до побудови, Концепцією визначено конкретні напрями і способи розв'язання базових проблем, пов'язаних із плануванням, залученням, використанням, моніторингом і контролем МТД в Україні на кожному з етапів цієї системи (табл. 1.8).

Реалізація основних положень Концепції, схваленої Розпорядженням КМУ від 20 жовтня 2011 року № 1075-р, ставила перед собою чітко окреслені очікувані результати, а саме:

- 1) фінансові ресурси мають бути спрямовані на пріоритетні сфери розвитку держави, а саме на економічний і соціальний розвиток держави;
- 2) успішно реалізувати проєкти МТД, проєкти співробітництва з відповідними міжнародними фінансовими організаціями щодо залучення фінансових ресурсів на безоплатній та/або платній основі задля економічного та соціального розвитку;
- 3) розширити спектр співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, співробітництва з міжнародними донорами, ЄС, ООН тощо;

4) формування засад громадського контролю через розширення доступу до інформації представникам донорських установ і громадськості [115].

На сьогодні ця Концепція, схвалена Розпорядженням КМУ від 20 жовтня 2011 року № 1075-р, втратила чинність на підставі Постанови КМУ «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» від 4 грудня 2019 року № 1072 [116].

З кожним роком розвитку та становлення державності в Україні до МТД змінювалося ставлення в бік асоціації МТД і сприйняття такого виду допомоги, як потужного інструменту й ефективного джерела економічного та соціального розвитку в країні. Яскравим прикладом формування таких акцентів є Стратегія залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки, схвалена Розпорядженням КМУ від 11 вересня 2013 року № 697-р [117; 118, с. 29].

Таблиця 1.8 – Заходи, визначені Концепцією планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями

Етап механізму реалізації МТД	Заходи щодо розв'язання проблем реалізації механізму МТД в Україні
Етап ініціювання та підготовки проекту МТД	Розроблення і запровадження Стратегії залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, яка, відповідно до програмних документів Президента України та Кабінету Міністрів України, визначить базові напрями і завдання залучення МТД і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки
	Забезпечення започаткування нових пріоритетних проектів соціального та економічного розвитку України, що підтримують міжнародні фінансові організації, та проектів (програм) МТД
	Забезпечення подальшого розвитку довірливої бази співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, державами-донорами, ООН та ЄС з урахуванням пріоритетів, визначених законодавством
	Проведення роботи з урахування пріоритетних напрямів і завдань розвитку цієї сфери, визначених у стратегічних і програмних документах донорів МТД щодо фінансового та технічного співробітництва з Україною
	Запобігання розпорошеності фінансових ресурсів міжнародних фінансових організацій і МТД за допомогою їхньої концентрації на чітко визначених пріоритетах залучення МТД і фінансових ресурсів міжнародних фінансових організацій
	Запровадження в межах реалізації чинних і започаткування нових проектів на постійній основі навчання з питань проектного аналізу, зокрема фінансового та економічного
	Удосконалення проектного планування за допомогою участі бенефіціарів на етапі розроблення проектної документації у визначенні цілей, завдань, індикаторів оцінювання результативності проектів
Запровадження гнучкого поєднання нових і найбільш ефективних видів і форм надання фінансових ресурсів міжнародними фінансовими організаціями та МТД	

Продовження таблиці 1.8

Етап механізму реалізації МТД	Заходи щодо розв'язання проблем реалізації механізму МТД в Україні
Етап ініціювання та підготовки проекту МТД	Забезпечення координації діяльності донорів у межах двосторонніх і багатосторонніх механізмів співпраці
	Визначення організаційно-правових засад для переходу функцій управління ресурсами МТД від донорської спільноти на національний рівень
Етап реалізації проекту МТД	Підвищення інституційної спроможності у формуванні ефективної стратегії та планів закупівель товарів, робіт і послуг із метою розширення участі вітчизняних виробників і постачальників у проведенні торгів у межах проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримують міжнародні фінансові організації
	Запровадження в межах реалізації чинних і започаткування нових проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримують міжнародні фінансові організації, на постійній основі навчання з питань управління проектами, зокрема з управління закупівлями товарів, робіт і послуг за міжнародними стандартами
	Підвищення інституційних можливостей Мінекономрозвитку щодо координації та забезпечення формування й реалізації державної політики у сфері технічного та фінансового співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, державами-донорами, ООН та ЄС щодо залучення ресурсів для виконання програм і проектів завдяки розвитку електронної автоматизованої бази даних для обліку та моніторингу проектів (програм) МТД і проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримують міжнародні фінансові організації, а також спрощення процедур надання адміністративних послуг, пов'язаних із виконанням зобов'язань за міжнародними договорами України
	Підвищення відповідальності та посилення нагляду бенефіціарів за ефективним використанням ресурсів проектів (програм) МТД і проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримують міжнародні фінансові організації
	Забезпечення обов'язкового подання для державної реєстрації бенефіціарами та реципієнтами всіх проектів (програм) МТД
Етап моніторингу проектів МТД	Запровадження на національному та регіональному рівнях постійної практики управління проектами, орієнтованої на кінцевий результат
	Удосконалення порядку проведення поточного та кінцевого моніторингу проектів (програм) МТД і підвищення вимог щодо змісту підсумкового звіту про досягнуті результати
	Удосконалення законодавства, що регулює питання поточного та кінцевого моніторингу проектів (програм) МТД
	Продовження проведення оглядів проектних портфелів міжнародних фінансових організацій і донорів
	Удосконалення механізму обміну інформацією з донорами щодо моніторингу та оцінювання проектів (програм) МТД
	Забезпечення оперативного реагування та ухвалення рішень щодо проблемних питань реалізації проектів (програм) МТД і проектів економічного і соціального розвитку України, що підтримують міжнародні фінансові організації
	Розширення доступу громадськості до інформації про стан співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, державами-донорами, ООН та ЄС

Джерело: складено автором на підставі Розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями» від 20.10.2011 № 1075-р [115].

Цим документом було поставлено за мету формування базових напрямів, цілей, завдань, результатів щодо питання залучення МТД від донорів, міжнародних організацій різного рівня, міжнародних фінансових

організацій задля розвитку стратегічних секторів економіки, пріоритетних галузей. Було визначено, що задля досягнення економічної стійкості і розвитку державні органи приділяли увагу до залучення іноземних інвестицій абсолютно різного характеру, впровадження інноваційних технологій, розвитку виробничих потужностей, оновлення інфраструктури. Крім того, підтримання реформаційних процесів і демократичного шляху розвитку України було відображено: у Меморандумі про взаємодію між Урядом України та Радою Європи стосовно заснування в Україні Офісу Ради Європи та його правового статусу, ратифікованого Україною ще 10.04.2008 [119]; Плані дій Ради Європи для України на 2011–2014 роки [120]; Меморандумі про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо створення нової форми співробітництва, ратифікованого Україною від 10.02.2000 [121].

Стратегія 2013–2016 рр. декларувала п'ять стратегічних напрямів залучення МТД на визначений період:

1) підвищення загальних стандартів добробуту суспільства та життя кожного громадянина, забезпечення дотримання в державі принципу верховенства права;

2) формування конкурентоспроможної економіки та підвищення рівня такої конкурентоспроможності із запровадженням інноваційних технологій виробництва;

3) розвиток інфраструктури, модернізація транспортної системи;

4) формування стійкого високотехнологічного сектору економіки, запровадження і популяризація «зелених» технологій;

5) розвиток регіонів [117].

У таблиці (додаток Е) наведено чітко окреслені елементи основних завдань, визначених Стратегією на 2013–2016 рр., та очікувані результати від реалізації цих завдань. На сьогодні Стратегія 2013–2016 рр. втратила чинність на підставі Постанови КМУ «Про перелік розпоряджень Кабінету Міністрів України, що втратили чинність» від 4 грудня 2019 року № 1072 [116].

Підбиваючи підсумок щодо проведеного аналізу, зауважимо, що всі вищеописані документи мали декларативний характер, вони визначали вектор розвитку сфери МТД та особливості його залучення. Безумовно, нормативно-правові документи відповідали умовам часу, коли було ухвалено й окреслено загальні вимоги до соціально-економічного розвитку держави на підставі наявної ситуації в країні та кон'юнктури міжнародних відносин.

Водночас справедливо зазначити, що станом на 2024 рік в Україні відсутній жодний документ, який би формував основу концептуального розвитку сфери МТД в Україні та чітко визначив би стратегічні напрями розвитку цього напрямку функціонування держави [122, с. 32].

Усі попередні документи такого характеру було ухвалено більш ніж 10 років тому, що свідчить про застарілий погляд на проблематику залучення й використання МТД. Крім цього, в Україні йде війна, а не маючи стратегії залучення ресурсів МТД, стратегії розвитку відповідних сфер на основі таких ресурсів, стратегії використання МТД і розвитку основних сфер соціально-економічного життя, створюються передумови до формування неефективних підвалин до залучення ресурсів МТД і відсутності реального позитивного ефекту від їхнього використання.

На нашу думку, сучасна концепції залучення, використання та контролю за МТД повинна ґрунтуватися на засадах чіткого визначення пріоритетних напрямів повоєнного відновлення України, мати довготривалий характер, ураховувати наявний рівень міжнародних відносин і бути незалежною від політичних змін у країні.

Висновок до розділу 1

Подані в розділі результати дослідження дозволяють сформулювати такі висновки.

На основі опису трансформації базових нормативно-правових засад розвитку МТД, ідентифікації зламів її поступального становлення, визначення зміни нормативної складової процесів залучення, використання та контролю

за фінансовими ресурсами виокремлено чотири етапи еволюції МТД: 1) зародження (1945–1948 рр.); 2) початковий розвиток (1949–1959 рр.); 3) становлення (1960–1996 рр.); 4) трансформація (1997 р. – до сьогодні). Охарактеризовано нормативні особливості трансформації процесу розвитку МТД, визначено подальші вектори розвитку системи моніторингу за МТД, ідентифіковано вразливі місця для країн-донорів і реципієнтів.

Запропоновано вважати МТД видом допомоги, який надають на підставі укладеного договору / угоди, на безповоротній основі, на пільгових умовах донори, у межах реалізації конкретного проєкту / програми, з урахуванням стратегічних напрямів розвитку реципієнта та стабілізації соціально-економічного розвитку, що дозволяє підкреслити таке: 1) МТД є різновидом зовнішньої допомоги; 2) МТД надають на контрактній основі, який укладають для реалізації відповідного проєкту (програми); 3) МТД має безповоротний характер; 4) МТД надають на пільгових умовах, які передбачають звільнення від оподаткування або застосування спрощеного режиму оподаткування; 5) надання МТД відбувається з урахуванням стратегічних напрямів розвитку держави та спрямовано на забезпечення соціально-економічного розвитку в межах окреслених векторів такого розвитку.

У роботі проведено бібліометричний аналіз МТД завдяки використанню інструментарію VOSViewer v.1.6.10, об'єктом якого стали 9459 наукових публікацій із цієї проблематики за період 1990–2023 рр. Релевантними публікаціями стали такі англійські категорії-відповідники, як «international assistance» (2478 публікацій), «international aid» (5155 публікацій), «international technical cooperation» (1737 публікацій) і «global technical aid» (89 публікацій). За результатами дослідження частоти використання ключових словосполучень у наукових працях встановлено, що за запитом «international assistance» та «international aid» формується по шість і сім кластерів взаємодії з іншими напрямками наукового пізнання, а в розрізі поняття «global technical aid» виділяється лише п'ять кластерів за допомогою комунікації. Формування

запиту до пошуку зв'язків категорії «international technical cooperation» дає можливість виокремити десять напрямів взаємодії.

Установлено, що основний масив наукових публікацій у сфері МТД зосереджено на виявленні взаємозв'язків міжнародної технічної кооперації та сталого розвитку, формуванні відновлювальної економічної системи, визначенні сильних і слабких сторін з огляду на глобалізаційні процеси та співпрацю технологічного характеру, публічному управлінні та реалізації стратегії ресурсозбереження, утворенні центрів економічного розвитку та просуванні державних інтересів, технологічному розвитку у сферах екологічного, економічного та соціального спрямування, висвітленні конкурентоспроможності та чинників переваги національної економіки, інноваційному спрямуванні та впровадженні в систему життєдіяльності суб'єктів економічного господарювання, просуванні перехресних досліджень і залученні третіх сторін для кооперації і реалізації планів економічного розвитку, створенні розумної мережі, нових форм візуального аналізу, опануванні модернізованих освітніх процесів. Доведено, що взаємозв'язок між кластерами можна пояснити спрямованістю МТД на підтримання економічного, соціального та екологічного розвитку країн-одержувачів за допомогою забезпечення їхнього технічного потенціалу, розвитку інфраструктури, підвищення кваліфікації фахівців тощо.

Під час дослідження законодавчого підґрунтя МТД в Україні визначено п'ять фундаментальних кластерів становлення цього виду допомоги, а також з'ясовано сильні та слабкі сторони кожного нормативно-правового акта:

1) *базові (чинні)*: Порядок залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затверджений Постановою КМУ від 15 лютого 2002 р. № 153; Указ Президента України «Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги» від 19 квітня 2007 року № 325/2007; Порядок ініціювання, підготовки та реалізації проєктів Twinning, затверджений Постановою КМУ від 11 жовтня 2016 року № 700; Порядок підготовки, схвалення та використання плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії у рамках ТАІЕХ,

затверджений Постановою КМУ від 9 вересня 2020 року № 813. Основними перевагами визначено такі: розмежування основних категорій, формування фундаменту підвищення ефективності, початкові стадії гармонізації законодавства, дорожня карта реалізації конкретної МТД. Характерним спільним недоліком є відсутність нормативно закріпленої процедури контролю за МТД;

2) *основоформувальні (увійшли до Порядку № 153 та втратили чинність)*: Постанова КМУ «Про державну реєстрацію програм і проєктів міжнародної технічної допомоги» від 18 квітня 1996 року № 441, Постанова КМУ «Про затвердження Положення про порядок акредитації організацій, що забезпечують реалізацію програм і проєктів міжнародної технічної допомоги» від 8 лютого 1999 року № 170. Позитивними аспектами є зародження системи звітування та процедури акредитації реципієнтів. До недоліків можна віднести фрагментарний характер розпочатого процесу створення реєстру проєктів і системи звітування й акредитації;

3) *проєктні (не набрали чинності)*: проєкт указу Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» від 1 червня 1999 р. № 596/99; проєкт Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» від 29 листопада 2013 р. № 3725. Перевагами є закладення нормативно-правових основ процедури залучення й використання МТД, ідентифікація повноважень і зобов'язань бенефіціарів, а також визначення принципів надання МТД;

4) *допоміжні (що частково діють)*: Розпорядження Президента України «Про Комісію з перевірки використання міжнародної технічної допомоги» від 30 листопада 2000 року № 361/2000-рп; Постанови КМУ «Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану» від 19 липня 2022 року № 2424-ІХ. Позитивними особливостями є намагання створити дієвий і високорепутаційний орган контролю за МТД. Негативними рисами були відсутність чіткої формалізації

функціоналу складу комісій і встановлення нетривалого терміну їхніх повноважень;

5) *інституційні (втратили чинність)*: Постанова КМУ «Про створення національного центру реалізації міжнародної технічної допомоги України» від 13 квітня 1992 р. № 190; Постанова КМУ «Про створення Агентства міжнародного співробітництва та інвестицій» від 2 вересня 1993 року № 695; Положення про Агентства координації МТД, затверджене Указом Президента України від 26 червня 1995 року № 488/95; Положення про Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції, затверджене Указом Президента України від 23 квітня 1998 року № 357/98; Указ Президента України від 1 листопада 2003 року № 1238/2003 про затвердження Положення про Національного координатора з питань технічної допомоги Європейського Союзу. Перевагами є ідея організації спеціального окремого органу, який би провадив єдину діяльність у сфері координації МТД, реалізовував би державну політику міжнародного співробітництва. Водночас не прописаний адміністративно-правовий статус державного органу та не встановлено інструментарій, необхідний для контролю за МТД.

Проаналізовано стратегічні напрями розвитку МТД із часів незалежності України. Визначено п'ять концептуальних нормативно-правових документів, які визначали вектор розвитку сфери МТД і залучення протягом 1995–1997 рр., 2004–2007 рр., 2009–2012 рр., 2011–2016 рр. і 2013–2016 рр. Доведено необхідність формування концепції щодо формування стратегічних векторів розвитку МТД, яка закріплювала б загальні підвалини повоєнного відновлення України, незважаючи на турбулентність влади, та була б обов'язковою для виконання, незважаючи на персоналії у владі.

Основні положення цього розділу опубліковано автором у роботах: [12, 30, 59, 60, 74, 77, 90, 99, 114, 118, 122]

РОЗДІЛ 2 АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В СФЕРІ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

2.1. Теоретико-правові засади інституту міжнародного договору

Аналізуючи глобальні перетворення та їхні масштаби за останні десятиліття, у своїй промові Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун у 2013 році висловив думку, що нинішні події, які переживає світ, є абсолютно унікальними, глобальні зміни є більш значущими та більш масштабними, ніж ті, свідками яких ми були ще в минулому столітті або на початку XXI століття. Тому нинішня епоха на законних підставах може називатися Епохою великих часів і змін. Адже ґрунтовних змін і глобальних перетворень зазнали і міжнародне право, і світова економіка, і світова політика. Усе це об'єктивно відбувається під впливом процесів глобалізації, котрі відображають зростання та зближення відносин між країнами, націями, усім світом загалом разом із розвитком спільних економічних, політичних, культурних, правових цінностей. Глобалізація також стосується й міжнародного співробітництва в усіх сферах, адже посилюється взаємозалежність і взаємовплив абсолютно різних сфер діяльності в міжнародному житті. Глобалізація не знає територіальних кордонів, юридичних меж, бар'єрів, вона легко перетинає державні кордони, національні, етнічні особливості та фактично впливає на будь-яку соціальну спільноту [123, с. 82; 124, с. 43; 125, с. 261].

Аналізуючи транснаціональні відносини та глобалізаційні аспекти розвитку світової спільноти, американські науковці Р. Кеохейн і Дж. Най виокремили чотири сфери, у яких найбільш яскраво помітний вплив таких процесів: 1) обмін інформацією, інформатизація суспільства, спілкування; 2) грошовий потік, фінансування, надання позик і кредитування; 3) переміщення фізичних об'єктів, транспортування; 4) переміщення фізичних осіб, розвиток транспортних потоків і туризму [125, с. 260].

На надзвичайно інтенсивний процес глобалізації у своїх роботах звертає увагу Б. М. Бірюков та О. В. Столярський, котрі зазначають, що така ситуація викликає надзвичайно велику кількість дискусій серед вітчизняних і зарубіжних науковців, які підтримують позицію, що вперше саму категорію «глобалізація» та загальну концепцію процесу глобалізації обґрунтовано Т. Левіттом у його роботі, опублікованій у «Harvard Business Review» у 1983 році, що характеризувалася як процес злиття ринків продуктів, які виробляють транснаціональні корпорації. У подальшому вже І. Валлерстайн у роботі «Світова економічна система» ототожнював глобалізацію з новою стадією в розвитку капіталізму як нову стратегію в підпорядкуванні одних держав іншим. Водночас традиційна наукова позиція узгоджується до того, що суспільний прогрес, який ми спостерігаємо останні кілька десятиліть, супроводжується переходом від безлічі роздроблених спільнот до єдності, поступового об'єднання у великі і значущі об'єднання, а суспільне життя відображає тенденції до інтернаціоналізації та глобалізації світового розвитку. Разом із впливом на суспільне життя глобалізація є головним чинником до змін державно-правових інститутів, правовідносин, стимулює процеси універсалізації державно-правової системи [126, с. 36; 127, с. 239; 128, с. 186; 129, с. 39; 130, с. 10; 131, с. 25].

Б. М. Бірюков [126, с. 36], О. В. Столярський [127, с. 239], О. Р. Вайцеховська [128, с. 186], О. А. Довгаль [129, с. 39], Н. А. Казанова, В. В. Власенко [130, с. 10], Л. А. Луць [131, с. 25] зауважують, що одним із аспектів глобалізації є глобалізація правових процесів, що має комплексний характер, відображає проблематику внутрішнього і зовнішнього спрямування, визначає способи вдосконалення та перспектив розвитку національної правової системи та вітчизняного права загалом у контексті глобалізаційних процесів. Основою процесу глобалізації в цій сфері є універсалізація та уніфікація права, поява нових і розвиток чинних інститутів міжнародного права, одним з яких є інститут міжнародних договорів, який зазнав офіційного визнання, закріплення, уніфікації основних правил і процедур Віденською конвенцією

про право міжнародних договорів 1969 року, укладеною за результатами роботи Віденської дипломатичної конференції «З питань кодифікації права міжнародних договорів» 1968–1969 років [132]. Україна також не залишилась осторонь такої глобально значущої для розвитку вітчизняного законодавства та юриспруденції загалом події та приєдналася до цієї Конвенції в 1986 році на підставі Указу Президії Верховної Ради УРСР № 2077-XI від 14.04.1986 [133]. Метою ухвалення Віденської конвенції 1969 року була кодифікаційна складова, адже міжнародне право як таке існувало й до моменту ухвалення цього документа, а міжнародні договори укладалися й до Конвенції та мали відповідний правовий статус і юридичну силу. У Преамбулі закріплено: «...вважаючи, що загальний прогресивний розвиток права договорів та кодифікація, реалізовані в даній Конвенції, сприятимуть досягненню визначених у Статусі ООН цілей, а саме: підтримка міжнародного миру, безпеки, здійснення співробітництва між народами та розвиток дружніх відносин між ними...». Отже, Віденська конвенція 1969 року сприяла уніфікації розуміння інституту міжнародних договорів, правил їхнього укладення, функціонування, використання, припинення [132].

Досліджуючи значення Віденської конвенції 1969 року для світової юриспруденції, І. І. Забокрицький у своїй роботі «Проблеми правового статусу міжнародних договорів України у системі джерел конституційного права України» наводить тезу, що в разі, якщо б не було ухвалено цього документа, який фактично є уніфікаційним актом для всієї сфери дії міжнародних договорів, то принцип « *Pacta sunt servanda*» – «договори мають виконуватися» – усе одно використовувався б у міжнародному праві та діяв [134, с. 69]. На цьому акцентує увагу й дослідниця І. І. Маринів, яка у своїй роботі «Принцип « *Pacta sunt servanda*» у механізмі забезпечення виконання зобов'язань за міжнародними договорами» визначає, що такий принцип фактично сконцентрував загальне уявлення про обов'язковість усіх міжнародних угод, а згодом відбулося й розширення розуміння цього принципу – обов'язкове та сумлінне виконання міжнародних угод [135, с. 52]. На пряме та максимально

лояльне дотримання сторонами виконання обіцянок указує сучасна наукова концепція цього принципу [136, с. 188].

На підтвердження позиції щодо наявності принципу добросовісності в контексті розуміння принципу «*pacta sunt servanda*» є можливим наведення положення Віденської конвенції 1969 року – стаття 26 «...кожна чинна угода є обов'язковою для її учасників і має добросовісно виконуватися» [132]. У цьому контексті погоджуємося з думкою Д. П. Богарчук, який зазначає про можливість віднесення такого принципу до імперативних норм «*jus cogens*» – відхилення від цих норм є недопустимим, зважаючи на важливість виконання міжнародних угод і важливість закріплених такими угодами цінностей [137, с. 216].

Ця наукова позиція повністю корелюється зі статтею 53 Віденської конвенції 1969 року, відповідно до якої міжнародна угода є неважливою, у разі, якщо на момент її укладення угода суперечить імперативній нормі загального міжнародного права, що визнають міжнародні співтовариства і держави як припис, відхилення від якого є неможливим і недопустимим. Зміна такої норми може відбуватися в разі ухвалення нової наступної норми загального міжнародного права, котра б мала аналогічний характер [132].

Як слушно зауважує О. В. Буткевич, принцип «*pacta sunt servanda*» у юридичній науці зазвичай пов'язують із такими правознавцями, як С. Пуфендорф і Г. Гроцій. Однак історичні засади його зародження сягають середньовічного канонічного права, сформованого на підставі християнських текстів. Головною ідеєю було те, що абсолютно всі обіцянки рівні перед Богом, а ухиляння від таких обіцянок дорівнює брехні та гріху і внаслідок цього заслуговує на церковне засудження. Уже в середині ХХ століття принцип «*pacta sunt servanda*» зазнав оновленого трактування за фактом розвитку економічного аналізу юриспруденції та став цілісною презумпцією, яка, по суті, спрямована на гарантування загального добробуту [138, с. 74].

Досліджуючи принципи договірної права, З. М. Юдін у своїй роботі «Система принципів договірної права та сучасний контрактивізм»

стверджує, що юридичне значення та обов'язковість міжнародних угод ґрунтується саме на визнанні правоздатності однієї країни іншою. Країни мають визнати одна одну суб'єктами міжнародного права, визнати взаємні права та законні інтереси. В іншому разі формування й реалізація відносин є неможливою [140, с. 50].

Підсумовуючи, доходимо висновку, що розуміння та фактична особливість основоположного для інституту міжнародних договорів принципу «*pacta sunt servanda*» відображено в таких складових: 1) цей принцип має імперативний характер і прирівнюється до *jus cogens*; 2) є системою уявлень щодо обов'язковості виконання міжнародних угод і міжнародних зобов'язань і має універсальний характер; 3) імперативний характер сутності принципу «*pacta sunt servanda*», який є основою обов'язковості будь-якої міжнародної угоди; 4) користь від укладення й виконання міжнародного договору для всіх сторін такого договору та їхня об'єктивна зацікавленість фактичним виконанням міжнародного договору; 5) цей принцип має універсальний характер і застосовується до будь-яких договірних режимів, незалежно від фактичного стану розвитку міжнародного права в тій чи іншій сфері; 6) є передумовою до формування інституційного механізму забезпечення виконання зобов'язання відповідно до міжнародної угоди [135, с. 53].

Аналізуючи положення Віденської конвенції 1969 року та загальну проблематику розвитку інституту міжнародних договорів в умовах глобалізації, І. І. Забокницький акцентує увагу на важливості формулювання та єдиного розуміння низки правових категорій, однією з яких є дефініція «договір», під якою у Віденській конвенції 1969 року йдеться про відповідну міжнародну угоду, укладену між країнами в письмовій формі, що врегульована нормами міжнародного права, незалежно від кількості документів, у яких її викладено, та незалежно від формулювання назви таких документів. Науковець зауважує, що таке визначення відображає дві базові ознаки договору в розумінні Віденської конвенції 1969 року: 1) письмова форма договору; 2) суб'єкти укладання [134, с. 71].

Підтримуємо позицію Г. О. Михайлюка, який стверджує, що характеристика «договір означає міжнародну угоду», наведена Віденською конвенцією 1969 року, повною мірою відображає правову сутність міжнародного договору. На противагу іншим державним актам, міжнародна угода допускає волевиявлення як мінімум двох сторін – двох суб'єктів міжнародного права. Водночас такі волевиявлення існують у тісному взаємозв'язку одне з одним, є взаємоузгодженими та спрямованими на досягнення однієї спільної мети. Саме волевиявлення такого характеру й формують договірну природу міжнародної угоди [140, с. 35].

Автори Юридичної енциклопедії визначають, що міжнародний договір – це спосіб і джерело створення норм міжнародного права [141, с. 751].

Підтримуємо І. В. Братко [15, с. 98], Т. В. Липову [142, с. 11], О. О. Мережку [143, с. 32], М. А. Мураву [144, с. 15], які на основі своїх наукових розробок стверджують, що суттєвих змін до розуміння категорії «міжнародний договір» за останні століття внесено не було, а суть відображає угоду між суб'єктами міжнародного права, основою якої є договірні відносини. І хоча в науковій літературі наявний значний кластер досліджень за цим напрямом, однак висвітленню особливостей і правового статусу таких договорів у сфері МТД приділено недостатньо уваги [145, с. 55; 146, с. 46; 147, с. 18].

Крім вищевказаної категорії, Віденською конвенцією 1969 року надано обґрунтування цілої низки інших дефініцій, які формують загальне уявлення про функціонування інституту міжнародних договорів, зміст яких відображено в таблиці 2.1. Зауважимо, що такий єдиний підхід до розуміння основних понять заклав підвалини сучасному розвитку права міжнародних договорів.

Таблиця 2.1 – Базові дефініції, визначені Віденською конвенцією про право міжнародних договорів 1969 року

№ пор.	Дефініція	Зміст дефініції
1	Договір	Міжнародна угода, укладена між державами в письмовій формі та урегульована нормами міжнародного права, незалежно від того, чи викладена така угода в одному документі, у двох або ж кількох зв'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування
2	Ратифікація, ухвалення, приєднання, затвердження	Означають, залежно від випадку, міжнародний акт, який має таке найменування і за допомогою якого відповідна держава виражає в міжнародному плані свою згоду на обов'язковість для неї міжнародного договору
3	Повноваження	Документ, який виходить від компетентного органу держави і за допомогою якого одну чи кількох осіб призначають репрезентувати цю державу з метою ведення переговорів, ухвалення тексту договору або встановлення його автентичності, вираження згоди цієї держави на обов'язковість для неї договору або з метою вчинення будь-якого іншого акта, що стосується договору
4	Застереження	Одностороння заява в будь-якому формулюванні і під будь-якою назвою, зроблена державою під час ратифікації, підписання, затвердження чи ухвалення договору або приєднання до нього, за допомогою якого вона бажає виключити або змінити юридичну дію певних положень договору в їхньому застосуванні до цієї держави
5	Держава, котра бере участь у переговорах	Держава, яка брала участь у складенні та ухваленні тексту договору
6	Договірна держава	Держава, котра погодилася на обов'язковість для неї міжнародного договору, незалежно від того, чи набрав цей договір чинності, чи ні
7	Учасник	Держава, котра погодилася на обов'язковість для неї міжнародного договору і для якої цей договір є чинним
8	Третя держава	Держава, яка не є учасником міжнародного договору
9	Міжнародна організація	Міжурядова організація

Джерело: складено автором на підставі положень Віденської конвенції про право міжнародних договорів [132].

Окремої уваги заслуговують положення Віденської конвенції 1969 року, які закріплюють вичерпний перелік випадків щодо незастосування та непоширення дії цього документа на відповідну сферу суспільних відносин. Так, відповідно до статті 3 Конвенція не застосовується та не має жодної

юридичної сили щодо міжнародних угод, які укладаються між країнами та іншими суб'єктами міжнародного права або виключно між іншими суб'єктами міжнародного права, а також до міжнародних угод, що укладені не в письмовій формі. Водночас закріплення таких положень ніяк не зачіпає таких моментів: 1) юридична сила таких міжнародних угод; 2) застосування до таких міжнародних угод будь-яких норм, визначених Конвенцією, під дію яких вони підпадали б на підставі принципів міжнародного права, незалежно від цієї Конвенції; 3) застосування цієї Конвенції до відносин країн між собою в межах міжнародних угод, учасниками яких є також інші суб'єкти міжнародного права [132].

В аспекті становлення інституту міжнародного договору в Україні та вітчизняній правовій системі методологічний інтерес становить для дослідження Декларація про державний суверенітет України 1990 року, у якій визначено, що Українська РСР є суб'єктом міжнародного права та стороною відносин з іншими суб'єктами (країнами, міжнародними організаціями), укладає з ними міжнародні угоди, обмінюється консульськими, дипломатичними, торговельними представництвами та бере участь у діяльності різних міжнародних організацій в обсязі, який дозволить забезпечити національні інтереси на найвищому рівні [148].

У дисертації «Міжнародні правові стандарти в конституційному праві України» Д. П. Мартиновський наголошує, що Декларація про державний суверенітет 1990 року є фундаментом для створення нового суб'єкта міжнародного права, адже відбулося офіційне проголошення та закріплення державного суверенітету України, її самостійність, неподільність влади, рівність з іншими суб'єктами міжнародного права на світовій арені міжнародних відносин. Саме ухвалення цього документа було першим кроком на шляху до міжнародного визнання державності та повноправності правового статусу як суб'єкта міжнародного права [149, с. 142]. Декларація стала базисом для формування положень сучасної Конституції України та нинішніх законів України. Іншим важливим документом у сфері формування нинішнього

базису законодавчих основ і перспектив розвитку інституту міжнародних договорів в Україні є Закон України «Про правонаступництво» від 12.09.1991 № 1543-ХІІ [150].

Статтею 6 цього Закону визначено, що Україна підтверджує свої зобов'язання за всіма міжнародними угодами, які були укладені Українською РСР до проголошення незалежності України 1991 року. Положення статті 7 декларує той факт, що Україна є правонаступником прав і обов'язків за міжнародними угодами Союзу РСР, котрі не суперечать за своїм змістом Конституції України та інтересам України загалом [150].

Конституція України 1996 року як Основний Закон держави визначає основні засади дії міжнародного права в межах України. Статтею 9 вона закріплює: «...чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких, надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України, а укладення міжнародних договорів, які суперечать Конституції України, можливе лише після внесення відповідних змін до Конституції України...» [151]. Д. П. Мартиновський стверджує, що це положення має як системно-комплексний, так і методичний характер, що проявляється через те, що: 1) положення Конституції України визначає пріоритет міжнародного права в Україні; 2) Україна є демократичною та правовою державою, у якій діє принцип верховенства права; 3) Україна наділена повною міжнародною правосуб'єктністю; 4) зафіксовано фактичну спроможність України до підписання та укладення міжнародних угод і впровадження їх у вітчизняну національну правову систему; 5) наявна управлінська парадигма, у якій є комплекс організаційних та організаційно-управлінських дій відповідних уповноважених суб'єктів через запозичення положень і стандартів міжнародного права до національної правової системи [149, с. 49].

Фактично цим положенням Конституції України Верховна Рада України прирівняла до чинного законодавства України міжнародні договори України з іншими країнами або міжнародними організаціями. Крім того, з'ясовуючи зміст категорії «законодавство» та можливість віднесення міжнародних

договорів до законодавства України, Конституційний Суд України надав роз'яснення Рішенням від 09.07.1998, де визначив, що законодавство України – це «...закони України, чинні міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також постанови Верховної Ради України, декрети і постанови Кабінету Міністрів України, укази Президента України, прийняті у межах їх повноважень та відповідно до Конституції України та Законів України...» [152].

Звертаємо увагу, що цим рішенням Конституційного Суду України закріплено не лише правовий статус міжнародних договорів, а й визначено їхнє місце в загальній ієрархії законодавчих місць – між законами України та підзаконними актами України. Однак, аналізуючи положення Закону України «Про міжнародні договори», можемо констатувати факт виникнення колізії. Адже цей спеціальний закон надає пріоритетність статусу чинних міжнародних договорів України, згodu на обов'язковість яких надає Верховна Рада України та закріплює їхню пріоритетність у системі вітчизняних джерел права. На підтвердження цього тезису можна навести й положення частини 2 статті 19 Закону України «Про міжнародні договори України», відповідно до якого: «...якщо міжнародним договором, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору...» [153].

Навіть у попередній редакції цього нормативно-правового акта, а саме в Законі України «Про дію міжнародних договорів на території України» від 10.12.1991 № 1953-ХІІ визначено, що укладені та належно ратифіковані нашою державою міжнародні угоди є невід'ємною частиною вітчизняного національного законодавства і застосовуються в порядку, передбаченому для норм і приписів національного законодавства [153]. Тому наявність такого положення в спеціальному акті – Законі України «Про міжнародні договори» закріплює максимальний ступінь пріоритетності міжнародних договорів

України в загальній системі джерел права та ставить їх вище за інші правові акти за юридичною силою.

Базовим спеціальним нормативно-правовим актом, який в Україні врегульовує сферу міжнародних договорів, є Закон України «Про міжнародні договори», що формалізує порядок укладення, виконання, припинення дії міжнародних угод. Метою кожної такої угоди є ефективне забезпечення національних інтересів, реалізація зовнішньої політики, здійснення її завдань і принципів [153]. Цим законодавчим актом визначено вичерпний перелік міжнародних договорів, які можуть бути укладені відповідними державними органами в межах їхнього адміністративно-правового статусу (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 – Види міжнародних договорів відповідно до Закону України «Про міжнародні договори»

№ пор.	Суб'єкт укладання договору	Особа, від імені якої укладають договір	Сфера дії договору
1	Президент України	від імені України	<ul style="list-style-type: none"> – політичні, територіальні, мирні і такі, котрі стосуються державних кордонів, розмежування виключної (морської) економічної зони і континентального шельфу України; – що прямо стосуються прав, свобод, законних інтересів та обов'язків людини і громадянина; – про участь держави в міждержавних союзах і різних інших міждержавних об'єднаннях та міждержавних організаціях, системах колективної безпеки; – про військову допомогу та направлення підрозділів ЗСУ до інших країн чи допуску підрозділів ЗС іноземних країн на територію України, умови їхнього тимчасового перебування в Україні, зокрема терміни виведення, фінансово-економічні, екологічні та інші наслідки такого перебування й компенсації; – про використання території України та природних ресурсів України; – яким за згодою сторін надано міждержавного характеру

Продовження таблиці 2.2

№ пор.	Суб'єкт укладання договору	Особа, від імені якої укладають договір	Сфера дії договору
2	Кабінет Міністрів України	від імені Уряду України	з питань, що стосуються економічних, соціальних, торговельних, гуманітарних, науково-технічних та інших питань, віднесених до відання КМУ
3	Міністерства, центральні органи виконавчої влади, інші державні органи	від імені міністерств, центральних органів виконавчої влади, інших державних органів	з питань, що належать до повноважень міністерств, центральних органів виконавчої влади та державних органів (зокрема Верховний Суд, Офіс Генерального прокурора, Національний банк України, державні адміністрації всіх рівнів)

Джерело: складено автором на підставі Закону України «Про міжнародний договір» [153].

Положенням статті 18 Конституції України зафіксовано, що «...зовнішньополітичну діяльність України спрямовано на забезпечення її національних інтересів і безпеки за допомогою підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права...» [151].

І. І. Забокрицький наводить слушну думку з приводу аналізу вищевказаних положень Конституції України. Так, науковець стверджує, що декларування таких норм в Основному Законі України та визначення в такий спосіб загальних засад конституційного ладу України є надзвичайно важливим етапом розвитку і вітчизняного законодавства, і України загалом, адже закріплюється напрям діяльності України та повага до загально визнаних засад, принципів, положень, стандартів міжнародного права [134, с. 73].

Натомість Д. П. Мартиновський зауважує, що стаття 18 Конституції України підкреслює телеологічні домінанти зовнішньополітичної діяльності України, а саме забезпечення національних інтересів і безпеки, а також координувальну та виключну роль міжнародного права з прямим відсиланням до

функціонально-діяльнісних настанов (підтримання взаємовигідної та мирної співпраці з членами міжнародного співтовариства) [149, с. 121].

Фактично закріплення таких положень в Основному Законі держави свідчить про відданість України положенням і принципам загального міжнародного права, що є одним із основоположних чинників до визнання України на світовій арені як рівноправного партнера та сторони міжнародних відносин, а також визначає положення Віденської конвенції 1969 року як базові для національного законодавства на всіх рівнях.

Специфікою міжнародних договорів і цього договірного інституту загалом є процедура укладення угоди, яка ґрунтується на використанні рамкових угод між сторонами таких угод – країнами-партнерами або ж міжнародними організаціями. Категорія «рамкова угода» не є новою та незвичною для вітчизняної і світової юриспруденції. Так, у праві ЄС Директивою 2014/24/EU закріплено норми щодо рамкової угоди, де в Положенні 33 визначено, що рамкова угода – це правочин між кількома або ж одним замовником і декількома або одним учасником закупівель, метою якого є визначення загальних умов контрактів, котрі в майбутньому будуть укладатися на підставі та, ґрунтуючись на умовах рамкової угоди, протягом певного періоду. У Федеральних закупівельних правилах США закріплено положення щодо процедури укладення рамкових угод [155].

Підтримуємо позицію В. В. Кудрявцевої, яка, аналізуючи основні положення міжнародних законодавчих актів, стверджує, що наявність чіткої дефініції «рамкова угода», закріплення процедури укладення, характеристика особливостей укладення таких угод свідчить про високий рівень важливості існування такого інструменту, як рамкова угода та про необхідність і першочерговість його використання на достатньо високому рівні ефективності в країнах, що намагаються забезпечити економічний розвиток і стабільність [156, с. 214]. Вітчизняне законодавство максимально наближається до європейських стандартів і після ухвалення Директиви 2014/24/EU положення останньої були адаптовані в Законі України «Про публічні закупівлі», де під

рамковою угодою закріплено аналогічне з Директивою 2014/24/ ЕУ визначення [157]. Зокрема закріплено, що рамкова угода – це правочин, що укладають кілька або один замовник відповідно та в порядку, визначеному цим Законом, з кількома або одним учасниками процедури закупівлі з метою визначення основних умов закупівлі окремих товарів і послуг для укладення конкретних договорів про закупівлю протягом строку дії рамкових угод [157]. Аналізуючи це положення Закону України «Про публічні закупівлі» від 25 грудня 2015 року № 922-VIII, В. В. Кудрявцева у своїй роботі «Рамкові угоди у сфері публічних закупівель» звертає увагу на те, що це законодавче визначення є вдалим і повністю відповідає науковому погляду на сутність рамкових угод [156, с. 214]. Зокрема М. С. Письменна у своєму дослідженні «Інформаційний інструментарій здійснення рамкових угод в умовах гармонізації законодавства з європейськими директивами» зауважує, що рамкова угода – це домовленість, котра встановлює умови та строки, які регулюють контракти, що мають бути укладені протягом певного періоду, буде використана для врегулювання подальших замовлень робіт, товарів і послуг, які, по суті, охоплюються відповідною рамковою угодою в період її дії [158, с. 39]. Водночас варто звернути увагу, що М. С. Письменна характеризує рамкові угоди як такі, що виражають конкретний намір замовника щодо укладення договорів згідно із затвердженими і описаними положеннями та умовами. Водночас жодна конкретика щодо кількості товару або термінів його поставки відсутня. Ці конкретні та ситуативні умови містяться у фактичних договорах, котрі укладаються на основі рамкових договорів і в їхньому контексті [158, с. 39]. Грунтуючись на такій характеристиці, можна зробити висновок, що фактично рамкові угоди не мають жодних конкретних умов і не встановлюють їх, а є тим базисом для укладення конкретних договорів у майбутньому.

На встановлення організаційно-правових засад взаємного співробітництва сторін звертає увагу В. С. Мілаш у своїй роботі «Рамковий (генеральний) договір у сфері господарювання», коли характеризує сутність

рамкових угод. Дослідник стверджує, що саме встановлення таких засад слугує взаємодії та співробітництву між сторонами договору і є предметом рамкової угоди [159, с. 133].

На особливий предмет рамкової угоди звертають увагу й такі науковці, як А. С. Крук, К. О. Рябова, К. Ю. Конопацька, які у своїй доповіді «Рамковий господарський договір: конструкція та порядок укладення» [160, с. 255] стверджують, що предмет рамкової угоди має свою особливість, а саме встановлює організаційно-правові основи спільної співпраці сторін у відповідній сфері господарської діяльності. Акцентовано увагу на тому, що встановлення цих організаційно-правових засад є дійсним вираженням наміру сторін про ділове співробітництво, що набуває договірних форм.

Підсумовуючи ці наукові позиції щодо предмета рамкової угоди, зазначимо, що дійсно окреслення організаційно-правового характеру рамкових угод є основою для визначення тих засад і принципів діяльності сторін договору, без дотримання яких подальша співпраця є неможливою. Крім цього, традиційним предметом рамкової угоди є здебільшого спільні закупівлі стандартизованої продукції для кількох замовників. Така процедура реалізується або спеціально створеним державним органом, або центральним органом закупівель. Для країн ЄС рамкові угоди (framework agreement) є механізмом, що забезпечує велику кількість учасників закупівлі через добровільне приєднання до угоди [161, с. 133]. Наприклад, Д. О. Гетьман у своїй доповіді «Проблемні аспекти здійснення закупівель за рамковими угодами» наводить приклад рамкової угоди в країнах ЄС, коли всі замовники конкретного міста мають можливість добровільно приєднатися до рамкової угоди завдяки вигідній ціні та високій якості роботи, товару або ж послуги. Фактично категорія «рамкова угода» не є чимось новим для законодавства та практики провідних європейських країн [162, с. 23].

У межах національного законодавства положенням статті 15 Закону України «Про публічні закупівлі» визначено процедуру укладення рамкової угоди. Так, оголошення про проведення закупівлі для укладення рамкової

угоди повинно містити таку інформацію: 1) найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код замовника в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань, його категорія; 2) назва предмета закупівлі із зазначенням коду за Єдиним закупівельним словником і назви відповідних класифікаторів предмета закупівлі та частин предмета закупівлі (лотів) (за наявності); 3) кількість і місце поставки товарів або надання послуг; 4) очікувана вартість предмета закупівлі; 5) кінцевий строк подання тендерних пропозицій; 6) умови оплати; 7) мова (мови), якою (якими) потрібно готувати тендерні пропозиції; 8) розмір, вид та умови надання забезпечення тендерних пропозицій (якщо замовник вимагає його надати); 9) дата та час розкриття тендерних пропозицій; 10) розмір мінімального кроку пониження ціни під час електронного аукціону у відсотках або грошових одиницях і математична формула, що буде застосовуватися під час проведення електронного аукціону для визначення показників інших критеріїв оцінювання; 11) перелік критеріїв оцінювання та методики оцінювання тендерних пропозицій із зазначенням питомої ваги кожного критерію; 12) строк, на який укладається рамкова угода, що не може перевищувати чотирьох років; 13) кількість учасників, з якими буде укладено рамкову угоду; 14) найменування, місцезнаходження та ідентифікаційний код замовника в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців і громадських формувань, в інтересах якого (яких) проводять закупівлю за рамковою угодою (у разі проведення закупівлі за рамковою угодою централізованою закупівельною організацією в інтересах замовника) [157].

Водночас Законом України «Про публічні закупівлі» закріплено випадки укладення рамкової угоди: 1) у разі проведення закупівлі за рамковою угодою замовником – цим замовником та учасниками-переможцями; 2) у разі проведення закупівлі за рамковою угодою централізованою закупівельною організацією – цією централізованою закупівельною організацією, усіма

замовниками, в інтересах яких проводять закупівлю за рамковою угодою, а також усіма учасниками-переможцями [157].

Основою нормативної бази врегулювання сфери рамкової угоди в Україні, крім Закону України «Про публічні закупівлі», є Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі «Про затвердження особливостей закупівель за рамковими угодами та їх укладення» від 15.09.2017 № 1372 [163]. Фактично цей підзаконний акт є продовженням Закону України «Про публічні закупівлі», про що й задекларовано в пункті 1 цього акта. Визначено також, що всі рамкові угоди укладають в Україні відповідно до вимог положень Цивільного кодексу України та Господарського кодексу України [163].

Зміст рамкової угоди має відображати такі положення: предмет закупівлі товарів (послуг); найменування, номенклатуру, асортимент товарів (послуг); технічні та якісні характеристики предмета закупівлі; вимоги щодо якості товарів (послуг); орієнтовну кількість товарів або кількість (обсяг) надання послуг та одиницю виміру, визначену в конкретних кількісних показниках (зазначено щодо кожного замовника окремо в разі проведення закупівлі за рамковою угодою централізованої закупівельної організації в інтересах замовників); місце поставки товарів чи надання послуг (зазначено щодо кожного замовника окремо в разі проведення закупівлі за рамковою угодою ЦЗО в інтересах замовників); строк, на який укладається рамкова угода; умову визначення переможця для укладення договору про закупівлю за рамковою угодою, що буде застосовано під час проведення електронного аукціону, – відбір або конкурентний відбір; критерії оцінювання відповідно до статті 29 Закону України «Про публічні закупівлі» (розгляд та оцінювання тендерних пропозицій / пропозицій); порядок і строк укладення договору (договорів) про закупівлю за рамковою угодою; порядок і підстави припинення дії рамкової угоди; випадки та порядок зміни умов рамкової угоди [163].

У більшості європейських країн рамкові угоди є основою концепції централізованих публічних закупівель. Наприклад, Угорщина використовує

цей механізм ще з 1995 року, а у 2003 році було утворено спеціальну державну установу (KSzF) з підпорядкуванням Канцелярії прем'єр-міністра Угорщини. Особливістю діяльності цієї установи була взаємодія з обов'язковими замовниками з питання узагальнення різних потреб і підготовки специфікацій [164, с. 18]. У Фінляндії також було створено спеціальну установу – HANSEL Ltd, котра функціонувала як неприбуткова, з організаційно-правовою формою – товариство з обмеженою відповідальністю, та підпорядкуванням Міністерству фінансів Фінляндії. До обов'язків HANSEL Ltd належало визначення вичерпного переліку пропозицій щодо послуг, робіт, товарів, які можуть бути предметом рамкової угоди. Такий перелік визначено на основі запитів від центральних органів державної влади та аналізу ринкової ситуації [165, с. 92].

Аналізуючи особливості укладення рамкових угод, Т. Швидка у своїй роботі «Рамкова угода як крок до централізованих публічних закупівель» зауважує, що в сучасних умовах розвитку механізму укладення рамкових угод видається за можливе визначення двох стадій їхнього укладення: 1) початкова стадія, на якій відбувається подання пропозицій, підготовка та подання документів, участь у тендері, укладення власне рамкової угоди; 2) відбір серед закріплених постачальників для укладення договору про закупівлю товару, роботи або послуги (ця стадія не є обов'язковою та реалізується лише за потреби в товарі, послугі або роботі замовником) [166, с. 81].

Досліджуючи особливості правової природи рамкових угод, науковиця звертає увагу на те, що окремої уваги потребує саме тлумачення закритих і відкритих рамкових угод. Якщо йдеться про закриті рамкові угоди, то вони є характерними для європейської практики, де встановлено заборону на доєднання до угоди нових учасників. Аналогічна позиція прослідковується і в законодавстві України, що дає можливість зробити висновок, що для України також характерною є саме закрита форма рамкової угоди. Однак, наприклад американська модель, характеризується своєю динамічністю, а отже, і

відкритості. Тобто до чинних рамкових угод США можуть доєднатися нові постачальники на будь-якому етапі реалізації такої рамкової угоди [166, с. 84].

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за можливе визначити базові особливості, які є характерними для рамкових угод: 1) предметом таких угод завжди є суспільні відносини, котрі пов'язані з окресленням загальних умов виникнення, зміни та припинення обов'язків і прав у відповідних сферах діяльності, щодо яких укладено рамкові угоди; 2) метою укладення рамкових угод є створення та подальше функціонування складної та дієвої системи стійких правових зв'язків, загальноприйнятих правил, яким у подальшому мають відповідати правочини, що будуть укладати сторони; 3) рамкова угода має три рівні реалізації: центральною частиною є сам договір, де визначено загальні умови для всіх майбутніх угод; організаційні договори, які передбачають наявність особливих умов для майбутніх угод, які будуть укладені на основі рамкової угоди; уточнювальні договори, які фактично є угодами, які вносять зміни до рамкової угоди за фактом наявності такої потреби.

Основою реалізації проєктів / програм МТД є попередньо укладені рамкові угоди, які становлять базис договірних відносин у цій сфері. Традиційною преамбулою рамкових угод про технічне співробітництво визначено мету укладення тієї чи іншої угоди, спрямовану на забезпечення економічного і соціального розвитку, покращання умов розвитку цих сфер у країні-реципієнті разом із акцентуванням уваги на популяризації розвитку демократичних засад функціонування суспільства, забезпечення ефективної реалізації засад верховенства права. Основна частина рамкової угоди містить умови реалізації проєктів / програм МТД, узгоджує основні напрями таких проєктів / програм. У межах рамкової угоди необхідним є й укладення строкової угоди, обов'язкова ратифікація яких не є потрібною та якою фіксуються часові межі виконання відповідної рамкової угоди між донором і реципієнтом. Такий механізм відображає забезпечення ефективної реалізації основної угоди, якою й закріплюється періодичність укладення цих строкових

угод. Наприклад, однією із основних рамкових угод для України у сфері МТД є рамкова угода із США – Угода між Урядом США та Урядом України про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво від 07.05.1992, для реалізації якою укладалися строкові угоди, зокрема Меморандум про взаєморозуміння між Урядом США та Урядом України щодо основних напрямів і цілей програми допомоги з боку Агентства США з міжнародного розвитку у 2003 році від 08.09.2003. Або ж у межах Угоди між КМУ та Урядом Нідерландів про технічне та фінансове співробітництво від 17.03.1999 було укладено Меморандум економічних справ Королівства Нідерландів щодо програми економічного співробітництва на 2007–2009 рр. від 02.10.2006 та Програму спільних дій на 2004–2006 роки між КМУ та Урядом Королівства Нідерландів.

З метою врегулювання всіх проблемних питань на етапах залучення та використання МТД рамковими угодами на першочерговому етапі надання МТД узгоджують основні напрями, визначають уповноважених представників обох сторін. Такі обставини допомагають залучити і спрямувати МТД на вирішення конкретних проблемних питань, урегулювати та забезпечити подальший розвиток політичної, економічної та соціальної сфери, ефективно співпрацювати між донором і реципієнтом із питань реалізації проєктів / програм МТД.

Досліджуючи особливості укладення угод у сфері МТД, зауважимо, що основою такого процесу є принципи правовідносин між реципієнтом і донором, які відображаються в договірному регулюванні у сфері надання та використання МТД: принцип державності; принцип координації взаємодії сторін договору; принцип альтернативності; принцип концепції. Загальну характеристику цих принципів відображено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Принципи відносин між реципієнтом і донором, які відображаються в договірному регулюванні у сфері надання та використання МТД

№ пор.	Назва принципу	Характеристика принципу
1	Принцип державності	Реалізація проєкту / програми МТД відбувається на державному рівні між реципієнтом і донором, якими є країна-реципієнт і країна-донор або міжнародна організація-донор
2	Принцип координації взаємодії сторін договору	Ефективна реалізація проєкту / програми МТД, починаючи з етапу залучення та використання, можлива лише за умови чіткої координації та злагодженості дій всіх учасників договірних відносин і визначення чітких правил дій і роботи кожної сторони
3	Принцип альтернативності	Реципієнт ухвалює рішення щодо доцільності та необхідності залучення МТД в конкретній сфері, а донор визначає можливість щодо надання такої МТД, опираючись на попередні пропозиції реципієнта. Для ефективної реалізації цього етапу та фактичного досягнення домовленостей між сторонами в практиці вироблено чіткі механізми узгодження напрямів, котрі ґрунтуються на домовленостях між сторонами
4	Принцип концепції	Співробітництво в межах реалізації проєктів / програм МТД спрямовано на досягнення фактичного перетворення в економічній, політичній, соціальній, культурній та інших сферах

Джерело: складено автором.

Тільки за умови дотримання усіх вищенаведених чотирьох принципів, договір про МТД має можливість бути успішним та ефективним.

Аналізуючи це питання, І. В. Братко слушно вказує на можливість виокремлення таких різновидів двосторонніх угод:

1) рамкові угоди про технічне та/або економічне співробітництво між реципієнтом і донором, які окреслюють загальні умови співробітництва між цими суб'єктами, визначають процедурні питання надання МТД. Рамкові угоди між реципієнтом і донором поширюють свою дію на всі проєкти / програми МТД, які реалізуються в країні та є правовим базисом співпраці та узгодження таких проєктів / програм МТД:

а) міждержавні рамкові угоди, де реципієнтом є не конкретний державний орган, а країна загалом. Прикладом такої угоди для України можна визначити Рамкову угоду щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 14.01.1998, ратифіковану Законом України від 13.05.1999, де суб'єктом укладення є саме Україна. Однак укладення такої угоди не є чимось унікальним для Світового банку, адже загальна практика договірної права цієї установи свідчить про традиційне врегулювання міжнародних відносин саме з відповідними країнами, а не державними органами;

б) міжурядові рамкові угоди, у яких реципієнтом допомоги є саме Уряд. Такими міжурядовими рамковими угодами, де реципієнтом МТД є Уряд України, можна визначити: Рамкову угоду між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про консультування і технічне співробітництво від 29.05.1996, Угоду між Урядом України та Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне та фінансове співробітництво від 13.10.1997, Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеції про технічне та фінансове співробітництво від 18.10.2016;

2) міжнародні міжвідомчі угоди, основним предметом таких угод є саме питання надання МТД у певних сферах суспільних відносин, зокрема Меморандум про взаєморозуміння щодо технічного співробітництва у 2008–2009 рр. між Податковим директором Франції та Державною податковою адміністрацією України від 05.03.2008 [167]. Цю угоду було укладено з метою врегулювання суспільних відносин між відповідними функціональними органами державної влади Франції та України з питання надання, використання МТД та ефективної реалізації проєктів / програм МТД з цього напрямі у сфері співпраці між податковими органами Франції та України;

3) індивідуальні міжнародні угоди, предметом яких є реалізація конкретних проєктів / програм МТД, зокрема щодо реалізації пілотних проєктів у сфері реалізації і захисту суспільних відносин у країні. Наприклад, Угода між Урядом Швейцарської Конфедерації та Урядом України про

надання безповоротної фінансової допомоги на проєкт «Охорона здоров'я матерів і дітей (неонтологія)» від 24.07.1998 р.» [168], ратифікована Законом України від 24.07.1998 № 69-XIV [169], відповідно до змісту якої Уряд Швейцарії погоджується та бере на себе зобов'язання щодо надання безповоротної допомоги на реалізацію проєкту «Охорона здоров'я матерів і дітей (неонтологія)» розміром 6,7 млн шв. франків через поставку матеріалів та обладнання, навчання працівників, підвищення їхньої кваліфікації, надання консультаційних послуг у межах реалізації цього проєкту.

Окреслюючи різновиди угод технічної допомоги та співробітництва, окремої уваги заслуговують випадки надання МТД без укладення відповідних договорів. Так, реалізація ізраїльської консультаційно-навчальної програми МАШАВ не передбачає укладення жодних офіційних договорів з іншими країнами або їхніми відповідними державними органами, адже використання МТД відбувається не на території реципієнта, а на території донора, у цьому разі Ізраїлю, хоча фактичні бенефіціари цієї програми – фізичні особи держави-реципієнта. Програма МАШАВ поширюється на всі країни, котрі потребують МТД, водночас основними сферами є розвиток міжнародних відносин і розбудова сільського господарства. Відповідальними за реалізацію цього проєкту є Посольства Ізраїлю на території держави-реципієнта [170].

Підводячи підсумок, справедливо зауважити, що в основу процесу залучення, використання і контролю МТД повинна виступати рамкова угода, яка задовольнятиме принципам державності; координації взаємодії сторін договору; альтернативності та концепції, а також враховуватиме актуальні соціально-економічні потреби країни реципієнта й популяризувати демократичні цінності та засади верховенства права.

2.2. Аналіз міжнародних угод у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги укладених з країнами-донорами

МТД є надважливим елементом реалізації державної зовнішньої та внутрішньої політики для України, що, по суті, спрямовано на забезпечення сталого соціального, економічного, політичного, культурного розвитку суспільства, розвиток демократичних засад суспільства та формування ефективної реалізації принципу верховенства права в державі. На сьогодні майже всі сфери суспільного життя, народного господарства покрито реалізацією відповідних проєктів / програм МТД, а допомогу Україна отримує від більш ніж 20 розвинутих країн світу та міжнародних організацій. За експертними дослідженнями спеціалістів і фахівців Світового банку, проведеними у 2021 році до початку повномасштабної війни в Україні, більш ніж 3 % від загальних державних витрат припадали на витрати в межах проєктів / програм МТД, що становить більш ніж 1 % від валового внутрішнього продукту. Найбільшу допомогу у вигляді МТД надано Україні від таких донорів, як США та ЄС. Водночас надважливою та значущою в аспекті напряму фінансування є й допомога, надана такими країнами, як Німеччина, Канада, Японія, Велика Британія, Швеція, Нідерланди тощо.

Усю допомогу, яка надається у вигляді проєктів / програм МТД, надають Україні на підставі укладених міжнародних договорів, котрі містять відповідні положення щодо надання спеціальних умов для реалізації зобов'язань перед Україною та фактичної реалізації тих чи інших проєктів / програм МТД. За статистичними підрахунками Секретаріату Кабінету Міністрів України, наша держава уклала більш ніж 50 міжнародних угод щодо співробітництва у сфері залучення та використання МТД в Україні. Отже, питання ефективності реалізації таких проєктів / програм МТД та контролю за їхньою реалізацією й отримання реальних позитивних результатів має колосальне теоретичне та практичне значення для України та юридичної науки.

Узагальнюючи теоретичні надбання вітчизняної науки в цьому напрямку, зауважимо, що договори про співробітництво у сфері надання та використання МТД врегульовують особливі міжнародні відносини між різними суб'єктами міжнародного права – донором і реципієнтом. Донором є суб'єкт, який має намір надати МТД, має таке юридичне право та фактично надає технічну допомогу (країна та/або міжнародна організація), а реципієнтом є суб'єкт міжнародного права, який бере на себе зобов'язання взяти таку допомогу та ефективно її використати для досягнення цілей і завдань, визначених відповідним проєктом / програмою МТД.

Для сучасного етапу розвитку договірних відносин між Україною як реципієнтом МТД та донорами МТД характерним є уніфікація базових положень і механізмів залучення й використання МТД. Наприклад, угоди щодо технічного та фінансового співробітництва з Нідерландами і Швейцарією, укладені в 1998 та 1997 роках відповідно, за своїм змістом і суттю майже не відрізняються між собою.

У таблиці 2.4 наведено основні міжнародні угоди, які є підставою для реалізації договірних відносин між країнами-донорами та Україною щодо залучення, використання МТД з часу проголошення незалежності держави.

Таблиця 2.4 – Рамкові угоди з країнами-партнерами, з 1991 року укладені Урядом України

№ пор.	Країна-партнер	Назва угоди	Дата укладення
1	США	Угода між Урядом України та Урядом США про гуманітарне та техніко-економічне співробітництво	07.05.1992
		Угода між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про здійснення програми «Корпус миру США в Україні»	06.05.1992
		Угода між Україною та США щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення	25.10.1993
2	Німеччина	Рамкова угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про консультування і технічне співробітництво	29.05.1996

Продовження таблиці 2.4

№ пор.	Країна-партнер	Назва угоди	Дата укладення
2	Німеччина	Угода (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про створення місцевих бюро Німецького товариства міжнародного співробітництва ГмбГ (GIZ GmbH) і Кредитної установи для відбудови (KfW)	19.12.2019
3	Канада	Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Канади стосовно канадської програми співробітництва	24.10.1994
4	Норвегія	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегії про співробітництво у сфері ядерної і радіаційної безпеки, зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему	30.11.2012
5	Швеція	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеції про технічне та фінансове співробітництво	18.10.2016
		Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеція про загальні умови технічного та фінансового співробітництва	29.08.2007
6	Швейцарія	Угода між Урядом України та Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне та фінансове співробітництво	13.10.1997
7	Нідерланди	Угода між Урядом України та Урядом Королівства Нідерландів про технічне та фінансове співробітництво	11.05.1998
8	Велика Британія	Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії стосовно технічної допомоги	10.02.1993
9	Данія	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Данія про технічне і фінансове співробітництво	09.11.2006
10	Японія	Угода між Урядом України та Урядом Японії про технічне співробітництво та грантову допомогу	10.06.2004
11	Італія	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Італійської Республіки про технічне співробітництво	13.03.2003
12	Туреччина	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про технічне і фінансове співробітництво	14.11.2002
13	Корея	Угода між Урядом України і Урядом Республіки Корея про грантову допомогу та технічне співробітництво	20.10.2005
14	Естонія	Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Естонської Республіки про технічне та фінансове співробітництво	27.11.2020

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Аналізуючи кількість реалізованих проєктів / програм МТД в Україні та їхні обсяги фінансування, де донором є США, зауважимо, що дійсно США є однією з найбільших країн-донорів для України. Загальний обсяг фінансування в довоєнний період становив більш ніж 4,5 млрд дол. США. До 2002 р. загальний обсяг залучення МТД Україною від США, відповідно до офіційних даних, становив 1409,2 млн дол. США. Водночас спостерігалось нарощування обсягів фінансування з кожним роком. Найбільший обсяг було отримано Україною у 2016 році – 513,5 млн дол. США (рис. 2.1).

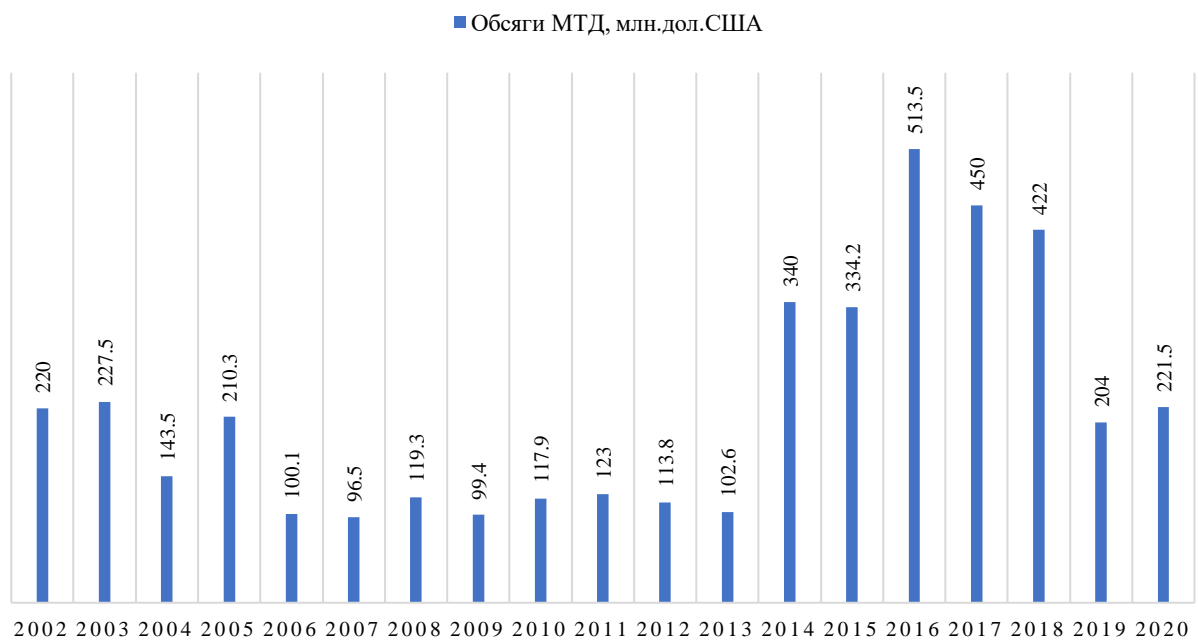

Рисунок 2.1 – Обсяги міжнародної технічної допомоги США 2003–2020 рр.

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних КМУ [172].

Урядова допомога США в Україні реалізується на підставі рамкових угод, укладених ще в 1992–1993 рр. [173, с. 125]: Угода між Урядом України та Урядом США про гуманітарне та техніко-економічне співробітництво; Угода між Урядом України [174] та Урядом Сполучених Штатів Америки про здійснення програми «Корпус миру США в Україні» [175]; Угода між Україною та США щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної

ядерної зброї [176], а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення.

Метою укладення Угоди між Урядом України та Урядом США про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво 1992 року [174] (далі – Угода 1992 року) визначено взаємну зацікавленість щодо співробітництва з метою надання техніко-економічної та гуманітарної допомоги (у разі виникнення такої потреби) та визначення необхідності укладення угод у майбутньому для практичної реалізації цієї рамкової угоди та забезпечення ефективного співробітництва. Статтею 4 Угоди 1992 року визначено, що будь-які товари, поставки та/або інше майно, котре надається в межах програм допомоги США, використовуватиметься виключно для цілей, погоджених між Урядом США та Урядом України. Якщо використання будь-яких товарів, поставок та/або іншого майна здійснюється для інших цілей, ніж тих, що були погоджені в межах таких програм, чого можна було б обґрунтовано не допустити відповідним рішенням Уряду України, то Уряд України на прохання відшкодовує в доларах США Уряду США суму, виплачену за ці товари, поставки або інше майно. Уряд США може на власний розсуд використати відшкодовану суму для фінансування інших витрат на діяльність, пов'язану з цією допомогою [174].

Окремої уваги в цій Угоді 1992 року приділено питанню здійснення перевірок і ревізій. Так, згідно із статтею 3 Угоди 1992 року на обґрунтоване прохання представники Уряду США можуть проаналізувати використання будь-яких товарів, поставок, іншого майна або послуг, що надаються відповідно до програм допомоги США, у місцях їхнього знаходження або використання, а також можуть перевіряти або ревізувати будь-які записи або іншу документацію у зв'язку з наданням допомоги, де б не розміщувалися такі записи або документація, протягом періоду, упродовж якого США будуть надавати допомогу Україні, та трьох років після того [174].

Іншою міжнародною угодою із США – Угодою між Урядом України та Урядом США про здійснення програми «Корпус миру» [175], в Україні 1992

року закріплено важливість і першочерговість розвитку взаємовигідних відносин і співробітництва між США та Україною. Відповідно до пункту 1 Угоди Уряд США направить добровольців «Корпусу миру», яких може запросити Уряд України і які будуть схвалені Урядом США для виконання взаємопогоджених завдань в Україні. Уряд США повідомить окремі персональні дані і короткі резюме на добровольців до їхнього приїзду в Україну, а Уряд України дасть свою відповідь у строк, який не перевищуватиме два тижні. Добровольці працюватимуть під безпосереднім наглядом із боку урядових і неурядових організацій в Україні, визначених обома Урядами. Уряд США забезпечить підготовку добровольців, яка дозволить їм виконувати свої завдання найбільш ефективно [175].

Також Угодою про здійснення програми «Корпус миру» 1992 року прописані й зобов'язання Уряду України, зокрема пунктом 2 закріплено, що Уряд України буде надавати рівноправний режим добровольцям і членам персоналу, які виконуватимуть свої функції за контрактом із «Корпусом миру», та їхньому майну, надаватиме їм всіляку допомогу і захист, зокрема не менш сприятливий режим, ніж той, що зазвичай надається громадянам США, які мешкають в Україні, та докладно інформуватиме представників Уряду США, консультуватиметься і співробітничатиме з ними з усіх питань, що їх стосуватимуться [175].

Окрему увагу в цьому документі приділено спорам, зокрема пунктом 7 закріплено, що в разі виникнення суперечок або спірних питань у межах реалізації цієї Угоди, усі спори будуть вирішуватися в мирний спосіб – у переговорному процесі. У разі виникнення будь-яких суперечностей між цією Угодою та будь-якою майбутньою угодою щодо співробітництва з метою сприяння наданню допомоги, ця Угода завжди матиме перевагу в частині, що стосується програми «Корпус миру» [175].

Аналізуючи реалізацію проектів МТД в Україні, профінансованих США, доходимо висновку, що основними та найбільш цікавими для цієї країни-донора напрямками є такі:

- 1) забезпечення миру й безпеки;
- 2) економічний розвиток;
- 3) підтримання демократії;
- 4) захист прав і свобод людини;
- 5) охорона здоров'я.

Серед зареєстрованих у Секретаріаті КМУ та найбільших за обсягом фінансування проєктів МТД, реалізованих на підставі укладених міжнародних угод із США з 1991 року, заслуговують на увагу такі:

– проєкт МТД «Програма лідерства, сприяння експорту, залучення інвестицій та розвитку» на 170 млн дол. США (період реалізації – 01.08.1998–31.12.2031);

– проєкт МТД «Виявлення та припинення ядерної контрабанди» на 120 млн дол. США (01.08.2015–31.12.2025);

– проєкт МТД «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність (DOBRE)» 107 млн дол. США (період реалізації – 08.06.2016–30.09.2025);

– проєкт МТД «Підтримка реформи охорони здоров'я» на 137,3 млн дол. США (період реалізації – 27.04.2018–25.04.2025);

– проєкт МТД «Економічна підтримка України» на 325 млн дол. США (період реалізації – 27.08.2018–26.08.2026);

– проєкт МТД «Конкурентоспроможна економіка України» на 170 млн дол. США (період реалізації – 16.10.2018–15.10.2025);

– проєкт МТД «Фінансування надання військової техніки, майна та послуг США іноземним державам – 2019 (Програма FMF – 2019)» на 282 млн дол. США (період реалізації – 01.07.2019–31.12.2024);

– проєкт МТД «Програма USAID з аграрного і сільського розвитку (АГРО)» на 205 млн дол. США (період реалізації – 15.11.2019–13.11.2026);

– проєкт МТД «Ініціатива зі сприяння безпеці в Україні – 2020 (Програма USAI-2020)» на 224,6 млн дол. США (період реалізації 05.05.2020–31.12.2024).

Особливої уваги в межах питання аналізу реалізації проєктів / програм МТД, фінансованих країнами-донорами, заслуговує питання щодо надання такого виду допомоги після повномасштабного вторгнення в Україну 24 лютого 2022 року. З цього періоду США надали допомогу у вигляді МТД в колосальних розмірах. У таблиці 2.5 відображено найбільші за обсягами проєкти МТД, зареєстровані в Секретаріаті Кабінету Міністрів України. Зауважимо, що донорськими установами, через які відбувається фінансування з боку США, є такі: Агентство США з міжнародного розвитку, Міністерство оборони США, Корпус миру США, Державний департамент США, Комісія ядерного регулювання США, Міністерство енергетики США, Департамент охорони здоров'я та соціального забезпечення США.

Основними напрямками залучення МТД від США з початку повномасштабної війни є такі: 1) гуманітарна допомога; 2) допомога військовим; 3) стійкість і належне функціонування відповідних державних установ; 4) забезпечення захисту критичної інфраструктури; 5) підтримання відновлення України; 6) зміцнення громадської довіри; 7) громадське здоров'я тощо.

Таблиця 2.5 – Загальна інформація щодо найбільших за обсягами проєктів / програм МТД, укладених із США з 24 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, млн дол. США	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Програма гуманітарної допомоги Україні II (UHARP II)	20	01.08.2023 – 30.11.2024	КНП «Широківський центр первинної медичної допомоги» Широківської селищної ради	Харківська, Одеська, Дніпропетровська, Миколаївська, Запорізька, Херсонська обласні військові адміністрації	FHI 360 (Family Health International), HealthRight International Inc.
Посилення фундаментального розвитку та підвищення потенціалу і спроможності підрозділу спеціального призначення ДООЗОР	25	01.01.2024 – 31.12.2026	Головний центр зв'язку, автоматизації та захисту інформації Державної прикордонної служби України (в/ч 2428, 1498, 1496, 2138, 9930), м. Київ	Адміністрація Державної прикордонної служби України	Відділ із правоохоронних питань Посольства США в Україні

Продовження таблиці 2.5

Назва проекту	Бюджет, млн дол. США	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Програма підтримки відновлення України	45,1	15.09.2023 – 14.08.2028	Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України	Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України	Грін Пауерд Текнолоджи (Green Powered Technology)
Підтримка України зі знищення звичайного озброєння (CWDSU)	47,6	01.10.2022 – 30.09.2024	Міністерство оборони України, ГО «Асоціація саперів України»	Міністерство оборони України, Міністерство внутрішніх справ України	Tetra Tech, Inc
Зміцнення громадської довіри (UCBI-4)	252	01.02.2023 – 05.09.2026	БО «Українська освітня платформа», ГО «Добробат – добровольчий будівельний батальйон», ГО «Ріпейр Тутезер»	Міністерство розвитку громад, територій, та інфраструктури України, Міністерство культури та інформаційної політики України	Кімонікс Інтернешнл Інк./Chemonics International Inc.
Дії та реагування територіальних громад на надзвичайні ситуації (CLEAR)	15,5	18.07.2022 – 17.01.2024	БО «Благодійний фонд «Посмішка ЮА»; МБФ «Українська фундація громадського здоров'я», громадяни, які постраждали внаслідок озброєного конфлікту	Чернігівська обласна військова адміністрація / Чернігівська обласна державна адміністрація	Глобал Ком'юнітіз / Global Communities
Реформування фінансового сектору в Україні	33	13.07.2022 – 12.07.2027	Асоціація «Незалежна асоціація банків України», ФГВФО, НКЦПФР, Міністерство економіки України	Національний банк України	DAI Global, LLC
Посилення спроможності Національної поліції України в боротьбі із вторгненням Російської Федерації	245,6	24.02.2022 – 31.12.2024	Національна поліція України, державні заклади професійної (професійно-технічної) освіти зі специфічними умовами навчання м. Київ, м. Кривий Ріг, с. Городок, с. Сокиричі, м. Житомир, м. Львів, м. Вінниця, м. Луцьк	Міністерство внутрішніх справ. Національна поліція України	Відділ із правоохоронних питань Посольства США в Україні
Розбудова стійкої системи громадського здоров'я	45	10.05.2022 – 09.05.2027	Державна установа «Центр громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України» та низка благодійних і громадських організацій відповідного характеру, м. Бахмач	Міністерство охорони здоров'я України	Pact, Inc., Європейський інститут політики громадського здоров'я

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розмічених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Іншим вагомим для України донором і країною-партнером у межах реалізації проєктів / програм МТД є Німеччина, співпраця з якою відбувається на підставі таких укладених рамкових угод: 1) Угода про консультування і технічне співробітництво (дата укладення – 29.05.1996) [177]; 2) Угода про створення місцевих бюро Німецького товариства міжнародного співробітництва та Кредитної установи для відбудови (дата укладення – 29.10.2018) [178]. Допомога від Німеччини з кожним роком зростала в геометричній прогресії. Так, наприклад, станом на 2006 рік Німеччина надала допомогу для реалізації проєктів МТД загальною сумою 3 млн євро. Однак у 2018 році обсяг такої допомоги становив уже 21 млн євро.

Цілями підписання Рамкової Угоди між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про консультування і технічне співробітництво 1996 року (далі – Рамкова угода 1996 року) є такі: поглиблення партнерських взаємозв'язків через реалізацію консультативних послуг і технічне співробітництво; реалізація спільних інтересів в економічному, правовому, науково-технічному, соціальному розвитку та прогресі як України, так і Німеччини; поважання суверенітету обох країн; побудова демократичних засад функціонування країн і державних структур, побудова системи ринкових відносин; посилення підписаної попередньої Декларації від 01.06.1993 [177].

Положенням статті 2 Рамкової угоди 1996 року зафіксовано, що консультування й технічне співробітництво між країнами можуть охоплювати, наприклад, проєкти щодо консультування з економічних питань, зокрема заходи щодо підготовки та підвищення кваліфікації фахівців і керівних кадрів у сфері економіки та управління економікою, а також проєкти у сфері права, державного управління, у соціальній сфері і у сфері охорони навколишнього природного середовища та науково-технічного співробітництва [177].

Напрямами реалізації технічного співробітництва та консультування цієї Рамкової угоди 1996 року визначено такі: 1) відрядження фахівців, наприклад консультантів, експертів, викладачів, наукового та науково-

технічного персоналу тощо; 2) підготовки й підвищення кваліфікації вітчизняних (українських) фахівців і керівних кадрів у сфері економіки, державного управління, управління економікою, соціально-економічного управління та експертів і викладачів в Україні, Німеччині або в інших країнах; 3) постачання обладнання й матеріалів (зокрема транспортні засоби, меблі тощо), необхідних для реалізації різних проєктів; 4) розроблення планів, проведення експертиз і досліджень у будь-який інший прийнятний сторонам спосіб [177].

Рамковою угодою від 1996 року сторони окреслили чітке коло зобов'язань одна перед одною. Зокрема статтею 4 зафіксовано, що Уряд Німеччини бере на себе обов'язки з фінансування таких витрат у межах реалізації проєктів / програм МТД: оплата праці спеціалістів, експертів, фахівців; оплата службових відряджень; придбання відповідних матеріалів визначеними проєктами / програмами МТД; покриття витрат із транспортування та страхування. Крім цього, закріплено статтею 6, що фахівці, спеціалісти, експерти на момент перебування на території України мають дотримуватися положень чинного законодавства України; повністю сприяти досягненню цілей, визначених цією Рамковою угодою або ж проєктами / програмами МТД; не здійснювати жодної професійної або підприємницької діяльності, крім тієї, що визначена відповідним проєктом / програмою МТД; гармонічно співпрацювати з партнерами і колегами з України [177].

Перед Україною також окреслено чіткі зобов'язання. Так, статтею 5 Рамкової угоди від 1996 року зафіксовано, що Уряд України має надавати приміщення, земельні ділянки, приміщення з відповідним оснащенням, необхідним для реалізації конкретного проєкту / програми МТД; допомагати в організації переміщення фахівців, спеціалістів, експертів у межах України, організовувати відрядження; розміщувати відповідно до встановлених нормативів фахівців і членів їхніх родин; надавати послуги місцевого персоналу фахівцям, що перебувають у відрядженні; допомагати фахівцям у

виконанні їхніх завдань, надавати необхідну документацію за вимогою персоналу; виконувати необхідні дії для реалізації проєктів / програм МТД на прохання другої сторони; учиняти інші дії за домовленістю сторін [177].

Аналізуючи положення цієї Рамкової угоди 1996 року, звертаємо увагу, що вона прописана досить деталізовано, з окресленням правового статусу кожної із сторін наявних правовідносин. Зафіксовано, що в разі виникнення спорів між Урядом України та Урядом Німеччини всі суперечки мають вирішуватися в мирний спосіб – за допомогою переговорів або ж в інший прийнятний для сторін спосіб. Тобто Рамкова угода 1996 року не унеможливорює випадків звернення до суду будь-якої із сторін.

Іншим досить продуктивним у межах співпраці між країнами офіційним документом є Угода (у формі обміну нотатками) між Урядом Федеративної Республіки Німеччина та Урядом України про створення місцевих бюро Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ GmbH) та Кредитної установи для відбудови (KfW) від 29 жовтня 2018 року (далі – Угода 2018 року) [178]. Ратифікація цієї міжнародної угоди відбулася за допомогою ухвалення Закону України «Про ратифікацію Угоди (у формі обміну нотатками) між Урядом Федеративної Республіки Німеччина та Урядом України про створення місцевих бюро Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ GmbH) та Кредитної установи для відбудови (KfW)» від 19 грудня 2019 року № 413-IX [179].

Угодою 2018 року на Бюро GIZ GmbH покладено такі завдання: 1) підтримання проєктів / програм, які Бюро GIZ реалізує за дорученням Уряду Німеччина; 2) адміністративна та фахова діяльність, яка стосується всіх проєктів / програм, які реалізує, підтримує та супроводжує Бюро GIZ; 3) здійснення завдань в Україні, а також інших державах відповідно до повноважень, наданих йому Урядом Німеччини; 3) здійснення представництва Бюро GIZ в Україні, а також за потреби надання приміщень та адміністративної підтримки для реалізації проєктів / програм іншими організаціями, які працюють за дорученням Уряду Німеччини [178].

Пунктом 3 Угоди 2018 року зафіксовано завдання Бюро KfW, серед яких можна визначити такі: 1) надання підтримки Україні та виконавцям проєктів / програм під час підготовки та реалізації здійснюваних за дорученням Уряду Німеччини проєктів / програм у межах Фінансового співробітництва; 2) адміністративна та фахова діяльність, яка стосується всіх проєктів / програм, які реалізує, підтримує та супроводжує Бюро KfW за дорученням Уряду Німеччини в межах Фінансового співробітництва; 3) здійснення завдань в Україні, а також інших країнах відповідно до повноважень, наданих йому Урядом Німеччини; 4) здійснення представництва Бюро KfW в Україні, а також за потреби надання приміщень та адміністративної підтримки для реалізації проєктів / програм іншими організаціями, які працюють за дорученням Уряду Федеративної Республіки Німеччина [178].

Цією Угодою 2018 року чітко визначено зобов'язання кожної із сторін – і Німеччини, і України, що свідчить про максимально об'єктивний і чіткий підхід до підписання Угоди і розроблення перспективних кроків до її реалізації. Уряд Німеччини взяв на себе виключно фінансові зобов'язання, пов'язані з належним функціонуванням Бюро GIZ та Бюро KfW: 1) зобов'язання щодо погашення всіх витрат, необхідних для роботи й реалізації завдань Бюро GIZ та Бюро KfW; 2) зобов'язання щодо погашення всіх витрат, пов'язаних із роботою фахівців, відряджених для забезпечення роботи Бюро GIZ та Бюро KfW, а також витрати на найнятий персонал [178].

Натомість Уряд України зобов'язується: 1) забезпечити обставини, у яких вітчизняні державні органи та установи діятимуть із належною ретельністю для того, щоб гарантувати безпеку та захист Бюро GIZ та Бюро KfW; 2) звільнити від плати за ліцензії, оплати всіх мит, зборів і від інших обов'язкових платежів і забезпечити митне оформлення в найкоротші терміни матеріалів, що ввозять за дорученням Уряду Німеччини або однієї з організацій-виконавців для проєктів / програм Бюро GIZ та Бюро KfW; 3) звільнити від усіх прямих податків, які виникають у межах діяльності і потреб Бюро GIZ та Бюро KfW, котрі викладені в цій Угоді; 4) звільнити від

оподаткування ПДВ операції із ввезення на митну територію України товарів, а також операції з постачання послуг і товарів на митній території України, що здійснюються в межах діяльності та потреб Бюро GIZ та Бюро KfW на основі цієї Угоди; 5) забезпечити звільнення від оподаткування акцизним податком операції із ввезення на митну територію України підакцизних товарів (крім алкогольних напоїв і тютюнових виробів), що здійснюються в межах діяльності та потреб Бюро GIZ та Бюро KfW на підставі цієї Угоди; б) підтримувати клопотання Бюро GIZ та Бюро KfW щодо забезпечення телекомунікаційними послугами, радіозв'язком і супутниковим зв'язком відповідно до положень законодавства України з дотриманням вимог із захисту інформації; 7) забезпечити надання необхідних дозволів на використання праці іноземців та осіб без громадянства, надання необхідних посвідок на тимчасове проживання або подібних документів, відповідних віз без стягнення встановлених зборів для відряджених експертів, спеціалістів, фахівців і членів їхніх сімей; 8) відрядженим фахівцям Бюро GIZ та членам їхніх сімей, які мешкають разом із ними, надавати всі права та захищати їхні інтереси згідно з Рамковою угодою [178].

Досліджуючи співпрацю України з Німеччиною, зазначимо, що допомогу надавали Україні через співпрацю з такими донорськими установами Німеччини: Федеральне міністерство закордонних справ Німеччини, BMZ (Федеральне міністерство економічного співробітництва та розвитку Німеччини), BMUB (Федеральне міністерство довкілля, охорони природи, будівництва та безпеки ядерних реакторів), BMEL (Федеральне міністерство продовольства та сільського господарства Німеччини).

Серед найбільших проектів / програм МТД, зареєстрованих Секретаріатом КМУ, профінансованих Німеччиною з 1991 року, можна визначити такі:

– проект МТД «Німецько-український агрополітичний діалог» на 2 млн євро (період реалізації – 01.01.2019–31.12.2024);

- проєкт МТД «Підтримка природно-заповідних територій в Україні» на 14 млн євро (період реалізації – 01.05.2016–30.04.2025);
- проєкт МТД «Консультаційні послуги в рамках проєктів «Реконструкція підстанцій у східній частині України», «Підвищення ефективності передачі електроенергії (модернізація підстанцій)» та «Підвищення енергоефективності в електропередачі (реконструкція трансформаторних підстанцій)» на 8,6 млн євро (період реалізації – 27.04.2018–31.12.2024);
- проєкт МТД «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури (УФСІ VI)» на 9 млн євро (період реалізації – 01.12.2018–31.05.2024);
- проєкт МТД «Найкращі доступні технології та методи управління (НДТМ) для України» на 10 млн євро (період реалізації – 01.02.2019–31.01.2025);
- проєкт МТД «Сприяння розвитку соціальної інфраструктури – Покращення первинної медицини в сільській місцевості – (УФСІ VII)» на 14,5 млн євро (період реалізації – 01.11.2019–31.12.2024);
- проєкт МТД «Підтримка національного Фонду енергоефективності та програми екологічних реформ (S2I) в Україні» на 7,3 млн євро (період реалізації – 01.05.2018–31.03.2025);
- проєкт МТД «Зміцнення ресурсів для сталого розвитку приймаючих громад на сході України» на 15,7 млн євро (період реалізації – 22.11.2019–30.04.2024);
- проєкт МТД «Спеціальна програма підтримки східної України (підконтрольні Уряду території) / EU4ResilientRegions» на 20 млн євро (період реалізації – 01.11.2019–31.03.2024);
- проєкт МТД «Підтримка реформи децентралізації в Україні / Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку (UDU/U-LEAD з Європою: фаза II)» на 103 млн євро (період реалізації – 01.07.2020–31.12.2024);

– проєкт МТД «Покращення житлових умов внутрішньо переміщених осіб на сході України» на 72 млн євро (період реалізації – 25.03.2020–24.03.2025).

Основними напрямками залучення МТД від США з початку повномасштабної війни є такі: 1) підтримка ветеранів; 2) прозорість державного управління; 3) професійна освіта; 4) ефективність передання електроенергії; 5) державне і муніципальне управління в надзвичайних ситуаціях тощо. Найбільші за обсягом фінансування проєкти МТД, профінансовані Німеччиною після початку повномасштабної війни, наведено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Загальна інформація щодо найбільших за обсягами проєктів МТД, укладених із Німеччиною з 24 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Посилення місцевого самоврядування в Україні	16,4	22.12.2022 – 31.12.2026	Комунальне підприємство «Чернівціводоканал», м. Чернівці	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Комунальне підприємство «Чернівціводоканал», м. Чернівці
Професійна освіта у Східному партнерстві	20	01.04.2023 – 31.03.2028	Міністерство освіти і науки України, Вище професійне училище № 41, м. Тульчин	Міністерство освіти і науки України	Український фонд соціальних інвестицій
Ефективне державне управління завдяки GovTech і прозорості в Україні	10	01.01.2023 – 31.12.2025	Міністерство цифрової трансформації України, Міністерство енергетики України	Міністерство цифрової трансформації України	Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) ГмбХ
Професійна освіта в Україні / Skills4Recovery	10	01.07.2023 – 30.06.2026	Заклади первинної професійної підготовки, професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти	Міністерство економіки України, Міністерство освіти і науки України	Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) ГмбХ
Підвищення ефективності передання електроенергії (інтеграція української ОЕС до європейської об'єднаної енергосистеми) V	76	13.10.2023 – 31.12.2028	Приватне акціонерне товариство «Національна енергетична компанія «Укренерго»	Міністерство енергетики України	Приватне акціонерне товариство «Національна енергетична компанія «Укренерго»
Підтримка державного та муніципального управління надзвичайними ситуаціями в Україні	15,5	01.08.2023 – 31.07.2026	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	Німецьке товариство міжнародного співробітництва (GIZ) ГмбХ

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

З 1991 року Канада проявляла значну зацікавленість Україною як країною-реципієнтом МТД, та вже у 2005 році Україна увійшла до двадцятки країн, які були основними реципієнтами МТД від Канади. З Канадою Україна співпрацює на підставі укладеного Меморандуму про взаємодію між Урядом України і Урядом Канади щодо канадської програми співробітництва від 24.10.1994 (далі – Меморандум 1994 року) [180].

У межах Меморандуму 1994 року можливим є надання таких видів допомоги: МТД, гуманітарна допомога, регіональна допомога, багатостороння допомога, комерційні кредити. Метою підписання цієї міжнародної угоди були: прагнення покращити і зміцнити дружні відносини між Україною та Канадою; активізувати інвестиційні потоки, допомогти в процесі реформування ринкової економіки та побудови демократичних принципів функціонування України; забезпечити подальшу співпрацю і співробітництво [180].

Відповідно до положення статті 1 Меморандуму 1994 року цілями програми співпраці Канади та України є такі: 1) *підтримання переходу до ринкової економіки та фактичне реформування економіки в державі;* 2) *сприяння інвестиційним процесам і розвитку торговельних зв'язків;* 3) *допомога в ефективному державному управлінні;* 4) *заохочення демократичних процесів, розвитку політичного плюралізму в Україні, забезпечення дотримання принципу верховенства права та закону, забезпечення дотримання міжнародних норм і стандартів;* 5) *сприяння дотриманню прав людини та поважанню її свобод;* 6) *полегшення страждань;* 7) *забезпечення та зміцнення ядерної безпеки в Україні;* 8) *сприяння гендерній рівності та рівноправності між чоловіком і жінкою;* 9) *захист навколишнього середовища та його збереження;* 10) *сприяння глобалізації та забезпеченню глобальних інтересів України і Канади* [180].

Меморандумом 1994 року закріплено, що фактична співпраця з Канадою відбувається в таких формах: 1) *призначення канадських радників та експертів в Україну для довгострокових або короткострокових місій і*

проектів співробітництва; 2) постачання обладнання, товарів, матеріалів і послуг, необхідних для успішного виконання в Україні проектів / програм співробітництва 3) надання стипендій громадянам України для навчання і професійної підготовки або перепідготовки її в Канаді або Україні; 4) розвиток і сприяння діловим стосункам між корпораціями, установами та окремими фізичними або юридичними особами України і Канади; 5) направлення місій в Україну для проведення моніторингу, аналізу та оцінювання проектів / програм співробітництва; 6) будь-які інші взаємно узгоджені форми співробітництва [180].

Серед найбільших проектів / програм МТД, зареєстрованих Секретаріатом КМУ, профінансованих Канадою з 1991 року, заслуговують на увагу такі:

- проект МТД «Розвиток молочного бізнесу в Україні» на 21,6 млн кан. дол. (період реалізації – 01.04.2014–30.09.2024);
- проект МТД «Залучення експертів Канадської поліції в Україну» на 30 млн кан. дол. (період реалізації – 08.12.2016–31.03.2025);
- проект МТД «Голос жінок і лідерство – Україна» на 4,7 млн кан. дол. (період реалізації – 01.03.2019–31.05.2024);
- проект МТД «Жінки України: залучені, спроможні, незламні» на 4,7 млн кан. дол. (період реалізації – 25.03.2019–30.06.2024);
- проект МТД «Супровід урядових реформ в Україні (SURGe)» на 25 млн кан. дол. (період реалізації – 30.09.2019–31.12.2024);
- проект МТД «Мобільні центри надання адміністративних послуг для постраждалого від конфлікту населення Східної України» на 17,5 млн кан. дол. (період реалізації – 27.03.2019–30.06.2025);
- проект МТД «Досягнення прориву у розбудові ефективної відповіді на гендерно зумовлене насильство в громадах (AMBER)» на 7 млн кан. дол. (період реалізації – 01.04.2021–31.03.2026);

– проєкт МТД «Жінки залучені: шлях до зростання та економічної безпеки (Крила)» на 7,7 млн кан. дол. (період реалізації – 09.03.2020–31.03.2025).

Зважаючи на основні проєкти МТД, фінансовані Канадою з проголошення незалежності України, зазначимо, що основними напрямками залучення й використання МТД в Україні були такі: 1) екологічні, кліматичні зміни, пом'якшення наслідків таких змін, управління водними ресурсами; 2) захист прав жінок і гендерна рівність; 3) інклюзивне управління, поширення демократичних цінностей, захист прав і свобод людини, забезпечення верховенства права; 4) забезпечення та захист людської гідності, охорона здоров'я, гуманітарна допомога, харчування, розвиток освіти всіх рівнів; 5) розвиток агропромислового комплексу, поширення й популяризація зелених технологій, відновлювальна енергетика. Зауважимо, що з 1991 року Україна отримала МТД загальним обсягом більш ніж 500 тис. канадських доларів. З початку повномасштабного вторгнення в Україні з Урядом Канади було укладено міжнародні договори на реалізацію двох проєктів МТД, загальну інформацію щодо яких відображено в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Загальна інформація щодо найбільших за обсягами проєктів МТД, укладених із Канадою з 24 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, млн кан. дол.	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Людський вимір – інклюзивні дані для стабільності та розвитку	12	28.02.2022 – 31.03.2024	Цільові громади – представники місцевої влади разом із громадськими ініціативними групами, зокрема молодь, жінки та організоване громадське суспільство (будуть визначені у процесі реалізації проєкту)	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Міжнародна організація з міграції (МОМ)
Проєкт сприяння розвитку надійної, відповідальної та стресостійкої поліцейської служби	4,8	29.01.2023 – 31.01.2025	Національна поліція України та її підрозділи: Державна установа «Центр обслуговування підрозділів Нацполіції, Департамент патрульної поліції Національної поліції України	Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України	Alinea International Ltd.

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Правовим базисом для співпраці України з Норвегією є такі угоди: 1) Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про співробітництво у сфері ядерної і радіаційної безпеки, зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему від 30.11.2012 [181]; 2) Рамкова Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про технічне та фінансове співробітництво від 18.10.2016 [182].

Підписуючи Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про співробітництво у сфері ядерної і радіаційної безпеки, зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему (ратифіковану Законом України № 325-VII від 05.06.2013 [183]) (далі – Угода 2012 року), уряди України та Норвегії поставили за мету: 1) підвищити рівень ядерної, радіаційної та екологічної безпеки на Чорнобильській атомній електростанції та інших атомних електростанціях в Україні; 2) акцентувати увагу на важливості міжнародної співпраці в розвитку питання зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та забезпеченні екологічної безпеки у світі; 3) підкреслюючи відповідальність України щодо питання забезпечення належної радіаційної, ядерної, екологічної безпеки як на території Чорнобильської атомної електростанції, так і на території об'єкта «Укриття» та всієї території України; 4) розширити ефективне співробітництво в інших напрямках радіаційної та ядерної безпеки та врегулювати питання щодо нерозповсюдження зброї масового знищення [181].

Аналізуючи положення Угоди 2012 року, звертаємо увагу на чітке визначення дефініції «міжнародна технічна допомога», яке є основою цього документа. Сторони домовилися, що цією категорією вони вважатимуть різні ресурси, які надаються на умовах та в обсягах, визначених цією Угодою, на безповоротній і безоплатній основі Урядом Норвегії в особі відповідного донора у вигляді майна, котре є необхідним для забезпечення виконання

завдань проєктів / програм МТД, що ввозиться на територію України; послуг і робіт; прав інтелектуальної власності; фінансових та інших ресурсів, котрі не є забороненими відповідним законодавством країн сторін Угоди [181].

Закріплено, що органами, уповноваженими на реалізацію Угоди 2012 року, є такі: 1) з боку України – Державне агентство України з управління зоною відчуження; 2) з боку Норвегії – Міністерство закордонних справ. Водночас співробітництво може бути реалізованим за напрямками, які чітко закріплені Угодою, а саме: обмін необхідною інформацією та технологічними новаціями на підставі положень законодавства та стандартів сторін Угоди; реалізація науково-дослідних проєктів / програм, їхнє спільне планування, розроблення, подання та обмін результатами; здійснення спільних семінарів, нарад, навчання персоналу, підвищення кваліфікації; постачання обладнання, матеріалів, надання послуг, необхідних у межах реалізації відповідних проєктів / програм; інші напрями і питання в межах ефективного забезпечення радіаційної та ядерної безпеки, припинення експлуатації Чорнобильської атомної електростанції [181].

Іншою, не менш важливою в межах співпраці угодою, є Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегії про технічне та фінансове співробітництво від 18.10.2016, ратифікована Законом України № 1969-VIII від 22.03.2017 (далі – Угода 2016 року) [184].

Положенням статті 1 Угоди 2016 року зафіксовано мету її підписання – побудова правових процедур, норм і положень задля спрощення та підтримання реалізації програм / проєктів, що належать до сфери дії цієї Угоди. Водночас сама Угода 2016 року поширює свою дію на всі проєкти / програми МТД, котрі реалізуються в Україні та фінансуються норвезькою стороною або в повному, або в частковому обсязі [182].

Позитивним аспектом цієї Угоди 2016 року також можна визначити й те, що вона чітко окреслює розуміння категорій «технічна допомога» та «фінансова допомога». Технічною є допомога, яка містить у собі проведення консультацій, тренінгів, передання ноу-хау, постачання різного обладнання та

матеріалів у межах проєктів / програм МТД, передання допомоги, пов'язаної із впровадженням нових і новітніх технологій, необхідних для успішної реалізації проєктів / програм МТД. Натомість гранти для фінансування постачання обладнання, товарів, матеріалів, робіт і послуг, необхідних для ефективної реалізації проєктів / програм МТД, є фінансовою допомогою [182].

Угодою 2016 року зафіксовано, що кожний укладений між Україною та Норвегією проєкт / програма МТД є предметом окремих домовленостей і переговорів між сторонами таких програм / проєктів МТД, де чітко визначено всі особливості, правовий статус сторін і механізми реалізації таких проєктів / програм [182].

Аналізуючи положення Угоди 2016 року, акцентуємо увагу на тому, що лише в обмеженому колі рамкових угод із країнами-партнерами в тексті такої угоди з'являється положення антикорупційного характеру. Так, статтею 4 зафіксовано, що сторони дотримуються нульової терпимості щодо корупції та інших фінансових порушень, які можуть виникати в межах і пов'язані з програмами / проєктами. Політика нульової терпимості розповсюджується на всіх співробітників, консультантів та інших позаштатних співробітників і партнерів, залучених до виконання програм / проєктів [182].

Норвегія як країна-донор укладає угоди від імені або Норвезького агентства з радіаційного захисту, або Міністерства закордонних справ. Водночас найбільш цікавими напрямками для фінансування були такі: 1) для Норвезького агентства з радіаційного захисту головними були безпека експлуатації атомних електростанцій в Україні; забезпечення функціонування та розвиток потенціалу Держатомрегулювання; забезпечення обладнанням щодо виявлення ядерних матеріалів і радіоактивних матеріалів, дозиметрів тощо; 2) Міністерство закордонних справ було зацікавленим у розвитку статистичного потенціалу, модернізації статистичної інфраструктури; 3) гендерна рівність і підвищення безпеки для жінок у громадах східної України, мінімізація наслідків гендерного насильства; 4) формування бази даних електронних карт в Україні. Аналізуючи ці напрями фінансування,

зауважимо, що для Норвегії основними були завжди національна безпека, ядерна безпека, захист навколишнього середовища. На сьогодні, відповідно до положень Урядової угоди між Урядом України та Урядом Норвегії, окреслено два основні напрями співпраці: 1) запобігання виходу з-під контролю, який можливо контролювати, радіоактивних і ядерних матеріалів; 2) мінімізація ризиків радіоактивного забруднення та/або надзвичайних випадків.

За роки дії вищенаведених угод між Україною та Норвегією в Україні реалізуються на сьогодні такі найбільші за обсягом фінансуванням проекти / програми МТД:

– проєкт МТД «Статистичний розвиток: інституційне співробітництво між Статистикою Норвегії та Державною службою статистики України» на 54,6 норв. крон (період реалізації – 01.10.2017–31.12.2025);

– проєкт МТД «Розробка проєкту нормативно-правового акта «Загальні положення захищеності ядерних установок, ядерних матеріалів, радіоактивних відходів, інших джерел іонізуючого випромінювання» на 1 млн норв. крон (період реалізації – 11.11.2021–28.02.2024);

– проєкт МТД «Розробка нормативного документа «Критерії прийнятності медичного радіологічного обладнання в діагностичній радіології» на 1 млн норв. крон (період реалізації – 11.11.2021–28.02.2024);

– проєкт МТД «Розробка нормативного документа «Правила радіаційної безпеки в інтервенційній радіології» на 1 млн норв. крон (період реалізації – 11.11.2021–28.02.2024).

Узагальнюючи наведені офіційні дані, зауважимо, що одним із найбільш плідних років щодо співпраці був саме 2015 рік, коли Норвегія профінансувала укладення проєктів / програм на залучення і використання МТД в Україні загальною сумою 310 млн норвезьких крон. Із 22 лютого 2022 року було реалізовано проєктів МТД в Україні загальною сумою більш ніж 20 млн норвезьких крон. Загальну інформацію з цього питання відображено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Найбільші за обсягом проекти, профінансовані Норвегією
із 22 лютого 2022 року

Назва проекту	Бюджет, млн норв. крон	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Підтримка Держатомрегулювання щодо ліцензування джерел іонізуючого випромінювання медичного призначення	2,4	14.11.2023 – 31.01.2025	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державна інспекція ядерного регулювання України
Оцінювання наявного часу для реагування оператора в разі повного знеструмлення ЗАЕС з урахуванням зниженого енерговиділення після довготривалого простою	1,6	27.11.2023 – 28.02.2025	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державне підприємство «Державний науково- технічний центр із ядерної та радіаційної безпеки»
Підготовка та перевезення джерел іонізуючого випромінювання в умовах воєнних ризиків	2,3	27.11.2023 – 31.08.2025	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державне підприємство «Державний науково- технічний центр із ядерної та радіаційної безпеки»
Розробка Плану дій із відновлення та завершення процесу ліцензування ЯПУ «Джерело нейтронів» на етапі життєвого циклу «будівництво та введення в експлуатацію» з урахуванням тривалого простоя та пошкоджень унаслідок обстрілів Російської Федерації	1,4	14.11.2023 – 30.09.2024	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державне підприємство «Державний науково- технічний центр із ядерної та радіаційної безпеки»
Підтримка та координація діяльності за спільними проєктами DSA / Держатомрегулювання	1,8	25.07.2023 – 31.12.2028	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державна інспекція ядерного регулювання України	Державне підприємство «Державний науково- технічний центр із ядерної та радіаційної безпеки»
Засоби індивідуального захисту для Державної прикордонної служби України	5	29.11.2022 – 31.12.2024	Окрема комендатура охорони й забезпечення Державної прикордонної служби України (в/ч 1498)	Міністерство внутрішніх справ України, Адміністрація Державної прикордонної служби України	Нордиск Сіккерхет АС/Nordisk Sikkerhet AS

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Україна співпрацює зі Швецією із 2007 року на підставі укладеної Угоди між Урядом України та Урядом Швеції про загальні умови технічного та фінансового співробітництва від 29.08.2007, ратифікованої нашою державою Законом України від 04.06.2008 № 320-VI (далі – Угода 2007 року) [185]. Основою цього документа були загальні умови і положення щодо фінансового та технічного співробітництва між Україною та Швецією, які представляли Міністерство економіки України та Шведське агентство з питань міжнародної співпраці розвитку (Sida) відповідно [186].

У змісті Угоди 2007 року акцентовано увагу на ефективності використання ресурсів фінансового або технічного характеру. Обов'язок щодо забезпечення ефективного використання шведської допомоги повністю покладено на українську сторону, а випадки нецільового використання ресурсів мають бути розслідувані відповідно до положень чинного законодавства та притягнуті до відповідальності винні особи. У процесі реалізації проєктів / програм МТД Україна має вчасно надавати Швеції щоквартальні та річні звіти задля перевірки цільового використання фінансових і технічних ресурсів [186].

Ця Угода 2007 року була основою для низки проєктів / програм МТД, що реалізуються в Україні, найбільшими за обсягами фінансування можна визначити такі:

- проєкт МТД «Підтримка децентралізації в Україні – Фаза II» на 80 млн шв. крон (період реалізації – 01.01.2020–31.01.2024);
- проєкт МТД «Трамплін до рівності: Проєкт зі зміни соціальних норм та викорінення гендерних стереотипів задля сталого розвитку та добробуту жінок і чоловіків в Україні» на 27 млн шв. крон (період реалізації – 07.09.2020–30.09.2024);
- проєкт МТД «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні (Підтримка DIA)» на 40 млн шв. крон (період реалізації – 01.01.2021–01.05.2024);

– проєкт МТД «Ефективне управління державними активами та громадський контроль» на 13,5 млн шв. крон (період реалізації – 01.04.2021–31.03.2024).

Для максимально чіткого окреслення цілей і напрямів залучення та використання МТД в Україні Швецією було ухвалено у 2014 році Стратегію співробітництва Швеції з метою реформ із країнами Східної Європи, Західних Балкан і Туреччини (2014–2020 рр.). Відповідно до положень цієї Стратегії базовими напрямками співробітництва було визначено такі: 1) економічний розвиток України та посилення економічної інтеграції до стандартів розвитку європейських країн, фактичний розвиток ринкової економіки; 2) захист прав людини, популяризація демократичних цінностей, забезпечення дотримання принципів законності та верховенства права; 3) захист навколишнього середовища, захист клімату від негативних наслідків і дій, підвищення стійкості до впливів навколишнього середовища та змін клімату. Аналізуючи особливості співпраці України зі Швецією, можна визначити, що така співпраця ґрунтується на організації та проведенні щорічних зустрічей із представниками Sida та запрошенням бенефіціарів проєктів / програм МТД. Метою проведення таких заходів є загальний огляд стану реалізації проєктів / програм МТД, що реалізуються, узгоджуються перспективи подальшого фінансування та укладення нових проєктів / програм МТД. На одній із таких зустрічей у 2019 році було переглянуто портфель фінансування України та укладено Протокол між Мінекономіки України та Посольством Королівства Швеції в Україні щодо перегляду портфеля проєктів / програм МТД, що фінансує Швеція. Також було обговорено питання щодо розроблення та ухвалення нової Стратегії співпраці на 2021–2027 рр. З початку повномасштабного вторгнення РФ в Україну Швеція не залишалась осторонь. У таблиці 2.9 наведено зведену інформацію щодо найбільших за обсягом проєктів МТД, укладених між Урядом України та Урядом Швеції з 22 лютого 2024 року.

Таблиця 2.9 – Найбільші за обсягами проекти, профінансовані Швецією з 22 лютого 2022 року

Назва проекту	Бюджет, млн шв. крон	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Посилене партнерство для сталого відновлення	45	01.12.2022 – 30.11.2025	Органи місцевого самоврядування, територіальні громади, неурядові організації, які визначатимуться в процесі реалізації проекту	Вінницька обласна військова адміністрація, Волинська обласна військова адміністрація, Тернопільська обласна військова адміністрація, Хмельницька обласна військова адміністрація, Чернівецька обласна військова адміністрація	Програма розвитку Організації Об'єднаних націй (ПРООН)
Забезпечення гарного врядування завдяки участі громадськості та підвищенню якості надання послуг і захисту довкілля на сході України	35	01.03.2022 – 31.12.2024	Виконавчий комітет сільських, селищних, міських рад Дніпропетровської, Миколаївської, Сумської, Чернігівської областей	Донецька обласна державна адміністрація / Донецька обласна військова адміністрація, Луганська обласна державна адміністрація / Луганська обласна військова адміністрація	Програма розвитку Організації Об'єднаних націй (ПРООН)
Впровадження PSA RiskSpectrum/RiskWater у ДП «НАЕК «Енергоатом»	3,7	20.12.2022 – 31.01.2024	Державне підприємство «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом», ВП «Рівненська АЕС», м. Вараш Рівненської обл., ВП «Хмельницька АЕС», м. Нетішин Хмельницької обл., ВП «Південноукраїнська АЕС», м. Южноукраїнськ Миколаївської обл., ВП «Науково-технічний центр», м. Київ	Міністерство енергетики України	RiskSpectrum AB

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Не менш важливою країною-партнером для України є Швейцарія, співпраця з якою ґрунтується на основі Рамкової угоди між Урядом України

та Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне співробітництво від 13 жовтня 1997 року, ратифікованої Законом України 14 травня 1999 року (далі – Рамкова угода 1997 року) [187]. Суб'єктами формування державної політики щодо укладення і реалізації проєктів МТД є Швейцарське агентство з розвитку та співробітництва та Державний секретаріат Швейцарії з економічних питань.

Мету укладення Угоди між Україною та Швейцарією окреслено такими напрямками: 1) прагнення побудувати міцні дружні відносини між країнами; 2) бажання зміцнити зв'язки між країнами через розвиток фінансового та технічного співробітництва; 3) забезпечити економічний і соціальний розвиток в Україні через підтримання реалізації проєктів / програм МТД соціального та економічного характеру; 4) допомогти Україні в повноцінному переході до ринкової економіки та забезпечити розвиток і становлення демократичних засад у державі [188].

Змістом Рамкової угоди 1997 року чітко закріплені види співробітництва, які можливі між Україною і Швейцарією в межах цієї Угоди: 1) технічна допомога; 2) фінансова допомога; 3) гуманітарна допомога, розгорнуту характеристику яких наведено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Види співробітництва між Україною та Швейцарією, визначені Угодою між Урядом України та Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне співробітництво від 13 жовтня 1997 року

№ пор.	Вид співробітництва	Характеристика співробітництва	Суб'єкт співробітництва
1	Технічна допомога	Передання ноу-хау через проведення консультацій, підготовку кадрів, забезпечення інших послуг, постачання відповідного обладнання та матеріалів, необхідних для ефективної реалізації проєктів / програм МТД та підтримання процесу політичних і економічних перетворень в Україні	Дирекція з питань розвитку та співробітництва Федеративного департаменту закордонних справ Швейцарської Конфедерації

Продовження таблиці 2.10

№ пор.	Вид співробітництва	Характеристика співробітництва	Суб'єкт співробітництва
2	Фінансова допомога	Фінансування постачання товарів із Швейцарії, обладнання та матеріалів для пріоритетних проєктів / програм МТД задля розвитку інфраструктури, соціально-економічного розвитку	Федеральне відомство зовнішніх економічних зв'язків Федерального департаменту національної економіки Швейцарської Конфедерації
3	Гуманітарна допомога	Надання товарів, послуг у межах окремо визначених домовленостей про співробітництво	Дирекція з питань розвитку та співробітництва Федерального департаменту закордонних справ Швейцарської Конфедерації

Джерело: складено автором на підставі положень Рамкової угоди між Урядом України та Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне співробітництво [188].

Для вітчизняного законодавства Рамкова угода 1997 року зі Швейцарією є одним із перших офіційних документів, де колосальну увагу зосереджено на антикорупційних заходах і задекларовано нетерпимість до корупції у сфері реалізації проєктів / програм МТД. Зокрема в положенні статті 4 закріплено, що договірні Сторони зобов'язуються ставитися відповідально до факту корупції, яка підриває процес управління, обмежує можливості ресурсів із сприяння розвитку та ставить під загрозу відкриту та чесну конкуренцію, що ґрунтується на співвідношенні ціни та якості. Сторони зобов'язуються спільними зусиллями вести боротьбу проти корупції та проголошують, що будь-яка пропозиція, сплата, винагорода чи прибуток, що можуть бути розцінені як незаконні чи хабарництво або ж як безпосередній чи непрямий подарунок чи винагорода за отримання якого-небудь контракту, усе це в межах цієї Рамкової угоди 1997 року стане підставою до припинення постачання обладнання та скасування результатів тендера. Може бути вжито додаткових заходів відповідно до чинного законодавства Сторін [188].

Сьогодні співпраця зі Швейцарією відбувається, ґрунтуючись на Програмі швейцарського співробітництва з Україною на 2020–2023 рр., яка була укладена за фактом перегляду у 2019 році портфеля чинних проєктів / програм МТД [189]. На її основі було укладено низку нових проєктів / програм МТД зі значними обсягами фінансування, найбільші з яких:

– проєкт МТД «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України» на 8 млн шв. франків (період реалізації – 23.08.2019–31.12.2027);

– проєкт МТД «Електронне урядування задля підзвітності влади та участі громади (EGAP)» 22,6 млн шв. франків (період реалізації – 01.07.2019–30.04.2024);

– проєкт МТД «Швейцарсько-український проєкт DECIDE – «Децентралізація для розвитку демократичної освіти» 11,7 млн шв. франків (період реалізації – 01.02.2020–31.01.2025);

– проєкт МТД «Скорочення поширеності факторів ризику неінфекційних захворювань (НІЗ) в Україні» на 6,8 млн шв. франків (період реалізації – 02.11.2020–31.10.2024);

– проєкт МТД «Надання технічної та фінансової допомоги для передачі вживаних трамваїв до міста Вінниця (II Фаза)» на 3,2 млн шв. франків (період реалізації – 04.10.2021–30.09.2024).

Програма швейцарського співробітництва з Україною на 2020–2023 рр. здійснила ґрунтовний аналіз попередніх напрацювань між країнами як партнерами у сфері залучення й використання МТД [189]. Зокрема звернуто увагу, що саме Швейцарії належить головна роль у формуванні Координаційної ради донорів із питань децентралізації. Саме завдяки наміру підвищити якість державного управління в Україні, якісного надання послуг в Україні було спільно розроблено 35 нормативно-правових актів, котрі увійшли до «пакета реформи децентралізації». За фактом укрупнення відповідних громад, що було розпочато ще у 2015 році, відбулося створення 831 об'єднаної територіальної громади, що містить у собі 3796 дрібних населених пунктів із

загальною кількістю населення більш ніж 7 млн осіб. А завдяки фінансовій децентралізації, яка була в основі всього процесу децентралізації, загальний обсяг доходів місцевих бюджетів збільшився втричі лише за перші три роки фінансування. Крім розвитку процесів децентралізації, Швейцарії було цікаво підтримувати впровадження в Україні електронного врядування, концепції відкритих даних, електронної демократії. Сфері охорони здоров'я також було приділено значну увагу через підтримання процесів реформування політики Міністерства охорони здоров'я України, формування ефективної первинної ланки медичної допомоги, модернізації процесів фінансування системи охорони здоров'я та впровадження гарантованого державного пакета медичних послуг. У сфері економічного розвитку актуальним для Швейцарії постало питання реформування сільського господарства, а саме: розвиток органічного сільського господарства, забезпечення молочної продукції, збільшення фінансування сфери АПК, адаптація сільськогосподарської продукції в Україні до загальноприйнятих стандартів ЄС [189].

Аналізуючи зміст проєктів / програм МТД, котрі реалізувалися в Україні за підтримки Швейцарії, можна дійти висновку, що базовими напрямками фінансування та найбільш цікавими до співробітництва сферами є охорона здоров'я, підтримка сталого розвитку, розвиток демократичних цінностей, формування здорової конкуренції, мир і захист. Відповідно до офіційних даних КМУ, за 2020–2023 рр. Україна отримала від Швейцарії допомоги у вигляді МТД загальною сумою 108 млн швейцарських франків. Загальний обсяг фінансування проєктів МТД із 22 лютого 2022 року відображено в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11 – Найбільші за обсягами проекти, профінансовані Швейцарією із 22 лютого 2022 року

Назва проекту	Бюджет, млн шв. франків	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Розвиток медичної освіти в Україні, фаза 2	6,8	01.07.2023 – 30.06.2027	Приватний заклад вищої освіти «Академія Добробут», м. Київ; Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці; Житомирський медичний інститут Житомирської обласної ради, м. Житомир	Міністерство охорони здоров'я України	Швейцарський інститут тропічного та громадського здоров'я (ШІТГЗ)
Культура пам'яті в повоєнній Україні	8	01.04.2023 – 31.03.2024	ГО «Музей сучасного мистецтва»	Міністерство культури та інформаційної політики України	ГО «Музей сучасного мистецтва»
Публічно-приватне партнерство для поліпшення професійної освіти в Україні, фаза 3	8	25.07.2023 – 30.06.2027	Заклади професійної (професійно-технічної) освіти	Міністерство освіти і науки України	Швейцарська фундація технічного співробітництва з розвитку «Свісконтакт» (Swisscontact)
Згуртованість та регіональний розвиток України, UCORD	8,7	01.12.2022 – 30.11.2026	Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, навчальні заклади, наукові установи	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	NIRAS Sweden AB
Проект з екстреної підтримки для покращання та відновлення залізничної інфраструктури України	14	23.12.2022 – 31.12.2024	Акціонерне товариство «Українська залізниця»	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	SCHWINAG AG
Забезпечення теплопостачання лікарень м. Кременчука	2,5	07.10.2022 – 31.05.2024	Кременчуцька міська рада; Павлоградська міська рада; Покровська міська військова адміністрація	Міністерство розвитку громад і територій України	ГО «Асоціація енергоаудиторів України»

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Співробітництво України з Великобританією розпочалося з укладення Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Великобританії стосовно технічної допомоги від 10.02.1993 (далі – Меморандум 1993 року) [190].

У рамках співпраці з Великобританією та укладеного Меморандуму 1993 року під технічною допомогою йшлося про передання британського досвіду, підготовки, умінь і навичок задля підтримання політичних, економічних, адміністративних реформ в Україні, допомогу Україні в повноцінному переході до ринкових принципів побудови економіки [190]. Відповідальним органом з боку країни-партнера визначено Британський Урядовий фонд «Ноу-Хау», пріоритетними напрямками та секторами якого є такі: 1) сфера харчування, а саме вдосконалення виробництва, підвищення виробничих потужностей; 2) створення передумов для функціонування малих підприємств і державних служб зайнятості; 3) ефективна експлуатація джерел енергії, поступове підвищення їхньої ефективності; 4) розвиток сфери надання фінансових послуг, імплементації кращих західних практик у цій сфері [190].

Меморандумом 1993 року закріплено, що обов'язок із забезпечення ефективного використання МТД повністю лежить на Україні. Водночас Україна зобов'язується надавати будь-який необхідний доступ до реалізації контрольних заходів із боку Британського Урядового фонду «Ноу-Хау», проведення моніторингу та оцінювання ефективності використання МТД [190].

У подальшому у 2009 році було укладено ще один основоположний для співробітництва документ – Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством енергетики і кліматичних змін Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії та Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи про співробітництво у сфері радіаційної безпеки, фізичного захисту й нерозповсюдження ядерних матеріалів від 31.08.2009 (далі – Меморандум 2009 року) [191].

Цим Меморандумом 2009 року українська та британська сторони встановили рамки для сприяння співробітництву у сфері радіаційної безпеки, нерозповсюдження ядерних матеріалів і фізичного захисту в Україні, а його положення застосовують до проєктів / програм МТД, котрі реалізуються для досягнення завдань і цілей зміцнення радіаційної безпеки, нерозповсюдження ядерних матеріалів і фізичного захисту в Україні. Водночас для єдиного розуміння категорії «технічна допомога» у межах реалізації цього Меморандуму 2009 року ним закріплено дефініцію, де під МТД йдеться про будь-яку форму безоплатної допомоги або внеску, що надає Великобританія відповідно та на підставах Меморандуму 2009 року [191].

З метою ефективної реалізації проєктів / програм МТД в межах дії Меморандуму 2009 року закріплено створення Британсько-українського комітету з питань виконання Меморандуму, адміністративно-правовий статус якого окреслено такими напрямками роботи: 1) обговорення можливих форм співробітництва, розгляд питання щодо розроблення та реалізації проєктів / програм МТД; 2) моніторинг механізмів залучення та виконання проєктів / програм МТД з метою пошуку проблемних моментів у такій реалізації, підготовка рекомендацій для їхнього вирішення; 3) формування рекомендацій щодо перспектив розвитку та модернізації українсько-британського співробітництва та їхня відповідність програмам Глобального партнерства [191].

Саме напрям підтримання реформ в Україні завжди був основним у межах фінансування проєктів МТД. Наприклад, одним із найбільших проєктів, що було реалізовано в Україні, є програма МТД щодо підтримання України «УК – UA: Підтримка реформ в Україні» 2014–2016 рр. загальною сумою більш ніж 10 млн фунтів стерлінгів. У 2015 р. було засновано Фонд ефективного врядування, метою функціонування якого є створення та підтримання діяльності проєвропейських інституцій у державах Східної Європи, що вимушені протистояти агресивній політиці Росії. Водночас основними напрямками фінансування є надання допомоги в межах боротьби з

корупцією, економічна підтримка і розвиток, реалізація економічного потенціалу країн – реципієнтів допомоги, надання гуманітарної допомоги в умовах воєнного конфлікту. Робота цього Фонду поширюється на такі країни, як Україна, Молдова, Грузія, Сербія та Боснія і Герцеговина. У 2021 році в Україні розпочалася реалізація одного з найбільших за обсягами фінансування від Великобританії проєкту МТД – Фонд «Партнерство за сильну Україну» на 90 млн фунтів із встановленим періодом реалізації від 07.12.2021 до 30.11.2024. З початку повномасштабного вторгнення Великобританія збільшила обсяги допомоги у формі МТД. Загальну характеристику найбільших проєктів МТД наведено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 – Найбільші за обсягами проєкти, профінансовані Великобританією з 22 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, млн фунтів стерлінгів	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Відкрите та підзвітне відновлення України: підтримка Уряду України в розробленні цифрової екосистеми для підзвітного управління відновленням (DREAM)	1,5	19.05.2023 – 01.05.2027	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури	Open Contracting Partnership
Робимо порядок денний «Жінки. Мир. Безпека» для українських жінок дієвим: регіональні та секторальні рішення для викликів, з якими стикаються жінки в Україні під час війни	1,5	01.04.2023 – 01.03.2024	МБФ «Український жіночий фонд»; ГО «Асоціація жінок-юристок України «ЮрФем»; ГО «Інформаційно-консультативний жіночий центр»	Апарат Урядової уповноваженої з питань гендерної політики Секретаріату Кабінету Міністрів України	Міжнародний благодійний фонд «Український жіночий фонд»
Підтримання реформи судового врядування в Україні (фаза III)	0,8	01.07.2023 – 31.12.2024	Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів	Вища рада правосуддя, Вища кваліфікаційна комісія суддів	Міжнародна організація права розвитку (IDLO)
Просування участі жінок і ЛГБТК-спільнот у політичному та громадському житті в Україні	2,5	18.10.2022 – 31.03.2025	ГО «Інститут розвитку регіональної преси», м. Київ; ГО «Інститут креативних інновацій», м. Житомир	Не визначено	Національний демократичний інститут міжнародних відносин

Продовження таблиці 2.12

Назва проєкту	Бюджет, млн фунтів стерлінгів	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Стійкі інституції, суспільство та вибори (RISE)	5,6	01.06.2022 – 31.03.2025	Центральна виборча комісія, Агентство з питань запобігання корупції	Центральна виборча комісія	Міжнародна фундація виборчих систем / International Foundation for Electoral Systems
Скоординована підтримка NCA правоохоронного сектору в Україні	0,4	01.02.2023 – 31.03.2024	Національне антикорупційне бюро України	Національне антикорупційне бюро України	Офіс Національного агентства з боротьби зі злочинністю Великої Британії (NCA) при Посольстві Великої Британії в Україні
Посилення стійкості громад у регіонах України	5	01.08.2022 – 31.03.2025	Будуть визначені під час реалізації проєкту	Львівська, Закарпатська, Івано- Франківська, Рівненська обласні військові адміністрації	Програма розвитку Організацій Об'єднаних Націй (ПРООН)

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Крім розвинутих європейських країн, Україна активно співпрацює і з азійськими країнами. Саме пільгове кредитування та безоплатна допомога стали основою програми Офіційної допомоги розвитку (Japan's Official Development Assistance), а з 1997 року стали основою подальшої співпраці у сфері залучення і використання МТД від Японії. Цією програмою було окреслено чотири основних напрями фінансування: 1) охорона здоров'я; 2) розвиток освіти, науки, культури; 3) подолання наслідків Чорнобильської катастрофи в Україні; 4) підвищення рівня професійності та кваліфікації вітчизняних спеціалістів у Японії [171]. А вже у 2004 році Україна з Японією укладає Угоду про технічне співробітництво та грантову допомогу, відповідно до положень якої МТД надається через урядову організацію, що не має статусу

суб'єкта міжнародного публічного права, – Японське агентство міжнародного співробітництва [192]. Це Агентство співпрацює з більш ніж 150 країнами світу та є справжнім «єдиним вікном», через яке Японія надає всі види допомоги з метою розвитку. У 2017 році представництво Японського агентства міжнародного співробітництва розпочало свою роботу на території України, що за період із 24 лютого 2022 року реалізує низку проєктів / програм МТД в Україні, перелік і загальну характеристику яких наведено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Найбільші за обсягами проєкти, профінансовані Японією з 22 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет млн дол. США	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Підтримка підготовки до зими та ремонту об'єктів енергетичної інфраструктури	87,5	01.01.2023 – 31.03.2024	НЕК «Укренерго»; АТ «Укргазвидобування»; КП «Київтеплоенерго»; КП «Теплопостачання міста Одеси»; АТ «Енергетична компанія України»	Міністерство енергетики України, Київська та Одеська міські державні адміністрації	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН)
Програма екстреного відновлення (фаза 2): (програма складається із 10 субпроєктів)	353	14.04.2023 – 01.03.2025	Міністерство аграрної політики та продовольства України; Міністерство освіти і науки України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство енергетики України	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Japan International Cooperation System (JICS); Crown Agents Japan Limited
Програма екстреного відновлення (складається з 9 субпроєктів)	150	09.03.2023 – 01.03.2025	Славутицька міська рада Вишгородського району Київської області	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Japan International Cooperation System (JICS); Crown Agents Japan Limited
Сприяння безпеці людей в Україні через реагування на багатовимірну кризу, спричинену війною	95	12.01.2023 – 11.01.2024	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; Державна служба України з надзвичайних ситуацій	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України, Міністерство внутрішніх справ України, Міністерство юстиції України	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН)
Проєкт розвитку потенціалу Суспільного мовника України. Фаза 2	5,7	17.02.2023 – 06.02.2026	Акціонерне товариство «Національна суспільна телерадіокомпанія України»	Державний комітет телебачення і радіомовлення України	Японське агентство міжнародного співробітництва (JICA)

Продовження таблиці 2.13

Назва проєкту	Бюджет млн дол. США	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Проєкт екстреного відновлення та реконструкції	7,6	01.03.2023 – 08.02.2025	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; Міністерство енергетики України; АТ «Українська залізниця»	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; Міністерство енергетики України	Nippon Koei Co. Ltd; Sumitomo Corporation; Marubeni Protechs Corporation; Itochu Corporation; Llc «Sojitz Auto Ukraine»
Надзвичайна грантова допомога для підтримки підготовки до зими та забезпечення житла для вразливих людей в Україні	10,6	14.12.2022 – 13.03.2024	Теплогенеруючі підприємства, підприємства теплоенергетики та водопровідно-каналізаційного господарства комунальної та державної форм власності, житлово-комунальні підприємства, заклади охорони здоров'я, заклади освіти м. Харкова та Харківської області	Харківська обласна військова адміністрація, Департамент житлово-комунального господарства Харківської міської ради	Управління ООН з обслуговування проєктів (ЮНОПС)

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Таким чином, на основі проведеного вище аналізу, справедливо зауважити, що рамкові угоди заключенні між Україною та іншими країнами світу ще в 1991-1993 рр. виступили основою подальшого співробітництва в межах заключення проєктів з МТД. Найбільшими реципієнтами виступали США, Німеччина, Канада, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Велика Британія, Японія. У той же час, зазначимо, що направленість цієї допомоги була не однакою, так США спрямовували зусилля на забезпечення миру і безпеки, економічний розвиток, підтримка демократії, захист прав і свобод людини, охорона здоров'я; Німеччина фінансувала підтримку ветеранів, прозорість державного управління, професійну освіту, ефективну передачі електроенергії, державне і муніципальне управління в надзвичайних ситуаціях, а Канада зробила акцент на екологічних, кліматичних змінах, управлінні водними

ресурсами, захисті прав жінок та гендерну рівність, інклюзивне управління, поширення демократичних цінностей, захисті прав і свобод людини, забезпечення верховенства права, розвитку агропромислового комплексу, поширення і популяризація зелених технологій, відновлювальної енергетики.

Такими чином, механізм укладання контрактів повинен базуватись на стратегічних напрямках залучення МТД, відповідати вітчизняним стандартам договірних взаємовідносин, включати міжнародні норми адоптовані до реалій національного законодавства та чіткість окреслення адміністративно-правового статусу сторін. Саме ці удосконалення дозволять створити архітектуру нормативно-правового забезпечення функціонування ефективної процедури моніторингу проєктів/програм МТД та реалізації дієвої системи контролю в цій сфері.

2.3. Адміністративно-правові засади співробітництва України з ЄС у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги

В умовах агресивної політики Росії щодо України та фактичного воєнного вторгнення в Україну з 2014 року наша держава обрала курс на європейську інтеграцію, зближення з ЄС, популяризацію загальноєвропейських цінностей, адаптацію вітчизняного законодавства і державних механізмів до європейських стандартів. Зважаючи на ці чинники, проголошення європейської інтеграції було досить логічним кроком для України та фактично єдиним правильним зовнішньополітичним курсом задля ефективного подальшого розвитку і функціонування країни. Дієвим кроком на цьому шляху було ухвалення Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 № 1629-IV [193], у загальних положеннях якого констатовано те, що ця Загальнодержавна програма визначає механізми досягнення Україною Мадридського та Копенгагенського критеріїв набуття членства в ЄС. Такий механізм передбачає фактичну адаптацію законодавства,

формування відповідних інституцій, учинення інших додаткових заходів, необхідних для ефективного правозастосування та правотворення. Саме адаптацію вітчизняного законодавства визначено як пріоритетний напрям зовнішньої політики України та пріоритетну складову загального процесу інтеграції України до ЄС [193].

Донедавна пріоритетні напрями розвитку України в межах співпраці з ЄС визначалися Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», ухваленої Указом Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015 [194]. Саме Стратегія «Україна – 2020» була базовим офіційним документом щодо співробітництва з ЄС, зокрема й щодо технічного співробітництва, адже враховувала думку та інтереси широкого кола зацікавлених осіб і їхнє бачення пріоритетів розвитку України. Революція гідності 2014 року заклала підвалини формування нової української ідеї, свободи та нового майбутнього. Метою ухвалення Стратегії «Україна – 2020» було фактичне впровадження в державі європейських стандартів життя суспільства й держави, а також вихід України на абсолютно нові провідні позиції у світі. Водночас окреслено такі основні вектори функціонування України: 1) вектор розвитку – реальне забезпечення розвитку країни, проведення ґрунтовних структурних реформ, підвищення рівня і стандартів життя, формування нової економіки, заснованої на передових інноваціях і макроекономічній стабільності, формування сприятливих умов до господарської діяльності, формування нової прозорої податкової системи; 2) вектор безпеки – забезпечення гарантій безпеки України, гарантій безпеки всього суспільства, кожного громадянина окремо та бізнесу загалом, захист державної і приватної власності, розвиток інвестиційного потенціалу, захист територіальних кордонів, забезпечення миру, формування чесного і неупередженого правосуддя, проведення очищення влади, ефективна реалізація механізмів протидії очищення влади, розвиток медицини, захист соціально вразливих верств населення, забезпечення екологічної безпеки, захист довкілля; 3) вектор відповідальності – забезпечення кожному доступу до якісної освіти, системи охорони здоров'я,

усіх послуг у приватному та державному секторах незалежно від релігійних, політичних переконань, раси, кольору шкіри, етнічних, соціальних особливостей, місця проживання, майнового стану та будь-яких інших ознак;

4) вектор гордості – забезпечення толерантності та взаємної поваги в суспільстві, гордості за історію України, її науку, культуру, спорт, створення належних умов праці і життя до розкриття талантів кожного члена суспільства, залучення найкращих світових спеціалістів у різних галузях [194].

У межах цих векторів, визначених Стратегією «Україна – 2020» (вектори розвитку, безпеки, відповідальності та гордості) відбулася реалізація проєктів / програм розвитку України в межах 62 реформ, основні напрями яких можна в сукупності окреслити як такі: 1) реформа системи національної безпеки та оборони держави; 2) судова реформа; 3) антикорупційна реформа та фактичне оновлення влади; 4) реформа правоохоронної системи; 5) розвиток підприємництва; 6) реформа державного управління та децентралізація; 7) податкова реформа; 8) реформа охорони здоров'я; 9) реформа енергонезалежності; 10) розвиток програми популяризації України у світі [194]. Водночас основними проєктами / програмами МТД, які були реалізовані для досягнення цілей, визначених Стратегією «Україна – 2020», можна визначити такі: проєкт МТД ЄС «Впровадження практики ЄС з бухгалтерського обліку, фінансової звітності та аудиту в Україні»; проєкт МТД ЄС «Підтримка цифрової політики України» у межах Угоди про фінансування заходу «Підтримка ЄС для електронного урядування та цифрової економіки в Україні»; проєкт МТД ЄС «Підтримка України в наближенні законодавства ЄС у сфері навколишнього природного середовища»; проєкт МТД ЄС «Підтримка ЄС інтегрованого управління кордонами та шляхів солідарності»; проєкт МТД ЄС «Інституційна та політична реформа дрібномасштабного сільського господарства в Україні»; Рамкова програма ЄС з дослідження та інновацій «Горизонт Європа»; проєкт МТД ЄС «Зміцнення потенціалу зовнішнього аудиту відповідно до міжнародних стандартів»; проєкт МТД ЄС «Кращі послуги для споживачів на

реформованих енергетичних ринках»; проєкт МТД ЄС «Подальша підтримка імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та Національною транспортною стратегією в Україні» [195].

У подальшому ідеї, закладені Стратегією «Україна – 2020», знайшли своє продовження в Указі Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» від 30.09.2019 № 722/2019 щодо питання сталого розвитку економіки, держави та громадянського суспільства, досягнення зростання якості та рівня життя населення, фактичного дотримання конституційних прав, свобод і законних інтересів людини та громадянина в Україні [1]. Саме з ухваленням на Саміті ООН 17 глобальних Цілей сталого розвитку та узаконення шляху розвитку України в аспекті підтримки таких Цілей Указом Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 виникла потреба у реформуванні та модернізації положень щодо співпраці України з ЄС в межах Стратегії «Україна – 2020». У 2018 році було розроблено проєкт Закону України «Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року» від 07.08.2018 № 9015, який до сьогодні залишився в статусі «законопроєкту» [196].

Водночас головним документом щодо співпраці України та ЄС є міжнародна угода – Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншого (далі – Угода про асоціацію) [197], ратифікована Законом України від 16.09.2014 № 1678-VII [198]. Цей документ ухвалено на підставі історично сформованих тісних взаємозв'язків і відносин між країнами, які засновуються з урахуванням спільних цінностей: реалізації принципів верховенства права та законності, принципів демократичного функціонування державних інституцій, дотримання прав, свобод і законних інтересів людей, забезпечення рівних прав національних меншин, людської гідності та рівності, дотримання принципів вільної ринкової економіки тощо. А також визначено, що дійсно Україна є європейською країною та такою країною, що має спільні орієнтири та вектори з країнами – членами ЄС та

повністю готова підтримувати європейські цінності, серед яких: повага до прав людини, демократія, повага до основоположних свобод і законних інтересів, забезпечення законності та верховенства права. Угоду про асоціацію було укладено між Україною, з одного боку, а з іншого – підписантами стали такі суб'єкти: Республіка Австрія, Республіка Болгарія, Королівство Бельгія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Королівство Данії, Грецька Республіка, Естонська Республіка, Латвійська Республіка, Литовська Республіка, Королівство Іспанія, Ірландія, Республіка Кіпр, Італійська Республіка, Велике Герцогство Люксембург, Королівство Нідерланди, Республіка Мальта, Республіка Польща, Португальська Республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Словацька Республіка, Румунія, Угорщина, Республіка Словенія, Фінляндська Республіка, Республіка Хорватія, Французька Республіка, Чеська Республіка, Королівство Швеція, договірні Сторони Договору про Європейський Союз і Договору про функціонування ЄС [199].

Положенням статті 1 Угоди про асоціацію зафіксовано, що співпраця України та ЄС сформована за такими напрямками: 1) сприяти постійному та поступовому зближенню України та ЄС, ґрунтуючись на привілейованих зв'язках і спільних цінностях, посилюючи участь України в політичних відносинах із ЄС, поглиблюючи участь України в роботі агентств і програм ЄС; 2) зміцнення миру та безпеки, забезпечення стабільності як на регіональному, так і на міжнародному рівнях, ґрунтуючись на принципах, закладених Гельсінським заключним актом Наради з безпеки та співпраці в Європі від 1975 року, Статутом ООН, Паризькою хартією для нової Європи 1990 року; 3) посилення політичного діалогу України та ЄС в усіх сферах державного та суспільного життя, що становлять взаємний інтерес для сторін Угоди про асоціацію; 4) посилення торговельних та економічних відносин, формування умов до такого посилення, що, зі свого боку, спрямовані на поступову інтеграцію України до внутрішнього ринку ЄС, створення зони вільної торгівлі, допомогу Україні в остаточному переході до дієвої ринкової

економіки, адаптація українського законодавства до *acquis* ЄС; 5) співпраця у сферах свободи, безпеки, ефективної юстиції з метою забезпечення законності та верховенства права, поваги до людини, її прав та основоположних свобод; б) забезпечення ефективної тісної співпраці і в інших сферах, котрі мають взаємний інтерес для сторін Угоди про асоціацію [197].

Зазвичай окреме місце в цій міжнародній угоді відведено питанню співпраці у сфері МТД між Україною та ЄС. Зокрема положенням статті 80 «Митне співробітництво» зафіксовано, що з метою забезпечення положенням щодо митних питань і сприятливої торгівлі принципу *inter alia* сторони співпрацюють у плануванні й наданні міжнародної технічної допомоги щодо сприяння реформуванню митної сфери та сприяння торгівлі. Задля запровадження митних реформ і режиму сприятливої торгівлі сторони розвивають людський потенціал, їхню кваліфікацію через співробітництво у сфері МТД [197].

Окрему увагу в Угоді про асоціації приділено питанню адаптації українського законодавства до законодавства ЄС, використанню прецедентного права ЄС та імплементаційних заходів, які реалізує Європейська Комісія за допомогою надання відповідних необхідних консультації щодо реалізації в Україні проєктів / програм МТД з цього питання, з метою впровадження європейських цінностей (стаття 153 Угоди про асоціації) [197].

Розділом 6 Угоди про асоціацію «Фінансове співробітництво та положення щодо боротьби із шахрайством» закріплено, що наша держава отримує різну фінансову допомогу через різні інструменти та механізми фінансування ЄС задля досягнення цілей цієї міжнародної домовленості. Пріоритетні напрями надання такої допомоги визначають і погоджують сторони угоди у відповідних індикативних програмах, котрі повністю відображають погоджені пріоритети політики, потреби України, реалізацію попередніх проєктів / програм і їхні попередні обсяги, прогрес у здійсненні реформаційних заходів у державі та їхньої галузевої спроможності. Водночас

стаття 455 акцентує увагу на необхідності оптимального використання таких ресурсів Україною, котрі отримує в тісному контакті та співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, організаціями-донорами, країнами-донорами з дотриманням принципів надання ефективної допомоги [197].

Акцентовано в Угоді про асоціацію на механізмах моніторингу та фактичної реалізації цієї міжнародної угоди, до якої долучається громадянське суспільство через Платформу громадянського суспільства «Україна – Європейський Союз». Ця Платформа є одним із чотирьох органів Асоціації (інші три – це Парламентський комітет асоціації, Комітет Асоціації, Рада асоціації), де з українського боку входять 15 представників абсолютно різних секторів громадянського суспільства (національних профспілок, представників громадянських об'єднань, координаторів робочих груп, організації роботодавців). Вони здійснюють громадський моніторинг і надають оцінку виконання Угоди про асоціацію як із боку європейських зобов'язань перед Україною, так і з боку України перед ЄС. Робота Платформи відбувається за такими напрямками: 1) безпекова політика, зовнішня політика, політичний діалог між Україною та ЄС; 2) захист прав людини, юстиція, свобода; 3) розвиток економіки та економічна співпраця, формування зони вільної торгівлі; 4) довкілля, транспорт, енергетика, зміна клімату; 5) розвиток науки, технологій, освіти, культури, спорту, розвиток інформаційного суспільства [195].

Дійсно, підписанням Угоди про асоціацію Україна продемонструвала своє прагнення бути частиною європейської спільноти через економічну, політичну, соціальну інтеграцію та асоціацію, через ефективну реалізацію демократичних принципів функціонування державних інституцій і суспільства загалом. Певною мірою ця міжнародна угода – дорожня карта для України у сфері реформування країни. Водночас окреме місце посідає саме високорівнева реалізація проєктів / програм МТД, наприклад, відбулося формування Команди підтримання реформ з-поміж професіоналів відповідних

напрямів щодо функціонування відповідної сфери в межах міністерств; створено Групу стратегічних радників при КМУ, Національну раду реформ при Президенті України. Функціонування таких суб'єктів відбувається завдяки мультидонорському фонду ЄБРР. Проекти / програми МТД від ЄС для України реалізуються через освітню програму Erasmus+, регіональні та національні програми допомоги ЄС, програми прикордонного співробітництва, Інструменту ядерної безпеки, Інструменту для стабільності миру [57, с. 67].

Із 2016 року в Україні функціонувала спеціальна платформа Open Aid Ukraine (<http://openaid.gov.ua/uk>), запущена за підтримки ЄС. Цей ресурс забезпечував прозорість отримання МТД Україною, відображав усі дані щодо державної реєстрації проектів / програм, інформацію про донорів, реципієнтів, виконавців, території дії проекту / програми та інші дані, які в сукупності дозволяли здійснити аналіз щодо потенціальної ефективності використання МТД за напрямками. Відповідальним за адміністрування цього ресурсу було тогочасне Міністерство економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України. Після покладення основних функцій у сфері залучення та використання МТД на Секретаріат КМУ ця платформа перестала функціонувати.

ЄС є організацією, яка надає технічну допомогу Україні з перших років незалежності. Зокрема в 1991 році було ухвалено три базові документи в межах залучення та використання МТД в Україні: 1) Протокол між Урядом СРСР та Комісією Європейських Співтовариств щодо технічної допомоги СРСР з боку ЄС від 02.08.1991; 2) Меморандум про фінансування програм технічної допомоги СРСР з боку ЄС (сектор енергетики) від 01.11.1991; 3) Меморандум про фінансування програм технічної допомоги СРСР з боку ЄС від 01.11.1991. Ці законодавчі акти заклали підвалини співробітництва ЄС та незалежної України і стали основою для врегулювання договірної співробітництва в подальшому, зокрема й основою підписання Угоди про асоціацію у 2014 році. Уже в 1992 році було укладено низку міжнародних угод,

які б прямо або опосередковано врегульовували аспекти залучення та використання МТД в Україні, серед основних можна визначити такі: Меморандум про фінансування програми технічної допомоги Україні від 01.01.1992; Протокол про наміри щодо створення нових інституційних механізмів співпраці, що є необхідними внаслідок виникнення 12 ННД, з метою організації, визначення й реалізації програм технічної допомоги, які фінансує Європейський Союз (Protocole d'Accord) від 11.02.1992; Індикативна програма технічної допомоги Україні від 12.07.1992; Меморандум про фінансування програми технічної допомоги Росії та Україні з ядерної безпеки від 22.12.1992; Меморандум про фінансування технічної допомоги Україні від 01.01.1993; Меморандум про фінансування технічної допомоги Україні від 01.01.1994; Загальні правила, що застосовують до меморандумів про фінансування від 28.12.1994; Меморандум про фінансування технічної допомоги від 01.01.1995; Індикативна програма технічної допомоги Україні 1993–1995 рр. від 10.05.1995; Меморандум про фінансування програми ТАСІС 1994 року в межах Плану Дій ЄС / «Великої Сімки» щодо енергетичного сектору України від 10.05.1995; Протокол між Урядом України та КЕС щодо виконання заходів по об'єктах «Укриття» 4-го блоку ЧАЕС від 11.09.1995; Меморандум про порозуміння між Урядом України та КЕС з питань виконання програм технічної допомоги у сфері ядерної безпеки від 23.10.1995; Меморандум про порозуміння між Урядом України та країнами «Великої Сімки» і КЕС щодо закриття Чорнобильської АЕС від 20.12.1995; Меморандум про фінансування програми ТАСІС 1995 року (UK9502) у рамках Плану Дій ЄС / «Великої Сімки» щодо енергетичного сектору України від 23.04.1996; Індикативна програма технічної допомоги Україні 1996–1999 рр. від 02.09.1996; Меморандум про фінансування програми ТАСІС 1996 року (UK9502) у рамках Плану Дій ЄС / «Великої Сімки» щодо енергетичного сектору України від 11.09.1996; Меморандум про фінансування технічної допомоги Україні від 30.11.1996; Меморандум про фінансування технічної допомоги Україні від 01.08.1997; Угода про партнерство та співробітництво

між Україною та ЄС від 01.03.1998; Меморандум про фінансування технічної допомоги Україні від 01.08.1998; Меморандум про фінансування технічної допомоги Україні (перший транш) від 02.09.1999; Меморандум про фінансування технічної допомоги Україні (другий транш) від 06.09.1999.

Вважаємо за необхідне акцентувати увагу на Угоді про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством і їхніми державами-членами від 14.06.1994 [200], ратифікованій Законом України від 10.11.1994 № 237/94-ВР [201] (далі – Угода 1994 року). Цей міжнародний договір було укладено, зважаючи на важливість подальшого розвитку й розширення зв'язків, спрямованих на співробітництво, розвиток загальних цінностей, зміцнення партнерства, забезпечення економічної та політичної свободи, сприяння міжнародному миру та безпеці, формування ефективної системи врегулювання спорів. Здебільшого Угода 1994 року стосувалася наукового, законодавчого, культурного співробітництва, розвитку інвестиційного потенціалу України та розвитку співробітництва з ЄС в цьому напрямку, реалізації політичного діалогу [200].

Сторонами цієї Угоди 1994 року були Україна, з одного боку, та з іншого – Королівство Данія, Королівство Бельгія, Грецька Республіка, Французька Республіка, Федеративна Республіка Німеччина, Королівство Ісландія, Італійська Республіка, Ірландія, Королівство Нідерландів, Велике Герцогство Люксембург, Португальська Республіка, Сполучене Королівство Великобританії та Північної Ірландії, договірні сторони Договорів, котрі засновують Європейське економічне співтовариство, Європейське співтовариство з вугілля та сталі, Європейське співтовариство з атомної енергії. Закріплено, що цілями такого партнерства є такі: 1) забезпечення політичного діалогу між сторонами, що буде основою для розвитку ефективних політичних відносин; 2) розвиток економічних відносин, інвестицій, торгівлі, прискорення сталого розвитку; 3) формування базису для ефективного, взаємовигідного соціального, економічного, цивільного, культурного, освітнього, науково-технічного співробітництва; 4) формування

демократичних засад розвитку й розбудови України, завершення остаточного переходу до ринкових принципів економіки [200].

Щодо технічного співробітництва, Угодою 1994 року закріплено, що відповідно до статті 84 для максимально ефективної координації надходжень у межах реалізації проєктів / програм МТД та оптимального використання фінансових ресурсів ЄС сторони провадять моніторинг цієї сфери, зокрема й щодо реалізації в Україні проєктів / програм МТД за участі держав – членів ЄС, інших країн, МБРР, ЄБРР, ПРООН, МВФ [200].

Позитивним надбанням цього договору можна визначити й чітке визначення форм МТД, яка надається в межах співпраці між ЄС та Україною (положення статті 51 Угоди 1994 року): 1) обмін експертами; 2) організація і проведення семінарів; 3) надання інформації; 4) професійна підготовка, перепідготовка кадрів; 5) відповідна допомога у здійсненні належного перекладу законодавства ЄС; 6) субсидії [200]. Реалізація цих форм МТД відбувається в межах чітких цілей технічної співпраці (положення статті 78 Угоди 1994 року): 1) підтримання економічних реформ в Україні через надання консультативних та експертно-консультативних послуг; 2) передання ноу-хау для формування економічної політики; 3) максимальне поширення й розповсюдження наукових досліджень [200].

З метою реалізації стратегічного курсу нашої держави на інтеграцію до ЄС та набуття членства ЄС в цей період Указом Президента України схвалено Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу від 11.06.1998 № 615 (далі – Стратегія 1998 року) [202], якою визначено основні напрями співробітництва з ЄС. Водночас закріплювалося, що ЄС є організацією, яка дійсно досягла високого рівня політичної інтеграції, економічної стабільності, культурного розвитку та соціального забезпечення в процесі свого розвитку, трансформації та становлення. Під «адаптацією законодавства» йдеться про реформування правової системи та приведення такого законодавства у відповідність до європейських стандартів, що охоплює такі сфери, як митне, приватне, податкове, фінансове, трудове законодавство, сфери

інтелектуальної власності, охорони праці та здоров'я, освіти, захист прав споживачів, конкретні технічні норми, стандарти і правила. Окрему увагу в цьому законодавчому акті приділено МТД, де в розділі «Основні напрями інтеграційного процесу» закріплено, що першочерговим напрямом, на який має бути спрямовано реалізацію проєктів / програм МТД від ЄС, є адаптація соціальної політики України [202; 203, с. 145].

Наступним кроком на шляху інтеграції України та розвитку взаємозв'язків у сфері МТД між Україною та ЄС було визначення темпів і способів реалізації окремих пріоритетів у межах реалізації заходів економічної реформи та вжиття заходів, спрямованих на досягнення критеріїв, котрі прямо впливають із цілей економічного, валютного, політичного союзу країн – членів ЄС та окреслені ЄС на Копенгагенському саміті. На підставі цього було ухвалено Указом Президента України Програми інтеграції України до Європейського Союзу від 14.09.2000 № 1072/2000 [204] та створено Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу на підставі Указу Президента України від 30.08.2000 № 1033 [205].

З часом відбулося розширення ЄС, а тому із 1 січня 2004 року виникла необхідність у формуванні нової політики ЄС щодо питання співробітництва з країнами-сусідами, яка дістала назву Європейської політики сусідства (European Neighbourhood Policy). Передумовою цього стала програма «Ширша Європа – сусідство: нові рамки взаємин із нашими східними та південними сусідами» (Wider Europe – Neighbourhood: A New Framework for Relations with our Eastern and Southern Neighbours). Так, на саміті ЄС в Ялті у 2003 році Україна отримала статус країни – сусіда ЄС. А у 2007–2013 рр. у межах реалізації такої програми Україна одержала 1,5 млрд євро допомоги, з яких 52 % від загальної суми було спрямовано на сталий розвиток, 28 % – підтримка укладення Угоди про асоціацію, 20 % – розвиток принципів законності та верховенства права в Україні. Із 2014 року співробітництво в межах Європейської політики сусідства дало Україні 15,4 млрд євро для розвитку

таких пріоритетних напрямів: 1) державна безпека; 2) економічний розвиток і формування стабільної економіки; 3) міграція і мобільність.

Узагальнюючи вищевикладене, можна визначити, що сфера залучення та використання МТД у межах співпраці з ЄС характеризувалася відсутністю фактичної матеріальної або фінансової допомоги для України. Натомість у межах проєктів / програм МТД відбувалася оплата послуг фахівців, спеціалістів, експертів різних напрямів, зокрема й експертів щодо підтримання реалізації реформи або функціонування відповідних державних і місцевих органів влади, а також фактична допомога в розробленні проєктів програмних документів і актів, розроблення механізмів внутрішніх процедур, проведення дослідження та аналітичної роботи, закупівля конкретних товарів і послуг для зацікавлених осіб, гранти для приватного сектору, навчання та тренування. Традиційно МТД надається на грантовій основі. Аналізуючи проєкти / програми МТД, які реалізуються в Україні за підтримки ЄС, зауважимо, що вони є функціонально «простішими» для бенеціарів, аніж будь-які інші види фінансової допомоги, адже за матеріальну й фінансову частину в таких проєктах / програмах повністю відповідає донор. Це, звичайно, є плюсом для України, адже в процесі реформування тих чи інших сфер традиційно в Україні не вистачає бюджетної підтримки щодо залучення фахівців і експертів. У цьому разі МТД повністю покриває цю потребу [195].

Державний апарат в Україні є вагомим реципієнтом МТД. Зважаючи на таку потребу та важливість цього виду співробітництва з ЄС, було сформовано проєкти Twinnig / TAEIX, суть яких передбачає надання допомоги вітчизняним державним органам спеціалістами та фахівцями аналогічних державних структур країн – членів ЄС. Фінансування за такими проєктами відбувається аналогічно з традиційними проєктами / програмами МТД. Ініціатором таких програм є завжди країна-реципієнт – Україна, в особі такого державного органу, як Національне агентство України з питань державної служби, а координатор проєктів Twinnig – Адміністративний офіс програми Twinnig, а саме Центр адаптації державної служби до стандартів

Європейського Союзу. За офіційними даними ЄС щодо проєктів Twinnig за 2021 рік (до початку повномасштабної війни в Україні), в Україні діяло 13 проєктів Twinnig і фактично завершено – більше ніж 50 проєктів, на стадії підготовки – 22 проєкти. Серед найбільш вагомих за обсягом були проєкти підтримання реформування та функціонування Верховного Суду, Міністерства соціальної політики України, Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [195].

На сьогодні експертна підтримка в межах реалізації проєктів / програм МТД, де донором є ЄС, – один з основних різновидів технічного співробітництва в цьому форматі. Така експертна підтримка є сформованою потребою в межах функціонування органів державної влади України. Станом на початок 2024 року Центром адаптації державної служби до стандартів ЄС визначено 30 основних напрямів щодо залучення експертної підтримки для ефективної роботи державного апарату в Україні (таблиця 2.14).

Таблиця 2.14 – Фактична потреба в залученні експертної підтримки в межах проєктів / програм МТД серед державного апарату станом на початок 2024 року

№ пор.	Напрямок залучення	Органи державної влади, які мають потребу в залученні МТД у вигляді експертної підтримки
1	Свобода руху товарів	Міністерство економіки України; Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство охорони здоров'я України
2	Свобода переміщення працівників	Міністерство економіки України
3	Свобода підприємництва і надання послуг	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство юстиції України; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку
4	Свобода руху капіталу	Національний банк України
5	Публічні закупівлі	Міністерство економіки України
6	Право інтелектуальної власності	Міністерство економіки України
7	Фінансові послуги	Національний банк України
8	Цифрова трансформація та медіа	Міністерство цифрової трансформації України; Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку
9	Сільське господарство та розвиток сільських територій	Міністерство аграрної політики та продовольства України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство охорони здоров'я України

Продовження таблиці 2.14

№ пор.	Напрямок залучення	Органи державної влади, які мають потребу в залученні МТД у вигляді експертної підтримки
10	Продовольча безпека, ветеринарна та фітосанітарна політика	Міністерство аграрної політики та продовольства України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство охорони здоров'я України
11	Рибальство	Міністерство аграрної політики та продовольства України; Державне агентство меліорації та рибного господарства України
12	Транспортна політика	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України
13	Енергетика	Міністерство енергетики України; Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України; Міністерство економіки України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг
14	Оподаткування	Міністерство фінансів України
15	Економічна та монетарна політика	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
16	Статистика	Державна служба статистики України; Міністерство охорони здоров'я України
17	Соціальна політика та зайнятість	Міністерство економіки України; Міністерство охорони здоров'я України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України
18	Підприємництво та індустріальна політика	Міністерство економіки України; Міністерство з питань стратегічних галузей промисловості України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Державна служба статистики України; Національне агентство з питань запобігання корупції
19	Транс'європейські мережі	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України
20	Регіональна політика та координація структурних інструментів	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України
21	Судова влада та фундаментальні права	Міністерство юстиції України; Національне агентство з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів
22	Правосуддя, свобода та безпека	Міністерство юстиції України; Міністерство внутрішніх справ України; Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України
23	Наука та дослідження	Міністерство освіти і науки України
24	Освіта та культура	Міністерство освіти і науки України; Міністерство культури та інформаційної політики України
25	Довкілля	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України
26	Захист прав споживачів та охорона здоров'я	Міністерство економіки України; Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство охорони здоров'я України
27	Зовнішні відносини	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Міністерство охорони здоров'я України
28	Зовнішня, безпекова та оборонна політика	Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України
29	Фінансові та бюджетні положення	Міністерство фінансів України
30	Інституції	Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України; Національне агентство України з питань державної служби

Джерело: складено автором на підставі даних Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу (звіт) [195].

Державний апарат активно залучається до фактичної реалізації Угоди про асоціації, особливо в аспекті адаптації законодавства. За офіційними даними Центру адаптації державної служби до стандартів Європейського Союзу, 294 структурних підрозділи державних органів залучено до приведення законодавства України до стандартів ЄС, з яких 55 % становлять структурні підрозділи інших органів виконавчої влади. У Звіті за результатами щорічного проведення аналізу потреб щодо інституційної спроможності та кадрового складу органів державної влади, відповідальних зобов'язань України у сфері європейської інтеграції 2023 року Центру адаптації державної служби до стандартів ЄС [195] визначено, що таку перевагу серед інших державних органів можна пояснити тим, що більшість цих центральних органів виконавчої влади залучаються одночасно до приведення законодавства України до стандартів ЄС в кількох суспільних сферах і є головними виконавцями у таких сферах на підставі первинного оцінювання стану імплементації актів права ЄС згідно з Постановою КМУ «Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права ЄС (acquis ЄС)» від 28.02.2023 № 189 [207]. Водночас загальна штатна кількість таких структурних підрозділів становить 9232 штатні одиниці (рис. 2.2).

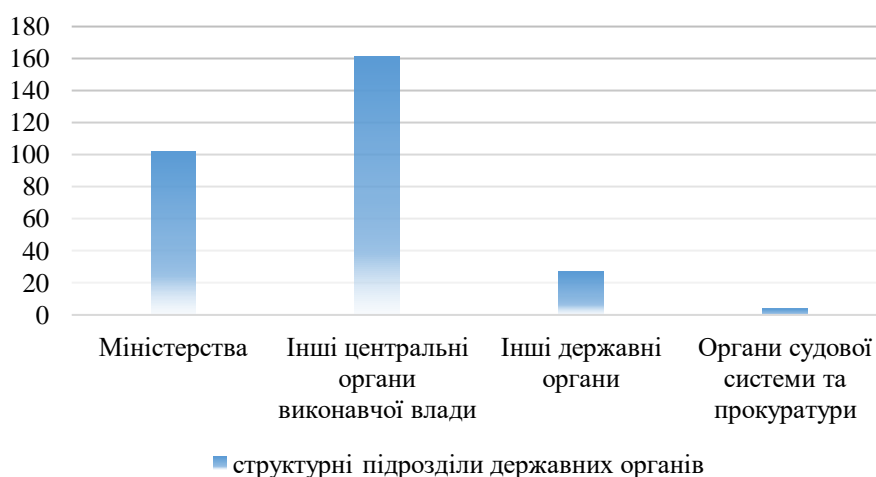

Рисунок 2.2 – Структурні підрозділи державних органів, залучені до приведення законодавства України у відповідність до права ЄС

Джерело: офіційні дані звіту за результатами щорічного проведення аналізу потреб щодо інституційної спроможності та кадрового складу органів державної влади, відповідальних зобов'язань України у сфері європейської інтеграції 2023 року [206].

Серед міністерств як головних органів виконавчої гілки влади в Україні найбільша кількість фахівців, залучених до функцій із виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, зафіксовано в Міністерстві фінансів України – 98 осіб, Міністерстві економіки України – 90 осіб, Міністерстві юстиції України – 74 особи, Міністерстві внутрішніх справ України – 59 осіб, Міністерстві аграрної політики та продовольства України – 58 осіб тощо (рис. 2.3). Проекти ТАЕІХ за своїм змістом спрямовано на обмін інформацією заради технічної допомоги. Вони реалізуються в короткі строки та передбачають невеликий обсяг фінансування, спрямованого на організацію і проведення семінарів, організацію візитів фахівців і експертів ЄС та країн ЄС, організацію навчальних поїздок за кордон. За офіційними даними ЄС, станом на кінець 2021 року (до початку повномасштабної війни в Україні) 19 376 урядовців взяли участь у заходах у рамках проектів ТАЕІХ [195].

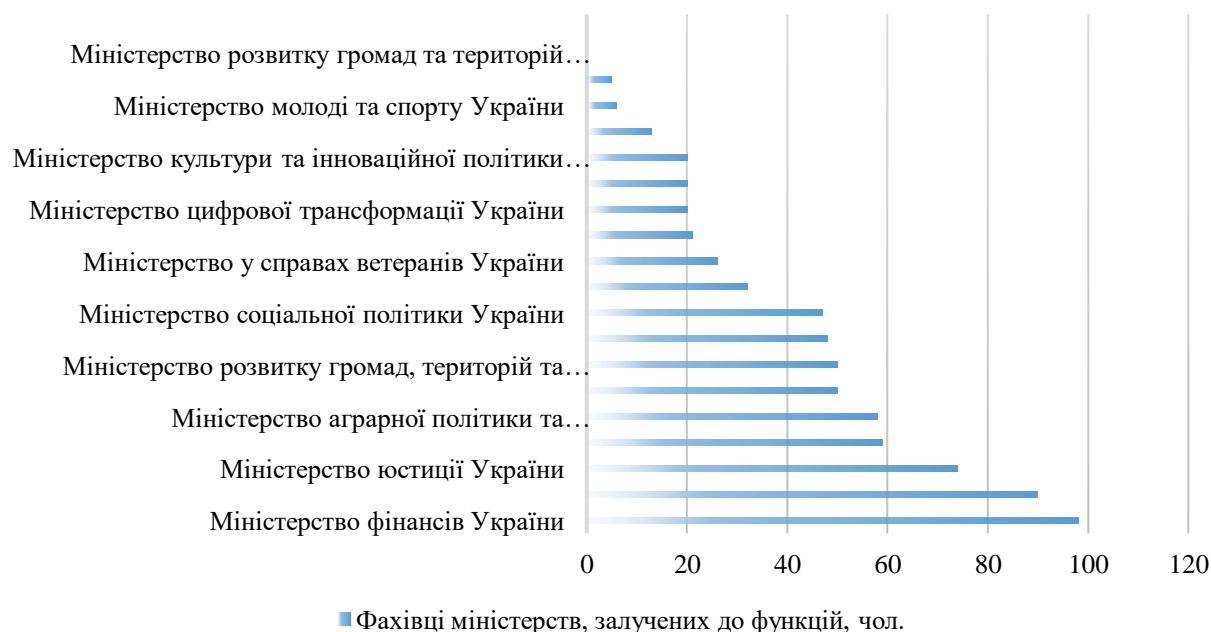

Рисунок 2.3 – Кількість фахівців міністерств України для виконання зобов'язань щодо України у сфері європейської інтеграції

Джерело: офіційні дані звіту за результатами щорічного проведення аналізу потреб щодо інституційної спроможності та кадрового складу органів державної влади, відповідальних зобов'язань України у сфері європейської інтеграції 2023 року [206].

Іншою важливою групою проєктів за підтримки ЄС є проєкти / програми МТД у межах Програми підтримки вдосконалення врядування та менеджменту (Програми SIGMA – Support for Improvement in Governance and Management), яка є спільною ініціативою ЄС та ОЕСР та спрямована на зміцнення державного управління та врядування, забезпечення соціально-економічного розвитку за допомогою формування міцної інституційної спроможності державного сектору, посилення горизонтального врядування, реалізації реформи державного управління. Найбільшими проєктами SIGMA, які реалізувалися в Україні, частиною яких була МТД, є такі проєкти: «Антикорупційна ініціатива ЄС в Україні», «Підтримка реформ у сфері юстиції в Україні», «Підтримка політики регіонального розвитку в Україні», проєкти EU4Business, «Вдосконалення системи контролю харчових продуктів в Україні», проєкти Association4U, проєкти U-lead [195].

Заслуговує на концептуальну увагу міжнародний договір, укладений між Україною та ЄС, – Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником і Європейським Союзом як Кредитором, сформований на підставі Регламенту про створення інструменту надання підтримки Україні на 2023 рік від 14.12.2022 № 2022/2463 [208] (далі – Меморандум 2022 року), у якому одним із різновидів допомоги Україні визначено саме «додаткову безповоротну підтримку», розмір якої заплановано визначати ситуативно, залежно від конкретних запитів України. Метою допомоги визначено надання короткострокової допомоги Україні в безперервний, передбачуваний, своєчасний, упорядкований спосіб, відновлення, підтримка післявоєнної відбудови із забезпеченням підтримки України на шляху членства в ЄС. Крім цього, така додаткова безповоротна підтримка є доповненням до фінансового ресурсу від інших донорів і міжнародних фінансових організацій у межах співпраці з підтримання економічного, соціального, фінансового розвитку, забезпечення стабільності та стійкості в державі. Цілями надання додаткової безоплатної підтримки є відновлення державних ресурсів (наприклад, критичної інфраструктури, мережі водопостачання, енергетичної

інфраструктури, транспортної мережі, відповідних секторів економіки, секторів соціальної інфраструктури, сфери охорони здоров'я); реформаційні процеси щодо ефективної реалізації антикорупційних процесів і вчинення правосуддя в державі, забезпечення реалізації демократичних цінностей, поваги до верховенства права, модернізація державних інституцій [208].

Особливу увагу зосереджено в Меморандумі 2022 року на системі моніторингу та контролю, зокрема моніторингу фінансової та економічної ситуації в державі-реципієнті, постійному оцінюванні прогресу структурних реформ, постійному відстеженні фінансових потреб держави, що прямо впливає на призупинення, зменшення обсягів або скасування допомоги. Можливим є проведення аудитів, перевірок, розслідувань із боку ЄС (зокрема Європейським бюро по боротьбі з шахрайством, Європейським судом аудиторів, Прокуратурою ЄС).

У період повномасштабної війни в Україні ЄС не залишився осторонь та уклав з Урядом України низку змін до чинних міжнародних угод із метою формування нових бачень співпраці та технічного співробітництва в умовах війни (таблиця 2.15).

Таблиця 2.15 – Угоди про фінансування, укладені між Урядом України та ЄС з початку повномасштабної війни в Україні

№ пор.	Назва угоди	Дата підписання
1	Додаткова угода № 4 між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування програми «Підтримка комплексного реформування державного управління в Україні»	16.03.2022
2	Додаткова угода між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу про внесення змін до Угоди про фінансування	25.03.2022
3	Угода про фінансування заходу «Контракт з розбудови держави та посилення стійкості»	30.03.2022
4	Додаткова угода № 5 між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування програми «Підтримка комплексного реформування державного управління в Україні»	06.04.2022
5	Угода про фінансування заходу «Програма ЄС з підтримки України в надзвичайній ситуації»	31.05.2022
6	Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування «U-LEAD з Європою: Програма для України з розширення прав і можливостей на місцевому рівні, підзвітності та розвитку – друга фаза» (ENI/2019/041-703)»	02.06.2022

Продовження таблиці 2.15

№ пор.	Назва угоди	Дата підписання
7	Додаткова угода № 2 між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, про внесення змін до Угоди про фінансування заходу «Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U-I» (ENI/2018/041-189)»	05.08.2022
8	Додаткова угода № 2 між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, про внесення змін до Угоди про фінансування заходу «Програма підтримки енергоефективності в Україні – EE4U-II» (ENI/2017/039-641)»	05.08.2022
9	Угода про фінансування заходу «Зменшення вразливості та підвищення продовольчої безпеки через підтримку постраждалого населення та сільськогосподарського виробництва в Україні (Контракт із розбудови держави та посилення стійкості)»	27.08.2022
10	Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу «Програма ЄС з підтримки України в надзвичайній ситуації» (NDICI-GEO-NEAR/2022/ACT60748)»	27.08.2022
11	Додаткова угода № 3 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу «Підтримка ЄС України у відновленні її економіки (EU SURE)» (ENI/2015/032-789)»	06.09.2022
12	Додаткова угода № 1 між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу «Зменшення вразливості та підвищення продовольчої безпеки через підтримку постраждалого населення та сільськогосподарського виробництва в Україні» (Контракт з розбудови держави та посилення стійкості) (NDICI-GEO-NEAR/2022/ACT-61256)	14.12.2022
13	Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу «Програма ЄС з підтримки України в надзвичайній ситуації» (NDICI-GEO-NEAR/2022/ACT-60748)	24.02.2023
14	Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу «Програма технічного співробітництва 2020 року»	02.05.2023
15	Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу «Механізм розвитку громадянського суспільства України»	09.06.2023
16	Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування «Програми технічного співробітництва 2018 року»	29.08.2023
17	Додаткова угода № 3 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування «Програма технічного співробітництва 2017 року»	22.09.2023
18	Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу «Підтримка ЄС для електронного урядування та цифрової економіки в Україні» (ENI/2019/042-007)	29.09.2023
19	Угода про фінансування заходу «Підтримка ЄС для відновлення та реформ»	31.10.2023
20	Угода про фінансування заходу «Підтримка швидкого відновлення України (Контракт з розбудови держави та посилення стійкості)»	08.11.2023

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на сайті

Кабінету Міністрів України [209].

За час війни ЄС надало фінансування у вигляді МТД Україні розміром більш ніж 320 млн євро. У таблиці 2.16 відображено найбільші за обсягом проекти МТД, зареєстровані в Секретаріаті Кабінету Міністрів України з 2022 року і спрямовані тією чи іншою мірою на підтримання України в боротьбі з російською агресією.

Таблиця 2.16 – Загальна інформація щодо найбільших за обсягами проектів МТД, укладених із ЄС із 24 лютого 2022 року

Назва проекту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Підтримка ЄС для нагальних потреб розміщення внутрішньо переміщених осіб в Україні	18,6	09.08.2022 – 31.12.2024	Визначені в процесі реалізації проекту міські ради	Виконавчий комітет відповідних міських рад	Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО)
Підтримка ЄС цифрової трансформації України	17,4	01.11.2022 – 30.04.2025	Міністерство цифрової трансформації; Державне підприємство «ДІА»; Офіс Генерального прокурора; Міністерство закордонних справ України	Міністерство цифрової трансформації України	Неурядова організація «Академія електронного управління»
ЕСНО4SCHOOLS-UA: Ремонт / модернізація шкіл у постраждалих від війни регіонах	19,35	10.11.2022 – 10.09.2024	Заклади освіти, які будуть визначені в процесі реалізації проекту	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Програма розвитку Організації Об'єднаних націй (ПРООН)
Підтримка ЄС у забезпеченні житлом внутрішньо переміщених осіб у Львові	19,52	19.12.2022 – 19.06.2024	Департамент економічного розвитку Львівської міської ради; Львівське КП «Львівське міжміське бюро технічної інвентаризації»	Виконавчий комітет Львівської міської ради	Львівська міська рада
Підтримка ЄС у забезпеченні житлом внутрішньо переміщених осіб у Чернівцях	10,51	27.12.2022 – 27.06.2024	Чернівецька міська рада; Департамент інфраструктури та благоустрою і Фінансове управління Чернівецької міської ради	Виконавчий комітет Чернівецької міської ради	Чернівецька міська рада
Відновлення шкіл в Україні	20	14.11.2022 – 13.03.2024	Заклади освіти, які будуть визначені в процесі реалізації проекту; Київська, Чернігівська, Харківська, Сумська міські ради	Київська, Чернігівська, Харківська, Сумська обласні військові адміністрації	Управління ООН з обслуговування проектів ЮНОПС

Продовження таблиці 2.16

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Відновлення шкіл в Україні	20	14.11.2022 – 13.03.2024	Заклади освіти, які будуть визначені в процесі реалізації проєкту; Київська, Чернігівська, Харківська, Сумська міські ради	Київська, Чернігівська, Харківська, Сумська обласні військові адміністрації	Управління ООН з обслуговування проєктів ЮНОПС
Підтримка якнайшвидшого відновлення в місцевостях України, що постраждало від війни	20	01.08.2022 – 31.01.2024	Державна служба України з надзвичайних ситуацій; Державна екологічна інспекція України; визначені в процесі реалізації проєкту сільські, селищні, міські ради	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; Міністерство внутрішніх справ України	Програма розвитку Організації Об'єднаних націй (ПРООН)
Підтримка ЄС з відновлення Макарівів / Support for Rehabilitation in Makariv	15,75	25.03.2023 – 24.09.2024	Макарівська селищна рада	Виконавчий комітет Макарівської селищної ради	Макарівська селищна рада
EU4Recovery – Розширення можливостей громад в Україні	35	01.10.2022 – 30.09.2024	Міські територіальні громади, виконавчі комітети міських рад, міські ради, сільські ради, селищні ради низки областей України	Відповідні обласні військові адміністрації	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН)
Розвиток муніципальної інфраструктури	14,93	11.08.2023 – 31.12.2025	Чернівецька міська рада; Комунальне підприємство «Чернівціводоканал»	Виконавчий комітет Чернівецької міської ради	Комунальне підприємство «Чернівціводоканал»

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розмічених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [209].

Таким чином, справедливо зазначити, що ЄС активно намагається спрямувати МТД на трансформацію концепції розуміння, адоптації та імплементації демократичних цінностей в Україні. Усі програми, які реалізуються в рамках співпраці України та ЄС протягом 1993-2023 рр. спрямовані на оплату послуг фахівців, спеціалістів, експертів щодо підтримки реалізації реформи, фактичну допомогу в розробці проєктів програмних документів і актів, розробку механізмів внутрішніх процедур, проведення дослідження та аналітичної роботи, навчання та тренування. Так, державні

службовці не тільки фактично долучаються до функцій з виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, але й в рамках реалізації подальших проєктів МТД визначаються напрямки, за якими необхідно активно залучати експертну підтримку, основними з яких є свобода руху товарів, свобода підприємництва і надання послуг, цифрова трансформація та медіа, сільське господарство та розвиток сільських територій, продовольча безпека, ветеринарна та фітосанітарна політика, рибальство, транспортна політика, енергетика, оподаткування, економічна та монетарна політика, соціальна політика та зайнятість, підприємництво та індустріальна політика, транс-європейські мережі, регіональна політика та координація структурних інструментів, судова влада та фундаментальні права, правосуддя, свобода та безпека, наука та дослідження, освіта та культура, довкілля, захист прав споживачів та охорона здоров'я, безпекова та оборонна політика. Паралельно з цим, справедливо зазначити, що починаючи з 24 лютого 2022 року Україна уклала більше ніж 20 угод, які виступають базисом подальших проєктів МТД та сприяють реформуванню державного управління, енергетичній та продовольчій безпеці, відновленню України та розвитку громадянського суспільства.

2.4. Особливості реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в межах угод, укладених між Україною та міжнародними організаціями

Залучення та використання МТД для України є досить стабільним і регулярним джерелом фінансування соціально-економічного вектора реформування в державі, одним із базових і пріоритетних напрямів співпраці з представниками міжнародної спільноти, фактичної реалізації реформаційних процесів усередині країни. Україна є країною-реципієнтом МТД з 1992 року [210, с. 157]. Однією з перших міжнародних організацій, з якою Україна розпочала співпрацю з часу проголошення незалежності, є ООН, котра на підставі Угоди між Урядом України та ООН від 06.10.1992 заснувала

Представництво ООН в Україні (далі – Угода 1992 року) [211]. Відповідно до Преамбули Угоди 1992 року Представництво ООН було засновано в Україні з метою доповнення та подальшого підтримання національних зусиль держави щодо розв'язання найбільш важливих проблем економічного розвитку, поліпшення рівня життя громадян і сприяння соціальному прогресу в країні. Відповідно до статті 2 Угоди 1992 року Представництво ООН провадить співпрацю з Урядом України в межах реалізації програм допомоги, спрямованих на сприяння економічному розвитку, соціальному розвитку та прогресу, на підставі проведення соціальних та економічних досліджень, здійснення співробітництва в межах реалізації проєктів / програм МТД, підготовки, перепідготовки персоналу, поширення відповідної інформації. Угода 1992 року надає широкий спектр правоздатності та правосуб'єктності ООН, її установам, Фондам і Програмам, котрі згідно зі статтею 3 Угоди є правоздатними до укладення міжнародних угод [211]. Водночас зауважимо, що укладення міжнародних угод, у яких однією із сторін є міжнародна організація, має окремі особливості (порівняно з міжнародними угодами, укладеними з країнами – донорами МТД), які відображаються в тому, що в тексті такої угоди наявним є посилення на внутрішнє право міжнародної організації, що, зі свого боку, ускладнює процес реалізації таких угод, а отже, і ускладнює механізм реалізації проєктів / програм МТД. Яскравим прикладом такої особливості є Рамкова угода щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 14.01.1998, яка закріплює обов'язкове використання документів Світового банку у процесі виконання положень цієї Рамкової угоди.

Основи адміністративно-правового статусу ООН як суб'єкта міжнародного права були закладені Конвенцією про привілеї та імунітет Об'єднаних Націй від 13.02.1946, де положенням статті 1 закріплено, що ООН є юридичною особою та правомочна укладати міжнародні договори [212]. Уже в 1947 р. ООН ухвалює Конвенцію про привілеї та імунітет спеціалізованих установ від 21.11.1947, де під категорією «спеціальні установи» йдеться про

вичерпний перелік установ, серед яких визначено такі: 1) Міжнародна організація праці; 2) Продовольча та сільськогосподарська організація ООН; 3) Просвітницька, наукова та культурна організація ООН; 4) Міжнародна організація цивільної авіації; 5) Міжнародний валютний фонд; 6) Міжнародний банк реконструкції та розвитку; 7) Всесвітня організація охорони здоров'я; 8) Світовий поштовий союз; 9) Міжнародний союз електрозв'язку. Статтею 2 Конвенції закріплено статус юридичної особи за такими спеціалізованими установами ООН, які мають правосуб'єктність на укладення міжнародних договорів [212].

На сьогодні ООН реалізує низку проєктів / програм МТД в Україні, укладення яких було вже після повномасштабного вторгнення в Україну, основними з них є проєкти МТД «Реконструкція Пункту тимчасового розміщення біженців у м. Одеса: покращання умов прийому та розміщення шукачів захисту в Україні», «Підтримка поліції для створення ефективної моделі реагування на ДН/ГЗН в умовах війни і на перехідний період», «Сприяння притягненню до відповідальності за злочини сексуального насильства, пов'язані з конфліктом в Україні». Загальну інформацію щодо особливостей їхньої реалізації подано в таблиці 2.17. Водночас звертаємо увагу, що ООН як партнер із розвитку для України реалізує лише незначні за обсягами проєкти МТД, бюджет яких навіть не перевищує 1 млн євро.

Таблиця 2.17 – Найбільші за обсягами проєкти МТД, укладені за підтримки ООН після 24 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Реконструкція Пункту тимчасового розміщення біженців у м. Одесі: покращання умов прийому та розміщення шукачів захисту в Україні	700 000	01.11.2022 – 30.06.2024	Державна міграційна служба України; Державна установа «Пункт тимчасового розміщення біженців у м. Одеса»	Державна міграційна служба України; Державна установа «Пункт тимчасового розміщення біженців у м. Одеса»	Державна міграційна служба України; Державна установа «Пункт тимчасового розміщення біженців у м. Одеса»

Продовження таблиці 2.17

Назва проєкту	Бюджет, євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Підтримка поліції для створення ефективної моделі реагування на ДН/ГЗН в умовах війни і на перехідний період	769 500	01.08.2023 – 31.05.2024	Національна поліція України і її підрозділи та установа: Головне управління Національної поліції у Дніпропетровській, Сумській областях	Міністерство внутрішніх справ України; Національна поліція України	Фонд Організації Об'єднаних Націй у галузі народонаселення
Сприяння притягненню до відповідальності за злочини сексуального насильства, пов'язані з конфліктом в Україні	550 853	01.06.2023 – 01.12.2024	Офіс Генерального прокурора	Офіс Генерального прокурора	Програма розвитку ООН

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України.

З метою підтримання національних зусиль задля розв'язання найбільш суттєвих проблем економічного розвитку України та підтримки соціального прогресу, підвищення загального рівня життя населення розпочалася співпраця України з Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй на підставі укладеної Угоди між Урядом України і Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй від 18.06.1993 (далі – Угода 1993 року) [214]. Відповідно до статті 1 Угоди 1993 року цей документ поширює своє дію на допомогу, яка надається Уряду України щодо виконання проєктів / програм розвитку за пропозицією і проханням Уряду України. Такою допомогою можуть бути: 1) консультаційні послуги, послуги експертів і радників; 2) послуги технічних експертів із метою виконання управлінських, оперативних, адміністративних функцій державних службовців органів виконавчої влади України; 3) послуги добровольців ООН; 4) необхідні матеріали та обладнання, в отриманні яких є відповідна потреба; 5) організація і проведення курсів підвищення кваліфікації, робота експертів, проведення семінарів, підготовка кадрів; 6) надання стипендій, професійна підготовка тощо [214].

Із 24 лютого 2022 року було укладено лише три проєкти з таким партнером із розвитку, як ПРООН, водночас в усіх цих проєктах ця організація є і виконавцем проєктів МТД, загальну інформацію щодо яких наведено в таблиці 2.18.

Таблиця 2.18 – Найбільші за обсягом проєкти МТД, укладені за підтримки ПРООН після 24 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, дол. США	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Зміцнення Національної ради з питань протидії туберкульозу та ВІЛ-інфекції / СНІДу в Україні	387 759	01.01.2023 – 31.12.2025	Міністерство охорони здоров'я України	Міністерство охорони здоров'я України	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні
Початкова фаза – Цифровізація для ефективності та стійкості реєстрації актів цивільного стану	270 000	10.05.2023 – 01.03.2024	Міністерство юстиції України	Міністерство юстиції України	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні
Протимінна діяльність в Україні	12 314 679	01.01.2023 – 31.12.2027	Державна служба України з надзвичайних ситуацій	Міністерство внутрішніх справ України	Програма розвитку Організації Об'єднаних Націй в Україні

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України.

На підставі Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 43/131 від 08.12.1988 та Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 45/100 від 14.12.1990 «Гуманітарна допомога постраждалим від стихійних лих та подібних надзвичайних ситуацій» [215, с. 54], Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 11/1 від 02.03.2022 «Агресія проти України», Резолюцій Ради ФАО 169 від 08.04.2022 та 11/2 від 24.03.2022 «Гуманітарні наслідки агресії проти України» було укладено Угоду між Урядом України і Продовольчою та сільськогосподарською організацією Організації Об'єднаних Націй (ФАО) про створення проєктного офісу ФАО та надання технічної та гуманітарної допомоги Україні від 04.11.2022 [216]. Зауважимо, що ФАО – це спеціальна установа ООН, початок функціонування якої розпочався ще в 1945 р., метою її діяльності є підвищення рівня харчування та загальних стандартів життя

населення країн – членів ФАО, підвищення ефективності виробництва та рівня якості сільськогосподарської продукції.

Статтею 5 Угоди 2022 року визначено, що Україна та ФАО домовилися про те, що надання технічної та гуманітарної допомоги відбувається на підставі реалізації принципів нейтралітету, гуманності, неупередженості [216] та з дотриманням положень Резолюції Генеральної Асамблеї ООН 46/182 «Посилення координації надзвичайної гуманітарної допомоги Організації Об'єднаних Націй» від 19.12.1991 [217].

З Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) Україною було укладено Основну Угоду про співробітництво між Дитячим Фондом Організації Об'єднаних Націй і Урядом України від 07.09.1998 [218], ратифіковану Законом України від 21.09.1999 № 1071-14 [219]. Метою цього документа є співпраця між ЮНІСЕФ та Україною через забезпечення фінансової підтримки, професійної підготовки, перепідготовки, надання матеріалів і обладнання, надання різних консультативних послуг щодо забезпечення потреб дитини, надання послуг у галузі охорони здоров'я, харчування, розвитку материнства й дитинства, забезпечення розвитку початкової освіти [218].

У 1949 році відбулося заснування Управління Верховного Комісара ООН у справах біженців на підставі резолюції Асамблеї ООН 319 (IV) від 03.12.1949 [220], діяльність якого до сьогодні спрямовано на співробітництво та розв'язання проблем біженців, яким надається міжнародний захист під егідою ООН та допомога в подальшій добровільній репатріації або асиміляції в нових країнах. З Україною було укладено Угоду між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців, ратифіковану Законом України від 21.10.1999 № 1185-14 [221].

Співробітництво в межах цієї Угоди 1999 року спрямовано саме на міжнародний захист і гуманітарну допомогу біженцям, а також іншим категоріям осіб, які належать до компетенції УВКБ ООН. Відповідно до статті 5 Угоди 1999 року УВКБ ООН направляє своїх представників до відповідних країн із метою надання консультаційних послуг і співробітництва з

офіційними органами державної влади, до повноважень яких належать питання захисту біженців на таких підставах: 1) оцінювання, реалізація, підготовка проєктів / програм міжнародного захисту біженців і гуманітарної допомоги; 2) використання фінансових ресурсів УВКБ ООН, їхній розподіл, отримання; 3) пошук способів розв'язання глобальних проблем біженців тощо [220].

Однією з найбільших міжнародних організацій-донорів для України є Міжнародний банк реконструкції і розвитку, співпраця з яким відбувається на підставі укладеної Рамкової угоди щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 14.01.1998 [222]. Ратифікація цієї угоди відбулася на підставі Закону України № 650-XIV від 13.05.1999 [223].

Документом закріплено те, що МБРР погоджується надати Україні допомогу у вигляді МТД на загальних умовах, визначених або на які є посилення цією Угодою 1998 року, або ж на умовах, що містяться у відповідних листах-угодах, котрими обмінюється МБРР та Україна. Розділом 3.02 Угоди зафіксовано, що МТД надається за офіційною згодою МБРР лише на прохання України, яке надсилається в письмовій формі.

Відповідно до розділу 2.02 Угоди 1998 року Україна бере на себе такі зобов'язання: 1) ефективно та старанно реалізовувати проєкти / програми МТД за фінансування МБРР; 2) з максимальною швидкістю забезпечувати необхідними ресурсами, послугами та засобами процес реалізації проєктів / програм МТД за такої необхідності; 3) надавати вичерпну інформацію МБРР щодо реалізації проєктів / програм МТД та ефективно використовувати фінансові ресурси в межах реалізації проєктів / програм МТД на підставі попередньо визначених обґрунтованих вимог МБРР; 4) за необхідності або за вимогою представників МБРР надавати необхідну інформацію щодо процесу реалізації проєктів / програм МТД; 5) вживати необхідних заходів, що надасть змогу представникам МБРР відвідувати територію України в межах реалізації цілей проєктів / програм МТД; 6) за результатами реалізації проєктів / програм

МТД Україна зобов'язується одразу підготувати та надати звіт про результати реалізації таких проєктів / програм і їхній вплив за фактом використання ресурсів МБРР; 7) вести належно фінансові записи та рахунки; 8) провадити аудиторську перевірку та не пізніше ніж через 6 місяців після закінчення кожного фінансового року надавати такий аудиторський звіт на перевірку МБРР [222].

Зі свого боку, Угодою 1998 року закріплено лише два зобов'язання з боку МБРР: 1) надавати допомогу у вигляді МТД від імені МБРР; 2) залучати консультантів (фірму або ж конкретну особу, котру наймає МБРР або Україна в межах виконання грантів для реалізації заходів технічної допомоги, визначених в угоді за кожним окремим проєктом / програмою МТД) [222].

Закріплено Угодою 1998 року і право МБРР призупинити фінансування та фактичну реалізацію проєктів / програм МТД в Україні в разі, якщо: 1) Україна не змогла виконати будь-яке із зобов'язань, визначених цією Угодою, міжнародним договором між МБРР та Україною або Листом щодо конкретного проєкту / програми МТД; 2) призупинення права України (або іншої установи чи суб'єкта, якому надано кредит від МБРР під гарантії України), право на зняття коштів у межах дії будь-якої кредитної угоди з МБРР. Водночас таке призупинення реалізації проєкту / програми МТД має двосторонній характер, адже розділом 3.05 закріплено, що Україна має можливість і право звернутися до МБРР у будь-який момент із проханням щодо припинення надання МТД [222].

З початку повномасштабної війни в Україні МБРР реалізує в Україні лише два проєкти МТД: «Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)», «Відновлення критично важливої логістичної інфраструктури та мережевого сполучення («RELINC»)» загальною сумою 60 млн дол. США, загальну інформацію щодо яких наведено в таблиці 2.19.

Таблиця 2.19 – Проєкти МТД, укладені за підтримки МБРР після 24 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, дол. США	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Зміцнення системи охорони здоров'я та збереження життя (HEAL Ukraine)	10 000 000	03.04.2023 – 31.12.2024	Міністерство охорони здоров'я	Міністерство охорони здоров'я	Міністерство охорони здоров'я
Відновлення критично важливої логістичної інфраструктури та мережевого сполучення («RELINC»)	50 000 000	23.06.2023 – 31.12.2024	Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України; Акціонерне товариство «Українська залізниця»	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України; Державне агентство відновлення та розвитку інфраструктури України; Акціонерне товариство «Українська залізниця»

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України [171].

Уперше з ЄБРР Україна уклала Рамкову угоду між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського Фонду «Укриття» в Україні від 20.11.1997 [224], яка була ратифікована Законом України № 80/98-ВР від 04.02.1998 [225]. Погоджено, що ЄБРР буде надавати грантові кошти Україні для фінансування підготовки й реалізації проєктів / програм МТД, установлювати, придбавати та вводити в експлуатацію обладнання задля модернізації наявного Чорнобильського саркофага та перетворення цієї території на відносно безпечну та стабільну систему в межах навколишнього середовища. Міжнародні угоди про надання грантових ресурсів мають: 1) спеціальне посилення на цю Рамкову угоду 1997 року; 2) бути підписаними обома сторонами, а саме Україною та ЄБРР; 3) відповідати встановленим стандартам відповідно до Плану здійснення заходів на об'єкті «Укриття» [224].

У межах цього напрямку у 2010 році було укладено Угоду (у формі обміну листами) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку про внесення змін до Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні [227], ратифіковану на підставі Закону України № 2699-VI від 17.11.2010 [228]. Угодою зафіксовано ініціативний лист від Кабінету Міністрів України, яким запропоновано внести зміни до первісної Рамкової угоди 1997 року в частині збільшення грошових і будь-яких майнових внесків України загальною сумою 32,163 млн дол. США до ресурсів Чорнобильського фонду «Укриття». ЄБРР визначив, що таке збільшення є своєчасним, адже після такої ініціативи України загальний розмір проєкту «Укриття» становить 104,163 млн дол. США [227].

Водночас, аналізуючи нормативну складову співпраці України з міжнародними організаціями-донорами, зауважимо, що ця Рамкова угода 1997 року є однією з небагатьох міжнародних угод, які припинили свою дію. 2 грудня 2020 року КМУ отримав від ЄБРР повідомлення про припинення дії цієї угоди (таке припинення є абсолютно законним та узгодженим із положеннями Рамкової угоди 1997 року, зокрема розділом 12, де закріплено, що Рамкова угода 1997 року може бути зупинена в будь-який час з ініціативи однієї із сторін через 90 днів із дня отримання іншою стороною повідомлення про таке припинення) [228].

Україна приєдналася до ЄБРР в 1992 році після офіційного приєднання до Угоди про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку [229]. З цього часу ЄБРР надає Україні фінансові ресурси для реалізації інвестиційних проєктів різного характеру (у межах державного та/або приватного сектору) за пріоритетними напрямками розвитку держави. Зважаючи на ці обставини, було укладено Договір між Урядом України та Європейським Банком Реконструкції та Розвитку про співробітництво та діяльність Постійного Представництва ЄБРР в Україні від 12.06.2007 [230], ратифікація якого відбулася на підставі Закону України від 04.06.2008 № 319-

VI. Договором 2007 року передбачено створення Постійного Представництва ЄБРР в Києві та Дніпрі, а також за необхідності Постійні Представництва може бути розміщено і в інших містах України за попередньою домовленістю між сторонами. Водночас закріплено розділом 4.02 Договору 2007 року, що жодна посадова або службова особа України, представник правоохоронного, військового, судового, адміністративного органу не має жодного права заходити до приміщення Постійного Представництва ЄБРР [230].

Аналізуючи зміст цього документа, звертаємо увагу, що він ніяк не стосується фактичного співробітництва між Україною та ЄБРР в межах реалізації проєктів / програм МТД. Договір 2007 року закріплює адміністративно-правовий статус Постійного Представництва ЄБРР без жодної деталізації особливостей співпраці в межах технічного співробітництва.

Зазначаючи про технічне співробітництво та фінансування таких проєктів, констатуємо, що з початку взаємної співпраці між Україною та ЄБРР були укладені дійсно вагомими проєкти, зокрема «Львівський проєкт поводження з твердими побутовими відходами», «Проєкт підвищення енергоефективності громадських будівель м. Дніпра», «Реконструкція очисних споруджень та будівництва станції переробки мулу для очистки та утилізації стічних вод та виробництва біогазу для когенерації у м. Львові», загальну інформацію щодо яких наведено в таблиці 2.20.

Таблиця 2.20 – Довгострокові проєкти МТД, укладені за підтримки ЄБРР, що реалізуються станом на сьогодні

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Проєкт ядерної безпеки Чорнобильської АЕС	611,998	01.01.1997 – 31.12.2024	ДСП «ЧАЕС»	ДАЗВ	Компанія «Якобс Клін Енерджи Інтернешнл Лімітед»), Компанія «Холтек Інтернешнл»
Україна: Енергоатом – сталий корпоративний розвиток	0,492	01.02.2017 – 31.12.2024	Державне підприємство «Національна атомна енергогенеруюча компанія «Енергоатом»	Міненерго	ТОВ «Делойт і Туш»

Продовження таблиці 2.20

Назва проекту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Реконструкція очисних споруджень і будівництва станції перероблення мулу для очищення та утилізації стічних вод і виробництва біогазу для когенерації у м. Львові	7,5	29.01.2016 – 27.09.2025	Львівське міське комунальне підприємство «Львівводоканал»	Львівська ОДА	Львівське міське комунальне підприємство «Львівводоканал»; Консорціум Riko-Cambi
Проект підвищення енергоефективності громадських будівель, м. Дніпро	7,5	20.10.2020 – 31.12.2026	Комунальне підприємство «Дніпровська муніципальна енергосервісна компанія» Дніпровської міської ради	Виконавчий комітет Дніпровської міської ради	Комунальне підприємство «Дніпровська муніципальна енергосервісна компанія» Дніпровської міської ради; Товариство з обмеженою відповідальністю «Ремс-Строй»
Львівський проект поводження з твердими побутовими відходами	10	01.06.2018 – 30.11.2024	Львівська міська рада; Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»	Львівська обласна державна адміністрація	Львівська міська рада; Львівське комунальне підприємство «Зелене місто»

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України [171].

З початку повномасштабної війни в Україні ЄБРР профінансував реалізацію лише 5 проектів МТД, загальний обсяг яких навіть не перевищує 1 млн євро: «Програма розвитку громадського транспорту в Україні 2 – Хмельницький тролейбус – Підтримка реалізації проекту», «Україна: підтримка розвитку організацій водокористувачів», «Проект GrCF2 W2 Хмельницький проект поводження з твердими побутовими відходами – Програма розвитку тарифної політики», «Структура громадського транспорту України – Автоматизована система оплати проїзду м. Львова – Посилення місцевої нормативної бази громадського транспорту», «Україна: Реформування та розвиток галузі критичної мінеральної сировини: Модернізація управління геоданими, Фаза 1 – Початковий процес

оцифрування документів». Загальну інформацію щодо особливостей реалізації таких проєктів наведено в таблиці 2.21.

Таблиця 2.21 – Проєкти МТД, укладені за підтримки ЄБРР після 24 лютого 2022 року

Назва проєкту	Бюджет, євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Програма розвитку громадського транспорту в Україні 2 – Хмельницький тролейбус – Підтримка реалізації проєкту	122 000	21.08.2023 – 23.08.2026	Хмельницьке комунальне підприємство «Електротранс»	Виконавчий комітет Хмельницької міської ради	Хмельницьке комунальне підприємство «Електротранс»
Україна: підтримка розвитку організацій водокористувачів	75 000	01.08.2023 – 30.07.2024	Міністерство аграрної політики та продовольства України	Міністерство аграрної політики та продовольства України	Громадська спілка «Всеукраїнська Аграрна Рада»
Проєкт GrCF2 W2; Хмельницький проєкт поводження з твердими побутовими відходами – Програма розвитку тарифної політики	250 000	19.07.2023 – 30.06.2025	Хмельницьке комунальне підприємство «Спецкомунтранс»	Виконавчий комітет Хмельницької міської ради	Хмельницьке комунальне підприємство «Спецкомунтранс»
Структура громадського транспорту України – Автоматизована система оплати проїзду м. Львова – Посилення місцевої нормативної бази громадського транспорту	223 200	30.11.2022 – 01.01.2024	Львівське міське комунальне підприємство «Львівавтодор»	Виконавчий комітет Львівської міської ради	Львівське міське комунальне підприємство «Львівавтодор»; Egis International
Україна: Реформування та розвиток галузі критичної мінеральної сировини: Модернізація управління геоданими, Фаза 1 – Початковий процес оцифрування документів	219 987	20.07.2023 – 01.03.2024	Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України»	Державна служба геології та надр України	Державне науково-виробниче підприємство «Державний інформаційний геологічний фонд України»

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України [171].

Зважаючи на принципи функціонування ОБСЄ, їхні зобов'язання та співпрацю з Україною, укладено Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі щодо створення нової форми співробітництва від 13.07.1999 (далі – Меморандум 1999 року) [231], ратифікований Законом України від 10.02.2000 № 1446-III. Під новою формою співробітництва за цим Меморандумом 1999 р. йдеться про співробітництво, котре ґрунтується на плануванні, фактичному виконанні та моніторингу проєктів / програм (щодо всіх аспектів діяльності ОБСЄ) між органами державної влади в Україні, ОБСЄ та інститутами цієї організації. Водночас текст документа спрямований на врегулювання правового статусу новоствореної посади – Координатора проєктів ОБСЄ в Україні, до повноважень якого належать абсолютно всі питання, пов'язані з плануванням, реалізацією, фінансуванням в Україні проєктів / програм, зокрема й технічного співробітництва. Водночас Координатор проєктів ОБСЄ в Україні наділений повноваженнями щодо контролю й моніторингу за виконанням проєктів / програм [231].

З початку повномасштабного вторгнення ОБСЄ профінансувало реалізацію лише трьох проєктів МТД на досить обмежений розмір: «Підвищення доступу до юстиції через безоплатну правову допомогу», «Підтримка зміцнення потенціалу державних органів влади України у запобіганні та боротьбі з незаконним обігом зброї, боєприпасів та вибухових речовин в усіх його проявах», «Підтримка національних стейкхолдерів через покращення доступу до конституційної юстиції». Ці проєкти спрямовані на розвиток державних інституцій і підвищення потенціалу функціонування органів державної влади, зокрема органів юстиції. Загальну інформацію про такі проєкти наведено в таблиці 2.22.

З метою сприяння формування належного інвестиційного клімату в Україні, з метою захисту проєктів / програм МТД, забезпечення прав і привілеїв ЄІБ було укладено Рамкову угоду між Україною та Європейським

інвестиційним банком від 14.06.2005 (далі – Рамкова угода 2005 року) [232], ратифіковану Законом України № 3392-IV від 07.02.2006 [233].

Укладення цієї Рамкової угоди 2005 року було спрямовано на врегулювання сфери реалізації інвестиційних проєктів на території України, котрі становлять дійсний інтерес для держави та відповідають критеріям, визначеним статтею 1 Рамкової угоди 2005 р.: 1) територіально розташований і реалізований на території України, такий проєкт пов'язаний з Україною, фінансування здійснюється виключно на території України; 2) ініціатором реалізації є Україна через направлення запиту до ЄІБ та обґрунтування необхідності фінансування відповідного напрямку, а також обґрунтування того, що такий інвестиційний проєкт буде повністю підпадати під дію положень цієї Рамкової угоди 2005 р [232].

Таблиця 2.22 – Проєкти МТД, укладені за підтримки ОБСЄ, які реалізуються в Україні у 2024 році

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Гарантування дотримання прав людини під час здійснення правосуддя, друга фаза	2	01.01.2021 – 31.12.2024	Національна школа суддів України	Верховний Суд	Координатор проєктів ОБСЄ в Україні
Посилення спроможності Національної поліції України в боротьбі з кіберзлочинністю та сексуальною експлуатацією дітей у мережі «Інтернет»	0,843	01.11.2021 – 31.10.2024	Національна поліція України та її підрозділи й установи; Харківський національний університет внутрішніх справ; Львівський державний університет внутрішніх справ	Міністерство внутрішніх справ України, Національна поліція України	Координатор проєктів ОБСЄ в Україні
Попередження незаконного обігу ядерних та інших радіоактивних матеріалів	20	01.05.2021 – 31.01.2024	Служба безпеки України	Служба безпеки України	Тихоокеанська північно-західна національна лабораторія (PNNL); Apogee Group, LLC; WGI Global Inc.

Продовження таблиці 2.22

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Підвищення доступу до юстиції через безоплатну правову допомогу	0,642	01.11.2022 – 31.05.2025	Координаційний центр із надання правової допомоги	Міністерство юстиції України	Спеціальний представник Головування – Координатор проєктів ОБСЄ в Україні
Підтримка зміцнення потенціалу державних органів влади України в запобіганні та боротьбі з незаконним обігом зброї, боєприпасів і вибухових речовин в усіх його проявах	9,8	22.10.2022 – 30.06.2024	Міністерство внутрішніх справ України та її підрозділи та установи	Міністерство внутрішніх справ України; Національна поліція України; Державна митна служба України	Спеціальний представник Головування – Координатор проєктів ОБСЄ в Україні
Підтримання національних стейкхолдерів через покращання доступу до конституційної юстиції	1,07	01.11.2022 – 31.12.2024	Конституційний Суд України	Конституційний Суд України	Спеціальний представник Головування – Координатор проєктів ОБСЄ в Україні

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України.

Зважаючи на те, що із 2007 року ЄІБ активно фінансує в Україні інвестиційні проєкти, та з метою подальшого зміцнення відносин між Україною, ЄІБ та світовим співтовариством ця міжнародна фінансова інституція ЄС уклала з Україною новий Договір між Україною та Європейським інвестиційним банком про співтовариство та діяльність Постійного представництва ЄІБ в Україні від 15.06.2010 [234], ратифікований Законом України від 04.11.2010 № 2673-VI [235].

Цим Договором 2010 року ЄІБ фіксує один із видів допомоги та міжнародного співробітництва з Україною – технічну допомогу, під якою визначає абсолютно всі різновиди консультаційних послуг, котрі надаються ЄІБ, матеріали, обладнання, навчання, робочі семінари, конференції, інші аналогічні за своїм змістом види діяльності, які погоджують з Україною та відповідними уповноваженими державними органами. З цією метою, а також з метою реалізації інших видів діяльності ЄІБ створює свої Постійні представництва в Україні. Договором 2010 року визначено адміністративно-

правовий статус таких представництв і деталізовано особливості реалізації ними своєї діяльності на території України. Особливу увагу звернуто на захист таких суб'єктів, зокрема статтею 5 Договору 2010 року визначено, що будь-якому Постійному представництву ЄІБ надається захист, аналогічний із захистом, який надається дипломатичним місіям в Україні [234].

Порівняно з попередньо наведеними даними щодо співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями у сфері технічного співробітництва зауважимо, що ЄІБ для України є одним із головних партнерів у цьому напрямку. Водночас, аналізуючи офіційну інформацію Секретаріату КМУ щодо державної реєстрації проєктів / програм МТД, ЄІБ не фінансував жоден проєкт МТД в Україні з 24 лютого 2022 року. Проте лише три проєкти продовжують свою реалізацію в Україні після 2024 року, які за тематичним спрямуванням стосуються розвитку децентралізації в Україні та розвитку муніципальної інфраструктури (таблиця 2.23).

Таблиця 2.23 – Проєкти МТД, укладені за підтримки ЄІБ, які реалізуються в Україні у 2024 році

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Грантова угода між Європейським інвестиційним банком і Державним агентством автомобільних доріг України (Укравтодор) у частині проєкту «Транспортний зв'язок в Україні – Фаза І»	1,150	09.07.2020 – 28.12.2024	Державне агентство автомобільних доріг України	Державне агентство автомобільних доріг України	Державне агентство автомобільних доріг України
Технічна допомога для підтримки впровадження Проєкту «Підвищення безпеки автомобільних доріг України»	4,047	30.07.2019 – 30.07.2024	Міністерство інфраструктури України	Міністерство інфраструктури України	Консорціум у складі ІМС Worldwide Ltd та Kocks Consult GmbH

Продовження таблиці 2.23

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Технічна допомога в підготовці та реалізації Програми розвитку муніципальної інфраструктури України (фінансується у рамках NIP	6,170	21.10.2020 – 21.10.2026	Криворізька міська рада, Комунальне підприємство «Теплоенерго», м. Лозова (Харківська обл.), Рівненське обласне виробниче комунальне підприємство водопровідно-каналізаційного господарства «Рівнеоблводоканал»	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Консорціум у складі Egis International (FR), Egis Eau (FR), ТОВ «Ежіс Україна» та Tetra Tech International Development B.V. (NL)
Технічна підтримка підготовки та впровадження Програми розвитку муніципальної інфраструктури України (за фінансування ЕРТАТФ)	3,384	09.12.2019 – 31.12.2025	Тернопільська міська рада, Запорізька міська рада, Кам'янська міська рада, Комунальне підприємство «Інформаційно-аналітичний центр «Волиньенергософт»	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Консорціум у складі Gora Infra GmbH (DE) та Eptisa Servicios de Ingenieria S. L. (ES)
Підтримка впровадження Рамкової позики Програми відновлення України	6,392	15.10.2021 – 15.10.2026	Міністерство розвитку громад і територій України	Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України	Cowater International (Бельгія)

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України [171].

Зважаючи на низку передумов, а саме: позитивні політичні перетворення у 2004 році, які відбулися в Україні, та формування демократичного суспільства в цей період; зважаючи на Рекомендацію № 1722 (2005) Парламентської асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» [236]; зважаючи на Резолюцію 1364 (2004) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Політична криза в Україні» [237]; зважаючи на Резолюцію 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» [238]; зважаючи на рішучість світової спільноти розвивати тісне співробітництво між Радою Європи та Україною через посилення присутності Ради Європи в Україні;

зважаючи на План дій співробітництва між Україною та Радою Європи, затверджений Комітетом Міністрів від 15.06.2005 [239]; зважаючи на рішучість ради Європи розвивати демократичні цінності в Україні через імплементацію Плану дій співробітництва між Україною та Радою Європи, а також, ґрунтуючись на положеннях Віденської конвенції та положеннях Генеральної угоди про привілеї та імунітети Ради Європи [240], між Україною та Радою Європи укладено Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Радою Європи стосовно заснування в Україні Офісу Ради Європи та його правового статусу від 06.11.2006 (далі – Меморандум – 2006 року) [241], ратифікований Законом України від 10.04.2008 № 256-VI.

Меморандумом 2006 року зафіксовано, що Рада Європи вирішила заснувати нову інституційну форму співробітництва між Радою Європи та Україною через створення в Києві Офісу Ради Європи щодо координації програм співробітництва Ради Європи, основним завданням діяльності є посилення ролі Ради Європи в питанні підтримання зусиль України, спрямованих на забезпечення ефективної та повної імплементації Плану дій співробітництва між Україною та Радою Європи, затвердженого Комітетом Міністрів від 15.06.2005 [242], а також фактична, ефективна координація всіх аспектів такої імплементації за допомогою: 1) планування, реалізації, моніторингу проєктів / програм, укладених між Радою Європи та відповідними державними органами України; 2) координування діяльності, спрямованої на реалізацію Плану дій співробітництва між Україною та Радою Європи, затвердженого Комітетом Міністрів від 15.06.2005; 3) підтримання контактів з органами державної влади України, представниками громадянського суспільства, міжнародним співтовариством; 4) організації процесу звітування щодо досягнення цілей проєктів / програм, передбачених Планом дій співробітництва між Україною та Радою Європи, затвердженим Комітетом Міністрів від 15.06.2005; 5) мобілізувати фінансові ресурси для реалізації спеціальних проєктів / програм у тісному співробітництві з

Директоратом стратегічного планування Ради Європи та Постійним представництвом Ради Європи в Україні [242].

Аналізуючи вищевказані документи, укладені між Україною та Радою Європи, звертаємо увагу на надзвичайно важливу роль, відведену такому стратегічному документу, як План дій співробітництва між Україною та Радою Європи, затвердженому Комітетом Міністрів від 15.06.2005. Це перший стратегічний програмний документ для України такого характеру, метою якого можна визначити підтримання нашої держави у виконанні нею зобов'язань як країни – члена Ради Європи та сприяння подальшої імплементації Угоди про асоціацію з ЄС [242].

Цей програмний документ має відповідну фінансову підтримку, сформовану на підставі регулярного бюджету Ради Європи, добровільних внесків ЄС, країн – спостерігачів ЄС, країн – членів ЄС, фондів Fund to «End Violence Against Children», «Human Rights Trust Fund». На період 2005–2008 рр. бюджет реалізації Плану дій становив 17,3 млн євро. Але, зважаючи на ефективну реалізацію цього напрямку, фактичне виконання зобов'язань Україною та подальшу ефективну імплементацію європейських стандартів у сфері захисту прав людини, розвиток демократичних принципів і принципів верховенства права в державі, подальші середньострокові Плани дій мали збільшення обсягу фінансування. Зокрема 2008–2011 рр. обсяг фінансування становив 25 млн євро; 2011–2014 рр. дорівнював 23,9 млн євро; на 2015–2022 рр. мав майже подвійний еквівалент, що дорівнював 45 млн євро. У 2023 р. бюджет фінансування був переглянутий і визначений розміром 38 млн євро (найбільшими за обсягом внесками були внески таких країн: Швейцарія – 1,8 млн євро, Німеччина – 3 млн євро, Канада – 3,4 млн євро, Фінляндія – 3,6 млн євро, Швеція – 5,7 млн євро, Норвегія – 6,6 млн євро) [242].

Початок повномасштабної війни вимагав нових напрямів співробітництва. Тому 14.12.2022 відбулося ухвалення нового Плану дій Ради Європи для України «Стійкість, відновлення та відбудова» на 2023–2026 рр. із загальним бюджетом фінансування 50 млн євро [243], по суті, спрямованого

на відбудову та економічне відновлення України, формування потенціалу органів державної влади та інституцій, посилення реалізації демократичних засад у державі, формування базовості принципу верховенства права, захисту прав і законних інтересів громадянина та людини, перспективи розвитку України в сучасному світі, визначення держави у світовому співтоваристві. М. Пейчинович-Бурич, Генеральний секретар Ради Європи, охарактеризував цей документ як документ гнучкого характеру, сутність якого повністю відображає миттєве реагування на поточні умови нестабільності та збройної агресії Росії. Стратегічні напрями нового Плану дій мають охопити воєнний і післявоєнний період з урахуванням базових європейських стандартів і спрямований на реалізацію таких напрямів: 1) підтримка національних органів державної влади та органів державного управління; 2) імплементація Європейської конвенції по правах людини; 3) захист переміщених і внутрішньо переміщених осіб; 4) розвиток системи охорони здоров'я в контексті війни; 5) захист прав дитини та забезпечення гендерної рівності; 6) розвиток інклюзії в Україні; 7) досягнення соціальної рівності в державі; 8) реформування системи правосуддя та Конституційного Суду України, розвиток прецедентного права Європейського суду з прав людини; 9) розвиток місцевого самоврядування та реалізація європейських стандартів децентралізації; 10) захист культурної спадщини, відбудова України, розвиток культурних і творчих галузей [243] (таблиця 2.24).

Таблиця 2.24 – Проєкти МТД, які реалізуються в Україні у 2024 році за підтримки Ради Європи

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Молодь за демократію в Україні: Фаза III	1,03	01.01.2023 – 31.12.2024	Міністерство молоді та спорту України	Міністерство молоді та спорту України	Офіс Ради Європи в Україні
Посилення правоохоронних органів України під час війни та в повоєнний період	1,15	01.01.2023 – 31.12.2024	Державне бюро розслідувань, Служба безпеки України, Національна поліція України	Державне бюро розслідувань, Служба безпеки України, Національна поліція України	Офіс Ради Європи в Україні

Продовження таблиці 2.24

Назва проекту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Зміцнення прав людини в системі кримінальної юстиції України	1,29	01.01.2023 – 31.12.2024	Офіс Генерального прокурора, Міністерство юстиції України, Координаційний центр з надання правової допомоги, Верховний Суд	Офіс Генерального прокурора, Міністерство юстиції України, Верховний Суд	Офіс Ради Європи в Україні
Підтримка демократичних післявоєнних виборів в Україні	0,95	01.01.2023 – 31.12.2024	Центральна виборча комісія	Центральна виборча комісія, Комітет Верховної Ради України	Офіс Ради Європи в Україні
Посилення соціального захисту в Україні	1,08	01.01.2023 – 31.12.2024	Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини	Міністерство соціальної політики України	Офіс Ради Європи в Україні
Посилення доброго демократичного врядування і стійкості в Україні	1,4	01.01.2023 – 31.12.2024	Будуть визначені в процесі реалізації проекту	Комітет Верховної Ради України	Офіс Ради Європи в Україні

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України [171].

На підставі Угоди між Урядом Данії, Фінляндії, Ісландії, Норвегії і Швеції в 1990 році було створено Північну Екологічну Фінансову Корпорацію НЕФКО, метою функціонування якої є впровадження інвестицій Північного природоохоронного партнерства у країнах Східної Європи через відповідне фінансування підприємств, установ, організацій у цих країнах, а також фінансування, доступне з Інвестиційного Фонду НЕФКО для екологічних проєктів / програм. У межах технічного співробітництва з Україною було укладено Рамкову угоду між Урядом України та Північною екологічною фінансовою корпорацією від 17.09.2009 (далі – Рамкова угода 2009 року) [244], ратифіковану Законом України від 21.09.2010 № 2533-17 [245].

Предметом Рамкової угоди 2009 року є діяльність цієї міжнародної фінансової організації, яка може реалізуватися на всій території України, у межах повноважень, визначених Статутом НЕФКО, зокрема позичати кошти

на підставі положень законодавчих актів, надавати фінансові ресурси на підтримання проєктів / програм технічного співробітництва, володіти ними, вести рахунки та використовувати інші інструменти [244].

Відповідно до статті 7 Рамкової угоди 2009 року НЕФКО користується повним обсягом правосуб'єктності на всій території України: має права щодо можливості бути стороною договірних правовідносин, набувати право власності на нерухоме і рухоме майно, бути стороною судового процесу. У процесі реалізації інвестиційної та фінансової своєї діяльності НЕФКО набуває правового режиму, аналогічного іншим міжнародним фінансовим організаціям, та є найбільш сприятливим для такого виду діяльності [244] (таблиця 2.25).

Таблиця 2.25 – Проєкти МТД, які реалізуються в Україні у 2024 році за підтримання НЕФКО

Назва проєкту	Бюджет, млн євро	Строк реалізації	Реципієнт	Бенефіціар	Виконавець
Придбання та встановлення електричних і контейнерних мобільних котельних у місті Кременчук і пов'язані інвестиції, необхідні для технологій щодо балансування та загальної енергооптимізації	4,15	26.10.2022 – 26.10.2024	Кременчуцька міська рада Кременчуцького району Полтавської області	Виконавчий комітет Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області	ТОВ «Віссманн»; ТОВ будівельно-інжинірингова компанія «Прима терм»; ТОВ «Теплокомунсервіс»; ТОВ «Макс груп технологі»; ТОВ «Пріма трейдінг»; ТОВ «Грундфос Україна»
Інвестиції в енергоефективність бюджетних будівель і вуличного освітлення в м. Рівне	1,2	12.07.2022 – 28.12.2024	Рівненська міська рада	Виконавчий комітет Рівненської міської ради	ПрАТ «Луцьксантехмонтаж 53б», ПП «МБЛ Компані»; ПП «Рівнеспецбуд»
Енергоефективна Раківка	4,45	02.08.2021 – 28.12.2024	Кременчуцька міська рада Кременчуцького району Полтавської області	Виконавчий комітет Кременчуцької міської ради Кременчуцького району Полтавської області	Акціонерне товариство «Енком»; Представництво «Енком А. С.»; Корпорація «Українські атомні прилади та системи»
Капітальний ремонт із впровадженням заходів із енергозбереження будівель ЗОШ № 7 Чортківської міської ради	0,15	13.09.2021 – 15.09.2024	Чортківська міська рада	Виконком Чортківської міської ради	ПП «Інтер-Буд-Інвест»

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних Секретаріату Кабінету Міністрів України [171].

Україна після проголошення незалежності приєдналася до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 01.07.1968 [246], відповідно до положень якого кожна держава-учасниця цього Договору, котра має ядерну зброю, стає зобов'язаною не передавати жодну ядерну зброю чи інші ядерні вибухові пристрої, здійснювати контроль будь-якого разу над такою зброєю або пристроями, не допомагати, не спонукати, не заохочувати інші країни, котрі не мають ядерної зброї, до придбання, виробництва або в інший спосіб заволодіння ядерною зброєю чи пристроями. Водночас Договір декларує, що жодна держава-учасниця не має ядерну зброю та ніяк не планує бути пов'язаною з ядерною зброєю [246]. Україна приєдналася до Договору 1968 року на підставі Закону України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» від 16.11.1994 № 248/94 ВР [247].

На підставі такого приєднання в подальшому було укладено Угоду між Україною та Міжнародним агентством з атомної енергії про застосування гарантій від 21.09.1995, змістом якої визначено чіткі гарантії, здійснення яких і було головною метою співробітництва між Україною та МАГАТЕ: 1) уникнення перешкод технологічного та економічного розвитку України; 2) уникнення перешкод до міжнародного співробітництва в галузі мирної ядерної діяльності; 3) уникнення необґрунтованого втручання або впливу в мирну ядерну діяльність України та експлуатацію відповідних ядерних установок; 4) співпрацювати щодо питання керування у сфері здійснення безпечної та економічної ядерної діяльності України [248; 249, с. 137].

Підсумовуючи особливості співпраці України з основними міжнародними фінансовими організаціями, які є донорами технічної допомоги для нашої країни, у таблиці 2.26 визначимо основні міжнародні угоди, які є офіційним підґрунтям такого співробітництва.

Таблиця 2.26 – Рамкові угоди з міжнародними організаціями – партнерами з розвитку

№ пор.	Міжнародна організація	Назва	Дата укладення	Ратифікація
1	ООН	Конвенція про привілеї та імунітети ООН	13.02.1946	–
		Конвенція про привілеї та імунітети спеціалізованих установ ООН	21.11.1947	–
		Угода між Урядом України та ООН про заснування Представництва ООН в Україні	06.10.1992	–
2	ПРООН	Угода між Урядом України та Програмою розвитку ООН (ПРООН)	18.06.1993	–
3	ФАО	Закон України «Про прийняття Статуту Продовольчої та сільськогосподарської організації Організації Об'єднаних Націй»	25.11.2003	–
		Угода між Урядом України і Продовольчою та сільськогосподарською організацією Організації Об'єднаних Націй (ФАО) про створення Проектного офісу ФАО та надання технічної і гуманітарної допомоги Україні	04.11.2022	–
4	ЮНІСЕФ	Основна Угода про співробітництво між Дитячим фондом Організації Об'єднаних Націй та Урядом України	07.09.1998	Законом України від 21.09.1999 1071-XIV
5	УВКБООН	Угода між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців	23.09.1996	Законом України від 21.10.1999 № 1185-XIV
6	МБРР	Рамкова угода щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку	14.01.1998	Законом України від 13.05.1999 № 650
7	ЄБРР	Рамкова угода між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського Фонду «Укриття» в Україні	20.11.1997	Законом України від 04.02.1998 № 80/98-ВР
		Договір Між Урядом України та Європейським Банком Реконструкції та Розвитку про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄБРР в Україні	12.06.2007	Законом України від 04.06.2008 № 319-IV
8	ОБСЕ	Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЕ) щодо створення нової форми співробітництва	13.07.1999	Законом України від 10.02.2000 №1446-III.

Продовження таблиці 2.26

№ пор.	Міжнародна організація	Назва	Дата укладення	Ратифікація
9	ЄІБ	Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком	14.06.2005	Законом України від 07.02.2006 № 3392-IV
		Договір між Україною та Європейським інвестиційним банком про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄІБ в Україні	15.06.2010	Законом України від 04.11.2010 № 2673-VI
10	Рада Європи	Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Радою Європи стосовно застосування в Україні Офісу ради Європи та його правового статусу	06.11.2006	Законом України від 10.04.2008 № 256-VI
11	НЕФКО	Рамкова угода між Урядом України та Північною екологічною фінансовою корпорацією	17.09.2009	Законом України від 21.09.2010 № 2533-VI
12	МАГАТЕ	Угода між Україною та Міжнародним агентством з атомної енергії про застосування гарантій	21.09.1995	—

Джерело: складено автором на підставі офіційних даних, розміщених на офіційному сайті Кабінету Міністрів України [171].

Таким чином, справедливо зробити висновок, що проекти МТД, укладені за підтримки міжнародних організацій є особливою формою міжнародних взаємовідносин, оскільки в тексті міжнародних угод, в яких однією зі сторін виступає міжнародна організація наявним є посилання на внутрішнє право міжнародної організації, що ускладнює процес реалізації таких угод, а від так і ускладнює механізм реалізації проектів/програм МТД. Крім того, справедливо зазначити, що обсяги фінансової підтримки в рамках цієї співпраці є незначними та не перевищують 1 млн Євро за три роки. Такі організації як ООН, ПРООН, МБРР, ЄБРР, ОБСЄ, ЄІБ, Рада Європи, в своїй більшості, підтримують проекти пов'язані з військовою підтримкою та безпекою, інфраструктурою, охороною здоров'я, екологією, правами людини, залишаючи без уваги культуру, освіту, науку та людський капітал. Виходячи з цього, зазначимо, що існуюча система нормативно-правового забезпечення функціонування проекти МТД, укладених за підтримки міжнародних

організацій не сприяє нівелюванню корупційних, репутаційних, інвестиційних ризиків, що зменшують інтересу донорів до фінансування таких проєктів.

Висновок до розділу 2

На основі вітчизняної та закордонної правовій базі ідентифікації категоріального апарату «рамкова угода» встановлено, що цей вид угод фактично не має жодних конкретних умов та не встановлюють їх, а виступає базисом для укладення контрактів/угод по технічному співробітництву в майбутньому. Визначені ключові особливості, які характерні для рамкових угод: 1) предмет у вигляді суспільних відносини; 2) мета – створення та подальше функціонування складної та дієвої системи стійких правових зв'язків й загальноприйнятих правил; 3) рівні реалізації: сам контракт/угода, умови організації контракту/угоди, уточнюючі умови.

Доведено, що в сучасних умовах розвитку нормативно-правової бази в Україні, контракти/угоди, які укладаються на підставі рамкових угод з МТД, повинні в обов'язковому порядку: в преамбулі містити мету й ціль тієї чи іншої угоди, враховуючи актуальні соціально-економічні потреби країни-реципієнта й популяризувати демократичні цінності та засади верховенства права; в основній частині вмещувати умови реалізації проєктів/програм МТД та узгоджені основні напрямки таких проєктів/програм; містити строкові умови, якими фіксуються часові межі виконання відповідного контракту/угоди між донором та реципієнтом, а також ґрунтуватись на принципах державності, координації взаємодії сторін договору, альтернативності й концепції.

За результатами дослідження виокремлено цільовий кластер країн – бенчмарків (США, Німеччина, Канада, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Велика Британія, Японія), співпраця з якими була максимально фінансово ефективною для України, та розроблено рекомендації щодо удосконалення механізму укладення контрактів, які покладені в основу взаємовідносин між бенефіціарами, реципієнтами та виконавцями проєктів/програм МТД.

Імплементация цих пропозицій надасть можливість сформувати підґрунтя ефективної діючої процедури моніторингу проєктів/програм МТД та створити нормативні передумову реалізації системи контролю в цій сфері.

Встановлено що, рамкові угоди з США 1991-1993 рр. забезпечили Україні реалізацію проєктів з МТД протягом 2002-2020 рр. на суму більше 4 млрд дол США, а після 24 лютого 2022 року загальний обсяг МТД склав більше ніж 1 млрд дол США. Основними напрямками реалізації цих проєктів виступили: забезпечення миру і безпеки; економічний розвиток; підтримка демократії, захист прав і свобод людини; охорона здоров'я. Рамкова угода укладена ще в 1996 р. щодо консультативного і технічного співробітництва з Німеччиною відіграла вирішальне значення і в процесі реалізації проєктів МТД в подальшому, а після 24 лютого 2022 року цією країною було профінансовано проєктів МТД на суму більше ніж на 150 млн Євро. Вони стосувались: підтримки ветеранів; прозорості державного управління; професійної освіти; ефективності передачі електроенергії; державного і муніципального управління в надзвичайних ситуаціях.

З'ясовано, що основними формами реалізації МТД в рамках співпраці з ЄС є 1) обмін експертами; 2) організація і проведення семінарів; 3) надання інформації; 4) професійна підготовка, перепідготовка кадрів; 5) допомога у здійсненні належного перекладу законодавства ЄС; 6) субсидії. Доведено, що саме ці інструменти забезпечують імплементацію європейських правових норм у вітчизняне законодавства та розвиток прецедентного права.

Аналіз процесу залучення вітчизняного державного апарату до реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в рамках проєктів МТД (Twinnig/TAEIX, SIGMA, Erasmus+) засвідчив нерівномірну активність Міністерств України, серед 294 структурних підрозділи державних органів, які в цілому дотичні до цього процесу, найбільша кількість фахівців, залучених до функцій з виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції, зафіксовано в Міністерстві фінансів України (98 осіб), Міністерстві економіки України (90 осіб,) Міністерстві юстиції України (74 особи), Міністерстві

внутрішніх справ України (59 осіб), Міністерстві аграрної політики та продовольства України (58 осіб), інші 14 Міністерств та підрозділів мають менше 50 долучених осіб.

Аналіз найбільших за обсягом проекти МТД, укладених за підтримки міжнародних організацій після 24 лютого 2022 року засвідчив високу концентрацію проектів пов'язаних з військовою підтримкою та безпекою, інфраструктурою, охороною здоров'я, екологією, правами людини й повну відсутність проектів пов'язаних з культурою, освітою, наукою та людським капіталом. Встановлено, що подальший розвиток співпраці України з міжнародними організаціями в рамках реалізації фінансово ємних проектів МТД повинен відбуватись за рахунок розробки національного нормативно-правового забезпечення, яке нівелювало б корупційні, репутаційні та інвестиційні ризики, що виступають інгібіторами інтересів донорів.

Основні положення цього розділу опубліковано автором у роботах: [161, 173, 203, 210, 215, 249]

РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА МОНІТОРИНГУ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ

3.1. Система залучення міжнародної технічної допомоги в Україні: адміністративно-правові засади

Основи функціонування системи залучення, використання та моніторингу визначено Порядком залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затвердженого Постановою КМУ від 15.02.2002 № 153 (далі – Порядок № 153). Залучення МТД характеризується як першочергова ланка в цій системі. Пунктом 3 Порядку № 153 окреслено невичерпний перелік форм МТД, що можуть залучатися в Україні: 1) будь-яке майно, необхідне для забезпечення виконання завдань проєктів / програм, яке ввозиться або набувається в Україні; 2) роботи та послуги; 3) права інтелектуальної власності; 4) фінансові ресурси (гранти) у національній або іноземній валюті; 5) інші ресурси, не заборонені законодавством, зокрема стипендії.

Власне процедура залучення МТД розпочинається на етапі формування потреби в Україні на ту чи іншу форму МТД, обумовленої поданням запиту до Секретаріату КМУ від міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, місцевих органів виконавчої влади, Ради міністрів Автономної Республіки Крим. Звертаємо увагу, що законодавець чітко окреслив коло суб'єктів, які уповноважені подавати запити щодо залучення МТД. Отже, констатуємо, що в Україні сформовано обмежену правосуб'єктність усіх інших юридичних і фізичних осіб із цього питання [250, с. 236].

Запити на залучення МТД мають формуватися на основі завдань і заходів, визначених такими головними документами для України, як Угода про асоціацію між Україною, з одного боку, та Європейським Союзом,

Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншого, а також Цілі сталого розвитку, схвалені резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 70/1 від 25.09.2015, регіональними стратегіями розвитку тощо. Водночас особливу увагу з-поміж масиву таких актів привертає саме Програма діяльності Кабінету Міністрів України, затверджена Постановою Верховної Ради України від 14.04.2016 № 1099-VIII [251], що чітко окреслює завдання діяльності КМУ, серед яких визначає такі: 1) реформа системи національної безпеки та оборони; 2) конституційна реформа; 3) відновлення територіальної цілісності та відбудова Донбасу; 4) оновлення влади та антикорупційна реформа; 5) судова реформа; 6) реформа системи органів правопорядку; 7) децентралізація та реформа публічної адміністрації; 8) забезпечення прискореного економічного розвитку; 9) регуляторна політика, розвиток підприємництва та забезпечення умов конкуренції; 10) реформа фінансового сектору; 11) реформа сільського господарства; 12) реформа енергетики та енергонезалежність; 13) інфраструктура і транспорт; 14) забезпечення громадян комунальними послугами та реформування житлової політики; 15) соціально-гуманітарна реформа; 16) реформа системи охорони здоров'я; 17) реформа системи управління довкіллям та інтеграція екологічної політики в інші галузеві політики [251; 252, с. 694].

Для розгляду поданих запитів, за потреби, Секретаріат КМУ формує відповідні робочі групи, до яких входять представники партнерів із розвитку, представники бенефіціарів, представники зацікавлених державних органів задля проведення експертизи та оцінювання запитів на предмет їхньої відповідності завданням соціально-економічного, політичного, культурного розвитку України [75]. Структура запитів на залучення МТД та особливості їх подання відповідно до Порядку № 153 зображені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Структура запиту на залучення МТД в Україні відповідно до Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затвердженого Постановою КМУ від 15.02.2002 № 153

Запит на залучення МТД		
Супровідний лист	Проектна пропозиція	Лист підтримки
Перелік поданих документів	<p>Подається в довільній формі та містить:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) аналіз проблеми, на розв'язання якої необхідне МТД; 2) посилання на відповідні акти щодо відповідності завданням соціально-економічного розвитку України; 3) мету і завдання проекту МТД; 4) форму МТД, яку необхідно залучити; 5) інформацію щодо потенційного реципієнта; 6) вартість проекту МТД; 7) строк реалізації проекту МТД; 8) результати від реалізації проекту МТД; 9) вплив проекту МТД на досягнення гендерної рівності та принципів інклюзії 	<p>Формує бенефіціар потенційному реципієнту щодо підтримки у використанні МТД та реалізації проекту / програми МТД</p>

Джерело: складено автором на підставі Постанови КМУ «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 № 153 [75].

Україна стикається з низкою проблем у залученні міжнародної технічної допомоги, серед яких можна виділити такі:

– корупція та неефективність управління, які можуть перешкоджати ефективному використанню міжнародної технічної допомоги, а неефективність управління може призводити до втрати часу, ресурсів і недосягнення поставлених цілей;

– в Україні існує проблема недостатньої координації між різними донорами та органами уряду, а також відсутність чітких стратегічних планів щодо використання міжнародної технічної допомоги;

– політична нестабільність і невизначеність. Саме політична нестабільність може створювати перешкоди для ефективного залучення

міжнародної допомоги, а також сприяти змінам пріоритетів в урядовій політиці;

– бюрократичні процедури та складність отримання необхідних дозволів можуть затримувати реалізацію проєктів міжнародної технічної допомоги;

– недостатня прозорість і відкритість у використанні міжнародної технічної допомоги може породжувати сумніви щодо ефективності та використання коштів [253, с. 53; 254, с. 196; 255, с. 11].

На основі вищезазначеного можемо зробити висновок, що Україна може стикатися з недостатнім рівнем технічної та інституційної здатності для ефективного використання міжнародної технічної допомоги та реалізації проєктів. Розв'язання цих проблем потребує комплексного підходу, зокрема реформи у сфері управління, боротьби з корупцією, покращання координації між різними структурами, а також підвищення прозорості та відкритості у використанні міжнародної технічної допомоги.

Задля забезпечення прозорості системи залучення, використання та моніторингу МТД в Україні, на підставі Постанови КМУ «Зміни, що вносяться до Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 28.08.2013 № 629 [256], Порядок № 153 доповнено положенням такого змісту: «11. Проєкти (програми) підлягають обов'язковій державній реєстрації»[75]. На сьогодні державна реєстрація проєктів / програм МТД є невід'ємним елементом процедури залучення МТД та визначається як підстава для акредитації виконавців проєктів / програм МТД, а також підставою до реалізації права на одержання відповідних пільг, привілеїв, імунітетів, передбачених положеннями чинного законодавства України та міжнародними договорами України.

Відповідальним суб'єктом за реалізацію державної політики в Україні щодо проведення державної реєстрації проєктів / програм МТД є Секретаріат КМУ, який на підставі таких документів проводить цю процедуру: 1) клопотання про державну реєстрацію проєкту / програми МТД; 2) копія

контракту щодо залучення МТД, невід'ємною частиною якого є вся інформація щодо самого проекту / програми МТД, кошторисна вартість, особливості та етапи реалізації проекту, лист про підтримку від бенефіціара, згода на провадження діяльності від бенефіціара; 3) план закупівель, засвідчений партнером із розвитку або виконавцем; 4) документ, що засвідчує узгодження діяльності, завдань і цілей у межах проекту / програми МТД між реципієнтом, виконавцем і партнером із розвитку [75].

На підставі поданих документів Секретаріат КМУ ухвалює одне з таких рішень: 1) рішення щодо проведення державної реєстрації проекту / програми МТД; 2) рішення про відмову в державній реєстрації проекту / програми МТД; 3) рішення про анулювання державної реєстрації проекту / програми МТД. Особливості ухвалення кожного з таких рішень описано в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 – Рішення, які ухвалює Секретаріат КМУ в межах державної реєстрації проектів / програм МТД

Рішення		
Рішення щодо проведення державної реєстрації проекту / програми МТД	Рішення про відмову в державній реєстрації проекту / програми МТД	Рішення про ануляцію державної реєстрації проекту / програми МТД
<p>Ухвалюють протягом 10 днів із дати подання всіх необхідних документів у повному обсязі на державну реєстрацію проекту та підтверджують реєстраційною карткою проекту / програми МТД за підписом Державного секретаря КМУ.</p> <p>Протягом місяця з дня отримання бенефіціаром реєстраційної картки проекту / програми МТД ухвалює рішення про організацію роботи з нагляду за реалізацією проекту / програми МТД та призначає координатора проекту / програми МТД</p>	<p>Підстави для ухвалення такого рішення:</p> <p>1) невідповідність документів вимогам Порядку № 153;</p> <p>2) невідповідність проекту / програми МТД стратегічній програмі, узгодженій із партнером із розвитку;</p> <p>3) завершення строку реалізації проекту;</p> <p>4) подання документів із недостовірною інформацією</p>	<p>Підстави для ухвалення такого рішення:</p> <p>1) відмова в реалізації проекту / програми МТД реципієнта, виконавця, партнера з розвитку;</p> <p>2) неможливість усунення порушень щодо виявленого нецільового використання МТД;</p> <p>3) неналежна реалізації проекту / програми МТД</p>

Джерело: складено автором на підставі Постанови КМУ «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 № 153 [75].

Аналізуючи положення чинного законодавства України щодо державної реєстрації проєктів / програм МТД, звертаємо увагу на низку неузгодженостей, які прямо впливають на ефективність використання МТД за чинними проєктами, та перспективи залучення МТД за майбутніми проєктами. У Порядку № 153 як профільному нормативно-правовому акті, який врегульовує на законодавчому рівні процедуру державної реєстрації, а також у жодному іншому вітчизняному нормативно-правовому акті не вказано чітких часових меж, коли має бути здійснено державну реєстрацію проєкту / програми МТД. Крім того, у пункті 17 Порядку № 153 серед підстав відмови в державній реєстрації вказано на «завершення строку реалізації проєкту (програми)». Тобто можна зробити висновок, що законодавець обмежив строк на державну реєстрацію проєкту / програми МТД до завершення строку реалізації (програми) [75]. Водночас частиною 5 пункту 14 Порядку № 153 закріплено перелік документів, які подають для державної реєстрації проєктів / програм МТД реципієнт і партнер із розвитку до Секретаріату КМУ в електронному та паперовому вигляді, серед яких: «звіт про результати реалізації проєкту (програми) у разі подання документів для державної реєстрації проєкту (програми) у строк, що перевищує шість місяців з початку реалізації проєкту (програми)» [75]. Тобто законодавець офіційно допускає можливість непроведення державної реєстрації проєкту / програми МТД у строк шість і більше місяців. На нашу думку, ці обставини фактично нівелюють мету проведення державної реєстрації, формують можливі корупційні прояви, зниження ефективності і результативності від використання МТД в Україні. А також призупиняє будь-які процеси акредитації виконавців проєктів / програм МТД та призупиняє реалізацію права на одержання пільг, привілеїв, імунітетів. Унаслідок цього ми отримуємо абсолютну неузгодженість у сфері залучення і використання МТД в Україні.

Також заслуговує на увагу те, що в законодавстві України відсутні відсилання до формування й ведення Єдиного державного реєстру проєктів /

програм МТД. Зокрема пунктом 13 Порядку № 153 закріплено: «13. Державна реєстрація проєктів (програм) провадиться Секретаріатом Кабінету Міністрів України» [75]; частиною 2 пункту 18 Порядку № 153 закріплено: «Одночасно з видачею реєстраційної картки проєкту (програми) робиться відповідний запис у реєстрі проєктів (програм) міжнародної технічної допомоги та розміщується план закупівель на Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади (крім інформації, що становить комерційну таємницю)» [75]. Однак на сьогодні відсутній відкритий «реєстр проєктів (програм) міжнародної технічної допомоги». Уся реєстраційна інформація Секретаріату КМУ має хаотичний вигляд і здебільшого має хоч якийсь рівень узгодженості – інформацію розміщено на вебпорталах органів виконавчої влади. Вважаємо, що такий глобальний для України напрям, як напрям залучення та використання МТД не може мати таку кількість прогалин і неузгодженостей у законодавстві та на практиці. Адже в такий спосіб відбувається формування нових ризиків для України – розвиток корупції, розвиток легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, анулювання тенденцій гармонізації законодавства, відсутність зацікавленості міжнародної спільноти у формуванні з Україною тісних зв'язків і співпраці, відсутність у державі соціально-економічного розвитку.

Аналізуючи систему залучення МТД в Україні, акцентуємо увагу на тому, що центральним суб'єктом усієї системи є саме Секретаріат КМУ, який діє на підставі Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України, затвердженого Постановою КМУ від 12.08.2009 № 850 (далі – Положення № 850) [257]. Цим актом визначено адміністративно-правовий статус Секретаріату КМУ як постійного органу, що забезпечує діяльність КМУ, основним завданням якого є організаційне, правове, експертно-аналітичне, матеріально-технічне, інформаційне забезпечення діяльності КМУ, урядових комітетів, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів України, Міністра КМУ та міністрів, які очолюють міністерства.

Пунктом 17 Положення № 850 закріплено: «Структурні підрозділи Секретаріату відповідно до основних завдань, визначених цим Положенням, та з питань, що належать до їх компетенції: ...39-1) забезпечують координацію залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, що надається Україні на підставі міжнародних договорів» [257]. Жодних інших особливостей реалізації цього завдання Секретаріатом КМУ не конкретизовано цим Положенням № 850 [257] або іншими нормативно-правовими актами. Водночас звертаємо увагу, що доповнення завдань Секретаріату КМУ положенням щодо координації сфери залучення, використання та моніторингу МТД відбулося на підставі Постанови КМУ «Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України» від 04.12.2019 № 1072 [116]. З цього часу, крім констатування нового завдання за Секретаріатом та зміни суб'єкта за Порядком № 153 з «Мінекономіки України» та «Секретаріат КМУ», окреслення особливостей і порядку реалізації завдань у сфері МТД визначено не було.

Аналізуючи законодавчий базис досліджуваного питання, звертаємося до Постанови КМУ «Деякі питання Секретаріату Кабінету Міністрів України» від 26.05.2021 № 542 [258], якою закріплено утворення у 2021 році нових структурних підрозділів у системі Секретаріату КМУ, серед яких – Департамент координації міжнародної технічної допомоги, який було створено за ініціативи КМУ задля реалізації державної політики у сфері координації взаємодії між КМУ та донорами (партнерами з розвитку) щодо залучення та використання МТД. Водночас були ліквідовані Директорат координації міжнародної технічної допомоги та Директорат моніторингу та контролю. Отже, ми не можемо констатувати той факт, що в Секретаріаті КМУ сферу МТД було виведено в новий напрям роботи. Фактично відбулося лише перезавантаження роботи структурного підрозділу, яке більшою мірою було спрямовано на чітке формування координаційної складової системи залучення, використання та моніторингу МТД в Україні. Водночас

законодавцем було визначено трирівневу систему координації МТД в межах роботи Департаменту координації міжнародної технічної допомоги Секретаріату КМУ, реалізацію якої зображено в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Система координації МТД Департаментом координації міжнародної технічної допомоги Секретаріату Кабінету Міністрів України

Рівні системи координації міжнародної технічної допомоги в Україні		
1-й рівень	2-й рівень	3-й рівень
Форум «Партнерство з розвитку»	Стратегічна платформа	Секторальні робочі групи
Створений для політичного діалогу високого рівня щодо стратегічних питань реалізації національних реформ	Створена для стратегічної координації МТД з пріоритетами національних реформ з урахуванням Угоди про асоціації між Україною та ЄС і Цілей сталого розвитку	Створені для проведення регулярного діалогу та координації між партнерами з розвитку та центральними органами виконавчої влади за відповідними напрямками секторальних реформ і державної політики
Прем'єр-міністр України та партнери з розвитку, серед вичерпного переліку яких: Великобританія, Данія, Естонія, Корея, Канада, Литва, Норвегія, Німеччина, Нідерланди, Польща, США, Туреччина, Швейцарія, Швеція, Фінляндія, Японія, ЄС, ЄІБ, ООН, Рада Європи, Світовий банк, ЄБРР, ОЕСР, ОБСЄ	Координатор системи ООН, Голова Представництва ЄС, уповноважений представник КМУ	Керівники або заступники керівників центральних органів виконавчої влади та представники партнерів із розвитку. Галузеві робочі групи за такими сферами: 1) охорона здоров'я; 2) правова держава, юстиція; 3) енергоефективні будівлі та реформа центрального теплопостачання; 4) розвиток малого та середнього бізнесу; 5) освіта і наука; 6) правоохоронна діяльність; 7) соціальна політика; 8) с/г та продовольча безпека; 9) реформа державного управління; 10) енергетика; 11) культура, туризм, інформаційна політика; 12) реформа фінансового сектору; 13) забезпечення екологічної безпеки; 14) відновлення і реінтеграція; 15) управління державними фінансами; 16) транспорт і поштовий зв'язок; 17) державна допомога; 18) гендерна рівність; 19) децентралізація та регіональний розвиток; 20) антикорупційна політика; 21) антимонопольна політика; 22) цифрова трансформація; 23) молодь і спорт; 24) соціальний захист ветеранів
Останнє засідання – 19.11.2021	Останнє засідання – 23.07.2020	Індивідуально за кожною групою окремо

Джерело: складено автором.

Досить цікавим для дослідження у сфері МТД в Україні є адміністративно-правовий статус Міністерства економіки України, яке донедавна було головним суб'єктом усієї системи МТД та центральною фігурою базового нормативно-правового акта – Порядку № 153. На сьогодні Міністерство економіки України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує і координує КМУ, що функціонує на підставі та в порядку Положення про Міністерство економіки України, затвердженого Постановою КМУ від 20.08.2014 № 459 [259] (у редакції постанови КМУ «Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади» від 17.02.2021 № 124 [260]) (далі – Положення № 459).

Частиною 2 пункту 1 Положення № 459 закріплено «Мінекономіки є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує: ...формування та реалізацію державної політики з питань залучення міжнародної технічної допомоги в частині виконання вимог абзацу 4 частини 2 статті 6 та абзацу 3 частини 4 статті 14 Закону України «Про запобігання корупції»...» [259]. Тобто Положення № 459 закріплює, що станом на сьогодні Міністерство економіки України формує і реалізує державну політику у сфері МТД в межах Закону України «Про запобігання корупції». Визначеним положенням закріплено, що Міністерство економіки України визначає перелік донорів МТД, які входять до складу Конкурсної комісії з відбору на посаду Голови Національного агентства з питань запобігання корупції [260].

Відповідно до покладених на Міністерство економіки України завдань воно здійснює в межах своїх повноважень, передбачених законом, і в порядку, визначеному законодавством, співробітництво з державами-донорами та міжнародними організаціями з питань залучення міжнародної технічної допомоги [259]. Отже, констатуємо, що законодавець не забрав повною мірою завдання й функції в Міністерства економіки України у сфері залучення, використання та моніторингу МТД. Відбулася зміна головного суб'єкта в цій

сфері на Секретаріат КМУ, однак окремі напрями роботи за Міністерством економіки України все ж таки закріплено й до сьогодні.

Складність функціонування системи залучення та використання МТД в Україні обумовлено значною кількістю суб'єктів. Якщо, з одного боку, завжди Україна є реципієнтом в особі своїх державних органів, то з іншого – значна кількість донорів – партнерів із розвитку, серед яких є й уряди країн, і міжнародні фінансові організації. Водночас погоджуємося з позицією І. В. Братко, де науковиця, аналізуючи ефективність функціонування сучасної системи МТД, доходить висновку про неможливість отримання позитивного ефекту від МТД без наявності гнучкої, прозорої, сучасної системи, котра може відповідати базовим напрямом соціально-економічного розвитку України [15, с. 147].

Законотворець в Україні обрав напрям формування одного документа – Порядку № 153, який поверхнево описує функціонування системи залучення, використання МТД в Україні та ухвалення низки підзаконних актів щодо реалізації цієї системи конкретними бенефіціарами. Зважаючи на умови війни, у яких сьогодні перебуває наша держава, обґрунтованим видався б аналіз реалізації правового статусу такими бенефіціарами МТД, як Міністерство оборони України та Збройні сили України. Так, Інструкцією про організацію залучення, використання, обліку та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України, затвердженою Наказом Міністерства оборони України від 01.02.2018 № 37 (далі – Інструкція № 37), встановлено порядок взаємодії між донорами та структурними підрозділами Міноборони України, Генерального штабу ЗСУ, органами військового управління, військовими частинами, військовими закладами, установами, організаціями, центральними органами виконавчої влади з питань залучення МТД, укладення контрактів на виконання проєктів / програм МТД, їхню реалізацію, використання МТД, моніторинг проєктів / програм. Закріплено, що метою залучення та використання МТД є додаткове матеріально-технічне забезпечення ЗСУ [262].

На керівників структурних підрозділів Міноборони України, Генерального штабу ЗСУ, органів військового управління, військових частин, військових закладів, установ, організацій покладено повноваження щодо: 1) розроблення пропозицій щодо залучення МТД; 2) обґрунтування доцільності залучення МТД; 3) участь у переговорах із донорами, участь в експертно-консультативних зустрічах; 4) забезпечення належного виконання проєктів / програм МТД; 5) подання пропозиції із призначення реципієнтів; 6) підготовка проєктних пропозицій щодо залучення МТД; 7) звітують щодо обсягів і видів МТД; 8) здійснюють заходи щодо усунення порушень за фактом неналежної реалізації проєктів / програм МТД [262].

Виокремлено окремого відповідального суб'єкта за низкою напрямів щодо питання залучення та використання МТД. Так, Головне управління військового співробітництва і верифікації ЗСУ: 1) реалізує належну координацію виконання проєктів / програм МТД; 2) співпрацює з донором щодо питання можливості залучення МТД, механізму реалізації проєкту / програми; 3) контактує з донором на предмет підготовки необхідних для державної реєстрації проєкту / програми МТД; 4) узагальнює проєктні пропозиції щодо залучення та використання МТД та формує запити до Секретаріату КМУ; 5) отримує проєкти контрактів на виконання проєктів / програм МТД; 6) зберігає оригінали документів щодо реалізації проєктів / програм МТД; 7) здійснює супроводження отримання реципієнтом проєктів / програм МТД дозволів на ввезення МТД; 8) проводить поточний і кінцевий моніторинг і передає необхідні звіти до Секретаріату КМУ; 9) здійснює нагляд за виконанням МТД. Крім цього, Інструкцією № 37 чітко визначено організацію залучення МТД, ввезення та отримання МТД, організацію обліку МТД та форми звітування щодо залучення та використання МТД [262].

Констатуємо, що Інструкцією № 37 досить чітко окреслено механізм залучення та використання МТД такими бенефіціарами, як Міністерство оборони України та Збройні Сили України. Зауважимо, що законодавчо

врегульовано механізми залучення та використання МТД й іншими бенефіціарами, зокрема міністерствами України.

Зазначаючи про функціонування системи залучення МТД, звертаємо увагу на головну роль у такому залученні стратегічних напрямів залучення МТД, визначену відповідними законодавчими актами. Крім Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, Цілей сталого розвитку, Програми діяльності Кабінету Міністрів України, заслуговують на увагу й інші стратегії залучення МТД. Останнім чинним законодавчим актом було Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки» від 11.09.2013 № 697-р (далі – Стратегія 2013–2016 рр.) [263]. Однак це розпорядження втратило чинність на підставі Постанови КМУ «Перелік розпоряджень Кабінету Міністрів України, що втратили чинність» від 04.12.2019 № 1972 [116]. Натомість іншого нормативного документа стратегічного або концептуального характеру в Україні ухвалено не було. Тому пропонуємо зупинитися на окремих змістових моментах Стратегії 2013–2016 рр. щодо визначення основних напрямів залучення МТД. Відбулося окреслення п'яти базових стратегічних напрямів залучення МТД: 1) підвищення конкурентоспроможності національної економіки на інноваційних засадах; 2) підвищення стандартів життя, добробуту та забезпечення рівних можливостей громадян, забезпечення верховенства права; 3) підтримання структурних зрушень завдяки розвитку високотехнологічних перспективних секторів економіки та переходу країни до «зеленої» моделі розвитку економіки і промисловості, стимулювання «зеленого» зростання; 4) прискорення розвитку та модернізації інфраструктури та транспорту на державному рівні; 5) сприяння збалансованому та гармонійному розвитку регіонів [263].

Однак стратегічні напрями взаємодії між Україною та ЄС в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [197] значно розширили основи такої співпраці, а отже, розширили напрями співпраці у сфері залучення та

використання МТД Україною. Водночас вітчизняний законодавець сформував за Угодою про асоціацію між Україною та ЄС статус «дорожньої карти» у всіх сферах соціально-економічного розвитку та гармонізував вітчизняне законодавство на предмет ухвалення чітких стратегічних кроків у розбудові системи залучення та використання МТД.

На відсутність єдиної стратегії залучення та використання МТД у своїх дослідженнях указують і К. Антонюк, Л. М. Бухаріна, В. О. Шишкін [264], Є. А. Поліщук [265], В. Ю. Медвідь [266].

Водночас науковці зауважують, що наявність в Україні прогалини з цього питання є негативним чинником, що впливає на загальне стратегічне планування МТД та співпрацю з країнами-донорами та міжнародними фінансовими організаціями. Іншими негативними впливовими чинниками можна визначити такі: 1) занадто широкий перелік напрямів залучення МТД за різними законодавчими документами, що свідчить про наявність неузгодженості та відсутність єдиного підходу до врегулювання цього питання; 2) неузгодженість у межах планування залучення МТД між партнерами з розвитку та Урядом України; 3) ухвалення кожним окремим партнером із розвитку стратегічних напрямів надання МТД Україні без офіційної участі України в особі Уряду в цьому процесі.

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за необхідне акцентувати увагу в межах питання залучення й використання МТД, а також на фактичному розвитку цієї сфери, ухваленні чітко виважених і узгоджених законодавчих положень. Вважаємо, що така масштабна сфера інвестування соціально-економічного розвитку України, як сфера залучення та використання МТД не може належно функціонувати на підставі відсильних положень до Програми діяльності КМУ або Угоди про асоціацію України та ЄС. На нашу думку, в Україні мають бути ухвалені засади державної політики у сфері МТД у вигляді Стратегії МТД, яка закріплює й обґрунтовує стратегічні напрями залучення МТД в Україні та формується на підставі аналізу ситуації в державі щодо необхідності залучення зовнішніх ресурсів для розвитку стратегічно важливих

секторів економіки, інфраструктури, реалізації структурних реформ. Крім того, на законодавчому рівні мають бути чітко окреслені способи залучення МТД, основу яких буде становити стратегічне та секторальне залучення. Особливості реалізації цього напрямку зображено в таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 – Способи залучення МТД в Україні

Способи залучення МТД	
Стратегічне залучення	Секторальне залучення
Спрямовано на ефективне залучення донорів і співпрацю з ними на державному рівні, моніторингу внеску МТД в реалізацію національних реформ і Програми діяльності Уряду, розгляду стратегічних питань управління МТД та забезпечення сприятливих умов для співробітництва задля розвитку в Україні тощо	Спрямовано на визначення необхідності залучення МТД, сприяння підготовки проєктів для залучення МТД, визначення пріоритетів і прогресу в реалізації заходів, спрямованих на виконання Програми дій Уряду у відповідних напрямках державної політики, включення в секторальну діяльність наскрізних тем тощо

Джерело: складено автором.

Окремим проблемним питанням у межах залучення МТД в Україні постає питання правової природи ресурсів МТД. Станом на сьогодні в законодавчому полі не має чіткої характеристики приналежності цих коштів. Водночас є чітке розуміння, що ресурси МТД не є державною власністю та частиною Державного бюджету України. У цьому ракурсі є досить цікавою думка таких науковиці Братко І. В. [268, с. 12], яка стверджує про необхідність розроблення механізму фінансування проєктів / програм МТД через Державний бюджет України. На їхнє переконливе обґрунтування такий механізм розв'яже кілька проблем одночасно: 1) гармонізація процедури залучення МТД Україною; 2) уся процедура буде регламентуватися правилами фінансових процедур і спрямуванням ресурсів МТД до Державного бюджету; 3) з'явиться жорсткий механізм моніторингу та контролю за ресурсами МТД як із боку донорів, так і з боку органів виконавчої влади України; 4) управителями таких ресурсів буде Уряд України. У межах цього напрямку запропоновано внесення змін до Бюджетного кодексу України за

допомогою відображення абсолютно всіх форм МТД як додаткового джерела фінансування спеціального фонду Державного бюджету України.

Проте, на нашу думку, реалізація такого механізму буде суперечити фактичній природі МТД та свободі дій партнерів із розвитку в межах функціонування системи залучення та використання МТД. Водночас вітчизняні реципієнти будуть намагатися уникати подібної співпраці задля непривернення до своєї діяльності уваги з боку відповідних державних органів контролю. Крім цього, поява державницьких механізмів управління тягне за собою низку бюрократичних процедур, які також ніяк не можуть позитивно відобразитися на перспективах залучення МТД Україною. Такі дії негативно позначаються на обсягах залучення МТД, а отже, і на забезпеченні потреби в залученні та використанні таких ресурсів Україною. Тому вважаємо, що прирівнення МТД до ресурсів Державного бюджету не є напрямом до підвищення ефективності залучення й використання МТД.

Аналізуючи положення чинного законодавства України щодо питання залучення та використання МТД, вважаємо, що справжньою прогалиною в цій сфері є відсутність чітко окреслених правових засад функціонування цієї системи. Незрозумілим є таке абсолютне ігнорування питання чіткого визначення і закріплення правових засад, на яких ґрунтується система залучення та використання МТД з боку законотворця та Уряду України. Зауважимо, що для нашої держави ця ситуація є більш винятком, аніж закономірним форматом роботи. Наприклад, Законом України «Про Національну безпеку України» від 21.06.2018 № 2469-VIII визначено: «...до засад національної безпеки відноситься правова основа та принципи, серед яких можна визначити наступні: верховенство права, прозорість, законність, дотримання засад демократичного цивільного контролю; дотримання норм міжнародного права; розвиток сектору безпеки і оборони як основного інструменту в реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» [269]; Законом України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» від 06.09.2012 № 5207-VI закріплено

«...організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації, що базуються на таких ознаках: забезпечення рівних прав і свобод; забезпечення рівності перед законом; повага до гідності кожної людини; забезпечення рівних можливостей для кожного» [270]; Законом України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII закріплено «...правові та організаційні засади функціонування системи запобігання корупції в Україні» [260]; Законом України «Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності» від 11.09.2003 № 1160-IV закріплено «...правові та організаційні засади реалізації державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: доцільність, адекватність, ефективність, збалансованість, передбачуваність, прозорість та врахування громадської думки» [271]; Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII визначено «...правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку науково-технічної сфери...» [272] тощо. Тобто більшість сфер в Україні має чітко окреслені правові засади свого функціонування з конкретизацією базових напрямів.

Зі свого боку, вітчизняна наука висловлює аналогічну позицію щодо важливості та першочерговості чіткого визначення правових засад, на яких ґрунтується функціонування тієї чи іншої сфери функціонування держави. Наприклад, В. Ткаченко та М. Цвік прирівнюють правові засади до керівних вихідних засад, що виражають сутність права, ідеї справедливості та свободи, та доходять висновку, що законодавець використовує категорію «правові засади» задля визначення «основи чогось», «головного правила поведінки» [273, с. 47]. О. Якимець зазначає про правові засади як про сутність змісту правового регулювання відносин, що виникають [274, с. 16]. Д. Заброта ототожнює правові засади із сукупністю закріплених у нормах права параметрів правовідносин і суспільного явища, що потребують урегулювання через правові засоби [275, с. 47]. Як основні принципи, цінності, форми, завдання, методи розвитку розпорядчої і нормотворчої діяльності державних органів

характеризує категорію «правові засади» у своїх наукових розробках Н. С. Панова [276, с. 102; 277, с. 23].

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо, що перш ніж формувати напрями реформування сфери залучення та використання МТД в Україні та окреслювати способи підвищення ефективності функціонування цієї системи, потрібно чітко вибудувати систему правових засад, на яких буде ґрунтуватися чинна та ефективна система залучення та використання МТД в Україні (таблиця 3.5).

Таблиця 3.5 – Правові засади функціонування системи залучення, використання МТД в Україні

№ пор.	Назва	Сутність
1	Прозорість	Відкритість і гласність діяльності всіх іноземних і вітчизняних суб'єктів, що задіяні в процесі залучення, надання та використання МТД, їхньої підзвітності та відповідальності, доступності інформації щодо проєктів / програм МТД
2	Пріоритетність	Відповідність МТД пріоритетам, стратегічним цілям і завданням, визначеним у документах державного стратегічного планування
3	Партнерство	Ефективне міжнародне технічне співробітництво та взаємна відповідальність за досягнення цілей спільно узгоджених проєктів / програм МТД
4	Координація	Забезпечення національного лідерства в міжнародному технічному співробітництві та тісна співпраця між центральними, місцевими органами виконавчої влади та іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, суб'єктами господарювання в процесі планування та реалізації проєктів (програм), проведення їхнього моніторингу та оцінювання виконання
5	Результативність і своєчасність	Реалізація проєктів / програм МТД повинна забезпечувати досягнення цілей економічного і соціального розвитку України в установленій строк такої реалізації
6	Юридична рівність і недискримінація	Забезпечення рівного доступу до ресурсів МТД, зокрема громадських об'єднань, недискримінація учасників під час закупівлі товарів, робіт і послуг за кошти МТД
7	Верховенство права	Сумлінне виконання всіма іноземними та вітчизняними суб'єктами взятих на себе міжнародних зобов'язань, повага та дотримання на території України законів України, неприпустимість спрямування МТД для вчинення діянь, заборонених законодавством, зокрема пропаганди війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, а також для фінансування діяльності політичних партій, політичної агітаційної роботи, виборів, референдумів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, пікетувань, страйків, посягань на права і свободи людини та здоров'я населення
8	Запобігання корупції	Недопущення корупційних проявів у процесі залучення, надання, використання, моніторингу МТД

Джерело: складено автором.

Аналізуючи сучасний державний апарат, що забезпечує функціонування системи залучення та використання МТД в Україні, а саме функціонування Секретаріату КМУ в особі Департаменту координації міжнародної технічної допомоги, звертаємо увагу на низький рівень ефективності його роботи. Крім цього, відповідно до Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України, затвердженого Постановою КМУ від 12.08.2009 № 850, завданням цього органу є організаційне, експертно-аналітичне, правове, інформаційне, матеріально-технічне забезпечення діяльності КМУ, урядових комітетів, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністра України, міністра Кабінету Міністрів України та міністра, який очолює міністерство [257]. Тобто за своєю суттю та адміністративно-правовим статусом завданням Секретаріату КМУ, а отже, і всіх його структурних підрозділів має більш організаційний характер щодо діяльності КМУ та відповідних осіб КМУ як найвищого органу виконавчої влади в Україні. У цьому разі про належний рівень забезпечення функціонування всієї системи залучення та використання МТД в Україні, де наявні колосальні обсяги фінансування, не йдеться. Потреба в постійній співпраці з донорами та реципієнтами, формування стратегічних напрямів залучення, державної реєстрації проєктів / програм МТД, організації чинної системи моніторингу не може бути забезпечена єдиним, невеликим за кількістю підрозділом Секретаріату КМУ (зокрема за умови закріплення за Секретаріатом КМУ іншого за своїм змістом правового статусу). Тому вважаємо, що в Україні наявна не лише прогалина в законодавчому плані щодо нормативного регулювання системи залучення та використання МТД, а й організаційна. Як засвідчує практика, для забезпечення функціонування тієї чи іншої сфери має бути організовано роботу в межах окремого органу, функціонально відповідального за чітко визначений напрям і підконтрольний уповноваженим зацікавленим державним органам.

Пропонуємо в межах системи залучення та використання МТД створити центральний орган виконавчої влади, який функціонально буде забезпечувати

формування та реалізацію державної політики у сфері МТД та на який буде покладено завдання щодо залучення, моніторингу використання, проведення оцінювання результатів ефективності виконання проєктів, контролю за використанням МТД в Україні – Національне агентство з питань залучення МТД. Організаційно та функціонально діяльність цього Національного агентства має спрямовуватися та координуватися КМУ через Міністерство економіки України. Адміністративно-правовий статус цього органу має ґрунтуватися на основних засадах функціонування сфери МТД в Україні, попередній практиці роботи Міністерства економіки України та Секретаріату КМУ як головних установ щодо врегулювання цієї сфери в Україні та бути відображеним через чітке закріплення завдань, повноважень і прав у сфері МТД. Зважаючи на це, пропонуємо окреслити адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань залучення МТД в такому вигляді.

Основними завданнями Національного агентства з питань залучення МТД мають бути такі:

- 1) організація роботи щодо залучення МТД та контроль за ефективністю виконання та реалізації проєктів МТД;
- 2) визначення основних механізмів залучення МТД в Україну, розроблення та ефективна реалізація державної програми щодо залучення МТД в Україні;
- 3) проведення ефективної роботи з підготовки проєктів у порядку, визначеному цим Законом, постійне оцінювання ризиків і загроз щодо ефективної реалізації проєктів МТД в Україні;
- 4) забезпечення виконання проєктів МТД в Україні за допомогою організації контрольних заходів на кожному етапі залучення та використання МТД в Україні;
- 5) збирання та аналіз інформації про виконання проєктів МТД в Україні, проведення оцінювання ефективності виконання проєктів, визначення основних результатів для суспільства чи регіону від реалізації проєкту МТД та їхнього оприлюднення, виявлення правопорушень під час реалізації проєктів

МТД та визначення способів щодо їхнього запобігання виникненню в майбутньому;

б) складання аналітичних висновків і рекомендацій для реципієнтів і виконавців із метою підвищення ефективності залучення та використання МТД в Україні [103].

Основними повноваженнями Національного агентства з питань залучення МТД мають бути такі:

1) здійснює діяльність, спрямовану на забезпечення ефективного функціонування системи залучення та використання МТД в Україні;

2) здійснює інформаційну та аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень у сфері залучення та використання МТД в Україні;

3) здійснює співробітництво з міжнародними донорами, міжнародними організаціями, урядами, країнами та іншими суб'єктами щодо залучення МТД;

4) адмініструє та веде Реєстр проєктів МТД;

5) забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Національного агентства;

б) витребує та одержує у встановленому законом порядку від підприємств, установ і організацій усіх форм власності інформацію, необхідну для виконання повноважень Національним агентством;

7) ухвалює нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції Національного агентства;

8) звітує про свою діяльність перед Кабінетом Міністрів України та інформує суспільство про результати своєї роботи за допомогою оприлюднення відповідної інформації на офіційному вебсайті;

9) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом або іншими законами України [103].

Основними правами Національного агентства з питань залучення МТД мають бути такі:

1) вимагати від виконавців, реципієнтів і бенефіціарів ефективної реалізації проєктів МТД, перевіряти наявні в них документи, пов'язані з реалізацією проєкту МТД, здійснювати інші контролювальні заходи, які є необхідними для належної організації виконання проєктів МТД в Україні;

2) подавати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності обов'язкові до розгляду пропозиції з питань залучення / використання МТД;

3) залучати в установленому порядку вчених і фахівців, працівників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій усіх форм власності за погодженням із їхніми керівниками до виконання окремих робіт щодо залучення МТД та/або виконання проєктів МТД;

4) отримувати інформацію про стан реалізації проєктів МТД на будь-якому етапі такої реалізації;

5) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до його компетенції;

6) перевіряти звіти та інші документи, що підтверджують надходження / витрачання коштів, реалізацію проєктів МТД, проводити перевірку фактичної наявності цінностей у межах реалізації проєктів МТД;

7) отримувати від виконавців або інших осіб, що безпосередньо стосуються реалізації проєктів МТД, письмові пояснення з питань, які виникають під час здійснення перевірки;

8) звертатися до відповідних міжнародних донорів / партнерів із розвитку за додатковою інформацією в межах реалізації проєктів МТД;

9) ставити виконавцям або іншим особам, що безпосередньо стосуються реалізації проєктів МТД, обов'язкові до виконання вимоги щодо усунення виявлених недоліків і порушень законодавства;

10) порушувати в установленому законом порядку питання щодо притягнення до відповідальності осіб, винних за неефективне залучення та/або використання МТД;

11) має інші права, установлені цим Законом або іншими законодавчими актами [103].

Координація як невід'ємна частина процесу залучення МТД має також покладатися на Національне агентство як головний орган, відповідальний за належне функціонування системи залучення та використання МТД в Україні. У межах реалізації процесу координації залучення МТД Національне агентство з питань залучення МТД має право: 1) залучати до розроблення документів планування МТД представників органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій (за погодженням із їхніми керівниками), провідних вітчизняних та іноземних вчених і фахівців, експертів міжнародних організацій, представників громадських об'єднань (за згодою); 2) утворювати робочі та експертні групи із залученням представників органів виконавчої влади, інших державних органів, офіційних партнерів і реципієнтів (за погодженням із їхніми керівниками), представників донорів, виконавців, незалежних експертів (за згодою); 3) запитувати та одержувати від офіційних партнерів, реципієнтів і виконавців інформацію, дані, документи і матеріали, що стосуються співробітництва з донорами та проєктів (програм); 4) надсилати офіційні звернення до іноземних держав і міжнародних організацій щодо залучення та використання МТД [103].

Отже, правовий аспект системи залучення міжнародної технічної допомоги в Україні відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні ефективності, прозорості та стабільності державного процесу розвитку країни. Тому чіткі та відповідні правові норми мають створити основу для здійснення міжнародної технічної допомоги в Україні відповідно до міжнародних стандартів та урядових політик. Це сприятиме запобіганню корупції, конфліктам інтересів і недобросовісним практикам у процесі залучення та використання допомоги. Тоді як правовий фреймворк дозволить забезпечити відповідність українських дій і проєктів міжнародним нормам і конвенціям,

що дозволить підтримувати партнерські відносини з іншими країнами та міжнародними організаціями.

3.2. Перспективи процесу реалізації та моніторингу проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні

Використання МТД є одним із відповідальних для України етапів у межах реалізації проєктів / програм МТД та тісно пов'язаний саме з реалізацією процедури моніторингу МТД. В Україні Порядком № 153 зафіксовано можливість виключно цільового використання МТД. Водночас головним суб'єктом у межах використання МТД законодавець визначає саме реципієнта, на якого покладено зобов'язання щодо зарахування на баланс матеріальних цінностей, що надійшли до України в межах проєктів / програм МТД та фактичного оприлюднення відомостей про отримання МТД на власному вебсайті або в засобах масової інформації. Функціонально облік використання МТД також покладений саме на реципієнта, а вже нагляд за цільовим використанням ресурсів МТД та моніторинг – на бенефіціара.

У межах реалізації проєктів / програм МТД законодавчо окреслено лише два можливі випадки порушення у сфері МТД в Україні: 1) нецільове використання; 2) неналежна реалізація проєкту / програми МТД. І в першому, і в другому випадку головним суб'єктом визначено саме бенефіціара, який: 1) порушує перед реципієнтом питання щодо усунення порушень у разі виявлення нецільового використання МТД в процесі реалізації проєкту / програми МТД; 2) порушує перед виконавцем питання щодо усунення порушень у разі виявлення неналежної реалізації виконавцем проєкту / програми МТД [278, с.194].

Аналізуючи чинне законодавство, зауважимо, що це основні акценти, на яких зосереджено увагу щодо врегулювання процедури використання МТД. Попередньо були спроби розширити законодавче врегулювання реалізації процедури використання МТД, зокрема через чітке закріплення обмеженого

відчуження МТД, наприклад за допомогою обміну, продажу, укладення договорів лізингу, комісії, концесії, доручення, спільної діяльності, передання в оренду або заставу у строк протягом періоду реалізації проєкту / програми МТД. Проєктом Закону України «Про міжнародну технічну допомогу» від 29.11.2013 № 3725 (на сьогодні єдиним законопроектом у сфері МТД за всі роки незалежності України) положенням статті 10 пропонується чітко закріпити за реципієнтом зобов'язання щодо цільового використання МТД протягом періоду реалізації проєкту / програми МТД. А в разі реорганізації або ліквідації реципієнта протягом строку реалізації проєкту / програми МТД усі рішення щодо попередньо набутих реципієнтом ресурсів МТД ухвалює донор або виконавець [87].

Окремої уваги заслуговує поява в законопроекті 2013 року нового етапу в межах функціонування сфери МТД – етап нагляду за реалізацією проєкту / програми МТД. Статтею 11 законопроекту 2013 року закріплено: «Офіційний партнер здійснює нагляд за цільовим використанням міжнародної технічної допомоги реципієнтами протягом строку реалізації проєктів (програм). У разі виявлення нецільового використання реципієнтами міжнародної технічної допомоги під час реалізації проєкту (програми) офіційний партнер порушує питання щодо усунення у місячний строк реципієнтами виявлених порушень» [87]. Під категорією «офіційний партнер» у межах цього законопроекту йдеться про: «центральний орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська та Севастопольська міська державна адміністрація, Апарат або комітети Верховної Ради України, Адміністрація Президента України, Секретаріат Кабінету Міністрів України та інші державні органи, що заінтересовані внаслідок реалізації проєкту (програми) міжнародної технічної допомоги». Цей етап ніяк не ототожнюється з моніторингом, а лише доповнює контрольним елементом функціонування сфери МТД в Україні [87].

На сьогодні в межах чинного законодавства забезпечує нагляд за реалізацією проєкту / програми МТД координатор проєкту / програми (це

заступник керівника бенефіціара або керівник структурного підрозділу бенефіціара, уповноважений керівником бенефіціара). Рішення про організацію роботи з нагляду за реалізацією проєкту / програми МТД ухвалюють у місячний строк після отримання від Секретаріату КМУ копії реєстраційної картки проєкту / програми МТД. Порядком № 153 абсолютно не акцентовано увагу на тому, що таке «нагляд за реалізацією проєкту / програми МТД» за своєю суттю. Ми бачимо положення Порядку № 153 лише щодо визначення відповідальних суб'єктів за нагляд. Єдиним положенням, яке хоч якось розкриває сутність сучасної процедури нагляду, – пункт 45 Порядку № 153, де закріплено, що нагляд за цільовим використанням МТД здійснює бенефіціар за результатами моніторингу [75]. Тобто з усього змісту цього підзаконного акта ми можемо вичленити лише кілька характеристик: 1) предмет нагляду – цільове використання МТД; 2) реалізується координатором проєкту / програми МТД в особі бенефіціара.

На нашу думку, таке точкове врегулювання одного з найважливіших питань для України в межах функціонування сфери МТД – питання контролю за цільовим використанням МТД є неналежним для сучасної України. Наявність прогалів, неточностей, неузгодженості в нормативних актах породжує неефективність функціонування всієї сфери. І хоча законодавець намагався сформувавши сферу контролю за МТД, через формування нагляду за реалізацією проєкту як окремого етапу сутність системи не змінилася. Питання загального моніторингу та оцінювання проєктів / програм МТД в межах законопроєкту 2013 року все ж таки є декларативним без чіткого інструментарію та методології.

На сьогодні моніторинг є одним із головних елементів належного функціонування системи МТД в Україні. Порядком № 153 закріплено дефініцію «моніторинг проєктів», під якою йдеться про систему спостереження за станом реалізації проєкту / програми [75]. Тобто основою дефініції є комплексна система спостереження. Аналізуючи теоретико-методологічний аспект цієї категорії, зауважимо, що великий тлумачний

словник сучасної української мови визначає поняття «моніторинг» як безперервне стеження за будь-яким процесом із метою виявлення його відповідності бажаному результату і прогнозування та запобігання критичним ситуаціям [279, с. 639].

І. І. Онищук, досліджуючи проблематику теоретико-методологічного розуміння правового моніторингу в Україні, визначає, що сам моніторинг синтезує в собі надзвичайно великий обсяг функцій, користується різними засобами спостереження та пояснення, використовує, по суті, усі традиційні методи дослідження [280, с. 234].

Науковець указує, що моніторинг, як і будь-яке дослідження, замотивоване не просто зображенням того чи іншого процесу, а розрахунком на отримання відповідного результату. Якщо порівняти моніторинг зі статистикою або соціологічними дослідженнями й опитуваннями, то можна дійти висновку, що моніторинг спрямований на виявлення нових можливостей, забезпечення необхідних умов і стратегій їхньої реалізації [281, с. 9].

О. Юлдашева у своєму монографічному дослідженні «Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні» інтерпретує категорію моніторингу як спеціально організоване систематичне спостереження за властивостями будь-яких об'єктів [282, с. 43].

Узагальнюючи наукові розробки щодо змісту моніторингу як правового явища, можемо тезисно визначити базові напрями дослідження та висновків: як механізм контролю правового регулювання [283]; як збирання, аналіз, узагальнення конкретної інформації про стан законодавства чи відповідних процесів [284, с. 54]; як метод пізнання [285, с. 15]; як інформаційно-оцінний інститут, який діє на абсолютно всіх етапах управління та виявляється на всіх щаблях дії та виникнення права [286, с. 189]; як спеціальна діяльність державних органів, спрямована на аналіз стану нормативного матеріалу, на узагальнення практики використання нормативно-правових актів і вироблення чітких пропозицій щодо удосконалення правового регулювання в державі

[287, с. 34]; як методологічну та науково обґрунтовану систему комплексного оцінювання форми та напрямів реалізації законодавчих актів [288, с. 40]; як проблемно-орієнтовну систему, котра в змозі задовольнити інформаційні потреби органів державної влади, органів виконавчої влади в цілком конкретній предметній галузі управління для регулярної перевірки стану виконання попередньо ухвалених рішень із метою виявлення необхідності коригування відповідних регуляторних актів [289, с. 103]; як систематизацію правової інформації та систематичне узагальнення з метою оцінювання, аналізу, прогнозу динаміки та стану законодавства [290, с. 121]; як систематичне відстеження, оцінювання, аналіз нормативно-правових актів і їхнього застосування [291, с. 47]; як алгоритм дій щодо питання планування, визначення пріоритетів, методів збирання інформації, звітності, перехресної перевірки інформації, аналізу зібраної інформації тощо [292, с. 137]; як комплекс і планову діяльність органів представництва з метою загального збирання, аналізу, узагальнення, оцінювання інформації щодо питання практики застосування законодавчих актів [293, с. 21]; як юридичну технологію [294, с. 39]; як систему спостережень, контролю, оцінок, динаміку правових процесів [295, с. 10].

Звертаємо увагу, що переважна кількість наукових досліджень із цього питання, по суті, сходиться до таких загальних показників: 1) моніторинг можна вважати одним із методів контролю за відповідними процесами або явищами; 2) моніторинг є формою оцінювання ефективності реалізації механізму в державі, хоч адміністративного, хоч державного; 3) моніторинг – спосіб взаємозв'язку з відповідними правовими процесами та їхньою реалізацією; 4) моніторинг є інструментом для вироблення чітких рекомендацій із метою вдосконалення відповідних процесів або явищ; 5) моніторинг має відповідну технологічну послідовність, що проявляється в певній послідовності процедур і дій, реалізацію яких спрямовано на досягнення поставлених цілей та отримання якісного результату;

б) моніторинг завжди є пізнавальною та оціночною діяльністю, формою спостереження за відповідними процесами.

Водночас ми повністю підтримуємо думку І. І. Онищука, який у своїй дисертації «Правовий моніторинг: теоретичні та прикладні засади» зауважує, що наявність такого різновекторного тлумачення категорії моніторингу в жодному разі не суперечать одне одному, а лише доповнюють і формують узагальнення розуміння сутності категорії [280, с. 180].

Зауважимо, що термін «моніторинг» широко використовують у законодавчому врегулюванні різних сфер суспільного життя. Наприклад, Земельний кодекс України використовує категорію «моніторинг земель», під якою положенням статті 191 закріплено систему спостережень за станом земель із метою своєчасного виявлення змін, їхнього оцінювання, відвернення та ліквідації наслідків негативних процесів [296].

Як сукупність заходів, що вживають відповідні суб'єкти фінансового моніторингу у сфері запобігання та протидії, що містить у собі проведення первинного фінансового моніторингу та державного фінансового моніторингу визначено «фінансовий моніторинг» Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення» від 26.04.2013 № 496 [297].

Уперше в Україні проектом Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (щодо правового моніторингу)» від 02.09.2014 № 5001 запропоновано офіційно закріпити дефініцію «правовий моніторинг», під якою йдеться про комплексну та планову діяльність із збирання, аналізу, узагальнення, оцінювання інформації про практику застосування Конституції України, чинних законів України, чинних підзаконних актів України, їхню відповідність Європейській конвенції про права людини та практиці Європейського суду з прав людини, насамперед у

таких базових сферах, як кримінальне провадження, правоохоронна діяльність, позбавлення свободи [298].

Звертаючись до змісту моніторингу у сфері МТД, зауважимо, що відповідно до пункту 24 Порядку № 153 всі функції щодо реалізації процедури моніторингу проєктів / програм МТД функціонально покладено виключно на Секретаріат КМУ разом із бенефіціарами та уповноваженими представниками партнера з розвитку (за їхньої згоди). Водночас Порядком № 153 чітко окреслено два види моніторингу проєктів / програм МТД: 1) поточний моніторинг; 2) кінцевий моніторинг (таблиця 3.6).

Таблиця 3.6 – Види моніторингу проєктів / програм МТД в Україні

Моніторинг проєктів / програм МТД	
Поточний моніторинг	Кінцевий моніторинг
У процесі реалізації проєктів / програм МТД	На кінцевому етапі реалізації проєктів / програм МТД
Піврічні звіти (до 10 липня звітного року), річні звіти (до 10 січня звітного року)	Кінцевий звіт
Виконавець подає до Секретаріату КМУ звіт, за формою передбаченою контрактом із партнером із розвитку. Реципієнт, бенефіціар сприяють вивченню Секретаріатом КМУ звіту	Реципієнт подає бенефіціару звіт за формою, визначеною Додатком 3 Порядку № 153. Бенефіціар передає результати кінцевого звіту до Секретаріату КМУ
Неподання звіту прирівнюється до незадовільного впровадження проєкту / програми МТД. Секретаріат КМУ інформує партнера з розвитку про цю ситуацію	Неподання звіту прирівнюється до незадовільного впровадження проєкту / програми МТД. Секретаріат КМУ інформує партнера з розвитку про цю ситуацію
Бенефіціар аналізує звіт і подає до Секретаріату КМУ підписані координатором проєкту / програми МТД результати поточного моніторингу	Бенефіціар аналізує звіт і подає до Секретаріату КМУ підписані координатором проєкту / програми МТД результати кінцевого моніторингу

Джерело: складено автором на підставі Постанови КМУ «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 № 153 [75].

Додатком 7 Порядку № 153 закріплено форму звіту про результати поточного / кінцевого моніторингу проєкту / програми МТД, який складається з таких частин: 1) вихідні дані проєкту / програми; 2) інформація про досягнення очікуваних результатів; 3) порівняння запланованих результатів

проєкту / програми з досягнутими; 4) узагальнена оцінка бенефіціаром результатів проєкту / програми; 5) проблемні питання та/або пропозиції [75].

Для більш повних та обґрунтованих висновків у межах нашого дослідження аналізуємо окремі результати поточного / кінцевого моніторингу за МТД. Наприклад, за підтримки ЄС в Україні реалізується проєкт «Підтримка ЄС цифрової трансформації України». За 2023 р. Державна податкова служба України подала звіт, у якому констатувала «підвищення кількості та якості державних електронних послуг, які надаються органами влади України» завдяки реалізації в Україні проєкту ЄС та використанню ресурсів МТД в межах цього проєкту. Ці результати було обґрунтовано укладенням низки договорів купівлі-продажу технічного обладнання. Однак жодної інформації щодо загальних сум, витрачених під час реалізації проєкту МТД на кінець звітного періоду, наведено не було [299; 300, с. 37]. Крім того, неможливо проаналізувати і зробити оцінку ефективності реалізації цього проєкту МТД щодо отриманих результатів порівняно із запланованими. Адже самого проєкту МТД або ж контракту немає у вільному доступі для проведення громадського контролю. Водночас звертаємо увагу, що така інформація не є державною таємницею в розумінні Закону Україно «Про державну таємницю» від 21.01.1994 № 3855-XII [301] (державна таємниця – це вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки, техніки, зовнішніх відносин, державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані в порядку, установленому цим Законом, державною таємницею і підлягають охороні державою) [301].

Або, наприклад проєкт «Шведсько-українське партнерство для сучасної та ефективної податкової служби – METS» Державної податкової служби України, у звіті поточного моніторингу за 2022 р. також не має жодних вказівок щодо витрачених протягом звітного періоду коштів МТД, хоча надається перелік заходів, які було організовано в межах реалізації цього проєкту МТД: зустріч із Генеральним директором Податкової агенції щодо

організації роботи ДПС в умовах воєнного стану; організація опитування платників податків; розроблення проєкту роботи ДПС на 2022 р.; організація роботи щодо проведення Глобального опитування щодо оцінювання діяльності ДПС платниками податків тощо [302]. Однак як ці заходи корелюються з метою та особливостями реалізації проєкту «Шведсько-українське партнерство для сучасної та ефективної податкової служби – METS» невідомо. Водночас у розділі звіту моніторингу «Узагальнена оцінка бенефіціаром результатів проєкту» зафіксовано: «через затримки в реалізації проєкту з різних причин, зокрема пов'язаних із поширенням коронавірусу COVID-19 та запровадженням заходів із запобігання його поширенню, а також запровадженням на території України режиму воєнного стану, заплановані результати проєкту не досягнуто». Тобто Державна податкова служба України офіційно визнала відсутність позитивних тенденцій щодо реалізації проєкту «Шведсько-українське партнерство для сучасної та ефективної податкової служби – METS» та фактичну затримку в реалізації цього проєкту [302].

Зауважимо, що така ситуація щодо формату звітування та організації моніторингу за МТД не є аксіоматичною. Так, за результатами поточного моніторингу проєкту «Програма підтримки управління державними фінансами України (EU4PFM): компоненти 3 і 4» за 2022 р., крім чіткого окреслення результатів роботи за 2022 р., чітко визначено й суми витрат, а саме 1 296 454,74 євро, з яких на 237 646,7 євро Державною податковою службою було закуплено обладнання, та 27 125,0 євро було витрачено на адміністративні витрати виконавця [303]. Або, наприклад, у межах реалізації проєкту «Прозорість та підзвітність у державному управлінні та послугами (TAPAS)» за даними, наведеними у звіті поточного моніторингу за 2021 р., було витрачено 342 139,20 грн.

Вищевикладене дає можливість зробити висновок із приводу того, що суб'єкти системи МТД в Україні дійсно готують поточні та кінцеві звіти моніторингу, але: 1) відсутні єдині ресурси, де цю інформацію відображено.

Здебільшого інформація щодо реалізації проєктів / програм МТД може відображатися на офіційних вебсайтах органів виконавчої влади або не відображатися взагалі, адже механізм відповідальності в цій сфері відсутній. Водночас здебільшого провести громадський контроль виявляється неможливим; 2) форми звітів поточного та кінцевого моніторингу є надзвичайно простими. Виявляється неможливим перевірити, чи дійсно фактичні результати були отримані в межах реалізації проєкту / програми МТД, чи дійсно такі відповідні результати планувалися контрактом або проєктом / програмою МТД, чи дійсно заплановані результати корелюються з фактично отриманими; 3) здебільшого не відображається інформація у звітах моніторингу щодо загальної суми, витраченої під час реалізації проєкту / програми МТД; 4) відсутній механізм подальших дій у разі недосягнення результатів проєкту / програми МТД; 5) відсутній чіткий механізм притягнення до юридичної відповідальності в разі виявлення порушень у сфері залучення та використання МТД; 6) моніторинг, по суті, передбачає спостереження за реалізацією проєктів / програм МТД, однак ніяк не стосується контролю щодо досягнення результатів, підвищення ефективності використання МТД, недопущення порушень у цій сфері, виконання превентивної функції.

На рисунку 3.1 відображена загальна проблематика функціонування сфери залучення, використання та моніторингу за МТД, яка існує зараз. А також проаналізовані негативні наслідки і вектори вирішення існуючого всередині системи МТД проблематики. Саме цей підхід виступає основою подальшого дослідження та визначення базового напрямку модернізації і реформування залучення і використання МТД в Україні.

Рисунок 3.1 – Проблеми, негативні наслідки та вектори вирішення дисбалансів системи залучення та використання МТД в Україні

Джерело: розроблено автором

Відповідно до пункту 29 Порядку № 153 Секретаріат КМУ готує щороку узагальнену інформацію про МТД, реалізацію проєктів / програм МТД на підставі моніторингу проєктів / програм разом із відповідними висновками, рекомендаціями та заходами щодо подальшого процесу залучення та використання МТД і розміщує їх на Єдиному вебпорталі органів виконавчої влади [75]. Зауважимо, що така узагальнена інформація на відповідних вебресурсах відсутня.

Зважаючи на вищевизначені нами проблеми, а також наявність проблематики глобального неефективного використання ресурсів МТД, відсутність позитивних тенденцій від реалізації проєктів / програм МТД в державі, КМУ намагається законодавчо узгодити процедури координації та моніторингу МТД в Україні. Так, з метою належного врегулювання сфери моніторингу МТД в Україні КМУ розробив проєкт постанови «Про координацію та моніторинг міжнародної технічної допомоги» [304]. Однак за фактом перевірки відповідності положень цього проєкту антикорупційному законодавству України Національним агентством з питань запобігання корупції надано висновок антикорупційної експертизи. Резюмуючи основний зміст антикорупційної експертизи проєкту постанови КМУ «Про координацію та моніторинг міжнародної технічної допомоги», акцентуємо увагу:

1) на відсутності у змісті проєкту постанови дієвих правових механізмів забезпечення прозорості використання МТД в Україні. Так, НАЗК у своєму висновку вказує на ускладнення реалізації передбачених чинним законодавством України заходів із запобігання та протидії корупції, зокрема роботі Міністерства закордонних справ щодо питання визначення переліку партнерів із розвитку, які надають МТД у сфері запобігання і протидії корупції. Водночас проєкт постанови КМУ абсолютно не визначає орган, що забезпечує координацію залучення, використання та моніторинг МТД в Україні [304];

2) наявну можливість неналежного впливу на формування Конкурсної комісії з відбору на посаду Голови НАЗК, що нівелює незалежність НАЗК. Так,

за цим проєктом Міністерство закордонних справ України наділено повноваженнями, які відсутні у профільному акті, – Положенні про Міністерство закордонних справ України, затвердженому Постановою КМУ від 30.03.2016 № 281 [305] (а саме запропоновано закріпити за МЗС повноваження визначати перелік партнерів із розвитку, які пропонуватимуть кандидатури до Конкурсної комісії з відбору на посаду Голови НАЗК). Це положення формує ризик неналежного впливу на формування Конкурсної комісії та абсолютно нівелює незалежність НАЗК;

3) наявність неузгоджених положень. Зокрема пунктом 24 проєкту постанови КМУ «Про координацію та моніторинг міжнародної технічної допомоги» закріплено, що рішення про анулювання реєстрації проєкту ухвалює Секретаріат КМУ за результатами консультацій із партнером (партнерами) з розвитку. Водночас звертаємо увагу, що в тексті проєкту цієї постанови КМУ не міститься жодних інших положень щодо змісту та порядку проведення таких консультацій. Висновком НАЗК звернуто увагу на той факт, що, зважаючи на підстави для анулювання реєстрації проєкту МТД, запропоноване положення формує ризик ухвалення рішення без погодження з бенефіціарами та/або реципієнтами та за фактом створює надмірний вплив партнерів із розвитку на етапі анулювання реєстрації проєкту / програми МТД [304].

Окремої уваги заслуговує діяльність Рахункової палати в межах реалізації моніторингу у сфері МТД. Відповідно до Закону України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-VIII [306] Рахункова палата від імені Верховної Ради України здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їхнім використанням, діяльність якої ґрунтується на принципах законності, об'єктивності, незалежності, безстроковості, гласності, неупередженості [306]. Основу діяльності Рахункової палати становить здійснення заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту) за допомогою здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу та інших контрольних заходів.

Водночас сутність фінансового аудиту Рахункової палати передбачає проведення перевірок, аналізу та оцінювання правильності ведення, повноти обліку і достовірності звітності щодо питання надходження і витрат бюджету, установлення фактичного стану справ щодо цільового використання бюджетних коштів, дотримання законодавства під час здійснення операцій із бюджетними коштами. Зі свого боку, аудит ефективності зосереджено на встановленні фактичного стану справ і наданні оцінки щодо своєчасності та повноти бюджетних надходжень, продуктивності, результативності, економності використання бюджетних коштів їхніми розпорядниками та одержувачами, законності, своєчасності та повноти ухвалення управлінських рішень учасниками бюджетного процесу, стану внутрішнього контролю розпорядників бюджетних коштів. Тобто фактично аудит ефективності містить оцінку продуктивності, оцінку результативності, оцінку економності використання бюджетних коштів [306; 307, с. 259; 308, с. 39; 309, с.76].

У 2017 р. Рахункова палата провела перевірку функціонування сфери МТД в Україні, за результатами якої було складено Звіт про результати аналізу ефективності використання органами державного управління міжнародної технічної допомоги, затверджений рішенням Рахункової палати від 19.12.2017 № 26-8, де Рахунковою палатою вказано на недосконалість законодавчого підґрунтя системи залучення, використання та моніторингу МТД в Україні [310]. Із 2017 р. на законодавчому рівні не розроблено стратегії функціонування цієї сфери. Крім того, станом на сьогодні ця ситуація не змінилася, і сфера МТД функціонує виключно на підставі Програми діяльності КМУ та Угоди про асоціацію України з ЄС. За результатами попереднього контрольно-аналітичного заходу Рахункової палати, який відбувся у 2011 році, було надано рекомендацію щодо розроблення спеціального закону, який би належно врегулював системи залучення, використання та моніторингу в Україні, та вказано на неузгоджені та неактуальні положення Порядку № 153. Однак Мінфін України на виконання цього доручення Рахункової палати

проінформував про недоцільність розроблення законопроекту про МТД [310; 309, с. 76].

У звіті визначено: «...повної, достовірної та порівняльної інформації про стан реалізації в Україні діючих проєктів / програм МТД, належних висновків і рекомендацій за результатами моніторингу до КМУ не надаються та не розміщуються на офіційному веб-ресурсі КМУ...». Аналізуючи сучасну роботу КМУ в цьому напрямку, вважаємо, що ситуація абсолютно не змінилася, належну інформацію не подають і не розміщують на вебресурсах [310].

Одним із недоліків системи моніторингу МТД Рахункова палата визначає відсутність у чинному вітчизняному законодавстві механізмів оцінювання повноти та результативності впровадження результатів реалізації проєктів / програм МТД. Значна частина проєктів / програм МТД не відповідає окресленим пріоритетам розвитку певної галузі соціально-економічного життя України, а тому й немає очікуваного позитивного ефекту від їхнього впровадження. Одним із найбільш яскравих прикладів, який повною мірою відобразить негативний соціально-економічний ефект від реалізації проєкту МТД, є приклад реалізації в Україні проєкту за підтримки Програми розвитку ООН щодо розроблення інформаційно-аналітичної системи Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави та місцевого самоврядування. У межах цього проєкту Україна отримала 1,5 млн грн на розроблення такої системи, розпорядником якої було Національне агентство з питань запобігання корупції. Але за фактом експлуатації цієї системи було виявлено низку ґрунтовних технічних проблем, які вказували б на те, що технічні завдання в межах проєкту МТД було виконано не в повному обсязі: наявні були занижені показники продуктивності, система мала численні збої, не відповідала критеріям конфіденційності, доступності та спостережності інформації. У зв'язку з цим було ухвалено рішення за кошт Державного бюджету усунути першочергові проблеми сумою 209,7 тис. грн. Проте подальше доопрацювання України коштувало більше ніж 10 млн дол. США. Фактично – це одні з найбільших

збитків, яких зазнала Україна за фактом реалізації проєкту МТД. Моніторинг проєктів / програм МТД, який, по суті, зведений лише до накопичення даних бенефіціарів, яскраво продемонстрував свою недовірливість [310].

Із 2009 р. ставиться питання щодо створення єдиної автоматизованої бази даних як для обліку, так і для моніторингу проєктів / програм МТД, що реалізуються в Україні. З цього часу Україна витратила 80 тис. грн бюджетних коштів на розроблення такої системи та 18,1 тис. євро і 260 тис. дол. США профінансовані ЄС і ПРООН відповідно. Але до сьогодні в Україні відсутня така автоматизована система, що створює подальші передумови до реалізації неефективного моніторингу [310].

За фактом моніторингу проєктів, відповідно до Порядку № 153, можуть бути виявлені такі порушення: 1) нецільове використання МТД; 2) неналежна реалізація проєкту / програми МТД у визначені бенефіціаром строки. Такі види порушень у сфері МТД закріплені пунктом 22 Порядку № 153 як підстави до анулювання рішення про державну реєстрацію проєкту / програми МТД. Водночас законотворець використовує в Порядку № 153 і таку категорію, як «незадовільне впровадження проєкту (програми)». Так, пунктом 27 Порядку № 153 закріплено: «Неподання реципієнтом бенефіціарові або бенефіціаром до Секретаріату КМУ документів, визначених пунктами 25 та 26 Порядку, вважається рівнозначним незадовільному впровадженню проєкту (програми). Секретаріат КМУ інформує партнера з розвитку про незадовільне впровадження проєкту (програми) та порушує перед партнером із розвитку питання щодо зупинення їх реалізації до отримання Секретаріатом КМУ документів, визначених пунктом 25 Порядку» [75]. Тобто законодавчо закріплено відсутність будь-якого механізму юридичної відповідальності за незадовільне впровадження проєкту / програми МТД.

Ці положення дають можливість зробити висновок, що в межах функціонування системи залучення, використання та моніторингу МТД в Україні, у межах положень Порядку № 153 як профільного законодавчого акта можливо лише 2 види порушень, санкціями за які є анулювання державної

реєстрації. Водночас цим же самим Порядком не визначено, що проєкт / програма МТД в Україні не може реалізуватися без державної реєстрації. Крім того, описано механізм, як діяти бенефіціарам, реципієнтам і виконавцям за відсутності державної реєстрації [75]. Тому на сьогодні ми не можемо говорити ані про ефективне функціонування самої системи МТД, ані про ефективне функціонування системи моніторингу, ані про узгоджене та виважене законодавство в Україні в цій сфері. Аналізуючи практику реалізації проєктів / програм МТД і положення законодавства щодо такої реалізації, то доходимо висновку, що більшою мірою система побудована так, щоб можливою була легалізація (відмивання) доходів, корупція, шахрайство у сфері МТД. Водночас звертаємо увагу, що на неефективності системи моніторингу зосереджували свою увагу неодноразово як донори, так і вітчизняні органи, зокрема Рахункова палата, але жодного доцільного та необхідного реформування проведено не було за всі роки незалежності України. Відсутність ефективного моніторингу не породило перспективних розробок щодо реалізації системи контролю у сфері МТД. Останніми роками реформування системи державного управління та контролю лише створило Бюро економічної безпеки України та узгодило його завдання функціонування з функціонуванням системи МТД. Зокрема пунктом 7 частини 1 статті 4 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 № 1150-ІХ завданням Бюро економічної безпеки України визначено виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних із отриманням і використанням міжнародної технічної допомоги [311; 312, с. 44; 313, с. 612].

У звіті про діяльність Бюро економічної безпеки України за 2022 рік (відповідно до статті 35 Закону України «Про Бюро економічної безпеки України») зазначено, що з метою виконання вищезазначеного завдання БЕБ вживав заходи з виявлення можливих зловживань у сфері розподілу та цільового використання коштів, наданих державами-партнерами в межах 1752 проєктів / програм МТД загальною сумою 7 млрд дол. США [314]. Водночас за фактом такої перевірки було виявлено ризиків на 41,9 млн дол. США, на

усунення яких підготовлено низку пропозицій щодо внесення змін до деяких законодавчих актів, зокрема: 1) до Кримінального кодексу України – у частині доповнення його положень новою нормою, яка встановлює кримінальну відповідальність за спричинення шкоди фінансовим інтересам ЄС; 2) Стратегії розвитку АТ «Ощадбанк» – у частині укладання угоди про співпрацю з ЄБРР, які були враховані під час внесення змін до неї; 3) низки законодавчих актів у сфері нагляду за платіжними системами щодо розроблення рекомендацій суб'єктам первинного фінансового моніторингу в частині встановлення критеріїв неприйнятно високого ризику ділових відносин із СКAM/SCAM-проектами; 4) проєкту постанови КМУ «Про координацію та моніторинг міжнародної технічної допомоги» у частині доповнення її тексту окремими положеннями, що враховуватимуть законодавчі повноваження Бюро економічної безпеки України у сфері протидії правопорушенням, пов'язаним з отриманням і використанням міжнародної технічної допомоги [314].

З метою залучення МТД у червні 2022 року БЕБ ініціювало створення постійного консультативно-дорадчого органу «Секторальна робоча група з підтримки розвитку сектору економічної безпеки України» (далі – СРГ) для організації та підтримання постійної взаємодії донорів із питань розвитку БЕБ за участю Секретаріату Кабінету Міністрів України, представників міжнародних організацій, іноземних дипломатичних представництв в Україні, центральних органів виконавчої влади, безпекових і правоохоронних органів України. На засіданнях СРГ визначено базові потреби БЕБ щодо посилення економічної безпеки держави та впровадження інноваційних підходів стосовно протидії негативному впливу на економіку України. Були налагоджені контакти з Організацією економічного співробітництва та розвитку, Європейським бюро з протидії шахрайству та відповідними державними органами зарубіжних країн [314].

Однак на сьогодні неможливо прослідкувати ефективність роботи цього консультативно-дорадчого органу у зв'язку з відсутністю будь-якої інформації щодо фактично виконаної роботи, зокрема і у сфері забезпечення економічної

безпеки, міжнародного та технічного співробітництва, що свідчить про виключно декларативний характер роботи органу [314].

Аналізуючи роботу БЕБ за 2023 р. у сфері МТД, то відповідно до Звіту про роботу БЕБ за цей період БЕБ: 1) подав пропозицію до Секретаріату КМУ щодо розроблення проекту постанови КМУ «Про координацію та моніторинг міжнародної технічної допомоги» (звертаємо увагу, що цей проєкт не пройшов антикорупційної експертизи і визнаний таким, що породжує нові корупційні зв'язки і належно не врегульовує систему моніторингу МТД в Україні); 2) завершено досудове розслідування за фактом привласнення понад 2,2 млн грн із міжнародних грантових програм (для порівняння: станом на 2023 р. в Україні реалізуються проєкти / програми МТД загальною сумою більш ніж 7 млрд дол. США); 3) подано проєктні пропозиції з метою залучення МТД Європейської Комісії в межах ТАІЕХ. Вважаємо, що такі підсумки роботи за рік БЕБ щодо питання функціонування такої масивної системи МТД є незадовільними. Хоча інші напрями роботи цього органу мають значно більш позитивні показники, зокрема за 2023 р. БЕБ збережено 8,8 млрд грн бюджетних коштів (2,1 млрд грн – зупинено незаконне відшкодування ПДВ; 5,2 млрд грн – упереджено розповсюдження ризикового податкового кредиту з ПДВ; 1,5 млрд грн – упереджено розкрадання під час закупівель). Це дає можливість зробити висновок, що сфера МТД не є профільною сферою для БЕБ, а тому покладення на нього завдань щодо виявлення та розслідування правопорушень, пов'язаних з отриманням і використанням МТД, є нелогічним і неефективним [315].

Отже, ми спостерігаємо колосальну за обсягами ресурсів сферу МТД, яка не має чіткого законодавчого врегулювання, не має вибудованих механізмів роботи, спрямованих на досягнення якісних показників, не має чітко окреслених кроків щодо реалізації проєктів / програм, не має чинної системи моніторингу, не має жодного контрольного характеру з боку органів державної влади, а тому є абсолютно безконтрольною з ризиками для України.

3.3. Правові засади ідентифікації правопорушення у сфері залучення та використання міжнародної технічної допомоги

Міжнародні відносини у сфері надання та використання МТД – надзвичайно широка галузь міжнародних відносин, яка є важливою ланкою для становлення та розвитку країн, що розвиваються. Країни-донори надають, а країни-реципієнти отримують і використовують МТД, що допомагає підвищити загальний рівень забезпеченості потреб населення країн із низьким і середнім рівнем доходу [103].

Важливим чинником реалізації відносин у сфері залучення та використання МТД, отримання позитивного ефекту від реалізації проєктів / програм МТД, формування відносин щодо подальшого технічного співробітництва в дієвому правовому полі є недопущення зловживань і правопорушень у цій сфері. Проте сфера відносин щодо надання та використання МТД, як і будь-яка інша суспільна сфера відносин, пов'язаних із перерозподілом ресурсів, піддається корупції. Зі свого боку, корупція спричиняє виникнення супутніх правопорушень, що пов'язані з нею: відмивання грошей, шахрайства та інших фінансових злочинів. звіт НФДУ

Мільйони доларів продовжують відмивати приватні особи та юридичні організації через незліченні складні фінансові схеми. МТД, яка є одним із фундаментальних інструментів політики розвитку держави, рівною мірою схильна до корупції, розкрадання та зловживань і приблизно 30 % від її складової можуть бути втрачені завдяки діяльності корумпованих суб'єктів і злочинних організацій [103; 316, с. 220; 317, с. 11; 318, с. 338].

Особливо критичною є ситуація з корупцією та супутніми правопорушеннями у сфері надання та використання МТД в країнах, що розвиваються. По-перше, країни що розвиваються, мають низький рівень доходів і питання отримання міжнародної допомоги є питанням можливості побудови кращого майбутнього для них. Саме ці країни є основними одержувачами МТД, оскільки найбільше потребують її. Незначний для

розвинутих країн розмір допомоги є значно відчутним фінансовим стимулом розвитку для країн третього світу [103].

По-друге, у своєму дослідженні Global Financial Integrity підрахувало, що у 2018 році з країн, що розвиваються, у незаконний спосіб було виведено близько 1,1 трильйона доларів США, тоді як ці країни отримали лише 99,3 мільярда доларів як МТД. Інакше кажучи, у 2018 році на кожен долар МТД, що потрапляє до країн, що розвиваються, понад 10 доларів відмивалися та виводилися через незаконні фінансові потоки. Зазначене дослідження чітко підкреслює, що незаконні фінансові потоки критично перешкоджають цілям економічного розвитку цих країн [103; 319].

По-третє, завдяки слабким правоохоронним потужностям країн і корупційному злиттю владних еліт ці країни не можуть побороти корупцію всередині країни. Наслідком цього є утворене замкнуте коло: бідні країни, що розвиваються, мають високий рівень організованої корупційної злочинності, який перешкоджає подальшому розвитку країни що, зі свого боку, не дає можливості подолати наявну злочинність і корупцію. Це підриває демократичний і правовий статус країни: громадськість втрачає довіру до правоохоронних органів, які неспроможні подолати організовану злочинність і поступово корумпуються. Досудові та судові механізми протидії правопорушенням не працюють, що унеможлиблює притягнення до покарання винних осіб за розкрадання та корупцію. Також непокарана злочинність дискредитує репутацію держави серед інвесторів і донорів. Наслідком цього є висока швидкість відтоку капіталу та відсутність нових надходжень [103; 320].

Тому так критично важливо, щоб надана МТД не була предметом корупції та шахрайства, а використовувалася за цільовим призначенням. Щоб не допустити зазначених зловживань і забезпечити надходження МТД до кінцевих бенефіціарів, створюються розгалужені системи моніторингу та контролю надання і використання МТД [103; 321, с. 7; 322, с. 61; 323, с. 107; 324, с. 112; 325, с. 209; 326, с. 220; 327, с. 246].

Корупція та пов'язані з нею супутні правопорушення у сфері МТД є актуальною темою дискусій у наукових, політичних колах, а також серед представників міжнародної спільноти протягом усього часу залучення та використання МТД в Україні. Більшість світових науковців опікуються питанням із приводу, до якого ефекту та яку загальну ефективність має процес надання МТД країнам із високим рівнем корупції та який її відсоток використовують не за призначенням, фактично розкрадають.

Відповідно до Індексу сприяння корупції, котрий формується на глобальному рівні такою міжнародною антикорупційною організацією, як Transparency International, за підсумками 2023 року Україна дістала оцінку – 36 балів зі 100 можливих і посіла 104-ве місце серед 180 можливих. Для порівняння, наприклад у 2018 році Україна посідала 120-ту сходинку із 180 можливих, що свідчить про роботу України в напрямку проведення антикорупційних реформ і фактичну дію антикорупційного законодавства. Водночас саме корупція є однією з найбільших проблем для України у сфері державного управління, розвитку іноземного інвестування та ведення вітчизняного бізнесу. Визначають цілу низку причин таких високих показників рівня корупції – це й недовіра до системи органів державної влади, що перейшла на загальний рівень, і фактичне руйнування системи суспільних цінностей, і нерівність у суспільстві, що, зі свого боку, створює передумови до появи ще більшої нерівності і зменшення доходів населення та мінімальний рівень їхнього зростання, який не відповідає фактичним потребам [316, с. 222].

Для визначення організаційних і правових засад функціонування системи запобігання корупції в Україні, формування превентивних антикорупційних механізмів, усунення наслідків корупційних правопорушень у державі було ухвалено Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII [260].

Законом України «Про запобігання корупції» чітко закріплено дефініцію «корупція», якою запропоновано вважати використання особою, зазначеною в частині першій статті 3 цього Закону (суб'єкти, на яких поширюється дія цього Закону), наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними

можливостей із метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки / пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або, відповідно, обіцянка / пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у частині першій статті 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам із метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних із ними можливостей [260].

Особливу увагу в цьому законодавчому акті спрямовано на формування антикорупційної політики, яку очолює Національне агентство з питань запобігання корупції (центральний орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику) (далі – НАЗК). 15 січня 2020 року його було перезавантажено й на засіданні Уряду України за участі представників G7 обрано нового голову. Під перезавантаженням НАЗК йшлося не лише про обрання нового очільника, а й про проведення перевірки більше ніж 300 працівників агентства на добросесність, з яких 70 було звільнено за результатами такої перевірки, переформування системи підзаконних нормативних актів, відновлення співпраці з проєктами МТД тощо [328].

Про покращання показників рівня корупції в Україні закріплено і в Антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки, затвердженій Законом України від 20.06.2022 № 2322-IX [329]. Водночас констатовано, що досягнутий прогрес у цьому питанні останніми роками не задовольняє потреби суспільства, адже є занадто повільним. Аналогічну позицію висловила Європейська комісія і в змісті висновку щодо заявок на членство в ЄС, поданих Україною, Грузією, Республікою Молдова від 17.06.2022: «...Україна досягла значного прогресу на шляху до верховенства права, проте подальша боротьба з корупцією залишається однією з основних вимог суспільства...». Занадто низькі та повільні темпи реалізації антикорупційної політики в державі прямо впливають на економічне зростання, а отже, і на співпрацю з донорами у сфері залучення та використання МТД. Крім того, попередньо

нами було проаналізовано особливості співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями. За результатами такого аналізу ми дійшли висновку, що обсяги фінансування проєктів / програм МТД в Україні від таких донорів є мінімальними, а отже, не мають суттєвого позитивного впливу на соціально-економічний розвиток України. Рівень корупції в Україні та темпи реалізації антикорупційної політики є одними з головних чинників цієї ситуації [329].

Шкоду від корупції у сфері МТД важко оцінити, а тим паче перевірити, адже не існує конкретних статистичних даних щодо неї. Чарльз Кенні у своєму дослідженні вказує, що проблематика вимірювання корупції полягає у складності оцінювання шкоди від неї в кількісному грошовому вимірі. Наприклад, у разі якщо надання неправомірної вигоди здійснюється з метою прикриття неякісних дорожніх робіт, то, імовірніше за все, дорожній об'єкт є неякісним і буде потребувати нових капіталовкладень найближчим часом. Також він зазначає, що хоч цілком імовірно, що деякий відсоток корупційних правопорушень є нерозкритим, тому що слідчі справи фіксують лише «виявлену» корупцію, все ж таки кількісну кореляцію зафіксованих правопорушень щодо конкретних проєктів МТД потрібно враховувати як показник [103; 330; 316, с. 221].

Так, Управління з оцінки та зупинення санкцій Світового банку відстежило випадки, коли розслідування Світового банку виявили докази шахрайства та корупції. Аналіз справ між 2007 і 2012 роками виявив шахрайство або корупцію у 157 контрактах на суму 245 мільйонів доларів США, з яких менше ніж третина контрактів мала докази корупції, достатні для накладення санкцій. Обсяг кредитування Світового банку становить близько 40 мільярдів доларів на рік, тому це свідчить про менше ніж третину контрактів загальною сумою близько 0,1 відсотка обсягів виявленої та підданої санкціям корупції [103; 331; 332, с. 174; 316, с. 221].

У дослідженні «Addressing illicit financial flows for anti-corruption at country level» констатовано, що між незаконними фінансовими потоками та

корупцією існує взаємний причинно-наслідковий зв'язок. Корупція – це джерело незаконних потоків та імпульс для відмивання доходів. Зі свого боку, відмивання грошей – це механізм, котрий дозволяє приховати та використати доходи від корупції. Виявлено, що існування можливості тіньового та незаконного переміщення капіталу стимулює розвиток корупції [103; 333; 316, с. 221].

І. О. Завиднюк у своєму дослідженні «Легалізація «відмивання» коштів, одержаних злочинним шляхом, як один із видів економічних транснаціональних злочинів» доходить висновку, що «...Чинна слідча практика свідчить про те, що кошти та майно, отримані злочинним шляхом, а також доходи від протиправної діяльності, у більшості випадків ховаються за кордоном. Цьому сприяє поява досить зручних та легально створюваних структур, які дозволяють безперешкодно конвертувати кошти й переводити їх за кордон, що зумовлюється транснаціональним характером використовуваних способів розкрадання й приховування викрадених грошових коштів, майна та доходів, отриманих злочинним шляхом...» [334, с. 313; 335, с. 147].

В Україні сферу легалізації (відмивання) доходів врегульовано Законом України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» від 06.12.2019 № 361-ІХ [336], спрямованого на захист прав, свобод і законних інтересів держави, суспільства, кожного громадянина, забезпечення національної безпеки в Україні через визначення правового механізму запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Відповідно до положення статті 3 Закону ця сфера в Україні ґрунтується на таких принципах: 1) пріоритетності захисту законних інтересів громадян, суспільства й держави від шкоди, заподіяної внаслідок легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму

та фінансування розповсюдження зброї масового знищення; 2) надання пріоритету заходам із запобігання легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення над заходами із протидії їм; 3) застосування ризик-орієнтованого підходу під час проведення фінансового моніторингу; 4) координованості взаємодії учасників системи запобігання та протидії; 5) невідворотності застосування заходів щодо замороження активів, пов'язаних із тероризмом і його фінансуванням, розповсюдженням зброї масового знищення та його фінансуванням; 6) невідворотності покарання та переконливості і пропорційності заходів впливу за порушення законодавства у сфері запобігання та протидії; 7) захисту суб'єктів фінансового моніторингу та їхніх працівників від погроз та інших негативних чи дискримінаційних дій, пов'язаних із виконанням вимог цього Закону; 8) звільнення від відповідальності за шкоду, заподіяну у зв'язку з виконанням обов'язків щодо проведення фінансового моніторингу в межах та у спосіб, що передбачені цим Законом; 9) збереження, захисту інформації та повноти, актуальності і своєчасності інформаційного обміну; 10) доступності суб'єктам фінансового моніторингу інформації, необхідної для проведення фінансового моніторингу; 11) звільнення від відповідальності за надання інформації з обмеженим доступом відповідно до вимог цього Закону; 12) співробітництва та взаємодії у сфері запобігання та протидії з іноземними державами, їхніми компетентними органами, міжнародними, міжурядовими організаціями, діяльність яких спрямовано на забезпечення міжнародного співробітництва в зазначеній сфері [336].

Іншим різновидом правопорушень у сфері залучення та використання МТД можна визначити шахрайство, яке з розвитком ринкових відносин та економічних перетворень у світі набуло нового етапу свого формування. В Україні зафіксовано таку дефініцію, яка відповідно до статті 190 Кримінального кодексу України означає заволодіння чужим майном або

придбання права на майно за допомогою обману чи зловживання довірою [337; 316].

Будь-якої іншої конкретики щодо особливостей вчинення такого правопорушення, як шахрайство у сфері залучення та використання МТД в Україні не деталізовано. Водночас цим питанням опікується Бюро економічної безпеки України, яке разом зі Світовим Банком створили постійну робочу комунікацію щодо питання розслідування справ, пов'язаних із шахрайством і зловживанням у сфері використання МТД, що надається в межах реалізації проєктів / програм Світового Банку [338; 316].

Відповідно до проведеного дослідження «Tackling fraud in UK aid» є можливим виділити такі види шахрайства: 1) зловживання владою або впливом; 2) обман із метою крадіжки грошей або ресурсів; 3) зловживання закупівлями; 4) завищення вартості контракту чи гранту; 5) завищення досягнень контрактів чи грантів; 6) спрощення платежів або хабарів для досягнення цілей програми; 7) вимагання; 8) викрадення або неправильне використання даних [103; 339].

За результатами проведеного дослідження Daniel Yuichi Kono, Gabriella R. Montinola стверджують, що МТД в недемократичних країнах або в країнах з високим рівнем корупції схильна до ризику нецільового використання. Найбільш поширене зловживання в країнах з автократичним режимом. Автократичні країни – одержувачі МТД зазвичай не використовують допомогу за призначенням. Проведені дослідження свідчать про наявні конкретні докази такого зловживання. Вони доводять, що автократичні країни-одержувачі систематично спрямовують надану МТД для сталого розвитку на військові витрати [103; 316; 340].

Усі зазначені вище правопорушення потрібно виявляти та розслідувати. Саме для цього держава створила органи досудового розслідування. Досудовими національними органами, котрі розслідують кримінальні правопорушення, можуть бути органи правопорядку, які, зі свого боку, можливо поділити: 1) на органи досудового провадження загальної

компетенції; 2) органи досудового провадження спеціалізованої компетенції; 3) органи досудового провадження, що спеціалізуються на фінансових правопорушеннях (наприклад, Європейське управління з питань запобігання зловживанням і шахрайству «OLAF»); 4) антикорупційні правоохоронні органи (наприклад, Управління з протидії корупції та організований злочинності «USKOK» у Хорватії); 5) спеціалізовані органи контролю за міжнародною технічною допомогою (у США – Управління Генерального інспектора USAID) [316].

У межах цього дисертаційного дослідження окреслимо питання особливостей функціонування окремих органів досудового розслідування в провідних країнах світу, які є провідними донорами МТД для України. Одним із найбільших донорів у цій сфері є США, де функціонує Міністерство юстиції США (DOJ) і реалізує свою діяльність щодо допомоги іноземним країнам у боротьбі з корупцією. Американське Міністерство юстиції реалізує зазначену діяльність завдяки Міжнародній програмі допомоги в підготовці кримінальних розслідувань (ICITAP) та Управлінню допомоги і підготовки прокурорських служб за кордоном (OPDAT). ICITAP та OPDAT часто працюють у кооперації й допомагають розвивати спроможність іноземних суб'єктів кримінального судочинства в питаннях боротьби з корупцією [103; 316].

Антикорупційну роботу Міжнародної програми допомоги в підготовці кримінальних розслідувань ICITAP зосереджено на створенні спроможності правоохоронних органів проводити розслідування щодо корупційних правопорушень, повернення викрадених активів і формування антикорупційних практик. Управлінню допомоги та підготовки прокурорських служб за кордоном OPDAT надає допомогу та наставництво на основі конкретних кейсів і, насамперед, зосереджений на співпраці з місцевими органами прокуратури та судовими установами [103; 316; 341].

Крім консультаційної допомоги та організації навчань для іноземних спецслужб, у США існують власні спеціалізовані органи розслідування

правопорушень, що виникають у сфері надання та використання МТД. Так, 16 грудня 1980 року Законом № 96-533 було внесено поправку до Закону США «Про іноземну допомогу» 1961 року, якою було створено Управління Генерального інспектора Агентства США з міжнародного розвитку (USAID). Управління Генерального інспектора USAID відповідає за виявлення і запобігання шахрайству, розтратам, зловживанням і порушенню закону у сфері МТД. Його головний офіс здійснює нагляд за програмами та діяльністю п'яти американських агентств із питань іноземної допомоги, серед яких найбільшим є Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) [103; 316; 342].

Управління розслідувань як складовий підрозділ Управління Генерального інспектора при Агентстві США з міжнародного розвитку проводить розгляд і розслідування заяв про кримінальні, цивільні та адміністративні порушення по всьому світу. До сфери підслідності Управління розслідувань входить переслідування, звинувачення у зловживаннях у сфері МТД, а також інші порушення закону. Пріоритетом Управління розслідування є запобігання шахрайству, марнотратству та зловживанням у межах програм надання МТД та діяльності щодо її реалізації, а також сприяння та заохочення доброчесності реципієнтів, їхніх підрядників та інших партнерів, що задіяні у процесі використання МТД [103; 316].

Роль Управління розслідувань полягає у виявленні та розслідуванні випадків розкрадання, підкупу, конфлікту інтересів, фальсифікацій заявок та інших випадків зловживання у сфері надання та використання МТД. Діяльність Управління з розслідування правопорушень у сфері МТД є складовою загальної зовнішньої політики США у протидії злочинності та корупції, а також допомагає захистити інтереси національної безпеки США [103; 343].

Процес розслідування розпочинається, коли до Управління Генерального інспектора USAID (на гарячу лінію або в інший спосіб) надходить повідомлення про скоєння правопорушення. Повідомлення

повинно стосуватися підслідності OIG, тобто має містити інформацію про шахрайство, марнотратство, зловживання, корупцію чи інші грубі порушення, що зачіпають програми МТД або діяльність Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міжнародної фінансової корпорації розвитку США (DFC), Міжамериканського фонду (IAF), Американського фонду розвитку Африки (USADF) чи Корпорації викликів тисячоліття (MCC). Після опрацювання повідомлення Управління ухвалює рішення про початок проведення слідчих дій. Проводячи розслідування відповідно до Закону про Генерального інспектора 1978 року, OIG має повноваження запитувати документи та отримувати доступ до інформації щодо виконавців програми фінансування. Після завершення розслідування готують і передають до відповідного органу вичерпний звіт, що узагальнює факти розслідування. Якщо інформація в заяві про правопорушення не підтверджується, про це може бути повідомлено стороні, щодо якої було подано таку заяву[103; 316; 344]. Також Управління створило дієвий Посібник Розслідування шахрайства та зловживання в проєктах міжнародної правової допомоги[103; 316; 345].

У ньому висвітлено основні засади запобігання та розслідування правопорушень у сфері МТД, а також принципи побудови систем виявлення правопорушень.

Практичним показовим кейсом співпраці спеціалізованого правоохоронного органу США – Управління Генерального інспектора USAID і національних правоохоронних органів було розслідування корупційного зловживання щодо коштів МТД, скоєного фінансовим менеджером наданої програми фінансування в Афганістані. Відповідно до зазначеного прикладу успішність його розслідування полягала у співпраці національних правоохоронних органів країни-донора та країни-реципієнта, що призвела до знаходження та засудження винних осіб.

Вирок було винесено в місцевому афганському суді за звинуваченням у підробленні документів і розтраті коштів МТД під час виконання службових обов'язків. Колегія із трьох суддів визнала особу, яка працювала

координатором фінансів у програмі місцевого врядування, винною в розтраті майже 193 000 доларів США. Програму фінансувала USAID, реалізував американський підрядник, і її загальна сума фінансування становила 229 мільйонів доларів США. Цільову програму МТД було призначено для покращання стабільності в провінціях за допомогою підтримки державного управління та сприяння розвитку громади. 2 серпня 2010 р. афганській суд виніс рішення, у якому присудив винній особі сім із половиною років позбавлення волі. Так, відповідно до Кримінального кодексу Афганістану 2 роки було присуджено за фальсифікацію доходів і депозитних надходжень із податку на оренду, за які фактично не було сплачено, та 5 із половиною років – за розтрату коштів. Також відповідач повинен сплатити штраф розміром 160 000 доларів США [103; 316; 346].

Оскільки МТД Японії фінансується за коштів платників податків, влада країни та населення зацікавлені в подоланні й недопущенні будь-якої шахрайської практики. Така практика не лише порушує належну та ефективну співпрацю в галузі розвитку, але й підриває довіру громадськості до проєктів МТД. Влада Японії та Агентство міжнародного співробітництва Японії (JICA) вжили різних заходів для запобігання шахрайству та корупції, пов'язаним із МТД. Для запобігання правопорушенням і корупційним практикам насамперед необхідно забезпечити, щоб компанії та інші організації (зокрема субпідрядники), які беруть участь у сфері надання та використання МТД, усвідомлювали, що така практика буде неприйнятною, а відповідні заходи будуть введені відповідно до «Правил щодо заходів проти осіб, котрі беруть участь у шахрайській практиці» у японських проєктах МТД [103; 316; 347].

Стаття 197 Кримінального кодексу Японії забороняє державному службовцю, визначеному (у статті 7) як «посадова особа національного рівня чи рівня місцевого самоврядування, член асамблеї чи комітету або інший працівник, який виконує покладені на нього державою обов'язки відповідно до законів та нормативних актів» брати, вимагати або обіцяти взяти хабар у зв'язку з виконанням своїх обов'язків. Така ж сама відповідальність діє й на

осіб, які повинні бути призначені на державну службу і знають про це. Особи, які не є громадянами Японії, несуть відповідальність за вчинені кримінальні правопорушення згідно із статтями Кримінального Кодексу Японії, лише якщо злочин вчинено на території Японії. Зі свого боку, японські державні чиновники несуть відповідальність за корупційні діяння, навіть якщо вони були вчинені за межами Японії [103; 316].

У липні 2017 року Японія переглянула Закон про покарання за організовану злочинність. У Законі було внесено зміни щодо санкції покарання корупційних правопорушень, здійснених групами із двох або більше людей. Цей перегляд був необхідний для внесення змін у японське законодавство у зв'язку з ратифікуванням Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності [103; 316].

Також варто зазначити, що Японія є членом Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД) з 1964 р. Японія впровадила Конвенцію ОЕСД про боротьбу з хабарництвом 1998 року за допомогою внесення змін до Закону про запобігання недобросовісній конкуренції (УСРА), щоб додати статтю 18, яка криміналізувала підкуп іноземних державних службовців. У 2004 році було ухвалено додаткові законодавчі зміни, щоб розширити юрисдикцію статті 18 на діяння громадян Японії за кордоном. Також у 2006 році було внесено зміни до японського Закону про податок на прибуток, щоб заборонити врахування неправомірної вигоди та хабарів, сплачених за кордоном як витрати на підприємництво. На відміну від Кримінального кодексу, стаття 22 УСРА прямо передбачає кримінальну відповідальність для юридичних осіб (фірм та організацій) [103; 316].

За весь час після набрання чинності в 1998 році статті кримінальної відповідальності за підкуп іноземних державних службовців (стаття 18 УСРА) вона застосовувалася лише чотири рази:

1) у березні 2007 року двох японських громадян було визнано винними в підкупі двох філіппінських топ-чиновників сумою близько 800 000 ієн (приблизно 7400 доларів США). Японські громадяни, намагаючись виграти

державний контракт, оплачували відвідування гольф-клубів і дарували інші коштовні подарунки. Про факти коштовних подарунків, котрі були розцінені як хабарі, повідомив викривач. Одному із громадян Японії був присуджений штраф розміром 500 000 ієн (приблизно 4600 доларів США) й іншому – сумою 200 000 ієн (приблизно 1900 доларів США) [103; 316];

2) у січні та березні 2009 року чотирьох японських осіб було визнано винними в підкупі в'єтнамського чиновника у зв'язку із проектом будівництва шосе, який частково фінансувався за кошти японської МТД. Посадова особа з в'єтнамської сторони отримала неправомірну вигоду загальною сумою 2,43 мільйона доларів, але в суді було доведено провину лише за хабар розміром 820 000 доларів США, частково через скінчення процесуальних строків. Судовим вироком було затверджено покарання у вигляді трирічного умовного строку для фізичних осіб, яких було визнано винними. Юридичну особу, у якої вони працювали, оштрафували на 70 мільйонів ієн (приблизно 650 900 доларів США) і тимчасово додали до чорного списку Японського банку Міжнародного співробітництва та ЛІСА [103; 316];

3) у вересні 2013 року колишній керівник компанії японського виробника автомобільних деталей був оштрафований на 500 000 ієн (приблизно 4600 доларів США) за підкуп посадової особи в Китаї. Підкуп був вчинений із метою приховання порушення на заводі дочірньої компанії в провінції Гуандун [103; 316];

4) у лютому 2015 року окружний суд Токіо визнав винними в порушенні УСРА Залізничну консалтингову фірму та її трьох колишніх керівників. Корупційний злочин було вчинено за допомогою підкупу державних службовців В'єтнаму, Індонезії та Узбекистану загальною сумою приблизно 1,2 млн дол. США. Мотивом підкупу було отримання контрактів із надання консультаційних послуг, пов'язаних із проектами МТД у зазначених країнах. Суд виніс покарання трьом особам – три роки умовного строку та наклав штраф на консалтингову фірму розміром 90 млн ієн (приблизно 836 800 дол. США)[103; 316].

У березні 2019 року Робоча група ОЕСД надала рекомендації для Японії щодо організації антикорупційних заходів у сфері МТД. Серед них була рекомендація, яка зазначала необхідність активізації дій із забезпечення підвищення ініціативності поліції та прокуратури, налагодження їхньої більш скоординованої роботи щодо розслідування корупційних правопорушень і підкупу іноземців [103; 316].

Необхідно відмітити, що Міністерство економіки, торгівлі та промисловості Японії (МЕТІ) адмініструє УСРА, зокрема статтю 18, яка передбачає кримінальну відповідальність юридичних осіб за корупційні діяння. Але досудове провадження за цією статтею координує прокуратура [103; 316].

Якщо в корупційних правопорушеннях, пов'язаних із МТД, не беруть участі громадяни Японії, японські правоохоронні органи можуть тільки офіційно вимагати від влади країни-реципієнта провести розслідування відповідного випадку та вжити належних заходів проти порушників щодо притягнення їх до відповідальності [103; 316; 348].

Уповноваженим органом Європейського Союзу, до компетенції якого входить захист фінансових інтересів Союзу, є Європейське управління з питань запобігання зловживанням і шахрайству (OLAF), що було засновано 28.04.1999 на підставі рішення Європейської Комісії 1999/352 [103; 316; 349]. Бюджет ЄС фінансує широкий спектр програм і проєктів, які спрямовані на покращання життя громадян у країнах ЄС та за його межами. Нецільове використання коштів, передбачених бюджетом ЄС на надання МТД, безпосередньо шкодить європейським громадянам і дискредитує весь ЄС.

OLAF виконує свою місію за допомогою: 1) проведення незалежних розслідувань шахрайства та корупції із залученням фондів ЄС задля забезпечення цільового використання всіх грошових активів платників податків ЄС за призначенням; 2) сприяння зміцненню довіри громадян до інституцій ЄС через розслідування порушень із боку персоналу та членів інституцій ЄС; 3) розроблення надійної політики ЄС щодо боротьби з

шахрайством; 4) OLAF може розслідувати справи, пов'язані з шахрайством, корупцією та іншими правопорушеннями, що зачіпають фінансові інтереси ЄС щодо: а) усіх видів витрат ЄС. Зазвичай це є видатки, пов'язані із структурними фондами, фондами розвитку сільських територій і видатків на зовнішню допомогу; б) деяких сфер доходів ЄС, переважно митних зборів; в) підозр у серйозних порушеннях персоналом ЄС та членами інституцій ЄС [103; 316].

OLAF отримує інформацію про можливі випадки шахрайства та корупційні порушення з відкритих джерел. Здебільшого інформація надходить від відповідальних осіб за управління фондами ЄС. Усі отримані скарги проходять первинне оцінювання, щоб визначити, чи відповідає зазначена в них інформація дійсності та чи належить цей факт правопорушення до підслідності OLAF [103; 316].

Досудові розслідування, які проводить Європейське управління з питань запобігання зловживанням і шахрайству можуть бути класифіковані за однією з таких трьох категорій: 1) внутрішні розслідування – це адміністративні розслідування в установах та органах ЄС з метою виявлення шахрайства, корупції та будь-якої іншої незаконної діяльності, що зачіпає фінансові інтереси ЄС; 2) зовнішні розслідування – це розслідування за межами установ та органів ЄС з метою виявлення шахрайства чи інших неправомірних дій фізичних чи юридичних осіб, саме на цей обсяг роботи припадає більшість часу та ресурсів OLAF; 3) координаційна співпраця – OLAF сприяє розслідуванням, що проводять національні органи влади або інші департаменти ЄС, сприяючи збиранню та обміну інформацією та контактами [103; 316].

Після завершення розслідування Європейське управління OLAF рекомендує перелік дій і заходів, які зацікавлені сторони та національні уряди повинні зробити. Зазвичай це передбачає порушення кримінальних справ, фінансові стягнення та інші дисциплінарні заходи. Також OLAF відстежує виконання наданих рекомендацій [103; 316; 350]. У період між 2010–2019

роками Європейським управлінням із питань запобігання зловживанням і шахрайству було: 1) завершено понад 2000 розслідувань; 2) рекомендовано повернути понад 7,3 млрд євро до бюджету ЄС; 3) видано понад 2700 рекомендацій щодо судових, фінансових, дисциплінарних та адміністративних заходів, які повинні бути вжиті компетентними органами держав-членів і ЄС. Унаслідок оперативної-слідчої роботи OLAF суми, використані не за призначенням, були повернуті до бюджету ЄС, а винні особи постали перед національним судочинством [103; 316; 351].

Мабуть, найгучніший випадок використання коштів ЄС з незаконною метою стосувався відомої громадської організації, яка підтримує зусилля ЄС з надання гуманітарної допомоги в Сирії. OLAF розпочав досудове розслідування щодо громадської організації у травні 2016 року за підозрою в **корупції та маніпуляціях у процедурах державних закупівель, що** фінансує ЄС. Програма фінансування передбачала надання невідкладної допомоги цивільним особам, постраждалим від конфлікту в Сирії. Зазначена громадська організація отримала від Європейської Комісії майже 19 млн євро коштів [103; 316].

У пошуках надійних доказів OLAF здійснив виїзну перевірку на місці скоєння злочину, а також забрав інформацію у штаб-квартирі громадської організації. Завдяки цьому слідчі OLAF знайшли докази причетності до корупційних діянь двох колишніх співробітників громадської організації. У попередній змові вони винайшли шахрайську схему виведення фінансових коштів за межі їхнього цільового призначення – фінансування гуманітарної кризи в Сирії. Виведені кошти привласнювали винахідники шахрайської схеми. Слідство також знайшло докази суттєвих недоліків у тому, як ГО розпоряджалася іншими коштами, виділеними з фондів ЄС. Досудове розслідування OLAF було завершено наприкінці 2019 року, його результатом стала рекомендація стягнути **майже 1,5 мільйона євро**. Стосовно двох підозрюваних осіб, котрі були ідентифіковані слідством, на сьогодні судового вироку ще не винесено [103; 316].

Підсумовуючи все вищевикладене, а також аналізуючи фактичне функціонування сфери залучення, використання, моніторингу, контролю МТД в Україні, зауважимо, що всі правопорушення в цій сфері потрібно згрупувати за такими типами:

- 1) порушення порядку реєстрації проєктів МТД;
- 2) невідповідність етапів реалізації проєктів МТД напрямам державної соціально-економічної політики;
- 3) порушення фінансової дисципліни;
- 4) порушення умов контракту пов'язаного з подання бенефіціаром висновків про незадовільні результати впровадження проєкту (табл. 3.7).

Таблиця 3.7 – Правопорушення в сфері залучення, використання, моніторингу й контролю МТД в Україні їх зміст та імовірна ідентифікація

Тип правопорушення	Зміст правопорушення <i>(закріплення обов'язку, невиконання якого веде до правопорушення)</i>	Імовірна ідентифікація правопорушення <i>(існуючі законодавча база, яка потенційно можуть бути використані для кваліфікації правопорушення)</i>
1. Порушення порядку реєстрації проєктів МТД	пункт 18, 19 Порядку № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 р.	Стаття 364 ККУ «Зловживання владою або службовим становищем»
2. Невідповідність етапів реалізації проєктів МТД напрямам державної соціально-економічної політики	пункт 3 Порядку № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 р.	Стаття 164-12 КУПАП «Нецільове використання бюджетних коштів»; Стаття 210 ККУ «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням»
3. Порушення фінансової дисципліни	пункт 43, 44 Порядку № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 р.	Стаття 364 ККУ «Зловживання владою або службовим становищем»; Стаття 191 ККУ «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»; Стаття 209 ККУ «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом»; Стаття 190 ККУ «Шахрайство»
4. Порушення умов контракту пов'язаного з подання бенефіціаром висновків про незадовільні результати впровадження проєкту	пункт 45 Порядку № 153 «Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги» від 15.02.2002 р.	Стаття 364 ККУ «Зловживання владою або службовим становищем»; Стаття 191 ККУ «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем»; Стаття 209 ККУ «Легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом»; Стаття 190 ККУ «Шахрайство»

Джерело: складено на підставі досліджень.

3.4 Дослідження динаміки отримання міжнародної допомоги різними країнами світу

На основі досліджень проведених в попередніх підрозділах дисертаційної роботи встановлено, що міжнародна технічна допомога – це форма допомоги, яку надають країни або міжнародні організації іншим країнам для підтримки їхнього соціального і економічного розвитку через передачу технологій, знань, навичок, консультацій та інших ресурсів. Ця допомога може включати надання фахівців, навчання персоналу, постачання обладнання та матеріалів, розробку проектів та програм, грантові проекти, фінансові позики а також інші види підтримки. Метою міжнародної технічної допомоги є покращення життя людей, збільшення їхнього доступу до освіти, охорони здоров'я, водних ресурсів, енергетики, інфраструктури тощо.

Ступінь та обсяг МТД у світі може варіюватися в залежності від багатьох факторів, таких як політична ситуація, економічний розвиток країн-донорів та країн-одержувачів, пріоритети розвитку, гуманітарні потреби та інші чинники. Загалом, міжнародна технічна допомога є важливим інструментом для сприяння сталому розвитку країн.

У світі існують різні програми та ініціативи з МТД, які надаються через різні організації, такі як ООН, Всесвітній банк, Міжнародний валютний фонд, регіональні банки розвитку, а також окремі країни-донори. Ступінь допомоги може бути визначена як за обсягом фінансових ресурсів, так і за кількістю проектів та програм, які реалізуються.

Зокрема, країни Європейського Союзу, США, Канада, Японія, Китай та інші країни активно надають МТД на різних напрямках, таких як охорона здоров'я, освіта, сільське господарство, енергетика, водне господарство та інфраструктура. Важливо також звернути увагу, що ефективність допомоги також залежить від правильного планування, координації, моніторингу, контролю проектів.

Не дивлячись на розгалуженість та важливість МТД, необхідно зазначити, що статистичних даних, які висвітлюють її числові значення майже немає. Таким чином, пропонуємо проаналізувати показник обсягу МТД у світі відповідно до рейтингу Чистої офіційної допомоги на розвиток (Net official development assistance and official aid received). Цей рейтинг формується на основі даних, що надаються країнами та міжнародними організаціями, такими як Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) [352], Міжнародний валютний фонд (МВФ) [353] та Світовий банк [354].

Показник МТД та рейтинг Net official development assistance and official aid received вказують на обсяг та ефективність допомоги, яку отримує країна від міжнародних донорів. Ці показники можуть бути пов'язані, оскільки вони обидва відображають рівень фінансової підтримки, яку країна отримує для свого розвитку. Однак важливо враховувати, що Net official development assistance and official aid received враховують не лише технічну допомогу, а й інші види допомоги, такі як фінансова допомога та гуманітарна допомога.

Так, рейтинг Net official development assistance and official aid received має декілька особливостей, які важливо враховувати при його аналізі, а саме показник чистої допомоги, різноманітність джерел допомоги, міжнародний контекст та динаміка змін. Основна характеристика цього рейтингу полягає в тому, що він враховує не тільки загальний обсяг отриманої офіційної допомоги, але і віднімає від цього показника допомогу, яку країна надала іншим країнам. Це дозволяє зрозуміти реальний обсяг допомоги, яку країна отримує або надає. Рейтинг включає в себе різні види офіційної допомоги, такі як гранти, позики за пільговими умовами, технічна допомога тощо. За рахунок цього можна отримати комплексне уявлення про співпрацю країни з міжнародними партнерами. Рейтинг Net official development assistance and official aid received дозволяє порівнювати країни за рівнем отриманої та наданої офіційної допомоги в міжнародному контексті. Це може бути корисно для аналізу ролі країни у глобальному розвитку та співпраці. Рейтинг може вказати на зміни в обсягах отриманої та наданої офіційної допомоги з часом.

Завдяки цьому можливий аналіз тенденцій у співпраці країни з міжнародними партнерами.

Таким чином, чиста офіційна допомога розвитку та отримана офіційна допомога стосується загальної суми фінансової допомоги, наданої офіційними установами країн-донорів країнам-реципієнтам. Ця допомога може надходити у формі грантів, позик або технічної допомоги. Він використовується для підтримки економічного розвитку та добробуту країни-одержувача.

Дані щодо чистої офіційної допомоги розвитку та отриманої офіційної допомоги зазвичай наводяться в поточних доларах США. Це дозволяє легко порівнювати між країнами. Це важливий показник рівня фінансової підтримки, яку країна отримує від міжнародного співтовариства. Вважаємо доцільним наголосити на тому, що ці дані не включають приватні фінансові потоки, такі як грошові перекази чи прямі іноземні інвестиції. Він включає лише офіційну допомогу, яку надають уряди та міжнародні організації.

Критерії, за якими визначається обсяг офіційної допомоги країнам, можуть включати економічні потреби та можливості країни-донора, гуманітарні кризи, розвиткові проекти та програми, які спрямовані на боротьбу з бідністю та покращення умов життя населення.

Дослідження рейтингу показників обсягу чистої допомоги на розвиток (Net official development assistance and official aid received) було проведено за період 1990-2021 років. Вибірку територій, показники яких було проаналізовано, складала близько 135 країн. Аналіз проводився у розрізі отриманої міжнародної допомоги (чистої отриманої допомоги), проте, з урахуванням витрачених коштів. Таким чином, відповідно до показників окремих країн найменшу суму чистої допомоги на розвиток отримала Антигуа і Барбуда – 106,89 млн. дол. США. Мінімальний показник зафіксовано у 2016 році сумі 0,18 млн. дол. США, а найбільша сума, яку було отримано у 2019 році, яка дорівнювала 27,45 млн. дол. США. Антигуа і Барбуда зазвичай не входять до перших позицій у рейтингу Net official development assistance and official aid received, оскільки ця країна має високий рівень доходу на душу

населення і не потребує значної міжнародної допомоги. Економічний розвиток Антигуа і Барбуда базується переважно на туризмі, фінансових послугах та місцевому сільському господарстві. Туризм є основним джерелом доходів країни, з численними курортами, пляжами і казино. Однак, Антигуа і Барбуда отримують допомогу в рамках конкретних програм або проектів, які спрямовані на підтримку розвитку певних секторів економіки або соціальних програм. Зокрема, уряд розвиває програми підтримки малого та середнього бізнесу, інвестує у розвиток інноваційних галузей, таких як інформаційні технології та еко-туризм, а також активно співпрацює з міжнародними партнерами для забезпечення сталого розвитку країни.

На противагу Сирійська Арабська Республіка є країною, яка посідає перше місце у рейтингу за сумою отриманих коштів міжнародної допомоги і дорівнює 72 958,37 млн дол. США. Найбільшу суму було виділено у 2017 році у розмірі 10 427,85 млн дол. США, а найменшу у 2000 році – 159,76 млн дол. США. Це пов'язано з тим, що країна перебуває у складній ситуації з війною та гуманітарною кризою. Міжнародні гуманітарні організації та донорські країни надають значну допомогу для легалізації гуманітарних потреб населення Сирії, таких як харчування, медична допомога, освіта та житло. Вважаємо доцільним наголосити на тому, що економічний розвиток Сирії в останні десятиліття суттєво постраждав через внутрішні конфлікти, громадянську війну та гуманітарну кризу. Війна, яка триває з 2011 року, призвела до руйнування інфраструктури, зниження виробництва, масового виселення населення та загострення економічних проблем.

Сирія у минулому була однією з найбільш розвинених країн на Близькому Сході з розвинутою промисловістю, сільським господарством та туризмом. Проте, внаслідок війни і конфлікту економіка країни зазнала серйозних втрат. Національна валюта зазнала значного знецінення, інфляція стрімко зросла, а безробіття стало одним із головних соціально-економічних викликів. Уряд Сирії намагається впроваджувати реформи та програми відновлення для покращення економічної ситуації у країні. Проте, величезні

втрати та руйнування потребують значних зусиль для відновлення економіки та соціально-економічної стабільності.

Подальші результати дослідження рейтингу обсягу чистої допомоги на розвиток територій автором було формалізовано у вигляді трьох кластерів обраних країн, показники обсягу допомоги на розвиток яких є у подібному діапазоні, а саме країни з найбільшим обсягом допомоги; країни з найменшим обсягом допомоги, країни з середнім обсягом допомоги. Так, першу групу з найбільшою сумою чистої допомоги складають такі, як Афганістан, Бангладеш, Конго, Єгипет, Ефіопія, Індія, Кенія, Нігерія, Сирійська Арабська Республіка та Ємен. Загальний обсяг допомоги цим країнам варіюється в межах від 25 293,47 млн дол. США (Конго) до 72 958,31 млн дол. США (Сирійська Арабська Республіка) (рис 3.2).

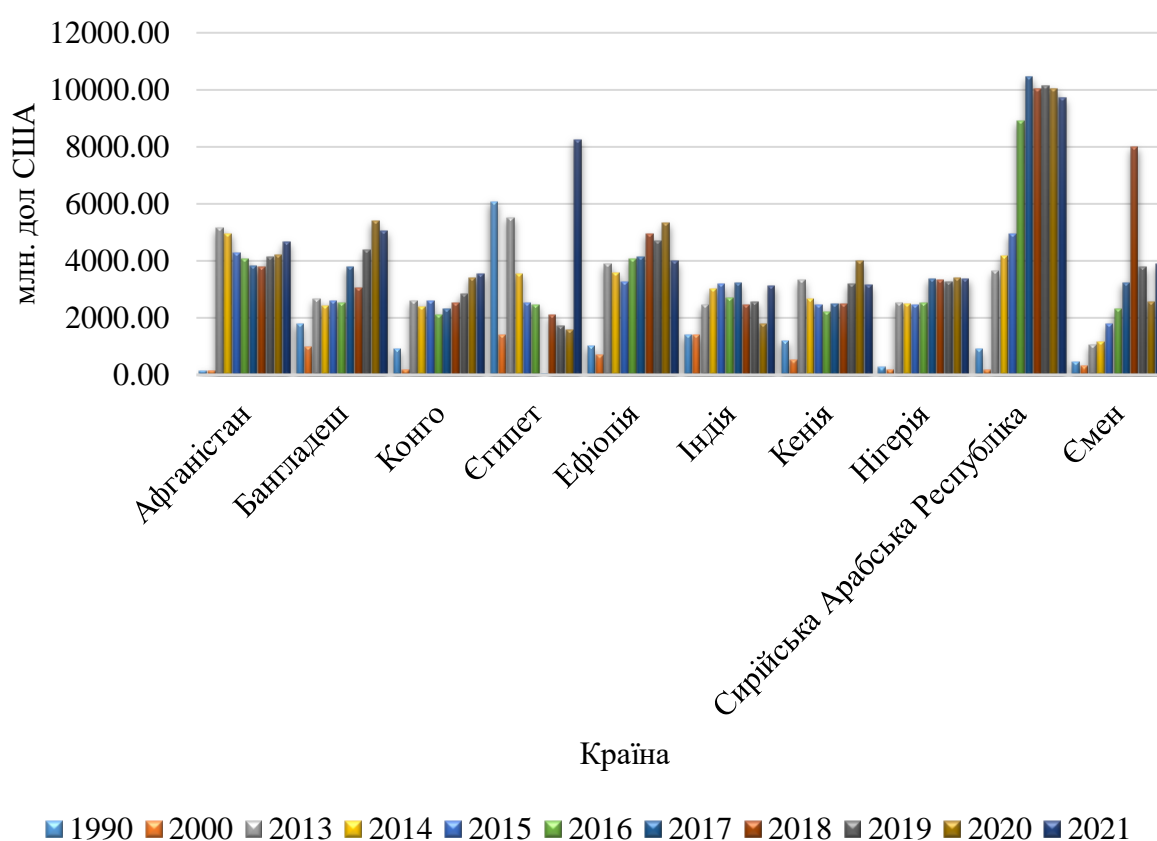

Рисунок 3.2 – Чиста офіційна отримана міжнародна допомога, найвищі показники млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [352, 353, 354]

Відповідно до наведеного рисунку у 2021 році спостерігаємо найбільшу надану суму міжнародної допомоги для обраних країн – 48 631,56 млн дол. США. У порівнянні із статистичними даними за 2020 рік – 41 576,74 млн дол. США це на 15 % більше. У економічному розвитку цих країн можна виділити декілька спільних аспектів, які пояснюють потребу у великій кількості міжнародної допомоги:

1. Низький рівень економічного розвитку. Більшість з перерахованих країн є країнами з низьким або середнім рівнем доходу за глобальними стандартами. Вони стикаються з проблемами бідності, безробіття, нерівності та іншими соціально-економічними викликами.

2. Вплив конфліктів та нестабільності. Майже всі з цих країн переживали або продовжують переживати внутрішні конфлікти, громадянські війни або політичну нестабільність, що суттєво гальмує їх економічний розвиток.

3. Залежність від сировинних ресурсів. Деякі з цих країн мають значний потенціал у видобутку сировинних ресурсів, таких як нафта, газ, метали тощо. Проте, це може призводити до економічної нестабільності через коливання цін на світових ринках.

4. Потреба у структурних реформах. Виокремлені країни потребують широкомасштабних структурних реформ у сферах фінансів, податків, бюджету, підприємництва та інфраструктури для стимулювання економічного зростання та покращення життя населення.

Другий кластер формують країни, які навпаки мають найменші показники: Антигуа і Барбуда, Аргентина, Чилі, Домінікана, Гренада, Малайзія, Науру, Туркменістан, Уругвай, Беліз. У період 1990-2021 років загальна сума міжнародної допомоги у межах від 106,89 (Антигуа і Барбуда) млн дол. США до 790,25 млн дол. США (Чилі) (рис 3.3). Аналізуючи цей рисунок акцентуємо увагу на Малайзію. У 2013 році можемо побачити, що наданої країною допомоги більше ніж отриманою, тому маємо, як результат, від'ємне значення показнику у рейтингу. Аналогічну ситуацію можемо

спостерігати протягом 2015-2020 років, а вже у 2021 році сума отриманої допомоги на розвиток сягнула позначки 14,37 млн дол. США.

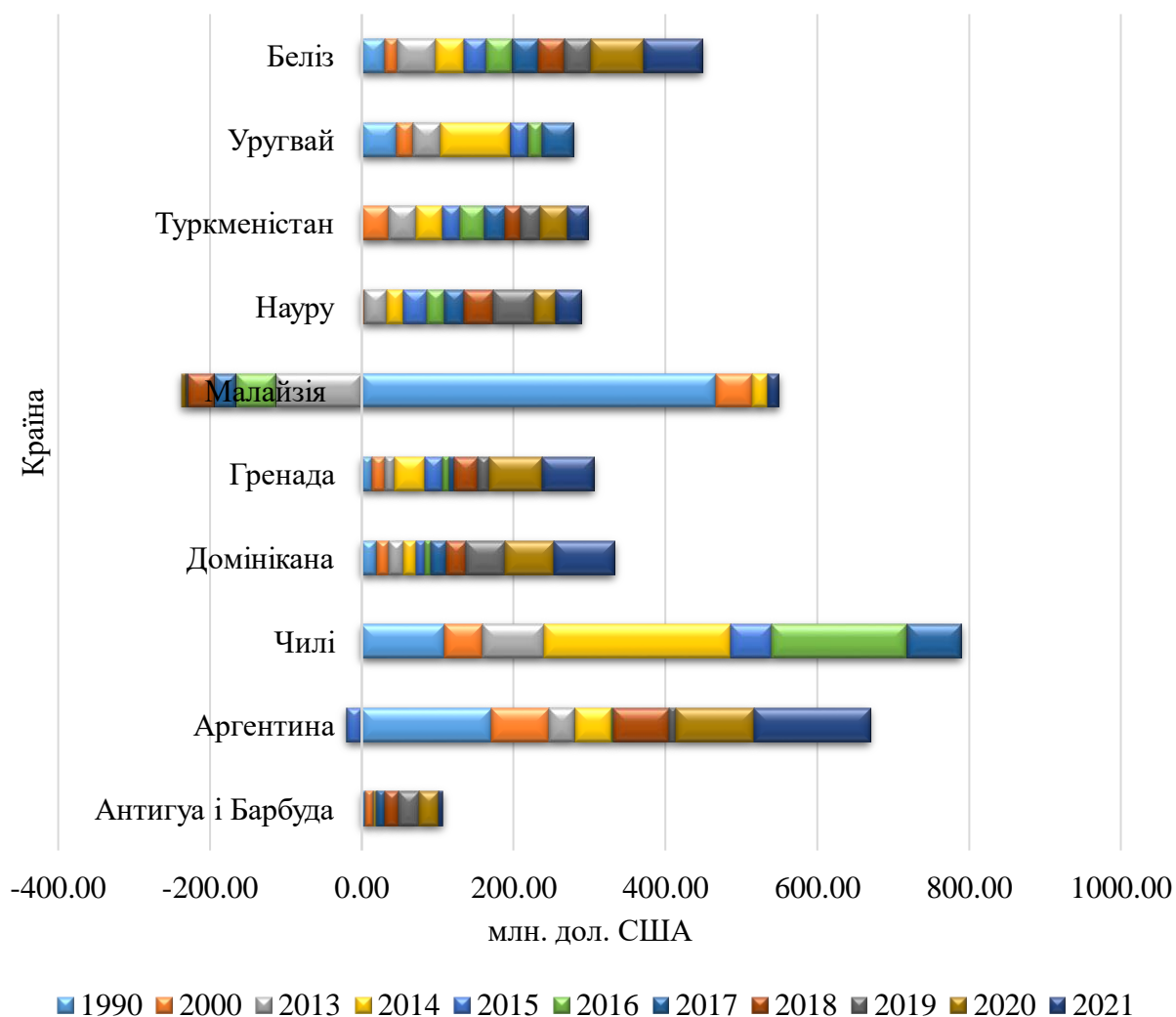

Рисунок 3.3 – Чиста офіційна отримана міжнародна допомога, найнижчі показники млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [352, 353, 354]

Вищезазначені країни характеризуються більш стабільною політичною ситуацією, що значно зменшує потребу у додаткових ресурсах. Деякі з перерахованих країн мають менший глобальний вплив або є менш важливими для міжнародних геополітичних інтересів, що може призводити до меншої уваги з боку міжнародних донорських організацій. Загалом, низькі суми міжнародної допомоги для цих країн можуть бути обумовлені комбінацією

цих факторів, які впливають на їх потребу та спроможність отримувати міжнародну допомогу.

Переходячи до розгляду третьої групи країн, обсяг міжнародної допомоги яких дорівнює середнім значенням показників і варіюється у межах від 20 304,27 млн дол. США у Туреччини до 13 374,62 млн дол. США у Гани, зазначимо, що Україна відноситься саме до цього кластеру і отримала за період 1990-2021 років чисту допомогу на розвиток у тому числі міжнародну технічну допомогу на суму 14 073,77 млн дол. США (рис 3.4).

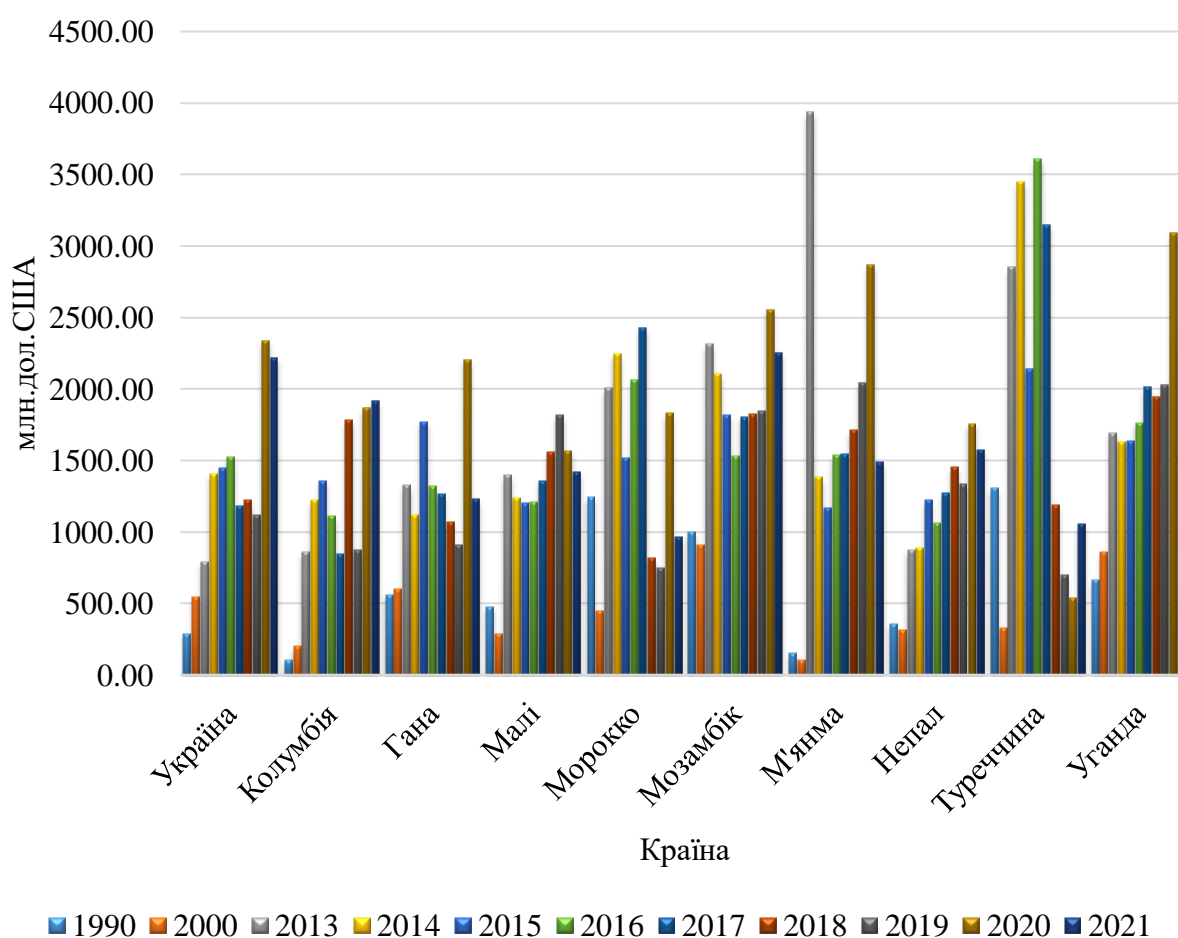

Рисунок 3.4 – Чиста офіційна отримана міжнародна допомога, середні показники млн дол. США

Джерело: складено автором на основі [352, 353, 354]

Ще до цієї групи країн належать такі, як Колумбія, Малі, Марокко, Мозамбік, М'янма, Непал та Уганда. Такий рівень допомоги зумовлений тим, що ці країни мають високий рівень бідності та значні соціальні нерівності, що

ускладнюють економічний розвиток. Розвиток програм та політик, спрямованих на зменшення бідності та нерівностей, може є ключовим аспектом стратегії розвитку, який потребує додаткових ресурсів. У багатьох з цих країн існують проблеми з недостатньою інфраструктурою (такою як дороги, електромережі, водопостачання тощо) та обмеженим доступом до основних послуг, таких як охорона здоров'я та освіта. Розвиток інфраструктури та покращення доступу до послуг є ще одним вектором міжнародної допомоги.

Окремо розглянемо чисту допомогу на розвиток України відповідно до рейтингу Net official development assistance and official aid received. За даними Світового банку, Україна отримує значну кількість міжнародної допомоги у вигляді офіційної допомоги на розвиток. Наприклад, за даними за 2021 рік, Україна отримала близько 213,24 млн дол. США від міжнародних донорів у формі офіційної допомоги. Для порівняння у 2020 році цей показник дорівнював 2 337,34 млн дол. США, що є максимальною отриманою сумою за досліджуваний нами період. Відповідно до сформованого кластеру допомога Україні займає 9% від загальної суми міжнародної допомоги для 10 країн (рис. 3.5).

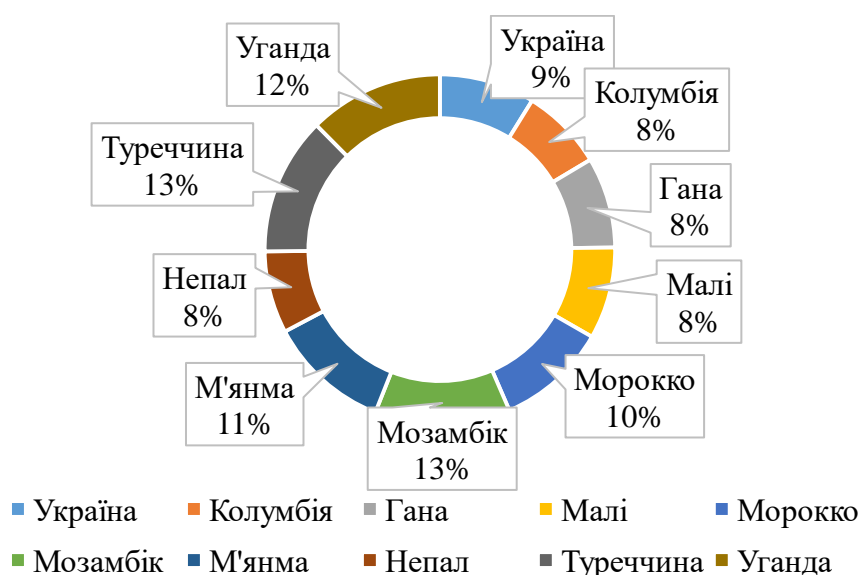

Рисунок 3.5 – Відношення частки допомоги Україні до загальної суми допомоги сектору

Джерело: складено автором на основі [352, 353, 354]

Ця допомога була надана у вигляді грантів, кредитів та технічної допомоги. Вона призначена для підтримки економічного розвитку та соціального благополуччя України. Така допомога була використана на реалізацію різноманітних проектів у сферах освіти, охорони здоров'я, інфраструктури, енергетики та інших галузях. Отримання офіційної допомоги на розвиток є важливим для України, оскільки воно сприяє зміцненню економіки, покращенню життя громадян та реалізації стратегічних проектів.

Наступним етапом дослідження обсягів міжнародної технічної допомоги у розрізі рейтингу Net official development assistance and official aid received пропонуємо розглянути постсоціалістичні країни такі, як Узбекистан, Казахстан, Грузія, Вірменія, Азербайджан, Молдова та Україна (рис. 3.6). На рисунку можемо побачити, що Україна отримала найбільшу суму міжнародної допомоги. Узбекистан та Грузія загалом отримали 7 222,10 млн дол. США та 5 630,92 млн дол. США відповідно. Натомість Казахстан та Азербайджан 835,44 млн дол. США та 897,55 млн дол. США відповідно.

Міжнародна допомога дозволяє постсоціалістичним країнам здійснити перехід до ринкової економіки та підтримати їх економічний розвиток шляхом фінансування інфраструктурних проектів, підтримки малих підприємств та розвитку людських ресурсів. Не менш важливим вважаємо міжнародну допомогу, яка використовується для підтримки мирного врегулювання конфліктів у постсоціалістичних країнах та забезпечення стабільності у регіоні.

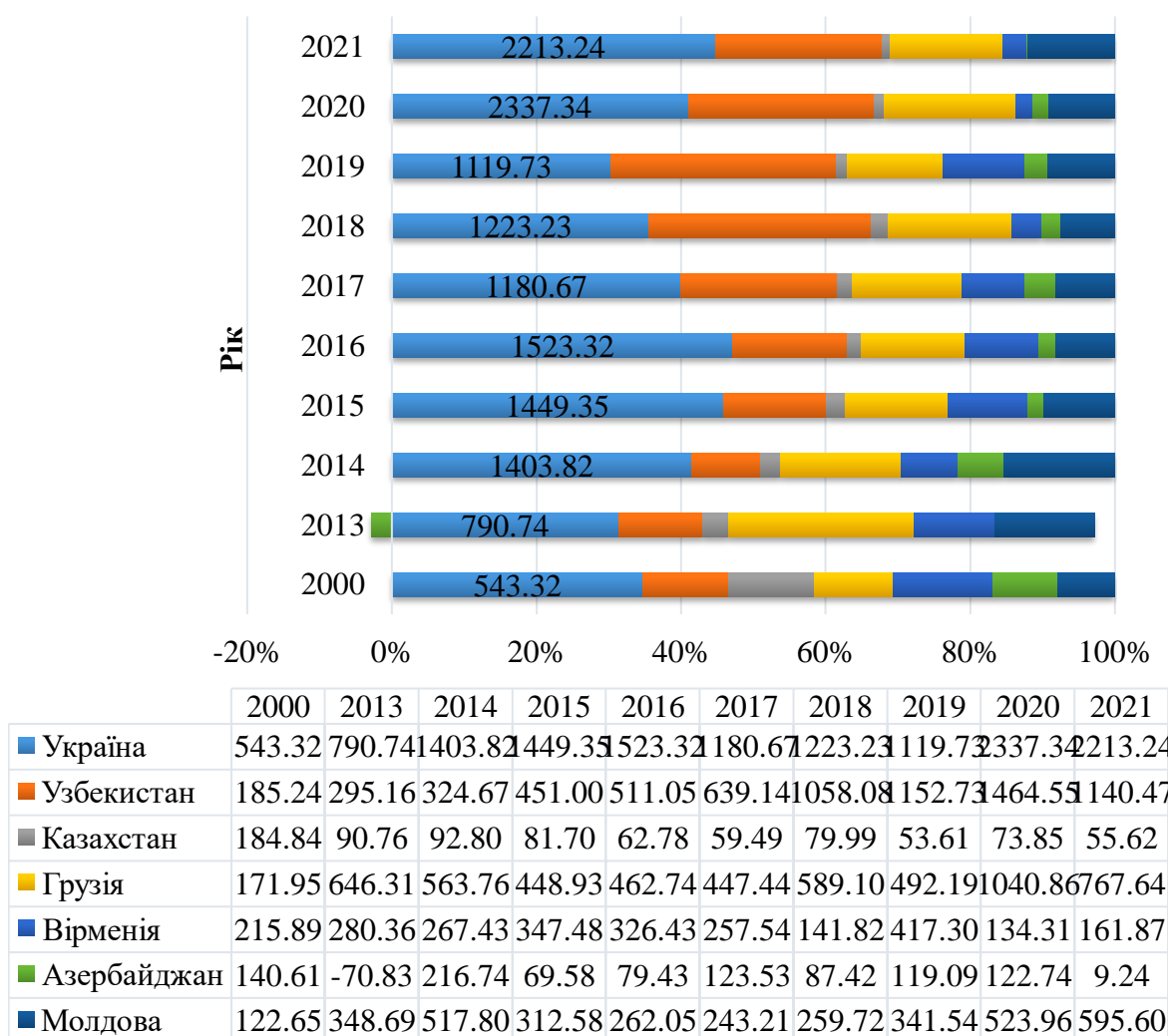

Рисунок 3.6 – Динаміка надходжень міжнародної допомоги
постсоціалістичним країнам, млн. дол. США

Джерело: складено автором на основі [352, 353, 354]

Отже, аналізуючи рейтинг країн за отриманою офіційною допомогою на розвиток, можна виявити тенденції та патерни у розподілі допомоги між країнами. Наприклад, деякі країни можуть отримувати значно більше допомоги, ніж інші через своє геополітичне значення, рівень бідності чи нестабільність політичного або економічного устрою. Такий аналіз може допомогти у розумінні, як країни використовують отриману допомогу для покращення свого економічного та соціального стану, а також у визначенні можливостей для співпраці з іншими країнами та міжнародними організаціями у сфері розвитку.

Україна входить до числа країн, які отримують міжнародну допомогу для підтримки свого економічного розвитку та соціальних програм. За даними рейтингу Net official development assistance and official aid received, Україна класифікується як одна з країн, які отримують значний обсяг міжнародної допомоги. Це свідчить про те, що міжнародні партнери визнають необхідність та важливість підтримки України у її розвитку та реформах. Ця допомога спрямована на різні сфери, такі як розвиток інфраструктури, покращення освіти та охорони здоров'я, підтримку малих підприємств та боротьбу з корупцією. Важливою частиною цієї допомоги може бути також підтримка демократичних процесів та прав людини.

Україна може використовувати міжнародну допомогу для покращення життя свого населення, розвитку своєї економіки та підтримки стабільності у регіоні. Важливо, щоб ця допомога була спрямована на досягнення конкретних цілей і враховувала потреби та пріоритети українського суспільства.

Тож, розробка інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні є дуже важливим завданням для ефективного використання ресурсів, які держава отримує у розрізі міжнародної допомоги на розвиток. Саме такий підхід дозволить реалізувати значний потенціал України у досягненні сталого розвитку країни.

Висновок до розділу 3

Встановлено, що основними проблемами системи залучення МТД є: відсутність єдиної стратегії залучення МТД, відсутність чітких термінів державної реєстрації проєктів, відсутність Єдиного державного реєстру проєктів МТД, недосконала координація між донорами і бенефіціарами. У свою чергу, базовими проблемами системи використання МТД є відсутність прозорості і відкритої процедури використання МТД, корупція, неефективне використання МТД. Паралельно з цим, спільні проблеми процесів залучення та використання

МТД визначені відсутність принципів функціонування сфери МТД, існування законодавства в сфері МТД, яке не відповідає сучасним потребам суспільного розвитку. Зважаючи на наслідки до яких призводить системне нехтування виявлених проблем, встановлено, що досягнення синергетичного ефекту покращення системи залучення та використання МТД в Україні можливе за рахунок: законодавчого закріплення чітких строків державної реєстрації проєктів МТД та наслідків невиконання цього припису; формування єдиної централізованої інформаційної платформи проєктів МТД; створення Національного агентства з питань залучення МТД, ухвалення спеціального закону, який закріпить правові засади залучення, використання та контролю за МТД, ідентифікації принципи реалізації МТД (прозорість, пріоритетність, партнерство, координація, результативність та своєчасність, юридична рівність та недискримінація, верховенство права, запобігання корупції).

Обґрунтовано створення центрального органу виконавчої влади (Національне агентство з питань залучення МТД), який функціонально повинен забезпечувати формування та реалізацію державної політики в сфері МТД та на який буде покладено завдання щодо залучення, моніторингу використання, проведення оцінки результатів виконання проєктів та їх ефективність, а також контролю за використанням МТД в Україні. Визначено, що організаційно та функціонально діяльність Національного агентства має спрямовуватися та координуватися КМУ через Міністерство економіки України. Адміністративно-правовий статус цього органу має базуватися на основних засадах функціонування сфери МТД в Україні, попередній практиці роботи Міністерства економіки України та Секретаріату КМУ, а також бути відображеним через чітке закріплення завдань, повноважень та прав у сфері МТД.

Доведено, що в сучасних умовах розвитку вітчизняної правової системи та зважаючи на економічну доцільність системи моніторингу МТД в Україні недоцільно виділяти в окремий елемент надзору, він повинен бути складовою процесу використання проєктів МТД. Встановлено, що формалізація системи

моніторингу МТД в Україні тільки у вигляді поточних і заключних звітів призводить до існування наступних недоліків: 1) відсутній єдиний інформаційний ресурс обліку проєктів МТД (наразі частково відображаються на офіційних веб-сайтах органів виконавчої влади); 2) прості та неінформативні форми звітів поточного та заключного моніторингу (наявні звіти не містять інформації для прийняття управлінських рішення щодо кореляції запланованих результатів фактично отриманим); 3) відсутня формалізація механізму подальших дій у разі недосягнення результатів проєкту МТД; 4) відсутній чіткий механізм притягнення до юридичної відповідальності у разі виявлення порушень в процесі моніторингу. Значною проблемою процесу моніторингу МТД в Україні також визначена неспроможність Рахункової палати України, КМУ, Бюро економічної безпеки України в рамках своїх адміністративно-правових статусів реалізовувати регулюючу функцію сфери МТД.

На основі звітності міжнародних організацій, що займаються моніторингом та контролем МТД (Global Financial Integrity, Світовий банк, OLAF, USAID, JICA), а також дотримуючись принципу економічної ефективності й раціональності заходів удосконалення, запропоновано деталізований перелік правопорушень, які можуть виникати в Україні в сфері МТД: порушення порядку реєстрації проєктів МТД, невідповідність етапів реалізації проєктів МТД напрямам державної соціально-економічної політики, порушення фінансової дисципліни, порушення умов контракту пов'язаного з подання бенефіціаром висновків про незадовільні результати впровадження проєкту. Ідентифікація змісту правопорушень в рамках вже наявного вітчизняного законодавства та кваліфікація правопорушень використовуючи існуючі статті ККУ та КУПАП, дозволила створити передумови швидкої реалізації нововведень за допомогою вже існуючої нормативно-правової бази, досягаючи при цьому підвищену ефективність заходів впливу.

Проаналізовано динаміку міжнародної допомоги, одержаної різними країнами світу та місця України в рейтингу Чистої офіційної допомоги розвитку та встановлено невичерпний потенціал для розвитку МТД в Україні. Серед усіх 140 аналізованих країн Україна посідає 26 місце отримавши міжнародну допомогу на суму 14 073,76 млн дол. США; серед постсоціалістичних країн Україна займає 1 місце з 7 обраних країн; у вибірковому кластері за критерієм середніх показників обсягу міжнародної допомоги Україна займає 6 місце з 10 досліджуваних, що займає 9% від загальної суми отриманої допомоги у розрізі зазначеної групи країн.

Основні положення цього розділу опубліковано автором у роботах: [250, 252, 253, 254, 255, 278, 300, 307, 308, 309, 312, 313, 316, 318, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 332, 335].

РОЗДІЛ 4 МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ТА КОНТРОЛЮ ЗА МІЖНАРОДНОЮ ТЕХНІЧНОЮ ДОПОМОГОЮ В УКРАЇНІ

4.1. Методичні засади визначення критеріїв ефективності використання міжнародної технічної допомоги

Залучення та використання МТД для сучасної України, яка перебуває в глибокій економічній кризі, є однією з основних передумов для сприяння підтримці належного стану функціонування системи національної і фінансово-економічної безпеки України та необхідного і значущого поступального розвитку всіх галузей вітчизняного господарювання. Її роль позитивно відображено на всіх сферах державного регулювання та суспільного життя в Україні. Широкий діапазон різних напрямів активного залучення й використання МТД в Україні доводить поширена наукова та практична думка про її важливість і значущість для держави з боку представників різних галузей наук [103; 355, с. 234; 356, с. 10; 358, с. 9; 359, с. 9; 360, с. 41].

Вочевидь, що це також зумовлено обсягами видів цієї допомоги, що дає змогу врегулювати важливі для країни завдання різного ступеня складності, зазвичай, у короткий строк. Крім того, надання деяких видів указаної допомоги забезпечує не лише національну, але й колективну безпеку, що повною мірою відображає цілі таких міжнародних організацій, як ООН [360; 103], ОБСЄ [361] та повинно задовольняти частину очікуваних і виправданих запитів світової спільноти, особливо з огляду на поточну нестабільну геополітичну обстановку [355, с. 234].

Вважаємо, що одним із доволі вдалих прикладів підтвердження цього тезису можна вважати надання МТД в різних формах задля подолання наслідків Чорнобильської катастрофи, яка до сьогодні різною вагомою мірою

становить пряму загрозу екологічному та техногенному компонентам національної та екологічної безпеки значної кількості країн. З іншого боку, варто звернути увагу, що такі поширені практики реалізації проєктів / програм МТД мають окремі ризики для держави, адже значна частина їх залучається під певні умови, які, як доводить вітчизняний сформований досвід, не завжди вдається виконати в повному обсязі та своєчасно [103].

Констатуємо, що після 24.02.2022 збільшилися розміри всіх видів міжнародної допомоги Україні. МТД не стала винятком, адже наслідки агресії з боку Росії сформували потребу у відновленні критичної інфраструктури, відновленні матеріальних ресурсів, подоланні гуманітарних та екологічних наслідків тощо. У 2022 році було опубліковано звіт «Emerging humanitarian priorities in Ukraine March-May 2022 (Enabling)», який ґрунтувався на інформації більш ніж 60 представників міжнародних і національних груп та представників урядів-донорів МТД щодо необхідності зосередження уваги на підтримці Уряду України та всього суспільства та волонтерського руху. Серед основних проблем у сфері залучення та використання МТД було зазначено: 1) проблеми щодо управління ризиками, пов'язаними з наданням МТД; 2) відсутність узгоджених дій, критеріїв і цілей між різними учасниками процесу залучення, надання, використання МТД; 3) операційні проблеми та проблеми, пов'язані з перевантаженням українських організацій щодо реалізації проєктів / програм МТД; 4) наявність негнучких режимів дотримання вимог, що негативно відображається на необхідності оперативного ухвалення рішень щодо реалізації проєктів / програм МТД [355, с. 234; 363] (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1 – Групи чинників, що впливають на ефективність залучення та використання МТД в Україні

Внутрішні чинники	Зовнішні чинники
<ul style="list-style-type: none"> – стратегія залучення та використання МТД, побудована на підставі національної стратегії розвитку держави; – система державного управління у сфері залучення та використання МТД; 	<ul style="list-style-type: none"> – обсяги надання МТД та терміновість надання МТД, які задовольняють відповідні потреби;

Продовження таблиці 4.1

Внутрішні чинники	Зовнішні чинники
<ul style="list-style-type: none"> – громадський контроль за функціонуванням системи залучення та використання МТД; – розвиток інноваційних галузей, що будуть реципієнтами проєктів / програм МТД; – кадрове забезпечення; – ефективна система моніторингу і контролю за реалізацією проєктів / програм МТД; – результативність реалізації проєктів / програм МТД; – довіра та суспільна підтримка розвитку сфери МТД 	<ul style="list-style-type: none"> – надання МТД донорами на підставі національних потреб та інтересів; – формування програми допомоги Україні; – прозорість і відкритість реалізації проєктів / програм МТД; – проведення роботи щодо дослідження результативності та ефективності використання МТД в Україні; – підвищення обсягів МТД на підставі реалізації програмних підходів, які використовуються в Україні, зокрема імплементація, бюджетування, планування

Джерело: складено автором.

Наведені в таблиці 4.1 внутрішні та зовнішні чинники, які впливають на ефективність залучення та використання МТД, є каталізатором для появи нових і посилення наявних чинників, які відображаються на іміджевій складовій України. Зі свого боку, це часто негативно позначається на різних процедурах щодо залучення, використання проєктів / програм МТД як із позиції кількості останніх, так і з погляду якості, а саме – обсягів допомоги, що буде надаватися в майбутньому. Також це впливає на формування переліку пріоритетних країн-реципієнтів відповідних форм МТД.

З огляду на викладене виникає об'єктивна потреба перегляду чинних підходів до оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні, адже винятково за умови раціональної державної політики в окресленому напрямі можна розраховувати на поступальний розвиток указаної сфери загалом. Аналогічну, по суті, думку висловлює у своїх дослідженнях і О. О. Палюх, який стверджує, що одним із головних чинників підвищення результативності та ефективності реалізації програм МТД в Україні є створення системи моніторингу, контролю та оцінювання реалізації проєктів МТД [357, с. 10]. Цю тезу було обґрунтовано ще у 2012 році в його

дисертаційному дослідженні «Реформування системи використання міжнародної технічної допомоги в Україні». Водночас зауважимо, що досить складно суперечити думці, що на сьогодні виявити безпосередній вплив програм донорів на соціально-економічний, політичний, культурний розвиток України не дозволяє брак повноцінної статистичної інформації в розрізі фінансових пропозицій, відбору виконавців і реципієнтів, використаних коштів, результатів моніторингу, а також аудиту та реалізації ефективної системи контролю за цією системою. Отже, вбачається за доцільне й виправдане сфокусувати увагу на проблематиці визначення основних критеріїв щодо оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД Україні. Крім того, будь-які новації до законодавчої бази та методологічного забезпечення виправдано пропонувати за умови усвідомлення їхньої дійсної практичної значущості в процесі реалізації процедур оцінювання ефективності названих проєктів / програм [103; 355, с. 235].

Підвищення ефективності реалізації МТД в Україні стало предметом дослідження Б. І. Беззубка. Так, науковець у своїй роботі «Напрямки підвищення ефективності здійснення міжнародної технічної допомоги в Україні», аналізуючи особливості реалізації такої процедури та перспективи забезпечення реалізації проєктів / програм МТД на належному рівні, акцентує увагу на цільових показниках оцінювання прогресу в управлінні та реформуванні МТД на відповідних національних рівнях, що можуть бути використані під час здійснення моніторингу, визначених Паризькою декларацією щодо підвищення зовнішньої допомоги 2005 року [364, с. 17]. Саме моніторинг Б. І. Беззубко ставить на центральне місце в системі забезпечення ефективної реалізації проєктів / програм МТД. У таблиці 4.2 наведено критерії для оцінювання ефективності зовнішньої допомоги, визначені Паризькою декларацією 2005 року, порівняно зі ступенем їхньої фактичної реалізації в Україні. Крім того, ґрунтуючись на попередніх дослідженнях, Б. І. Буззубко надає власну оцінку досягнення того чи іншого критерію в державі.

Таблиця 4.2 – Фактичне оцінювання ефективності управління системою залучення та використання МТД в Україні на підставі критеріїв, визначених Паризькою декларацією щодо підвищення зовнішньої допомоги 2005 року

Критерій для оцінювання	Реалізація критерію	Оцінка
Використання національних закупівельних систем	Використовують системи закупівель за вимогою донорів	Достатній рівень досягнення критерію
Чинна стратегія розвитку в державі	Стратегії розвитку в Україні не відповідають вимогам часу	Критерій досягнуто частково
Координаційна підтримка	Відсутня реалізація координаційної допомоги в Україні, лише заплановано її організацію	Критерій досягнуто частково
Посилення потенціалу допомоги через усунення паралельних структур	Нааявним є дублювання функцій і наявні паралельні структури, формується система координації дій	Критерій досягнуто частково
Національні системи державного фінансового управління	Використання національних систем на обмеженому рівні, допомогу в бюджеті відображено недостатньо	Критерій досягнуто частково
З національними пріоритетами відбувається узгодження потоків зовнішньої допомоги	Не узгоджено	Роботу з досягнення критерію не проводять
Передбачуваність допомоги	Відсутність методики оцінювання ризиків і систематизованих статистичних даних, що ускладнює процес прогнозування обсягів МТД	Роботу з досягнення критерію не проводять
Спільна аналітична допомога, реалізація спільних процедур, взаємна підзвітність	Така спільна робота не проводиться; механізми взаємної підзвітності не сформовані та не реалізуються	Роботу з досягнення критерію не проводять
Структури, орієнтовані на результат	У 2021 р. відбулася реорганізація організаційної структури; відсутні дані щодо результативності нової структури	Роботу з досягнення критерію не проводять
Необумовленість допомоги («united aid»)	Відсутня інформація щодо умов угод МТД в країні-донорі	Критерію не досягнуто

Джерело: складено автором на підставі положень Паризької декларації щодо підвищення зовнішньої допомоги 2005 року та досліджень Б. І. Беззубко [364, с. 20].

Активне залучення ресурсів і послуг під егідою такого виду допомоги, як МТД обумовлює необхідність формування ефективного комплексного правового інструментарію для провадження контрольних, наглядових та інших санкціонованих заходів із боку держави для мінімізації можливих

зловживань у цій сфері. Не виникає сумніву, що розрахунок на подальше залучення таких проєктів / програм виправданий винятково за умови існування сприятливої обстановки, яка, зокрема, передбачає зниження рівня проявів нецільового використання аналізованої допомоги [365, с. 117].

Для реалізації ґрунтового наукового підходу до аналізу критеріїв ефективності залучення та використання МТД в Україні базовим є дослідження понятійно-категоріального апарату цієї сфери. У тлумачних словниках для терміна «критерій» із позиції смислової відповідності, на наше переконання, прийнятними вбачатимуться такі варіації трактування поняття «критерій»: 1) підстава для оцінювання, визначення або класифікації чогось; 2) мірило для визначення, оцінювання предмета, явища; 3) ознака, узята за основу класифікації. Аналізуючи викладене, у таких словниках можемо дійти висновку, що пропоноване тлумачення аналізованої категорії має схоже смислове навантаження [103; 355, с. 235; 365, с. 118; 366; 367].

Варто також звернути увагу на дослідження вітчизняних і зарубіжних науковців щодо згаданого питання. Наприклад, Г. В. Атаманчук пропонує термін «критерій» позиціонувати як ознаки межі, сторони прояву управління, за допомогою яких варто визначати рівень і якість управління, його відповідність потребам та інтересам суспільства [103; 355, с. 235]. Р. В. Торчевський зауважує, що загалом критерій є важливою і визначальною ознакою, яка характеризує різні якісні аспекти певного досліджуваного явища, сприяє з'ясуванню його сутності, допомагає конкретизувати основні прояви. У зв'язку з цим показник є кількісною характеристикою цього досліджуваного явища, яка дає змогу зробити висновок про стан у статиці та динаміці [368, с. 102]. Ю. В. Ткаченко, досліджуючи питання критеріїв оцінювання конституційності законів, наголошує, що це показники (мірило, еталон), на основі яких уповноважений на те орган може здійснювати перевірку змісту, форми, порядку ухвалення закону, і на підставі цього отримує можливість винести мотивоване й детально обґрунтоване рішення щодо його відповідності конституції [369, с. 49; 370, с. 8].

На підставі пропонованих варіацій трактувань та, узагальнюючи особливості та загальні ознаки цієї категорії, пропонуємо авторське бачення дефініції «критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні». На наше переконання, під такими критеріями йдеться про сукупність кількісних і якісних аспектів проєктів / програм МТД, на підставі показників яких можна зробити висновки щодо рівня ефективності їхньої реалізації в Україні, а також сприяння виявленню головних проблемних питань, що перешкоджають отриманню очікуваних результатів [103; 355, с. 235].

Відповідно, за допомогою застосування цих критеріїв можливо буде сформулювати бачення про рівень ефективності функціонування системи залучення й використання МТД в Україні. Крім цього, використання пропонованих видів критеріїв залучення й використання проєктів МТД в Україні сприятиме з'ясуванню недоліків і визначенню прогалин законодавчого забезпечення досліджуваної сфери. На сучасному етапі практика оцінювання ефективності правового врегулювання того чи іншого спектра суспільних відносин усе частіше користується попитом і набуває широкого вжитку. Наприклад, О. А. Линдюк, досліджуючи коло питань щодо оцінювання ефективності модернізації державної служби в Україні, зауважує, що модель оцінювання обов'язково містить у собі стандарти оцінювання ефективності, систему показників, оцінок і шкалу оцінювання ефективності, методи оцінювання та інші елементи. Подібні за смисловим навантаженням пропозиції трапляються і в інших дослідників, здебільшого адміністративістів [103; 371, с. 74].

Інша категорія, яка заслуговує на увагу з погляду забезпечення комплексного дослідження питання критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні – це «оцінювання» («оцінка», «оцінювати»). Указане обумовлено загальним розумінням семантичного значення названого поняття, його особливостей і ролі для порушеної наукової проблематики. Ще одним знаковим аспектом, який виправдовує доцільність акценту на вказану

дефініцію, є відсутність фундаментальних теоретико-методологічних підходів щодо механізмів оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД [103].

Насамперед, розглядаючи й аналізуючи варіанти трактування поняття «оцінювання» у тлумачних словниках, пропонуємо сфокусувати увагу на таких: 1) призначати ціну чому-небудь, визначати вартість чогось; 2) визначати якості, цінність, достоїнства тощо кого-, чого-небудь; 3) складати уявлення, робити висновок про кого-, що-небудь, визначати суть, характер, значення, роль та ін.; 4) розуміти, визнавати достоїнства, позитивні якості, цінність і т. ін. кого-, чого-небудь [103; 366; 367].

Заслуговує уваги думка О. А. Линдюка, який виділяє такі підходи до його визначення змісту категорії «оцінювання»: 1) процес і логічно втілений в оцінному судженні наслідок усвідомлення позитивної чи негативної значущості явищ, подій і цілей суб'єкта; 2) метод вимірювання, що дає можливість оцінювати наявні в суб'єкта можливості подальшої діяльності, обирати і втілювати в дійсність найбільш оптимальну діяльність (складовими оцінювання є показники, спираючись на які, об'єкт може досягти поставленої мети); 3) функція управління та підфункція контролю; 4) засіб збалансування цілей [371, с. 75].

Доцільно взяти до уваги наукові розробки О. І. Гриценка, який відмічає, що такі дії спрямовані на одержання знань стосовно державної діяльності, зокрема стосовно її результатів, із подвійною метою – дати можливість громадянам оцінити значущість указаної діяльності та сприяти особам, які ухвалюють рішення, з метою підвищення результативності, ефективності, цілісності діяльності та визначення її впливу. Можемо також припустити, що заходи, здійснювані в межах оціночної діяльності, мають за мету визначити ті основні напрями, які потребують посилення з погляду нормативно-правового та теоретико-методологічного забезпечення в середньо- та довгостроковій перспективах [372, с. 28; 103].

Загалом пропонуємо вважати, що оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні передбачає сукупність дій оціночного характеру, які

мають провадити уповноважені суб'єкти в певному порядку й за санкціонованими процедурами з метою визначення ефективності залучення чи реалізації проєктів МТД на релевантності отриманих результатів показникам певних критеріїв. Переконані, що ефективне оцінювання процесів залучення чи реалізації проєктів МТД матиме вагоме прикладне значення, адже за належного підходу і своєчасного реагування на отримані результати з боку відповідних суб'єктів можна розраховувати на зростання кількості видів і обсягів цієї допомоги [355, с. 235].

Варте уваги в контексті обраної тематики наукового дослідження також поняття «ефективність». Зазначене також обумовлено тим, що, зазвичай, висловленням пропозицій із удосконалення певного напрямку державного регулювання передують оцінювання ефективності поточного становища. Його результати лежать в основі обґрунтування доцільності розроблення й подальшого впровадження нових форм, методів і засобів регламентації відповідних відносин [103].

Не вдаючись у ретроспективу виникнення й еволюції поглядів щодо змістового наповнення вказаного терміна, звернемо увагу на висловлювання О. В. Носенка, який зауважує, що на сьогодні термін «ефективність» має багато значень, і це породжує постійну множинність щодо його цілісного формулювання [373, с. 224]. Це також сприяє появі різних, хоча й часто схожих підходів до розуміння значення останнього. Набула популярності думка К. Морса, що ефективність являє собою відображення взаємозв'язку між використаними ресурсами (матеріальними витратами, робочим часом тощо) і досягненням успішних результатів [103]. Ускладнене, порівняно з попереднім визначенням указаної дефініції, з погляду визначення ефективності діяльності підприємства пропонують К. Макконелл і С. Брю, наголошуючи, що ефективність характеризує зв'язок між кількістю одиниць обмежених ресурсів, які використовуються в процесі виробництва, та отриманою внаслідок цього кількістю певного потрібного продукту [103; 355, с. 235].

Погоджуємося з висловлюванням М. В. Лугини, яка зауважує, що ефективність у соціальних системах відзначено складністю та багаторівневістю. Зважаючи на ці особливості, досить складно встановити загальнозживані критерії ефективності соціального управління, зокрема державного управління. Якщо в суто економічному сенсі тлумачення ефективності є достатньо зрозумілим, то в управлінській науці ефективність є цільовою спрямованістю управлінської системи. Тобто ефективність – це неодмінна ознака функціонування управлінської системи, її якісних змін, а також концептуальне підґрунтя для формування теоретичних моделей цих змін [374, с. 197; 103].

Зважаючи на напрям й усвідомлюючи особливості наукового дослідження, а також маючи уявлення про суб'єктів, які повинні провадити оцінювання ефективності залучення й реалізації проєктів / програм МТД, вбачається за доцільне зробити акцент саме на управлінському аспекті, аналізуючи підходи до вказаної дефініції. Влучно відмічає А. М. Нагімова, що прагнення до поліпшення ефективності діяльності органів державної влади, як і підвищення ефективності діяльності в інших галузях людської діяльності, досить сильно увійшло в побут одного з напрямів управління соціально-економічними системами в сучасному суспільстві [375, с. 47; 103].

Звертаючи увагу та, відповідно, аналізуючи провідні іноземні практики оцінювання ефективності державного управління, закономірно можемо відмітити, що окреслені напрями мають певні особливості. Безумовно, є моделі, у межах яких значна група аспектів мають ідентичні чи схожі підходи до провадження названих видів діяльності. З іншого боку, деякі питання, традиційно для тієї чи іншої країни мають діаметрально протилежні способи вирішення.

Заслуговує схвалення й підтримки думка Т. Сільвестрової, яка акцентує увагу на характерних особливостях двох поширених моделей оцінювання державного управління під час розподілу, перерозподілу й акумуляції бюджетних коштів, а саме мова йде про такі: 1) витратна модель (кошторисне

фінансування); 2) результативна модель [376, с. 27; 103]. Сфокусуємо увагу на основних позиціях у межах кожної з таких моделей на підставі підсумків проведеного дослідження вищезгаданої вченої (табл. 4.3).

Таблиця 4.3 – Критерії оцінювання ефективності використання бюджетних коштів під час функціонування сучасної моделі державного управління бюджетними ресурсами

№ пор.	Критерії оцінювання моделі	Назва моделі	
		Витратна модель (кошторисне фінансування)	Результативна модель
1	Об'єкт оцінювання	Досліджують ефективність освоєння обсягу виділених бюджетних асигнувань згідно з доведеними лімітами бюджетних зобов'язань	Досліджують досягнення поставлених перед державними органами цілей і завдань у межах реалізованої ними програми
2	Визначення обсягу бюджетних коштів, необхідного для діяльності	Основні критерії оцінювання необхідного обсягу бюджетних асигнувань: а) проєкт кошторису доходів і видатків за бюджетної діяльності; б) обсяг витрат минулого періоду; в) рівень інфляції	Обсяг бюджетних коштів виділяють відповідно до результатів, які повинні бути досягнуті (розрахунковою ціною одиниці бажаного результату, який мають досягнути одержувачі бюджетних коштів)
3	Характер оцінювання ефективності	Оцінювання відповідності вироблених витрат виділеним бюджетним асигнуванням (відповідність фактичних витрат кошторису доходів і витрат та проєкту кошторису доходів і витрат)	Оцінювання досягнутого результату відповідно до планованих показників
4	Основний напрям отримання оціночних показників	Показники відповідності затвердженого кошторису доходів і видатків бюджетної установи її виконання, а також виявлені факти нецільового використання бюджетних коштів	Показники виконання органом державної влади кількісних і якісних завдань, на реалізацію яких були виділені бюджетні асигнування

Джерело: наукові дослідження Т. Сильвестрова [376, с. 30-33].

Не виникає сумніву, що кожна з таких моделей має як свої переваги, так і недоліки для певної країни. Крім того, трапляються випадки існування й належного, як доводить багаторічний досвід, функціонування змішаних типів

згаданих моделей. Реалізацію такого підходу обумовлено специфікою сукупності національних інтересів тієї чи іншої країни, а також особливостями правових систем, які можуть як обмежувати, такі і надавати певні важливі додаткові варіації способів спектра дій урядам держав для реального досягнення бажаних результатів [103].

Безумовно, будь-яке оцінювання ефективності має здійснюватися на основі групи критеріїв (стандартів), досягнення певних показників чи величин, у межах якого засвідчуватиме відповідність отриманих результатів попередньо визначеним цілям указанного оцінювання. Такі й вже згадані в роботі критерії слугуватимуть індикаторами відповідності ефективності результатів провадження спектра санкціонованих заходів у тій чи іншій сфері державного регулювання [103].

Вочевидь, що, зважаючи на їхню важливість, неможливо в цьому контексті оминати увагою й питання саме критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні. Такі критерії повинні бути розроблені на основі управлінських завдань у сфері реалізації державної політики із залучення й використання проєктів / програм МТД. Ними будуть визначені показники (зокрема максимальні чи мінімальні значення), яким повинні відповідати кінцеві результати роботи уповноважених суб'єктів із питань залучення й використання згаданих проєктів / програм. Позитивна роль таких критеріїв, на нашу думку, вбачається і в тому, що це сприятиме виявленню проблемних аспектів у окресленій сфері за наявності власного вагомого значення щодо подальшого пошуку й потенційного впровадження дієвих інноваційних форм і методів роботи відповідних суб'єктів. Крім того, мова може йти про середньо- та довгострокову перспективи, що, зі свого боку, дає змогу розбудовувати ефективну комплексну і вкрай необхідну систему державного регулювання залучення та використання проєктів МТД в Україні [103].

З огляду на викладене вбачається за доцільне та виправдане запропонувати авторське бачення груп критеріїв оцінювання ефективності

реалізації проєктів МТД в Україні. Відповідно до вищевикладеного матеріалу мова піде про ті, на основі кількісних і якісних показників яких можна буде оцінити ефективність реалізації таких проєктів через оцінювання намірів та оцінювання результативності виконання останніх.

Також першочергово варто зауважити, що, погоджуючись із позицією І. М. Ісупової щодо нестійкості і частої змінності підходів державної політики до реалізації тих чи інших заходів у багатьох сферах відносин, що є типовими для України, а також, зважаючи на недостатнє наукове розроблення значного кола складних питань стосовно правового врегулювання процедур залучення, використання, оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні та інших аспектів, дотичних до аналізованої сфери, вбачається невиправданим окреслювати численний спектр відповідних критеріїв [103; 355, с. 235]. Прийнятним вбачається підхід, за якого буде висловлено припущення про групи загальних критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні через оцінювання намірів і оцінювання результативності виконання останніх. Також для повноти і всебічності наукового дослідження буде зроблено спробу обґрунтування доцільності саме такого кількісного складу цих критеріїв та аргументації відповідної градації останніх.

Заслуговує підтримки позиція С. С. Лукаша, який відмічає, що критерії загальної соціальної ефективності управлінської діяльності полягають: 1) у ступені відповідності напрямів, змісту та результатів діяльності суб'єктів і об'єктів управління тим соціальним параметрам, які визначені функціями і статусом кожного органу, структури, підрозділу чи посадової особи; 2) у законності рішень і дій відповідних управлінських структур і працівників; 3) у міру врахування і вираження в управлінських рішеннях і діях потреб, інтересів і цілей людей; 4) у міру суспільної авторитетності рішень і дій суб'єктів і об'єктів управлінської діяльності; 5) у правдивості й доцільності інформації, яку видають управлінські структури й посадові особи відповідних органів [377, с. 10; 103].

Вважаємо, що дійсно, саме така група критеріїв, з одного боку, об'єктивно пов'язана з потребами, інтересами і цілями суспільного розвитку (як загальнонаціонального, так і регіонального), а з іншого – дає можливість бачити (і вимірювати) міру задоволення назрілих потреб, інтересів і цілей, що досягаються за допомогою державного управління (здійснення, реалізації). На їхній основі можна визначити найголовніше: зв'язаність державного управління та суспільства і підготовленість першого до забезпечення динаміки й гармонійності останнього. Критерії загальної соціальної ефективності покликані виводити державне управління на потреби і проблеми суспільства й характеризувати управлінський рівень їхнього розв'язання. Вони логічно містять у собі не тільки результати громадського (сукупного) виробництва, а й соціальні наслідки споживання відповідних продуктів (матеріальних і духовних), не тільки економічні явища, а й соціальні, духовно-ідеологічні, психологічні, політичні, історичні, екологічні, демографічні явища, інакше кажучи, увесь спектр явищ, відносин і процесів, необхідних для нормальної життєдіяльності людей [103; 355, с. 236].

Необхідно також додатково зазначити, що в наукових джерелах часто трапляється підхід, за якого вчені пропонують загальну групу критеріїв оцінювання певних процесів чи явищ. Зазвичай мова йде про результати виконаних робіт у різних сферах за участю держави. Наприклад, І. І. Артим у своїй дисертації «Оцінка ефективності управління в органах державної виконавчої влади (на прикладі районних державних адміністрацій)» пропонує диференціювати критерії ефективності за декількома моделями. Мова йде про такі: 1) факторно-категоріальна модель передбачає оцінювання організаційної роботи державного органу, сформоване на основі майже 40 критеріїв, що охоплюють 10 чинників: а) організаційну структуру; б) формування цілей; в) контроль за діяльністю державного органу; г) процедуру ухвалення управлінських рішень; г) управління персоналом; д) організаційну культуру; е) систему мотивацій; є) політичну культуру; ж) зв'язки з громадськістю; з) взаємодію з іншими державними органами; 2) модель стейкхолдерів

висвітлює лише соціальні аспекти діяльності державного органу, які проявляються в задоволеності населення діяльністю зазначеного суб'єкта;

3) ресурсна модель, що характеризує економічну ефективність діяльності державного органу та ґрунтується на аналізі надходжень до Державного бюджету [378, с. 9; 103].

Існує й має широке застосування градація критеріїв, запропонована Інститутом Світового банку. Вона спрямована на оцінювання рівня розвитку державного управління, виявляючи так звані інтегральні показники щодо названого виду діяльності. Необхідно зауважити, що важливість цих критеріїв із позиції висвітлення їх у проектному дослідженні обумовлено врахуванням показників останніх під час ухвалення рішення про виділення коштів із Фонду Розвитку Тисячоліття. Відповідно, до цих критеріїв запропоновано відносити такі:

1) voice and accountability (урахування думки населення та підзвітність державних органів): ці показники дозволяють оцінити, якою мірою громадяни країни мають можливість вибирати уряд, а також оцінити такі аспекти життя суспільства, як свобода слова, свобода об'єднань, наявність вільних ЗМІ [103];

2) political stability and absence of violence (політична стабільність і відсутність насильства): цей напрям дозволяє оцінити наявні уявлення про ступінь імовірності дестабілізації і повалення уряду неконституційними методами або із застосуванням насильства, зокрема тероризму [103];

3) government effectiveness (ефективність роботи уряду): оцінювання якості державних послуг, якості роботи державних службовців, ступеня незалежності державних службовців від політичного тиску, якості вироблення і реалізації політики, надійності проведення урядом заявленої політики [103];

4) regulatory quality (якість законодавства): оцінювання здатності уряду формулювати та реалізовувати раціональну політику і правові акти, які допускають розвиток приватного сектора і сприяють його розвитку [103];

5) rule of law (верховенство закону): оцінювання ступеня впевненості різних суб'єктів у встановлених суспільством нормах, а також дотримання

ними цих норм, зокрема ефективності примусового виконання договорів, роботи поліції, судів, рівня злочинності та поширення насильства[103];

б) control of corruption (боротьба з корупцією): оцінювання поширеності використання державної влади в корисливих цілях, зокрема дрібні і великі форми корупції, а також ступеня «обліку» державою інтересів еліти і приватних підприємців [380].

Натомість Л. Приходченко, вивчаючи проблематику ефективності державного управління, вважає, що оцінювання зазначеного напряму має містити такі групи критеріїв: 1) функціональні (оцінювання ролі органів влади у розв'язанні соціально-економічних проблем); 2) діяльнісні (оцінювання наслідків діяльності державного сектору); 3) витратні (оцінювання витрачання матеріальних, фінансових, кадрових, інтелектуальних, інформаційних ресурсів для функціонування органів влади) складові. Безумовно, у сучасних джерелах і роботах щодо нещодавнього минулого трапляються й інші позиції стосовно вказаних питань [103; 380, с. 139].

Зважаючи на вектор наукового дослідження, здійснюваного з акцентом на подальше розроблення, і спроб обґрунтування впровадження комплексного адміністративно-правового забезпечення аналізованої сфери, а також усвідомлюючи особливості діяльності вітчизняних державних органів, запропоновано також звернути увагу на підходи щодо критеріїв оцінювання ефективності їхніх окремих груп (зі схожими за змістом завданнями й функціями) щодо тієї чи іншої сфери відносин.

Наприклад, В. В. Черней до загальних критеріїв оцінювання діяльності органів внутрішніх справ пропонує відносити: 1) результати роботи органів внутрішніх справ за зверненнями громадян; 2) результати проведення спеціальних перевірок осіб, які претендують на призначення їх на вищі посади тощо [381, с. 92].

Г. В. Атаманчук зауважує, що для оцінювання ефективності кожного управлінського органу й посадової особи, кожного одиничного управлінського рішення, дії, впливу використовують критерії конкретної

соціальної ефективності: 1) ступінь відповідності напрямів, змісту й результатів управлінської діяльності органів і посадових осіб тим її параметрам, які відображені у правовому статусі органу й окремої посади; 2) законність рішень і дій органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також їхніх посадових осіб; 3) реальність управлінських впливів; 4) зміст будь-яких управлінських актів (рішень, вчинків, дій тощо) з погляду відображення в них запитів і потреб людей, спрямованості на їхній добробут і розвиток; 5) характер і обсяг взаємозв'язків відповідних органів державної влади чи органів місцевого самоврядування та їхніх посадових осіб із громадянами, їхніми об'єднаннями й колективами; 6) міра забезпечення в рішеннях і діях органу та його посадових осіб престижу держави; 7) правдивість і доцільність управлінської інформації, яку видають органи та їхні посадові особи; 8) морально-ідеологічний вплив управлінської діяльності на «зовнішнє» середовище, на людей, з якими управлінські органи і посадові особи стикаються, взаємодіють, спільно розв'язують різні проблеми [103; 355, с. 235; 382, с. 481].

Ю. А. Ведерніков та А. М. Кучук називають критерії, на підставі яких визначають відповідність правоохоронній діяльності, вимогам професіоналізму. Мова йде про такі: 1) здійснення охорони права за правилом, виробленим і закріпленим у встановленому порядку; 2) наявність відповідної кваліфікації в суб'єктів; 3) відповідність процесу та результатів діяльності вимогам, що відповідно до законодавства стоять перед правоохоронними органами та організаціями; 4) неупередженість діяльності, позаекономічна орієнтація на правові цінності; 5) оплатність охорони права [103; с. 87].

Натомість, Д. Бейлі зауважує, що сукупність критеріїв, які надають змогу оцінити демократичну правоохоронну систему, становлять чотири позиції. Учений акцентує увагу на таких: 1) у діяльності поліції першочергове значення повинно надаватись обслуговуванню потреб окремих громадян і приватних груп: цей аспект правоохоронної діяльності підтримує демократію двома способами, а саме поліція стає підзвітною громадянам і вона підвищує

рівень легітимності, демонструючи, що повноваження держави, представленої поліцією, постійно реалізовується від імені пересічних громадян; 2) поліція повинна бути відповідальною перед законом, а не перед урядом: поліція не створює законів, вона застосовує закони, створені демократичним урядом, і її рішення можуть бути оскаржені в судах; 3) поліція повинна захищати права людини, особливо ті, що є необхідними для необмеженої політичної діяльності, яка є ознакою демократії: не лише сама поліція повинна підпорядковуватися верховенству права, але вона повинна намагатися забезпечити гарантію права на свободу слова та зборів, зокрема, щоб громадяни мали можливість брати участь у демократичних процесах; 4) діяльність поліції повинна бути прозорою: відкритість і підзвітність може мати різні форми, але вони повинні характеризувати як дії окремих працівників правоохоронних органів, так і більш загальні принципи, процедури та пріоритети правоохоронних органів [384, с. 65; 103; 355, с. 235].

З огляду на викладене вбачається за доцільне та виправдане запропонувати авторське бачення груп критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні. Зважаючи на нестійкість і часту змінність підходів державної політики до реалізації тих чи інших заходів у досліджуваній сфері, а також недостатнє наукове розроблення значного кола складних питань стосовно правового врегулювання процедур залучення, використання, моніторингу, контролю й оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні та інших аспектів, дотичних до аналізованої сфери, убачається слушним диференціювати всі потенційні критерії на дві загальні групи за допомогою **оцінювання намірів** і **оцінювання результативності** виконання останніх. Попри наявні переконання, що оцінювати вказані проєкти / програми варто винятково за результатами виконаних робіт у межах таких проєктів / програм, вважаємо, що встановлення варіацій спроможностей майбутніх реципієнтів після завершення виконання проєктів / програм МТД обмежує їхню характеристику в повних і об'єктивних підсумкових висновках і судженнях щодо здатності повноцінно та своєчасно

реалізувати заходи в межах цієї допомоги. З огляду на дійсну значущість такої допомоги для різних секторів економіки й інших векторів діяльності держави, а також, зважаючи на її обсяги й види, питання всебічного, змістовного й неупередженого оцінювання виконання проєкту, є вкрай важливим.

4.2. Критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні: практичний аспект

Досліджуючи теоретичні напрацювання вітчизняних і іноземних вчених, аналізуючи національне законодавство та ознайомлюючись із практиками його застосування, вивчаючи провідні міжнародні й закордонні специфіки оцінювання вказаних проєктів / програм, а також на підставі результатів власних наукових напрацювань пропонуємо, у межах окресленої системи координат, виділити підгрупи основних і додаткових (факультативних) критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні. Логіку цього підходу обумовлено тим, що за роки незалежності Україною було залучено понад 1500 проєктів / програм МТД, виконання яких уже завершено, а кожен із них орієнтований на різні сфери й напрями соціально-економічного, політичного, культурного розвитку держави. Об'єктивно вони спрямовані на виконання різного ступеня складності й характеру завдань, що, зі свого боку, унеможлиблює належне їхнє оцінювання за широким спектром критеріїв. З огляду на цю обставину виокремлено й обґрунтовано доцільність основних таких критеріїв. Водночас, зважаючи на визнану й задекларовану необхідність суттєвого удосконалення наявного правового забезпечення окресленої сфери, для повноти й всебічності дослідження запропоновано застосувати діапазон додаткових (факультативних) критеріїв, які, здебільшого, прийнятні для певного напрямку. Застосування останніх буде виправданим, зважаючи на необхідність розбудови комплексної системи залучення, використання, контролю й

оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні, адже результати оцінювання можуть бути взяті до уваги лише за умови вдосконалення певних аспектів вітчизняного законодавства з цього питання.

Аналізуючи положення чинного законодавства в цій і суміжних сферах, ознайомлюючись із змістом проєктів / програм МТД, що реалізуються в Україні, та секторами спрямування фінансових і інших відповідних ресурсів і послуг, ґрунтуючись на власних наукових розробках, вважаємо за доцільне виділити й предметно сфокусувати увагу на таких основних критеріях (табл. 4.4).

Таблиця 4.4 – Основні критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні

№ пор.	Критерій ефективності реалізації проєкту / програми МТД	Оцінювання намірів реалізації проєктів / програм МТД	Оцінювання результативності реалізації проєктів / програм МТД
1	Фактична реалізація проєкту / програми МТД	Повнота та своєчасність реалізації проєктів МТД	Оцінювання повноти та своєчасності реалізації проєктів МТД
2	Перспективи подальшої підтримки напряму, у якому відбувалося залучення МТД	Подальша підтримка (зокрема фінансування) напряму, на який був орієнтований проєкт МТД	З'ясування, чи була подальша підтримка (зокрема фінансування) напряму, на який був орієнтований проєкт МТД
3	Результати реалізації проєкту / програми МТД	Сприяння започаткуванню чи активізації конструктивних процесів відповідного спрямування (прямого чи опосередкованого) унаслідок реалізації проєктів МТД	Виявлення започаткування чи активізації конструктивних процесів відповідного спрямування (прямого чи опосередкованого) унаслідок реалізації проєктів МТД
4	Стійкість і стабільність реалізації проєкту / програми МТД	Стійкість проєкту МТД до змін різного характеру під час його реалізації	Оцінювання стійкості проєкту МТД до змін різного характеру під час його реалізації
5	Формування інтеграційних процесів за наслідками реалізації проєкту / програми МТД	Інтеграція результатів проєкту МТД в інші сфери суспільного життя певного регіону чи країни загалом	З'ясування, чи була інтеграція результатів проєкту МТД в інші сфери суспільного життя певного регіону і країни загалом

Джерело: складено автором.

1. Фактична реалізація проєкту / програми МТД. Очевидно, що однією з фундаментальних позицій щодо з'ясування результативності проєктів є оцінювання повноти та своєчасності виконання останніх. Тобто мова йде про порівняння намірів реалізації проєктів / програм МТД з погляду повноти і своєчасності виконання запланованих завдань з отриманими результатами. Відповідно, якщо очікувані наміри були своєчасно повною мірою не реалізовані, такий проєкт / програма з позиції ефективності має отримати нижчі бали оцінювання [103; 355; 365].

На нашу думку, указаний критерій є одним із головних критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні, адже, з одного боку, він може бути застосований щодо значної кількості проєктів / програм МТД, а з іншого – за його допомогою можливо наочно з'ясувати відповідність результатів запланованим намірам. На наше переконання, пропонується критерій матиме вагоме значення під час встановлення реальних обсягів діяльності (виконаних робіт), що мали бути здійснені в межах реалізації відповідного проєкту.

Процедура оцінювання за вказаним критерієм матиме характер зіставлення заявлених у поданій відповідній документації реципієнтом завдань, на виконання яких йому була потрібна МТД від донора, та фактично отриманих результатів щодо виконання цих завдань після реалізації проєкту / програми МТД. Інакше кажучи, передбачається, якщо виконано 100 % поставлених завдань, то ефективність проєкту / програми за вказаним критерієм матиме максимальну оцінку. Та, навпаки, якщо жодне із завдань, для виконання яких залучалася МТД, не виконане, то, відповідно, оцінка буде мінімальною.

Аналізуючи провідні зарубіжні практики щодо оцінювання ефективності реалізації такого різновиду проєктів / програм, а також усвідомлюючи специфіку діяльності суб'єктів контролю у вітчизняних правових реаліях, можемо припустити, що саме цей критерій буде покладений в основу процедури виявлення зловживань під час реалізації проєктів /

програм МТД. Зважаючи на те, що за підсумками реалізації проєктів / програм МТД до уваги беруть отримані результати, які порівнюються із запланованими намірами, саме його показники сформуєть бачення дійсної ситуації загалом [103; 355; 365].

2. Перспективи подальшої підтримки напряму, у якому відбувалося залучення МТД. Досягнення задовільних показників щодо реалізації проєктів / програм МТД можливе винятково за сприятливих умов різного походження та характеру. Існування широкого спектра реальних, часто непрогнозованих викликів, загроз і ризиків для сектора національної безпеки й оборони подекуди унеможлиблює чи ускладнює успішне виконання таких проєктів / програм МТД. Особливу увагу в цьому сенсі відведено тим проєктам, запланована повноцінна реалізація яких триває протягом декількох років, що має дійсні додаткові ризики для останніх і, відповідно, для певного напряму [103; 355; 365]. На підставі цього важливою складовою ефективності використання МТД є вжиття заходів із подальшої системної, злагодженої і належної підтримки напрямів, що фінансували різні суспільні інституції, на які були орієнтовані проєкти / програми МТД.

Саме тому, на нашу думку, знаковим питанням, яке вимагає особливої уваги, є й те: чи була подальша підтримка (зокрема фінансування) напряму, на який був орієнтований проєкт МТД? Вважаємо, що традиційно напрямом, на який була орієнтована відповідна допомога, мають стабільно розвиватися та отримувати подальшу підтримку донорів і суспільства для розв'язання проблем попередньо окреслених і суміжних проблем. Адже, як відомо, головними умовами для залучення та отримання МТД є відсутність можливостей розв'язати певне проблемне питання за допомогою власного ресурсного забезпечення. Залучення МТД також можливе в разі, якщо поточні спроможності держави не дають бажаного ефекту. Водночас досягнення задовільного результату має не лише започаткувати чи активізувати певні конструктивні процеси відповідного спрямування (прямого чи опосередкованого), а й отримувати подальшу підтримку з боку зацікавлених

сторін, реально сприяючи поступальному розвитку того чи іншого напрямку [103; 355; 365].

Десятиріччями сформована практика наочно демонструє непоодинокі випадки, коли за підсумками реалізації проєктів / програм МТД подальша підтримка відповідного напрямку не здійснюється і, часто, знижується перспективна користь указаної допомоги. Указане може свідчити як про відсутність стратегічних підходів із реалізації того чи іншого напрямку, що вбачається недопустимим у сучасних складних соціально-економічних умовах, так і про випадки зловживань щодо цієї допомоги.

3. Результати реалізації проєкту / програми МТД. Загальновідомо, що ініціативи залучення МТД обумовлені існуванням певних реальних значущих потреб держави, певного регіону, громади чи іншої одиниці, розв'язання яких на сучасному етапі в повному обсязі, зазвичай, є неможливим із використанням власного забезпечення. За таких умов вживають заходів щодо залучення зовнішніх ресурсів і послуг, зокрема й за кошт МТД. Наочним прикладом можна вважати залучення різних проєктів / програм МТД для однієї загальної цілі, передбаченої Статутом ООН, – забезпечення колективної екологічної безпеки, зокрема й за допомогою протидії наслідкам Чорнобильської катастрофи. Для досягнення такої мети вже було реалізовано низку проєктів / програм, зокрема Комплекс із виробництва металевих бочок і залізобетонних контейнерів для зберігання радіоактивних відходів ЧАЕС, Проєкт розвитку технічної допомоги з питань боротьби з відмиванням коштів та фінансуванням тероризму в Україні – MOLI-UA-2 тощо. Системна успішна реалізація таких проєктів має забезпечити протидію небезпечним наслідкам або мінімізацію негативних чинників техногенного, екологічного й іншого характеру [103; 355; 365].

Як доводить досвід, успішна реалізація більшості проєктів / програм МТД такого спрямування сприяла започаткуванню певних конструктивних процесів, спрямованих на протидію наслідками Чорнобильської катастрофи й іншим негативним чинникам, які становлять загрозу сектору національної

безпеки. Зі свого боку, отримані результати від реалізації МТД лягли в основу започаткування чи активізації конструктивних процесів відповідного спрямування для системного дієвого розв'язання інших складних аспектів.

Загалом мова йде про те, наскільки внаслідок реалізації конкретного проєкту / програми МТД було розв'язано проблему, для якої останній залучався. І, відповідно, чи сприяло таке розв'язання належній реалізації функцій держави та місцевого самоврядування або очікуваному функціонуванню певного суб'єкта господарювання, або розвитку певної сфери, або досягненню інших соціально значущих результатів.

Цей критерій має визначити, як у подальшому суспільство використало результати від залучення МТД. Так, якщо після реалізації проєкту основні програмні завдання було виконано і після цього не відбулося започаткування якихось нових конструктивних процесів на основі отриманого результату від використання МТД, то оцінка за цим критерієм має бути мінімальною та такою, яка не відповідає вимогам щодо залучення МТД [103; 355; 365].

4. Стійкість і стабільність реалізації проєкту / програми МТД. Практика наочно демонструє, що виконання значної частини проєктів – це довготривалий процес. Зважаючи на деякі види робіт чи послуг, усвідомлюючи специфіку певних сфер спрямування такої допомоги і, зважаючи на інші вагомні чинники, не виникає сумніву, що досягнення бажаних результатів можливе винятково в середньо- чи довгостроковій перспективах. З огляду на це значна частка проєктів / програм МТД безальтернативно реалізується на довготривалій основі, що, об'єктивно, породжує певні ризики для успішного їхнього виконання. Відповідно, стосовно таких проєктів, важливим аспектом під час його безпосередньої реалізації є стійкість останнього до змін різного характеру та походження. Динамічні й, нерідко, непрогнозовані суттєві зміни політичного, правового, економічного, технічного, технологічного чи соціального характерів ускладнюють або унеможливають повноцінну і своєчасну реалізацію проєкту / програми МТД. Такий негативний варіант розвитку подій не дає змоги отримати очікувані

результати, що часто слугує каталізатором для появи різних проблем, зокрема негативно віддзеркалюється на іміджевій складовій України. Усе це ускладнює досягнення очікуваних наслідків від такого проєкту / програми, у такий спосіб негативно позначається на отриманні соціально значущих результатів [103; 355; 365].

Тому важливим є питання оцінювання стійкості проєктів / програм МТД до різних подразників, адже суттєва трансформація поточної парадигми для його виконання, зазвичай, формує менш сприятливі умови. Відповідно існування широкого діапазону санкціонованих варіантів досягнення закладених намірів у поєднанні зі стійкою й раціональною державною політикою в аналізованій сфері має сприяти стійкості таких проєктів / програм до дії широкого кола суб'єктивних чинників. Забезпечення стійкості проєкту / програми надасть змогу розраховувати на отримання значущих для державно-приватного сектору результатів, формувати стратегії розвитку державного, регіонального, місцевого чи локального масштабів, сприяючи в такий спосіб, необхідному поступальному зростанню вітчизняного економічного сектора [103; 355; 365].

5. Формування інтеграційних процесів за наслідками реалізації проєкту / програми МТД. Досягнення задовільних показників у межах реалізації того чи іншого проєкту / програми МТД нерідко супроводжується певними позитивними надбаннями розвитку відповідної сфери або задоволення потреб суспільства. Усвідомлюючи існування тісних і розгалужених взаємозв'язків між усіма сферами суспільного життя, можемо припустити, що певні зміни щодо однієї сфери, за підсумками використання МТД, можуть позначитися й на інших. Виникнення чи посилення конструктивних процесів, за підсумками аналізованої діяльності, може відчутно, сприятливо відобразитися й на інших аспектах функціонування держави чи життєдіяльності населення. Це, зі свого боку, може породити низку інших тенденцій чи процесів у межах інших сфер, справляючи загальний позитивний ефект [103; 355; 365].

Переконані, що навіть окремі підсумки розв'язання певного проблемного питання технічного характеру позначаються, наприклад, на відповідній соціальній сфері, підтверджуючи тезу про можливість інтеграції результатів проєкту / програми МТД. З огляду на існування міжнародних практик, на прикладі Організації економічного співробітництва та розвитку щодо оцінки аналізованих проєктів, то однією з базових позицій є виявлення взаємодії, підтримки й несуперечності між собою останніх [103; 355; 365; 385].

На наш погляд, зважаючи на широкий спектр таких проєктів різного спрямування, у цьому аспекті варто акцентувати саме на оцінюванні інтеграції результатів проєкту / програми МТД до інших сфер життєдіяльності суспільства чи регіону або держави загалом. Очевидно, що встановлення таких позитивних результатів додатково засвідчуватиме значущість аналізованих проєктів, стимулюючи до подальшого залучення останніх і сприятиме провадженню інших заходів, орієнтованих на розв'язання похідних проблем.

Щодо іншої підгрупи – додаткових (факультативних) критеріїв, певну сукупність яких доцільно буде застосовувати для оцінювання окремих проєктів, то вони також мають вагоме значення для належної характеристики підсумків цих строкових заходів (табл. 4.5).

1. Протидія ризикам сектору безпеки й оборони. Широке коло складних питань із системного й раціонального забезпечення національної безпеки та оборони були і є пріоритетними для України. За поточних, динамічних і, нерідко, складно прогнозованих трансформацій у різних сферах державного регулювання потреба в існуванні безпечного становища набуває особливого значення. Існування широкого діапазону реальних загроз і значної кількості ризиків мотивує існування гострої потреби щодо ефективної системної реалізації державної політики за окресленими напрямками. Нинішня політико-правова обстановка, економічний стан держави та соціальна напруга об'єктивно вимагають своєчасного й дієвого реагування на наявні подразники задля мінімізації випадків посилення ролі деструктивних тенденцій і процесів у різних сферах відносин.

Таблиця 4.5 – Додаткові (факультативні) критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД в Україні

№ пор.	Критерій ефективності реалізації проєкту / програми МТД	Оцінювання намірів реалізації проєктів / програм МТД	Оцінювання результативності реалізації проєктів / програм МТД
1	Протидія ризикам сектору безпеки й оборони	Сприяння протидії державою й суб'єктами приватно-правових відносин відповідним загрозам і мінімізації ризиків сектору безпеки та оборони різного характеру й країн походження внаслідок реалізації проєкту МТД	Оцінювання рівня ефективності сприяння протидії державою й суб'єктами приватноправових відносин відповідним загрозам і мінімізації ризиків національній безпеці України різного характеру та країн походження внаслідок реалізації проєкту МТД
2	Економічна стійкість і розвиток за фактом використання МТД	Посилення економічної стійкості та сприяння забезпеченню поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проєкту МТД	Оцінювання рівня економічної стійкості та сприяння забезпеченню поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проєкту МТД
3	Реалізація принципів державного управління	Повноцінна і своєчасна реалізація функцій держави та місцевого самоврядування за кошт отриманих фінансових і інших ресурсів і послуг у межах МТД	Оцінювання ефективності реалізації відповідних функцій держави та місцевого самоврядування за кошт отриманих фінансових і інших ресурсів і послуг у межах МТД
4	Виконання Україною міжнародних зобов'язань	Забезпечення за допомогою використання фінансових і інших ресурсів і послуг, отриманих у межах МТД, сприяння започаткуванню чи прискоренню виконання Україною відповідних зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами	Оцінювання рівня забезпеченості сприяння започаткуванню чи прискоренню виконання Україною відповідних зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами завдяки використанню фінансових та інших ресурсів і послуг, отриманих у межах МТД
5	Досягнення результатів соціального характеру	Досягнення позитивних результатів соціального характеру	Оцінювання рівня позитивних результатів соціального характеру

Продовження таблиці 4.5

№ пор.	Критерій ефективності реалізації проєкту / програми МТД	Оцінювання намірів реалізації проєктів / програм МТД	Оцінювання результативності реалізації проєктів / програм МТД
6	Поглиблення міжнародної співпраці	Поглиблення міжнародної чи міждержавної взаємодії в умовах перебігу глобалізаційних процесів і реалізації проєвропейського вектора розвитку української держави	Оцінювання ступеня посилення міжнародної чи міждержавної взаємодії за підсумками реалізації проєкту МТД в Україні
7	Вплив на формування інвестиційного клімату	Посилення становища України з позиції формування сприятливого інвестиційного клімату останньої	Оцінювання становища України з погляду формування сприятливого інвестиційного клімату останньої внаслідок реалізації проєкту МТД
8	Вплив громадянського суспільства на реалізацію проєктів / програм МТД	Посилення ролі громадянського суспільства з широкого спектра питань, розгляд і пропозиції щодо розв'язання яких матимуть позитивне значення для певної сфери державної діяльності й інших конструктивних заходів	Оцінювання ролі громадянського суспільства з відповідного кола питань за підсумками реалізації проєкту МТД
9	Удосконалення інформаційного, технічного, наукового, кадрового забезпечення систем управління у сфері публічного адміністрування	Зміни, зокрема вдосконалення інформаційного, технічного, наукового, кадрового забезпечення систем управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	Оцінювання рівня виявлених змін, зокрема вдосконалення інформаційного, технічного, наукового, кадрового забезпечення систем управління в органах державної влади та місцевого самоврядування внаслідок реалізації проєкту МТД

Джерело: складено автором.

Крім того, за наслідками активних дій різного характеру і способів їхнього здійснення останніми роками суверенітет і територіальна цілісність України неодноразово опинялися під суттєвою загрозою, що з новою силою обумовило попит на розв'язання значного спектра проблем щодо національного сектору безпеки й оборони [103; 355; 365].

Питаннями національної безпеки й оборони охоплено широке коло сфер відносин для досягнення завдань і ефективної реалізації функцій, у межах яких активно залучається МТД. Зважаючи на концентрацію небезпечних чинників і існування практик зловживань із питань реалізації ресурсів МТД, указане питання стоїть украй гостро, адже мова йде про забезпечення безпеки на міжнародному рівні. Відповідно, оцінювання ефективності протидії таким загрозам за допомогою використання ресурсів МТД може братися до уваги під час з'ясування результативності виконаного проєкту / програми. Варто також зауважити, що поширена практика залучення довготривалих проєктів / програм і, відповідно, їхня повноцінна реалізація, зазвичай, залежить від успішного виконання всіх завдань із кожного попереднього етапу.

2. Економічна стійкість і розвиток за фактом використання МТД. У період постіндустріального й інформаційного розвитку суспільних формацій питання щодо забезпечення економічної стійкості та забезпечення поступального економічного розвитку країни є одним із базових. Саме від економічного становища держави суттєвою мірою залежать її реальний розвиток, спектр і обсяги спроможностей у тій чи іншій сфері суспільного життя та демонстрація її можливостей як авторитетного й дієвого регулятора суспільних відносин. Не менш важливо наголосити, що за поточних складних конкурентних умов отримання будь-якої переваги є надзвичайно значущим питанням для поточного й перспективного становища вітчизняної економічної системи [103; 355; 365].

Значна частина проєктів / програм МТД прямо чи опосередковано спрямована на сприяння конкурентоспроможності вітчизняної економічної системи на міжнародній арені, а також забезпеченню її поступального розвитку. З огляду на помітно відчутну залежність розвитку держави від стану її економіки та, усвідомлюючи появу негативних наслідків для економіки й чутливість вказаного сектора до дії будь-яких чинників, досить важливою, на нашу думку, є можливість простежити наслідки від реалізації багатьох проєктів МТД саме з економічного боку. Саме тому запропоновано

виокремити два критерії за цим напрямом: 1) посилення економічної стійкості та сприяння забезпеченню поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проєкту МТД (через призму оцінювання намірів реалізації проєктів / програм МТД); 2) оцінювання рівня економічної стійкості та сприяння забезпеченню поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проєкту МТД (через призму оцінювання результативності реалізації проєктів / програм МТД) [103; 355; 365].

3. Реалізація принципів державного управління. Будь-яка діяльність владних інституцій є вираженням сутності держави та демонстрацією її соціального призначення. Фактично суб'єкти публічних відносин під час провадження власної санкціонованої діяльності реалізують певні функції держави, практично втілюючи в життя задекларовані орієнтири. Така діяльність спрямована на досягнення найвищого суспільного призначення держави, і тому ефективна й результативна робота за кожним напрямом має принципове значення [103; 355; 365].

Повноцінна і своєчасна реалізація всіх функцій держави та місцевого самоврядування традиційно є одним із головних проблемних питань фундаментального характеру, яка потребує хоча б часткового та належного розв'язання. Звідси й наявна необхідність залучення фінансових та інших ресурсів і послуг у межах МТД для досягнення управлінських цілей. Як свідчить багаторічна практика, систематичне досягнення законодавчо визначених орієнтирів діяльності держави часто ускладнюється внаслідок сукупного впливу значного спектра чинників суб'єктивного характеру й об'єктивних умов. Реалії сьогодення дають закономірні підстави стверджувати, що для досягнення задовільних і очікуваних показників за багатьма напрямами суспільного життя доводиться здійснювати заходи із залучення МТД. Отже, серед додаткових (факультативних) критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів / програм МТД необхідно виокремити: 1) повноцінну і своєчасну реалізацію функцій держави та місцевого самоврядування завдяки отриманим фінансовим і іншим ресурсам

та послугам у межах МТД; 2) оцінювання ефективності реалізації відповідних функцій держави та місцевого самоврядування завдяки отриманим фінансовим і іншим ресурсам та послугам у межах МТД [103; 355; 365].

4. Виконання Україною міжнародних зобов'язань. Указаний результат, зокрема пріоритетний, обумовлений необхідністю для України своєчасно і в повному обсязі виконувати низку зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами. Обрання проєвропейського вектора подальшого розвитку нашої країни закономірно породжує перед державою широкий діапазон викликів, належне реагування на які може передбачати необхідність реалізації взятих на себе зобов'язань. Результативна й ефективна системна діяльність за цими напрямками є необхідною для поточного історичного періоду і вкрай важливою з позиції середньо- чи довгострокової перспектив сталого економічного розвитку України.

За таких умов досить поширеною є практика отримання фінансових й інших ресурсів і послуг у межах МТД саме для сприяння започаткуванню чи прискоренню виконання Україною відповідних зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами. Орієнтир на вказаний результат стає базовою передумовою для вказаної допомоги й може мати значення з погляду її обсягів і видів. Тому, нерідко, акцент саме на питаннях сприяння реалізації таких зобов'язань дає змогу отримати конкурентні переваги перед іншими потенційними реципієнтами. Вважаємо, що виконання Україною відповідних зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами, у межах реалізації проєктів / програм МТД потрібно позиціонувати як один із важливих і актуальних результатів, особливо у складних і часто непередбачуваних умовах сьогодення [103; 355; 365].

5. Досягнення результатів соціального характеру. З-поміж розглянутих та проаналізованих аспектів, у контексті дослідження питання оцінювання намірів та оцінювання результативності реалізації проєктів / програм МТД,

досить важливою вбачається соціальна складова результатів використання МТД. Мова, насамперед, іде про ті новації з погляду посилення ролі певного напряму, які позитивно відобразилися на тих чи інших сферах життєдіяльності населення або соціальних процесах за підсумками реалізації проєкту / програми МТД [103; 355; 365].

Не виникає сумніву, що від підсумків реалізації окремої частини проєктів / програм МТД залежить і питання певних конструктивних змін соціального характеру. Такі вдосконалення мають позитивно вплинути на поточну життєдіяльність соціуму, формуючи сприятливі умови для мінімізації проявів суспільної напруги. Усвідомлюючи значення думки більшості суспільства для демократичних держав, особливо в умовах непоодиноких іноземних і вітчизняних інцидентів кардинальних трансформацій і, як наслідок, випадків політичної деструкції, питання соціальної сфери відіграє не останню роль. Тому пропонуємо залежно від мети проєктів / програм МТД застосовувати цей критерій із позиції оцінювання ефективності реалізації останніх.

6. Поглиблення міжнародної співпраці. Вочевидь, що в сучасний період активної фази реалізації проєвропейського вектора державної політики й динамічного перебігу широкого спектра глобалізаційних процесів виправданим убачається намір поглиблення міжнародної чи міждержавної взаємодії. З огляду на відчутне посилення ролі взаємодії та реального значення результатів такої спільної діяльності для різних сфер і ланок національної економіки цей результат є вкрай важливим. Значущість цього результату обумовлено й тим, що, як із попереднім характеризованим критерієм, мова може йти про перспективне зростання видів, обсягів і кількості МТД, що позитивно відобразиться на Україні. Не виникає сумніву, що з погляду необхідного поступального розвитку національної економіки, підвищення рівня ефективності функціонування державних механізмів і всілякого легального забезпечення благополуччя населення питання потенційного

залучення фінансових і інших ресурсів і послуг, отриманих у межах МТД, постає вкрай гостро [103; 355; 365].

Залежно від виду МТД така взаємодія може провадитися в різних формах, забезпечуючи отримання важливого досвіду щодо спільного оперативного й дієвого розв'язання складних питань. З огляду на поточний широкий спектр загроз і ризиків національній безпеці України вказаний вектор політики є вкрай важливим. Відповідно, такі наміри й очікувані результати варто позиціонувати як критерії оцінювання проєктів МТД.

7. Вплив на формування інвестиційного клімату. Поточний складний етап державотворення ознаменувався також пріоритетним орієнтиром на формування сприятливого інвестиційного клімату як важливого аспекту, визнаного необхідного залучення значного інвестування в країну. Наявна ситуація в цьому напрямі дає об'єктивні підстави стверджувати про гостру потребу комплексної системної модернізації цієї сфери, що передбачає як удосконалення законодавства, так і оперативне розв'язання інших складних питань різного характеру [103; 355; 365].

Не виникає сумніву, що належне (тобто таке, що відповідає визначеним намірам) розпорядження фінансовими та іншими ресурсами й послугами в межах МТД має позитивний ефект із позиції формування й бажаного утвердження іміджу країни зі сприятливим інвестиційним середовищем. Крім того, поширена практика негласного підсумкового оцінювання реалізації вказаних проєктів донорами. Такі відомості беруть до уваги під час ухвалення рішення про інвестування в ту чи іншу галузь, впливаючи на доцільність, обсяги й види цих ресурсів. Відповідно, питання необхідного посилення інвестиційної привабливості певною мірою залежить від належного розпорядження фінансовими та іншими ресурсами й послугами, отриманими як МТД.

8. Вплив громадянського суспільства на реалізацію проєктів / програм МТД. Указаний аспект, на наше переконання, також має вагоме значення для пропонованої підгрупи додаткових (факультативних) критеріїв оцінювання

ефективності використання МТД. Одним із сучасних і визнаних світовою спільнотою правотворчих трендів є активне залучення громадськості як одного з дієвих способів впливу на поведінку учасників тих чи інших відносин [103; 355; 365].

Практика останнього десятиріччя як зарубіжних держав, так і України демонструє суттєвий позитивний ефект від участі громадськості в розв'язанні широкого кола питань, зокрема в реалізації громадського контролю. Тому з'ясування появи такого впливу чи посилення наявної ролі буде свідчити про результативність проєктів / програм МТД.

9. Удосконалення інформаційного, технічного, наукового, кадрового забезпечення систем управління у сфері публічного адміністрування. Указаний критерій також має вагомe значення, адже більшість проєктів / програм МТД має за кінцеву мету вдосконалення інформаційного, технічного, наукового, кадрового забезпечення систем управління в органах державної влади та місцевого самоврядування. Відповідно, наявність очікуваних і інших якісних змін свідчатиме про результативність того чи іншого проєкту, отриманого в межах МТД [103; 355; 365].

Безумовно, значна частина вказаних проєктів орієнтована на посилення інформаційної складової, що обумовлено особливостями поточної суспільної формації. Така думка знаходить підтримку і схвалення і в більш пізніх багатьох напрацюваннях дослідників [103; 355; 365; 386].

Необхідно зауважити, що в цьому сенсі важливим є питанням здійснення акценту на видах показників. На підставі останніх потенційно буде здійснюватися оцінка результативності відповідного проєкту МТД у межах розглянутого критерію. Вважаємо, що роль таких показників має визначальне значення, адже саме за їхньою допомогою можливо оцінити кількісні чи якісні характеристики в межах тих чи інших критеріїв. Також залежно від їхніх видів показники надають змогу встановити наявність чи переконатися у відсутності певних позитивних якостей, важливих із позиції розв'язання чинної проблеми.

Припускаємо, що вони надають можливість репрезентувати відповідний критерій, багатогранно розкриваючи широке коло властивостей останнього.

Погоджуємося з поширеною думкою, що той чи інший критерій виконує роль своєрідного «мірила», за допомогою якого оцінюють результативність певної, зазвичай, сукупності процесів, орієнтованих на реалізацію поставлених завдань. Натомість роль показників щодо критеріїв полягає в тому, що це певний спектр різної сукупності й видів характеристик, які беруть до уваги під час оцінювання відповідних процесів. Очевидно, що залежно як від самого критерію, так і потенційно оцінюваного процесу можлива неоднакова компіляція кількісного й видового складу показників [103; 355; 365].

Акцентуючи увагу саме на показниках запропонованих критеріїв, варто відмітити, що, зважаючи на широкий діапазон сфер спрямування МТД, а також різновидів отримуваних ресурсів і послуг, убачається складним завданням запропонувати такий перелік показників, які мали б універсальний характер. З огляду на це пропонуємо взяти до уваги підхід, який передбачає шкалу оцінювання ступеня реалізації проєкту МТД за кожним із названих критеріїв. Тобто, як уже було зауважено, оцінювання проєктів відбуватиметься за допомогою зіставлення отриманих результатів попередньо узгодженим очікуваним намірам. Водночас, усвідомлюючи існування поширеної практики неповної реалізації цих проєктів, суб'єкт, уповноважений провадити оціночні заходи, буде встановлювати ступінь виконання останніх за допомогою виставлення відповідних балів за певними позиціями [103; 355; 365]. Узагальнена інформація щодо основних та додаткових критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні (табл. 4.6).

Таблиця 4.6 – Загальні критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні

№ п/п	Наміри реалізації проєктів МТД в Україні	Оцінювання результативності виконання проєктів МТД в Україні
Основні загальні критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні		
1	Повнота та своєчасність реалізації проєктів МТД	Оцінювання повноти та своєчасності реалізації проєктів МТД
2	Подальша підтримка (зокрема фінансування) напряму, на який був орієнтований проєкт МТД	З'ясування, чи була подальша підтримка (зокрема фінансування) напряму, на який був орієнтований проєкт МТД
3	Сприяння започаткування чи активізації конструктивних процесів відповідного спрямування (прямого чи опосередкованого) унаслідок реалізації проєктів МТД	Виявлення започаткування чи активізації конструктивних процесів відповідного спрямування (прямого чи опосередкованого) унаслідок реалізації проєктів МТД
4	Стійкість проєкту МТД до змін різного характеру під час його реалізації	Оцінювання стійкості проєкту МТД до змін різного характеру під час його реалізації
5	Інтеграція результатів проєкту МТД в інші сфери суспільного життя певного регіону чи країни загалом	З'ясування, чи наявна інтеграція результатів проєкту МТД в інші сфери суспільного життя певного регіону чи країни загалом
Додаткові (факультативні) загальні критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні		
1	Сприяння протидії державою й суб'єктами приватно-правових відносин відповідним загрозам і мінімізації ризиків сектору безпеки та оборони різного характеру й країн походження внаслідок реалізації проєкту МТД	Оцінювання рівня ефективності сприяння протидії державою й суб'єктами приватно-правових відносин відповідним загрозам і мінімізації ризиків національної безпеки України різного характеру та країн походження внаслідок реалізації проєкту МТД
2	Посилення економічної стійкості та сприяння забезпечення поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проєкту МТД	Оцінювання рівня економічної стійкості та сприяння забезпечення поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проєкту МТД
3	Повноцінна і своєчасна реалізація функцій держави та місцевого самоврядування за коштом отриманих фінансових і інших ресурсів та послуг у межах МТД	Оцінювання ефективності реалізації відповідних функцій держави та місцевого самоврядування за коштом отриманих фінансових і інших ресурсів та послуг у межах МТД
4	Забезпечення за допомогою використання фінансових і інших ресурсів і послуг, отриманих у межах МТД, сприяння започаткуванню чи прискоренню виконання Україною відповідних зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами	Оцінювання рівня забезпеченості сприяння започаткуванню чи прискоренню виконання Україною відповідних зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами фінансових і інших ресурсів і послуг, отриманих у межах МТД
5	Досягнення позитивних результатів соціального характеру	Оцінювання рівня позитивних результатів соціального характеру
6	Поглиблення міжнародної чи міждержавної взаємодії в умовах перебігу глобалізаційних процесів і реалізації проєвропейського вектора розвитку української держави	Оцінювання ступеня посилення міжнародної чи міждержавної взаємодії за підсумками реалізації проєкту МТД в Україні
7	Посилення становища України з позиції формування сприятливого інвестиційного клімату останньої	Оцінювання становища України з погляду формування сприятливого інвестиційного клімату останньої внаслідок реалізації проєкту МТД
8	Посилення ролі громадянського суспільства із широкого спектра питань, розгляд і пропозиції щодо розв'язання яких матимуть позитивне значення для певної сфери державної діяльності й інших конструктивних заходів	Оцінювання ролі громадянського суспільства з відповідного кола питань за підсумками реалізації проєкту МТД

Продовження таблиці 4.6

№ п/п	Наміри реалізації проєктів МТД в Україні	Оцінювання результативності виконання проєктів МТД в Україні
9	Зміни, зокрема вдосконалення інформаційного (та/або), технічного (та/або), наукового (та/або) кадрового забезпечення систем управління в органах державної влади та місцевого самоврядування	Оцінювання рівня виявлених змін, зокрема вдосконалення інформаційного (та/або), технічного (та/або), наукового (та/або) кадрового забезпечення систем управління в органах державної влади та місцевого самоврядування внаслідок реалізації проєкту МТД

4.3. Особливості побудови механізму контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні

Невід’ємним атрибутом фінансової політики будь-якої держави є ефективна організація і належне функціонування системи фінансового контролю, усі елементи якого діють злагоджено, координуються в межах одного механізму. Нинішня парадигма такого процесу значно змінилася – контроль не має виключно примусового характеру. А ефективність роботи державних органів та органів місцевого самоврядування є в значній залежності від фактичного виконання та організації процесу такого виконання рішень, законодавчих актів, розпоряджень. Водночас саме систематичний, організований контроль дозволяє науково обґрунтувати нормативні акти та рішення, забезпечити їхнє виконання. Л. В. Гуціленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрій описують сутність контролю як цілеспрямований вплив на об’єкти управління, як процес, який забезпечує відповідність функціонування об’єкта управління ухваленим рішенням задля досягнення попередньо поставленої мети, як систематичний нагляд за діяльністю об’єкта управління задля виявлення відхилень, які негативно впливають на систему управління [387, с. 27].

Розвиток сучасних фінансових відносин і світового господарства потребують дійсно високопрофесійного управління з боку відповідних уповноважених органів державної влади та місцевого управління, котрі за результатами своєї роботи можуть забезпечити результативне, ефективне управління державними фінансами. Погоджуємося з позицією

С. М. Гончарук, Д. В. Долбнєва, С. В. Приймак, Є. М. Романів, які у своїх дослідженнях стверджують, що ефективний фінансовий контроль є необхідним і базовим елементом у ланці системи управління національною економікою [388, с. 41].

Водночас науковці обґрунтовують, що фінансам як економічній категорії притаманна як розпорядча, так і контрольна функції, що реалізує весь державний апарат, а фінансовий контроль за своєю суттю є необхідним атрибутом управління фінансовими відносинами та завершальним етапом управління фінансами.

Як функцію управління, яка містить у собі комплекс перевірок, спостережень за діяльністю об'єкта таких перевірок і спостережень із метою оцінювання ефективності та обґрунтованості ухвалених рішень і результатів їхнього виконання, визначає фінансовий контроль О. Д. Василик [389, с. 120]. Проте А. В. Хомутенко, аналізуючи дослідження О. Д. Василика щодо теоретико-правового обґрунтування категорії «фінансовий контроль», визначає, що науковець підходить до розуміння змісту категорії не з правової, а з управлінської позиції, що призводить до втрати зв'язку фінансового контролю з фінансами, а рішення щодо яких мають абсолютно різний характер (як виробничий, так і кадровий) [390, с. 4].

О. П. Кириленко у своїй роботі «Фінанси (теорія та вітчизняна практика)» також ототожнює фінансовий контроль з елементом управління фінансами, водночас підкреслює особливу діяльність, яка реалізується щодо перевірки правильності вартості розподілу валового національного продукту, формування та використання фондів грошових коштів [391, с. 26].

Продовжує та уточнює у своїх дослідженнях вищевказані твердження Г. М. Давидов, який у центрі фінансового контролю розміщує управління фінансами з використанням аналізу вартісних і кількісних показників, які визначають кінцевий результат господарського процесу [392, с. 49].

С. І. Юрій, В. І. Стоян, М. Й. Мац визначають фінансовий контроль як контроль за дотриманням фінансово-економічного законодавства у процесі

використання та формування грошових фондів та оцінювання ефективності фінансових операцій [393, с. 120].

Аналізуючи сутність категорії «фінансовий контроль», зауважимо, що вітчизняна наука досить ґрунтовно та багатогранно підходила до розуміння цієї категорії. Юридична, економічна, управлінська наука – багатовекторна, намагалася розкрити природу такого явища. Однак, узагальнюючи наукові дослідження з цього питання та практику реалізації фінансового контролю, вважаємо, що він реалізується задля досягнення такої мети, як перевірки правильності дій в означеній сфері задля з'ясування, чи всі можливі засоби були використані для реалізації або виконання рішення, задля досягнення такої кінцевої мети, як з'ясування ефективності роботи відповідного державного органу, органу місцевого самоврядування, ефективності ухвалених рішень, результативності дій.

Підтримуємо позицію С. М. Гончарук, Д. В. Долбнєва, С. В. Приймак, Є. М. Романів, які зауважують, що окреслення сутності фінансового контролю можливе через розкриття його базових завдань, якими є такі: 1) перевірка виконання зобов'язань підконтрольними суб'єктами перед державою; 2) перевірка виконання функцій відповідних державних органів із формування, використання, розподілу грошових фондів; 3) перевірка правильності фінансових операцій; 4) попередження порушень у фінансовій сфері, їхнє виявлення та усунення; 5) виявлення резервів, підвищення ефективності. Реалізація вищевказаних завдань є необхідною умовою забезпечення дотримання законності, верховенства права та правопорядку [388, с. 98]. Саме ці базові ознаки покладено в основу побудови механізму контролю за МТД в Україні, адже максимально точно відображають сутність реалізації контрольних функцій – це і фактичні перевірки діяльності, і ефективність розпорядження фінансовими ресурсами, і попередження, виявлення, розслідування правопорушень.

Зважаючи на це, окреслюємо механізм контролю як сукупність елементів (частин), які забезпечують функціонування всієї структури як чітко

визначеної і структурованої побудови. Для механізму є характерним: 1) системність, узгодженість усіх елементів; 2) сформована структурна побудова; 3) спроможність динамічно розвиватися; 4) спроможність до реалізації управлінських процесів як ззовні, так і здатність до внутрішньої управлінської діяльності [394, с. 187; 395, с. 91; 396, с. 65].

У юридичній науці категорія «механізм» досить широко використовують у комбінації з базовими правовими процесами і явищами. Одними з найбільш поширених категорій є такі: «механізм правового регулювання», «механізм держави», «механізм державної влади», «механізм права», «механізм реалізації права» тощо. Узагальнюючи зміст вищевказаних категорій, зауважимо, що їх всіх об'єднує наявність сукупності правових засобів, інструментів, важелів, стимулів, методів, процесів, які формують єдину систему, а саме механізм [397, с. 54; 398, с. 51].

Контроль у юридичній науці та практиці не став винятком і є обов'язковим елементом управлінської діяльності в державі, а його реалізація можлива через узгоджене скероване об'єднання і використання головних засобів. Водночас цей механізм має бути побудовано так, щоб практичне функціонування забезпечило зміцнення всієї системи та створило передумови для формування сталої цілісності. Характерними мають стати чітка побудова внутрішньої організації, взаємозв'язок і взаємоузгодженість усіх компонентів та елементів системи. Отже, загальна структура обумовлює єдність і цілісність усіх елементів, забезпечує їхню спільність. Аналізуючи основні наукові розробки юридичної науки щодо сутності механізму фінансового контролю та його складових, доходимо висновку, що найбільш повно можна говорити про механізм контролю через відображення таких елементів: 1) суб'єкт контролю; 2) об'єкт контролю; 3) предмет контролю; 4) принципи контролю; 5) правове регулювання; 6) види контролю; 7) виявлення правопорушень [399, с. 300; 400, с. 132; 401, с. 49; 396, с. 132].

Вважаємо, що ця сукупність елементів зможе забезпечити цілісність механізму. Водночас кожен елемент окремо можна розглядати як самостійне

явище, проте в механізмі контролю складові досліджуються через системність і взаємоузгодженість з іншими елементами. Вважаємо, що саме так найбільш повно розкривається сутність механізму фінансового контролю, належно відображається його практична значущість через реалізацію контрольних повноважень суб'єктів контрольної діяльності, регулювання правових відносин, що виникають у відповідній сфері, дотримання принципів і норм організації контрольної діяльності, ефективну реалізацію видів контролю. Досліджувана нами сфера МТД повною мірою відповідає вітчизняним науковим доробкам сфери фінансового контролю. Крім того, окремі елементи контролю реалізуються у сфері МТД, однак більшою мірою лише за допомогою спостереження за реалізацією проєктів / програм МТД (моніторинг) і внаслідок неузгодженої контрольної діяльності Рахункової палати, Міністерства економіки України, Секретаріату КМУ, Бюро економічної безпеки України, яка за фактом реалізації не має жодних юридичних наслідків. Тому в подальшому з метою обґрунтування механізму контролю за МТД в Україні, узгодження функціонування основоположних елементів такого механізму та забезпечення єдності реалізації контролю в цій сфері обґрунтуємо кожен елемент такого механізму в самостійності та взаємоузгодженості один з одним (рис. 4.1).

Рисунок 4.1 – Механізм контролю за МТД в Україні

Суб'єкти механізму контролю у сфері МТД є головними елементами реалізації контрольної діяльності, адже окреслення їхнього адміністративно-правового статусу дозволяє реалізувати контроль належно з акцентуванням на його ефективність і дієвість. У своїй роботі «Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит» П. К. Герамчук стверджує, що суб'єктами державного фінансового контролю є юридичні особи публічного права, які від імені України уповноважені на діяльність щодо реалізації моніторингу та інших форм контролю з дотриманням положень чинного законодавства з приводу встановлених обмежувальних параметрів такої діяльності [402, с. 137]. Тобто суб'єкти контролю мають обмежений статус і обмежені повноваження в реалізації контрольної діяльності, що повною мірою забезпечує реалізацію в державі принципів законності та верховенства права. Особливої уваги заслуговують умовиводи науковців щодо класифікації всіх суб'єктів контролю на загальних і спеціальних. Цю позицію підтримують І. Б. Стефанюк [403, с. 84], Л. А. Савченко [404, с. 203], В. Ф. Піхоцький [405, с. 80], Л. К. Воронова [406, с. 132].

У контрольній діяльності ці суб'єкти є носіями прав і обов'язків, які проявляються через їхній правовий статус. Саме цей статус і дає можливість розподілити їх на дві групи: загальні суб'єкти фінансового контролю – здійснюють загальний контроль; спеціальні суб'єкти – здійснюють спеціальний контроль, визначений спеціальними законодавчими актами, які максимально предметно визначають особливості реалізації контрольних функцій. У цьому разі загальними суб'єктами фінансового контролю є найвищі органи державної влади (виконавчої та законодавчої). Водночас А. В. Хмельков визначає, що саме діяльність загальних суб'єктів спрямовано на зміцнення фінансового становища країни, на забезпечення соціально-економічного розвитку, формування цільових орієнтирів розвитку відповідних сфер, забезпечення законності, фінансової дисципліни, ефективності, раціональності [407, с. 206].

З огляду на це вважаємо за доцільне до загальних суб'єктів контролю МТД віднести такі: Президента України, Верховну Раду України, Кабінет Міністрів України. Ці суб'єкти реалізують контрольну діяльність за МТД опосередковано та поряд із такою діяльністю реалізують повноваження загальної компетенції щодо інших сфер функціонування держави. Особливої уваги заслуговує той факт, що саме загальні суб'єкти контролю виконують головну роль щодо належного функціонування сфери МТД з таких підстав.

Президент України є гарантом державного суверенітету і цілісності України, гарантом додержання законів України, прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина, реалізує керівництво за фінансовою діяльністю. Загалом повноваження у сфері фінансової діяльності Президент України реалізує через ухвалення указів, які врегульовують сферу МТД. Так, указами та розпорядженнями Президента України набирають чи втрачають чинності відповідні законодавчі акти. Наприклад, основоположною для сфери забезпечення ефективності залучення та використання МТД є Паризька декларація, до якої саме указом Президента України від 19 квітня 2007 року № 325/2007 було приєднано і нашу державу; першим в історії незалежної України проектом спеціального нормативного акта, що врегульовував сферу МТД, був саме проект указу Президента України «Про міжнародну технічну допомогу» від 1 червня 1999 р. № 596/99, який так і не набув чинності; саме указом Президента України затверджені були основоположні програми соціально-економічного розвитку України, зокрема й розвитку сфери МТД – Програма економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава», затверджена указом Президента України від 12 березня 2012 року № 187/2012; Розпорядження Президента України затверджувало створення окремих органів або робочих груп у досліджуваній сфері, зокрема розпорядженням від 5 липня 2005 року № 1108/2005-рп затверджено створення Тимчасової робочої групи з питань стратегічного планування та координації залучення міжнародної технічної допомоги.

Верховна Рада України відповідно до положень Конституції України здійснює в Україні державний фінансовий контроль через затвердження Державного бюджету України, контролю за його виконанням і звітування щодо його виконання, контролю за діяльністю КМУ; затверджує рішення щодо співпраці з іноземними державами та міжнародними організаціями в питанні залучення зовнішньої допомоги, отримання позик, контролю за їхнім використанням тощо. Конкретизацію повноважень Верховної Ради України щодо дотримання бюджетного законодавства визначено й Бюджетним Кодексом України [408].

На Кабінет Міністрів України як вищий орган виконавчої гілки влади в Україні покладено найбільший спектр повноважень і завдань у сфері МТД. Адже саме КМУ реалізує контроль за фінансовими ресурсами в аспекті практичної реалізації фінансової державної політики, розробляє загальнодержавні концептуальні та стратегічні програми розвитку сфери залучення та використання МТД в Україні, серед яких можна визначити такі: Стратегічні напрямки міжнародної технічної допомоги Україні на 1995–1997 роки, затверджені постановою КМУ від 14 червня 1995 року № 424; Стратегія залучення міжнародної технічної допомоги на 2004–2007 роки, затверджена постановою КМУ від 14 січня 2004 року № 15; Стратегічні напрямки та завдання щодо залучення міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009–2012 роки, ухвалені розпорядження КМУ від 3 вересня 2009 року № 1156-р; Концепція планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями, схвалена розпорядженням КМУ від 20 жовтня 2011 року № 1075-р; Стратегія залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки, схвалена розпорядженням КМУ від 11 вересня 2013 року № 697-р.

Водночас реалізація контролю у сфері МТД є найбільш повною та узгодженою через реалізацію і координацію своїх завдань та повноважень саме спеціальних суб'єктів. Аналізуючи сферу МТД та положення чинного законодавства України, що врегульовує цю сферу, вважаємо, що до таких суб'єктів потрібно віднести Рахункову палату, Міністерство фінансів України, Секретаріат КМУ та Державну аудиторську службу України.

В Україні саме Рахункова палата за своїм правовим статусом є вищим органом державного фінансового контролю, який утворюється, підпорядковується та повністю підзвітний саме Верховній Раді України. Статтею 4 Закону України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-VIII закріплено, що Рахункова палата здійснює державний зовнішній фінансовий контроль (аудит) через здійснення фінансового аудиту, аудиту ефективності, експертизи, аналізу тощо [306]. І цим спеціальним законодавчим актом, і Конституцією України закріплено, що Рахункова палата здійснює контроль за надходженням коштів до Державного бюджету України та їхнім подальшим використанням. Аналізуючи адміністративно-правовий статус Рахункової палати, закріплений Законом України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-VIII, а також звітуванням Рахункової палати щодо фактичного виконання покладених на неї завдань і функцій, звертаємо увагу, що цей орган провадить перевірку використання фінансових ресурсів у межах діяльності таких державних органів і установ, як Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Президент України, Верховний Суд, Конституційний Суд України, Вища рада правосуддя, Офіс Генерального прокурора України тощо [306].

Сфера МТД в Україні була піддана ґрунтовній перевірці Рахунковою палатою ще у 2017, за фактом якої було підготовлено Звіт про результати аналізу ефективності використання органами державного управління міжнародної технічної допомоги, затверджений рішенням Рахункової палати від 19.12.2017 № 26-8. Звіт містить низку пропозицій і рекомендації в аспекті удосконалення системи залучення, використання та моніторингу МТД в

Україні, спрямованих до Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, тогочасного Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [310]. Однак, зважаючи на законодавчо закріплений рекомендаційний характер висновків контролю Рахункової палати, удосконалення роботи сфери МТД в Україні реалізовано не було, а тому ефективності використання ресурсів МТД досягнуто не було.

На постійній основі Рахункова палата перевіряє ефективність реалізації тих чи інших проєктів / програм, профінансованих іноземними країнами або міжнародними організаціями. Наприклад, лише у 2023 році було проведено низку заходів фінансового аудиту щодо: проєкту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України», що підтримується позикою Міжнародного банку реконструкції та розвитку (звіт затверджено рішенням Рахункової палати від 21.12.2023 № 31-4) [409]; проєкту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів», що підтримується позикою Міжнародного банку реконструкції та розвитку (звіт затверджено рішенням Рахункової палати від 05.12.2023 № 29-1) [410]; проєкту «Екстрене реагування на COVID-19 та вакцинація в Україні», що підтримується позикою Міжнародного банку реконструкції та розвитку (звіт затверджено рішенням Рахункової палати від 22.08.2023 № 17-4) [411]; проєкту «Додаткове фінансування Проєкту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей», що підтримується позикою Міжнародного банку реконструкції та розвитку (звіт затверджено Рахунковою палатою від 11.07.2023 № 14-5) [412]; гранту Цільового фонду багатьох донорів із співфінансування Програми Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення для України (звіт затверджено рішенням Рахункової палати від 11.07.2023) [413].

Усі висновки Рахункової палати за фактом проведення перевірок вищевказаних проєктів мають рекомендаційний характер, а зауваження враховують відповідні державні органи, бенефіціари, реципієнти та виконавці в роботі лише за суб'єктивним бажанням. А тому ефективність реалізації

фінансового аудиту Рахункової палати є низькою, зважаючи на відсутність наслідків за фактом виявлення порушень.

Відповідно до Положення про Міністерство фінансів України, затвердженого постановою КМУ від 20.08.2014 № 375, Мінфін є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовує і координує КМУ [414]. Мінфін є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову, бюджетну та боргову політику, забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері контролю за дотриманням бюджетного законодавства, державного фінансового контролю, державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського обслуговування бюджетних коштів, коштів клієнтів відповідно до законодавства, запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, забезпечує формування та реалізацію єдиної державної податкової, митної політики, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового та митного законодавства [414; 415, с. 34; 416, с. 112].

Серед завдань, які покладаються на Мінфін, визначено «...здійснює ініціювання, підготовку та впровадження проектів (програм) міжнародної технічної допомоги у сфері управління державними фінансами» (підпункт 68 пункту 4 Положення про Міністерство фінансів України) [414].

Крім цього, Мінфін України відповідно до покладених на нього завдань також виконує більш загальні завдання, наприклад, узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до його компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України, Кабінету Міністрів України та в установленому порядку вносить їх на розгляд Кабінету Міністрів України. У межах своїх повноважень Мінфін України організовує виконання актів законодавства та здійснює систематичний контроль за їхньою реалізацією.

Особливе місце в механізмі контролю за МТД посідає Секретаріат КМУ, який відповідно до Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України, затвердженого постановою КМУ від 12.08.2009 № 850, має такі завдання у сфері МТД: «28) здійснює заходи щодо підготовки та реалізації проєктів міжнародної допомоги. Реципієнтом яких є Секретаріат»; «39-1) забезпечує координацію, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, що надається Україні на підставі міжнародних договорів» [257]. Профільним підзаконним актом – Порядком № 153 закріплено, що на Секретаріат КМУ покладені завдання щодо проведення поточного та кінцевого моніторингу проєктів / програм МТД. Секретаріат КМУ разом із реципієнтом та/або бенефіціаром вивчає фактичний стан реалізації проєктів / програм МТД [75].

Тобто станом на сьогодні на Секретаріат КМУ покладено основні зобов'язання та повноваження щодо організації та проведення моніторингу проєктів / програм МТД. Проте звертаємо увагу, що моніторинг у цій сфері реалізується через спостереження за станом використання МТД, аналіз звітування виконавців і реципієнтів та не є контролем у чистому вигляді.

Фактичну реалізацію державної політики у сфері державного фінансового контролю покладено на такий центральний орган виконавчої влади, діяльність якого координує і спрямовує КМУ через Мінфін України як Державна аудиторська служба України. Цей правовий статус визначено Положенням про Державну аудиторську службу України, затвердженим постановою КМУ від 03.02.2016 № 43 [417]. Аналогічний статус окреслено і Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-XII [418]. Відповідно до Положення № 43 основними завданнями Державної аудиторської служби України є реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю; здійснення державного фінансового контролю, спрямованого на оцінювання ефективного, законного, цільового, результативного використання та збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та

інших активів, досягнення економії бюджетних коштів. Контрольні повноваження цього центрального органу виконавчої влади реалізуються щодо таких основних напрямів: цільове, ефективне використання і збереження державних фінансових ресурсів; досягнення економії бюджетних коштів і результативності в їхньому розпорядженні; цільове використання та своєчасність повернення кредитів і позик, отриманих під державні гарантії; дотримання законодавства з усіх питань, пов'язаних із державними фінансовими ресурсами; усунення недоліків і порушень; реалізація інвестиційних проєктів [418].

Підсумовуючи, зауважимо, що і загальні, і спеціальні суб'єкти механізму контролю за МТД в Україні точково реалізують контрольні повноваження щодо сфери залучення й використання МТД. Проте ця ситуація створює передумови до формування неузгодженості дій усіх суб'єктів такого механізму. Водночас наявні непоодинокі випадки, коли ці ж самі суб'єкти контролю допускають неналежну реалізацію свого адміністративно-правового статусу у сфері МТД, наприклад, КМУ із 2017 р. не затверджує стратегічного плану і напрямів розвитку сфери залучення та використання МТД в Україні, не затверджує концепції розвитку цієї сфери, на що неодноразово звертає увагу під час своїх перевірок Рахункова палата. Натомість Рахункова палата, належно виконуючи свої контрольні функції, не має жодних важелів впливу на органи державної влади, органи місцевого самоврядування, і всі зауваження мають виключно рекомендаційний характер. Секретаріат КМУ реалізує моніторинг проєктів / програм МТД, який за своєю суттю є абсолютно неефективним, а нераціональне використання МТД відбувається й до сьогодні. Крім цього, аналізуючи законодавче підґрунтя функціонування суб'єктів механізму контролю за МТД, звертаємо увагу, що всі вони мають досить широкий спектр повноважень і контрольних функцій у багатьох сферах економічного розвитку держави, але формується враження, що саме сферу залучення та використання МТД «обійшли стороною», адже законодавчо не побудовано такого механізму. Констатуємо, що більшою мірою законотворець

в Україні відмовився від ідеї належної реалізації контролю за МТД, покладаючи всі повноваження виключно на механізм моніторингу, який за роки використання продемонстрував свою абсолютну недієвість.

Підтримуємо позицію В. М. Прасюка, який у своїй дисертації «Адміністративно-правове регулювання державного фінансового контролю в Україні» доходить висновку, що саме об'єкт і предмет механізму контролю є визначальними щодо змісту всього механізму фінансового контролю. Науковець зауважує, що хоча питання функціонування державного фінансового контролю у вітчизняній науці досить добре розроблено, однак категорії «предмет механізму контролю» та «об'єкт механізму контролю» саме у сфері фінансово-контрольних відносин не мають узгодженого тлумачення [396, с. 397].

Аналізуючи наукові доробки вітчизняних науковців щодо змісту предмета державного фінансового контролю, то в тій чи іншій формі, зауважимо, що сутність зводиться до визначених чинним законодавством фінансових ресурсів, які підлягають контролю з питань їхнього формування, використання, володіння, відчуження [419 – 429].

А об'єкт, зі свого боку, є сукупністю правовідносин, які виникають у відповідній фінансовій сфері, де учасники цих відносин реалізують свою діяльність. Аналогічну позицію відображено й у законодавстві України. Так, Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-ХІІ [418] визначено предмет державного фінансового контролю: цільове та ефективне використання коштів державного й місцевих бюджетів; цільове використання і своєчасне повернення кредитів (позик), одержаних під державні (місцеві) гарантії; достовірність визначення потреби в бюджетних коштах під час складання планових бюджетних показників; відповідність узятих бюджетних зобов'язань розпорядниками бюджетних коштів відповідним бюджетним асигнуванням, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі); ведення бухгалтерського обліку, а

також складання фінансової і бюджетної звітності, паспортів бюджетних програм і звітів про їхнє виконання (у разі застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі), кошторисів та інших документів, що застосовують у процесі виконання бюджету; стан внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту в розпорядників бюджетних коштів; грошові та бухгалтерські документи, звіти, кошториси й інші документи, що підтверджують надходження та витрачання коштів і матеріальних цінностей, документи щодо проведення закупівель, фактична наявність товарно-матеріальних цінностей (коштів, цінних паперів, сировини, матеріалів, готової продукції, устаткування тощо); склади, сховища, виробничі та інші приміщення, що належать підприємствам, установам та організаціям, що контролюються [418].

Якщо ж ідеться про досліджувану нами сферу залучення та використання МТД в Україні, то предметом контролю як елементу механізму контролю за МТД є ресурси МТД, які можуть надаватися у вигляді фінансових ресурсів в іноземній або національній валюті України; майна, перелік якого визначається проектами / програмами МТД; робіт і послуг; прав інтелектуальної власності, зокрема авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, технології, ноу-хау тощо; грантових угод на навчання, стипендій і підвищення кваліфікацій в Україні та за її межами через фінансування витрат на навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів; інші ресурси, не заборонені законодавством України.

Натомість говорити про таке ж саме чітке визначення змісту категорії «об'єкт державного фінансового контролю» порівняно зі змістом категорії «предмет державного фінансового контролю» відповідно до приписів законодавства України неможливо. Адже профільним Законом України у сфері державного фінансового контролю № 2939-ХІІ [418] чітко не визначено категорію «об'єкт державного фінансового контролю». Проте заслуговують на увагу умовиводи В. М. Прасюка, який стверджує, що в розумінні статті 2 Закону України «Про основні засади здійснення державного фінансового

контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-ХІІ [418] можна віднести: використання і збереження державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів; правильність визначення потреби в бюджетних коштах і взятті зобов'язань, ефективне використання коштів і майна; стан і достовірність бухгалтерського обліку та фінансової звітності в міністерствах та інших органах виконавчої влади, державних фондах, фондах загальнообов'язкового державного соціального страхування, бюджетних установах і суб'єктах господарювання державного сектору економіки, а також на підприємствах, в установах та організаціях, які отримують (отримували в періоді, який перевіряється) кошти з бюджетів усіх рівнів, державних фондів і фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування або використовують (використовували в періоді, який перевіряється) державне чи комунальне майно, дотримання бюджетного законодавства, дотримання законодавства про закупівлі [396, с. 173].

Порядком проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами, затвердженим постановою КМУ від 20.04.2006 № 550, визначено дефініцію «об'єкт контролю», під якою йдеться про підконтрольну установу та її відокремлені підрозділи, що не мають статусу юридичної особи, а також суб'єкт господарювання незалежно від форми власності, який не віднесено Законом України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» до підконтрольних установ та у якого здійснюється державний фінансовий контроль на підставі судового рішення, ухваленого у кримінальному провадженні [396, с. 175].

Звертаємо увагу, що хоча законодавець частково окреслює сутність об'єкта державного фінансового контролю, однак усі трактування є неузгодженими та абсолютно з різних боків характеризують категорію «об'єкт контролю». Тому для уникнення плутанини в трактуванні об'єкта контролю за МТД вважаємо найбільш доречним скористатися надбанням юридичної науки, де в межах наукового дослідження ототожнено об'єкт контролю із

сукупністю суспільних відносин, які виникають у процесі реалізації контрольної діяльності. А отже, об'єкт контролю як елемент механізму контролю за МТД – суспільні відносини, які виникають у процесі залучення та використання МТД в Україні, тобто діяльність бенефіціарів, реципієнтів, виконавців щодо залучення та використання МТД [419 – 430].

Конкретизацією характерних особливостей процедури контролю є принципи державного фінансового контролю, які слугують чітким виразом конкретних дій і ґрунтуються на відповідних закономірностях. Н. А. Лиско [431, с. 42], І. К. Дрозд, В. О. Шевчук [432, с. 121] стверджують, що принципи мають відповідати чітко визначеним вимогам, а саме визначеності, об'єктивності, конкретності, стійкості, узгодженості, взаємозв'язку з іншими принципами тощо.

Юридична наука висловлює позицію щодо існування значної кількості принципів контрольної діяльності, які для більш ґрунтовного аналізу й дослідження групуються за сферами або напрямками впливу. Наприклад, В. Ф. Максимова указує на можливість існування загальносистемних принципів організації і здійснення державного фінансового контролю, загальних принципів та етичних принципів [419, с. 75]. Л. В. Гуцаленко, В. А. Дерій, М. М. Коцупатрій зазначають про можливість групування принципів організації державного фінансового контролю та принципів здійснення державного фінансового контролю [429, с. 127]. Л. А. Савченко доходить висновку, що загалом принципи фінансового контролю є принципами організації такого контролю та принципами діяльності суб'єктів фінансового контролю, серед яких виділяє принципи законності, планування, публічності, об'єктивності, незалежності, оперативності, компетентності, системності [433, с. 95]. Натомість Н. В. Синюгіна стверджує, що групування принципів є недоречним, адже їх не настільки велика кількість, що потребує такого підходу до дослідження, тому виокремлює лише такі принципи: законність, систематичність, незалежність, системність, публічність, об'єктивність [434, с. 106]. Зі свого боку, С. В. Бардаш виокремлює 50 принципів державного

фінансового контролю, які розподілено на дві групи: методичні та теоретичні. Дослідник стверджує, що система державного фінансового контролю побудована надзвичайно складно, а адміністративно-правовий статус суб'єктів контролю є надзвичайно широким. Тому говорити про обмежену кількість принципів контролю просто неможливо [435, с. 4].

Особливої складності набуває питання визначення принципів державного фінансового контролю з огляду на відсутність чіткого законодавчого їхнього закріплення, зокрема в Законі України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні». Вважаємо, що ця обставина негативно відображається на ефективному врегулюванні функціонування сфери державного фінансового контролю в Україні, адже цей законодавчий акт є єдиним спеціальним законом у сфері організації і здійснення державного фінансового контролю в Україні. Тому з метою об'єктивного дослідження вважаємо за необхідне проаналізувати Лімську декларацію керівних принципів контролю Міжнародної організації вищих контрольних органів [436], де в змісті самої декларації відсутня пряма вказівка на перелік принципів, але зі змісту документа можна зробити висновок, що принципами контролю відповідно до Лімської декларації є такі: законність, незалежність, об'єктивність, відкритість роботи державних органів, публічність, системність, плановість, ефективність, економічність, достовірність, узгодженість, збалансованість, сталість, превентивність контрольних дій, компетентність, дотримання професійної етики, відповідальність [436].

Зважаючи на положення Лімської декларації, стан законодавчого врегулювання цього питання в Україні та абсолютну неузгодженість наукових розробок, які діаметрально протилежно описують зміст принципів державного фінансового контролю, вважаємо, що найбільш доречним у межах обґрунтування механізму контролю за МТД взяти за основу положення Лімської декларації керівних принципів контролю Міжнародної організації вищих контрольних органів. Саме цей перелік принципів за своїм змістом

відповідає особливостям функціонування сфери МТД, є узгодженим і закріпленим декларативним актом, ратифікованим Україною.

Аналізуючи такий елемент механізму контролю за МТД, як правове регулювання зауважимо, що законодавчим підґрунтям функціонування державного фінансового контролю є законодавчі акти різної юридичної сили. Зокрема Конституцією України визначено базис державного фінансового контролю та правовий статус державних фінансів; участь КМУ та ВРУ в процесі реалізації державного фінансового контролю; закріплено контрольні функції Президента України; визначено правовий статус органів місцевого самоврядування та державних адміністрацій; окреслено адміністративно-правовий статус Рахункової палати [408].

Кодифіковані акти в Україні посідають високу сходинку в системі юридичної сили та значення актів для врегулювання тих чи інших суспільних відносин, зокрема Бюджетний кодекс України [437], Податковий кодекс України [438], Митний кодекс України [439], Кримінальний кодекс України [337], Кодекс України про адміністративні правопорушення [440] тощо. Однак сферу МТД в Україні не врегульовано жодним вітчизняним кодифікованим актом. Крім того, відсутнє врегулювання процедури проведення моніторингу або реалізації контрольних функцій тих чи інших державних органів. Зауважимо, що спеціальним законодавчим документом в Україні, на підставі якого врегульовується сфера державного фінансового контролю, визначено правові та організаційні засади цього процесу, є Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-ХІІ [418]. Проте вважаємо, що він не повною мірою забезпечує врегулювання реалізації контрольних повноважень відповідальними державними органами. Структурно з 1993 р. було внесено колосальну кількість змін до його змісту, однак констатуємо поверхнєве врегулювання процедури державного фінансового контролю в Україні. Крім того, неможливо стверджувати, що цей нормативно-правовий акт урегулює сферу МТД. Фактично зміст закону повністю відповідає його назві, адже

визначено лише основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні. На сьогодні є низка розроблених законопроектів на зміну Закону 1993 року: 1) проект Закону України «Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю» від 14.09.2018 № 9086, метою ухвалення якого є «...побудова сучасного та ефективного законодавства у сфері державного фінансового контролю...» [441]; 2) проект Закону України «Про державний фінансовий контроль» від 08.02.2008 № 2020, метою ухвалення якого є «...правове забезпечення проведення єдиної державної політики у сфері державного фінансового контролю» [442]; 3) проект Закону України «Про систему державного фінансового контролю в Україні» від 03.06.2002 № 1131, метою ухвалення якого є «...визначення єдиних правових та організаційних засад здійснення державного фінансового контролю в Україні, систему органів державного фінансового контролю і механізм їх взаємодії» [443] тощо. Водночас жоден законопроект не набув статусу закону, а в змісті відсутні положення, які б окреслили механізм контролю за МТД або адміністративно-правовий статус державних органів, уповноважених на реалізацію контрольних повноважень у цій сфері. Варто зауважити, що в законодавстві є низка інших законів, які частково стосуються контролю у сфері МТД, більшість із них проаналізовано попередньо, зокрема Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 27.02.2014 № 794-VII [444]; Закон України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-VIII [306]; Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 № 586-XIV [445]; Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 № 280/97-ВР [446]; Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015 № 922-VIII [157]; Закон України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII [260] тощо.

Водночас функціонування та реалізація спеціальних законів у сфері контролю за МТД в Україні відбувається на основі такого кластера, як підзаконні акти. Ці акти традиційно мають організаційно-розпорядчий характер і видаються в межах компетенції тих чи інших державних органів та

забезпечують реалізацію актів вищої юридичної сили. Як слушно зауважує В. М. Прасюк, підзаконні акти ухвалюють у межах компетенції відповідного міністерства або іншого центрального органу виконавчої влади та врегульовують відносини, які складаються всередині відповідного державного органу (податкові, митні, бюджетні тощо). Зазвичай до таких актів належать регламенти, рекомендації, накази, порядки, розпорядження, інструкції та інші різновиди документів. Основним підзаконним актом, який урегулює сферу залучення, використання та моніторингу МТД в Україні та реалізацію контрольних повноважень державних органів, є Порядок № 153 [396, с. 113].

Для локального рівня правового регулювання реалізації державного фінансового контролю характерним є використання актів органів місцевого самоврядування та актів місцевих державних адміністрацій, до яких потрібно віднести плани розвитку територіальних громад або відповідних місцевостей, стратегічні напрями залучення МТД на рівні територіальних громад, прогнози місцевих бюджетів, накази, розпорядження, доручення, постанови, затверджені місцевими радами та територіальними органами державного фінансового контролю тощо.

Найнижчу сходинку в ієрархії законодавчих актів у сфері реалізації механізму контролю за МТД становлять індивідуальні акти, які врегульовують діяльність конкретних посадових осіб у процесі здійснення ними контрольних повноважень. До них можна віднести звіти Рахункової палати за фактом проведення контрольних заходів, публічні звіти про діяльність Державної аудиторської служби України, щорічні звіти про діяльність Бюро економічної безпеки України, плани проведення заходів державного фінансового контролю Державною аудиторською службою України тощо.

Зважаючи на вищевикладене, можливим видається систематизувати цей елемент механізму контролю за МТД та відобразити його у вигляді узгодженої сукупності кластерів з урахування юридичної сили законодавчих актів:

- 1) Конституція України;
- 2) закони України (кодифіковані та спеціальні);
- 3) підзаконні акти (постанови й розпорядження Кабінету Міністрів України,

Верховної Ради України, укази Президента України); 4) підзаконні акти, що регулюють контрольну діяльність відповідних органів центральної виконавчої влади; 5) акти локального значення; 6) акти індивідуальної дії.

Останнім елементом механізму контролю за МТД в Україні потрібно визначити види контролю. Аналіз ґрунтовного наукового підходу до визначення видів і критеріїв до класифікації таких видів державного фінансового контролю дає можливість взяти за основу окремі напрацювання юридичної науки та відобразити їх через призму функціонування механізму контролю за МТД в Україні [404; 405; 447; 448; 449; 450; 451].

Найбільш узагальненим критерієм до визначення різновидів контролю є критерій «залежно від організації здійснення контролю» та виокремлення зовнішнього та внутрішнього контролю. Ефективність зовнішнього контролю повною мірою залежить від незалежності державного органу, який ззовні реалізує свої контрольні функції за відповідними процедурами. Крім фактичної незалежності такого органу, важливою умовою є наявність відповідного адміністративно-правового статусу, що фактично уповноважує державний орган на таку діяльність, а закріплені важелі впливу дозволяють отримати реальний позитивний ефект від контролю. Яскравим прикладом незгодженості всіх елементів зовнішнього контролю є контрольна діяльність Рахункової палати, коли державний орган вправі провадити фінансовий аудит і аудит ефективності, має механізми його реалізації, однак усі його зауваження щодо виявлених правопорушень мають рекомендаційний характер і в майбутньому не виконуються. Зі свого боку, внутрішній контроль реалізується в межах однієї системи і реалізується суб'єктами однієї структури, коли, наприклад, центральний орган контролює діяльність територіальних управлінь щодо реалізації ними своїх повноважень. Внутрішній контроль є елементом системи управління та провадиться на розсуд самого органу.

Залежно від часу провадження контролю виокремлюють: 1) попередній контроль; 2) поточний контроль; 3) наступний контроль. О. Д. Василик, К. В. Павлюк [449, с. 326] зазначають, що саме попередній контроль має

найбільшу ефективність, адже повністю спрямований на запобігання виникненню недоліків функціонування сфери та майбутнім правопорушенням. Попередній контроль реалізується на стадії залучення МТД та реалізується через перевірку реципієнтів, виконавців, перевірку відповідності залучення МТД до стратегічних напрямів такого залучення, попереднє оцінювання ефективності реалізації проєкту / програми МТД. Суб'єкти, які уповноважені реалізувати попередній контроль у сфері МТД, – Секретаріат КМУ та бенефіціари (центральний орган виконавчої влади, обласна державна адміністрація, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, Київська, Севастопольська міські державні адміністрації виконавчий орган місцевого самоврядування, Офіс Президента України, Апарат та комітети Верховної Ради України, Національний банк України, Верховний Суд, Національне антикорупційне бюро України, Рахункова палата тощо).

Поточний контроль є оперативним контролем і частиною оперативного управління та управління фінансово-господарської діяльності. Поточний контроль допомагає виявити недоліки в реалізації відповідної діяльності та виявити порушення такої діяльності. У сфері МТД поточний контроль реалізується на етапі використання МТД та є повсякденним. На сьогодні поточний контроль у досліджуваній сфері реалізується через моніторинг, який передбачає поточне та завершальне звітування щодо використання МТД. Саме під час реалізації цього виду контролю за МТД досліджується питання фактичної реалізації проєктів / програм МТД використання МТД та ефективність її використання. Суб'єктами такого поточного контролю є Рахункова палата, Секретаріат КМУ, Державна аудиторська служба, Бюро економічної безпеки України та інші державні органи.

Наступний контроль реалізується на етапі завершення проєкту / програми МТД та щодо минулих звітних періодів за допомогою дослідження фінансових показників, аналізу та обліку звітів, нормативної документації тощо. О. Д. Василик та К. В. Павлюк [449, с. 330] слушно зауважують, що саме подальший контроль виявляє недоліки, які не виявлені та/або не зафіксовані

поточним і попереднім контролем. Яскравим прикладом такого контролю була реалізована сукупність заходів Рахункової палати у 2017 щодо аналізу ефективності використання органами державного управління МТД в період 2015–2017 рр., а також у період 2011–2015 рр.

За суб'єктом здійснення контролю можливим є виділення двох видів: 1) державний; 2) громадський. Державний контроль у сфері МТД – це базовий контроль, адже повністю реалізується системою органів державної влади, які тією чи іншою мірою мають узгоджену кількість інструментів для реалізації своїх контрольних повноважень. Натомість громадський контроль для сфери МТД на сьогодні майже неможливий на таких підставах. В Україні відсутні законодавчі акти, які врегульовують питання організації та реалізації громадського контролю в Україні. Однак у 2015 р. було розроблено проект Закону України «Про громадський контроль» від 13.05.2015 № 2737-1 [452], яким визначено зміст державної політики щодо реалізації прав фізичних і юридичних осіб, об'єднань у громадські формування на реалізацію громадського контролю за діяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. Громадський контроль описано як суспільну діяльність щодо здійснення нагляду за відповідністю діяльності системи державних органів законодавству України. Заходами громадського контролю є такі: 1) громадська експертиза (реалізується через співпрацю з відповідним державним органом у формі надання письмових відповідей, пояснень, матеріалів, документів, що стосуються предмета контролю); 2) моніторингові й аналітичні дослідження діяльності органів громадського контролю (через накопичення матеріалу та аналіз результатів поточної діяльності, вивчення загальновідомих фактів і вивчення звернень юридичних чи фізичних осіб); 3) перевірка (через виявлення порушення конституційних прав, свобод людини і громадянина) [452].

Фактично фізичні та юридичні особи в межах реалізації Закону України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 № 393/96-ВР [453] вправі звернутися

до відповідних державних органів щодо питання залучення, використання та моніторингу МТД в Україні. Однак в Україні ніяк не узгоджено повноту надання відповідей на такі звернення та повноту інформації, відображеної у відповідях. Попередньо проведений нами аналіз у межах цього дослідження довів, що бенефіціари, реципієнти та виконавці неналежно реалізують свої зобов'язання щодо публічного розміщення інформації про реалізацію проєктів / програм МТД на офіційних вебресурсах. Це унеможлиблює вільне проведення аналізу і моніторингу в межах реалізації громадського контролю за сферою залучення, використання та моніторингу МТД в Україні.

За методом здійснення контролю за МТД доцільно виділити: 1) аудит; 2) ревізію; 3) інспектування. І аудит, і ревізія, і інспектування є методами контрольної діяльності, яку реалізують відповідні державні органи. Досить слушними видаються висновки А. В. Хмелькова [454, с. 138] щодо співвідношення різних видів контролю між собою. Так, науковець доводить, що аудит як метод контролювальної діяльності відповідає попередньому контролю, адже реалізація заходів аудиту відбувається щодо дій, які мають відбутися в майбутньому (у досліджуваній сфері аудит використовується на етапі залучення МТД та укладення контрактів щодо реалізації проєктів / програм МТД); ревізія відповідає такій формі контролю, як подальший контроль і є найвищим рівнем контролю щодо дій і обставин, які вже відбулися (відбувається на етапі завершення проєктів / програм МТД); інспектування – поточний контроль, тобто є методом контролю щодо дій, які відбуваються в момент контролю і реалізуються щодо процедури використання МТД та реалізації проєктів / програм МТД.

Аудит, ревізія та інспектування є фундаментом реалізації державного фінансового контролю в Україні та чітко регламентуються чинним законодавством, зокрема Законом України «Про основні зсади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 [418]. У сфері МТД проведення аудиту покладено на Рахункову палату на підставі Закону України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 [306]. Державна аудиторська

служба України як центральний орган виконавчої влади в Україні, який реалізує державну політику у сфері державного фінансового аудиту, уповноважена провадити не лише заходи аудиту, а й проводити ревізії та інспектування (відповідно до Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами, затвердженого постановою КМУ від 20.04.2006 [455]). Проте на сьогодні законодавчо сферу МТД чітко не визначено як предмет відання цієї служби.

Узагальнюючи вищевикладене, зауважимо, що всі вищевизначені та обґрунтовані елементи механізму контролю за МТД в Україні формують злагоджену систему, яка систематизує порядок реалізації контролю за МТД. Реалізація кожного елементу окремо та ефективне функціонування їх у сукупності дозволяють забезпечити ефективність використання МТД в Україні, виявляти правопорушення в цій сфері, усувати недоліки залучення та використання МТД та бути превентивним механізмом.

Однак, розуміючи специфіку сфери МТД, вважаємо за неможливе абсолютне усунення прогалин і правопорушень у цій сфері. Тому належним елементом механізму контролю за МТД в Україні має стати робота відповідних державних органів щодо виявлення правопорушення, відновлення порушених прав, усунення негативних наслідків. Аналізуючи основні правопорушення у сфері МТД та адміністративно-правовий статус державних органів, які уповноважені на діяльність такого характеру, вважаємо за можливе визначити такі органи: 1) Бюро економічної безпеки України; 2) Національне агентство з питань запобігання корупції; 3) Державна служба фінансового моніторингу України [456–460].

Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» від 28.01.2021 № 1150-IX до предмета відання цього центрального органу виконавчої влади відніс сферу МТД: «основним завданням Бюро економічної безпеки України є: ... 7) виявляти та розслідувати правопорушення, пов'язані з отриманням та використанням міжнародної технічної допомоги» [311].

У процесі цього дослідження нами вже ґрунтовно та багатовекторно проаналізовано роботу БЕБ за напрямом залучення і використання МТД, досліджені звіти про роботу органу за 2022 та 2023 роки. Зауважимо, що законодавчо БЕБ має низку важелів та обґрунтований інструментарій щодо реалізації такої діяльності в системі залучення і використання МТД за допомогою контролю за цією системою та виявлення правопорушень. Однак основним завданням БЕБ є забезпечення економічної безпеки держави, виявлення зон ризиків у сфері економіки, їхнє оцінювання та оцінювання загрози економічній безпеці державі. Тобто завдання органу мають більш глобальний і масштабний характер, що формує неналежний обсяг уваги до сфери МТД. Крім цього, законодавчо вибудовано механізм роботи БЕБ у сфері МТД, однак відсутні потужності в межах фактичної діяльності. Тому, на нашу думку, вважаємо недоречним акцентування уваги на правовому статусі БЕБ щодо виявлення та розслідування правопорушень у сфері МТД. Вбачаємо за необхідне структурні зміни в роботі самого органу, формування окремого відділу або департаменту, відповідального за сферу МТД. Саме цей шлях дозволить більш ефективно забезпечити реалізацію механізму контролю за МТД в Україні [311].

Зважаючи на загальний рівень корупції в Україні та рівень корупції у сфері МТД, вважаємо за необхідне серед органів, уповноважених на виявлення правопорушень, поновлення порушених прав та усунення негативних наслідків, спричинених учиненням правопорушень у сфері МТД, визначити Національне антикорупційне бюро України. Відповідно до Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VII, саме НАБУ є центральним органом виконавчої влади зі спеціальним статусом, на який покладено попередження, виявлення, припинення, розслідування та розкриття корупційних та інших кримінальних правопорушень, віднесених до його підслідності, а також запобігання вчиненню нових [461]. Відповідно до пункту 2 частини 1 статті 1 Закону № 1698-VII завданням Національного бюро є протидія корупційним та іншим кримінальним правопорушенням, вчиненим

вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що становлять загрозу національній безпеці, а також вжиття інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [461]. Основні правопорушення, віднесені до підслідності НАБУ, є такими, що вчиняються або можуть бути вчинені у сфері МТД: 1) стаття 191 Кримінального кодексу України «Привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем» [337]; 2) стаття 209 Кримінального кодексу України «Легалізація (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» [337]; 3) стаття 210 Кримінального кодексу України «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» [337]; 4) стаття 354 Кримінального кодексу України «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації» [337]; 5) стаття 364 Кримінального кодексу України «Зловживання владою або службовим становищем» [337]; 6) стаття 369-2 Кримінального кодексу України «Зловживання впливом» [337].

Легалізація (відмивання) доходів, одержання злочинним шляхом, є однією з найбільш проблемних аспектів у системі залучення, використання МТД та фактичної реалізації проєктів / програм МТД. І хоча до підслідності НАБУ належить цей вид правопорушення, однак в Україні функціонує Державна служба фінансового моніторингу України як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовує та координує КМУ через Мінфін, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Положенням про Державну службу фінансового моніторингу України, затвердженим постановою КМУ від 29.07.2015 № 537, визначено адміністративно-правовий статус цього органу та цілу низку завдань і повноважень щодо означеної сфери [462]. Тому вважаємо найбільш логічним відповідальними органами за виявлення правопорушень із сфери МТД в аспекті легалізації доходів визначити НАБУ та Держфінмоніторинг.

Може сформуватися спірний тезис щодо підслідності цих органів, адже в жодному положенні Кримінального кодексу України МТД не є предметом правопорушення. Але саме в цьому ми і вбачаємо позитив, розуміючи, що для максимально ефективною та дієвою реалізації тієї чи іншої норми необхідним є чітке узгодження того чи іншого припису по всіх предметних законодавчих актах. В іншому разі на якомусь етапі виникає законодавча прогалина, і механізм автоматично не може функціонувати належно. Тому вважаємо, що МТД не має виокремлюватися в окремий вид правопорушення в межах, наприклад, Кримінального кодексу України або іншого нормативного акта. МТД має різні форми – фінансові ресурси, майно, послуги тощо, які варто розглядати як будь-які інші фінансові ресурси, майно, послуги в межах України, що узагальнено є предметами різних правопорушень, а виокремлення в окремий різновид лише сформує прогалини, нагромадить законодавство, породить нові суперечки та неузгодженості.

Зважаючи на особливості реалізації механізму контролю за МТД в Україні, вважаємо за доцільне відобразити науково обґрунтовану систему залучення, використання та контролю за МТД в Україні, а також визначити місце моніторингу в цій системі та окреслити особливості реалізації такої системи.

Насамперед звертаємо увагу на відсутність в Україні спеціального закону, який би врегулював правові засади функціонування системи залучення, використання та контролю за МТД. Тому вважаємо, що для підвищення ефективності реалізації МТД в Україні, для належної реалізації проєктів / програм МТД, для підвищення зацікавленості та довіри до України з боку міжнародних партнерів необхідним є ухвалення саме спеціального закону, який вибудує дієвий механізм управління системою. Проєкт такого закону нами розроблено і є додатком до дисертації. Звертаємо увагу, що проєкт Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за МТД в Україні» спрямований до відповідних держаних органів на

ознайомлення, про що є підтверджувальні документи, та отримав позитивні рецензії і відгуки.

Вважаємо, що створення відокремленого спеціального органу, який би функціонально відповідав за управління та організацію роботи в межах залучення та використання МТД, є найбільш доречним кроком для України. Адже й Міністерство економіки України, і Секретаріат КМУ демонструють свою абсолютну неефективність у цьому напрямку, зокрема з причин, що сфера МТД не є профільною сферою для цих органів. А кілька штатних осіб в Департаменті при Секретаріаті КМУ або Міністерстві економіки України не в змозі забезпечити ефективну роботу з мільйонними обсягами МТД. Таким спеціальним органом має стати Національне агентство з питань залучення МТД.

Національне агентство з питань залучення МТД повинно мати статус центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері МТД та на який покладено завдання щодо залучення, моніторингу виконання, проведення оцінювання результатів ефективності виконання проєктів / програм МТД. Його діяльність має спрямовувати та координувати КМУ через Міністерство економіки України, а бути відповідальним перед ВРУ, підконтрольним ВРУ та підзвітним КМУ. Повний адміністративно-правовий статус Національного агентства з питань залучення МТД описано в проєкті Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за МТД в Україні».

На сьогодні сфера МТД позбавлена будь-якого контролю. Однак, зважаючи на всі вищевикладені обґрунтування та докази, пропонуємо в межах функціонування системи МТД окремою складовою виокремити саме контроль за МТД в особі таких органів, як Бюро економічної безпеки України, Національне антикорупційне бюро України, Державна служба фінансового моніторингу України. Функціональні повноваження кожного з цих органів, а також реалізацію механізму контролю за МТД в Україні нами описано вище.

Вважаємо, що саме така побудова системи контролю буде найбільш дієвою та позитивно вплине на ефективність використання МТД.

Проблемним аспектом для системи МТД є моніторинг, зведений до спостереження за реалізацією проєктів / програм МТД та поточного / завершального звітування, яке не має жодного позитивного ефекту для системи. Однак прибрати цей етап з усієї системи МТД також є нелогічним кроком, адже фактично моніторинг виконує роль зв'язувальної ланки між бенефіціаром, реципієнтом, виконавцем проєктів / програм МТД, але не в змозі виконувати роль самостійного елемента контролю. Пропонуємо визначити місце моніторингу як частину етапу використання МТД у вигляді звіту з удосконаленням форми звіту моніторингу, яка б відобразила фактичне виконання проєкту / програми МТД та фактичне використання МТД.

Таким чином, поступова практична реалізація запропонованих вище адміністративно-правових засад функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за МТД дозволить не тільки створити ефективну систему їх освоєння в Україні, але й забезпечить зростання інвестиційної привабливості держави зважаючи на підвищення її іміджу як надійного реципієнта міжнародних фінансових ресурсів. Саме правова стійкість системи МТД, на наш погляд, сформує основу післявоєнного відновлення України, оскільки розвинуті країни вбачають це основною проблемою в процесах прозорі реалізації проєктів МТД.

Висновок до розділу 4

Надано авторське визначення критеріїв оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні, як законодавчо закріплених кількісних та якісних показників діяльності реципієнтів й виконавців проєктів МТД щодо реалізації ефективного підходу використання ресурсів МТД, з метою забезпечення контролю за проєктами МТД, попередження правопорушень в цій

сфері та виявлення головних проблемних питань, які перешкоджають отриманню очікуваних результатів.

Встановлено, що інформаційна база дослідження ефективності реалізації проєктів МТД в Україні повинна паралельно з оцінюванням результативності виконання проєктів включати й оцінювання намірів. Це дозволяє реципієнтам, після завершення виконання проєктів МТД, отримати повні й об'єктивні висновки щодо здатності повноцінно та своєчасно реалізувати заходи в межах цієї допомоги.

Доведено, що оцінювання намірів і результатів реалізації проєктів МТД повинно проводитись за допомогою двох груп показників: основні та факультативні критерії. Основні загальні критерії включають такі показники, як повнота та своєчасність реалізації проєктів МТД; подальша підтримка (зокрема фінансування) напряму, на який був орієнтований проєкт МТД; сприяння започаткування чи активізації конструктивних процесів відповідного спрямування (прямого чи опосередкованого) унаслідок реалізації проєктів МТД; стійкість проєкту МТД до змін різного характеру під час його реалізації; інтеграція результатів проєкту МТД в інші сфери суспільного життя певного регіону чи країни загалом. Факультативні загальні критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні об'єднують наступні показники: сприяння протидії державою й суб'єктами приватно-правових відносин відповідним загрозам і мінімізації ризиків сектору безпеки та оборони різного характеру й країн походження внаслідок реалізації проєкту МТД; посилення економічної стійкості та сприяння забезпечення поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проєкту МТД; повноцінна і своєчасна реалізація функцій держави та місцевого самоврядування за коштів отриманих фінансових і інших ресурсів та послуг у межах МТД; забезпечення за допомогою використання фінансових і інших ресурсів і послуг, отриманих у межах МТД, сприяння започаткуванню чи прискоренню виконання Україною відповідних зобов'язань, передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами; досягнення позитивних результатів соціального

характеру; поглиблення міжнародної чи міждержавної взаємодії в умовах перебігу глобалізаційних процесів і реалізації проєвропейського вектора розвитку української держави; посилення становища України з позиції формування сприятливого інвестиційного клімату останньої; посилення ролі громадянського суспільства із широкого спектра питань, розгляд і пропозиції щодо розв'язання яких матимуть позитивне значення для певної сфери державної діяльності й інших конструктивних заходів; зміни, зокрема вдосконалення інформаційного (та/або), технічного (та/або), наукового (та/або) кадрового забезпечення систем управління в органах державної влади та місцевого самоврядування.

Обґрунтовані концептуальні засади категорії контроль, як цілісної системи, що охоплює суб'єктно-об'єктну підсистему, сукупність принципів, інструменти та важелі, що цілісно взаємодіють з метою забезпечення правильності дій в означеній сфері та запобігання порушень законодавства, що її регламентує, виявлення правопорушень та покарання за їх учинення, сприяння ефективності використання релевантних інтервенцій для виконання поставлених завдань та оптимізації управлінських рішень задля досягнення визначеної мети.

Доведено, що в сучасних умовах розвитку сфери МТД окремі елементи його контролю знаходять своє відображення лише на етапі моніторингу проєктів, що реалізується через спостереження за станом використання МТД, аналізу проміжних та фінальних звітів виконавців та реципієнтів, і не є контролем у класичному розумінні, оскільки не передбачає виникнення наслідків за виявлені порушення чи неефективність використання коштів МТД. Визначено, що окремі органи державної влади (Міністерство фінансів України, Рахункова палата, Секретаріат Кабінету Міністрів України, Державна аудиторська служба України, Бюро економічної безпеки України) лише точково реалізують контрольні повноваження у сфері залучення і використання МТД, що призводить до низької якості контролю і неузгодженості їх роботи.

Обґрунтовано адаптацію класичних концептуальних засад системи фінансового контролю для забезпечення потреб ефективного контролю МТД в

Україні, що характеризується конгруентністю та взаємоузгодженістю таких складових як суб'єкти контролю (загальні та спеціальні органи контролю), предмет та об'єкт контролю, принципи реалізації контрольних заходів, узгодженість видів контролю за різними ознаками та їх закріпленість у нормативних документах відповідних рівнів нормативного забезпечення механізму контролю. Це дозволяє забезпечити реалізацію інституту покарання за вчинення правопорушень, ключовими суб'єктами якого запропоновано вважати Національне антикорупційне бюро, Бюро економічної безпеки України та Державна служба фінансового моніторингу.

Розроблені адміністративно-правові засади функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за МТД в Україні, основними елементами яких є: 1) нормативна основа – авторський Закон України «Про систему залучення, використання та контролю за МТД в Україні»; 2) інституційна база – вперше запропоновано спеціальний орган виконавчої гілки влади Національне агентство з питань залучення МТД; 3) надбудова – інтегральна система контролю за МТД.

Основні положення цього розділу опубліковано автором у роботах: [355, 365, 415, 416, 456, 457, 458, 459, 460]

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової задачі, що полягає в розробленні адміністративно-правових засад створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні.

За результатами проведеного дослідження зроблено такі висновки:

1. Проведено періодизацію процесу становлення та розвитку МТД на основі опису базових нормативно-правових засад формування кожного етапу, ідентифікації реперних точок переходу від одного етапу до іншого, визначення нормативної складової процесів залучення, використання та контролю в межах кожного досліджуваного етапу відповідно виокремлено чотири етапи еволюції МТД: 1) зародження (1945 р. – 1948 р.); 2) початковий розвиток (1949 р. – 1959 р.); 3) становлення (1960 р. – 1996 р.), 4) трансформація (1997 р. – теперішній час). Ідентифіковано нормативні особливості трансформації інституту МТД, визначені подальші вектори його розвитку, окреслені вразливі місця для донорів та реципієнтів.

2. МТД необхідно розглядати як вид допомоги, який надається на підставі укладеного договору/угоди, на безповоротній основі, на пільгових умовах донорами, в межах реалізації конкретного проєкту/програми, з урахуванням стратегічних напрямків розвитку реципієнта та стабілізації соціально-економічного розвитку, що дозволяє підкреслити наступне: 1) МТД виступає різновидом зовнішньої допомоги; 2) МТД надається на контрактній основі, який укладається для реалізації відповідного проєкту (програми); 3) МТД має безповоротний характер; 4) МТД надається на пільгових умовах, які передбачають звільнення від оподаткування або застосування спрощеного режиму оподаткування; 5) надання МТД відбувається з урахуванням стратегічних напрямків розвитку держави та направлене на забезпечення соціально-економічного розвитку в межах окреслених векторів такого розвитку.

3. Визначено п'ять фундаментальних кластерів становлення процесу залучення і використання МТД та з'ясовано сильні та слабкі сторони кожної групи: 1) базові (чинні), в межах яких основними перевагами визначено: розмежування ключових категорій, формування фундаменту підвищення ефективності, початкові стадії гармонізації законодавства, дорожня карта реалізації конкретної МТД. Недоліком є відсутність нормативно закріпленої процедури контролю за МТД; 2) основоформуючі (увійшли до Порядку № 153 та втратили чинність), позитивними аспектами є зародження системи звітування та процедури акредитації реципієнтів, а недоліком: фрагментарний характер розпочатого процесу створення реєстру проектів та системи звітування й акредитації; 3) проєктні (не набрали чинність), перевагами є закладення нормативно-правових основ процедури залучення і використання МТД, ідентифікація повноважень та зобов'язань бенефіціарів, а також визначення принципів надання МТД; 4) допоміжні (частково діючі), позитивним є намагання створити дієвий та високо репутаційний орган контролю за МТД, а негативним: відсутність чіткої формалізації функціоналу складу комісій та встановлення нетривалого терміну їх повноважень; 5) інституційні (втратили чинність), перевагами є ідея організація спеціального окремого органу, який би провадив єдину діяльність в сфері координація МТД, а недоліками: не прописаний адміністративно-правовий статус державного органу та не встановлений інструментарій необхідний для контролю за МТД.

4. На основі аналізу стратегічних напрямків розвитку МТД з часів незалежності України визначено п'ять концептуальних нормативно-правових документів, які визначали вектор розвитку сфери МТД протягом: 1995-1997 рр., 2004-2007 рр., 2009-2012 рр., 2011-2016 рр. та 2013-2016 рр., що дозволило довести необхідність розробки концепції щодо формування стратегічних векторів розвитку МТД, яка закріплювала б загальні підвалини повоєнного відновлення України не зважаючи на турбулентність влади та була б обов'язковою для виконання.

5. Обґрунтовано, що контракти/угоди з МТД, які укладаються на підставі рамкових угод з міжнародними партнерами, повинні в обов'язковому порядку: в преамбулі містити мету й ціль тієї чи іншої угоди, враховуючи актуальні соціально-економічні потреби країни-реципієнта й популяризувати демократичні цінності та засади верховенства права; в основній частині містити умови реалізації проєктів/програм МТД та узгоджені основні напрямки таких проєктів/програм; безпосередньо містити строкові умови, якими фіксуються часові межі виконання відповідного контракту/угоди між донором та реципієнтом, а також ґрунтуватись на принципах державності, координації взаємодії сторін договору, альтернативності й концепції.

6. За результатами дослідження міжнародних угод у сфері залучення та використання МТД укладених з країнами-донорами виокремлено цільовий кластер країн – бенчмарків (США, Німеччина, Канада, Норвегія, Швеція, Швейцарія, Велика Британія, Японія), співпраця з якими була максимально фінансово ефективна для України, та розроблено рекомендації щодо удосконалення механізму укладення контрактів, які покладені в основу взаємовідносин між беніфіціарами, реципієнтами та виконавцями проєктів МТД.

7. На основі аналізу процесу залучення вітчизняного державного апарату до реалізації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС в рамках проєктів МТД та іншого міжнародного співробітництва з ЄС, встановлено, що основними формами реалізації МТД є 1) обмін експертами; 2) організація і проведення семінарів; 3) надання інформації; 4) професійна підготовка, перепідготовка кадрів; 5) допомога у здійсненні належного перекладу законодавства ЄС; 6) субсидії.

8. Проаналізувавши найбільші за обсягом проєкти МТД, укладених за підтримки міжнародних організацій після 24 лютого 2022 року, встановлено, що подальший розвиток співпраці України з міжнародними організаціями в рамках реалізації фінансово ємних проєктів МТД повинен відбуватись за рахунок розробки національного нормативно-правового забезпечення, яке

нівелювало б корупційні, репутаційні та інвестиційні ризики, що виступають інгібіторами інтересів донорів.

9. Встановлено взаємозв'язки між індивідуальними/спільними проблеми процесів залучення й використання МТД, наслідками до яких призводить їх системне нехтування та векторами подолання дисбалансів, основними з яких є: законодавче закріплення чітких строків державної реєстрації проєктів МТД та наслідків невиконання цього припису; формування єдиної централізованої інформаційної платформи проєктів МТД; створення Національного агентства з питань залучення МТД; ухвалення спеціального закону, який закріпить правові засади залучення, використання та контролю за МТД; ідентифікація принципів реалізації МТД (прозорість, пріоритетність, партнерство, координація, результативність та своєчасність, юридична рівність та недискримінація, верховенство права, запобігання корупції).

10. Обґрунтовані методичні засади створення центрального органу виконавчої влади – Національного агентства з питань залучення МТД, який функціонально буде забезпечувати формування та реалізацію державної політики в сфері МТД та на який буде покладено завдання щодо залучення, моніторингу використання, проведення оцінки результатів виконання проєктів та їх ефективність, а також контролю за використанням МТД.

11. Встановлено, що формалізація системи моніторингу МТД в Україні тільки у вигляді поточних і заключних звітів призводить до існування наступних недоліків: 1) відсутній єдиний інформаційний ресурс обліку проєктів МТД (наразі частково відображаються на офіційних веб-сайтах органів виконавчої влади); 2) прості та неінформативні форми звітів поточного та заключного моніторингу (наявні звіти не містять інформації для прийняття управлінських рішення щодо кореляції запланованих результатів фактично отриманим); 3) відсутня формалізація механізму подальших дій у разі недосягнення результатів проєкту МТД; 4) відсутній чіткий механізм притягнення до юридичної відповідальності у разі виявлення порушень в процесі моніторингу. Зважаючи на це та економічну неефективність системи

моніторингу МТД обґрунтовано нераціональність виділення його в окремий елемент надзору, моніторинг повинен бути складовою процесу використання проєктів МТД.

12. Обґрунтовано деталізований перелік правопорушень, які можуть виникати в Україні в сфері МТД: порушення порядку реєстрації проєктів МТД, невідповідність етапів реалізації проєктів МТД напрямам державної соціально-економічної політики, порушення фінансової дисципліни, порушення умов контракту пов'язаного з подання бенефіціаром висновків про незадовільні результати впровадження проєкту, що дозволяє створити передумови швидкої реалізації нововведень за допомогою вже існуючої нормативно-правової бази, досягаючи при цьому підвищену ефективність заходів впливу.

13. Аналіз динаміки міжнародної допомоги, одержаної різними країнами світу та місця України в рейтингу Чистої офіційної допомоги розвитку встановлено невичерпний потенціал для розвитку МТД в Україні засвідчив, що серед усіх 140 аналізованих країн, Україна посідає 26 місце отримавши міжнародну допомогу на суму 14073,76 млн дол. США; серед постсоціалістичних країн Україна займає 1 місце з 7 обраних країн; у вибіркового кластері за критерієм середніх показників обсягу міжнародної допомоги Україна займає 6 місце з 10 досліджуваних. Це підтверджує необхідність удосконалення адміністративно-правових засад функціонування системи залучення, використання та контролю за МТД в Україні, з метою збільшення обсягів міжнародної допомоги та постійного її нарощення в майбутньому.

14. Критерії оцінювання ефективності реалізації проєктів МТД в Україні, необхідно розглядати, як законодавчо закріплені кількісні та якісні показники діяльності реципієнтів й виконавців проєктів МТД щодо реалізації ефективного підходу використання ресурсів МТД, з метою забезпечення контролю за проєктами МТД, попередження правопорушень в цій сфері та

виявлення головних проблемних питань, які перешкоджають отриманню очікуваних результатів.

15. Обґрунтовано необхідність формування інформаційної бази дослідження ефективності реалізації проєктів МТД в Україні за допомогою двох груп релевантних показників (основні та факультативні критерії) оцінених через призму намірів і результатів, що дозволяє сформуванню підґрунтям для уповноважених органів державної влади у контексті прийняття управлінських рішень щодо необхідності проведення додаткового аудиту проєктів МТД залежно від рівня ефективності їх реалізації.

16. Обґрунтовані науково-методичні засади механізму контролю за МТД в Україні, що характеризуються конгруентністю та взаємоузгодженістю таких складових як суб'єкти контролю (загальні та спеціальні органи контролю), предмет та об'єкт контролю, принципи реалізації контрольних заходів, узгодженість видів контролю за різними ознаками та їх закріпленість у нормативних документах відповідних рівнів нормативного забезпечення механізму контролю. Розроблений механізм дозволяє забезпечити реалізацію інституту покарання за вчинення правопорушень, ключовими суб'єктами якого є Національне антикорупційне бюро, Бюро економічної безпеки України та Державна служба фінансового моніторингу.

17. Сформовані адміністративно-правові засади функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за МТД в Україні, основними елементами яких є: 1) нормативна основа – авторський Закон України «Про систему залучення, використання та контролю за МТД в Україні»; 2) інституційна база – вперше запропоновано спеціальний орган виконавчої гілки влади Національне агентство з питань залучення МТД; 3) надбудова – інтегральна система контролю за МТД.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text>.
2. Кожухова Т. В. Офіційна допомога з метою розвитку: сучасний стан та тенденції. *Економічний аналіз*. 2015. Том 22. № 1. С. 19–26. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/98/1/Kozhuhova_article_16_11_2015.pdf.
3. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development: Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2015. URL: www.un.org.
4. Комар Н. В. Міжнародна економічна допомога в процесі реалізації Стратегії подолання бідності в Україні : дис. ... канд. екон. наук: 08.00.02. Тернопіль, 2008. 255 с.
5. Soubbotina Tatyana P. Foreign Aid and Foreign Investment. Beyond Economic Growth. Washington : The World Bank, 2000. P. 73–77.
6. Браун С. *Іноземна допомога на практиці* / пер. О. Матвієнко. Основи. (Оригінал опубліковано 1994 р.). 183 с.
7. Новіков В., Сіройч З. Концептуальні засади соціально орієнтованої економіки (практика європейських країн). *Україна: аспекти праці*. 2004. № 6. С. 30–35.
8. Globalization, Growth and Poverty. Building an inclusive work Economy. A World Bank Policy Research Report. Oxford University Press, 2002.
9. Міжнародні фінанси / за ред. О. І. Рогача. Київ : Либідь, 2003. 740 с.
10. Economics of Development / M. Gillies et al. New York ; London : W. W. Norton & Company, 1992. 589 p.
11. Report of the Intergovernmental Committee of Experts on Sustainable Development Financing. 2014. URL: <http://www.un.org>.
12. Сухонос В. В., Миргород В. В., Кобзева Т. А. Підприємницький статус держави: історико-теоретичні та юридичні аспекти. *Юридичний*

науковий електронний журнал. 2022. № 12. С. 332–335. DOI: 10.32782/2524-0374/2022-12/77.

13. Міжнародні економічні відносини: Історія міжнародних економічних відносин : підручник для екон. вузів і фак. / А. С. Філіпенко та ін. Київ : Либідь, 2012. 190 с.

14. Шипанюк О. Сучасні шляхи врегулювання зовнішньої заборгованості країн, що розвиваються, та країн із перехідною економікою. *Вісник Національного банку України*. 2001. № 4. С. 43–45.

15. Братко І. В. Правове регулювання міжнародної технічної допомоги: стан, тенденції та перспективи розвитку : монографія. Одеса : Фенікс, 2011. 244 с.

16. Кожухова Т. В. Формування глобальної системи фінансування сталого розвитку : дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.03. Вінниця, 2017. 535 с.

17. Кістерський Л., Бурляй Г., Липова Т. «План Маршалла» для України. *Стратегічна панорама*. 2000. № 3–4.

18. Kistersky L. Regional policy of Ukraine after regaining sovereignty. *Nowy Sacz : Innovation education regional development*, 1998. 302–310 p.

19. Donor development resources – aid programming and implementation guide / Kistersky L. et. al. Kyiv : Kyiv University, 2012. 141 p.

20. Kistersky L. Aid effectiveness management for economic reforms in Ukraine. *Науковий вісник Національної Академії статистики, обліку та аудиту*. 2014. № 1. С. 37–43.

21. Міжнародне право розвитку : навч.-метод. посіб. / Х. Н. Бехруз та ін. Одеса : Фенікс, 2023. 84 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.23450>.

22. Economic development of under-developed countries. *United Nations Digital Library System*. 1949. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/214067?ln=ru&v=pdf>.

23. Резолюція Організації Об'єднаних Націй Генеральної Асамблеї від 04.12.1948 № 200 (III). URL: <https://www.un.org/ru/ga/3/docs/3res.shtml>.

24. Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 14.10.1958 № 1240 (XIII). URL: <https://www.un.org/ru/ga/13/docs/13res.shtml>.

25. Голуб Н. В. *Україна та міжнародні організації: інформаційно-довідкове видання*. Київ : Кондор, 2005. 182 с.

26. Гаєвська О. Б. *Управління міжнародним співробітництвом* : монографія. Київ : МАУП, 1999. 168 с.

27. Сорос Дж. *Про глобалізацію* / пер. А. Фролкін. Київ : Основи, 2002. 173 с.

28. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо привілеїв, імунітетів та пільг, наданих Організації : Закон України від 07.07.1999 № 850-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-14#Text>.

29. Меморандум взаєморозуміння між Урядом України і Організацією економічного співробітництва та розвитку щодо поглиблення співробітництва : Меморандум Кабінету Міністрів України від 07.10.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966_003#Text.

30. Миргород В. В. *Періоди становлення та розвитку фінансової системи в Україні. Правові горизонти*. 2016. № 1 (14). С. 106–118. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/57839>.

31. Програма ПРООН із підвищення стійкості та відновлення. *UNDP*. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/prohrama-proon-iz-pidvyshchennya-stiykosti-ta-vidnovlennya>.

32. Резолюція Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 24 жовтня 1970 р. A/RES/2626 (XXV). URL: <https://www.un.org/ru/ga/25/docs/25res.shtml>.

33. Burnell P. *Foreign aid in a changing world*. Букінгем : Друкарня відкритого університету, 1997. 268 с.

34. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf.

35. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970 № 995_569. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/140050__140050.

36. Котляр О., Бевзюк Є. Гельсінські угоди: урок загальноєвропейського процесу. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. 2022. № 31. С. 301–321. DOI: <https://doi.org/10.15407/mzu2022.31.301>.

37. Декларація про право на розвиток : Декларація від 04.12.1986 № 995_301. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/158099__158099.

38. Доповідь Міжнародної комісії з довкілля та розвитку на Генеральній Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 4 серпня 1987 року № A/42/427. URL: <https://www.un.org/ru/ga/pdf/brundtland.pdf>.

39. Білорус О., Мацейко Ю. Імперативи сталого розвитку в епоху глобалізації. *Часопис-XXI*. 2002. № 3.

40. Декларація про міжнародне економічне співробітництво, зокрема поживлення економічного зростання та розвитку в країнах, що розвиваються : Резолюція Генеральної Асамблеї S-18/3 від 01.05.1990. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/int_economic_coop.shtml.

41. Міжнародна стратегія розвитку на четверте десятиліття розвитку Організації Об'єднаних Націй : Резолюція Генеральної Асамблеї 45/199 від 21.12.1990. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/dev_decade_strategy.shtml.

42. Цілі сталого розвитку та їх адаптація для України. *Сталий розвиток для України*. URL: <https://dev.sd4ua.org/shho-take-stalij-rozvitok/printsipi/>.

43. Дергачова К. О. Інститут світової економіки і міжнародних відносин : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. Київ, 2005. 18 с.

44. Human Development Report 1990: Concept and Measurement of Human Development. *UNDP*. URL: <https://hdr.undp.org/content/human-development-report-1990>.

45. Report of the Secretary-General «Renewing the UN: a program for reform» від 14.01.1997 № A/RES/51/950. URL: <https://www.securitycouncilreport.org/un-documents/document/sge-a-1997-51-950.php>.

46. Декларація тисячоліття Організації Об'єднаних Націй : Резолюція Генеральної Асамблеї 55/2 від 08.09.2000. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml.

47. Доповідь Міжнародної конференції щодо фінансування розвитку. *Вебсайт Організації Об'єднаних Націй*. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/monterrey.shtml.

48. Йоганнесбурзька декларація зі сталого розвитку. *Вебсайт Організації Об'єднаних Націй*. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/decl_wssd.shtml.

49. Римська декларація з питань погодження. *Вебсайт Організації Об'єднаних Націй*. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/romedecl_on_harmonization.shtml.

50. Паризька декларація щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги від 02.03.2005. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_271#Text *БУДСТАНДАРТ Online*. URL: https://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=27116.

51. The history of OECD's Development Assistance Committee, 2006. *OECD*. URL: http://www.oecd.org/document/56/0,3343,en_2649_34447_3583205_5_1_1_1_1,00.html.

52. Triennial comprehensive policy review of operational activities for development of the United Nations System : report of the Secretary-General. *UN. Digital Library*. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/524948?ln=ru&v=pdf>.

53. Аккрська програма дій 2008. *Вебсайт Організації Об'єднаних Націй*. URL: <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n08/600/31/pdf/n0860031.pdf?token=FOezQlpQaqJ9bQehPP&fe=true>.

54. Колосова В. П. Фінансові ресурси міжнародних інституцій у системі бюджетного планування України : дис. ... д-ра екон. наук: 08.00.08. Київ, 2017.

55. Paris Declaration and Accra Agenda for Action. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/dac/effectiveness/parisdeclarationandaccraagendaforaction.htm>.

56. Шуміло О. М. Правові засади міжнародної технічної допомоги в Україні в сфері охорони довкілля. *Альманах міжнародного права*. 2021. № 26. С. 57–66. URL: <http://inlawalmanac.mgu.od.ua/international-law-almanac-26-2021>.

57. Озель В. І. Конституційні та міжнародно-правові засади регулювання міжнародного технічного співробітництва України та країн і організацій донорів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 1. С. 65–69. URL: http://lsej.org.ua/1_2023/13.pdf.

58. Цілі сталого розвитку у дії. *UNDP*. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/tsili-staloho-rozvytku>.

59. Бондаренко О. С., Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В. Принципи реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Академічні візії*. 2023. № 15. С. 1–7. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/269>.

60. Бондаренко О. С., Миргород-Карпова В. В. Валютне регулювання як складова забезпечення економічної безпеки держави в умовах воєнного стану. *Журнал східноєвропейського права*. 2023. № 109. С. 20–26. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8361346>.

61. Омельченко А. В. Адміністративно-правові засади використання міжнародної технічної допомоги в Україні. *Правове регулювання економіки*. 2017. № 16. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/24_11_2015/2017/8_pdf.pdf.

62. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку на період до 2030 року. *Вебсайт Організації Об'єднаних Націй*. URL: <https://sdgs.un.org/ru/2030agenda>.

63. Медвідь В. О. Міжнародна технічна допомога як один із напрямків міжнародної співпраці України (1992–2014 рр.): історіографія проблеми. *Сторінки історії : збірник наукових праць*. 2017. № 44. С. 167–175. URL: <http://historypages.kpi.ua/article/view/105465>.

64. Беззубко Б., Беззубко Ю. Міжнародна технічна допомога для України. *Галицький економічний вісник*. 2020. № 3 (64). С. 210–216. URL: <https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/32493>.

65. Макота Г. Міжнародна технічна допомога як основна категорія в теорії та практиці міжнародного технічного співробітництва. *Ефективність державного управління : збірник наукових праць*. 2014. №. 39. С. 55–64.

66. Making technical cooperation more effective. *Publications Office of the EU*. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6debc16b-c49f-4457-bab2-b869ec6969ae/language-en>.

67. Словник основних термінів Комітету зі сприяння розвитку Організації з економічного співробітництва та розвитку. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/dac/dac-glossary.htm>.

68. Дуалізм міжнародної технічної допомоги в контексті соціального, фінансово-економічного розвитку та безпеки споживання в Україні / К. І. Антонюк, Д. А. Антонюк, Л. М. Бухаріна, В. О. Шишкін. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. С. 462–471. URL: <https://fkd.net.ua/index.php/fkd/article/download/2127/2147/5033>.

69. Foreign Aid for Development Assistance. *Global Issues*. URL: <https://www.globalissues.org/print/article/35>.

70. Кістерський Л. Л., Липова Т. В. Міжнародна технічна допомога: шляхи підвищення ефективності : монографія. Київ, 2010. С. 240.

71. Лисенко О. Роль міжнародної технічної допомоги європейських фондів у фінансуванні регіональних проєктів розвитку в Україні. *Світ фінансів*. 2009. № 3 (20). С. 175–183.

72. Стан і проблеми залучення міжнародної технічної допомоги в інтересах розвитку системи підготовки національних контингентів та національного персоналу : збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського / І. А. Рудницький, О. М. Мильченко, О. В. Островський, І. В. Троїцький. 2014. № 3. С. 19–27.

73. Михайлів М. О. Цивільно-правові засади регулювання міжнародної технічної допомоги в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Львів, 2004. 19 с.

74. Миргород В. В. Термінологічна характеристика категорії «міжнародна технічна допомога». *Європейські перспективи*. 2024. №1. С. 231-239. DOI: <https://doi.org/10.32782/ep.2024.1.34>

75. Про створення єдиної системи залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги : Постанова Каб. Міністрів України від 15.02.2002 № 153. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2002-п#Text>.

76. Про приєднання України до Паризької декларації щодо підвищення ефективності зовнішньої допомоги : Указ Президента України від 19.04.2007 № 325/2007. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325/2007#Text>.

77. Administrative and legal status of subjects of the state's financial system management: innovative standards and system modernization in Ukraine / V. Myrhorod-Karpova, O. Strelchenko, I. Horbach-Kudria, V. Bass. *Journal of law and political sciences*. 2021. Том 2 Випуск 1. С. 207–226. URL: <https://www.periodicojs.com.br/index.php/gei/article/view/133>.

78. Про створення Національного центру реалізації міжнародної технічної допомоги Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.04.1992 № 190. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/190-92-п#Text>.

79. Про створення Агентства міжнародного співробітництва та інвестицій : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.1993 № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-93-п#Text>.

80. Про утворення Агентства координації міжнародної технічної допомоги : Указ Президента України від 27.03.1995 № 255/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/255/95#Text>.

81. Положення про Агентство координації МТД : Указ Президента України від 26.06.1995 № 488/95. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/488/95#Text>.

82. Про затвердження Типового положення про представництво Агентства координації міжнародної технічної допомоги в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі : Постанова Каб. Міністрів України від 12.03.1996 № 320. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-96-п#Text>.

83. Про державну реєстрацію програм і проектів міжнародної технічної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.1996 № 441. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/441-96-п#Text>.

84. Про затвердження Положення про порядок акредитації організацій, що забезпечують реалізацію програм і проектів міжнародної технічної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 08.02.1999 № 170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170-99-п#Text>.

85. Про Положення про Національне агентство України з питань розвитку та європейської інтеграції : Указ Президента України від 23.04.1998 № 357/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/357/98#Text>.

86. Про міжнародну технічну допомогу : Указ Президента України від 01.06.1999 № 596/99. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/596/99#Text>.

87. Про міжнародну технічну допомогу : Проект Закону України від 29 листопада 2013 р. № 3725. *LIGA 360*. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JG2VH00A>.

88. Про Національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» : Указ Президента України від 12.03.2013 № 128/2013. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/128/2013#Text>.

89. Про міжнародну технічну допомогу : Пояснювальна записка проекту Закону України. *Офіційний вебпортал Парламенту України*. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc34?id=&pf3511=27828&pf35401=99590>.

90. Myrhorod-Karpova V., Hrytsenko V., Dragonenko A., Chernenko A., Penkov S. The Economic Security of the State: its Genesis and the Transformation Approaches of the Modernity. *Reice-revista electronica de investigacion en ciencias economicas*. 2020. С. 328–345. DOI: 10.5377/reice.v8i15.9963.

91. Про міжнародну технічну допомогу : Висновок до проекту Закону України від 13 січня 2014 р. № 3725. ЛІГА: ЗАКОН. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/xg2vh00a?an=5&ed=2014_01_13.

92. Про Комісію з перевірки використання міжнародної технічної допомоги : Розпорядження Президента України від 30.11.2000 № 361/2000-рп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2000-рп#Text>.

93. Про ліквідацію деяких консультативних, дорадчих та інших органів : Указ Президента України від 13.11.2001 № 1071/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071/2001#Text>.

94. Про затвердження Порядку підготовки, виконання та проведення моніторингу програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.09.2010 № 841. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2010-п#Text>.

95. Про визнання такими, що втратили чинність, деяких указів Президента України : Указ Президента України від 22.10.2021 № 549/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549/2021#Text>.

96. Про Національного координатора з питань технічної допомоги Європейського Союзу : Указ Президента України від 01.11.2003 № 1238/2003. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1238/2003#Text>.

97. Про затвердження Порядку ініціювання, підготовки та реалізації проектів Twinning : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2016 № 700. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/700-2016-п#Text>.

98. Про затвердження Порядку організації роботи з підготовки та реалізації проектів Twinning в Україні : Постанова Кабінету Міністрів України від 07.02.2007 № 154. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-2007-п#Text>.

99. Миргород-Карпова В. В., Безвін О. С. Профспілки як невід’ємний елемент державної служби. *Правові горизонти*. 2019. № 19. С. 13–19. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/78462>.

100. Про затвердження Порядку підготовки, схвалення та виконання плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії у рамках ТАІЕХ : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.01.2016 № 32. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/32-2016-п#Text>.

101. Про затвердження Порядку підготовки, схвалення та виконання плану залучення зовнішньої допомоги Європейської Комісії у рамках ТАІЕХ : Постанова Кабінет Міністрів України від 09.09.2020 № 813. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/813-2020-п#Text>.

102. Про затвердження Порядку оприлюднення інформації щодо розміру та напрямів використання технічної допомоги, отриманої Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю від урядів іноземних держав, їх агентств та установ, а також міжнародних фінансових організацій : Наказ Міністерства фінансів України від 14.08.2019 № 341. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1007-19#Text>.

103. Розробка «Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» (проміжний звіт) / Керівник Ю. В. Гаруст, В. В. Миргород-Карпова. Суми: Сумський державний університет, 2021. 157 с. URL: https://nrfu.org.ua/about-us/zvity-nfdu_1/.

104. Про утворення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану : Постанова Верховної Ради України від 19.07.2022 № 2424-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2424-20#Text>.

105. Про звіт Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради України з питань моніторингу отримання і використання міжнародної матеріально-технічної допомоги під час дії воєнного стану : Постанова Верховної Ради

України від 20.03.2023 № 2966-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2966-20#Text>.

106. Про затвердження Інструкції про організацію залучення, використання, обліку та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : Наказ Міністерства оборони України від 01.02.2018 № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0222-18#Text>.

107. Про затвердження Стратегічних напрямів міжнародної технічної допомоги Україні на 1995–1997 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.06.1995 № 424. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/424-95-п#Text>.

108. Про затвердження Стратегії залучення міжнародної технічної допомоги на 2004–2007 роки : Постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2004 № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2004-п#Text>.

109. Європейський вибір. Концептуальні засади стратегії економічного та соціального розвитку України на 2002-2011 роки : послання Президента України до Верховної Ради України від 30.04.2002. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001100-02#Text>

110. Про Тимчасову робочу групу з питань стратегічного планування та координації залучення міжнародної технічної допомоги : Розпорядження Президента України від 05.07.2005 № 1108/2005-рп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1108/2005-рп#Text>.

111. Про ліквідацію деяких допоміжних органів і служб, утворених Президентом України : Указ Президента України від 06.08.2008 № 693/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693/2008#Text>.

112. Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток : Програма діяльності Кабінету Міністрів України від 20.12.2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0005120-08#Text>.

113. Про схвалення Стратегічних напрямів та завдань щодо залучення міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2009–2012 роки : Розпорядження Кабінету

Міністрів України від 03.09.2009 № 1156-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1156-2009-p#Text>.

114. Миргород-Карпова В. В., Васильєва Т. А., Гаруст Ю. В., Сухонос В. В., Мельник В. І., Кобзева Т. А. Напрямки адаптації фінансового законодавства України до законодавства ЄС з урахуванням впровадження Концепції нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України. *Правові горизонти*. 2020. № 25 (37). С. 97–114. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84266>.

115. Про схвалення Концепції планування, залучення, ефективного використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.10.2011 № 1075-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1075-2011-p#Text>.

116. Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 № 1072. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072-2019-p#Text>.

117. Про схвалення Стратегії залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 № 697-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-2013-p#Text>.

118. Сухонос В. В., Гаруст Ю. В., Миргород-Карпова В. В. Державне управління фінансовою системою України: концепція нової інноваційної моделі : монографія. Суми : СумДУ, 2021. 321 с.

119. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Радою Європи стосовно заснування в Україні Офісу Ради Європи та його правового статусу : Меморандум Ради Європи від 06.11.2006 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_775#Text.

120. План дій Ради Європи для України на 2011–2014 роки : План Ради Європи від 23.06.2011. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b25#Text.

121. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо створення нової форми співробітництва : Меморандум Кабінету Міністрів України від 13.07.1999. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_309#Text.

122. Myrhorod V., Bondarenko O., Steblianko A. Enforcement System in Ukraine and Prospects for its Modernization : монографія. Берлін : Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG, 2024. 85 с.

123. Данилова Т. В. Глобалізація vs антиглобалізація: до постановки проблеми. *Науковий вісник НУБіП України. Серія: гуманітарні студії*. 2016. № 246. С. 80–87. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Gumanitarni/article/view/7767>.

124. Малишева Ю. В. Цілеспрямовані санкції та їх застосування радою безпеки ООН : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2016. 253 с. URL: http://idpnan.org.ua/files/malisheva-yu.v.-tsilespryamovani-sanktsiyi-ta-yih-zastosuvannya-radoyu-bezpeki-oon-_d_.pdf.

125. Тараненко М. М. Договори та їх вплив на міжнародні відносини. Сучасні проблеми міжнародного права. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 260–264. URL: http://lsej.org.ua/3_2022/60.pdf.

126. Бірюков Р. М. Глобалізація та її вплив на правову сферу. *Порівняльно-правові дослідження*. 2009. № 2. С. 36–40. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/18375/06-Biryukov.pdf?sequence=1>.

127. Столярський О. В. Міжнародне право як засіб впливу глобалізації на поведінку держави та індивіда. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 238–242. URL: http://lsej.org.ua/6_2015/69.pdf.

128. Вайцеховська О. Р. Міжнародні договори як джерело міжнародного фінансового права. *Правова держава*. 2021. № 43. С. 185–194. URL: <http://pd.onu.edu.ua/article/view/241000>.

129. Довгаль О. А., Казакова Н. А. Глобалізація та регіоналізація як вектори розвитку міжнародних економічних відносин : монографія. Харків, 2018. 540 с.

130. Власенко В. В. Вплив процесів глобалізації на правові системи сучасності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 1. С. 9–14. URL: http://apnl.dnu.in.ua/1_2022/2.pdf.

131. Луць Л. А. Типологізація сучасних правових систем світу: відкрита лекція. Київ ; Сімферополь : Логос, 2007. 298 с.

132. Віденська конвенція про право міжнародних договорів : Конвенція Організації Об'єднаних Націй від 23.05.1969. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.

133. Про приєднання Української Радянської Соціалістичної Республіки до Віденської конвенції про право міжнародних договорів : Указ Президії Верховної Ради України Радянської Соціалістичної Республіки від 14.04.1986 № 2077-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2077-11#Text>.

134. Забокрийський І. І. Проблеми правового статусу міжнародних договорів України у системі джерел конституційного права України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Юридичні науки. 2015. № 825. С. 69–78. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2017/jun/4872/zabokrytskyu.pdf>.

135. Маринів І. І. Принцип «pacta sunt servanda» у механізмі забезпечення виконання зобов'язань за міжнародними договорами. *Право та інновації*. 2022. № 4 (40). С. 52–56. URL: <https://openarchive.nure.ua/server/api/core/bitstreams/62f39912-b93d-458c-b5b5-828d7d586115/content>.

136. González Sinisterra S. V. La protección reforzada del consumidor en contratos de consumo. *Novum Jus*. 2022. № 16 (2). P. 187–215. URL: <https://novumjus.ucatolica.edu.co/article/view/4547>.

137. Богатчук Д. П. Щодо правової природи принципу добросовісного виконання міжнародних зобов'язань. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 8. С. 214–217. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/8/41.pdf>.

138. Буткевич О. В. Міжнародне право Стародавнього світу: монографія. Київ : Україна, 2004. 863 с.
139. Юдін З. М. Система принципів договірної права та сучасний контрактивізм. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 3. С. 50–54.
140. Михайлюк Г. О. Міжнародні угоди як форма (джерело) вдосконалення цивільного законодавства України. *Часопис цивілістики*. 2020. № 17 С. 35–40. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/0913e906-dbc1-4d3b-9ca0-ce2fb8fd9f92/content>.
141. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. – 2-ге вид. перероб. і доповн. – Київ : Юридична думка, 2012. – 1020 с.
142. Липова Т. В. Роль технічної допомоги в ринкових перетвореннях країн з перехідною економікою : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.05.01. Київ, 2006. 19 с.
143. Мережко О. О. Право міжнародних договорів: сучасні проблеми теорії та практики : монографія. Київ : Таксон, 2002. 344 с.
144. Мурава М. Підтримка у виконанні Угоди про партнерство та співробітництво. *Моніторинговий кур'єр*. 2009. № 3. С. 14-19.
145. Кучеренко О. В. Проблеми та перспективи міжнародного технічного та техніко-економічного співробітництва України. *Міжнародно-правове та економічне регулювання торгівлі: проблеми теорії та практики* : зб. матеріалів VII Міжнародної науково-практичної конференції, 27–28 травня 2004 року. Київ : УАЗТ, 2004. С. 55–57.
146. Ігнащенко В. А. Формування системи договірно-правового регулювання залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні. *Український часопис міжнародного права*. 2002. № 4. С. 44–54.
147. Шумило О., Гуменюк В. Європейська інтеграція: новий контекст, нові інституції : монографія. Київ : Міжнародний центр перспективних досліджень, 2009. 60 с.

148. Декларація про державний суверенітет України : Декларація Верховної Ради України Радянської Соціалістичної Республіки від 16.07.1990 № 55-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/55-12#Text>.

149. Мартиновський Д. П. Міжнародні правові стандарти в конституційному праві України : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Київ, 2020. 238 с. URL: <http://surl.li/dbwyf>.

150. Про правонаступництво України : Закон України від 12.09.1991 № 1543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1543-12#Text>.

151. Конституція України від 28.06.1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

152. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Київської міської ради професійних спілок щодо офіційного тлумачення частини третьої статті 21 Кодексу законів про працю України (справа про тлумачення терміна «законодавство»): Рішення Конституційного Суду України від 09.07.1998 № 12-рп/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-98#Text>.

153. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text>.

154. Про дію міжнародних договорів на території України : Закон України від 10.12.1991 № 1953-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1953-12#Text>.

155. Качуровський В. В. Рамкова угода як інструмент централізації закупівель: міжнародна практика застосування. *Радник у сфері публічних закупівель*. URL: <https://radnuk.com.ua/zhurnaly/ramkova-uhoda-iaak-instrument-tsentralizatsii-zakupivel-mizhnarodna-praktyka-zastosuvannia/>.

156. Кудрявцева В. В., Путевська К. Ю., Зайцева В. Б. Рамкові угоди у сфері публічних закупівель. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 10. С. 213–216. URL: http://www.lsej.org.ua/10_2021/55.pdf.

157. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>.

158. Письменна М. С. Інформаційний інструментарій здійснення рамкових угод в умовах гармонізації законодавства з європейськими директивами. *Економічний дискурс* : міжнародний науковий журнал. 2016. № 4. С. 38–43.

159. Мілаш В. С. Рамковий (генеральний) договір у сфері господарювання. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 2. С. 132–140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2011_2_14.

160. Рябова К. О., Крук А. С., Конопацька К. Ю. Рамковий господарський договір: конструкція та порядок укладення. *Сучасна університетська правова освіта і наука* : Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції. 2018. С. 254–256. URL: <http://surl.li/srtvc>.

161. Миргород-Карпова В. В., Мурач Д. В. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави. *Правові горизонти*. 2020. № 25. С. 131–136. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84270>.

162. Гетьман Д. О. Проблемні аспекти здійснення закупівель за рамковими угодами. *Сучасні тенденції в юридичній науці України* : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. 2016. С. 22–25.

163. Про затвердження Особливостей закупівель за рамковими угодами та їх укладення : Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 15.09.2017 № 1372. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1236-17#Text>.

164. Шатковський О. Централізація закупівель: приклади країн ЄС. *Держзакупівлі*. 2016. № 9. С 16–22.

165. Конащук Н. Переваги використання централізованої моделі публічних закупівель. *Функціональна економіка. Вчені записки*. 2016. № 17. С. 90–95. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/items/b783e470-412f-4f8c-9c5a-18399850e1a2>.

166. Швидка Т., Ушаков А. Рамкова угода як крок до централізованих публічних закупівель. *Підприємство, господарство і право*. 2021. № 6. С. 80–84. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2021/6/12.pdf>.

167. Меморандум про взаєморозуміння щодо технічного співробітництва у 2008–2009 роках між Державною податковою адміністрацією України та Податковим директором Франції : Меморандум Французької Республіки від 05.03.2008. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250_059#Text.

168. Угода між Урядом України та Урядом Швейцарської Конфедерації про надання безповоротної фінансової допомоги на Проект «Охорона здоров'я матерів і дітей (неонтологія)» : Угода Кабінету Міністрів України від 13.10.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/756_002#Text.

169. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Урядом Швейцарської Конфедерації про надання безповоротної фінансової допомоги на Проект «Охорона здоров'я матерів і дітей (неонтологія)» : Закон України від 24.07.1998 № 69-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/69-14#Text>.

170. Про MASHAV. *Посольство Ізраїлю в Україні*. URL: <https://embassies.gov.il/kyiv/mashav/Pages/AboutMASHAV.aspx>.

171. Рамкові угоди з країнами – партнерами з розвитку. *Офіційний сайт Кабінету Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/MTD/perelik-ramkovikh-ugod-z-krainami-partnerami-z-rozvitku-1.pdf>.

172. Допомога країн-донорів.docx. *Google Docs*. URL: https://drive.google.com/file/d/1S1UutavcSwf21F6Y9ToIcj_hF5Jz5-qb/view.

173. Миргород-Карпова В. В. Діяльність Міністерства фінансів України, США та Італії: порівняльно-правова характеристика. *Правові горизонти*. 2020. № 18. С. 121–130. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84269>.

174. Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про гуманітарне і техніко-економічне співробітництво : Угода «Україна» від 07.05.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_295#Text.

175. Угода між Урядом України і Урядом Сполучених Штатів Америки про здійснення програми «Корпус миру» США в Україні : Угода «Україна» від 06.05.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_010#Text.

176. Угода між Україною і Сполученими Штатами Америки щодо надання допомоги Україні в ліквідації стратегічної ядерної зброї, а також запобігання розповсюдженню зброї масового знищення: Угода «Україна» від 31.12.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/840_007#Text

177. Рамкова Угода між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про консультування і технічне співробітництво : Угода Кабінету Міністрів України від 29.05.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_730#Text.

178. Угода (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про створення місцевих бюро Німецького товариства міжнародного співробітництва ГмбГ (GIZ GmbH) та Кредитної установи для відбудови (KfW) : Угода Федер. Респ. Німеччина від 29.10.2018 № 334/2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/276_002-18#Text.

179. Про ратифікацію Угоди (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Федеративної Республіки Німеччина про створення місцевих бюро Німецького товариства міжнародного співробітництва ГмбГ (GIZ GmbH) та Кредитної установи для відбудови (KfW) : Закон України від 19.12.2019 № 413-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/413-20#Text>.

180. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України і Урядом Канади стосовно канадської програми співробітництва : Меморандум «Україна» від 24.10.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124_033#Text.

181. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про співробітництво у сфері ядерної і радіаційної безпеки, зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему : Угода «Королівство Норвегія» від 30.11.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_023#Text.

182. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про технічне та фінансове співробітництво : Угода Кабінету Міністрів України від 18.10.2016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/578_027-16#Text.

183. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про співробітництво у сфері ядерної і радіаційної безпеки, зняття з експлуатації Чорнобильської атомної електростанції та перетворення об'єкта «Укриття» на екологічно безпечну систему : Закон України від 05.06.2013. № 325-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/325-18#Text>.

184. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Норвегія про технічне та фінансове співробітництво : Закон України від 22.03.2017 № 1969-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1969-19#Text>.

185. Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеція про загальні умови технічного та фінансового співробітництва : Закон України від 04.06.2008 № 320-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/320-17#Text>.

186. Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Королівства Швеція про загальні умови технічного та фінансового співробітництва : Угода «Королівство Швеція» від 29.08.2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752_051#Text.

187. Про ратифікацію Угоди між Урядом України і Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне та фінансове співробітництво : Закон України від 14.05.1999 № 665-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/665-14#Text>.

188. Угода між Урядом України і Урядом Швейцарської Конфедерації про технічне та фінансове співробітництво : Угода «Швейцарська Конфедерація» від 13.10.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/756_001#Text.

189. Програма швейцарського співробітництва з Україною на 2020–2023 рр. URL: file:///C:/Users/Asus/Downloads/swiss-cooperation-programme-ukraine-2020-23_UA.pdf.

190. Меморандум про взаєморозуміння між Урядом України та Урядом Сполученого Королівства Великобританії і Північної Ірландії стосовно технічної допомоги : Меморандум Кабінету Міністрів України від 10.02.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_004#Text.

191. Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій та у справах захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи та Міністерством енергетики й кліматичних змін Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії про співробітництво у сфері радіаційної безпеки, фізичного захисту й нерозповсюдження ядерних матеріалів : Меморандум М-ва України з питань надзвич. ситуацій та у справах зах. населення від наслідків Чорнобил. катастрофи від 31.08.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826_031#Text.

192. Угода між Урядом України та Урядом Японії про технічне співробітництво та грантову допомогу від 10.06.2004. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392_024#Text

193. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>.

194. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» : Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.

195. Аналітичний звіт. Проект: Пріоритети допомоги ЄС Україні: взаємовигідний рух назустріч. *Громадська організація «Інститут економічних досліджень та політичних консультацій»*. Київ. 2018 р. С. 164. URL: http://www.ier.com.ua/files/publications/Books/2018/IER_Priority_reform_report_6.07.2018_1.pdf.

196. Про Стратегію сталого розвитку України до 2030 року : Проект Закону України від 07.08.2018 № 9015. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64508.

197. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Угода Україна від 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

198. Про ратифікацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони : Закон України від 16.09.2014 № 1678-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1678-18#Text>.

199. Договір про заснування Європейської Спільноти (Договір про заснування Європейського економічного співтовариства) : Договір Європейського економічного співтовариства від 25.03.1957. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017#Text.

200. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Угода «Україна» від 14.06.1994. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#Text.

201. Про ратифікацію Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами : Закон України від 10.11.1994 № 237/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237/94-вр#Text>.

202. Про затвердження Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 11.06.1998 № 615/98. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615/98#Text>.

203. Шлапко Т. В., Старинський М. В., Миргород-Карпова В. В., Висоцький А. І., Шеїн Д. С. Правове забезпечення трансформації сфери охорони здоров'я у світлі медичної реформи з огляду на євроінтеграційні процеси. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 3. С. 141–147. DOI: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.03.27>.

204. Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу : Указ Президента України від 14.09.2000 № 1072/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1072/2000#Text>.

205. Про Національну раду з питань адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Указ Президента України від 30.08.2000 № 1033/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/2000#Text>.

206. Звіт за результатами щорічного проведення аналізу потреб щодо інституційної спроможності та кадрового складу органів державної влади, відповідальних за виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції. 2023 р. 58 с. *Google Docs*. URL: <https://drive.google.com/file/d/1FRoZJeIDbXrpq9bf5eqYsPBPAtvNaEH8/view>.

207. Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (acquis ЄС) : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.02.2023 № 189. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/189-2023-п#Text>.

208. Меморандум про взаєморозуміння між Україною як Позичальником та Європейським Союзом як Кредитором : Регламент про створення інструменту надання підтримки Україні на 2023 рік від 14.12.2022 року № 2022/2463. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/%D0%9C%D0%95%D0%9C%D0%9E_%D0%BF%D0%BE_%D0%9C%D0%A4%D0%94-9_%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%B9_UA_2%20%D0%9F%D1%83%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BA%D1%83%D0%B2%D0%B0%D1%82%D0%B8.pdf.

209. Угоди ЄС_1991_2023_. *Google Docs*. URL: <https://docs.google.com/document/d/1BygvvmF9B1gJSHkPTy2hPyAvAqgOXirgXMd8fklMTOGE/edit>.

210. Syroid T., Kolomiets Y., Kliuiev O., Myrhorod-Karpova V. International financial institutions as subjects of the financial system of the state.

Asia Life Sciences. 2019. № 2. С. 153–164. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077197830&origin=resultslist&sort=plf-f> (**Scopus**).

211. Угода між Урядом України та Організацією Об'єднаних Націй про заснування Представництва Організації Об'єднаних Націй : Угода «Україна» від 06.10.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c36#Text.

212. Конвенція про привілеї та імунітет Об'єднаних Націй від 13.02.1946. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU46K06U>.

213. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про привілеї та імунітети спеціалізованих установ від 21.11.1947. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MU47011?an=ul-485756&ed=1947_11_21.

214. Угода між Урядом України і Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй : Угода Кабінету Міністрів України від 18.06.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_400#Text.

215. Миргород-Карпова В. В. Міжнародні фінансові організації як суб'єкти фінансової системи України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 2 (14). С. 53–58.

216. Угода між Урядом України та Продовольчою та сільськогосподарською організацією Організації Об'єднаних Націй (ФАО) про створення Проектного офісу ФАО та надання технічної та гуманітарної допомоги Україні : Угода Кабінету Міністрів України від 04.11.2022. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_002-22#Text.

217. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН 46/182 «Посилення координації надзвичайної гуманітарної допомоги організації об'єднаних Націй» від 19.12.1991. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_002-22#Text.

218. Основна Угода про співробітництво між Дитячим Фондом Організації Об'єднаних Націй та Урядом України : Угода Кабінету Міністрів України від 07.09.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_364#Text.

219. Про ратифікацію Основної Угоди про співробітництво між Дитячим фондом ООН та Урядом України : Закон України від 21.09.1999 № 1071-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1071-14#Text>.

220. Угода між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців : Угода Кабінету Міністрів України від 23.09.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_078#Text.

221. Про ратифікацію Угоди між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців та Протоколу про доповнення пункту 2 статті 4 Угоди між Урядом України та Управлінням Верховного Комісара ООН у справах біженців : Закон України від 21.10.1999 № 1185-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1185-14#Text>.

222. Рамкова угода щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку від 14 січня 1998 р. : Угода «Україна» від 14.01.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_013#Text.

223. Про ратифікацію Рамкової угоди щодо грантів технічної допомоги між Україною та Міжнародним банком реконструкції та розвитку : Закон України від 13.05.1999 № 650-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/650-14#Text>.

224. Угода між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського Фонду «Укриття» в Україні : Угода Європейського банку реконструкції і розвитку від 20.11.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996_004#Text.

225. Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні : Закон України від 04.02.1998 № 80/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/98-вр#Text>.

226. Угода (у формі обміну листами) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку про внесення змін до Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно

діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні : Угода «Україна» від 02.10.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985_021#Text.

227. Про ратифікацію Угоди (у формі обміну листами) між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку про внесення змін до Рамкової угоди між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку стосовно діяльності Чорнобильського фонду «Укриття» в Україні : Закон України від 17.11.2010 № 2699-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2699-17#Text>.

228. Щодо припинення дії міжнародного договору : Лист від 22.02.2021 № 72/14-612-10855 / Міністерство закордонних справ України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1085321-21#Text>.

229. Угода про заснування Європейського банку реконструкції та розвитку (укр./рос.) : Угода Європейського банку реконструкції і розвитку від 29.05.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_062#Text.

230. Договір між Урядом України та Європейським Банком Реконструкції та Розвитку про співробітництво та діяльність Постійного Представництва ЄБРР в Україні : Договір Європейського банку реконструкції і розвитку від 12.06.2007. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/985_012#Text.

231. Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України і Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) щодо створення нової форми співробітництва : Закон України від 10.02.2000 № 1446-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1446-14#Text>.

232. Рамкова угода між Україною та Європейським інвестиційним банком : Угода Європ. інвестиц. банку від 14.06.2005. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_585#Text.

233. Про ратифікацію Рамкової угоди між Україною та Європейським інвестиційним банком : Закон України від 07.02.2006 № 3392-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3392-15#Text>.

234. Договір між Україною та Європейським інвестиційним банком про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄІБ в Україні : Договір «Україна» від 15.06.2010. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/971_005#Text.

235. Про ратифікацію Договору між Україною та Європейським інвестиційним банком про співробітництво та діяльність Постійного представництва ЄІБ в Україні : Закон України від 04.11.2010 № 2673-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2673-17#Text>.

236. Рекомендація 1722 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» : Рекомендація Ради Європи від 05.10.2005 № 1722 (2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_612#Text.

237. Резолюція 1364 (2004) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Політична криза в Україні» : Резолюція Ради Європи від 29.01.2004 № 1364 (2004). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_610#Text.

238. Резолюція 1466 (2005) Парламентської Асамблеї Ради Європи «Про виконання обов'язків та зобов'язань Україною» : Резолюція Ради Європи від 05.10.2005 № 1466 (2005). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_611#Text.

239. План дій співробітництва між Україною та Радою Європи: Комітет Міністрів від 15.06.2005. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/MUS3969?ed=2005_02_12.

240. Генеральна угода про привілеї та імунітети Ради Європи (укр./рос.) : Угода Ради Європи від 02.09.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_019#Text.

241. Про ратифікацію Меморандуму про взаєморозуміння між Урядом України та Радою Європи стосовно заснування в Україні Офісу Ради Європи та його правового статусу : Закон України від 10.04.2008 № 256-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/256-17#Text>.

242. Плани дій Ради Європи для України. *Постійне представництво України при Раді Європи*. URL: <https://coe.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/plani-dij-radi-uevropi-dlya-ukrayini>.

243. План дій Ради Європи для України на 2023–2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова» : Комітет міністрів Ради Європи від 14.12.2022. URL: <https://rm.coe.int/action-plan-ukraine-2023-2026-ukr/1680aa8282>.

244. Рамкова угода між Урядом України та Північною екологічною фінансовою корпорацією : Угода Північної Екологічної Фінансової Корпорації від 17.09.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_999#Text.

245. Про ратифікацію Рамкової угоди між Урядом України та Північною екологічною фінансовою корпорацією : Закон України від 21.09.2010 № 2533-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2533-17#Text>.

246. Договір про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року : Договір Організації Об'єднаних Націй від 01.07.1968. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_098#Text.

247. Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року : Закон України від 16.11.1994 № 248/94-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/248/94-вр#Text>.

248. Угода між Україною та Міжнародним агентством з атомної енергії про застосування гарантій у зв'язку з Договором про нерозповсюдження ядерної зброї : Угода Україна від 21.09.1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_028#Text.

249. Миргород-Карпова В. В. Особливості співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями та перспективи прийняття Закону України «Про міжнародні фінанси в Україні». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 2. С. 137–140. URL: <DEF0E8E4E8F7EDE8E920EDE0F3EAEFE2E8E920E5EB5FE620325F323031382E706466> (sumdu.edu.ua).

250. Миргород В. В. Перспективи функціонування системи залучення МТД в Україні. *Європейські перспективи*. 2023. № 2. С. 234–239. DOI: 10.32782/EP.2023.2.38.

251. Про Програму діяльності Кабінету Міністрів України : Постанова Верховної Ради України від 14.04.2016 № 1099-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1099-19#Text>.

252. Harust Y., Myrhorod-Karpova V., Melnyk V., Maletov D., Kiiashko Y., Pavlenko B. Implementation of international technical assistance projects in Ukraine since 1991 and their actual effectiveness for the state. *Astra Salvensis*. 2022. С. 691–703. URL: <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1048196>

253. Гаруст Ю. В., Мельник В. І., Миргород-Карпова В. В., Павленко Б. О., Кіяшко Ю. М., Малетов Д. М. Аналіз офіційних даних щодо реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги та їх результативності в Україні з 1991 року. *Правові горизонти*. 2020. №25 (38). С. 50-59.

254. Manzhula, A., Harust, Yu., Myrhorod-Karpova, V., Sobol, Y. Search for ways to optimize the activities of state bodies managing the funds of international technical assistance. *Asia Life Sciences*. 2019. 2. С. 189-212.

255. Kulish A., Myrhorod-Karpova V., Kiselyova E., etc. Efficiency of labour duties performance by civil servants: world experience and prospects in Ukraine. *IDP-INTERNET LAW AND POLITICS*. 2024. 40. С. 5-19.

256. Про внесення змін до Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.08.2013 № 629. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/629-2013-п#Text>.

257. Про затвердження Положення про Секретаріат Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 12.08.2009 № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/850-2009-п#Text>.

258. Деякі питання Секретаріату Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.05.2021 № 542. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/542-2021-п#Text>.

259. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 459. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/459-2014-п#Text>.

260. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

261. Деякі питання діяльності центральних органів виконавчої влади : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.02.2021 № 124. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/124-2021-п#Text>.

262. Про затвердження Інструкції про організацію залучення, використання, обліку та моніторингу міжнародної технічної допомоги в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України : Наказ Міністерства оборони України від 01.02.2018 № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0222-18#Text>.

263. Про схвалення Стратегії залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013–2016 роки : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 11.09.2013 № 697-р станом на 24 груд. 2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/697-2013-п#Text>.

264. Антонюк К. І. Ефективність міжнародної технічної допомоги в Україні: структурний та економетричний аналіз. *Проблеми економіки*. 2018. № 3. С. 37–44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pekon_2018_3_6.

265. Антонюк К.І., Антонюк Д.А., Бухаріна Л.М., Шишкін В.О. Дуалізм міжнародної технічної допомоги в контексті соціального, фінансово-економічного розвитку та безпеки споживання в Україні. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2019. Т. 1. №.28. С. 462-471.

266. Поліщук Є. А. Аналіз ефективності міжнародної технічної допомоги малому та середньому бізнесу в контексті розвитку регіонів України: аналіт. зап. Київ : Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», 2017. 27 с.

267. Медвідь В. Ю. Особливості залучення та використання міжнародної технічної допомоги в Україні. *Часопис української історії*. 2016. № 33.

С. 59–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ChasUkr_2016_33_12.

268. Братко І. В. Правове регулювання міжнародної технічної допомоги: стан, тенденції та перспективи розвитку : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Київ, 2011. 22 с.

269. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

270. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні : Закон України від 06.09.2012 № 5207-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17#Text>.

271. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>.

272. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 26.11.2015 № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>.

273. Загальна теорія держави і права : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих навчальних закладів / за ред. М. Цвіка, В. Ткаченка, О. Петришина. Харків : Право, 2002. 432 с.

274. Якимець О. Правові засади використання науково-технічних засобів у цивільному процесі. *Науковий вісник НАВС*. 2002. № 2. С. 15-18.

275. Заброда Д. Адміністративно-правові засади: сутність та зміст категорії. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). С. 45–51.

276. Панова Н. С. Адміністративно-правові засади розвитку державного управління в сучасній Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Одеса, 2008. 220 с.

277. Бойчук Р. П. Правові засади державного регулювання підприємницької діяльності: проблеми формування. *Право та інновації*. 2019. № 4 (28). С. 21–26.

278. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. Шляхи вдосконалення та оптимізації адміністративно-правового регулювання системи здійснення контролю над міжнародними фінансами в Україні. Prognostication And Planning Of Economic Development: Microeconomic And Macroeconomic Level: / за ред. Publishing house “Baltija Publishing”. Рига: Publishing house “Baltija Publishing”, 2019. С. 33-45.

279. Великий тлумачний словник сучасної української мови / упоряд. В. Т. Бусел. Київ : Перун, 2005. 1728 с.

280. Онищук І. І. Правовий моніторинг: теоретичні та прикладні засади : дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2018. 554 с. URL: <https://elar.naiu.kiev.ua/server/api/core/bitstreams/179792d0-40ee-47a7-9919-f3b047ed4328/content>.

281. Онищук І. І. Вдосконалення нормативно-правового регулювання моніторингу якості та ефективності нормативно-правових актів в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2017. № 1. С. 7–12.

282. Юлдашев О. Х. Проблеми вдосконалення державної регуляторної політики в Україні : монографія. Київ : МАУП, 2005. 336 с.

283. Jahresbericht 2011: Fünf Jahre Bürokratieabbau – Der Weg nach vorn. 104 р. URL : <https://www.normenkontrollrat.bund.de/Webs/NKR/SharedDocs/Downloads/DE/Jahresberichte/Jahresberichte-Archiv/Jahresbericht-2011.html>.

284. Нижник Н. Р. Правовий моніторинг як необхідна складова законотворчого процесу. *Вісник Центральної виборчої комісії*. 2014. № 2 (29). С. 50–54.

285. Нагребельний В. П. Прогнозування у законодавчій діяльності. *Держава і право*. 2009. № 45. С. 13–20.

286. Заморська Л. І. Правова нормативність та її інституціоналізація в Україні : монографія. Одеса : Фенікс, 2013. 304 с.

287. Косович В. М. Правовий моніторинг як засіб вдосконалення нормативно-правових актів України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 3. С. 31–44.

288. Лозинська І. В. Правовий закон і стандарти правотворчості правової держави. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2011. № 1. С. 37–46.

289. Лисенко М. О. Правовий моніторинг як адміністративно-правовий засіб забезпечення законності у правотворчій діяльності органів виконавчої влади. *Часопис Київського університету права*. 2014. № 3. С. 101–104.

290. Градова Ю. В. Інститут правового моніторингу як засіб оптимізації національної системи законодавства: конституційно-правовий аспект : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2012. 188 с.

291. Нижник Н., Муза О. Секторальний правовий моніторинг у теорії законотворчості: постановка питання. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2015. № 1 (80). С. 45–52.

292. Петришин О. В. Проблеми соціалізації правової науки. *Право України*. 2010. № 4. С. 133–141.

293. Богачова О. В. Теоретико-правові засади та практика законотворення : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2013. 39 с.

294. Андріюк В. В. Методологічні проблеми нормативного юридичного прогнозування. *Держава і право : збірник наукових праць. Серія: Юридичні і політичні науки*. 2009. № 44. С. 37–44.

295. Бобровник С. В. Компроміс у праві: сутність та критерії класифікації. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 2. С. 9–13.

296. Земельний кодекс України : Кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.

297. Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та інструкції щодо їх заповнення : Наказ Міністерства фінансів України від 26.04.2013 № 496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0805-13#Text>.

298. Про внесення змін до Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» (щодо правового моніторингу) : Проект Закону України від 02.09.2014 № 5001. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/jg3ux00a?an=9>.

299. Результати поточного / заключного моніторингу проекту (програми) «Підтримка ЄС цифрової трансформації України». URL: https://tax.gov.ua/data/material/000/366/463106/1Mon_toring_2023_P_dtrimka_S_tsifrovo_transformats_Ukra_ni.pdf.

300. Миргород-Карпова В. В., Шевцов Я. А. Електронне урядування в Україні: поточні досягнення, проблеми реформування та діяльності Міністерства цифрової трансформації України. *Правові горизонти*. 2020. № 22 (35). С. 35–43.

301. Про державну таємницю : Закон України від 21.01.1994 № 3855-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>.

302. Результати поточного / заключного моніторингу проекту (програми) «Шведсько-українське партнерство для сучасної та ефективної податкової служби – METS». URL: https://tax.gov.ua/data/material/000/366/463106/METS_2022.pdf.

303. Результати поточного / заключного моніторингу проекту (програми) «Програма підтримки управління державними фінансами України (EU4PFM): компоненти 3 і 4». URL: https://tax.gov.ua/data/material/000/366/463106/EU4PFM_2022.pdf

304. Висновок антикорупційної експертизи проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про координацію та моніторинг міжнародної технічної допомоги». URL: <https://nazk.gov.ua/pdfjs/?file=/wp-content/uploads/2023/06/MTD.pdf>.

305. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-п#Text>.

306. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>.

307. Миргород-Карпова В.В., Старинський М.В., Шлапко Т.В. Система державних органів у сфері захисту та забезпечення економічної безпеки як складової економічного суверенітету України. *"Давид і Голіаф: проблеми безпеки та сталого розвитку України в умовах війни"*: / за ред. ЗВО "Львівський університет бізнесу і права". Львів: ЗВО "Львівський університет бізнесу і права", 2022. С. 253-286.

308. Миргород-Карпова В. В., Лісов Д. А. Порівняльно-правова характеристика Рахункової палати в Україні, США, Польщі. *Правові горизонти*. 2020. №23 (35). С. 35-45. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/81107>

309. Миргород-Карпова В. В., Доценко А. В. Порівняльно-правова характеристика функціонування міністерства фінансів України, США та Італії. *Правові горизонти*. 2020. № 21 (34). С. 74–80.

310. Звіт про результати аналізу ефективності використання органами державного управління міжнародної технічної допомоги : Рахункова палата від 19.12.2017 № 26-8. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2017/26-8_2017/zvit_26-8_2017.pdf.

311. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28.01.2021 № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.

312. Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В., Мурач Д. В. Гносеологічний аналіз категорії «правоохоронна діяльність». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 3. С. 43–48. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2022/8.pdf.

313. Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В., Мурач Д. В. Судові органи та особливості здійснення ними правоохоронної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 612–615. URL: http://www.lsej.org.ua/5_2022/147.pdf.

314. Звіт про діяльність Бюро економічної безпеки України за 2022 рік.
URL: <http://surl.li/sxlzh>.
315. Звіт про діяльність Бюро економічної безпеки України за 2023 рік.
URL: <http://surl.li/sxlzh>.
316. Миргород В. В. Особливості функціонування органів досудового розслідування в сфері залучення та використання МТД: світова практика. *Право. UA*. 2023. №3. С. 220-227. DOI: 10.32782/LAW.UA.2023.3.34
317. Development Assistance, Asset Recovery and Money Laundering: Making the Connection. Basel Institute on Governance, International Centre for Asset Recovery Steinenring 60, 4051 Basel, Switzerland. P. 30. URL: https://baselgovernance.org/sites/default/files/2019-02/dfid_brochure_final_version_for_print.pdf.
318. Миргород-Карпова В.В., Корощенко К.Р. Теоретичне дослідження системи органів забезпечення національної безпеки України як передумова модернізації галузі. *Адміністративне право і процес*. 2022. № 2. С. 337-340.
319. Trade Based Money Laundering, Tax Evasion And Developing Countries. International KYC. March 24, 2020. URL: <https://i-kyc.com/trade-based-money-laundering-tax-evasion-and-developing-countries/>.
320. United Nations Office on Drugs and Crime, 2005, 'Crime and Development in Africa', UNODC, Vienna. URL: https://www.unodc.org/pdf/African_report.pdf.
321. Миргород-Карпова В. В., Безвін О. С. Правові основи електронного декларування доходів та видатків державних службовців в Україні та розвинених країнах світу. *Правові горизонти*. 2020. № 25. С. 7–13. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/8411>.
322. Миргород-Карпова В. В. Загальні засади організації та діяльності суддів в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 1. С. 61–69. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/92696>.

323. Миргород-Карпова В. В., Гаруст Ю. В. General principles of organization and activity of judge in Ukraine. *Правові горизонти*. 2021. № 26. С. 107–111. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84539>.

324. Миргород-Карпова В. В., Мурач Д. В. Міжнародний досвід функціонування антикорупційного судочинства. *Правові горизонти*. 2021. № 26. С. 112–116. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/84543>.

325. Бондаренко О. С., Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В. Корупційна взаємодія суб'єкта надання адміністративних послуг та суб'єкта звернення. *Європейські перспективи*. 2021. № 1. С. 208–214. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89638>.

326. Кисельова О. І., Миргород-Карпова В. В. Mediation in labor disputes. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. № 32/2022. С. 220–224. DOI: 10.5281/zenodo.6674662.

327. Миргород-Карпова В. В., Мурач Д. В. Місце і роль Вищого антикорупційного суду України в державному механізмі протидії корупції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2022. № 3 (17). С. 246–257. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/92697>.

328. Аналітичний звіт за результатами роботи НАЗК 2020–2023 рр. *Офіційний вебсайт НАЗК*. URL: <https://nazk.gov.ua/uk/zvity/>.

329. Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки : Закон України від 20.06.2022 № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

330. Easterly W., Pfutze T. Where does the money go? Best and worst practices in foreign aid. *Journal of Economic Perspectives*. 2008. № 2. P. 29–52. URL: <https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/jep.22.2.29>.

331. How Much Aid is Really Lost to Corruption? *Center For Global Development*. January 23, 2017 Charles Kenny. URL: <https://www.cgdev.org/blog/how-much-aid-really-lost-corruption>.

332. Кобзєва Т. А., Миргород-Карпова В. В. Фінансова та адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства. *Європейські перспективи*. 2022. № 3. С. 170–177. DOI: 10.32782/EP.2022.3.26.

333. Money Laundering, Proceeds of Crime and the Financing of Terrorism. *United Nations Office on Drugs and Crime*. URL: <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/index.html>.

334. Завиднюк І. О. Легалізація «відмивання» коштів, одержаних злочинним шляхом, як один з видів економічних транснаціональних злочинів. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 313–317. URL: <http://journal-app.uzhnu.edu.ua/article/view/255496/252560>.

335. Миргород-Карпова В. В., Кисельова О. І., Корощенко К. Р. Зміст категорії «правоохоронний орган» в умовах реформування вітчизняної системи. *ScienceRise: Juridical Science*. 2022. № 2. С. 147–153. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/30.pdf>.

336. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 06.12.2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text>.

337. Кримінальний кодекс України : Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>.

338. БЕБ розслідуватиме факти шахрайства і зловживань з міжнародною допомогою спільно зі Світовим банком. *Офіційний сайт КМУ*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/beb-rozsliduvatyme-fakty-shakhraistva-i-zlovzhyvan-z-mizhnarodnoiu-dopomohoiu-spilno-zi-svitovym-bankom>.

339. Report: Tackling fraud in UK aid. A rapid review – 8 Apr 2021. *Independent Commission for Aid Impact*. URL: <https://icai.independent.gov.uk/html-version/tackling-fraud-in-uk-aid/>.

340. Daniel Yuichi, Gabriella Montinola. The uses and abuses of foreign aid: development aid and military spending. *Political Research Quarterly*. 2013. P. 615–629. URL: <https://www.jstor.org/stable/23563169?seq=1>.

341. Countering Corruption Through U. S. Foreign Assistance May 27, 2020 Congressional Research Service. URL: <https://fas.org/sgp/crs/row/R46373.pdf>.
342. Mission and Core Values. *Office of Inspector General*. URL: <https://oig.usaid.gov/mission>.
343. Office of Investigations. *Office of Inspector General*. URL: <https://oig.usaid.gov/office-investigations>.
344. Investigative Process. *Office of Inspector General*. URL: <https://oig.usaid.gov/node/512>.
345. OIG Fraud Prevention and Compliance Handbook. URL: <https://oig.usaid.gov/sites/default/files/2018-10/OIG-Fraud-Prevention-and-Compliance-Handbook-103018.pdf>.
346. Afghan Sentenced to Prison for Committing Fraud Against USAID. URL: <https://oig.usaid.gov/node/91>.
347. Ministry of Foreign Affairs of Japan. Policy. Global Issues & ODA. Official Development Assistance (ODA). ODA Policies. Anti-Corruption. URL: <https://www.mofa.go.jp/policy/oda/reform/anti-corrupt/index.html>.
348. Anti-corruption policy guide from Ministry of Foreign Affairs of Japan and Japan International Cooperation Agency. URL: https://www.jica.go.jp/english/our_work/compliance/c8h0vm00009ulm1i-att/policy_en.pdf.
349. Commission decision of 28 April 1999 establishing the European Anti-fraud Office (OLAF). Euro Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:1999:136:0020:0022:EN:PDF>.
350. What we do. *European Anti-Fraud Office*. URL: https://anti-fraud.ec.europa.eu/about-us/what-we-do_en.
351. OLAF in figures. *European Anti-Fraud Office*. URL: https://anti-fraud.ec.europa.eu/investigations/olaf-figures_en.
352. Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). URL: <https://www.oecd.org/>
353. Міжнародний валютний фонд (МВФ). URL: <https://www.imf.org/en/Home>

354. Світовий банк. URL :<https://www.worldbank.org/en/home>
355. Миргород В. В. Методологічні підходи до визначення критеріїв ефективності використання МТД: методологічні особливості визначення. *Наше право*. 2023. №4. С. 234-243. DOI: 10.32782/NP.2023.4.35
356. Липова Т. В. Роль технічної допомоги в ринкових перетвореннях країн з перехідною економікою : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.05.01. Київ, 2006. 19 с.
357. Палюх О. О. Реформування системи використання міжнародної технічної допомоги в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.03. Київ, 2012. 18 с.
358. Васильєва М. О. Зарубіжна допомога в системі пріоритетів зовнішньої політики США : автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.04. Київ, 2011. 20 с.
359. Базиліук А. В., Миненко О. О. Роль офіційної допомоги розвитку в реорганізації транспортної системи України. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 1 (115). С. 40–49.
360. Заключний акт Наради з безпеки та співробітництва в Європі : Акт Організації Об'єднаних Націй від 01.08.1975. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055#Text.
361. Заключні рекомендації консультацій в Хельсінкі : Рек. Ради Європи від 08.06.1973. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_108#Text.
362. Північноатлантичний договір (укр. / рос.) : Договір НАТО від 04.04.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/950_008#Text.
363. Enabling the local response: Emerging humanitarian priorities in Ukraine March – May 2022. *Humanitarian Outcomes*. URL: https://www.humanitarianoutcomes.org/Ukraine_review_June_2022.
364. Беззубко Б. І. Напрямки підвищення ефективності здійснення міжнародної технічної допомоги в Україні. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Економічна»*. 2022. № 103. С. 17–23.

365. Гаруст Ю.В., Мельник В.І., Миргород-Карпова В.В., Павленко Б.О., Кіяшко Ю.М., Малетов Д.В. Функціонування системи оцінювання ефективності міжнародної технічної допомоги: досвід Європейського Союзу та провідних країн світу. *Правові горизонти*. 2021. №. 26 (39). С. 117-124. DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2021.i26.p117>.

366. Словник української мови. Академічний тлумачний словник (1970–1980). URL: <http://sum.in.ua>.

367. СЛОВНИК.UA. *Портал української мови та культури*. URL: <https://slovnyk.ua>.

368. Торчевський Р. В. Педагогічні умови розвитку управлінської культури майбутніх магістрів військового управління в системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 300с.

369. Ткаченко Ю. В. Критерії оцінки конституційності законів. *Проблеми законності : респ. міжвідом. наук. зб.* 1998. № 34. С. 49–54.

370. Ткаченко Ю. В. Проблеми конституційної законності в Україні : автореф. ... дис. канд. юрид. наук: 12.00.02. Харків, 2001. 14 с.

371. Линдюк О. А. Модель оцінювання ефективності модернізації державної служби. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 8 (34). С. 74–82.

372. Гриценко О. І. Контроль та оцінювання управлінської діяльності: опор. конспект лекцій. Київ : НАДУ, 2009. 108 с.

373. Носенко О. В. Соціальна ефективність політичних цінностей. *Філософські проблеми гуманітарних наук*. 2008–2009. № 14–15. С. 224–228.

374. Лугиня М. В. Розвиток концепції ефективності в державному управлінні: теоретико-прикладний аспект : дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.01. Київ, 2016. 254 с.

375. Нагімова А. М. Ефективність діяльності державних органів управління як фактор підвищення якості життя в регіоні: проблеми оцінки та виміру. Казань, 2009. 188 с.

376. Сильвестрова Т. Критерії оцінки ефективності використання бюджетних коштів за сучасної моделі управління бюджетними ресурсами.

Бюджетні організації: бухгалтерський облік та оподаткування. 2007. № 5. С. 59.

377. Лукаш С. С. Нормативно-правове забезпечення ефективності управлінської діяльності ОВС України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2002. 19 с.

378. Артим І. І. Оцінка ефективності управління в органах державної виконавчої влади (на прикладі районних державних адміністрацій) : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. Львів, 2004. 21 с.

379. Показники ефективності державного управління в країнах за 1996–2006 рр. *Всесвітній банк. Доповідь*. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/887981468315334023/pdf/wps4280.pdf>.

380. Приходченко Л. Ефективність державного управління: критерії і підходи до оцінювання. *Теорія та практика державного управління* : зб. наук. пр. 2006. № 3 (15). С. 139–146.

381. Черней В. В. Оцінка ефективності та шляхи удосконалення заходів запобігання злочинам у сфері діяльності небанківських фінансових установ в Україні. *Юридична Україна*. 2014. № 4. С. 91–96.

382. Моніторинг. *Юридична енциклопедія* : у 6 томах / ред. кол. Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3 : К – М. 792 с. С. 481–482.

383. Ведерніков Ю. А., Кучук А. М. Правоохоронна діяльність в Україні : теоретико-правовий аспект. Київ : Знання України, 2009. 219 с.

384. Бейлі Д. Реформування органів внутрішніх справ у відповідності до європейських стандартів : збірник матеріалів. Київ, 2012. 228 с.

385. Applying Evaluation Criteria Thoughtfully. *OECD*. URL: <https://www.oecd.org/dac/applying-evaluation-criteria-thoughtfully-543e84ed-en.htm>.

386. Rogers, A. D., Moss, P., Atkinson, J. A virtual approach to delivering technical support to developing countries provides more effective assistance, increases sustainability and builds stronger local capacity. *IET Conference*

Publications. Volume. Issue 608.

387. Гуцiленко Л. В., Дерiй В. А., Коцупатрий М. М. Державний фiнансовий контроль : навч. посiб. Київ : Центр учбової лiтератури, 2009. 424 с.

388. Фiнансовий контроль: теорiя, термiнологiя, практика : навч. посiб. / С. М. Гончарук та iн. Львiв : ЛНУ iм. I. Франка, 2019. 298 с. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/04/FINANSOVYY-KONTROL-navchalnyu-posibnyk.pdf>.

389. Василик О. Д. Теорiя фiнансiв : пiдручник. Київ : НiОС, 2000. 416с.

390. Хомутенко А. В. Теоретичнi основи фiнансового контролю. С. 1–12. URL: <http://surl.li/tfrsg>

391. Кириленко О. П. Фiнанси (Теорiя та вiтчизняна практика) : навч. посiб. Тернопiль : Економiчна думка, 2000. 243 с.

392. Давидов Г. М. Аудит : навч. посiб. Київ : Знання, 2002. 363 с.

393. Юрiй С. I., Стоян В. I., Мац М. Й. Казначейська система : пiдручник. Тернопiль : Карт-бланш, 2002. 590 с.

394. Малиновський В. Я. Державне управлiння : навч. посiбн. Київ : Атiка, 2003. 576 с.

395. Вaжинський С. Е., Щербак Т. I. Методика та органiзацiя наукових дослiджень : навч. посiб. Суми : СумДПУ iм. А.С. Макаренка, 2016. 260 с.

396. Палюх О. О. Адмiнiстративно-правове регулювання державного фiнансового контролю в Украiнi : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Запорiжжя, 2020. 227 с. URL: http://phd.znu.edu.ua/page/dis/07_2020/Prasiuk.pdf.

397. Погорiлко В. Ф. Конституцiйне право Украiни : пiдручник / за заг. ред. В. Л. Федоренка. Вид. 4-те, перероб. i доопр. Київ, 2012. 727 с.

398. Лазебник Л. Л. Щодо теорiї фiнансової полiтики: дослiдження в координатах органiзацiйно-економiчних вiдносин. *Актуальнi проблеми економiки*. 2006. № 9 (63). С. 51–64.

399. Фісуненко П. А. Організаційно-економічний механізм контролю ефективності використання ресурсів підприємства. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. № 1 (48). С. 300–304.

400. Яковенко О. О. Адміністративно-правові засади реалізації контролю у сфері оподаткування як функції управління : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2007. 208 с.

401. Кондрашов О. М. та ін. Шляхи формування та розвитку самодостатніх суб'єктів муніципального руху: європейські виміри та орієнтири : монографія. Миколаїв : Ємельянова Т. В., 2013. 352 с.

402. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит : підручник / Германчук П. К. та ін. Київ : НПВ «АВТ», 2004. 424 с.

403. Стефанюк І. Б. Методологічні засади функціонування системи державного внутрішнього фінансового контролю в Україні. *Фінанси України*. 2011. № 6. С. 84–102.

404. Савченко Л. А. Правові основи фінансового контролю : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 504 с.

405. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.08. Львів, 2015. 530 с.

406. Воронова Л. К., Кучерявенко М. П. Фінансове право : навч. посібн. Харків : Легас, 2003. 359 с.

407. Хмельков А. В. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2013. 549 с.

408. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.

409. Звіт про результати фінансового аудиту проєкту «Модернізація системи соціальної підтримки населення України», що підтримується позикою Міжнародного банку реконструкції та розвитку : рішення Рахункової палати від 21.12.2023 № 31-4. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/31-4_2023/Zvit_31-4_2023.pdf.

410. Звіт про результати фінансового аудиту проєкту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів», що підтримується позицією Міжнародного банку реконструкції та розвитку : рішення Рахункової палати від 05.12.2023 № 29-1. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/29-1_2023/Zvit_29-1_2023.pdf.

411. Звіт про результати фінансового аудиту проєкту «Екстрене реагування на COVID-19 та вакцинація в Україні», що підтримується позицією Міжнародного банку реконструкції та розвитку : рішення Рахункової палати від 22.08.2023 № 17-4. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/17-4_2023/Zvit_17-4_2023.pdf.

412. Звіт про результати фінансового аудиту проєкту Додаткове фінансування Проєкту «Поліпшення охорони здоров'я на службі у людей», що підтримується позицією Міжнародного банку реконструкції та розвитку : рішення Рахункової палати від 11.07.2023 № 14-5. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/14-5_2023/Zvit_14-5_2023.pdf.

413. Звіт про результати фінансового аудиту гранту Цільового фонду багатьох донорів зі співфінансування Програми Другої позики на політику розвитку у сфері економічного відновлення для України : рішення Рахункової палати від 11.07.2023. URL: https://rp.gov.ua/upload-files/Activity/Collegium/2023/14-1_2023/Zvit_14-1_2023.pdf.

414. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-п#Text>.

415. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В., Хурсенко К.І. Напрямки удосконалення діяльності Міністерства фінансів України. *Правові горизонти*. 2019. № 15. С. 34-39. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/74522>

416. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. Адміністративно-правові засади діяльності контролюючих органів щодо використання коштів

міжнародної технічної допомоги. *Правові горизонти*. 2019. №17. С. 112-128.

URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77743>

417. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-п#Text>.

418. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-ХІІ.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>.

419. Максимова В. Ф. Організація державного фінансового контролю : навч. посіб. Одеса : ОНЕУ, 2012. 276 с.

420. Стефанюк І. Б. Державний фінансовий контроль: проблеми ідентифікації й визначення системи. *Фінанси України*. 2009. № 11. С. 12–19.

421. Шевчук О. А. Ідентифікація сутності державного фінансового контролю. *Економіка розвитку*. 2013. № 1. С. 27–33.

422. Ніщимна С. О. Суб'єктно-об'єктний склад відносин у сфері публічного фінансового контролю. *Фінансове право*. 2013. № 1 (23). С. 8–11.

423. Рибачук В. Л. Удосконалення організаційного забезпечення ефективності фінансового контролю діяльності органів державного управління. *Актуальні проблеми державного управління*. 2009. № 1 (35). URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/apdu/2009-1/doc/2/21.pdf>

424. Дікань Л. В., Синюгіна Н. В. Фінансово-господарський контроль : навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2011. 336 с.

425. Бех Г. В., Дмитрик О. О., Криницький І. Є. Фінансове право України : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2006. 320 с.

426. Лучковська С. І. Фінансове право : навч. посіб. Київ : КНТ, 2010. 296 с. URL: <http://forlawyer.com.ua/knigi/fnansove-pravo-luchkovska-si/>.

427. Фінансове право : підручник / М. П. Кучерявенко та ін. Харків : Право, 2013. 400 с.

428. Чумакова І. Ю., Шульга Н. В. Державний фінансовий контроль : підручник. Київ : КНЕУ, 2013. 412 с.

429. Гуцаленко Л. В., Дерій В. А., Коцупатрий М. М. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2009. 424 с.
430. Пивовар Ю. І. Організаційно-правові засади взаємодії міліції і органів фінансового контролю : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2008. 21 с.
431. Лиско Н. А. Основні принципи державного фінансового контролю в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2011. № 5 (119). С. 42–47.
432. Дрозд І. К., Шевчук В. О. Державний фінансовий контроль : навч. посіб. Київ : Імекс-ЛТД, 2007. 304 с.
433. Савченко Л.А. Правові основи фінансового контролю : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 504с
434. Синюгіна Н. В. Теоретичні узагальнення змісту принципів державного фінансового контролю в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 3. С. 106–111.
435. Бардаш С. В. Класифікація принципів контролю як складного поліморфного явища. *Економіка та держава*. 2012. № 7. С. 4–8.
436. Лімська декларація : Декларація Організації Об'єднаних Націй від 11.09.1997. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_090#Text.
437. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>.
438. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
439. Митний кодекс України : Кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>.
440. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1–212-24) : Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. 576
441. Про основні засади діяльності органів державного фінансового контролю: Проект Закону України від 14.09.2018 № 9086. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64601_

442. Про державний фінансовий контроль : Проєкт Закону України від 08.02.2008 № 2020. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JF1K400A>.
443. Про систему державного фінансового контролю в Україні : Проєкт Закону України від 03.06.2002 № 1131. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=1131&skl=5.
444. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text>.
445. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09.04.1999 № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>.
446. Про місцеве самоврядування в Україні : Закон України від 21.05.1997 № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр#Text>.
447. Фінансове право : підруч. / Бандурка О. М. та ін. ; за заг. ред. О. П. Гетманець. Харків : ХНУВС, 2017. 392 с.
448. Орлюк О. П. Фінансове право: Академічний курс : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2010. 808 с.
449. Василик О. Д., Павлюк К. В. Державні фінанси України : підручник. Київ : НІОС, 2002. 608 с
450. Баранюк Ю. Р. Оцінка підходів до класифікації державного фінансового контролю. *Бізнес інформ*. 2017. № 11. С. 395–401.
451. Катроша Л. В. Види державного фінансового контролю. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2012. № 36. С. 194–199.
452. Про громадський контроль : Проєкт Закону України від 13.05.2015 № 2737-1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/JH2411AA?an=6>.
453. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/393/96-вр#Text>.
454. Хмельков А. В. Державний фінансовий контроль : підручник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2017. 228 с.
455. Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами :

Постанова Кабінету Міністрів України від 20.04.2006 № 550.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-2006-п#Text>.

456. Бондаренко О. С., Янішевська К. Д., Миргород-Карпова В. В. Антикоруційна спеціалізація в діяльності прокуратури: інституційні та правові засади. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2023. №1 (101). С. 36-48. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91622>

457. Бондаренко О. С., Куліш А. М., Миргород В. В. Закономірності модернізації і реформування правоохоронних органів у контексті ефективного забезпечення економічної безпеки. *Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 205–210. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2023/4_2023/30.pdf

458. Янішевська К.Д., Бондаренко О.С., Миргород В.В. Прокуратура як суб'єкт протидії та запобігання злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №8. С. 399-402. URL: http://lsej.org.ua/8_2023/92.pdf

459. Бондаренко О. С., Миргород В. В. Корупція та національна безпека: виклики та шляхи реформ. *Академічні візії*. 2024. №28. С. 1-11. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/899>

460. Миргород-Карпова В.В., Каріх І.В. Організація контрольних функцій держави за міжнародними фінансами: міжнародний досвід. *Правові горизонти*. 2019. №18. С. 128-141. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/77764>

461. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.

462. Про затвердження Положення про Державну службу фінансового моніторингу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2015 № 537. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-2015-п#Text>.

ДОДАТКИ

Таблиця А1 – Завдання партнерство відповідно до Паризької декларації 2005 року

Сфера зобов'язання	Зобов'язання країн-партнерів	Зобов'язання країн-донорів
Ефективне керівництво через розробку стратегій та політик з розвитку і координації своєї діяльності	Відігравати провідну роль у розробці й здійсненні національних стратегій розвитку за допомогою проведення розширених консультацій.	Поважати керівну позицію країни-партнера й надавати допомогу в посиленні її потенціалу з виконання керівної ролі.
	Узяти на себе провідну роль у координуванні зовнішньої допомоги й інших ресурсів для розвитку на всіх рівнях під час діалогу з країнами-донорами, а також сприяти залученню громадськості й приватного сектору.	
	Перевести національні стратегії в пріоретизовані операційні програми, орієнтовані на результати, які фіксуються в структурі середньострокових витрат і річних бюджетах	
Узгодження донорської допомоги зі стратегією країни-партнера	Відсутні зобов'язання країн-партнерів	Засновувати свої стратегії для країн, установлювати діалог спираючись на національні стратегії розвитку країн-партнерів і періодичні огляди прогресу реалізації цих стратегій
		Формувати і висувати умови, засновані на національних стратегіях розвитку країн-партнерів та щорічно перевіряти їх реалізацію
		Здійснювати фінансування відповідно до загальноприйнятих міжнародних стандартів та системи критеріїв і показників
Зміцнення національних систем	Працювати з країнами-донорами щодо формування погоджених структур, які сформують прозорі і підзвітні національні системи	Максимально використовувати національні системи й процедури
	Формувати систему оцінок виконання національних стратегій	Докладати максимальних зусиль, спрямованих на недопущення створення спеціалізованих структур, відповідальних за оперативне керування й реалізацію проектів і програм, фінансованих зовнішньою допомогою
	Провести діагностичні огляди, які забезпечать проведення надійних оцінок національних систем і процедур	Упроваджувати в національні системи узгоджені механізми оцінки виконання з метою уникнення появи надмірної кількості потенційно конфліктних цілей
	Проводити реформи, необхідні для забезпечення ефективності, підзвітності й прозорості національних систем	
Створення стійкого потенціалу в керуванні, плануванні, реалізації стратегій	Інтегрувати спеціальні завдання з розвитку потенціалу до національних стратегій розвитку й узятися до їхньої реалізації в рамках національних стратегій з розвитку потенціалу за необхідності	Погодити свою аналітичну й фінансову підтримку із завданнями й стратегіями країн-партнерів з розвитку потенціалу й, відповідно, узгодити свою підтримку для розвитку потенціалу

Продовження таблиці А1

Сфера зобов'язання	Зобов'язання країн-партнерів	Зобов'язання країн-донорів
Посилення потенціалу державного фінансового управління	Посилити мобілізацію внутрішніх ресурсів і фінансову стійкість, а також створити сприятливе середовище для державних і приватних інвестицій	Надати надійні показники зобов'язання з надання допомоги на багаторічній основі, а також здійснювати виплати допомоги на своєчасній і передбачуваний основі відповідно до погодженого графіка
	Забезпечити механізм своєчасної, прозорої та надійної звітності з виконання бюджету	По можливості максимально використовувати прозорі бюджетний механізм і систему фінансової звітності країни-партнера
	Узяти на себе провідну роль у реформуванні державного фінансового керування	
Посилення національної системи закупівель	Взяти на себе провідну роль у реформуванні системи закупівель	Більшою мірою використовувати національні системи країн-партнерів для закупівель, за умови, що країна-партнер розробила й запровадила взаємоузгоджені стандарти й процеси
Взаємодоповнюваність: більш ефективний, розподіл праці	Надати чіткий посібник з порівняльних переваг країн-донорів і рекомендації з досягнення донадорської взаємодоповнюваності на національному або секторальному рівнях	У повному обсязі використовувати відповідні порівняльні переваги на секторальному або національному рівнях шляхом делегування повноважень провідним країнам-донорам для виконання програм, заходів і завдань за необхідності
Надання ефективної допомоги постконфліктним державам	Досягти прогресу в створенні інститутів і структур керування, які забезпечували б ефективне керування, суспільну безпеку, стабільність й однаковий доступ громадян до основних соціальних послуг	Уникати таких видів діяльності, які підривають побудову потенціалу національних інститутів, наприклад бюджетних процесів, паралельних до національного бюджету, або нарахування високих зарплат для місцевого персоналу
	Брати участь у діалозі з країнами-донорами зі створення простих інструментів планування, наприклад структури проміжних результатів, для тих країн, в яких ще не прийняті національні стратегії розвитку	Використовувати відповідне комбінування інструментів допомоги, у тому числі підтримку поточного фінансування, особливо для тих країн, для яких процес перехідного режиму становить особливі ризики
	Сприяти залученню широкого кола національних акторів до визначення пріоритетів розвитку	Узгодити свою діяльність
Керування, орієнтоване на результати означає керування й здійснення допомоги таким методом, який зосереджується на бажаних результатах і використовує інформацію для вдосконалення прийняття рішень	Посилити зв'язок між національними стратегіями розвитку та річними й багаторічними бюджетними процесами	Здійснити зв'язок між національним програмуванням та ресурсами з результатами, а також узгодити їх зі структурою оцінки виконання країни-партнера
	Створити структури оцінки виконання й звітності, орієнтовані на результати для виміру прогресу порівняно з ключовими аспектами національних стратегій розвитку й секторальних стратегій	Працювати з країнами-партнерами для якнайбільшого використання механізмів звітності й моніторингу країн-партнерів, що є орієнтованими на результати Гармонізувати вимоги з моніторингу й звітності
Посилення спільної звітності й прозорості стосовно використання ресурсів зовнішньої допомоги	Відповідно посилити роль парламентів у формуванні національних стратегій розвитку та (чи) бюджетів	Надавати вчасну, прозору та повну інформацію, що стосується потоків зовнішньої допомоги для того, щоб сприяти поданню повних бюджетних звітів законодавцям та громадянам країни через відповідальні виконавчі органи
	Посилити підхід спільної участі шляхом систематичного залучення широкого кола партнерів з розвитку для формування та оцінки прогресу в реалізації національних стратегій розвитку	

Джерело: складено автором на підставі положень Паризької декларації 2005 року

Таблиця Б1 – Базові дефініції, окреслені Порядком ініціювання, підготовки та реалізації проєктів Twinning затвердженого постановою КМУ від 11 жовтня 2016 року № 700

№ п/п	Назва дефініції	Зміст дефініції
1	Twinning-контракт	договір про надання технічної допомоги ЄС, що укладається у формі, визначеній Європейською Комісією, між партнером проєкту Twinning та Представництвом Європейського Союзу в Україні (далі - Представництво ЄС) за погодженням з бенефіціаром проєкту Twinning та Адміністративним офісом програми Twinning;
2	Адміністративний офіс програми Twinning	установа, що здійснює координацію підготовки та сприяє реалізації проєктів Twinning, надає консультативну та методичну підтримку державним органам щодо ініціювання, підготовки та реалізації проєктів Twinning
3	бенефіціар проєкту Twinning	державний орган, який набув статусу бенефіціара відповідно до пункту 20 цього Порядку та в якому передбачається реалізація проєкту Twinning з метою досягнення його обов'язкових результатів
4	детальне технічне завдання проєкту Twinning	документ, в якому описується поточна ситуація у відповідній сфері, законодавче та інституційне забезпечення, визначаються мета, цілі, обов'язкові результати, індикатори їх досягнення, орієнтовний бюджет та компоненти проєкту Twinning, роль керівника проєкту Twinning від України та партнера постійного радника проєкту Twinning;
5	ініціатор проєкту Twinning	державний орган, що розробляє та подає на розгляд Адміністративного офісу проєкту пропозицію Twinning;
6	інструмент Twinning	інструмент інституціональної розбудови ЄС, у рамках якого здійснюється співпраця та обмін досвідом між державними органами України та аналогічними державними інституціями держав - членів ЄС з питань державного управління та адаптації національного законодавства до стандартів ЄС для досягнення обов'язкових результатів;
7	керівник проєкту Twinning від держави - члена ЄС	державний службовець або прирівняна до державного службовця особа, що працює в державному органі (установі) держави - члена ЄС, здійснює разом із керівником проєкту Twinning від України загальне керівництво роботою з підготовки та реалізації проєкту Twinning і несе відповідальність за досягнення його обов'язкових результатів;
8	керівник проєкту Twinning від України	особа, що займає посаду не нижче заступника керівника бенефіціара, який разом з керівником проєкту Twinning від держави - члена ЄС здійснює загальне керівництво роботою з підготовки та реалізації проєкту Twinning і несе відповідальність за досягнення його обов'язкових результатів

Продовження таблиці Б1

№ п/п	Назва дефініції	Зміст дефініції
9	партнер постійного радника проекту Twinning	державний службовець бенефіціару, що співпрацює з постійним радником проекту Twinning протягом усього періоду його реалізації;
10	партнер проекту Twinning	державний орган (установа) держави - члена ЄС, що відібраний для реалізації проекту Twinning;
11	постійний радник проекту Twinning	державний службовець або представник державного органу - громадянин однієї з держав - членів ЄС, який відряджається до бенефіціара для координації заходів на період реалізації проекту Twinning;
12	програма Twinning	проекти Twinning, об'єднані для досягнення спільної мети, що реалізуються шляхом використання інструменту Twinning;
13	проект Twinning	обмежений часовими рамками процес впровадження інструменту Twinning у конкретному державному органі
14	проектна пропозиція Twinning	викладена у письмовій та електронній формі пропозиція державного органу щодо залучення технічної допомоги ЄС у рамках інструменту Twinning;
15	робоча група з питань координації впровадження інструменту Twinning	допоміжний орган, що утворюється НАДС з представників НАДС, Представництва ЄС та із залученням МЗС, Урядового офісу координації європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, інших державних органів з метою схвалення проектних пропозицій Twinning;
16	робочий план проекту Twinning	структурований документ, який визначає організацію та методи роботи в рамках проекту Twinning та складається з двох частин - плану заходів у рамках реалізації проекту Twinning та видатків на їх здійснення.

Джерело: складено автором на підставі положень Порядок ініціювання, підготовки та реалізації проектів Twinning затвердженого постановою КМУ від 11 жовтня 2016 року № 700.

Таблиця В1 – Законодавчо затверджені стратегічні напрямки міжнародної технічної допомоги Україні на 1995-1997 роки

Основні стратегічні напрямки	Галузі стратегічних напрямків	Підгалузі стратегічних напрямків
Системні реформи	Внутрішні ціни і ринки	Лібералізація внутрішніх цін на товари і послуги.
		Лібералізація заробітної плати та ринку праці, розвиток послуг на ринку праці.
		Демократизація внутрішньої торгівлі та розподілу.
		Лібералізація ринків землі та нерухомості.
		Система маркетингових досліджень і маркетингової інформації на споживчому ринку.
		Система маркетингових досліджень у сфері послуг і напрями її розвитку в ринкових умовах.
	Внутрішня фінансова і монетарна політика	Удосконалення і зміцнення податкової та прибуткової систем.
		Зміцнення бюджетної системи.
		Удосконалення монетарної та кредитної політики.
		Управління та обслуговування зовнішньої заборгованості, удосконалення систем нагляду за кредитами.
		Методика складання звітного та прогнозного платіжного балансу.
	Фінанси і банківська справа	Подальше створення і розвиток незалежних комерційних банків, у тому числі ощадбанків, а також страхових, лізингових компаній та інших фінансових інституцій.
		Практика фінансування та планування витрат на утримання дипломатичних і торговельних представництв за кордоном.
		Розвиток фондових і товарних ринків, їх інфраструктури.
		Створення систем страхування депозитних вкладів та кредитної діяльності.
	Реформи у сфері міжнародної торгівлі	Лібералізація цін на товари, запровадження валютного режиму визначення тарифів.
		Удосконалення експортно-імпоротної політики та сприяння іноземним інвестиціям.
		Удосконалення митної системи.
		Удосконалення системи тарифного регулювання на основі аналізу реальної конкурентоспроможності української промисловості і сільського господарства.
		Розвиток інституцій підтримки експорту та іноземних інвестицій.
Удосконалення системи стандартизації та сертифікації в Україні, приведення її у відповідність з міжнародними нормами.		
Розроблення техніко-економічного обґрунтування створення та функціонування вільних економічних зон на території України.		
Удосконалення державного експортного контролю.		
Розроблення антидемпінгового кодексу України на основі угод, підписаних у рамках Уругвайського раунду.		
Створення національного інформаційного центру із стандартизації та сертифікації Міжнародної інформаційної мережі ISONET згідно з вимогами Статуту міжнародної організації із стандартизації ISO та кодексу ГАТТ по стандартах.		

Продовження таблиці В1

Основні стратегічні напрямки	Галузі стратегічних напрямків	Підгалузі стратегічних напрямків
Системні реформи	Приватизація, розвиток приватного сектора та реформування підприємств	Реструктуризація, санація державних підприємств, трансформація форм власності, в тому числі внаслідок банкрутства.
		Управління державними частками в корпоративному секторі економіки.
		Удосконалення процесу приватизації, післяприватизаційна підтримка підприємств, демонополізація торгів та аукціонів.
		Підприємництво і розвиток нових бізнес-структур, включаючи підвищення рівня управління, бухгалтерського обліку, аудиту тощо.
	Конституційні та інші правові норми, роль держави	Реформування правових інституцій.
		Конституційні та виборчі реформи.
		Реструктурування і реформування цивільних служб на загальнодержавному та регіональному рівнях.
		Підтримка процесу законотворення.
	Інтеграційні процеси	Гармонізація національного законодавства згідно з нормами та правилами системи ГАТТ/СОТ.
		Створення механізму та підтримка координаційної діяльності приєднання України до Європейського співтовариства.
		Надання методичної та технічної допомоги з процесуальних питань проведення переговорів між сторонами, що домовляються, ГАТТ/СОТ.
	Управління зовнішніми ресурсами	Розвиток державної системи координації міжнародної технічної допомоги.
		Зміцнення державних структур, що займаються реалізацією міжнародної технічної допомоги та залученням іноземних інвестицій.
		Підтримка процесу залучення іноземних інвестицій в Україну.
		Інформаційне забезпечення міжнародного співробітництва на державному та регіональному рівнях.
Розвиток можливостей регіонів у залученні і координації зовнішньої допомоги та іноземних інвестицій.		
Статистика	Перебудова системи державної статистики	
Розвиток людських ресурсів	Стратегія і політика	Подолання депопуляції і розроблення стратегії розвитку населення.
	Охорона здоров'я	Удосконалення управління та реформування галузі охорони здоров'я.
		Розвиток і впровадження системи страхової медицини
		Розвиток служби планування сім'ї.
		Розвиток і впровадження системи вакцинації та імунізації
		Попередження, боротьба і контроль за інфекційними хворобами, в тому числі туберкульозом, венеричними захворюваннями та СНІД.
		Визначення залежності стану здоров'я населення від ступеня впливу негативних факторів навколишнього середовища.
		Подальший розвиток спеціалізованої медичної допомоги
		Розвиток фармацевтичної індустрії.

Продовження таблиці В1

Основні стратегічні напрями	Галузі стратегічних напрямків	Підгалузі стратегічних напрямків
Розвиток людських ресурсів	Служба зайнятості та соціальний захист	Розроблення стратегії і тактики державної політики зайнятості.
		Розроблення критеріїв та стандартів оцінки трудових ресурсів.
		Зміцнення служби зайнятості
		Розвиток системи безпеки праці і захисту працюючих
		Реформування системи пенсійного забезпечення
		Розроблення концепції та методики системи соціального захисту
		Розвиток системи соціального партнерства
	Розвиток громадської освіти і людських ресурсів	Розвиток системи ліцензування та акредитації навчальних закладів.
		Зміцнення інститутів професійної підготовки
		Розвиток системи сертифікації.
		Перепідготовка викладачів
		Підтримка прогресивних наукових і дослідних інституцій
		Видання сучасних підручників та навчально-методичних посібників.
		Зміцнення системи захисту інтелектуальної власності та авторських прав
	Захист прав споживачів	Удосконалення системи підготовки та перепідготовки управлінських кадрів та фахівців ринкової економіки
		Практика державного захисту прав споживачів.
		Створення систем моніторингу якості продукції.
	Культура і засоби масової інформації	Система відшкодування матеріальних і моральних збитків, завданих споживачам неякісними товарами та послугами.
		Поліпшення управління збереженням об'єктів національного культурного надбання.
		Розвиток виробничої інфраструктури книговидавництва і преси.
	Соціальні і гуманітарні кризові центри	Розвиток національного телебачення.
Зміцнення системи реєстрації та допомоги біженцям.		
Навколишнє середовище, енергетика, управління природними ресурсами	Чорнобиль та ядерна безпека	Попередження і контроль за наркотичною та алкогольною залежністю.
		Перетворення об'єкту "Укриття" в екологічно безпечну систему.
		Програма реабілітації постраждалих від Чорнобильської катастрофи та відродження забруднених територій.
		Обробка, зберігання та розміщення радіоактивних відходів.
		Радіаційний моніторинг та захист.
		Закриття Чорнобильської АЕС.
		Удосконалення політики ядерної безпеки.
	Паливо і енергетика	Зберігання відпрацьованого ядерного палива атомних електростанцій.
		Оперативна ядерна безпека.
		Розроблення національної енергетичної стратегії.
		Розвиток ефективного управління енергетикою.
		Створення систем оцінки впливу на навколишнє середовище.
		Впровадження енергозберігаючих технологій в усіх сферах економіки.

Продовження таблиці В1

Основні стратегічні напрямки	Галузі стратегічних напрямків	Підгалузі стратегічних напрямків
Навколишнє середовище, енергетика, управління природними ресурсами	Паливо і енергетика	Конверсія машинобудування в напрямі виробництва устаткування для енергетичного і енергозберігаючого секторів економіки, включаючи устаткування для нетрадиційних та відновлюваних джерел енергії.
		Підвищення ефективності технічного та екологічного рівнів енергооб'єктів.
	Охорона навколишнього середовища і управління природними ресурсами	Розроблення проектів державних і регіональних екологічних програм.
		Законодавчі та регулюючі заходи у сфері захисту навколишнього середовища.
		Розроблення і впровадження екологічного моніторингу.
		Поліпшення управління захистом навколишнього середовища (очисні споруди на підприємствах, обробка води тощо).
		Збільшення запасів річкової і морської риби.
		Поліпшення якості питної води: річкові та підземні системи водозабезпечення, локальні та індивідуальні засоби водопідготовки.
		Зміцнення управління береговою зоною Чорного та Азовського морів.
		Реалізація Національної програми екологічного оздоровлення басейну річки Дніпра та поліпшення якості питної води.
		Розроблення та реалізація міжнародної програми екологічного оздоровлення басейну річки Дніпра (Україна, Білорусь, Росія).
		Впровадження системи і технологій знешкодження, утилізації та захоронення токсичних відходів.
		Сприяння розвитку природно-заповідної справи.
Реформування секторів економіки	Сільське господарство	Перебудова і реформування сільського господарства
		Розвиток нових технологій в агропромисловому комплексі.
		Технічні вдосконалення в сільському господарстві, харчовій, рибній та лісовій галузях промисловості.
		Удосконалення маркетингу сільськогосподарської продукції та продовольства.
	Промисло-во-будівництво	Удосконалення управління повним виробничим циклом
		Допомога у здійсненні конверсії військово-промислового комплексу.
	Транспорт і зв'язок	Інтеграція транспортних систем з європейсько-азіатськими мережами.
		Розвиток управління сучасними телекомунікаціями.
		Розвиток та управління пропускнуою спроможністю повітряних ліній, шосейних доріг, залізниць, портів.
		Розвиток поштового зв'язку.
	Туризм	Розвиток інформаційної інфраструктури.
		Інтеграція туристичних організацій України у світову туристичну систему.
		Розроблення генеральних планів розвитку міжнародного та внутрішнього туризму на національному і регіональному рівнях.
Маркетинг українського туристичного ринку.		

Джерело: складено автором на підставі Постанови КМУ «Про затвердження Стратегічних напрямків міжнародної технічної допомоги Україні на 1995-1997 роки» від 14 червня 1995 року № 424.

Таблиця Г1 – Завдання та напрямки залучення МТД на 2004-2007 рр. відповідно до положень Стратегії залучення міжнародної технічної допомоги на 2004-2007 роки, затвердженої постановою КМУ від 14 січня 2004 року № 15

Завдання, які передбачається розв'язати із залученням МТД	Напрямки залучення МТД для реалізації конкретних завдань	Зміст напрямку залучення МТД
у напрямі підвищення конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення сталого економічного зростання	з питань переходу до економіки, що ґрунтується на наукоємних технологіях:	забезпечення розвитку сприятливого для інновацій середовища, створення ринкової інноваційної інфраструктури; розроблення та впровадження високих наукоємних конкурентоспроможних технологій у промисловості; створення умов для конкуренції та розвитку системи трансферу технологій, ноу-хау; посилення спроможності до генерування, розповсюдження та впровадження знань шляхом поліпшення якості та забезпечення рівного доступу усіх верств населення до освіти, післядипломного навчання; утворення системи венчурних фондів для фінансування інновацій; створення інформаційних мереж для обміну знаннями;
	у сфері макроекономіки та фінансів:	формування державної бюджетної політики шляхом запровадження середньострокового бюджетного планування;
		запровадження стратегічного планування у практику діяльності органів виконавчої влади, удосконалення системи державного прогнозування та розроблення програм соціально-економічного розвитку;
		реформування податкової системи та модернізація державної податкової служби;
		перехід небанківських фінансових установ на ведення фінансової звітності за міжнародними стандартами;
		забезпечення розвитку ринку фінансових послуг, удосконалення системи його регулювання;
		створення інформаційної бази даних небанківських фінансових установ;
		забезпечення розвитку ринку цінних паперів, похідних фінансових інструментів та удосконалення системи їх регулювання, створення системи оцінних показників фондового ринку;
		продовження реформування банківської системи; підтримка приватизаційних процесів шляхом удосконалення нормативно-правової бази та забезпечення прозорості процедур прийняття рішень;
	у сфері структурної перебудови енергетики	підтримка заходів щодо розвитку прозорого, конкурентного та ефективного ринку енергоносіїв;
підтримка заходів щодо впровадження технологій вироблення енергії з альтернативних джерел;		підтримка заходів щодо впровадження технологій вироблення енергії з альтернативних джерел;
підтримка заходів щодо диверсифікації джерел енергозабезпечення та маршрутів енергопостачання, включаючи розвиток українського маршруту Євро-Азіатського нафтотранспортного коридору; кваліфікація альтернативних джерел постачання ядерного палива;		підтримка заходів щодо диверсифікації джерел енергозабезпечення та маршрутів енергопостачання, включаючи розвиток українського маршруту Євро-Азіатського нафтотранспортного коридору; кваліфікація альтернативних джерел постачання ядерного палива;
підвищення рівня безпеки та охорони праці шахтарів;		підвищення рівня безпеки та охорони праці шахтарів;
підтримка ринкової трансформації вугледобувного та електроенергетичного комплексів;		підтримка ринкової трансформації вугледобувного та електроенергетичного комплексів;
підтримка заходів щодо дегазації вугільних пластів з метою утилізації та використання газу метану;		підтримка заходів щодо дегазації вугільних пластів з метою утилізації та використання газу метану;

Продовження таблиці Г1

Завдання, які передбачається розв'язати із залученням МТД	Напрямки залучення МТД для реалізації конкретних завдань	Зміст напрямку залучення МТД	
у напрямі підвищення конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення сталого економічного зростання	у сфері структурної перебудови енергетики	<p>підвищення ядерної та радіаційної безпеки АЕС та об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом;</p> <p>підтримка зусиль щодо нерозповсюдження ядерної зброї, запобігання незаконному обігу ядерних та радіоактивних матеріалів, включаючи зміцнення системи контролю і обліку джерел іонізуючого випромінювання;</p> <p>удосконалення системи регулювання радіаційної безпеки;</p> <p>підтримка заходів щодо закриття Чорнобильської АЕС та перетворення об'єкта «Укриття» в екологічно безпечну систему;</p> <p>удосконалення системи фізичного захисту АЕС та об'єктів, призначених для поводження з радіоактивними відходами та відпрацьованим ядерним паливом, з урахуванням загрози ядерного тероризму;</p> <p>підвищення енергоефективності процесів виробництва, транспортування, розподілу та споживання енергетичних ресурсів і енергозбереження в промисловій та інших галузях економіки;</p>	
	у сфері структурної перебудови аграрно-промислового комплексу	<p>створення умов для розвитку фінансової інфраструктури в аграрному секторі</p> <p>забезпечення продовольчої безпеки держави;</p> <p>організація обміну новітніми технологіями в аграрно-промисловому комплексі, ветеринарії та фітосанітарії, тваринництві, харчовій і переробній промисловості;</p> <p>впровадження системи страхування ризиків у сільському господарстві;</p> <p>створення системи інформаційного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників у ринкових умовах;</p> <p>створення національної системи моніторингу та прогнозування цін на аграрному ринку;</p>	
	у напрямі прискорення вступу України до СОТ, європейської та євроатлантичної інтеграції:	підготовка спільного Плану дій Україна - ЄС з метою впровадження в Україні положень Комунікації ЄС «Ширша Європа - сусідство: нові рамки відносин з нашими східними та південними сусідами»;	
		адаптація законодавства України до законодавства ЄС відповідно до Копенгагенських критеріїв членства в ЄС (зокрема директив та стандартів щодо оподаткування, правил технічного, санітарного, фітосанітарного, ветеринарного, екологічного регулювання, прикордонного і митного контролю та захисту прав споживачів);	
		проведення оцінки наслідків розширення ЄС та їх впливу на Україну, секторальних досліджень, підвищення поінформованості громадян стосовно правил та норм ЄС і СОТ;	
		підтримка заходів щодо створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС;	
		підтримка розвитку інституційного забезпечення процесів європейської та євроатлантичної інтеграції, підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації фахівців у сфері європейської та євроатлантичної інтеграції;	
		впровадження норм і стандартів, що відповідають вимогам СОТ, проведення інформаційно-аналітичного забезпечення приєднання до СОТ;	
		забезпечення розвитку прикордонної інфраструктури, ефективного митного та інших видів контролю у пунктах пропуску через державний кордон;	
		підтримка заходів щодо вступу України до НАТО;	<p>приведення законодавства України у відповідність з вимогами НАТО, перехід на стандарти НАТО у створенні, виготовленні та озброєнні військовою та спеціальною технікою;</p>

Продовження таблиці Г1

Завдання, які передбачають розв'язати із залученням МТД	Напрямки залучення МТД для реалізації конкретних завдань	Зміст напрямку залучення МТД
у напрямі створення сприятливого підприємницького середовища, розвитку малого та середнього бізнесу:		<p>удосконалення політики захисту конкуренції, створення рівних умов провадження господарської діяльності для всіх підприємців;</p> <p>забезпечення розвитку ефективної функціональної інфраструктури підтримки малого та середнього бізнесу на регіональному рівні;</p> <p>удосконалення дозвільно-реєстраційної системи щодо підприємницької діяльності, зокрема, створення єдиних офісів комплексного обслуговування суб'єктів підприємницької діяльності;</p> <p>підтримка організаційних та правових заходів для поліпшення інвестиційного клімату;</p> <p>забезпечення захисту прав власника і кредитора, удосконалення процедур банкрутства та відновлення платоспроможності боржника;</p> <p>удосконалення механізму фінансово-кредитної підтримки малого підприємництва, розширення доступу малих та середніх підприємств до кредитів, зокрема довгострокових;</p> <p>удосконалення законодавчої бази з питань корпоративного управління;</p> <p>створення у більшості регіонів місцевих відділень Експертно-апеляційної ради;</p> <p>гармонізація митних правил та документів з міжнародними та європейськими стандартами;</p> <p>запровадження прозорих механізмів регулювання підприємницької діяльності, в тому числі запровадження ефективної системи відстеження результативності регуляторних актів;</p> <p>забезпечення постійної професійної підготовки працівників органів реєстрації щодо проведення реєстраційних процедур;</p> <p>підтримка заходів з конверсії колишніх військових об'єктів, включаючи використання їх основних фондів для розвитку інфраструктури малого та середнього бізнесу, адаптацію військовослужбовців, звільнених у запас або відставку;</p> <p>створення автоматизованих інформаційних систем обліку суб'єктів господарської та підприємницької діяльності;</p>
у напрямі поглиблення демократичних перетворень, формування інститутів розвинутого громадянського суспільства:		<p>посилення захисту прав і свобод громадян;</p> <p>зміцнення місцевого самоврядування, включаючи такі аспекти, як розширення участі громадян у діяльності його органів, розвиток асоціацій органів місцевого самоврядування, підвищення якості послуг, що надаються громадянам;</p> <p>розвиток правового механізму участі громадян у процесі прийняття рішень органами державної влади;</p> <p>забезпечення конкурентного виборчого процесу на засадах відкритості, прозорості та гласності;</p> <p>подальше проведення судової та адміністративної реформ;</p> <p>підтримка незалежності та демократичності засобів масової інформації;</p> <p>зміцнення громадських організацій, зокрема професійних, незалежних аналітичних центрів, здатних брати участь у формуванні політики держави;</p> <p>розвиток інформаційно-комунікаційних технологій як бази для формування відкритого інформаційного простору для суспільства, забезпечення рівного доступу до цифрових технологій, впровадження електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»;</p> <p>сприяння впровадженню гендерної рівності;</p>
у напрямі цілей розвитку, визначених в Декларації тисячоліття ООН, зокрема поліпшення соціальних умов та здоров'я громадян України, гуманітарного розвитку:		<p>забезпечення розвитку та вдосконалення системи адресної соціальної допомоги найменш захищеним верствам населення, посилення адресності при наданні пільг;</p> <p>прискорення пенсійної реформи, впровадження недержавного пенсійного забезпечення, створення відповідної нормативно-правової бази;</p> <p>приведення законодавства з питань соціально-трудова відносин у відповідність з міжнародними стандартами;</p> <p>створення єдиної системи загальнообов'язкового державного соціального страхування;</p> <p>підтримка профілактичних та інформаційних програм боротьби з інфекційними хворобами, зокрема ВІЛ/СНІДом, туберкульозом, а також покращення лікування і підтримки таких хворих;</p> <p>розвиток системи первинної медичної допомоги на засадах сімейної медицини;</p>

Продовження таблиці Г1

Завдання, які передбачають розв'язати із залученням МТД	Напрямки залучення МТД для реалізації конкретних завдань	Зміст напрямку залучення МТД
		<p>підтримка закладів культури та поліпшення умов творчої діяльності;</p> <p>сприяння виконанню програм у сфері репродуктивного здоров'я;</p> <p>розвиток сфери соціально значущих інформаційних послуг, у першу чергу в сфері телемедицини та дистанційного навчання;</p> <p>розвиток системи медичного страхування, відповідної нормативно-правової бази;</p>
у напрямі підвищення рівня екологічної безпеки та мінімізації наслідків Чорнобильської катастрофи:		<p>поліпшення стану навколишнього природного середовища, створення передумов для сталого розвитку та зміцнення мінерально-сировинного потенціалу держави;</p> <p>впровадження ресурсо- та енергозберігаючих екологічно чистих технологій;</p> <p>підвищення рівня техногенної, екологічної, ядерної та радіаційної безпеки;</p> <p>підтримка заходів щодо знищення непридатних до використання та надлишкових боєприпасів і зброї, екологічно безпечної ліквідації твердого та рідкого ракетного палива;</p> <p>проведення радіоекологічного моніторингу в зоні відчуження, здійснення заходів щодо запобігання винесенню радіонуклідів з території зони відчуження;</p> <p>створення системи проведення оцінки викидів і поглинання парникових газів, на які не поширюється дія Монреальського протоколу</p> <p>здійснення заходів щодо реалізації положень Рамкової конвенції ООН про зміну клімату</p> <p>ліквідація наслідків Чорнобильської катастрофи, включаючи перетворення об'єкта "Укриття" в екологічно безпечну систему, удосконалення системи поводження з радіоактивними відходами, що утворилися внаслідок Чорнобильської катастрофи, та поступове відновлення радіаційно небезпечних земель;</p>
у напрямі гарантування безпеки та захисту держави і громадян:		<p>здійснення комплексу заходів щодо вдосконалення нормотворчої діяльності;</p> <p>посилення боротьби з незаконною міграцією, створення державної міграційної служби;</p> <p>удосконалення правового регулювання міграційних процесів, облаштування пунктів тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, а також порядку повернення до країн їхнього громадянства, створення інформаційної системи обліку та аналізу міграційних потоків;</p> <p>удосконалення системи протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом;</p> <p>застосування міжнародних стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням коштів (FATF) для проведення фінансового моніторингу в Україні;</p> <p>підтримка заходів щодо формування за принципом оборонної достатності сучасних Збройних Сил;</p> <p>боротьба з організованою злочинністю, відмиванням коштів, обігом наркотиків, тероризмом, торгівлею зброєю, людьми та іншими проявами транскордонної злочинності шляхом міжнародного співробітництва;</p>
у напрямі розвитку державної регіональної політики:		<p>забезпечення розвитку інфраструктури та законодавчої бази місцевого самоврядування;</p> <p>удосконалення бюджетного процесу, порядку розподілу трансфертів з державного до місцевих бюджетів, механізмів проведення запозичень до державного бюджету, забезпечення виконання бюджетів і здійснення фінансового контролю;</p> <p>активізація транскордонного і міжрегіонального співробітництва, у тому числі в рамках євро регіонів;</p> <p>запровадження програмно-цільового методу формування та виконання місцевих бюджетів в окремих областях згідно з вимогами Бюджетного кодексу</p> <p>забезпечення розвитку міжнародних транспортних коридорів;</p> <p>розвиток інфраструктури регіональних інформаційно-комунікаційних технологій;</p> <p>запровадження стратегічного планування сталого розвитку на регіональному та місцевому рівні.</p>

Джерело: складено автором на підставі положень Стратегії залучення міжнародної технічної допомоги на 2004-2007 роки, затвердженої постановою КМУ від 14 січня 2004 року № 15.

Таблиця Д1 – Завдання уряду щодо питання розвитку міжнародного відносин України

Завдання КМУ	Напрямки реалізації завдання	Очікувані результати
Розширення співробітництва з ЄС	активізація переговорного процесу щодо укладення Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, включаючи створення поглибленої та всебічної зони вільної торгівлі - МЗС, Мінекономіки, Мін'юст, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	прогрес у впровадженні європейських принципів у сфері верховенства права, забезпечення прав людини, демократії;
	Удосконалення координації, планування, реалізації та моніторингу впровадження політики європейської інтеграції - Віце-прем'єр-міністр України, Координаційне бюро європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	інтеграція вітчизняної економіки до спільного ринку Європейського Союзу;
	планування процесу підготовки державних органів до виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, переговори щодо якої тривають - Віце-прем'єр-міністр України, Координаційне бюро європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	збільшення обсягів та підвищення ефективності використання технічної допомоги ЄС;
	використання інтеграційних можливостей в рамках політики ЄС «Східне партнерство» - МЗС, Мінекономіки, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	підвищення темпів гармонізації національного законодавства із законодавством ЄС;
	розроблення заходів з підготовки адаптації економіки України до функціонування в умовах Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, тому числі поглибленої зони вільної торгівлі, переговори щодо яких тривають - Віце-прем'єр-міністр України, Координаційне бюро європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України, Мінекономіки, центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	покращення міжлюдських контактів;
	проведення консультацій з вітчизняними виробниками, їх об'єднаннями та асоціаціями під час підготовки позиції Української Сторони в рамках переговорного процесу щодо створення між Україною та ЄС зони вільної торгівлі - Мінекономіки, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	утвердження України як передбачуваного та привабливого партнера ЄС.
	забезпечення належного виконання Угоди між Україною та Європейським Союзом про спрощення оформлення віз та Угоди між Україною та ЄС про реадмісію осіб - МЗС, МВС, Адміністрація Держприкордонслужби - 2009 рік;	
	забезпечення розроблення та впровадження нового практичного інструмента співпраці між Україною та ЄС (на заміну Плану дій Україна - ЄС) - МЗС, Мінекономіки, Мін'юст, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	
	укладення угод про фінансування щодо надання Україні допомоги ЄС - Мінекономіки, МЗС, Мін'юст, Головдержслужба, Мінрегіонбуд, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	
	підвищення ефективності виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства ЄС - 2009 рік	

Продовження таблиці Д1

Завдання КМУ	Напрямки реалізації завдання	Очікувані результати
Розширення співробітництва з ЄС	активізація діалогу між Україною та ЄС щодо визначення умов для запровадження безвізового режиму поїздок громадян України до держав - членів ЄС - МЗС - 2009 рік;	
	розширення участі України у програмах та агентствах ЄС - Мінекономіки, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	
	розширення співробітництва між Україною та ЄС у сфері охорони здоров'я - МОЗ, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	
	поглиблення діалогу з ЄС щодо удосконалення методології збору та обробки статистичних даних у зовнішньоторговельній сфері - Держкомстат, Держмитслужба, Мінекономіки - 2009 рік.	
Розвиток двостороннього та регіонального співробітництва	Розбудова відносин із сусідніми та іншими державами світу з урахуванням статусу стратегічного партнерства, вимог добросусідства, взаємовигідного прагматизму та готовності до врахування на паритетних засадах законних інтересів України - МЗС, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки;	підвищення ролі України у формуванні політики взаємовигідних двосторонніх відносин з країнами світу та країнами пострадянського простору;
	формування ефективної державно-корпоративної стратегії просування українських товарів та послуг на ринок країн пострадянського простору - Мінекономіки - 2009 рік;	забезпечення захисту інтересів громадян України, що працюють за межами України;
	здійснення заходів програм довгострокового економічного співробітництва в економічній та інших галузях між Україною і державами-учасницями СНД у напрямі наповнення їх конкретними проектами з метою розширення міжрегіонального та транскордонного співробітництва - Мінекономіки, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки;	забезпечення ефективного захисту національних економічних інтересів у міжнародній торгівлі;
	забезпечення участі вітчизняних виробників та експортерів в антидемпінгових, антисубсидійних та спеціальних захисних розслідуваннях, які проводяться іншими країнами щодо українських товарів - Мінекономіки - 2009-2012 роки;	розширення номенклатури та обсягів українського експорту, освоєння нових ринків для української продукції;
	створення єдиного інформаційного інтернет-порталу з підтримки зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств - Мінекономіки - 2009 рік;	розширення інвестиційної співпраці та залучення інвестиційних ресурсів до економіки України.
	захист вітчизняних виробників на внутрішньому ринку від проявів недобросовісної конкуренції та зростання обсягів імпорту через механізм застосування антидемпінгових, антисубсидійних та спеціальних заходів щодо імпорту в Україну - Мінекономіки - 2009 рік;	
	проведення активної політики просування на зовнішні ринки українських товарів, насамперед наукоємних та високотехнологічних - Мінекономіки, МЗС та інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2010 роки;	
	розширення номенклатури і обсягів українського експорту до ключових країн Азії, Близького Сходу, Африки та Латинської Америки, в тому числі опрацювання можливості створення зон вільної торгівлі - Мінекономіки, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки;	

Продовження таблиці Д1

Завдання КМУ	Напрямки реалізації завдання	Очікувані результати
Розвиток двостороннього та регіонального співробітництва	створення повноцінної зони вільної торгівлі без вилучень і обмежень з Республікою Казахстан шляхом підготовки та погодження проекту Протоколу про поетапне скасування вилучень з режиму вільної торгівлі - Мінекономіки - 2009 рік;	
	завершення розроблення проектів нормативно-правових актів щодо юридичного статусу перебування Чорноморського Флоту Російської Федерації у Севастополі та порядку його перебування на суверенній території України до 2017 року - МЗС - 2009 рік;	
	розроблення комплексу заходів з поглиблення торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва із Сполученими Штатами Америки на основі Хартії про стратегічне партнерство між Україною та США від 20 грудня 2008 року - МЗС, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	
	активізація діяльності та створення нових спільних міжурядових комісій з торговельно-економічного та інвестиційного співробітництва	
	активізація двостороннього співробітництва з метою залучення додаткових інвестиційних ресурсів в економіку України - Мінекономіки, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки;	
	розвиток співробітництва України з Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) з метою набуття повноправного членства в зазначеній організації, посилення участі України в роботі відповідних спеціалізованих комітетів та робочих груп у рамках діяльності ОЕСР, - Мінекономіки - 2009-2012 роки	
	дієвий захист прав та інтересів фізичних і юридичних осіб України за кордоном, дотримання законності та принципів паритетності в реалізації консульсько-правових процедур щодо громадян України з боку інших держав - МЗС - 2009-2012 роки;	
	активізація роботи в рамках ООН з питань сприяння інтеграційним процесам в європейському регіоні, поліпшення стану природного середовища та зміцнення інституціональних можливостей систем управління у цій сфері, захисту прав людини, правового захисту інтересів України в міжнародних судах - МЗС разом з іншими центральними органами виконавчої влади - 2009 рік;	
забезпечення подальшої співпраці в ОБСЄ у сфері «людського» виміру з питань вирішення «заморожених» конфліктів, запобігання проявам тероризму. Розпочати підготовчі заходи щодо визначення концептуальних підходів стосовно забезпечення головування України в ОБСЄ - МЗС, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки;		
Розвиток міжнародного співробітництва в галузі економіки	Забезпечення подальшої євроатлантичної інтеграції на затверджених законодавством засадах і умовах реформування ключових сфер життя держави, в тому числі в економічній галузі, зокрема згідно з Цільовим Планом Україна - НАТО на 2009 рік у рамках відповідного Плану дій, річних національних програм - МЗС, інші центральні органи виконавчої влади, Координаційне бюро європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів - 2009-2012 роки;	активізація співробітництва України з НАТО у політичній, економічній, військовій, правовій та інших сферах

Продовження таблиці Д1

Завдання КМУ	Напрямки реалізації завдання	Очікувані результати
Розвиток міжнародного співробітництва в галузі економіки	використання технологічного, науково-технічного потенціалу НАТО в інтересах економіки України - МЗС, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки;	підвищення рівня міжнародної і регіональної безпеки та стабільності як важливих факторів забезпечення національної безпеки;
	розширення співробітництва між Україною та ЄС у сфері Спільної зовнішньої політики та політики безпеки, забезпечення участі України у миротворчих та поліцейських операціях ЄС - МЗС, Міноборони, інші центральні органи виконавчої влади - 2009 рік;	
	активізація зусиль з метою завершення договірно-правового оформлення державного кордону та вирішення питань його демаркації.	
	участь у світових і регіональних міжнародних безпекових інституціях, міжнародних заходах з підтримки миру і врегулювання конфліктів із запобігання розповсюдження зброї масового враження, тероризму, транснаціональній організованій злочинності, відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом, торгівлі людьми, незаконній міграції, незаконному обігу наркотиків та іншим викликам міжнародній безпеці - МЗС, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки;	
Використання переваг членства в СОТ	Реалізації потенціалу членства України в СОТ, у тому числі шляхом участі у багатосторонніх переговорах, зокрема Доського раунду розвитку СОТ, приєднання до робочих груп із вступу нових членів до СОТ - Мінекономіки - 2009-2012 роки;	диверсифікація ринків збуту української продукції та зростання обсягів експорту.
	забезпечення підготовки до започаткування переговорів стосовно приєднання до Угоди про державні закупівлі - Мінекономіки - 2009-2012 роки;	
	застосування інструментів СОТ для захисту внутрішнього ринку - Мінекономіки - 2009-2012 роки;	
	розроблення проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо регулювання стану платіжного балансу» та сприяння його прийняттю - Мінекономіки - 2009 рік;	
	розроблення проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про запровадження додаткового імпортного збору» - Мінекономіки - 2009 рік.	
Забезпечення використання зобов'язань України перед Радою Європи	Виконання обов'язків та зобов'язань України, що випливають з її членства в Раді Європи - Мін'юст, інші центральні органи виконавчої влади - 2009-2012 роки.	приведення законодавства України у відповідність із стандартами Ради Європи.
Співробітництво з міжнародними фінансовими організаціями	Завданням Уряду є залучення кредитних коштів та дорадчої допомоги міжнародних фінансових організацій з метою збільшення обсягів фінансування інвестиційних та системних проектів в Україні та забезпечення інституційного розвитку	збільшення обсягів залучення ресурсів МФО у розвиток економіки країни

Джерело: складено автором на підставі положень Програми діяльності КМУ «Подолання впливу світової фінансово-економічної кризи та поступальний розвиток», затверджену постановою КМУ від 20 грудня 2008 року № 1107.

Додаток Е

Таблиця Е1 – Завдання, розв’язання яких передбачається Стратегією залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013-2016 роки, схвалена розпорядженням КМУ від 11 вересня 2013 року № 697-р

Завдання	Елементи завдання	Напрямки	Очікувані результати
підвищення загальних стандартів добробуту суспільства та життя кожного громадянина, забезпечення дотримання в державі принципу верховенства права	підвищення стандартів та якості життя громадян, а саме:	удосконалення системи соціального захисту та адресності надання допомоги соціально незахищеним верствам населення	підвищення рівня соціальної захищеності населення
		підвищення кваліфікації працівників системи соціального захисту населення	удосконалення системи пенсійного забезпечення
		реформування системи фінансування надання соціальних послуг	підвищення якості надання соціальних послуг
		сприяння реформуванню пенсійної системи, удосконаленню законодавчої та регуляторної бази функціонування загальнообов’язкової накопичувальної пенсійної системи	зростання частки превентивної (профілактичної) та первинної медичної допомоги в структурі послуг з охорони здоров’я
		популяризація занять фізичною культурою і масовим спортом, сприяння розвитку фізкультурно-спортивної реабілітації, реалізації здібностей обдарованої молоді	покращення діагностики, профілактики та лікування різноманітних захворювань
		реформування системи охорони здоров’я, створення ефективної системи своєчасної діагностики та раннього виявлення захворювань, контролю за перебігом захворювань та запобігання виникненню їх негативних наслідків; пропаганда здорового способу життя	щорічне збільшення на 1-2 відсотки рівня охоплення населення руховою активністю до 30 хвилин щодня, а також дітей та молоді до 12 годин на тиждень;
		запровадження національних стандартів у сфері фізичної культури і спорту	підвищення рівня якості освіти;
		проведення навчання тренерів, волонтерів, інформаційно-технічне забезпечення діяльності дитячо-юнацьких спортивних шкіл; запровадження інформаційної системи “Спортивна школа”	
	реформування системи освіти, комп’ютеризація навчального процесу, забезпечення навчальних закладів телекомунікаційними засобами доступу до Інтернету; розвиток мережі електронних бібліотек		
	захист прав і свобод громадян, а саме:	лібералізація візового режиму з ЄС	підвищення рівня правового захисту громадян та суб’єктів господарювання
		посилення професійної підготовки суддів та прокурорів відповідно до Європейської програми освіти в галузі прав людини для юристів	гармонізація національного законодавства у сфері демократії, захисту прав людини і верховенства права з європейськими стандартами
		підтримка реформ у сфері юстиції	запобігання нелегальній міграції

Продовження таблиці Е1

Завдання	Елементи завдання	Напрямки	Очікувані результати
підвищення загальних стандартів добробуту суспільства та життя кожного громадянина, забезпечення дотримання в державі принципу верховенства права	захист прав і свобод громадян, а саме:	поглиблення процесу всеохоплюючої конституційної реформи	запровадження країнами ЄС безвізового режиму для громадян України
		забезпечення ефективної імплементації на національному рівні Європейської конвенції з прав людини	
		реформування системи правосуддя, приведення у відповідність з європейськими стандартами законодавства у сфері діяльності Вищої ради юстиції, судів та прокуратури	
		формування системи безоплатної правової допомоги;	
		забезпечення ефективності виборчої системи	
		подальше вдосконалення системи запобігання і протидії корупції;	
		підвищення потенціалу центральних органів виконавчої влади, інших державних органів в боротьбі з відмиванням доходів, одержаних злочинним шляхом, розповсюдженням наркотиків і злочинності	
		запобігання і протидія торгівлі людьми	
формування конкурентоспроможної економіки та підвищення рівня такої конкурентоспроможності із запровадженням інноваційних технологій виробництва	запровадження механізму стимулювання розвитку високотехнологічного виробництва, а саме:	розширення доступу вітчизняних виробників до ресурсів МФО через державні та приватні банки	збільшення обсягу експорту високотехнологічної продукції та технологій
		прискорений розвиток інноваційної інфраструктури	розвиток інноваційного вітчизняного виробництва
		створення ринку об'єктів інтелектуальної власності	збільшення обсягу експорту високотехнологічної продукції
		розвиток державно-приватного партнерства у сфері науково-технічної та інноваційної діяльності	покращення індексу диверсифікації експорту
		розвиток нового механізму підтримки малих та середніх інноваційних підприємств, які розпочинають свою діяльність	підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товарів та послуг
		усунення технічних бар'єрів у торгівлі, удосконалення стандартизації, метрології, акредитації та оцінки відповідності згідно із стандартами ЄС	покращення індексу компліментарності (рангова кореляція) торгівлі з ЄС
		реалізація проектів у високотехнологічних секторах економіки, які забезпечують конкурентоспроможність України на світовому ринку (космічна діяльність, авіабудування тощо)	
		підтримка спільних проектів наукових установ та університетів	
		адаптація системи державної статистики до міжнародних норм і стандартів для ефективного проведення моніторингу	
	розвиток агропромислового комплексу та	розширення доступу суб'єктів малого і середнього підприємництва до фінансових ресурсів з використанням інструментів гарантування кредиту, лізингу, страхування, ринку товарних ф'ючерсів тощо	підвищення обсягу залучених сільськогосподарськими товаровиробниками кредитних ресурсів
наближення законодавства у сфері здійснення санітарних та фітосанітарних заходів до законодавства ЄС		збільшення кількості висококваліфікованих фахівців в аграрному секторі економіки	

Продовження таблиці Е1

Завдання	Елементи завдання	Напрямки	Очікувані результати
формування конкурентоспроможної економіки та підвищення рівня такої конкурентоспроможності із запровадженням інноваційних технологій виробництва	розвиток агропромислового комплексу та	розвиток біопромисловості України	збільшення обсягу виробництва сільськогосподарської техніки
		розвиток тваринництва, зокрема галузі молочного скотарства	збільшення обсягу експорту сільськогосподарської продукції
		розвиток зернового ринку України	підвищення рівня доходів та зайнятості сільського населення
		стимулювання модернізації підприємств АПК	
		стимулювання комплексного сталого розвитку сільських територій	
	розвиток внутрішнього ринку, а саме:	забезпечення захисту внутрішнього ринку від неякісної продукції та створення гарантій їх безпечності та якості, а також системи ринкового нагляду	покращення індексу інтенсивності внутрішньогалузевої торгівлі промисловими товарами
		стимулювання інвестиційної активності, зменшення адміністративних бар'єрів	зменшення вартості провадження підприємницької діяльності
		приведення законодавства у сфері захисту прав споживачів у відповідність із законодавством ЄС	покращення індексу «Ведення бізнесу»
		створення системи стимулів для виробників і продавців безпечної продукції	
		стимулювання виробництва вітчизняних аналогів імпортованої продукції та попиту на вітчизняну техніку	
	удосконалення системи державного управління, а саме:	удосконалення системи державного управління, у тому числі підвищення рівня надання адміністративних послуг	удосконалення системи державного управління відповідно до стандартів ЄС
		упровадження комплексної стратегії управління державними фінансами	удосконалення правового регулювання аудиторської діяльності
		складення фінансової звітності за міжнародними стандартами та подання її в електронному вигляді	оприлюднення актуальної версії міжнародних стандартів фінансової звітності
		удосконалення банківського законодавства	імплементція Четвертої Директиви Ради ЄС № 78/660/ЄЕС та Сьомої Директиви Ради ЄС № 83/349/ЄЕС
		гармонізація показників грошово-кредитної та фінансової статистики до стандартів ЄСЦБ	перехід на міжнародні стандарти фінансової звітності
посилення потенціалу НБУ щодо виконання основної функції - забезпечення стабільності національної грошової одиниці		підвищення рівня фінансової освіти та фінансової культури населення	
розвиток інфраструктури, модернізація транспортної системи		розвиток та модернізація транспортної, муніципальної та енергетичної інфраструктури	модернізація транспортної системи та підвищення ефективності її функціонування
		забезпечення доступності та підвищення якості транспортних послуг	забезпечення своєчасності доставки вантажів
		поліпшення інвестиційної привабливості галузі транспорту	задоволення потреб економіки і населення у перевезеннях
		інтеграція вітчизняної транспортної системи до міжнародної транспортних систем	удосконалення системи управління галуззю транспорту
	підвищення ефективності державного управління у галузі транспорту	підвищення рівня безпеки на транспорті	
	підвищення екологічності та енергоефективності транспортних засобів	зменшення енергозалежності і підвищення надійності та ефективності електропостачання;	
	модернізація газотранспортної системи		
	сприяння реформуванню нафтогазового сектору		

Продовження таблиці Е1

Завдання	Елементи завдання	Напрямки	Очікувані результати
формування стійкого високотехнологічного сектору економіки, запровадження і популяризація «зелених» технологій	розроблення Концепції державної політики розвитку “зеленої” економіки до 2020 року та плану заходів щодо її реалізації		адаптація законодавства відповідно до нормативних документів ЄС щодо спільних правил для внутрішнього ринку електроенергії, ринку природного газу, а також оцінки впливу на навколишнє природне середовище;
	інтеграція української енергосистеми до європейської		збільшення доступу вітчизняних підприємств до фінансування, сучасних технологій
	прийняття збалансованих рішень щодо економічного зростання на засадах ресурсозбереження та сталого управління природними ресурсами		зменшення обсягу викидів парникових газів
	запровадження практики сталого виробництва і споживання в окремих секторах економіки		збільшення обсягу використання енергії з відновлюваних джерел
	підвищення енергоефективності та енергозбереження		істотне зменшення енергоємності валового внутрішнього продукту
	стимулювання впровадження екологічно безпечних, ресурсо- та енергозберігаючих технологій		
	виробництво енергозберігаючого устаткування		
розвиток регіонів	модернізація промисловості за рахунок “зеленої” моделі розвитку, ресурсної продуктивності та розвитку кластерів, збільшення доданої вартості на виробничо-збутових ланцюжках		впровадження ресурсно-ефективних та більш екологічно чистих технологій у виробництво
	сприяння створенню умов для сталого розвитку регіонів, підвищення їх конкурентоспроможності		створення умов для прискореного розвитку регіонів
	упровадження фінансових інструментів стимулювання регіонального розвитку		підвищення якості соціально-економічної інфраструктури регіонів
	розвиток міської інфраструктури, у тому числі комплексна модернізація системи водопостачання та водовідведення, централізованого тепlopостачання		підвищення енергоефективності та енергозбереження в житлових будинках
	підвищення енергоефективності житлових та громадських будівель шляхом поширення практики енергозбереження та енергоефективних технологій		підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів.
	формування методологічної та нормативно-правової бази для запровадження програмно-цільового методу у бюджетному процесі на місцевому рівні		
	сприяння розвитку сфери туризму		

Джерело: складено автором на підставі положень Стратегії залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги і співробітництва з міжнародними фінансовими організаціями на 2013-2016 роки, схвалена розпорядженням КМУ від 11 вересня 2013 року № 697-р

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні

Цей Закон визначає правові основи організації та функціонування системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою яку отримує Україна, а також надання Україною міжнародної технічної допомоги.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

- 1) адміністратор реєстру проектів МТД - особа, яка призначається керівником Національного агентства для реалізації функцій із адміністрування реєстру проектів МТД;
- 2) акредитація виконавців – це підтвердження спеціального статусу виконавця (виконавця-нерезидента) як такого, що забезпечує реалізацію проекту (програми) відповідно до положень міжнародного договору України.
- 3) беніфіціар – будь який державний орган, або виконавчий орган місцевого самоврядування, який виступає замовником залучення МТД в межах конкретного проекту/програми, виступає стороною в такому договорі від імені України як отримувач МТД;
- 4) виконавець – суб'єкт підприємницької діяльності (в т.ч. нерезидент), який виконує проект МТД та має договірні відносини з реципієнтом;
- 5) відповідальна особа – фізична особа, яка призначена виконавцем, реципієнтом, беніфіціаром для організації робіт, пов'язаних з реалізацією проекту (програми), та яка безпосередньо готує звіти для подання в Національне агентство;
- 6) грантова угода – угода між донором та беніфіціаром/реципієнтом про передачу фінансових ресурсів (грантів) у національній чи іноземній валюті в рамках проекту (програми);
- 7) донор – іноземна держава, уряд іноземної держави, уповноважений урядом іноземної держави орган, іноземний муніципальний орган, міжнародна організація, Європейський Союз, фонд, що надає зовнішню допомогу відповідно до міжнародних договорів України;
- 8) експертиза результатів – передбачена цим Законом та іншими актами діяльність особи, яка володіє спеціальними знаннями у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів із метою незалежного, кваліфікованого і об'єктивного вивчення певного питання з подальшим надання висновку;
- 9) ефективність проектів МТД – співвідношення кількісних і якісних показників критеріїв оцінки результативності МТД очікуваним намірам;

- 10) зацікавлені особи – посадові особи учасників виконання відповідного проекту МТД в Україні, ефективність якого оцінюється у порядку та з підстав, передбачених цим Законом;
- 11) звіт (виконавця, реципієнта, бенефіціара) – документ, що формує (виконавець, реципієнт, бенефіціар) про хід, виконання проекту МТД для своєчасного досягнення цілей проекту та очікуваних результатів;
- 12) зовнішня допомога – допомога, що надається у вигляді міжнародної технічної допомоги, офіційної допомоги розвитку та прямої бюджетної підтримки відповідно до міжнародних договорів України в цілях соціально-економічного розвитку, благодійної та гуманітарної допомоги;
- 13) координатор проекту – заступник керівника бенефіціара або керівник структурного підрозділу бенефіціара, який уповноважений керівником бенефіціара забезпечувати нагляд за реалізацією проекту (програми);
- 14) критерії оцінки ефективності – сукупність кількісних і якісних характеристик проектів на підставі показників яких здійснюється оцінка ефективності їх реалізації в Україні;
- 15) міжнародна технічна допомога (далі - МТД) – вид зовнішньої допомоги у вигляді фінансових та інших ресурсів чи послуг, які відповідно до міжнародних договорів України надаються донорами на безоплатній та безповоротній основі з метою підтримки України, для виконання програм, проектів МТД, та яка з моменту її отримання бенефіціаром/реципієнтом стає державною власністю;
- 16) моніторинг виконання – сукупність заходів щодо спостереження за станом реалізації проектів МТД, що включає збір, узагальнення інформації, проведення аналізу та підготовку звітів про виконання проекту для забезпечення його ефективній реалізації та досягнення цілей і результатів.
- 17) Національне агентство з питань залучення МТД (далі – Національне агентство) – спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади, який реалізує державну політику в сфері МТД;
- 18) оцінка проекту – сукупність регламентованих заходів, що реалізуються уповноваженими суб'єктами з метою визначення ефективності реалізації проектів МТД в Україні;
- 19) офіційний партнер – центральний орган виконавчої влади, Рада міністрів Автономної Республіки Крим, обласна, Київська та Севастопольська міська державна адміністрація, Апарат або комітети Верховної Ради України, Адміністрація Президента України, Секретаріат Кабінету Міністрів України та інші державні органи, що заінтересовані в результатах реалізації проекту (програми) МТД;
- 20) партнер з розвитку – іноземна організація, уповноважена донором (урядом іноземної держави чи іноземного муніципального органу або міжнародної організації), для ведення перемовин щодо МТД відповідно до міжнародних договорів України;
- 21) представництво донорської установи – це представництво іноземної організації незалежно від його назви (бюро, агентство, офіс тощо), метою діяльності якого є здійснення представництва інтересів донорської установи, координація МТД, що надається Україні такою установою;
- 22) програма – проекти, об'єднані для досягнення спільної мети;
- 23) проект – документ, яким визначаються спільні дії учасників проекту (донорів, бенефіціарів, реципієнтів), а також ресурси, необхідні для досягнення цілей надання МТД, у тому числі співфінансування з інших джерел, протягом установлених строків;
- 24) проектна пропозиція – документ, у якому містяться аналіз проблеми, цілі, завдання, перелік видів діяльності, очікувані результати від реалізації проекту (програми) та його вплив на розвиток відповідної галузі чи Автономної Республіки Крим, області, міста, району, селища або села, розрахунок кошторисної вартості проекту (програми), строк

його реалізації, орієнтовний перелік товарів та послуг, що придбаваються, надаються в рамках проекту (програми), а також план заходів з його реалізації;

25) пряма бюджетна підтримка – вид зовнішньої допомоги, що відповідно до міжнародних договорів України надається у вигляді фінансових ресурсів на безоплатній та безповоротній основі для поповнення Державного бюджету України з метою підтримки системних реформ в одному секторі економіки (бюджетна підтримка сектору) або декількох секторах економіки (загальна бюджетна підтримка);

26) реципієнт- резидент (фізична або юридична особа), який безпосередньо отримує МТД відповідно до проекту (програми).

27) реєстр донорських установ – автоматизована база даних донорських установ, що мають право на укладення договору з надання/отримання МТД в Україні, що розміщується на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань МТД;

28) реєстр проектів МТД – автоматизована база даних щодо переліку проектів МТД які реалізуються в Україні, сформований з підстав та у порядку, передбаченому цим Законом й оприлюднений на веб-сайті Національного Агентства;

29) рейтинг ефективності виконаних проектів МТД в Україні - оприлюднений на веб-сайті Національного агентства перелік виконаних проектів МТД в Україні із зазначенням оцінки ефективності та порядкового місця кожного, який щорічно формується з підстав та у порядку, передбаченому цим Законом;

30) стратегічна програма – документ, яким на підставі результатів аналізу проблем соціально-економічного розвитку України визначаються пріоритетні цілі та завдання техніко-економічного співробітництва між донором/партнером з розвитку та Україною. Цей документ розробляється Національним агентством в порядку та на термін, узгоджений між донором і Національним агентством;

31) субпідрядник – будь-яка особа (резидент або нерезидент), що має письмову угоду з виконавцем, забезпечує реалізацію проекту (програми) в частині або в цілому та проводить процедури закупівлі за рахунок коштів МТД в рамках проекту (програми).

Стаття 2. Законодавство у сфері використання МТД

1. Відносини, які виникають у зв'язку із залученням та використанням МТД, регулюються Конституцією України, Податковим, Митним і Бюджетним кодексами України, Законом України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики», цим Законом, а також прийнятими на їх виконання іншими нормативно-правовими актами, міжнародними договорами України згоду на обов'язковість виконання яких надано Верховною Радою України.

2. Якщо міжнародним договором України, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені цим Законом, застосовуються правила міжнародного договору України.

Стаття 3. Суб'єкти на яких поширюється дія даного Закону

Суб'єктами, на яких поширюється дія цього Закону, є:

- 1) центральні органи виконавчої влади;
- 2) органи місцевого самоврядування;
- 3) судові та правоохоронні органи;
- 4) збройні сили України, інші утворені відповідно до законодавства України військові формування;

- 5) суб'єкти підприємницької діяльності;
- 6) громадські організації;
- 7) фізичні особи, підприємці;

Стаття 4. Принципи залучення та використання МТД

1. Під час залучення та використання МТД суб'єкти правовідносин, що виникають у цій сфері, на території України керуються принципами:

1) прозорості, який полягає у відкритості та гласності діяльності всіх іноземних та вітчизняних суб'єктів, що задіяні в процесі залучення, надання та використання МТД, їх підзвітності та відповідальності, доступності інформації щодо проектів (програм);

2) пріоритетності, що полягає у відповідності МТД пріоритетам, стратегічним цілям та завданням, визначеним у документах державного стратегічного планування;

3) партнерства, який передбачає ефективне міжнародне технічне співробітництво та взаємну відповідальність за досягнення цілей спільно узгоджених проектів (програм);

4) координації, який полягає в забезпеченні національного лідерства в міжнародному технічному співробітництві та передбачає тісну співпрацю між центральними, місцевими органами виконавчої влади та іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, суб'єктами господарювання в процесі планування та реалізації проектів (програм), проведення їх моніторингу та оцінки виконання;

5) результативності та своєчасності, який полягає в тому, що реалізація проектів (програм) повинна забезпечувати в установленій строк досягнення цілей економічного і соціального розвитку України;

6) юридичної рівності та недискримінації, який полягає в забезпеченні рівного доступу до ресурсів МТД, у тому числі громадських об'єднань, недискримінації учасників під час закупівлі товарів, робіт і послуг за кошти МТД;

7) верховенства права, який полягає в сумлінному виконанні всіма іноземними та вітчизняними суб'єктами взятих на себе міжнародних зобов'язань, повазі та дотриманні на території України законів України, неприпустимості спрямування МТД для вчинення діянь, заборонених законодавством, у тому числі пропаганди війни, насильства, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, а також для фінансування діяльності політичних партій, політичної агітаційної роботи, виборів, референдумів, мітингів, вуличних походів, демонстрацій, пікетувань, страйків, посягань на права і свободи людини та здоров'я населення;

8) запобігання корупційним діям і зловживанням.

Стаття 5. Види МТД

МТД Україні може надаватись у вигляді:

- 1) майна, перелік якого визначається у програмах (проектах) МТД;

2) права інтелектуальної власності, включаючи авторські права, права на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, ноу-хау, технології тощо;

3) фінансових ресурсів у іноземній валюті або національній валюті України;

4) інших ресурсів не заборонених законодавством України.

Стаття 6. Форми МТД

1. МТД може надаватися у формі:

1) фінансових коштів у національній чи іноземній валюті;

2) робіт та послуг на території України та за її межами;

3) об'єктів права інтелектуальної власності, технічної документації, патентів на винаходи, ліцензій тощо;

4) будь якого майна та майнових прав необхідного для забезпечення виконання проекту МТД, шляхом передачі його у власність чи надання права користування майном і майновими правами;

5) грантових угод на навчання, стипендій та підвищення кваліфікацій в Україні та за її межами, шляхом фінансування витрат на навчання та підвищення кваліфікації спеціалістів реципієнта чи обміну спеціалістами;

6) людських ресурсів, в тому числі експертної допомоги шляхом проведення консультацій із залученням експертів, в тому числі іноземних;

7) інших ресурсів, не заборонених законом.

2. Всі види ресурсів МТД, які надходять до України відповідно до цього закону є державною власністю з моменту їх офіційного виділення донором.

Стаття 7. Гарантії державного забезпечення захисту суб'єктів у сфері МТД.

1. Держава гарантує забезпечення захисту прав суб'єктів МТД відповідно до чинного законодавства України та норм міжнародного права.

2. Держава постійно вдосконалює і розвиває законодавство у сфері МТД та проводить заходи, які сприяють отриманню та ефективній реалізації проектів МТД в Україні.

Стаття 8. Особливий режим оподаткування

1. МТД та діяльність із здійснення програм, проектів МТД підлягають особливому режиму оподаткування відповідно до цього Закону. До них застосовуються пільги, привілеї та імунітети відповідно до законодавства України, чинних міжнародних договорів України.

2. Особливий режим оподаткування, пільги, привілеї та імунітети щодо МТД, здійснення програм/проектів МТД надаються за наявності відповідного підтвердження, яке видається Національним агентством у порядку, визначеному цим Законом, за зверненням донора, бенефіціара, реципієнта або виконавця.

3. Підставою для видачі підтвердження, зазначеного у пункті другому цієї статті, є державна реєстрація відповідної програми/проекту МТД.

4. Пільги, привілеї та імунітети донору, бенефіціару, реципієнту або виконавцю надаються за умови їх акредитації Національним агентством у порядку, визначеному цим Законом.

5. Відповідно до особливого режиму оподаткування, звільняються від обкладення податком на додану вартість та ввізним митом, операції з:

1) продажу на митній території України товарів (устаткування, обладнання, матеріалів, сировини) та інших предметів, робіт, послуг, які придбаваються за рахунок МТД реципієнтами/виконавцями або за рахунок донорів для наступної передачі реципієнтам/виконавцям як МТД, а також з передачі реципієнтам на митній території України товарів (устаткування, обладнання, матеріалів, сировини) та інших предметів, надання послуг (результатів робіт) як МТД;

2) ввезення (пересилання) на митну територію України товарів (устаткування, обладнання, матеріалів, сировини) та інших предметів, що ввозяться (пересилаються) як МТД, отримання реципієнтами/виконавцями робіт (послуг), що надаються нерезидентами для використання або споживання на митній території України як МТД або за рахунок МТД.

6. Особливий режим оподаткування не застосовується до підакцизних товарів.

7. У разі використання товарів та інших предметів, робіт (послуг), зазначених в пунктах другому і третьому цієї статті, не для цілей відповідних програм, проектів МТД податок на додану вартість та ввізне мито за такі товари сплачуються на загальних підставах.

Розділ II

НАЦІОНАЛЬНЕ АГЕНСТВО З ПИТАНЬ ЗАЛУЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТЕХНІЧНОЇ ДОПОМОГИ

Стаття 9. Статус Національного агентства з питань залучення МТД.

1. Національне агентство з питань залучення МТД (Національне агентство) є центральним органом виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику в сфері МТД та на який покладається завдання щодо залучення, моніторингу виконання, проведення оцінки результатів ефективності виконання проектів, контролю за використанням МТД в Україні.

2. Діяльність Національного агентства спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра економіки України згідно із законом.

3. Відповідно до покладених завдань Національне агентство виконує організаційну, координаційну, контролюючу, інформаційну та інші функції.

4. Національне агентство, у межах, визначених цим та іншими законами, є відповідальним перед Верховною Радою України і підконтрольним їй, та підзвітний Кабінету Міністрів України.

5. Правову основу діяльності Національного агентства становлять Конституція України, міжнародні договори України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, цей Закон та інші закони України, а також прийняті відповідно до них нормативно-правові акти.

6. Національне агентство є юридичною особою публічного права та здійснює свої повноваження через центральний апарат та територіальні управління.

7. Територіальні управління Національного агентства є юридичними особами публічного права, мають самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Стаття 10. Керівництво Національного агентства

1. Керівництво діяльністю Національного агентства здійснює його Голова, який призначається на посаду та звільняється з посади Кабінетом Міністрів України в порядку, визначеному цим Законом.

2. Голова Національного агентства призначається на посаду Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра економіки України, відібраного за пропозицією комісії з проведення конкурсу (далі - конкурсна комісія).

3. Голова Національного агентства звільняється з посади Кабінетом Міністрів України за поданням Міністра економіки України з підстав визначених даним Законом.

4. Повноваження Голови Національного агентства припиняються у зв'язку із закінченням строку його повноважень та на підставах визначених цим Законом.

5. Припинення повноважень Голови Національного агентства з будь-яких інших підстав забороняється.

6. Голова Національного агентства може мати трьох заступників, яких він призначає на посаду та звільняє з посади.

Стаття 11. Порядок проведення конкурсного відбору та призначення Голови Національного агентства

1. Голова Національного агентства призначається відповідно до результатів відкритого конкурсного відбору.

2. Організацію та проведення конкурсного відбору здійснює Конкурсна комісія з відбору на посаду Голови Національного агентства (далі - Конкурсна комісія).

До складу конкурсної комісії входять:

1) три особи, визначені Кабінетом міністрів України;

2) чотири особи, визначені Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до дня завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень активно надавали Україні МТД;

Кожен такий донор може запропонувати Кабінету Міністрів України не більше трьох кандидатів до складу Конкурсної комісії або погодити пропозицію спільного списку кандидатів до складу Конкурсної комісії.

Рішення про визначення членів Конкурсної комісії приймається на відкритому засіданні Кабінету Міністрів України. Таке рішення повинно містити перелік визначених

членів Конкурсної комісії, а також перелік кандидатів на заміну членів Конкурсної комісії у разі дострокового припинення їх повноважень (у кількості не менше двох кандидатів, у тому числі не менше одного кандидата, запропонованого донорами, які протягом останніх двох років до дня завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень активно надавали Україні МТД).

3. Членом конкурсної комісії може бути особа, яка є має вищу освіту, бездоганну ділову репутацію, високі професійні і моральні якості, суспільний авторитет, а також досвід діяльності у сфері МТД.

Не може бути членом конкурсної комісії особа, яка:

- 1) за рішенням суду визнана недієздатною або обмежена у цивільній дієздатності;
- 2) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, не погашену або не зняту в установленому законом порядку, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 3) позбавлена відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади.

4. Конкурсна комісія формується не пізніше ніж за два місяці до завершення строку повноважень Голови Національного агентства або протягом 14 днів з дня дострокового припинення його повноважень (звільнення) у порядку, встановленому цим Законом.

Конкурсна комісія вважається повноважною в разі затвердження в її складі п'яти осіб, три з яких визначені Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до дня завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень активно надавали Україні МТД.

Строк повноважень члена Конкурсної комісії становить три роки з дня призначення.

Повноваження члена Конкурсної комісії припиняються достроково у разі:

- 1) подання особистої заяви про припинення повноважень члена Конкурсної комісії;
- 2) внесення Конкурсною комісією пропозиції про дострокове припинення повноважень її члена;
- 3) набрання законної сили обвинувального вироку суду щодо нього;
- 4) визнання його недієздатним або безвісно відсутнім;
- 5) виявлення невідповідності члена Конкурсної комісії вимогам, визначеним цією статтею;
- 6) його смерті.

Рішення про дострокове припинення повноважень члена Конкурсної комісії приймає Кабінет Міністрів України, який при цьому визначає члена Конкурсної комісії на заміну.

5. Рішення Конкурсної комісії вважається прийнятим, якщо за нього на засіданні проголосували чотири члени Конкурсної комісії, серед яких два члени з числа осіб, визначених на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до дня

завершення строку повноважень Голови Національного агентства або до дня дострокового припинення його повноважень активно надавали Україні МТД.

Член Конкурсної комісії може брати участь у її засіданні дистанційно за допомогою засобів електронного зв'язку.

Засідання Конкурсної комісії відкриті для представників засобів масової інформації та журналістів. Секретаріат Кабінету Міністрів України забезпечує відео- та аудіо фіксацію і трансляцію у режимі реального часу відповідних відео- та аудіо інформації із засідань Конкурсної комісії на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України.

Інформація про час та місце проведення засідання Конкурсної комісії оприлюднюється на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України не пізніше ніж за 48 годин до його початку.

Організаційно-технічне забезпечення діяльності Конкурсної комісії здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів України.

Фінансування діяльності Конкурсної комісії та її членів, у тому числі секретаріату, що утворюється для допомоги в їх діяльності, фінансується за рахунок Державного бюджету та може здійснюватися за рахунок залучення МТД.

6. Голова та секретар конкурсної комісії обираються шляхом відкритого голосування з числа членів конкурсної комісії.

7. Конкурсна комісія:

1) визначає та оприлюднює регламент своєї роботи;

2) визначає та оприлюднює критерії та методичку оцінки кандидатів на посаду Голови Національного агентства;

3) визначає умови та строки проведення конкурсу, розміщує відповідне оголошення в загальнодержавних друкованих засобах масової інформації та на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України;

4) розглядає документи, подані особами для участі в конкурсі;

5) проводить оцінювання професійних знань та якостей кандидата та досліджує матеріали про кандидата;

6) проводить на своєму засіданні співбесіду з відібраними кандидатами;

7) визначає шляхом відкритого голосування з числа кандидатів, які пройшли співбесіду, трьох кандидатів, які згідно з обґрунтованим рішенням Конкурсної комісії мають найкращий професійний досвід, знання і якості для виконання службових обов'язків Голови Національного агентства, а також відповідають критеріям компетентності та добросовісності та подає їх на розгляд Міністру Економіки України;

8) оприлюднює на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України інформацію про осіб, які подали заяви на участь у конкурсі, а також інформацію про кандидатів, відібраних для проходження співбесіди, та про кандидатів, відібраних Конкурсною комісією для призначення на посаду Голови Національного агентства;

9) проводить повторний конкурс у разі відхилення всіх кандидатів у зв'язку з їх невідповідністю вимогам, встановленим щодо посади Голови Національного агентства.

8. Рішення конкурсної комісії можуть бути оскаржені до суду лише з питань додержання встановленого цим Законом порядку організації та проведення конкурсу на зайняття посади Голови Національного агентства.

9. Члени Конкурсної комісії мають право:

1) збирати, перевіряти та аналізувати інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, про кандидатів на посаду Голови Національного агентства;

2) мати безкоштовний доступ до реєстрів, баз даних, держателем (адміністратором) яких є державні органи;

3) брати участь у засіданнях та інших заходах, що проводяться Конкурсною комісією;

4) звертатися до кандидатів на посаду Голови Національного агентства, а також будь-яких інших фізичних чи юридичних осіб із запитом про надання пояснень, документів чи інформації, необхідних для розгляду кандидатів на посаду Голови Національного агентства;

5) з метою збору, перевірки та аналізу інформації, у тому числі з обмеженим доступом, користуватися допомогою помічників.

Помічники зобов'язані забезпечувати захист і нерозголошення персональних даних, інформації з обмеженим доступом, що стала відома їм у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків.

10. Члени Конкурсної комісії зобов'язані:

1) забезпечувати захист і нерозголошення персональних даних, інформації з обмеженим доступом, що стала відома Конкурсній комісії, її члену у зв'язку із здійсненням повноважень;

2) брати участь у роботі Конкурсної комісії особисто без делегування своїх повноважень іншим особам, у тому числі іншим членам Конкурсної комісії;

3) не використовувати в цілях інших, ніж для виконання своїх обов'язків як членів Конкурсної комісії, персональні дані та іншу інформацію, що стала їм відома у зв'язку з участю в роботі Конкурсної комісії;

4) відмовитися від участі у зборі інформації про кандидата на посаду Голови Національного агентства, розгляді питання про такого кандидата, якщо член Конкурсної комісії перебуває чи перебував в особистих чи ділових стосунках із таким кандидатом та/або в разі наявності іншого конфлікту інтересів або обставин, що можуть вплинути на об'єктивність та безсторонність під час прийняття членом Конкурсної комісії рішення щодо кандидата на посаду Голови Національного агентства.

11. Особа, яка претендує на участь у конкурсі, подає у визначений в оголошенні строк такі документи:

1) заяву про участь у конкурсі з наданням згоди на проведення спеціальної перевірки відповідно до цього Закону та на обробку персональних даних відповідно до Закону України "Про захист персональних даних";

2) автобіографію, що містить: прізвище, ім'я та по батькові (за наявності), число, місяць, рік і місце народження, громадянство, відомості про освіту, трудову діяльність, посаду (заняття), місце роботи, громадську роботу (у тому числі на виборних посадах), членство у політичних партіях, у тому числі в минулому, наявність трудових або будь-яких інших договірних відносин з політичною партією протягом двох років, що передують дню подання заяви (незалежно від тривалості таких відносин), контактний номер телефону та адресу електронної пошти, відомості про наявність чи відсутність судимості, накладення на особу адміністративного стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

3) мотиваційний лист, у якому особа викладає свої мотиви обрання на посаду Голови Національного агентства та своє бачення можливої майбутньої діяльності на цій посаді;

4) копію декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за рік, що передує року, в якому було оприлюднено оголошення про конкурс, та посилання на відповідну сторінку Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування;

5) заяву про відсутність заборгованості із сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

б) інші документи, подання яких передбачене цим Законом для проведення спеціальної перевірки.

Відомості з поданих відповідно до цієї статті документів мають бути оприлюднені протягом трьох робочих днів після закінчення строку подання заяв на конкурс на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України, крім відомостей, які відповідно до цього Закону віднесені до інформації з обмеженим доступом, та відомостей про контактний номер телефону, адресу електронної пошти кандидата.

12. Конкурсна комісія подає три кандидатури з числа учасників конкурсу на розгляд міністру економіки України, який обирає та вносить одну кандидатуру для призначення Кабінетом Міністрів України. Кабінет Міністрів України протягом 10 днів з дня оголошення та розміщення конкурсною комісією результатів на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України призначає на Голову Національного агентства.

Стаття 12. Голова Національного агентства

1. Керівництво діяльністю Національного агентства здійснює його Голова.

2. Головою Національного агентства може бути громадянин України, не молодший тридцяти п'яти років, який має вищу освіту, за ступенем не нижче спеціаліста (магістра), стаж роботи не менше 10 років, досвід роботи на керівних посадах в органах державної влади, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форми власності не менше п'яти років, вільно володіє державною мовою, є добросовісним і компетентним, здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати відповідні службові обов'язки.

Для цілей цього Закону вищою освітою вважається освіта, здобута в Україні (або на території колишнього СРСР до 1 грудня 1991 року) за освітньо-кваліфікаційним рівнем

спеціаліста або магістра, а також вища освіта за відповідним освітньо-кваліфікаційним рівнем, здобута в іноземних державах.

3. На посаду Голови Національного агентства, не може бути призначена особа, яка:

1) не відповідає вимогам, встановленим частиною другою цієї статті;

2) за рішенням суду визнана недієздатною або дієздатність якої обмежена;

3) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку (крім реабілітованої особи);

4) притягалася на підставі обвинувального вироку, який набрав законної сили, до кримінальної відповідальності за вчинення злочину, пов'язаного з корупцією, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;

5) позбавлена права відповідно до вироку суду, що набрав законної сили, займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;

6) не подала відповідно до цього Закону декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік;

7) не пройшла спеціальну перевірку або не надала згоди на її проведення;

8) має заборгованість із сплати аліментів на утримання дитини, сукупний розмір якої перевищує суму відповідних платежів за шість місяців з дня пред'явлення виконавчого документа до примусового виконання;

4. Голова Національного агентства призначається строком на п'ять років. Одна і та сама особа не може обіймати посаду Голови Національного агентства два строки підряд.

5. Повноваження Голови Національного агентства припиняються у зв'язку з його звільненням або смертю.

6. Повноваження Голови Національного агентства припиняються Кабінетом Міністрів України достроково, шляхом звільнення з посади, у разі:

1) призначення чи обрання на іншу посаду за його згодою;

2) досягнення шістдесяти п'яти років;

3) неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я відповідно до висновку медичної комісії, що утворюється спеціально уповноваженим центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;

4) набрання законної сили рішенням суду про визнання його недієздатним або обмеження його цивільної дієздатності, визнання безвісно відсутнім чи оголошення померлим;

5) набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього;

6) припинення ним громадянства України або виїзду на постійне проживання за межі України;

- 7) подання заяви про звільнення з посади за власним бажанням, відставки;
- 8) його смерті;
- 9) наявності висновку комісії з проведення незалежної оцінки ефективності діяльності Національного агентства про неефективність такої діяльності;
- 10) набрання законної сили рішенням суду про визнання його активів або активів, набутих за його дорученням іншими особами або в інших передбачених статтею 290 Цивільного процесуального кодексу України випадках, необґрунтованими та їх стягнення в дохід держави.

7. У разі звільнення Голови Національного агентства з посади або його відсутності повноваження Голови Національного агентства з питань залучення МТД виконує його перший заступник, а в разі його відсутності - заступник, але не більше одного року.

Стаття 13. Повноваження Голови Національного агентства

1. Голова Національного агентства:

1) організовує та контролює роботу Національного агентства, несе персональну відповідальність за законність, прозорість та ефективність діяльності Національного агентства, звітує про роботу Національного агентства;

2) призначає на посади та звільняє з посад першого заступника, заступників та працівників Національного агентства;

3) присвоює службовцям Національного агентства ранги державних службовців, вживає заходів заохочення, а також притягає службовців Національного агентства до дисциплінарної відповідальності згідно з рішенням дисциплінарної комісії Національного агентства;

4) розподіляє обов'язки між заступниками Голови Національного агентства;

5) приймає в установленому порядку рішення про розподіл бюджетних коштів, розпорядником яких є Національне агентство;

6) затверджує штатний розпис та кошторис Національного агентства, положення про територіальні органи Національного агентства;

7) затверджує плани роботи Національного агентства, визначає показники ефективності діяльності Національного агентства;

8) представляє Національне агентство у відносинах із судами, іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями, а також органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями тощо;

9) вживає заходів із запобігання несанкціонованого доступу до інформації з обмеженим доступом, забезпечує додержання законодавства про доступ до публічної інформації, розпорядником якої є Національне агентство, та захист персональних даних, володільцем яких є Національне агентство;

10) видає у межах повноважень накази та доручення;

11) має право бути присутнім на засіданнях Верховної Ради України, її комітетів, постійних, тимчасових спеціальних та тимчасових слідчих комісій, а також брати у засіданнях Кабінету Міністрів України, інших державних органів та органів місцевого самоврядування у разі розгляду питань, пов'язаних з формуванням та реалізацією політики в сфері МТД;

12) здійснює інші повноваження відповідно до цього та інших законів.

Стаття 14. Організація діяльності Національного агентства

1. Національне агентство утворюється Кабінетом Міністрів України відповідно до Конституції України, цього та інших законів України.

2. Заступники Голови Національного агентства здійснюють свої повноваження відповідно до розподілу обов'язків, затвердженого Головою Національного агентства, та у разі відсутності Голови виконують його обов'язки відповідно до наказу Голови Національного агентства.

3. Організаційне, інформаційно-довідкове та інше забезпечення діяльності Національного агентства здійснює його апарат.

Положення про апарат Національного агентства і його структура, а також положення про самостійні структурні підрозділи апарату затверджуються Головою Національного агентства. Гранична чисельність працівників апарату Національного агентства затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Голови Національного агентства.

Керівник апарату, його заступники та інші працівники апарату (крім працівників, які виконують функції з обслуговування або займають посади патронатної служби) призначаються та звільняються Головою Національного агентства, за результатами відкритого конкурсу, крім випадку переведення в порядку, визначеному Законом України "Про державну службу". Положення про відкритий конкурс у Національному агентстві затверджується Головою Національного агентства.

4. Рішенням Голови Національного агентства можуть створюватися територіальні управління Національного агентства, територія діяльності яких може не збігатися з адміністративно-територіальним поділом.

Керівники територіальних управлінь Національного агентства (у разі їх створення) їх заступники та інші працівники управлінь (крім працівників, які виконують функції з обслуговування або займають посади патронатної служби) призначаються та звільняються Головою Національного агентства, за результатами відкритого конкурсу, крім випадку переведення в порядку, визначеному Законом України "Про державну службу".

Стаття 15. Структура Національного агентства

1. Національне агентство є юридичною особою публічного права та здійснює свої повноваження через центральний апарат і територіальні управління.

Територіальні управління є структурними територіальними підрозділами Національного агентства.

Структура, штатний розпис Національного агентства, положення про структурні підрозділи центрального апарату та територіальних управлінь, посадові інструкції працівників Національного агентства затверджуються Головою Національного агентства.

2. Гранична чисельність працівників центрального апарату і територіальних управлінь Національного агентства становить не більше 500 осіб.

3. Працівниками апарату Національного агентства та його територіальних органів є державні службовці, а також інші працівники, які виконують функції з обслуговування.

Стаття 16. Заступники голови Національного агентства

1. Голова Національного агентства має заступників, зокрема одного першого, які призначаються на посаду та звільняються з посади Кабінетом Міністрів України відповідно до законодавства про державну службу.

2. Заступником Голови Національного агентства може бути призначений громадянин України, який має бездоганну ділову репутацію, високі професійні та моральні якості, а також:

1) досяг тридцяти п'яти років;

2) має вищу освіту;

3) має досвід роботи на керівних посадах в державних органах та/або підприємствах, установах, організаціях усіх форм власності та/або у компетентних органах іноземних держав або міжнародних організаціях не менше п'яти років;

4) вільно володіє державною мовою;

5) здатний за своїми діловими та моральними якостями, освітнім і професійним рівнем, станом здоров'я виконувати обов'язки на відповідній посаді Національному агентстві.

Стаття 17. Керівники територіальних управлінь та керівники підрозділів центрального апарату Національного агентства

1. Керівники територіальних управлінь Національного агентства, керівники підрозділів центрального апарату Національного агентства та їх заступники призначаються на посаду та звільняються з посади Головою Національного агентства за поданням конкурсних комісій, що проводять конкурс на зайняття посад працівників Національного агентства у порядку, передбаченому цим Законом.

Кваліфікаційні вимоги до керівників територіальних управлінь Національного агентства, керівників підрозділів центрального апарату Національного агентства та їх заступників визначаються Головою Національного агентства.

2. Керівник територіального управління Національного агентства організовує та контролює роботу відповідного територіального управління щодо виконання наказів, розпоряджень, завдань Національного агентства і несе відповідальність за їх виконання;

Стаття 18. Працівники Національного агентства.

1. До працівників Національного агентства належать особи, які уклали контракт з Національним агентством.

2. Працівниками апарату Національного агентства та його територіальних органів є державні службовці, а також інші працівники, які виконують функції з обслуговування.

3. На роботу до Національного агентства приймаються на конкурсній основі в добровільному порядку громадяни України, які здатні за своїми особистими, діловими та моральними якостями, віком, освітнім і професійним рівнем та станом здоров'я ефективно виконувати відповідні службові та посадові обов'язки.

Голова Національного агентства утворює конкурсну комісію, яка проводить конкурс на зайняття вакантних посад штатних працівників у Національному агентстві, у відповідності до порядку передбаченому законодавством України для державних службовців.

Кваліфікаційні вимоги та критерії професійної придатності для зайняття посад у підрозділах Національного агентства визначаються Головою Національного агентства.

Положення про конкурсні комісії та регламент їх роботи визначаються Головою Національного агентства.

4. Трудові відносини працівників Національного агентства регулюються цим Законом, законодавством про працю, державну службу та укладеними контрактами.

5. Особа не може бути призначена на посаду в Національне агентство, якщо вона:

- 1) за рішенням суду визнана недієздатною або її дієздатність обмежена;
- 2) має судимість за вчинення кримінального правопорушення, якщо така судимість не погашена або не знята в установленому законом порядку, або на яку протягом останнього року накладалося адміністративне стягнення за вчинення правопорушення, пов'язаного з корупцією;
- 3) позбавлена відповідно до вироку чи постанови суду, що набрали законної сили, права займатися діяльністю, пов'язаною з виконанням функцій держави, або обіймати певні посади;
- 4) має громадянство (підданство) іноземної держави або є особою без громадянства;
- 5) не пройшла спеціальної перевірки, передбаченої Законом України "Про запобігання корупції" (крім осіб, які працюють за трудовим договором), або не надала згоди на її проведення;
- 6) не подала передбачену Законом України "Про запобігання корупції" декларацію особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік (крім осіб, які працюють за трудовим договором);

Стаття 19. Підрозділ внутрішнього контролю та запобігання корупції Національного агентства

1. З метою забезпечення доброчесності працівників Національного агентства, забезпечення дотримання цього Закону в апараті Національного агентства діє підрозділ внутрішнього контролю та запобігання корупції Національного агентства.

2. Порядок діяльності та повноваження підрозділів внутрішнього контролю та запобігання корупції визначаються положенням, яке затверджує Голова Національного агентства. Голова Національного агентства призначає на посади та звільняє з посад керівника та працівників підрозділу внутрішнього контролю та запобігання корупції.

Підрозділи внутрішнього контролю та запобігання корупції підпорядковуються безпосередньо Голові Національного агентства.

3. Підрозділ внутрішнього контролю та запобігання корупції Національного агентства:

1) здійснює моніторинг та контроль за виконанням працівниками Національного агентства актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог, обмежень та заборон, передбачених цим Законом;

2) консультує працівників Національного агентства з питань дотримання вимог актів законодавства з питань етичної поведінки, запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, інших вимог, обмежень та заборон, передбачених цим Законом;

2) проводить контроль своєчасності подання та повну перевірку декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, що подаються працівниками Національного агентства, в порядку, визначеному Головою Національного агентства;

3) проводить перевірки працівників Національного агентства на доброчесність та моніторинг їхнього способу життя в порядку, визначеному Головою Національного агентства;

4) перевіряє інформацію, що міститься у зверненнях фізичних або юридичних осіб, засобах масової інформації, інших джерелах, у тому числі отриману через спеціальну телефонну лінію, сторінку в мережі Інтернет, засоби електронного зв'язку Національного агентства, щодо причетності працівників Національного агентства до вчинення правопорушень;

5) організовує роботу з оцінки корупційних ризиків у діяльності Національного агентства, підготовки заходів щодо їх усунення та вживає інших заходів, спрямованих на запобігання вчиненню працівниками Національного агентства корупційних та пов'язаних з корупцією правопорушень;

6) проводить службове розслідування стосовно працівників Національного агентства;

7) проводить спеціальну перевірку стосовно осіб, які претендують на призначення на посади в Національному агентстві;

8) вживає заходів щодо захисту працівників Національного агентства, які повідомляють про вчинення протиправних дій чи бездіяльність інших працівників Національного агентства;

9) розробляє та забезпечує реалізацію антикорупційної програми Національного агентства;

10) виконує інші повноваження, визначені Положенням про підрозділ внутрішнього контролю та запобігання корупції Національного агентства.

4. Працівник Національного агентства, якому стала відома інформація про протиправні дії чи бездіяльність іншого працівника Національного агентства, зобов'язаний негайно повідомити про це Голову Національного агентства та підрозділ внутрішнього контролю та запобігання корупції Національного агентства.

Стаття 20. Завдання Національного агентства з питань залучення МТД

1. Основними завданнями Національного агентства є:

- 1) організація роботи щодо залучення МТД та контроль за ефективністю виконання та реалізації проектів МТД;
- 2) визначення основних механізмів залучення МТД в Україну, розробка та ефективна реалізація Державної Програми щодо залучення МТД в Україні;
- 3) проведення ефективної роботи з підготовки проектів, у порядку визначеному цим Законом, постійне оцінювання ризиків та загроз щодо ефективної реалізації проектів МТД в Україні;
- 4) забезпечення виконання проектів МТД в Україні шляхом організації контрольних заходів на кожному етапі залучення та використання МТД в Україні;
- 5) збір та аналіз інформації про виконання проектів МТД в Україні, проведення оцінки ефективності виконання проектів, визначення основних результатів для суспільства чи регіону від реалізації проекту МТД та їх оприлюднення, виявлення правопорушень при реалізації проектів МТД та визначення способів щодо їх запобігання виникненню в майбутньому;
- 6) складання аналітичних висновків і рекомендацій для реципієнтів і виконавців з метою підвищення ефективності залучення та використання МТД в Україні.

Стаття 21. Повноваження Національного агентства

1. Національне агентство відповідно до покладених на нього завдань:

- 1) здійснює діяльність направлену на забезпечення ефективного функціонування системи залучення та використання МТД в Україні;
- 2) здійснює інформаційну та аналітичну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню правопорушень в сфері залучення та використання МТД в Україні;
- 3) здійснює співробітництво з міжнародними донорами, міжнародними організаціями, Урядами, країнами та іншими суб'єктами щодо залучення МТД;
- 4) адмініструє та веде Реєстр проектів МТД;
- 5) забезпечує роботу з підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників Національного агентства;
- 6) витребує та одержує у встановленому законом порядку від підприємств, установ і організацій всіх форм власності інформацію, необхідну для виконання повноважень Національним агентством;
- 7) приймає нормативно-правові акти з питань, що належать до компетенції Національного агентства;
- 8) звітує про свою діяльність перед Кабінетом міністрів України та інформує суспільство про результати своєї роботи, шляхом оприлюднення відповідної інформації на офіційному веб-сайті;

9) здійснює інші повноваження, передбачені цим Законом або іншими законами України.

Стаття 22. Права Національного агентства

1. Національне агентство, його територіальні управління і співробітники для виконання покладених на них обов'язків мають право:

1) вимагати від виконавців, реципієнтів та бенефіціарів ефективної реалізації проектів МТД, перевіряти наявні у них документи пов'язані з реалізацією проекту МТД, здійснювати інші контролюючі заходи які є необхідними для належної організації виконання проектів МТД в Україні;

2) подавати органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам, організаціям усіх форм власності обов'язкові до розгляду пропозиції з питань залучення/використання МДТ;

3) залучати в установленому порядку вчених і фахівців, працівників центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій всіх форм власності за погодженням з їх керівниками до виконання окремих робіт щодо залучення МТД та/або виконання проектів МТД;

4) отримувати інформацію про стан реалізацію проектів МТД на будь-якому етапі такої реалізації;

5) скликати наради, утворювати комісії та робочі групи, проводити наукові конференції, семінари з питань, що належать до його компетенції;

6) перевіряти звіти та інші документи, що підтверджують надходження/витрачання коштів, реалізацію проектів МТД, проводити перевірку фактичної наявності цінностей в рамках реалізації проектів МТД;

7) отримувати від виконавців або інших осіб, що мають безпосереднє відношення до реалізації проектів МТД письмові пояснення з питань, які виникають під час здійснення перевірки;

8) звертатися до відповідних міжнародних донорів/партнерів з розвитку за додатковою інформацією в рамках реалізації проектів МТД;

9) пред'являти виконавцям або іншим особам, що мають безпосереднє відношення до реалізації проектів МТД, обов'язкові до виконання вимоги, щодо усунення виявлених недоліків та порушень законодавства;

10) порушувати в установленому законом порядку питання щодо притягнення до відповідальності осіб, винних за неефективне залучення та/або використання МТД;

11) має інші права, встановлені цим Законом або іншими законодавчими актами.

Стаття 23. Контроль за діяльністю Національного агентства

1. Контроль за витрачанням Національним агентством коштів здійснюється Рахунковою палатою шляхом проведення аудиту один раз на два роки

2. Громадський контроль за діяльністю Національного агентства забезпечується через Громадську раду при Національному агентстві, яка складається з 11 осіб та формується відповідно до результатів відкритого та прозорого конкурсу.

Конкурс з формування складу Громадської ради при Національному агентстві проводиться шляхом відкритого рейтингового інтернет-голосування громадян, які проживають на території України, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України.

Кандидатури для участі в конкурсі з формування складу Громадської ради при Національному агентстві подаються громадськими об'єднаннями, а також донорами, які здійснюють діяльність у сфері МТД не менше двох років та мають підтвердження ефективно реалізованих ними проєктів.

Громадське об'єднання може подати для участі в конкурсі не більше трьох, а донор – не більше однієї кандидатури, враховуючи всі кандидатури, подані афілійованими громадськими об'єднаннями. Афілійованими є громадські об'єднання, що мають спільних засновників або серед засновників яких є близькі особи.

Громадська рада при Національному агентстві є повноважною, якщо до її складу входять не менше дев'яти осіб. Строк повноважень Громадської ради становить два роки. Положення про Громадську раду при Національному агентстві затверджує Кабінет Міністрів України.

3. Громадська рада при Національному агентстві:

1) обирає зі своїх членів до трьох представників, які входять до складу кожної з:

комісій, які проводять конкурс на зайняття вакантних посад у Національному агентстві;

дисциплінарних комісій, які здійснюють дисциплінарні провадження щодо державних службовців Національного агентства;

2) заслуховує інформацію про діяльність, виконання планів і завдань Національного агентства, здійснює моніторинг ефективності реалізації Національним агентством його повноважень;

3) розглядає щорічний звіт Національного агентства та затверджує висновок щодо нього;

4) бере участь у розробленні проєктів нормативно-правових актів Національного агентства та готує висновки щодо них;

5) здійснює інші повноваження, передбачені Положенням про Громадську раду при Національному агентстві.

4. Кожні два роки проводиться зовнішня незалежна оцінка ефективності діяльності Національного агентства.

Оцінку проводить Комісія з проведення незалежної оцінки ефективності діяльності Національного агентства (далі - Комісія) у складі трьох осіб, які призначаються Кабінетом Міністрів України на підставі пропозицій донорів, які протягом останніх двох років до проведення оцінки надавали Україні МТД.

Визначення донорів та подання ними пропозицій щодо кандидатів до складу Комісії здійснюються відповідно до статті 8 цього Закону.

До початку формування Комісії Кабінет Міністрів України затверджує та оприлюднює критерії та методику проведення оцінювання ефективності діяльності Національного агентства.

Члени Комісії діють незалежно та не повинні виконувати будь-яких доручень і вказівок.

Рішення Комісії про затвердження звіту оцінки ефективності діяльності Національного агентства вважається ухваленим, якщо за нього проголосували всі члени Комісії.

Звіт оцінки ефективності діяльності Національного агентства оприлюднюється на офіційному веб-сайті Кабінету Міністрів України протягом п'яти днів з дня його затвердження.

Для проведення оцінки члени Комісії мають право:

1) доступу до інформації та документів, що є у володінні Національного агентства (у тому числі до інформації з обмеженим доступом);

2) проводити конфіденційні інтерв'ю з працівниками Національного агентства, працівниками інших державних органів, а також іншими особами, які володіють інформацією (документами), необхідною (необхідними) для проведення оцінки;

3) звертатися до державних органів, будь-яких фізичних чи юридичних осіб із запитом про надання пояснень, документів чи інформації, необхідних для проведення оцінки;

4) користуватися допомогою помічників. Помічники зобов'язані забезпечувати захист і нерозголошення персональних даних, інформації з обмеженим доступом, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням відповідних обов'язків.

Члени Комісії забезпечують захист та нерозголошення персональних даних, інформації з обмеженим доступом, що стали їм відомі у зв'язку із здійсненням своїх повноважень.

Організаційно-технічне забезпечення діяльності Комісії здійснює Секретаріат Кабінету Міністрів України. Фінансування діяльності Комісії та її членів, у тому числі секретаріату, що утворюється для допомоги в їхній діяльності, може здійснюватися за рахунок залучення МТД.

5. Національне агентство готує щорічні звіти про свою діяльність. Звіт Національного агентства надається для висновку Громадській раді при Національному агентстві, яка розглядає звіт протягом двох тижнів з дня надання.

Національне агентство оприлюднює щорічний звіт не пізніше 15 квітня на своєму офіційному веб-сайті разом із висновком Громадської ради (у разі затвердження висновку у встановлений строк).

Щорічний звіт Національного агентства повинен містити, зокрема, такі відомості:

1) визначені Національним агентством показники ефективності його діяльності та результати їх досягнення;

2) статистичні дані про результати діяльності Національного агентства, у тому числі дані про:

кількість зареєстрованих заявок щодо залучення МТД від об'єднаних територіальних громад, центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ організацій;

кількість відхилених заявок щодо залучення МТД від об'єднаних територіальних громад, центральних органів виконавчої влади, підприємств, установ організацій;

кількість зареєстрованих проектів/програм МТД та укладених договорів з донорськими установами щодо залучення МТД;

кількість реалізованих проектів та їх ефективність для суспільства чи регіону;

кількість проектів що зараз виконуються та який планується отримати від їх реалізації ефект;

кількість програм, що зараз виконуються та який планується отримати від їх реалізації ефект;

відомості про суму коштів, що надійшла в Україну на підставі проектів що виконуються та укладених договорів МТД;

3) результати діяльності підрозділу внутрішнього контролю та підрозділу з питань запобігання корупції Національного агентства;

4) відомості про взаємодію з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями;

5) відомості про співпрацю з компетентними органами іноземних держав, міжнародними та іноземними організаціями;

6) чисельність працівників Національного агентства, їхню кваліфікацію та досвід, підвищення їхньої кваліфікації;

7) штатний розпис та кошторис Національного агентства, його виконання;

8) інші відомості, що стосуються результатів діяльності Національного агентства.

Стаття 24. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національного агентства

1. Фінансове та матеріально-технічне забезпечення Національного агентства здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, та коштів, передбачених проектами МТД.

2. У Державному бюджеті України видатки на фінансування Національного агентства визначаються окремим рядком на рівні, що забезпечує належне виконання повноважень Національного агентства.

Голова Національного агентства представляє позицію Національного агентства з питань його фінансування на засіданнях Кабінету Міністрів України, комітетів або на пленарних засіданнях Верховної Ради України.

3. Національне агентство є головним розпорядником коштів Державного бюджету України, що виділяються на його фінансування.

4. Національне агентство забезпечується необхідними матеріальними засобами, технікою, обладнанням, іншим майном для здійснення службової діяльності.

5. Забезпечення Національного агентства необхідними матеріально-технічними засобами, технікою, обладнанням, іншим майном для службової діяльності здійснюється відповідно до законодавства про публічні закупівлі.

Стаття 25. Оплата праці Голови, заступника Голови Національного агентства та працівників Національного агентства

1. Заробітна плата Голови, заступника Голови Національного агентства та працівників апарату Національного агентства повинна забезпечувати достатні матеріальні умови для належного виконання ними службових обов'язків з урахуванням характеру та інтенсивності роботи, забезпечувати набір і закріплення в штаті апарату Національного агентства кваліфікованих кадрів, стимулювати досягнення високих результатів у службовій діяльності, компенсувати інтелектуальні затрати працівників.

2. Заробітна плата Голови, заступника Голови Національного агентства та працівників апарату Національного агентства складається з посадового окладу, надбавки за вислугу років, доплати за ранг, премії та інших надбавок, встановлених законодавством про державну службу.

Установлюються такі посадові оклади працівників Національного агентства відповідно до розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановленого на 1 січня календарного року:

Голова Національного агентства – 30;

заступник Голови Національного агентства, керівник апарату Національного агентства – 25;

керівник територіального управління Національного агентства, заступник керівника апарату Національного агентства, керівник підрозділу внутрішнього контролю – 20;

заступник керівника територіального управління Національного агентства, керівник самостійного структурного підрозділу апарату Національного агентства, заступник керівника підрозділу внутрішнього контролю – 15.

Посадовий оклад інших працівників Національного агентства дорівнює двом розмірам посадового окладу, встановленого Кабінетом Міністрів України для працівників, які займають відповідні посади в центральних органах виконавчої влади.

3. Надбавки за вислугу років, доплати за ранг, премії та інші надбавки виплачуються Голові, заступнику Голови Національного агентства та державним службовцям Національного агентства відповідно до Закону України "Про державну службу" з урахуванням положень цього Закону.

Розмір місячної премії Голови, заступника Голови Національного агентства не може перевищувати 50 відсотків його посадового окладу.

Стаття 26. Преміювання працівників Національного агентства

1. Премії працівникам Національного агентства виплачуються в межах кошторису залежно від особистого внеску працівника в загальний результат роботи.

2. Премії працівникам Національного агентства виплачуються на підставах передбачених Положенням про преміювання який затверджується Головою Національного агентства.

Стаття 27. Взаємодія Національного агентства з іншими організаційними центрами влади

1. Національне агентство у процесі своєї діяльності взаємодіє з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, іншими органами влади, підприємствами, установами та організаціями, банками та іншими фінансовими установами відповідно до закону.

2. Порядок обміну інформацією, проведення спільних заходів Національного агентства та інших державних органів, встановлюється спільними наказами Національного агентства з питань залучення МТД та відповідних державних органів.

Стаття 28. Міжнародне співробітництво Національного агентства та міжнародних організацій у сфері залучення МТД

1. Національне агентство здійснює співробітництво з компетентними органами інших держав, міжнародними, міжурядовими організаціями в межах своєї компетенції відповідно до законодавства України та міжнародних договорів України.

2. Працівники Національного агентства у випадках і порядку, визначених чинним законодавством, направляються до міжнародних організацій, іноземних держав як компетентні представники з метою забезпечення координації співробітництва з питань, що належать до повноважень Національного агентства, та залучаються до участі в міжнародних заходах, пов'язаних із забезпеченням залучення та ефективним використанням МТД, а також міжнародних заходах з обміну досвідом

Розділ III

МІЖНАРОДНА ТЕХНІЧНА ДОПОМОГА

Стаття 29. Державна політика в сфері МТД

1. Засади державної політики в сфері МТД (Стратегія МТД) визначаються Верховною Радою України, на підставі затверджених нею Стратегічних напрямів залучення МТД в Україну.

2. Верховна Рада України щороку не пізніше 1 червня проводить парламентські слухання з питань ситуації у сфері МТД, затверджує й оприлюднює щорічну національну доповідь щодо реалізації засад державної політики в сфері МТД, та затверджує Стратегію МТД на наступні 5 років (якщо термін попередньої спливає).

3. Стратегія МТД розробляється Національним агентством на основі аналізу ситуації в державі щодо необхідності залучення зовнішніх ресурсів для розвитку стратегічно важливих секторів економіки та інфраструктури, впровадження структурних реформ, а також за результатами виконання попередньої стратегії, терміном на 5 років. Стратегія визначає ключові напрями, завдання, очікувані результати залучення МТД.

4. В Стратегії МТД визначаються механізми залучення/надання донорами МТД на безоплатній та безповоротній основі, які будуть сприяти економічному та соціальному розвитку в різних сферах життєдіяльності держави та суспільства, зокрема шляхом

підвищення інституціональної спроможності органів виконавчої влади, надання консультативної підтримки стосовно удосконалення законодавства з урахуванням найкращого світового досвіду, впровадження міжнародних стандартів, постачання сучасного обладнання, розвитку людського капіталу та стимулювання створення додаткових робочих місць.

5. Стратегія МТД реалізується шляхом виконання державної програми, яка розробляється Національним агентством та затверджується Кабінетом Міністрів України на 5 років.

6. Державна програма з виконання Стратегії МТД підлягає щорічному перегляду з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, висновків та рекомендацій парламентських слухань з питань ситуації щодо реалізації засад державної політики в сфері МТД.

Стаття 30. Стратегічні напрями залучення МТД

1. Стратегічні напрями залучення МТД визначають пріоритетні напрями техніко-економічного співробітництва між донорами МТД та Україною. Стратегічні напрями залучення є головним стратегічним документом України у цій сфері та підґрунтям для розроблення стратегічних програм МТД з донорами.

2. Стратегічні напрями залучення МТД розробляються Міністерством економіки України на основі аналізу результатів соціально-економічного розвитку України на наступні 5 років, та за наслідками виконання попередньої Стратегії МТД. Стратегічні напрями залучення МТД є основою Стратегії МТД.

3. Міністерство економіки України аналізує стратегічні напрями залучення МТД на відповідність завданням та заходам, визначеним у програмних документах органів державної влади та регіональних стратегіях, та не пізніше як до 1 березня останнього року дії попередньої Стратегії МТД, подає їх на затвердження Верховної Ради України.

4. Стратегічні напрями з залучення МТД та співробітництво з міжнародними партнерами повинні бути направленими на вирішення таких основних проблем:

- 1) покращення соціальних стандартів життя населення;
- 2) розбудова демократичних цінностей у суспільстві;
- 3) забезпечення стійкого миру в Україні;
- 4) досягнення сталого економічного зростання;
- 5) покращення екологічного стану;
- 6) розвитку науково-технічного прогресу;

Стаття 31. Мета залучення МТД

Метою залучення МТД є розбудова економічної та інституційної спроможностей держави необхідних для досягнення сталого розвитку України, шляхом залучення ресурсів донорів за визначеними Верховною Радою України стратегічними напрямами.

Стаття 32. Завдання МТД

1. Основними завданням МТД є:

- 1) побудова правової, ефективної та стійкої держави, а також її національних інститутів;
- 2) досягнення прогресу в створенні інститутів і структур керування, які забезпечували б ефективне керування, суспільну безпеку, стабільність й однаковий доступ громадян до основних соціальних послуг;
- 3) забезпечення зміцнення громадського здоров'я, подолання існуючих гуманітарних проблем, зменшення соціальної нерівності, зниження рівня злочинності та корупції;
- 4) розвиток громадянського суспільства, забезпечення процвітання та сталого розвитку місцевих громад, забезпечення принципів верховенства права та дотримання основоположних прав і свобод людини, забезпечення належного рівня правосуддя та ефективного функціонування державних органів;
- 5) посилення рівня національної безпеки, захист суверенітету України, її територіальної цілісності, забезпечення обороноздатності держави;
- 6) забезпечення макроекономічної стабільності, посилення конкурентоздатної економіки, розвиток фінансового ринку;
- 7) зменшення антропогенних факторів, перехід на відновлювальні джерела енергії, досягнення безвідходного виробництва, ефективне управління природними ресурсами;
- 8) забезпечення рівноправного доступу до якісної освіти, створення умов для вітчизняної науки, розвиток новітніх технологій та діджиталізації.

Стаття 33. Державна програма МТД

1. Державна програма МТД розробляється Національним агентством, на підставі прийнятою Верховною Радою України Стратегії МТД, терміном на 5 років, та подається на затвердження Кабінету Міністрів України до 1 вересня останнього року попередньої державної програми.

2. В Державній програмі МТД відповідно до Стратегії МТД, прогнозу економічного і соціального розвитку України, прогнозів розвитку галузей економіки визначаються пріоритети та завдання, вирішення яких потребує залучення МТД, очікувані результати, критерії оцінки таких результатів, терміни залучення МТД, донори, бенефіціари та реципієнти.

3. В Державній програмі МТД має передбачатись необхідність укладання міжнародних договорів України з питань залучення МТД в порядку, встановленому Законом України «Про міжнародні договори України».

4. Національне агентство щорічно, не пізніше 1 червня, звітує перед Верховною Радою України про виконання Державної програми МТД.

Стаття 34. Стратегічна програма МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами.

1. Стратегічна програма МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами є документом який розробляється спільно з конкретним донором на певний період часу (до 5 років), відповідно до погодженої процедури, визначеної цим законом та Національним агентством.

2. У Стратегічну програму МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами закладається та реалізовується принцип ефективного цільового використання МТД. Ресурси МТД повинні використовуватися тільки для цілей, які визначено у стратегічній програмі.

3. Стратегічна програма МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами підлягають обов'язковій державній реєстрації та оприлюдненню в порядку визначеному Національним агентством.

4. Стратегічна програма МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами підлягає щорічному перегляду Національним агентством з урахуванням результатів реалізації визначених заходів, за участі офіційних партнерів та/або реципієнтів разом з донором або виконавцем.

Стаття 35. Способи залучення МТД

1. Запроваджується два способи залучення МТД:

- 1) стратегічний (Національне агентство-донор);
- 2) секторальний (Національне агентство-бенефіціар/реципієнт).

2. Залучення МТД здійснюється тільки у способи визначені цим законом.

3. Стратегічний спосіб залучення МТД направлений на ефективне залучення донорів та співпрацю з ними на державному рівні, моніторингу внеску МТД в реалізацію національних реформ та Програми діяльності Уряду, розгляду стратегічних питань управління МТД та забезпечення сприятливих умов для співробітництва задля розвитку в Україні тощо.

4. Секторальний спосіб залучення МТД направлений на визначення необхідності залучення МТД, сприяння підготовки проектів для залучення МТД, визначенню пріоритетів та прогресу у реалізації заходів, спрямованих на виконання Програми дій Уряду у відповідних напрямках державної політики, включення у секторальну діяльність наскрізних тем тощо.

Стаття 36. Координація залучення МТД

1. Координація залучення МТД здійснюється Національним агентством відповідно до наданих йому повноважень. До процесу координації також можуть бути залучені, донори, офіційні партнери, бенефіціари, реципієнти.

2. Національне агентство з метою координації залучення МТД має право:

1) залучати до розроблення документів планування МТД представників органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками), провідних вітчизняних та іноземних вчених і фахівців, експертів міжнародних організацій, представників громадських об'єднань (за згодою);

2) утворювати робочі та експертні групи із залученням представників органів виконавчої влади, інших державних органів, офіційних партнерів і реципієнтів (за

погодженням з їх керівниками), представників донорів, виконавців, незалежних експертів (за згодою);

3) запитувати та одержувати від офіційних партнерів, реципієнтів та виконавців інформацію, дані, документи і матеріали, що стосуються співробітництва з донорами та проектів (програм);

4) надсилати офіційні звернення до іноземних держав і міжнародних організацій щодо залучення та використання МТД.

3. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері державної служби, забезпечує координацію роботи з підготовки та реалізації проектів (програм) Європейського Союзу, що спрямовані на обмін досвідом та надання допомоги з питань державного управління, розвитку інституційної спроможності, в порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України.

4. У разі потреби для координації залучення МТД може проводитися форум за участю Президента України, Прем'єр-міністра України, Першого віце-прем'єр-міністра України, віце-прем'єр-міністрів України, керівників державних органів та донорів, а також створюватися міжвідомчі секторальні групи за участю представників донорів, офіційних партнерів, реципієнтів та інших заінтересованих сторін.

5. Національне агентство не рідше 1 разу на 2 роки організовує форум за участю представників державної влади України та іноземних партнерів, донорів, реципієнтів, експертів, представників громадськості та інших зацікавлених сторін.

Стаття 37. Надання Україною МТД

1. Держава Україна може надавати МТД іншим державам відповідно до міжнародних договорів України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, через державні органи та/або органи місцевого самоврядування чи інші підприємства, установи, організації може виступати донором МТД. МТД, яка надається Україною може фінансуватися з видатків державного/ місцевих бюджетів та/або інших джерел не заборонених законом.

2. МТД може надаватись у вигляді, визначеному цим Законом.

3. Національне агентство:

1) координує діяльність, МТД для сприяння соціально-економічному розвитку інших держав та розвитку конкурентних переваг на зовнішньому ринку;

2) бере участь у встановленому законом порядку в укладенні міжнародних договорів України про надання МТД;

3) узагальнює практику застосування законодавства України з питань МТД і розробляє пропозиції щодо його вдосконалення.

4. Міністерство закордонних справ України координує взаємодію центральних органів виконавчої влади та інших державних органів з надання Україною МТД іншим державам.

5. Порядок надання МТД Україною іншим державам визначається Кабінетом Міністрів України.

6. Рішення та звіт щодо надання Україною МТД за рахунок коштів державного бюджету України оприлюднюється на офіційному сайті Національне агентство.

РОЗДІЛ ІV

СИСТЕМА ЗАЛУЧЕННЯ, МОНІТОРИНГУ ТА ВИКОРИСТАННЯ МТД

Стаття 38. Етапи МТД

1. Процедура залучення, використання і контролю МТД в Україні розподіляється на етапи:

- 1) планування залучення МТД;
- 2) підготовка та реєстрація заявок на отримання МТД;
- 3) пошук та акредитація донорів/партнерів з розвитку, організація і проведення процедури їх реєстрації в Україні;
- 4) залучення МТД та оформлення тристоронніх договорів між Національним агентством, реципієнтом, донором;
- 5) пошук та акредитація виконавців проектів МТД;
- 6) фактичне виконання проектів МТД;
- 7) звітування (щоквартальне та річне);
- 8) моніторинг МТД та усунення недоліків реалізації проектів;
- 9) оцінка ефективності виконання проектів МТД.

Стаття 39. Планування залучення МТД

1. Національне агентство планує залучати МТД в Україну шляхом затвердження відповідних документів:

- 1) стратегічні документи щодо залучення МТД;
- 2) стратегічні документи донорів щодо надання Україні МТД;
- 3) міжнародні договори України з питань залучення МТД;
- 4) проектні пропозиції та проекти (програми) МТД.

Стаття 40. Стратегічні документи щодо залучення МТД

1. Стратегічний документ щодо залучення МТД – документ, яким відповідно до прогнозу економічного і соціального розвитку України, прогнозів розвитку галузей економіки визначаються пріоритети та завдання, вирішення яких потребує залучення МТД, очікувані результати та критерії оцінки таких результатів.

Стратегічний документ щодо залучення МТД розробляється на середньостроковий період (до 5 років) у порядку визначеному цим Законом.

2. До стратегічних документів щодо залучення МТД відносяться:

1) Стратегічні напрями залучення МТД в Україну, які розробляються Міністерством економіки України до 1.03. року, що є останнім в 5-ти річному циклі та затверджуються Верховною Радою України;

2) Стратегія МТД в Україні, розробляється Національним агентством до 1.06. року, що є останнім в 5-ти річному циклі та затверджується Верховною Радою України;

3) Державна програма залучення та використання МТД в Україні, розробляється Національним агентством до 1.09. року, що є останнім в 5-ти річному циклі та затверджується Кабінетом Міністрів України;

4) Стратегічна програма МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами.

Стаття 41. Міжнародні договори України з питань залучення МТД.

Укладення міжнародних договорів України з питань залучення МТД здійснюється в порядку, встановленому Законом України «Про міжнародні договори України». Підготовку таких Угод здійснює Національне агентство спільно з Міністерством закордонних справ України.

Стаття 42. Залучення МТД

1. МТД може залучатись у порядку, визначеному цим Законом.

2. Бенефіціари на підставі пропозицій потенційних реципієнтів, визначають потреби в залученні МТД та до 10 січня поточного року подають до територіальних управлінь Національного агентства, за місцем реєстрації реципієнта, за формою та у порядку встановленому Національним агентством, заявки щодо залучення МТД для нових проектів, продовження проектів (програм), строк дії яких завершується у поточному році, або щодо припинення неефективних проектів (програм). Подані заявки підлягають обов'язковій реєстрації.

3. Заявка складається із супровідного листа, проектної пропозиції, плану закупівлі товарів, робіт і послуг, що придбаваються за кошти МТД (далі - план закупівлі) та листа підтримки.

4. Проектна пропозиція складається у довільній формі українською та англійською мовами (або мовою, прийнятною для донора/партнера з розвитку) та повинна містити:

1) аналіз проблеми, розв'язання якої потребує залучення МТД;

2) посилання на завдання та заходи, визначені Програмою діяльності Кабінету Міністрів, Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Цілями сталого розвитку, схваленими резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1, Стратегією залучення МТД в Україні, Державною програмою залучення та використання МТД в Україні та Стратегічною програмою МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами;

3) мету та завдання проекту;

4) перелік видів діяльності, що здійснюватимуться за рахунок МТД;

5) стислу інформацію про потенційного реципієнта;

б) очікувану вартість проекту і строк його реалізації;

7) очікувані результати від реалізації проекту та вплив проекту на розвиток відповідної галузі або регіону;

8) аналіз впливу проекту (програми) на досягнення гендерної рівності та принципів інклюзії.

5. План закупівлі товарів, робіт і послуг, що придбаваються за кошти МТД складається за формою затвердженою Національним агентством. План закупівлі складається бенефіціаром/реципієнтом, у разі продовження проектів (програм), строк дії яких завершується у поточному році, обов'язково погоджується з донором/партнером з розвитку. Виконання плану закупівлі відбувається після державної реєстрації проекту МТД Національним агентством, відповідно до діючого законодавства України.

6. Лист підтримки надається потенційному реципієнту бенефіціаром.

7. Національне агентство аналізує отримані заявки на відповідність заходам, визначеним Програмою діяльності Кабінету Міністрів, Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Цілями сталого розвитку, схваленими резолюцією Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1, Стратегією залучення МТД в Україні, Державною програмою залучення та використання МТД в Україні та Стратегічною програмою МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами;

8. У разі потреби Національне агентство ініціює утворення робочих груп у складі представників зацікавлених державних органів, бенефіціарів, потенційних реципієнтів, донорів/партнерів з розвитку для проведення експертизи та погодження зазначених заявок, а також інших питань, пов'язаних із залученням та використанням МТД.

9. Національне агентство, в термін до 1 березня поточного року, затверджує отримані заявки та:

1) надсилає офіційні звернення до іноземних держав, міжнародних організацій, донорів/ партнерів з розвитку що включені до реєстру донорів, щодо залучення МТД та можливості підтримки заявок на нові проекти МТД, продовження або припинення проектів (програм) з урахуванням пріоритетів та завдань, визначених стратегічними документами щодо залучення МТД;

2) інформує орган, який подав заявку відповідно цієї статті, про рішення донора щодо такої пропозиції;

3) готує висновки та рекомендації щодо подальшого процесу залучення та використання МТД які направляються заявнику;

4) надає вказівку територіальному управлінню щодо спільної з реципієнтом підготовки проекту;

10. У разі коли реципієнти визначаються або обираються на конкурсній основі під час реалізації проекту (програми), офіційні партнери письмово узгоджують з виконавцями, які здійснюють визначення або обрання реципієнтів, критерії визначення або відбору на конкурсній основі таких реципієнтів.

11. Заявка на залучення МТД може бути відхилена Національним агентством на повернута ініціатору у разі її не відповідності вимогам цього Закону.

Стаття 43. Акредитація донорів/партнерів з розвитку, організація і проведення процедури їх реєстрації в Україні.

1. Для провадження діяльності з залучення МТД в Україні запроваджується обов'язкова реєстрація донорських установ та партнерів з розвитку яка відбувається шляхом реєстрації представництва донорської установи в Україні в спеціальному реєстрі який адмініструється Національним агентством.

2. Для реєстрації представництва донорської установи в Україні до Національного агентства подаються в електронному виді:

1) лист-звернення від донорських установ/партнерів з розвитку щодо реєстрації представництва донорської установи в Україні, в якому зазначаються його найменування, місцезнаходження, ім'я, прізвище, посада особи, уповноваженої представляти донорську установу в Україні, міжнародний договір України, яким передбачено утворення представництва донорської установи в Україні;

2) завірені донором/партнером з розвитку копії установчих документів донорської установи;

3) легалізоване згідно з вимогами законодавства доручення донора/партнера з розвитку про надання повноважень особі представляти донорську установу в Україні із зазначенням строку його дії.

3. Документи, необхідні для реєстрації представництва донорської установи в Україні, подаються мовою оригіналів з обов'язковим перекладом українською мовою.

4. Національне агентство розглядає подані документи протягом 10 робочих днів з дня їх надходження і приймає рішення про реєстрацію представництва донорської установи в Україні.

5. У реєстрації представництва донорської установи в Україні може бути відмовлено у разі:

невідповідності поданих документів документам, необхідних для реєстрації;

завершення строку легалізованого згідно з вимогами законодавства України доручення донора/партнера з розвитку про надання повноважень особі представляти донорську установу в Україні.

6. Національне агентство має право анулювати рішення про реєстрацію представництва донорської установи в Україні у разі:

офіційного звернення донора/партнера з розвитку щодо анулювання рішення про реєстрацію представництва;

відсутності надання допомоги Україні в рамках проектів МТД протягом 24 місяців.

Після повідомлення щодо анулювання рішення про реєстрацію представництва донорської установи в Україні таке представництво або уповноважена ним особа зобов'язані протягом 10 робочих днів повернути до Національного агентства з питань

залучення МТД оригінал посвідчення про реєстрацію представництва донорської установи в Україні.

Стаття 44. Реєстр донорських установ

1. Національне агентство здійснює реєстрацію представництва донорських установ шляхом ведення спеціального реєстру донорських установ. Форма та порядок ведення реєстру визначається Національним агентством. Залучати МТД від міжнародних організацій та партнерів не зареєстрованих у реєстрі донорських установ забороняється.

Стаття 45. Реєстрація проектів МТД

1. Після отримання бенефіціаром/реципієнтом, який відповідно до цього Закону подав заявку, інформації про позитивне рішення донора, та рекомендацій від Національного агентства щодо підготовки проекту з залучення та використання МТД, бенефіціар/реципієнт спільно з територіальними управліннями Національного агентства готують проект (програму) МТД та договір, який укладається між донором/партнером з розвитку, бенефіціаром/реципієнтом та Національним агентством для виконання проекту МТД.

2. Форма та зміст проекту (програми) МТД, порядок його заповнення визначається Національним агентством.

3. Проекти (програми) МТД підлягають обов'язковій державній реєстрації Національним агентством, в порядку, визначеному цим Законом. Реалізація проектів (програм) МТД без державної реєстрації забороняється. Державна реєстрація проектів МТД є підставою для акредитації їх виконавців, а також реалізації права на одержання відповідних пільг, привілеїв, імунітетів, передбачених законодавством та міжнародними договорами України.

4. Національне агентство забезпечує ведення єдиного реєстру проектів МТД. Реєстр ведеться в електронному та паперовому вигляді. Реєстр в електронному вигляді являє собою автоматизовану базу даних, що розміщується на офіційному веб-сайті Національного агентства з питань залучення МТД.

Стаття 46. Проекти (програми) МТД

1. Проекти МТД розробляються реципієнтом спільно з бенефіціаром, за допомогою та безпосередньою участю територіальних управлінь Національного агентства за місцем реєстрації реципієнта. Складання якісного проекту реципієнтом є головним завданням територіального управління Національного агентства.

2. Проект складається у формі та у порядку, затвердженому Національним агентством, українською та англійською мовами (або мовою, прийнятною для донора/партнера з розвитку) та повинна містити:

1) аналіз проблеми, розв'язання якої потребує залучення МТД;

2) посилання на завдання та заходи, визначені Програмою діяльності Кабінету Міністрів, Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, Цілями сталого розвитку, схваленими резолюцією Генеральної Асамблеї

Організації Об'єднаних Націй від 25 вересня 2015 р. № 70/1, Стратегією залучення МТД в Україні, Державною програмою залучення та використання МТД в Україні та Стратегічною програмою МТД щодо взаємодії з міжнародними донорами;

3) мету та завдання проекту (програми) МТД;

4) перелік видів діяльності, що здійснюватимуться за рахунок МТД;

5) стислу інформацію про потенційного реципієнта та бенефіціара;

6) очікувану вартість проекту (програми) МТД і строк його реалізації;

7) очікувані результати від реалізації проекту (програми) МТД та вплив проекту (програми) на розвиток відповідної галузі або регіону відповідно до критеріїв оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні визначених цим Законом;

3. До розроблення проектів (програм) МТД реципієнт має право залучати представників центральних та місцевих органів виконавчої влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій (за погодженням з їх керівниками), провідних вітчизняних та іноземних вчених і фахівців, експертів міжнародних організацій, представників громадських об'єднань (за згодою).

Стаття 47. Пошук та акредитація виконавців проектів МТД

1. Пошук виконавців здійснюється реципієнтом відповідно до діючого законодавства України, шляхом проведення певних тендерних процедур, відповідно до плану закупівлі проекту МТД. У разі реалізації проекту МТД за межами України, пошук виконавців здійснюється донором/партнером з розвитку. Визначені виконавці проекту МТД мають пройти обов'язкову акредитацію в Національному агентстві.

2. Акредитація є підтвердженням спеціального статусу виконавця як такого, що забезпечує реалізацію проекту (програми) МТД відповідно до положень міжнародного договору України.

3. Акредитація виконавців проводиться Національним агентством, протягом 10 робочих днів, починаючи від дня надходження клопотання від реципієнта або донора/партнера з розвитку та документів визначених Національним агентством. Акредитація виконавця підтверджується свідоцтвом за формою встановленою Національним агентством.

4. Свідоцтво про акредитацію виконавця проекту МТД видається на строк дії договору (контракту) або проекту.

Зазначене свідоцтво є:

1) підтвердженням статусу виконавця як такого, що забезпечує реалізацію проекту відповідно до положень міжнародного договору України;

2) підставою для звернення в установленому порядку щодо виготовлення спеціальних печаток і штампів виконавця, відкриття відповідних спеціальних рахунків в банках, відомості про які внесені до Державного реєстру банків, що використовуються для впровадження проектів, одержання спеціальних службових карток і номерних знаків транспортних засобів для виконавців та їх іноземних працівників, інших спрямованих на реалізацію проекту (програми) дій, передбачених законодавством.

5. В акредитації може бути відмовлено у разі:

- 1) порушення процедури пошуку виконавця
- 2) невідповідності поданих документів вимогам законодавства;
- 3) виявлення у поданих документах недостовірної інформації;
- 4) неефективному виконанню раніше виконаних проектів;

6. У разі продовження строку дії відповідного проекту виконавці підлягають перекредитації.

7. Національне агентство має право анулювати рішення про акредитацію виконавця у разі:

- 1) офіційного звернення виконавця щодо анулювання рішення про акредитацію;
- 2) припинення дії контракту на виконання проекту (програми) МТД;
- 3) анулювання рішення про державну реєстрацію проекту (програми) МТД;
- 4) неналежного виконання та несвоєчасного виконання проекту МТД виконавцем;
- 5) встановлення фактів неефективного та нецільового використання ресурсів МТД;
- 6) за обґрунтованим зверненням реципієнта/бенефіціара/донора/партнера з розвитку щодо не виконання виконавцем умов договору укладеного щодо використання МТД;
- 7) у разі доведення в суді правопорушення пов'язаного з неефективним використанням МТД.

8. Виконавець несе повну юридичну відповідальність за використання МТД відповідно до діючого законодавства.

Стаття 48. Пошук та акредитація виконавців-нерезидентів

1. Пошук виконавців нерезидентів здійснюється донором/партнером з розвитку у відповідності до норм міжнародного права та міжурядових Угод ратифікованих ВР України;

2. Акредитація виконавців-нерезидентів здійснюється Національним агентством в порядку, встановленому цим Законом.

3. Акредитований виконавець-нерезидент має право на відкриття в банках України рахунків у національній та іноземній валюті, що використовуються для реалізації проектів (програм) МТД, виготовлення в установленому порядку печаток і штампів, вжиття інших спрямованих на реалізацію проекту (програми) дій, передбачених законодавством.

4. Акредитований виконавець-нерезидент несе відповідальність за неефективне використання МТД відповідно до норм міжнародного права та діючого українського законодавства.

Стаття 49. Фактичне виконання проектів МТД

1. Фактичне виконання проектів МТД є етапом процедури залучення, використання і контролю МТД в Україні. Фактичне виконання проектів МТД передбачає досягнення цілей реалізації проектів, очікуваного результату та отримання позитивного ефекту від такої реалізації. Фактичне виконання проекту МТД є підставою для початку процедури оцінки ефективності реалізації проекту.

Стаття 50. Звітування

1. Реципієнт зобов'язаний надавати Національному агентству та офіційному партнеру/бенефіціару щоквартальний та річний фінансовий звіт про стан виконання та результати реалізації проекту МТД. Форма фінансового звіту та порядок звітування визначається Національним агентством.

2. Щоквартальний фінансовий звіт про стан виконання та результати реалізації проекту МТД має бути поданий до Національного агентства не пізніше ніж до 10 числа наступного місяця що слідує за звітним періодом. Річний фінансовий звіт про стан виконання та результати реалізації проекту МТД має бути поданий до 20 січня року, що настає за звітним.

3. Уповноважені особи виконавця, реципієнта, бенефіціара у відповідності до порядку затвердженого Національним агентством вносять фінансові звіти про результати реалізації проекту (програми) МТД до Реєстру проектів МТД, для чого адміністратор реєстру проектів МТД надає уповноваженим особам відповідний доступ. Фінансові звіти про результати реалізації проекту (програми) МТД, на кожному визначеному цією статтею етапі виконання, уповноважені особи виконавця, реципієнта та бенефіціара, вносять до Реєстру проектів МТД в 10 – ти денний термін з дня їх складання, та вони є невід'ємною частиною виконання проекту. Після розміщення фінансових звітів про результати реалізації проекту (програми) МТД у Реєстрі проектів МТД змінювати їх забороняється.

4. Національне агентство визначає уповноважену особу територіального управління яка здійснює перевірку поданих фінансових звітів про стан виконання та результати реалізації проекту МТД та проводить моніторинг виконання конкретного проекту МТД протягом його дії.

Стаття 51. Моніторинг виконання договорів МТД

1. Національне агентство здійснює моніторинг (нагляд) за цільовим використанням МТД реципієнтами, протягом всього строку реалізації проектів МТД. Моніторинг проводиться разом з бенефіціаром/офіційним партнером та партнером з розвитку/ донором (за згодою) під час реалізації проекту МТД (поточний моніторинг) і на заключному етапі реалізації проекту МТД – після його виконання (заклучний моніторинг).

2. Для забезпечення поточного моніторингу реципієнт подає бенефіціарові:

1) до 10 липня звітного року результати піврічного моніторингу проекту МТД та до 10 січня року, що настає за звітним, результати річного моніторингу проекту (програми) МТД, складені за формою згідно з Порядком проведення моніторингу затвердженим Головою Національного агентства, підписані відповідальною особою та керівником реципієнта;

2) копії протоколів засідань наглядових рад та експертних груп, що утворюються для супроводження діяльності за проектом, якщо це передбачено проектом.

3. Для забезпечення поточного моніторингу виконавець подає до Національного агентства щороку копію звіту, передбаченого договором, або його частини, в якій визначено інформацію про стан реалізації проекту, надану допомогу реципієнтам проекту, суму використаних коштів.

4. Для забезпечення заключного моніторингу протягом 30 діб після закінчення строку виконання проекту, реципієнт подає бенефіціарові звіт про результати заключного моніторингу за формою згідно з Порядком проведення моніторингу затвердженим Головою Національного агентства, складений та підписаний відповідальною особою та керівником реципієнта, а бенефіціар після перевірки відомостей що містяться в отриманому звіті, але в термін ні пізніше 30 діб з дня його отримання, надає територіальному управлінню Національного агентства, кінцевий звіт про виконання проекту МТД та свої пропозиції щодо його затвердження за підписом координатора проекту та керівника.

5. Неподання реципієнтом бенефіціарові або бенефіціаром до Національного агентства документів, зазначених даним Законом, вважається рівнозначним незадовільному впровадженню проекту.

6. У разі виявлення нецільового використання реципієнтами ресурсів МТД під час реалізації проекту МТД Національне агентство порушує питання щодо усунення у місячний строк реципієнтами виявлених порушень.

7. Результати моніторингу проектів на кожному визначеному цією статтею етапі виконання, уповноважені особи реципієнта та бенефіціара, вносять до Реєстру проектів МТД в 30 – ти денний термін з дня їх складання та є невід'ємною частиною виконання проекту. Після розміщення результатів моніторингу у Реєстрі проектів МТД змінювати їх забороняється.

8. Національне агентство готує щороку узагальнену інформацію про МТД, що надається Україні, підготовлену за результатами моніторингу проектів разом з відповідними висновками, рекомендаціями та заходами щодо подальшого процесу залучення та використання МТД та розміщує на Єдиному веб-порталі Національного агентства.

Стаття 52. Використання МТД

1. Ресурси МТД набуваються реципієнтом під час реалізації проекту та використовуються тільки для цілей, визначених відповідним проектом. Вони не можуть бути відчужені (у тому числі шляхом продажу, обміну, укладення договорів лізингу, концесії, комісії, доручення, спільної діяльності), передані у заставу або в оренду протягом періоду реалізації такого проекту, якщо інше не передбачено міжнародним договором України. З моменту офіційного виділення ресурсів МТД донором вони є власністю України.

Стаття 53. Контроль за ефективністю виконання проектів МТД

1. Контроль за ефективністю виконання проекту МТД здійснюється протягом всього строку виконання реципієнтом, бенефіціаром, донором/ партнером з розвитку та Національним агентством відповідно до цього Закону.

2. Реципієнт забезпечує цільове використання МТД протягом періоду реалізації проекту або протягом більшого періоду, якщо це передбачено міжнародним договором

України. Реципієнт зобов'язаний забезпечити зарахування на баланс матеріальних цінностей, що надійшли в рамках проекту.

3. Реципієнт забезпечує оприлюднення на власному веб-сайті або у засобах масової інформації відомостей про:

1) отримання будь-якого майна, необхідного для забезпечення виконання завдань проектів, яке ввезено або придбано на митній території України, протягом 10 календарних днів з дати зарахування його на баланс;

2) укладення грантової угоди протягом 10 календарних днів з дати набрання нею чинності.

4. Реципієнт веде облік ресурсів (в т.ч. використаних коштів) які надаються в рамках виконання проектів МТД.

5. Бенефіціар порушує перед:

1) реципієнтом питання щодо усунення порушень у разі виявлення нецільового використання ним МТД під час реалізації проекту МТД;

2) виконавцем питання щодо усунення порушень у разі виявлення неналежної реалізації ним проекту МТД.

6. У разі коли порушення не усунене в визначені бенефіціаром строки, бенефіціар в 10-ти денний термін, зобов'язаний подати Національному агентству пропозиції щодо зупинення реалізації проекту до усунення реципієнтом та/або виконавцем виявлених порушень, або у разі неможливості усунення виявлених порушень - щодо анулювання рішення про державну реєстрацію проекту, що тягне за собою припинення проекту.

7. Фінансові операції, пов'язані з наданням Україні МТД, здійснюються в банках України.

Стаття 54. Оцінка ефективності реалізації проектів МТД

1. Оцінка ефективності реалізації проектів МТД є одним із основних етапів МТД в Україні і проводиться з метою підвищення рівня ефективності реалізації проектів МТД в Україні. Процедура оцінки ефективності реалізації проектів МТД здійснюється тільки відповідно до цього Закону. Використання іншої методики оцінки ефективності реалізації проектів МТД забороняється.

Стаття 55. Юридична відповідальність за неефективне виконання проектів МТД

1. Порушення законодавства про МТД тягне за собою кримінальну, адміністративну та фінансову відповідальність згідно чинного законодавства України.

2. У разі визнання виконаного проекту МТД в Україні нерезультативним, всі матеріали щодо виконання проекту МТД у 10-ти денний термін, керівниками територіальних управлінь Національного агентства, передаються для проведення документальної перевірки фінансово-господарської діяльності виконавця та реципієнта до відповідних територіальних підрозділів Державної аудиторської служби України.

3. У разі, встановлення протягом терміну виконання проекту, фактів які мають ознаки злочину, виконавець/реципієнт/бенефіціар/донор/територіальне управління Національного

агентства невідкладно, повідомляє про такі факти відповідні територіальні управління Бюро економічної безпеки України, шляхом направлення ним відповідного звернення та підтверджуючих матеріалів.

Стаття 56. Усунення недоліків реалізації проектів МТД

1. Усунення недоліків реалізації проектів МТД є одним із етапів МТД в Україні, який є наслідком реалізації етапу оцінювання ефективності виконання проектів МТД. У разі виявлення Національним агентством недоліків реалізації проекту МТД, які можна виправити для отримання позитивної оцінки ефективності виконання проекту МТД, та в яких відсутні ознак правопорушення, за клопотанням бенефіціара/реципієнта Національне агентство надає можливість реципієнту, виконавцю для усунення недоліків на термін до 60 днів.

Стаття 57. Заходи зовнішнього контролю

1. Офіційний партнер/ бенефіціар здійснює нагляд за цільовим використанням МТД реципієнтами протягом строку реалізації проектів (програм).

2. У разі виявлення нецільового використання реципієнтами МТД під час реалізації проекту (програми) МТД, офіційний партнер/бенефіціар порушує питання щодо усунення у місячний строк реципієнтами виявлених порушень.

3. Якщо порушення не усунуто, офіційний партнер/ бенефіціар зобов'язаний подати Національному агентству, пропозиції щодо зупинення реалізації проекту (програми) на один місяць для усунення реципієнтами виявлених порушень або у разі неможливості усунення виявлених порушень - анулювання рішення про державну реєстрацію проекту (програми), що тягне за собою припинення проекту (програми) МТД.

4. У разі внесення офіційним партнером/бенефіціаром зазначених пропозицій Національне агентство, інформує у тижневий строк донорів/ партнера з розвитку про виявлені порушення, які не усунуто, та порушує перед ними питання щодо призупинення реалізації проекту МТД на один місяць для усунення реципієнтами виявлених порушень, або у разі неможливості усунення виявлених порушень про анулювання державної реєстрації проекту, що тягне за собою припинення

РОЗДІЛ V

ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОНАННЯ ПРОЄКТІВ МТД В УКРАЇНІ

Стаття 58. Основні засади оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні

З метою підвищення рівня ефективності виконання, прозорості та сприяння мінімізації зловживань під час використання МТД в Україні, за підсумками реалізації кожного проекту, що внесений до реєстру проектів МТД обов'язково проводиться оцінювання результативності його виконання. Оцінка ефективності визначається на підставі критеріїв оцінювання виконання проектів МТД в Україні, які передбачені цим Законом.

Стаття 59. Строки проведення оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні

1. Оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні здійснюється після завершення виконання проекту. Заходи з оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні здійснюються у розумні строки, протягом 3-х місяців після завершення виконання проекту.

2. Критеріями для визначення розумності строків із вжиття заходів щодо оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні є:

- 1) ступінь складності реалізованого проекту;
- 2) орієнтовні строки для повноцінної реалізації всіх очікуваних намірів;
- 3) забезпечення оптимізації діяльності Національного агентства.

3. Рішення про призначення заходів оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні, протягом 10 днів від надходження кінцевого Звіту бенефіціара, приймається керівником Національного агентства за поданням структурного підрозділу(територіального управління), що здійснює контроль за реалізацією цього проекту МТД в Україні. Таке рішення обов'язково оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства протягом 5 робочих днів із дня його затвердження.

4. У залежності від виду перевірки у Рішенні про призначення заходів оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні обов'язково має бути визначено уповноважену особу Національного агентства, або склад комісії з оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні.

5. Уповноважена особа Національного Агентства визначена для здійснення контролю за виконанням проекту МТД не може бути Уповноваженою особою Національного агентства з оцінювання ефективності виконання цього проекту МТД в Україні або входити до складу комісії з оцінювання ефективності виконання цього проекту МТД в Україні.

Стаття 60. Обов'язкові критерії оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні

1. Для оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні застосовуються такі обов'язкові критерії:

- 1) повнота та своєчасність реалізації проектів МТД;
- 2) подальша підтримка (в тому числі фінансування) напряму на який був орієнтований проект МТД;
- 3) сприяння започаткуванню чи активізації конструктивних процесів відповідного спрямування (прямого чи опосередкованого) внаслідок реалізації проектів МТД;
- 4) стійкість проекту МТД до змін різного характеру під час його реалізації;
- 5) інтеграція результатів проекту МТД в інші сфери суспільного життя певного регіону чи країни в цілому.

Стаття 61. Факультативні критерії оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні

1. Для оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні можуть

застосовуватися такі факультативні критерії:

1) оцінювання рівня ефективності протидії, державою й суб'єктами приватно-правових відносин, відповідним загрозам та ефективність мінімізації ризиків національній безпеці України, внаслідок реалізації проекту МТД;

2) оцінювання рівня економічної стійкості та сприяння забезпечення поступального економічного розвитку внаслідок реалізації проекту МТД;

3) оцінювання ефективності реалізації відповідних функцій держави та місцевого самоврядування за рахунок отриманих фінансових й інших ресурсів і послуг у рамках МТД;

4) оцінювання рівня забезпеченості сприянню започаткування чи прискорення виконання Україною відповідних зобов'язань передбачених міжнародними, міждержавними конвенціями, угодами та договорами, завдяки використанню фінансових й інших ресурсів і послуг отриманих у рамках МТД;

5) оцінювання рівня позитивних результатів соціального характеру;

6) оцінювання ступеня посилення міжнародної чи міждержавної взаємодії за підсумками реалізації проекту МТД в Україні;

7) оцінювання результатів формування сприятливого інвестиційного клімату України внаслідок реалізації проекту МТД;

8) оцінювання збільшення ролі громадянського суспільства за підсумками реалізації проекту МТД;

9) оцінювання рівня виявлених змін, в тому числі вдосконалення інформаційного (та, або), технічного (та, або), наукового, (та, або) кадрового забезпечення систем управління в органах державної влади та місцевого самоврядування внаслідок реалізації проекту МТД.

Стаття 62. Суб'єкти оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні

1. Оцінювання результативності виконання проектів МТД в Україні виконується уповноваженою особою Національного агентства. Із урахуванням секторального спрямування проекту МТД, для кожної перевірки, така особа призначається рішенням керівника Національного агентства з числа співробітників структурного підрозділу(територіальних управлінь).

2. У випадку проведення оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні за заявою зацікавленої особи, рішенням керівника Національного агентства утворюється комісія у складі:

1) уповноваженої особи Національного агентства;

2) представника донора/партнера з розвитку, який надав МТД, що є об'єктом оцінювання, або іншої особи визначеної відповідно до цієї статті;

3) представника громадської ради Національного агентства;

3. Уповноважена особа Національного агентства в комісію призначається з урахуванням вимог, передбачених цим Законом. Одна й та ж особа не може бути призначена оцінювати ефективності виконання проекту МТД, якщо вона оцінювала його

раніше.

4. Кандидатура представника донора/партнера з розвитку, який надав МТД відповідно до проекту, що є об'єктом оцінювання, пропонується цим суб'єктом керівникові Національного агентства для подальшого його включення до складу комісії з оцінювання результативності виконання відповідного проекту МТД в Україні.

5. У випадку неможливості залучення представника донора/партнера з розвитку, який надав МТД, що є об'єктом оцінювання за рішенням керівника Національного агентства можливе призначення представника іншого донора/партнера з розвитку, який надавав МТД Україні з урахуванням секторального спрямування. У випадку відсутності такої кандидатури рішенням керівника Національного агентства можливе призначення іншої особи, яка володіє спеціальними знаннями у сфері на яку спрямовувалась МТД.

6. Критерієм для визначення представника донора/партнера з розвитку є наявність спеціальних знань особи у сфері на яку спрямовувалась МТД, та наявність не менше 1 року досвіду трудової діяльності в цій сфері за останні 5 років.

7. Представник громадської ради Національного агентства обирається з числа членів такої ради. Зважаючи на складність виконання конкретних проектів МТД в Україні слід враховувати досвід оціночної діяльності окремих представників такої ради, в тому числі секторального спрямування проекту.

8. Участь в оцінюванні ефективності виконання проектів МТД в Україні представників громадської ради Національного агентства та донорів/партнерів з розвитку, які надавали МТД, що є об'єктом оцінювання, або інших осіб визначених цією статтею є добровільною та здійснюється на громадських засадах.

Стаття 63. Оцінювання ефективності проектів МТД в Україні уповноваженою особою Національного агентства

1. Оцінювання результативності проектів МТД в Україні виконується уповноваженою особою Національного агентства. Для забезпечення повноти, об'єктивності та неупередженості застосовуються критерії оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні передбачених цим Законом та відповідною Інструкцією Національного агентства щодо їх застосування.

2. Таке оцінювання здійснюється уповноваженою особою територіального управління Національного агентства у межах юрисдикції якого виконувався проект МТД в Україні. У разі виконання проекту МТД в межах юрисдикції декількох територіальних управлінь, або така допомога поширюється на всю територію України Голова Національного агентства своїм рішенням призначає уповноважену особу Національного агентства для перевірки.

При визначенні враховуються наступні критерії:

- 1) секторальне спрямування проекту МТД;
- 2) врахування домінуючого становища управлінь за територіальними перевагами;
- 3) забезпечення оптимізації діяльності Національного агентства.

3. Безпосереднє оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні уповноваженою особою Національного агентства повинно бути здійснене протягом 10 робочих днів після оприлюднення на офіційному веб-сайті Національного агентства

Рішення про призначення заходів оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні.

4. Під час процедури оцінювання уповноважена особа Національного агентства обов'язково застосовує всі обов'язкові критерії оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні з метою визначення ефективності виконання проектів МТД.

5. Ураховуючи особливості конкретного проекту МТД уповноважена особа Національного агентства додатково може застосовувати факультативні критерії оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні з метою визначення ефективності виконання проектів МТД.

6. Оцінювання результативності виконання проектів МТД в Україні здійснюється шляхом співставлення очікуваних намірів отриманим результатам конкретного проекту.

7. Оцінювання проектів за обов'язковими критеріями здійснюється за 5-ти бальною шкалою. Такі бали відповідають наступним характеристикам проекту по кожному обов'язковому критерію:

1) «5» – наміри реалізовані у повному обсязі й своєчасно;

2) «4» – у встановлені строки наміри реалізовані не в повному обсязі, але вище 50 % від запланованих обсягів (видів робіт);

3) «3» – у встановлені строки наміри реалізовані не в повному обсязі, але вище 50 % від запланованих обсягів (видів робіт) з явними проявами зловживань із боку виконавців (та, або) відповідальних осіб;

4) «2» – у встановлені строки наміри реалізовані з рівнем нижче 50 % від запланованих обсягів (видів робіт);

5) «1» – наміри не реалізовані у встановлені строки, або неможливо встановити ступінь реалізації намірів (у зв'язку зі специфікою послуг отриманих Україною).

8. Оцінювання проектів за факультативними критеріями здійснюється за 3-ох бальною шкалою. Такі бали відповідають наступним характеристикам проекту по кожному факультативному критерію:

1) «3» – наміри реалізовані;

2) «2» – наміри реалізовані з нижчим ефектом;

3) «1» – наміри не реалізовані, або неможливо встановити ступінь реалізації намірів (у зв'язку зі специфікою послуг отриманих Україною).

9. Оцінювання проектів здійснюється окремо за обов'язковими та факультативними критеріями. Встановлення підсумкової оцінки по кожній групі критеріїв здійснюється шляхом вирахування середнього балу окремо, за обов'язковими та факультативними критеріями. Результати такого оцінювання обов'язково оприлюднюються у Рейтингу ефективності виконаних проектів МТД в Україні, функціонування якого передбачено цим Законом.

10. За підсумками оцінювання уповноважена особа Національного агентства складає Звіт про оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні який затверджується

Головою Національного агентства.

11. Звіт про оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні обов'язково оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства протягом 5 робочих днів після його затвердження.

12. Типова форма Звіту про оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні затверджується керівником Національного агентства.

Стаття 64. Вирішення спорів (розбіжностей), що можуть виникати за підсумками оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні

1. У випадку виникнення спірних питань (розбіжностей) за підсумками оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні уповноваженою особою Національного агентства, зацікавлені особи протягом 10 робочих днів, після офіційного оприлюднення Звіту про оцінювання ефективності виконання проекту МТД, з заявою на ім'я керівника Національного агентства, можуть звернутися з проханням про проведення повторного оцінювання у складі комісії.

Підготовка і подання Заяви про повторне оцінювання у складі комісії здійснюється з урахуванням положень Закону України «Про звернення громадян».

2. Інші спірні питання (розбіжності) щодо оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні, в тому числі стосовно діяльності комісій із оцінювання вирішуються у судовому порядку відповідно до законодавства України.

Стаття 65. Оцінювання результативності виконання проектів МТД в Україні комісією, утвореною рішенням керівника Національного агентства

1. За підсумками розгляду заяви про повторне оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні у складі комісії, Голова Національного агентства протягом 10 робочих днів рішенням утворює комісію. Строк утворення комісії може бути подовженим до 20 робочих днів із підстав, передбачених цим Законом. Рішення про утворення комісії щодо повторного оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні обов'язково оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства протягом 5 робочих днів із дня його винесення. Про прийняте рішення Національне агентство інформує заявника.

2. Оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні комісією, утвореною рішенням Голови Національного агентства здійснюється з метою усунення спірних питань (розбіжностей), що виникли під час перевірки уповноваженою особою Національного агентства. Для забезпечення повноти, об'єктивності та неупередженості застосовуються критерії оцінювання виконання проектів МТД в Україні визначені цим Законом.

3. Повторне оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні призначеною комісією, повинно бути проведене протягом 10 робочих днів після оприлюднення на офіційному веб-сайті Національного агентства Рішення про утворення комісії оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні.

4. Під час процедури оцінювання комісія обов'язково застосовує всі критерії, передбачені цим Законом та інструкцією затвердженою керівником Національного агентства.

5. Оцінювання ефективності виконання проектів здійснюється окремо за

обов'язковими та факультативними критеріями. Встановлення підсумкової оцінки по кожній групі критеріїв здійснюється шляхом вирахування середнього балу окремо за обов'язковими та факультативними критеріями. Результати такого оцінювання обов'язково оприлюднюються у Рейтингу результативності виконаних проектів МТД в Україні.

6.Рішення по кожному з критеріїв приймається шляхом відкритого голосування, простою більшістю голосів.

7. За ініціативою зацікавленої особи для незалежного, кваліфікованого і об'єктивного вивчення певного питання у галузі науки, техніки, мистецтва, ремесла тощо об'єктів, явищ і процесів, можливе залучення експерта. Залучення такого експерта відбувається шляхом прийняття комісією відповідного рішення, яке затверджене Головою Національного агентства.

8. Експертом може бути особа, яка володіє спеціальними знаннями, необхідними для з'ясування відповідних обставин питання та має відповідну кваліфікацію.

Експерт зобов'язаний:

1) дати обґрунтований та об'єктивний письмовий висновок на поставлені йому питання;

2) експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі;

3) не допускати розголошення інформації, що міститься у матеріалах експертизи, якщо інше не передбачено договором або дорученням на проведення експертизи;

4) не приймати від фізичних та юридичних осіб, заінтересованих у певних висновках експертизи, коштовні подарунки, грошову винагороду тощо;

5) несе інші обов'язки, передбачені Законом України «Про наукову і науково-технічну експертизу» та не суперечать цьому Закону.

Експерт не має права передоручати проведення експертизи іншій особі.

Експерт має право:

1) вільно викладати особисту думку з питань експертного аналізу, наукової і науково-технічної експертизи;

2) брати участь у проведенні експертного аналізу і оцінці об'єктів на всіх стадіях наукової і науково-технічної експертизи;

3) брати участь у проведенні експертизи або відмовитися від участі в ній, якщо це не пов'язано з прямим виконанням службових обов'язків;

4) вимагати надання додаткових матеріалів, розрахунків і обґрунтувань, необхідних для підготовки об'єктивних висновків;

5) одержувати стосовно об'єкта експертизи достовірні відомості, довідкові та інформаційні матеріали, в тому числі й такі, що не підлягають розголошенню. Порядок проведення експертизи в цьому випадку, зокрема правила допуску експерта та міра відповідальності за розголошення отриманої інформації, встановлюються відповідними актами законодавства;

б) реалізовувати інші права, передбачені Законом України «Про наукову і науково-технічну експертизу», які не суперечать цьому Закону.

Експерт має право на оплату виконаної роботи та на компенсацію витрат, пов'язаних із проведенням експертизи і залученням комісією.

Проведення експертних досліджень здійснюється за рахунок зацікавленої особи.

Експерт може відмовитися від надання висновку, якщо існуючих матеріалів недостатньо для виконання покладених на нього обов'язків. Заява про відмову повинна бути вмотивованою.

9. За підсумками оцінювання комісія складає Звіт комісії про повторне оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні.

10. Звіт комісії про повторне оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні, затверджується керівником Національного агентства та обов'язково оприлюднюється на офіційному веб-сайті Національного агентства протягом 5 робочих днів.

11. Типова форма Звіту комісії про повторне оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні затверджується керівником Національного агентства.

12. Звіт комісії про повторне оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні анулює результати раніше проведеної перевірки уповноваженою особою Національного агентства за цим проектом.

17. У разі встановлення у Звіті комісії про повторне оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні суттєвих розбіжностей зі Звітом уповноваженої особи Національного агентства, до останньої застосовуються заходи дисциплінарного впливу передбачені Законом України «Про державну службу в Україні» від 10.12.2015 № 889-VIII.

Стаття 66. Наслідки оцінювання ефективності виконання проектів МТД в Україні

1. У залежності від підсумків оцінювання результативності виконання проектів МТД в Україні викладених у затверджених Головою Національного агентства Звіті, уповноважена особа Національного агентства, або комісія можуть визнати виконаний проект МТД в Україні:

1) результативним, якщо проект набрав більше 3-х балів за результатами оцінювання;

2) нерезультативним з додатковою Угодою, якщо проект набрав більше 2-х балів за результатами оцінювання та для результативного виконання проекту ще потрібен певний час. Для цього Національного агентства, на підставі викладених у Звіті аргументів може заключити додаткову Угоду з виконавцем (-ями) проекту в якій передбачити конкретні строки, види та/або обсяги виконання робіт та/або надання послуг у рамках оцінюваного проекту з метою усунення недоліків. У такому випадку після завершення перебігу строку, передбаченого в Угоді здійснюється повторна перевірка тим же суб'єктом у порядку, передбаченому цим Законом.

Повторне укладання, або пролонгація такої Угоди стосовно цього проекту МТД та його виконавця (-ів) не допускається.

У разі відмови виконавця (-ів) укласти додаткову Угоду про строки види та, або обсяги виконання робіт та, або надання послуг у рамках оцінюваного проекту з метою усунення недоліків проект визнається нерезультативним.

3) нерезультативним, якщо проект набрав менше 2-х балів за результатами оцінювання;

2. Встановлення нерезультативності виконання проекту МТД в Україні, є підставою для звернення керівника Національного агентства до центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері державного фінансового контролю з метою виявлення діянь, що вказують на неправомірне використання МТД.

3. В подальшому залучення виконавців проекту який визнано нерезультативним та пов'язаних з ними осіб для виконання нових проектів МТД забороняється.

Стаття 67. Рейтинг ефективності виконаних проектів МТД в Україні

1. З метою підвищення рівня ефективності виконання, прозорості та сприяння мінімізації зловживань у цій сфері Національного агентства щорічно формує та оприлюднює на власному офіційному веб-сайті Рейтинг ефективності виконаних проектів МТД в Україні. Процедура функціонування та критерії формування Рейтингу ефективності виконаних проектів МТД в Україні затверджуються рішеннями керівника Національного агентства.

2. До Рейтингу ефективності виконаних проектів МТД в Україні обов'язково вносяться підсумкові бали, отримані внаслідок оцінювання результативності виконання проектів МТД в Україні. Такими балами визнаються вирахований середній бал за обов'язковими критеріями (основне ціле число) та середній бал за факультативними критеріями (додаткове дробове число після основного за комою). Загальна оцінка має вигляд А,В - де «А» - основне ціле число, «В» - додаткове дробове число.

3. Визначення місця у Рейтингу ефективності виконаних проектів МТД в Україні конкретного проекту МТД здійснюється на підставі середнього балу за обов'язковими критеріями.

4. Середній бал за факультативними критеріями (за наявності) має уточнююче значення та слугує для додаткових кількісних і якісних характеристик конкретного проекту МТД.

РОЗДІЛ VI РЕЄСТР ПРОЕКТІВ МТД

Стаття 68. Мета та основні завдання реєстру проектів МТД

1. Проекти (програми) МТД підлягають обов'язковій державній реєстрації в порядку передбаченому цим Законом. Реалізація проектів (програм) МТД без державної реєстрації забороняється.

2. Метою функціонування реєстру МТД є сприяння підвищенню рівня прозорості та ефективності виконання проектів МТД в Україні, а також мінімізації зловживань при їх виконанні.

3. Основними завданнями реєстру проектів МТД є систематизація та забезпечення відкритого доступу до проектів МТД, які будуть реалізовуватися та реалізуються в Україні.

4. Реєстр ведеться в електронному вигляді як автоматизована база даних, що розміщується на офіційному веб-сайті Національного агентства.

5. Відомості до реєстру вносяться уповноваженою особою Національного агентства та визначеними Національним агентством уповноваженими особами донора, реципієнта, бенефіціара, виконавця у відповідності до Інструкції яка затверджується Головою Національного агентства.

6. До реєстру проектів МТД, по кожному проекту МТД що буде реалізовуватися в Україні, повинні вноситись лише відомості, передбачені цим Законом.

Стаття 69. Адміністрування реєстру проектів МТД

1. Порядок ведення реєстру проектів МТД та його структура визначається рішенням Голови Національного агентства.

2. Адміністрування реєстру проектів МТД здійснюється уповноваженою особою (адміністратором), яка (-ий) є співробітником апарату Національного агентства. Така особа призначається відповідним рішенням Голови Національного агентства.

3. Адміністратор забезпечує належне функціонування Реєстру проектів МТД. До такого забезпечення, у тому числі, відносяться заходи організаційного, програмного та технологічного характеру спрямовані на недопущення втрати відомостей, які містяться у реєстрі, оновлення системного забезпечення, запобігання несанкціонованого доступу тощо.

4. Адміністратор здійснює реєстрацію проектів МТД в порядку та з підстав, передбачених цим Законом.

5. Адміністратор визначає уповноважених осіб донора, реципієнта, бенефіціара, виконавця у відповідності до Інструкції та надає їм необхідний доступ до роботи з реєстром в межах визначених повноважень, а також забезпечує цілодобовий доступ до Реєстру проектів МТД в режимі ознайомлення.

6. Оброблення та захист даних, що містяться в Реєстрі проектів МТД, проводиться та забезпечується відповідно до законодавства України.

Стаття 70. Державна реєстрація проектів МТД

1. Державна реєстрація проектів (програм) є підставою для акредитації їх виконавців, а також реалізації права на одержання відповідних пільг, привілеїв, імунітетів, передбачених законодавством та міжнародними договорами України.

2. Державна реєстрація проектів (програм) провадиться Національним агентством після його вивчення та схвалення уповноваженими особами територіального управління Національного агентства. Порядок взаємодії реципієнтів, бенефіціарів, виконавців з територіальними управліннями Національного агентства затверджується Головою Національного агентства.

3. Для державної реєстрації проектів (програм), бенефіціар за письмовим погодженням з донором/партнером з розвитку та реципієнтом подають до територіального управління Національного агентства, за місцем реєстрації бенефіціара, в електронному вигляді такі документи:

1) клопотання про державну реєстрацію проекту (програми), яке містить відомості про:

бенефіціара (найменування, місцезнаходження, ім'я, прізвище, посада уповноваженої відповідальної особи).

донора/партнера з розвитку (найменування, місцезнаходження, місцезнаходження в Україні уповноваженого донором/партнером з розвитку органу, ім'я, прізвище, посада уповноваженої особи - координатора робіт донора/партнера з розвитку);

реципієнта (найменування, місцезнаходження, ім'я, прізвище, посада уповноваженої відповідальної особи і за наявності - код згідно з ЄДРПОУ або Державним реєстром фізичних осіб - платників податків);

До клопотання обов'язково вноситься номер проекту (програми), визначений донором/партнером з розвитку;

2) проект МТД відповідно до форми, затвердженої Національним агентством;

3) засвідчений донором/партнером з розвитку та реципієнтом план закупівлі, що складається за формою згідно Порядку затвердженого Національним агентством;

4) документ (меморандум, заява про наміри, план діяльності, технічне завдання, партнерська угода тощо), який підтверджує узгодження цілей, завдань, діяльності за проектом (програмою) між донором/партнером з розвитку (виконавцем) і бенефіціаром/реципієнтом, або грантову угоду між ними, або лист-погодження НАДС у разі, коли проектом (програмою) передбачено підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації державних службовців України.

Усі документи, необхідні для проведення державної реєстрації проектів (програм), подаються у електронному вигляді мовою їх оригіналів з обов'язковим перекладом українською мовою;

4. Територіальні управління Національного агентства перевіряють подані усіма заявниками проекту (програми) документи протягом 10 робочих днів, починаючи від дня надходження документів, та надають необхідні консультації щодо якісної підготовки проектів, та за результатами співпраці направляють проект для проведення державної реєстрації проекту (програми) до апарату Національного агентства.

5. У разі коли документи для державної реєстрації подано не в повному обсязі, або для їх підготовки потрібен більший термін, територіальні управління Національного агентства письмово повідомляють про це заявника, протягом десяти робочих днів та направляють їх заявнику для виправлення недоліків.

6. При отриманні проекту апаратом Національного агентства, адміністратор реєстру проектів МТД, здійснює державну реєстрацію проекту МТД, шляхом внесення відомостей до Реєстру проектів МТД в порядку та з підстав, передбачених цим Законом, а також шляхом вжиття інших заходів організаційного, програмного та технологічного характеру визначених Національним агентством.

7. Державна реєстрація проекту (програми) МТД підтверджується реєстраційною карткою проекту (програми), складеною за формою встановленою Національним агентством яка видається територіальним управлінням Національного агентства реципієнту/бенефіціару з надсиланням копії донору/партнеру з розвитку, протягом п'яти робочих днів від дати прийняття рішення про проведення державної реєстрації проекту (програми) МТД.

Одночасно з видачою реєстраційної картки проекту (програми), розміщується план закупівлі на Єдиному веб-порталі органів виконавчої влади (крім інформації, що становить комерційну таємницю).

8. Бенефіціар, реципієнт, донор/ партнеру з розвитку при необхідності у місячний строк після отримання від Національного агентства реєстраційної картки проекту (програми) МТД, приймає рішення про організацію роботи з нагляду за його реалізацією, визначає уповноважену особу-координатора проекту (програми) та надсилає копію відповідного рішення до територіального управління Національного агентства.

9. Одночасно з видачою реєстраційної картки проекту (програми) МТД керівником територіального управління Національного агентства визначається уповноважена особа яка відповідно до встановленого Національного агентства порядку буде здійснювати нагляд та контроль за виконанням проекту та проводити відповідний моніторинг виконання проекту МТД. Визначена особа наділяється правами адміністратора проекту.

Стаття 71. Відомості, що вносяться до реєстру МТД

1. До реєстру МТД обов'язково вносяться такі відомості про проект МТД:

- 1) реєстраційний номер;
- 2) дата державної реєстрації;
- 3) термін виконання проекту;
- 4) повна назва проекту;
- 5) гіперпосилання на зміст договору про виконання проекту МТД;
- 6) очікувані результати від реалізації проекту;
- 7) вид і обсяги (за наявності) допомоги;
- 8) вартість проекту (сума, валюта);
- 9) секторальне спрямування проекту;
- 10) донор (партнер з розвитку при наявності);
- 11) підрозділ донора (за наявності);
- 12) уповноважена особа донора (канали зв'язку);
- 13) бенефіціар (найменування, код згідно з ЄДРПОУ або Державним реєстром фізичних осіб - платників податків (за наявності), місцезнаходження, адреса в Україні);
- 14) уповноважена особа бенефіціара (канали зв'язку);
- 15) реципієнт (найменування, код згідно з ЄДРПОУ або Державним реєстром фізичних осіб - платників податків (за наявності), місцезнаходження, адреса в Україні);
- 16) уповноважена особа реципієнта (канали зв'язку);
- 17) виконавець (найменування, код згідно з ЄДРПОУ або Державним реєстром

фізичних осіб - платників податків (за наявності), місцезнаходження, адреса в Україні);

18) уповноважена особа виконавця (канали зв'язку);

19) уповноважена особа Національного агентства (канали зв'язку);

20) гіперпосилання на Звіт уповноваженої особи (виконавця/реципієнта/бенефіціара) щодо результатів поетапного виконання проекту;

21) результати моніторингу виконання проекту уповноваженими особами;

22) гіперпосилання на Звіт уповноваженої особи Національного агентства про оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні;

23) оцінка щодо рівня ефективності виконання проекту;

25) оскарження результатів Звіту уповноваженої особи Національного агентства про оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні

26) гіперпосилання на Звіт комісії про оцінювання ефективності виконання проекту МТД в Україні у залежності від пріоритетності процедур оцінювання результативності виконання проекту МТД в Україні;

27) наявність встановлених правопорушень, пов'язаних із виконанням проекту МТД;

28) відомості щодо передачі матеріалів які свідчать про наявне правопорушення до контролюючих а правоохоронних органів;

29) результати розгляду матеріалів правоохоронними органами;

30) рекомендації щодо подальшої участі учасників проекту в реалізації програм МТД;

31) інші відомості, що стосуються проекту.

2. Відомості передбачені п.п. 1-19 ч. 1 цієї статі мають бути внесені до Реєстру МТД та оприлюднені до початку виконання проекту МТД в Україні.

3. Відомості передбачені п.п. 20-30 ч. 1 цієї статі Закону мають бути внесені до Реєстру МТД та оприлюднені за наявності таких звітів, або рішення суду/правоохоронних/контролюючих органів про наявність правопорушення, не пізніше 5 робочих днів із дня їх отримання Національного агентства.

4. Відомості передбачені п. 20 вносяться до реєстру уповноваженою особою (виконавця/реципієнта/бенефіціара);

5. За неякісне, неналежне та несвоєчасне внесення відомостей передбачених цим Законом до Реєстру застосовуються заходи юридичної та фінансової відповідальності.

Стаття 72. Облік, оприлюднення та відкритість реєстру проектів МТД

1. Адміністратор реєстру веде облік зареєстрованих проектів МТД.

2. Відомості, внесені до Реєстру проектів МТД, автоматично оприлюднюються на офіційному веб-сайті Національного агентства.

3. Відомості, внесені до Реєстру проектів МТД існують на засадах відкритості та доступності. Така відкритість і доступ передбачають можливість пошуку, перегляду, копіювання та роздрукування документів/відомостей, отримання (завантаження) документів у різних найпоширеніших форматах даних (JSON, XML, PDF, HTML тощо).

Стаття 73. Контроль за веденням Реєстру проектів МТД

1. Контроль за достовірним та своєчасним внесенням відомостей до Реєстру проектів МТД здійснює Голова Національного агентства, а також Рада громадського контролю, що діє при Національному агентстві відповідно до Положення затвердженого Національним агентством.

Стаття 74. Перереєстрація проектів МТД

1. Проекти (програми) підлягають перереєстрації та внесенню змін до Реєстру проектів МТД у разі зміни донора, партнера з розвитку, виконавців, реципієнтів, бенефіціара, їх найменування, назви, цілей, змісту, кошторисної вартості, строків виконання проекту (програми), подання плану закупівлі. Для перереєстрації проектів МТД до територіального управління Національного агентства (за місцем подачі проекту), бенефіціаром подаються в електронному вигляді документи, що підтверджують зміни, у відповідності до вимог затверджених Національного агентства.

2. Перереєстрація здійснюється в тому ж порядку як проходила реєстрація.

Стаття 75. Анулювання рішення про державну реєстрацію проекту МТД

1. Національне агентство анулює рішення про державну реєстрацію проекту (програми) у разі:

- 1) відмови донора/партнерів з розвитку або реципієнтів від його (її) реалізації;
- 2) встановлення правопорушень щодо нецільового використання реципієнтом МТД та/або виконавцем та неналежної реалізації проекту (програми) у визначені проектом строки;
- 3) неможливості усунення реципієнтом виявлених порушень щодо нецільового використання МТД та/або виконавцем виявлених порушень щодо неналежної реалізації проекту (програми), який спрямований на підтримку розвитку інститутів громадянського суспільства, у визначені Національним агентством строки.

2. Рішення про анулювання державної реєстрації проекту (програми) протягом доби оприлюднюється на офіційному сайті Національного агентства.

3. Матеріали що свідчать стали підставою для анулювання рішення про державну реєстрацію проекту (програми) Національного агентства направляються до Бюро економічної безпеки України для прийняття рішення щодо наявності ознак злочину.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Закони та інші нормативно-правові акти, прийняті до набрання чинності цим Законом, діють у частині, що не суперечить цьому Закону.

3. Абзац перший пункту 6.1 статті 6 Закону України "Про платіжні системи та переказ коштів в Україні" (Відомості Верховної Ради України, 2001 р., № 29, ст. 137; ст. 142) після слів "представництвом юридичних осіб в Україні" доповнити словами ", акредитованим виконавцям проектів (програм) МТД".

Голова Верховної Ради України

Р.О. Стефанчук

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

Загальна кількість опублікованих праць – 75. У списку подані основні з них:

Монографії

1. Сухонос В.В., Гаруст Ю.В., Миргород-Карпова В.В. Державне управління фінансовою системою України: концепція нової інноваційної моделі: монографія / за ред. СумДУ. Суми: СумДУ, 2021. 321 с. (14 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано перспективи розвитку фінансової системи та визначено зарубіжний досвід функціонування основних фінансових інститутів (5 друк. арк.).*

2. Myrhorod V., Bondarenko O., Steblianko A. Enforcement System in Ukraine and Prospects for its Modernization: монографія. Берлін: AP Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG., 2024. 85 с. (4 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано забезпечення економічної безпеки в Україні (1 друк. арк.).*

3. Kulish A., Bondarenko O., Myrhorod V. Law Enforcement Bodies and Economic Security of the State: монографія. : Lambert Academic Publishing GmbH & Co. KG., 2024. 85 с. (4 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено побудова системи правоохоронних органів в провідних країнах світу та окреслено вектори імплементації позитивного досвіду (1 друк. арк.).*

4. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. Шляхи вдосконалення та оптимізації адміністративно-правового регулювання системи здійснення контролю над міжнародними фінансами в Україні. *Prognostication And Planning Of Economic Development: Microeconomic And Macroeconomic Level: /* за ред. Publishing house “Baltija Publishing”. Рига: Publishing house “Baltija Publishing”, 2019. С. 189-225. (0,5 друк. арк.) *Особистий внесок: обґрунтовано особливості імплементації позитивного зарубіжного досвіду щодо організації контрольних функцій за міжнародними фінансами в Україні (0,25 друк. арк.).*

5. Миргород-Карпова В.В., Старинський М.В., Шлапко Т.В. Система державних органів у сфері захисту та забезпечення економічної безпеки як складової економічного суверенітету України. *"Давид і Голіаф: проблеми безпеки та сталого розвитку України в умовах війни"*: / за ред. ЗВО "Львівський університет бізнесу і права". Львів: ЗВО "Львівський університет бізнесу і права", 2022. С. 253-286. (1 друк. арк.). *Особистий внесок: визначено вітчизняну систему державних органів щодо забезпечення економічної безпеки (0,35 друк. арк.)*.

6. Миргород-Карпова В.В., Шлапко Т.В., Кисельова О.І. "Ukrainian corruptpeople - beware" or should we expect results from the existing system?. *Закордонна колективна монографія "Трансформація економіки, фінансів і менеджменту в сучасних умовах"*: / за ред. Baltija Publishing. Рига: Baltija Publishing, 2022. С. 139-166. (1 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано перспективи запобігання корупції в Україні (0,33 друк. арк.)*.

7. Myrhorod-Karpova V., Kyselesa E., Rudenko L. Features and characteristics of internal affairs bodies in Ukraine. *Entwicklung des wissenschaftlichen Denkens*: / за ред. Scientific thought development. Берлін: , 2022. С. 74-85. (1 друк арк.). *Особистий внесок: проведено оцінку роботи правоохоронних органів в Україні (0,3 друк. арк.)*.

Публікації в наукових виданнях, що індексуються

БД Scopus та Web of Science

8. Syroid, T., Kolomiets, Y., Kliuiev, O., Myrhorod-Karpova, V. International financial institutions as subjects of the financial system of the state. *Asia Life Sciences*. (Scopus). 2019. 2. С. 153-164. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077197830&origin=resultslist&sort=plf-f> (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано міжнародну технічну допомогу як елемент фінансової системи України (0,12 друк. арк.)*.

9. Manzhula, A., Harust, Yu., Myrhorod-Karpova, V., Sobol, Y. Search for ways to optimize the activities of state bodies managing the funds of international technical assistance. *Asia Life Sciences*. (**Scopus**). 2019. 2. С. 189-212. URL: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-85077188943&origin=resultslist&sort=plf-f> (1 друк. арк.). *Особистий внесок: обгрунтовано сутність та зміст категорії «міжнародна технічна допомога» (0,3 друк. арк.)*
10. Myrhorod-Karpova V., Hrytsenko V., Dragonenko A., Chernenko A., Penkov S. The Economic Security of the State: its Genesis and the Transformation Approaches of the Modernity. *Reice-revista electronica de investigacion en ciencias economicas*. (**WoS**). 2020. С. 328-345. DOI: 10.5377/reice.v8i15.9963. (1 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено перспективи модернізації шляхів забезпечення економічної безпеки держави (0,1 друк. арк.)*
11. Myrhorod-Karpova V., Strelchenko O., Horbach-Kudria I., Bass V. Administrative and legal status of subjects of the state's financial system management: innovative standards and system modernization in Ukraine. *Journal of law and political sciences*. (**WoS**). 2021. Том 2 Випуск 1. С. 207-226. URL: <https://www.periodicojs.com.br/index.php/gei/article/view/133> (1 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено статус суб'єктів фінансової системи України (0,2 друк. арк.)*
12. Harust Y., Myrhorod-Karpova V., Melnyk V., Maletov D., Kiiashko Y., Pavlenko B. Implementation of international technical assistance projects in Ukraine since 1991 and their actual effectiveness for the state. *Astra Salvensis*. (**Scopus**). 2022. С. 691-703. URL: <https://www.cceol.com/search/article-detail?id=1048196> (0,5 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено ефективність реалізації проєктів МТД в Україні з 1991 року (0,1 друк. арк.)*
13. Kulish A., Myrhorod-Karpova V., Kiselyova E. Efficiency of labour duties performance by civil servants: world experience and prospects in Ukraine. (**Scopus, WoS**) *Idp-Internet Law And Politics*. 2024. 40. С. 5-20. (0,8 друк. арк.)

Особистий внесок: досліджено статус державних службовців в системі правоохоронних органів України (0,2 друк. арк.).

Публікації в зарубіжних наукових виданнях

14. Миргород-Карпова В.В., Кисельова О.І., Корощенко К.Р. Зміст категорії «правоохоронний орган» в умовах реформування вітчизняної системи. *ScienceRise: Juridical Science*. 2022. № 2. С. 147-153. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2022/07/30.pdf> (0,4 друк. арк.). *Особистий внесок: перспективи реформування правоохоронних органів в Україні (0,12 друк. арк.).*

15. Myrhorod V., Hrytsenko V., Dragonenko F., Chernenko F. The Economic Security Of The State: its Genesis And Transformation Approaches Of The Modernity. *Turismo-Estudos e Praticas*. 2020. Issue 3. P. 328–345. URL: <https://doi.org/10.5377/reice.v8i15.9963> (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано напрямки реформування економічної безпеки в Україні (0,17 друк. арк.).*

Публікації у наукових фахових виданнях України

16. Миргород В.В. Періоди становлення та розвитку фінансової системи в Україні. *Правові горизонти*. 2016. №1(14). С. 106-118. (0,6 друк. арк.).

17. Миргород-Карпова В.В. Теоретичні засади та проблематика визначення сутності державного фінансового контролю в Україні. *Правові горизонти*. 2017. № 5. С. 95-104. (0,45 друк. арк.).

18. Миргород-Карпова В.В. Міжнародні фінансові організації як суб'єкти фінансової системи України. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. №2 (14). С. 53-58. (0,2 друк. арк.).

19. Миргород-Карпова В.В. Особливості співпраці України з міжнародними фінансовими організаціями та перспективи прийняття Закону

України «Про міжнародні фінанси в Україні». *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. №2. С. 137-140. (0,16 друк. арк.).

20. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В., Хурсенко К.І. Напрямки удосконалення діяльності Міністерства фінансів України. *Правові горизонти*. 2019. № 15. С. 34-39. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: правовий статус Міністерства фінансів України (0,1 друк. арк.)*.

21. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. Адміністративно-правові засади діяльності контролюючих органів щодо використання коштів міжнародної технічної допомоги. *Правові горизонти*. 2019. №17. С. 112-128. (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано реалізацію контрольних функцій держави за МТД (0,35 друк. арк.)*.

22. Миргород-Карпова В.В., Каріх І.В. Організація контрольних функцій держави за міжнародними фінансами: міжнародний досвід. *Правові горизонти*. 2019. №18. С. 128-141. (0,55 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано імплементацію зарубіжного досвіду щодо реалізації контрольних функцій за МТД в Україні (0,3 друк. арк.)*.

23. Миргород-Карпова В. В., Васильєва Т. А., Гаруст Ю. В., Сухонос В. В., Мельник В. І., Кобзєва Т. А. Напрямки адаптації фінансового законодавства України до законодавства ЄС з урахуванням впровадження Концепції нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України. *Правові горизонти*. 2020. №25 (37). С. 97-114. (0,7 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано реалізацію концептуального підходу до ефективного врегулювання функціонування фінансової системи в Україні (0,15 друк. арк.)*.

24. Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави. *Правові горизонти*. 2020. №25. С. 131-136. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано сутність економічної безпеки держави (0,1 друк. арк.)*.

25. Гаруст Ю. В., Мельник В. І., Миргород-Карпова В. В., Павленко Б. О., Кіяшко Ю. М., Малетов Д. М. Аналіз офіційних даних щодо реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги та їх результативності в Україні з

1991 року. *Правові горизонти*. 2020. №25 (38). С. 50-59. (0,6 друк. арк.).
Особистий внесок: аналіз ефективного підходу в реалізації проєктів з 2014 року (0,12 друк. арк.).

26. Миргород-Карпова В. В., Лісов Д. А. Порівняльно-правова характеристика Рахункової палати в Україні, США, Польщі. *Правові горизонти*. 2020. №23 (35). С. 35-45. (0,55 друк. арк.). *Особистий внесок: правовий статус Рахункової палати в США (0,18 друк. арк.).*

27. Миргород-Карпова В. В., Доценко А. В. Порівняльно-правова характеристика функціонування Міністерства фінансів України, США та Італії. *Правові горизонти*. 2020. №21 (34). С. 74-80. (0,25 друк. арк.).
Особистий внесок: правовий статус Міністерства фінансів США (0,12 друк. арк.).

28. Миргород-Карпова В. В., Шевцов Я. А. Електронне урядування в Україні: поточні досягнення, проблеми реформування та діяльності Міністерства цифрової трансформації України. *Правові горизонти*. 2020. №22 (35). С. 35-43. (0,33 друк. арк.). *Особистий внесок: перспективи цифровізації в Україні (0,16 друк. арк.).*

29. Миргород-Карпова В.В. Діяльність Міністерства фінансів України, США та Італії: порівняльно-правова характеристика. *Правові горизонти*. 2020. №18. С. 121-130. (0,37 друк. арк.).

30. Миргород-Карпова В.В., Безвін О.С. Правові основи електронного декларування доходів та видатків державних службовців в Україні та розвинених країнах світу. *Правові горизонти*. 2020. №25. С. 7-13. (0,3 друк. арк.). *Особистий внесок: правовий статус державних службовців (0,15 друк. арк.).*

31. Миргород-Карпова В.В. Загальні засади організації та діяльності суддів в Україні. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2021. № 1. С. 61-69. (0,33 друк. арк.).

32. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В. General principles of organization and activity of judge in Ukraine. *Правові горизонти*. 2021. №26. С.

107-111. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: реалізація судової реформи в Україні (0,1 друк. арк.).*

33. Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Міжнародний досвід функціонування антикорупційного судочинства. *Правові горизонти*. 2021. № 26. С. 112-116. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: аналіз антикорупційного законодавства в провідних країнах світу (0,1 друк. арк.).*

34. Бондаренко О. С., Куліш А.М., Миргород-Карпова В. В. Корупційна взаємодія суб'єкта надання адміністративних послуг та суб'єкта звернення. *Європейські перспективи*. 2021. №1. С. 208-214. (0,3 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтування корупційної складової (0,1 друк. арк.).*

35. Гаруст Ю.В., Мельник В.І., Миргород-Карпова В.В., Павленко Б.О., Кіяшко Ю.М., Малетов Д.В. Функціонування системи оцінювання ефективності міжнародної технічної допомоги: досвід Європейського Союзу та провідних країн світу. *Правові горизонти*. 2021. №. 26 (39). С. 117-124. (0,34 друк. арк.). *Особистий внесок: теоретичні засади оцінки ефективності МТД (0,1 друк. арк.).*

36. Миргород-Карпова В.В., Гаруст Ю.В., Мельник В.І., Малетов Д.В. Загальні критерії оцінки ефективності реалізації проєктів міжнародної технічної допомоги в Україні через призму оцінки намірів та результативності виконання проєктів. *Юридичний правовий електронний журнал*. 2021. №7. С. 71-92. (0,8 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтування визначення груп критеріїв через призму оцінки намірів та оцінки результативності реалізації проєктів МТД (0,2 друк. арк.).*

37. Шлапко Т. В., Старинський М. В., Миргород-Карпова В. В., Висоцький А. І., Шеїн Д. С. Правове забезпечення трансформації сфери охорони здоров'я у світлі медичної реформи з огляду на євроінтеграційні процеси. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 3. С. 141–147. (0,25 друк. арк.). *Особистий внесок: реалізація медичної реформи за рахунок ресурсів МТД (0,09 друк. арк.).*

38. Кисельова О.І., Миргород-Карпова В.В. Mediation in labor disputes. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2022. №32/2022. С. 220-224. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено медіацію як спосіб врегулювання спорів в різних сферах суспільного життя (0,1 друк. арк.)*.

39. Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Місце і роль Вищого антикорупційного суду України в державному механізмі протидії корупції. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. ЕО Дідоренко*. 2022. №3 (17). С. 246-257. (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано корупцію як соціально-економічну проблему (0,2 друк. арк.)*.

40. Миргород-Карпова В.В., Корощенко К.Р. Теоретичне дослідження системи органів забезпечення національної безпеки України як передумова модернізації галузі. *Адміністративне право і процес*. 2022. № 2. С. 337-340. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано особливості забезпечення національної безпеки в Україні (0,1 друк. арк.)*.

41. Кобзєва Т.А., Миргород-Карпова В.В. Фінансова та адміністративна відповідальність за порушення податкового законодавства. *Європейські перспективи*. 2022. №3. С. 170-177. (0,33 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено фінансову відповідальність за порушення податкового законодавства (0,15 друк. арк.)*.

42. Сухонос В. В., Миргород В. В. Правопорушення як форма правової поведінки: зовнішній та внутрішній контекст диференціації. *Наше право*. 2022. №3. С. 187-193. (0,3 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено теоретичні аспекти категорії «правопорушення» (0,15 друк. арк.)*.

43. Сухонос В. В., Миргород В. В., Кобзєва Т. А. Підприємницький статус держави: історико-теоретичні та юридичні аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 12. С. 332-335. (0,2 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено юридичний аспект підприємницького статусу держави (0,08 друк. арк.)*.

44. Куліш А.М., Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Гносеологічний аналіз категорії «правоохоронна діяльність». *Юридичний науковий*

електронний журнал. 2022. №3. С. 43-48. (0,3 друк. арк.). Особистий внесок: досліджено наукові розробки вітчизняних науковців щодо змісту категорії «правоохоронні органи» (0,1 друк. арк.).

45. Куліш А.М., Миргород-Карпова В.В., Мурач Д.В. Судові органи та особливості здійснення ними правоохоронної діяльності. *Юридичний науковий електронний журнал. 2022. №5. С. 612-615. (0,2 друк. арк.). Особистий внесок: дослідження сутності правоохоронної діяльності (0,1 друк. арк.).*

46. Миргород В. В. Методологічні підходи до визначення критеріїв ефективності використання МТД: методологічні особливості визначення. *Наше право. 2023. №4. С. 234-243. (0,42 друк. арк.).*

47. Миргород В. В. Оцінка намірів та оцінка результативності: основні критерії оцінки ефективності реалізації проєктів МТД в Україні. *Право. UA. 2023. №2. С. 300-308. (0,38 друк. арк.).*

48. Бондаренко О. С., Янішевська К. Д., Миргород-Карпова В. В. Антикорупційна спеціалізація в діяльності прокуратури: інституційні та правові засади. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2023. №1 (101). С. 36-48. (0,5 друк. арк.). Особистий внесок: обґрунтовано антикорупційну діяльність в Україні (0,15 друк. арк.).*

49. Бондаренко О. С., Куліш А. М., Миргород-Карпова В. В. Принципи реалізації валютної політики як засобу забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Академічні візії. 2023. № 15. С. 1-7. (0,3 друк. арк.). Особистий внесок: обґрунтовано особливості забезпечення фінансово-економічної безпеки в Україні (0,1 друк. арк.).*

50. Миргород В. В. Особливості функціонування органів досудового розслідування в сфері залучення та використання МТД: світова практика. *Право. UA. 2023. №3. С. 220-227. (0,3 друк. арк.).*

51. Бондаренко О. С., Миргород-Карпова В. В. Валютне регулювання як складова забезпечення економічної безпеки держави в умовах воєнного стану. *Журнал східноєвропейського права. 2023. №109. С. 20-26. (0,3 друк. арк.).*

Особистий внесок: забезпечення економічної безпеки в державі в умовах війни (0,15 друк. арк.)

52. Миргород В. В. Перспективи функціонування системи залучення МТД в Україні. *Європейські перспективи*. 2023. №2. С. 234-239. (0,3 друк. арк.).

53. Бондаренко О. С., Куліш А. М., Миргород В. В. Закономірності модернізації і реформування правоохоронних органів у контексті ефективного забезпечення економічної безпеки. *Право і суспільство*. 2023. № 4. С. 205–210. (0,25 друк. арк.). *Особистий внесок: обґрунтовано перспективи реформування правоохоронних органів в Україні (0,1 друк. арк.)*.

54. Янішевська К.Д., Бондаренко О.С., Миргород В.В. Прокуратура як суб'єкт протидії та запобігання злочинності. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. №8. С. 399-402. (0,16 друк. арк.). *Особистий внесок: досліджено адміністративно-правовий статус прокуратури в Україні (0,05 друк. арк.)*.

55. Бондаренко О. С., Миргород В. В. Корупція та національна безпека: виклики та шляхи реформ. *Академічні візії*. 2024. №28. С. 1-11. (0,45 друк. арк.). *Особистий внесок: шляхи запозичення зарубіжного досвіду щодо запобігання корупції в Україні (0,2 друк. арк.)*

56. Миргород В. В. Термінологічна характеристика категорії «міжнародна технічна допомога». *Європейські перспективи*. 2024. №1. С. 231-239. (0,37 друк. арк.)

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

57. Миргород-Карпова В.В. Визначення сутності фінансової системи науковцями Західної Європи. *Реформація правової системи в контексті євроінтеграційний процесів: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 18-19 травня 2017. С. 123-126 (0,16 друк. арк.)*.

58. Миргород-Карпова В.В. Етапи становлення елементів фінансової системи до проголошення незалежності України. *Національні та міжнародні*

стандарти сучасного державотворення: тенденції та перспективи розвитку: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 4-5 серпня 2017 року. С. 45-48. (0,16 друк. арк.).

59. Миргород-Карпова В.В. Проблематика сутності фінансової системи в роботах західноєвропейських науковців. *Проблеми та стан дотримання захисту прав людини в Україні*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 18-19 серпня 2017 року. С. 78-80. (0,12 друк. арк.).

60. Миргород-Карпова В.В. Теоретико-правові підходи до визначення поняття фінансової системи України. *Актуальні питання правової теорії та юридичної практики*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 11-12 серпня 2017 р. С. 34-37. (0, 16 друк. арк.).

61. Миргород-Карпова В.В. Теоретико-правові аспекти визначення сутності фінансового контролю. *Проблеми правової реформи та розбудови громадянського суспільства в Україні*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Харків, 20-21 жовтня 2017 р. С. 55-58. (0,16 друк. арк.).

62. Миргород-Карпова В.В. До питання щодо прийняття Закону України «Про Державний фінансовий контроль». *Актуальні проблеми вдосконалення законодавства та правозастосування*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 27-28 жовтня 2017 р. С. 39-43. (0,16 друк. арк.).

63. Миргород-Карпова В.В. Міжнародні фінансові відносини як правова категорія. *Роль права та закону в громадянському суспільстві*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 9-10 лютого 2018 р. С. 64-68. (0,20 друк. арк.).

64. Миргород-Карпова В.В. Особливості визначення поняття та ознак фінансової системи держави. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: II зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 18-19 травня 2018 р. С. 65-67. (0,12 друк. арк.).

65. Миргород-Карпова В.В. Міжнародні фінанси та форми фінансового забезпечення в Україні. *Роль та місце правоохоронних органів у розбудові*

демократичної правової держави: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 30 березня 2018 р. С. 112-115. (0,20 друк. арк.).

66. Миргород-Карпова В.В. Матеріальна відповідальність публічних службовців за бездіяльність у сфері міжнародної фінансової допомоги. *Публічна служба і адміністративне судочинство: здобутки і виклики: матеріали I зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 5-6 липня 2018 р. С. 81-84. (0,16 друк. арк.).*

67. Миргород-Карпова В.В. Роль зарубіжного досвіду організації контрольних функцій держави за міжнародними фінансами в побудові дієвого механізму контролю в Україні. *Міжвузівська науково-практична конференція здобувачів та викладачів закладів вищої освіти, м. Черкаси. 7 травня 2019 р. С. 50-55. (0,25 друк. арк.).*

68. Миргород-Карпова В. В. Порівняльно-правова характеристика Державного бюро розслідувань в Україні та зарубіжних країн. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 21-22 травня 2020 р. с.54-58. (0,16 друк. арк.).*

69. Миргород-Карпова В. В. Порівняльно-правова характеристика Національного антикорупційного бюро України та Центрального антикорупційного бюро Республіки Польща. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 21-22 травня 2020 р. С. 43-46. (0,16 друк. арк.).*

70. Миргород-Карпова В. В., Мурач Д. В. Десгенезія процедурної частини адміністративного законодавства України як актуальна проблема адміністративного права. *KORSZERŰ MŰSZEREK ÉS ALGORITMUSA TAPASZTALATI ÉS ELMÉLETI TUDOMÁNYOS KUTATÁSI: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Будапешт 18 вересня 2020. С. 23-25. (0,12 друк. арк.).*

71. Миргород-Карпова В. В. Щодо змісту категорії «зовнішня фінансова допомога» через призму євроінтеграційних процесів. *Реформування правової*

системи в контексті євроінтеграційних процесів: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 21-22 травня 2021 р. URL: С. 34-38. (0,25 друк. арк.).

72. Миргород-Карпова В.В. Особливості правової природи заходів адміністративної відповідальності. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 19-20 травня 2022. С. 74-77. (0,16 друк. арк.).

73. Миргород-Карпова В.В. Зміст феномену терміну «національної безпеки» у юридичній літературі. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 19-20 травня 2022. С. 68-72. (0,16 друк. арк.).

74. Миргород-Карпова В.В. Забезпечення економічної безпеки та запуск Бюро економічної безпеки України: актуальні питання сьогодення. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 19-20 травня 2022. С. 98-102. (0,25 друк. арк.).

75. Миргород В.В. Захист економіки в контексті сучасних європейських процесів. *Реформування правової системи в контексті євроінтеграційних процесів*: зб. тез доп. Міжнар. наук.-практ. конф., м. Суми, 18-19 травня 2023 р. С. 56-59. (0,16 друк. арк.).

ЗАТВЕРДЖУЮ
 Проректор з науково-педагогічної роботи
 Сумського державного університету
 Інна Школьник
 08 02 2024 р.

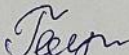
АКТ
 впровадження (використання) результатів
 дисертаційної роботи у навчальний процес

У дисертаційній роботі «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні», яка виконана в період з 01.10.2022 р. по 01.05.2024 р. розроблено інноваційну систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні, визначено її місце в системі державного управління, обґрунтовано роль і значення моніторингу в цьому процесі.

Здобувач ступеня доктора юридичних наук Миргород Валерія Валеріївна.

Комісія в складі:

Голова комісії: голова ради з якості інституту/факультету Ольга СТОГОВА

Члени комісії: гарант освітньої програми
 ст. викладач кафедри АГПФЕБ Надія ГОРОБЕЦЬ

доцент кафедри АГПФЕБ Людмила РУДЕНКО

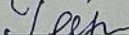
доцент кафедри АГПФЕБ Марія КОЛЕСНИКОВА

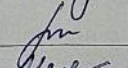
Встановила, що результати дисертаційного дослідження використовуються в навчальному процесі за освітньою програмою «Право» освітнього ступеня Бакалавр спеціальності 081 «Право»

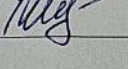
шляхом реалізації наступного: оновлення змісту дисципліни «Адміністративне право», «Судові та правоохоронні органи»

08 02 2024 р.

Голова комісії: Ольга СТОГОВА

Члени комісії: Надія ГОРОБЕЦЬ

 Людмила РУДЕНКО

 Марія КОЛЕСНИКОВА

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з наукової роботи
Сумського державного університету
А.М. Черноус
_____ 2024 р.

про впровадження у наукову діяльність результатів дисертаційного дослідження Миргород Валерії Валеріївни на тему «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук

Комісія у складі:

Голова – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри АГПФЕБ Старинський Микола Володимирович

Члени комісії:

– доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри КПДС Бондаренко Ольга Сергіївна

– доктор юридичних наук, професор, професор кафедри КПДС Сухонос Віктор Володимирович

Комісія склала цей акт з приводу розгляду результатів дисертаційного дослідження Миргород Валерії Валеріївни на тему «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» та їх впровадження у наукову діяльність.

Висновок: комісія вважає, що результати проведеного Миргород В.В. дисертаційного дослідження на тему: «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» отримані на основі ґрунтовного аналізу та визначення адміністративно-правових засад створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні, мають ґрунтовний та аргументований характер і отримано при проведенні наукових досліджень у рамках наступних науково-дослідних роботах:

1) проєкт Міністерства освіти і науки України «Концепція нової інноваційної моделі державного управління фінансовою системою України» (реєстраційний номер 0118U003582)

2) проєкт Національного фонду досліджень України «Розробка Концепції запровадження державної системи контролю за залученням та ефективним використанням міжнародної технічної допомоги в Україні на 2021-2025 рр.» (реєстраційний номер 2020.02/0137)

3) проєкт Міністерства освіти і науки України «Концептуальні засади реформування системи правоохоронних органів в сучасних умовах трансформації нагляду і контролю щодо забезпечення економічної безпеки України» (реєстраційний номер 0122U000779),

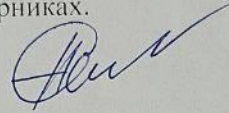
4) проєкт Міністерства освіти і науки України «Засади діяльності правоохоронних органів у сфері контролю за системою залучення і використання МТД: глобалізаційний вимір» (реєстраційний номер 0124U000635)

5) проєкт Міністерства освіти і науки України «Корупція в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови: оптимальна модель протидії» (реєстраційний номер 0124U000556),

які розроблялися в Навчально-науковому інституті права Сумського державного університету.

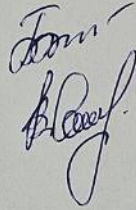
Акт складений у 2-х примірниках.

Голова комісії

Микола СТАРИНСЬКИЙ

Члени комісії

Ольга БОНДАРЕНКО

Віктор СУХОНОС

ДОВІДКА
про впровадження результатів дисертаційного дослідження докторантки
Сумського державного університету
Миргород Валерії Валеріївни за темою
«Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної
системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною
допомогою в Україні»
на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук

Підтверджуємо, що результати дисертації докторантки Сумського державного університету Миргород Валерії Валеріївни на тему «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою», поданого на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук розглянуті та використовуються в практичній діяльності Сумської міської військової адміністрації.

Отримані в ході дослідження наукові результати мають високе теоретичне та практичне значення, прийняті до відома та враховуються при організації роботи між бенефіціарами, реципієнтами та виконавцями проєктів міжнародної технічної допомоги Сумської міської військової адміністрації в рамках функціонування системи залучення, використання, моніторингу МТД в Україні.

Начальник
Сумської міської
військової адміністрації

Олексій ДРОЗДЕНКО

КОМІТЕТ ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
з питань економічного розвитку

вул. М. Грушевського, 5, м. Київ, 01008, www.rada.gov.ua

Проректору з наукової роботи
Сумського державного університету

Чорноусу А.М.

вул. Харківська, 116,
м. Суми, Сумської обл., 40007

Шановний Анатолію Миколайовичу!

У Комітеті з питань економічного розвитку, в межах компетенції, розглянуто Ваш лист з пропозиціями проекту Закону України «Про систему залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні», розробленого старшим викладачем кафедри адміністративного, господарського права та фінансово-економічної безпеки Сумського державного університету В. Миргород.

Висловлюємо вдячність за активну громадянську позицію та небайдужість до актуальних сьогодні питань залучення Україною міжнародної технічної допомоги. Надані пропозиції законодавчої ініціативи будуть взяті до уваги під час врегулювання особливостей отримання та контролю за використанням вказаного виду допомоги, а надана кандидатура, за можливості, буде долучена до складу відповідної робочої групи, у разі її створення у Комітеті.

З повагою

Голова Комітету

Д.А. Наталуха

САС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Наталуха Дмитро Андрійович
Сертифікат: 3FAA9288358EC00304000000EA333100733CCD00
Дійсний до: 16.01.2026 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
04-16/14-2024/57179 від 14.03.2024

1489585

Прокуратура України
ОКРУЖНА ПРОКУРАТУРА МІСТА СУМИ
вул. Герасима Кондратьєва, 79, м. Суми, Сумська область, 40000 факс: (0542) 60-75-94
e-mail: sumy.prok@pso.gp.gov.ua

07.02.2024 № 004/1/24

№ _____

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження дисертантки
Сумського державного університету
Миргород Валерії Валеріївни
«Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної
системи залучення, використання та контролю
за міжнародною технічною допомогою в Україні»
на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук

Даною довідкою засвідчуємо, що результати дисертаційного дослідження Миргород Валерії Валеріївни на тему «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою», поданого на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук розглянуті та використовуються в практичній діяльності Окружної прокуратури міста Суми.

Зокрема, досліджувані питання прийняті до відома та враховуються при організації роботи прокурорів Окружної прокуратури міста Суми під час здійснення ними процесуального керівництва досудовим розслідуванням та підтримкою публічного обвинувачення, особливо в питаннях щодо функціонування системи залучення, використання, моніторингу, контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні, взаємодії з бенефіціарами, реципієнтами, виконавцями такого виду допомоги.

Вважаємо, що результати дослідження Миргород Валерії Валеріївни на тему «Адміністративно-правові засади створення та функціонування інноваційної системи залучення, використання та контролю за міжнародною технічною допомогою в Україні» мають високе теоретичне та практичне значення в діяльності органів прокуратури України.

Керівник
Окружної прокуратури міста Суми

Олександр КОВТУН